

NOZĪMĪGĀKO NOLĒMUMU IZLASE 2023. GADS

Pētniecības un dokumentācijas direkcijas
sagatavotais rezumējumu apkopojums

Satura rādītājs

Priekšvārds.....	12
1. nodaļa – Tiesa.....	13
I. Eiropas Savienības kopīgās vērtības un pamattiesības	13
1. Tiesiska valsts un efektīva tiesību aizsardzība tiesā	13
2023. gada 5. jūnija spriedums (virspalāta) Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve) (C-204/21, EU:C:2023:442)	13
2023. gada 13. jūlija spriedums (virspalāta) YP u.c. (Tiesneša imunitātes atcelšana un viņa atstādināšana no amata) (C-615/20 un C-671/20, EU:C:2023:562)	20
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) <i>Krajowa Rada Sądownictwa</i> (Tiesneša atstāšana amatā) (C-718/21, EU:C:2023:1015)	26
2. Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi	30
2023. gada 4. maija spriedums <i>Agencia Națională de Integritate</i> (C-40/21, EU:C:2023:367)	30
2023. gada 24. jūlija spriedums (virspalāta) <i>Lin</i> (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606)	32
3. <i>Ne bis in idem</i> princips	36
2023. gada 14. septembra spriedums <i>Volkswagen Group Italia</i> un <i>Volkswagen Aktiengesellschaft</i> (C-27/22, EU:C:2023:663)	36
4. Personas datu aizsardzība	39
a. Telefonsarunu noklausīšanās atļaušana kriminālprocesā	39
2023. gada 16. februāra spriedums lietā HYA u.c. (Telefonsarunu noklausīšanās atļauju pamatojums) (C-349/21, EU:C:2023:102)	39
b. Biometrisku un ģenētisku datu vākšana kriminālprocesā.....	40
2023. gada 26. janvāra spriedums <i>Ministerstvo na vatreshnite raboti</i> (Policijas veikta biometrisku un ģenētisku datu reģistrācija) (C-205/21, EU:C:2023:49)	40
c. Personas datu, kas darīti pieejami iestādēm kriminālprocesā, atkārtota izmantošana administratīvā procesā	44
2023. gada 7. septembra spriedums <i>Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra</i> (C-162/22, EU:C:2023:631)	44
d. Personas datu apstrāde tiešsaistes sociālajos tīklos	47
2023. gada 4. jūlija spriedums (virspalāta) <i>Meta Platforms</i> u.c. (Vispārīgie sociālā tīkla lietošanas noteikumi) (C-252/21, EU:C:2023:537)	47
e. Tiesības piekļūt personas datiem	51

2023. gada 26. oktobra spriedums FT (Medicīnisko dokumentu kopijas) (C-307/22, EU:C:2023:811)	51
f. Administratīvo naudas sodu uzlikšana par VDAR pārkāpumiem.....	53
2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) <i>Nacionalinis visuomenės sveikatos centras</i> (C-683/21, EU:C:2023:949)	53
2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) <i>Deutsche Wohnen</i> (C-807/21, EU:C:2023:950)	56
II. Savienības pilsonība.....	59
1. Pasākumi, kuri ierobežo Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos	59
2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) <i>Nordic Info</i> (C-128/22, EU:C:2023:951)	59
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) <i>Chief Appeals Officer u.c.</i> (C-488/21, EU:C:2023:1013)	62
2. Eiropas Savienības pilsonības zaudēšana dalībvalsts pilsonības zaudēšanas dēļ	65
2023. gada 5. septembra spriedums (virspalāta) <i>Udlændinge- og Integrationsministeriet</i> (Dānijas pilsonības zaudēšana) (C-689/21, EU:C:2023:626)	65
3. Trešās valsts valstspiederīgo, kuri ir Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, atvasinātas uzturēšanās tiesības.....	66
2023. gada 22. jūnija spriedums <i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid</i> (Nepilngadīga bērna, Nīderlandes pilsoņa, māte, kura ir Taizemes valstspiederīgā) (C-459/20, EU:C:2023:499)	66
III. Aprites brīvības Savienībā.....	69
1. Brīvība veikt uzņēmējdarbību	69
2023. gada 8. jūnija spriedums <i>Prestige and Limousine</i> (C-50/21, EU:C:2023:448)	69
2023. gada 13. jūlija spriedums <i>Xella Magyarország</i> (C-106/22, EU:C:2023:568)	71
2. Pakalpojumu sniegšanas brīvība	73
2023. gada 16. marta spriedums <i>Beobank</i> (C-351/21, EU:C:2023:215).....	73
3. Kapitāla brīva aprīte	75
2023. gada 12. oktobra spriedums BA (Mantojums – Sociālo mājokļu politika Savienībā) (C-670/21, EU:C:2023:763)	75
IV. Robežkontrole, patvērums un imigrācija.....	78
1. Patvēruma politika	78

2023. gada 6. jūlija spriedums <i>Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl</i> (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu) (C-663/21, EU:C:2023:540).....	78
2023. gada 6. jūlija spriedums <i>Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides</i> (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu) (C-8/22, EU:C:2023:542).....	78
2023. gada 6. jūlija spriedums <i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid</i> (Sevišķi smags noziegums) (C-402/22, EU:C:2023:543)	78
2. Imigrācijas politika	82
2023. gada 18. aprīļa spriedums <i>Afrin</i> (C-1/23 PPU, EU:C:2023:296)	82
2023. gada 29. jūnija spriedums <i>Stadt Frankfurt am Main un Stadt Offenbach am Main</i> (Uzturēšanās atļaujas atjaunošana otrajā dalībvalstī) (C-829/21 un C-129/22, EU:C:2023:525).....	85
3. Robežu šķērsošana.....	87
2023. gada 5. septembra spriedums (virspalāta) Parlaments/Komisija (Atbrīvojums no vīzas prasības Amerikas Savienoto Valstu valstspiederīgajiem) (C-137/21, EU:C:2023:625).....	87
V. Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās.....	91
1. Eiropas apcietināšanas orderis	91
a. Izsniegšanas tiesu iestādes kompetence	91
2023. gada 31. janvāra spriedums (virspalāta) <i>Puig Gordi u.c.</i> (C-158/21, EU:C:2023:57)	91
b. Eiropas apcietināšanas orderu izpilde un nodošanas nosacījumi	93
2023. gada 18. aprīļa spriedums (virspalāta) E. D. L. (Uz slimību balstīts atteikuma pamats) (C-699/21, EU:C:2023:295).....	93
2023. gada 6. jūnija spriedums (virspalāta) O. G. (Attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo izdots Eiropas apcietināšanas orderis) (C-700/21, EU:C:2023:444)	95
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) GN (Uz bērna labākajām interesēm balstīts atteikuma pamats) (C-261/22, EU:C:2023:1017)	98
2. Tiesības uz informāciju kriminālprocesā	100
2023. gada 22. jūnija spriedums (virspalāta) K. B. un F. S. (Jautājuma izskatīšana pēc savas ierosmes krimināllietā) (C-660/21, EU:C:2023:498).....	100
3. Notiesājošu spriedumu krimināllietās savstarpēja atzīšana.....	103
2023. gada 12. janvāra spriedums MV (Sodu apvienošana) (C-583/22 PPU, EU:C:2023:5)	103
4. Eiropas Prokuratūra	105
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) G. K. u.c. (<i>EPPO</i>) (C-281/22, EU:C:2023:1018)	105
VI. Tiesu iestāžu sadarbība civilīlētās	108
1. Regula Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību.....	108

2023. gada 13. jūlija spriedums TT (Bērna nelikumīga aizvešana) (C-87/22, EU:C:2023:571)	108
2. Regula Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem	110
2023. gada 16. februāra spriedums <i>Lufthansa Technik AERO Alzey</i> (C-393/21, EU:C:2023:104)	110
VII. Transports	113
2023. gada 21. decembra spriedums Komisija/Dānija (Maksimālais stāvēšanas laiks) (C-167/22, EU:C:2023:1020)	113
VIII. Konkurence	116
1. Aizliegtas vienošanās (LESD 101. pants)	116
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) <i>International Skating Union/Komisija</i> (C-124/21 P, EU:C:2023:1012)	116
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) <i>Royal Antwerp Football Club</i> (C-680/21, EU:C:2023:1010)	121
2. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (LESD 102. pants)	124
2023. gada 19. janvāra spriedums <i>Unilever Italia Mkt. Operations</i> (C-680/20, EU:C:2023:33)	124
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) <i>European Superleague Company</i> (C-333/21, EU:C:2023:1011)	127
3. Koncentrācija	131
2023. gada 13. jūlija spriedums (virspalāta) Komisija/CK Telecoms UK Investments (C-376/20 P, EU:C:2023:561)	131
4. Valsts atbalsts	135
2023. gada 12. janvāra spriedums (virspalāta) DOBELES HES (C-702/20 un C-17/21, EU:C:2023:1)	135
2023. gada 31. janvāra spriedums (virspalāta) Komisija/Braesch u.c. (C-284/21 P, EU:C:2023:58)	137
2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) Luksemburga u.c./Komisija (C-451/21 P un C-454/21 P, EU:C:2023:948)	141
2023. gada 14. decembra spriedums Komisija/Amazon.com u.c. (C-457/21 P, EU:C:2023:985)	144
IX. Noteikumi par nodokļiem	147
2023. gada 28. februāra spriedums (virspalāta) <i>Fenix International</i> (C-695/20, EU:C:2023:127)	147
X. Tiesību aktu tuvināšana	150
1. Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	150

2023. gada 16. februāra spriedums <i>Monz Handelsgesellschaft International</i> (C-472/21, EU:C:2023:105)	150
2. Automašīnu apdrošināšana.....	152
2023. gada 12. oktobra spriedums <i>KBC Verzekeringen</i> (C-286/22, EU:C:2023:767)	152
3. Mehāniskie transportlīdzekļi	154
2023. gada 21. marta spriedums (virspalāta) <i>Mercedes-Benz Group</i> (Ar pārveidošanas ierīcēm aprīkotu transportlīdzekļu ražotāju atbildība) (C-100/21, EU:C:2023:229)	154
4. Ģenētiski modificētu organismu (ĢMO) izplatīšana.....	157
2023. gada 7. februāra spriedums (virspalāta) <i>Confédération paysanne</i> u.c. (<i>In vitro</i> nejaušā mutaģenēze) (C-688/21, EU:C:2023:75).....	157
5. Kompleksi ceļojumi, kompleksas brīvdienas un kompleksas ekskursijas ..	160
2023. gada 8. jūnija spriedums <i>UFC – Que choisir</i> un <i>CLCV</i> (C-407/21, EU:C:2023:449)	160
XI. Internets un e-komercija.....	163
2023. gada 9. novembra spriedums <i>Google Ireland</i> u.c. (C-376/22, EU:C:2023:835)	163
XII. Ekonomikas un monetārā politika.....	166
2023. gada 4. maija spriedums <i>ECB/Crédit lyonnais</i> (C-389/21 P, EU:C:2023:368)	166
XIII. Publiski līgumi	169
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) <i>Infraestruturas de Portugal</i> un <i>Futrifer Indústrias Ferroviárias</i> (C-66/22, EU:C:2023:1016).....	169
XIV. Sociālā politika	172
1. Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā	172
2023. gada 12. janvāra spriedums <i>TP</i> (Audiovizuālo materiālu montētājs sabiedriskajai televīzijai) (C-356/21, EU:C:2023:9).....	172
2. Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un profesijas jomā	174
2023. gada 28. novembra spriedums (virspalāta) <i>Commune d'Ans</i> (C-148/22, EU:C:2023:924)	174
2023. gada 7. decembra spriedums <i>AP Assistenzprofis</i> (C-518/22, EU:C:2023:956)	175
3. Darba laika organizēšana.....	177
2023. gada 14. decembra spriedums <i>Sparkasse Südpfalz</i> (C-206/22, EU:C:2023:984)	177
XV. Patērētāju aizsardzība.....	180
1. Negodīgi noteikumi.....	180

2023. gada 12. janvāra spriedums D.V. (Advokāta honorāri – Stundas likmes princips) (C-395/21, EU:C:2023:14)	180
2023. gada 9. novembra spriedums <i>Všeobecná úverová banka</i> (C-598/21, EU:C:2023:845)	182
2. Tiesības atteikties no distances līgumiem.....	184
2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) <i>BMW Bank</i> u.c. (C-38/21, C-47/21 un C-232/21, EU:C:2023:1014)	184
XVI. Energētika	190
2023. gada 30. marta spriedums <i>Green Network</i> (Atmaksāšanas rīkojums) (C-5/22, EU:C:2023:273)	190
XVII. Starptautiskie nolīgumi.....	192
1. Savienības ārējā kompetence.....	192
2023. gada 17. janvāra spriedums (virspalāta) Spānija/Komisija (C-632/20 P, EU:C:2023:28)	192
2. Starptautiskā nolīguma interpretācija	195
2023. gada 9. februāra spriedums <i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid</i> u.c. (Darba ņēmēja, kas ir Turcijas pilsonis, uzturēšanās tiesību atņemšana) (C-402/21, EU:C:2023:77)	195
2. nodaļa – Vispārējā tiesa	198
I. Eiropas Savienības tiesvedība.....	198
1. <i>Locus standi</i>	198
2023. gada 6. septembra rīkojums EDAU/Parlaments un Padome (T-578/22, EU:T:2023:522)	198
2023. gada 20. septembra rīkojums <i>Nicoventures Trading</i> u.c./Komisija (T-706/22, EU:T:2023:579)	200
2. Prasība par ārpuslīgumisko atbildību	202
2023. gada 28. jūnija spriedums <i>IMG</i> /Komisija (T-752/20, EU:T:2023:366)	202
3. Savienības tiesas kompetence	204
2023. gada 26. jūlija spriedums <i>Stockdale</i> /Padome u.c. (T-776/20, EU:T:2023:422)	204
II. Institucionālās tiesības.....	209
2023. gada 7. jūnija spriedums TC/Parlaments (T-309/21, EU:T:2023:315)	209
III. Konkurence	214
1. Procedūra – Informācijas pieprasījums.....	214
2023. gada 24. maija spriedums <i>Meta Platforms Ireland</i> /Komisija (T-451/20, EU:T:2023:276)	214
2. Aizliegtas vienošanās – Naudas sodu aprēķināšana	217

2023. gada 18. oktobra spriedums <i>Clariant</i> un <i>Clariant International/Komisija</i> (T-590/20, EU:T:2023:650)	217
3. Valsts atbalsts.....	220
2023. gada 10. maija spriedums <i>Ryanair</i> un <i>Condor Flugdienst/Komisija</i> (<i>Lufthansa</i> ; Covid-19) (T-34/21 un T-87/21, EU:T:2023:248)	220
2023. gada 13. septembra spriedums <i>ITD</i> un <i>Danske Fragtmænd/Komisija</i> (T-525/20, EU:T:2023:542)	226
2023. gada 20. septembra spriedums <i>Belgija/Komisija</i> (T-131/16 RENV, EU:T:2023:561)	228
2023. gada 20. septembra spriedums <i>Magnetrol International u.c./Komisija</i> (T-263/16 RENV, T-265/16, T-311/16, T-319/16, T-321/16, T-343/16, T-350/16, T-444/16, T-800/16 un T-832/16, EU:T:2023:565).....	228
2023. gada 27. septembra spriedums <i>Banco Santander u.c./Komisija</i> (T-12/15, T-158/15 un T-258/15, EU:T:2023:583).....	232
2023. gada 20. decembra spriedums <i>Ryanair</i> un <i>Malta Air/Komisija</i> (<i>Air France-KLM</i> un <i>Air France</i> ; Covid-19) (T-494/21, EU:T:2023:831).....	235
IV. Dizainparaugi.....	238
2023. gada 22. marta spriedums <i>B&Bartoni/EUIPO – Hypertherm</i> (Elektrods, kas jāievieto plazmas griezējā) (T-617/21, EU:T:2023:152).....	238
V. Kopējā ārpolitika un drošības politika – ierobežojoši pasākumi	240
1. Venecuēla	240
2023. gada 13. septembra spriedums <i>Venecuēla/Padome</i> (T-65/18 RENV, EU:T:2023:529)	240
2. Ukraina	243
2023. gada 15. novembra spriedums <i>OT/Padome</i> (T-193/22, EU:T:2023:716)	243
VI. Lauksaimniecība un zivsaimniecība	247
2023. gada 8. marta spriedums <i>Bulgārija/Komisija</i> (T-235/21, EU:T:2023:105)	247
2023. gada 12. jūlija spriedums <i>Cunsorziu di i Salamaghji Corsi – Consortium des Charcutiers Corses u.c./Komisija</i> (T-34/22, EU:T:2023:386).....	249
VII. Sabiedrības veselība	253
2023. gada 4. oktobra spriedums <i>Ascenza Agro</i> un <i>Industrias Afrasa/Komisija</i> (T-77/20, EU:T:2023:602)	253
VIII. Enerģētika	258
2023. gada 15. februāra spriedums <i>Austrian Power Grid u.c./ACER</i> (T-606/20, EU:T:2023:64).....	258
2023. gada 15. februāra spriedums <i>Austrian Power Grid u.c./ACER</i> (T-607/20, EU:T:2023:65).....	258
IX. Kopējā tirdzniecības politika	261

1. Antidempings	261
2023. gada 21. jūnija spriedums <i>Guangdong Haomei New Materials</i> un <i>Guangdong King Metal Light Alloy Technology</i> /Komisija (T-326/21, EU:T:2023:347)	261
2. Trešās valsts tiesību aktu eksteritoriāla piemērošana	263
2023. gada 12. jūlija spriedums <i>IFIC Holding</i> /Komisija (T-8/21, EU:T:2023:387)	263
X. Ekonomikas un monetārā politika	268
2023. gada 22. novembra spriedums <i>Del Valle Ruiz</i> u.c./VNV (T-302/20, T-303/20 un T-307/20, EU:T:2023:735)	268
2023. gada 22. novembra spriedums <i>Molina Fernández</i> /VNV (T-304/20, EU:T:2023:734)	268
2023. gada 22. novembra spriedums <i>ACMO</i> u.c./VNV (T-330/20, EU:T:2023:733)	268
XI. Savienības iestāžu publiskie iepirkumi	275
2023. gada 26. aprīļa spriedums <i>OHB System</i> /Komisija (T-54/21, EU:T:2023:210)	275
2023. gada 14. jūnija spriedums <i>Instituto Cervantes</i> /Komisija (T-376/21, EU:T:2023:331)	278
XII. Piekļuve iestāžu dokumentiem	281
2023. gada 25. janvāra spriedums <i>De Capitani</i> /Padome (T-163/21, EU:T:2023:15)	281
XIII. Civildienests	284
1. Bāreņa pensija	284
2023. gada 7. jūnija spriedums <i>OP</i> /Parlaments (T-143/22, EU:T:2023:313)	284
2. Noilguma termiņš nepamatoti izmaksāto pabalstu atgūšanai	285
2023. gada 11. oktobra spriedums <i>QT/EIB</i> (T-529/22, EU:T:2023:618)	285
3. Iekšējā konkursa atlases komisijas sastāvs	286
2023. gada 18. oktobra spriedums <i>NZ</i> /Komisija (T-535/22, EU:T:2023:653)	286
XIV. Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	289

2023. gada 2. februāra rīkojums <i>Nicoventures Trading</i> u.c./Komisija (T-706/22 R, EU:T:2023:39).....	289
2023. gada 1. marta rīkojums <i>Mazepin</i> /Padome (T-743/22 R, EU:T:2023:102)	290
2023. gada 19. jūlija rīkojums <i>Mazepin</i> /Padome (T-743/22 R II, EU:T:2023:406)	291
2023. gada 19. aprīļa rīkojums UC/Padome (T-6/23 R, EU:T:2023:206).....	293
2023. gada 21. jūlija rīkojums <i>Arysta Lifescience/EFSA</i> (T-222/23 R, EU:T:2023:417)	295
2023. gada 9. augusta rīkojums <i>Next Media Project/EFCA</i> (T-338/23 R, EU:T:2023:467)	298
2023. gada 25. septembra rīkojums <i>Terminal Ouest Provence/CINEA</i> (T-504/23 R, EU:T:2023:581).....	300
2023. gada 27. septembra rīkojums <i>Amazon Services Europe</i> /Komisija (T-367/23 R, EU:T:2023:589).....	301
2023. gada 29. septembra rīkojums <i>Red Bull</i> u.c./Komisija (T-306/23 R, EU:T:2023:590)	305

Priekšvārds

Nozīmīgāko nolēmumu izlase ir Pētniecības un dokumentācijas direkcijas sagatavota ikgadēja publikācija, kurā apkopoti Tiesas un Eiropas Savienības Vispārējās tiesas galveno nolēmumu rezumējumi.

Šajā publikācijā ir atspoguļotas galvenās pārmaiņas judikatūrā, kādas identificējušas abas tiesas. Tādējādi šajā publikācijā juridisko profesiju pārstāvjiem tiek piedāvāta sintētiska analīze par judikatūras pamatvirzieniem pagājušajā gadā.

Nozīmīgāko nolēmumu izlase ir veidota kā rezumējumu apkopojums, kuri ir sagrupēti pa tematiem atbilstoši Eiropas Savienības līgumu struktūrai. Attiecībā uz Tiesu ir pārņemti visu virspalātas nolēmumu rezumējumi, kā arī dažu piecu tiesnešu palātu nolēmumu rezumējumi, ņemot vērā to nozīmīgumu, aplūkoto priekšmetu, sabiedrības interesi un originalitāti. Līdzīga loģika ir ievērota arī Vispārējās tiesas nolēmumu izvēlē. Katrā rezumējumā ir hipersaite uz nolēmuma tekstu, kas ļauj tūlītēji piekļūt tā saturam.

Nozīmīgāko nolēmumu izlasei, kas ir pilnībā pieejama elektroniskā formātā, visās Savienības oficiālajās valodās var tieši piekļūt iestādes tīmekļvietnē.

Celestina Iannone
Direktore
Pētniecība un dokumentācija

1. nodaļa – Tiesa

I. Eiropas Savienības kopīgās vērtības un pamattiesības ¹

1. Tiesiska valsts un efektīva tiesību aizsardzība tiesā ²

2023. gada 5. jūnija spriedums (virspalāta) Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#))

Valsts pienākumu neizpilde – LES 19. panta 1. punkta otrā daļa – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Tiesiskums – Efektīva tiesību aizsardzība tiesā jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības – Tiesnešu neatkarība – LESD 267. pants – Iespēja vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības tiesību pārkāpums – Sąd Najwyższy (Augstākā tiesa, Polija) Disciplinārlietu palātai piešķirtā kompetence tiesnešu krimināltiesiskās imunitātes atcelšanā un darba tiesību, sociālā nodrošinājuma un šīs tiesas tiesnešu pensionēšanas jomā – Aizliegums valsts tiesām apšaubīt tiesu un konstitucionālo orgānu leģitimitāti vai konstatēt vai izvērtēt tiesnešu iecelšanas vai viņu tiesas spriešanas pilnvaru likumību – Par “disciplinārpārkāpumu” kvalificējama tiesneša veikta pārbaude par to, vai ir ievērotas noteiktas prasības par neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas esamību – Sąd Najwyższy (Augstākā tiesa) Ārkārtas kontroles un publisko lietu palātai piešķirtā ekskluzīvā kompetence izskatīt jautājumus par tiesas vai tiesneša neatkarības neesamību – Pamattiesību hartas 7. un 8. pants – Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un uz personas datu aizsardzību – Regula (ES) 2016/679 – 6. panta 1. punkta pirmās daļas c) un e) apakšpunkts un 3. punkta otrā daļa – 9. panta 1. punkts – Sensitīvi dati – Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru tiesnešiem ir noteikts pienākums iesniegt deklarāciju par piederību apvienībām,

¹ Šajā sadaļā jānorāda arī uz šiem spriedumiem: 2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) **Nordic Info** (C-128/22, [EU:C:2023:951](#)), kas izklāstīts II.1. sadaļā “Pasākumi, kuri ierobežo Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos”; 2023. gada 5. septembra spriedums (virspalāta) **Udlændinge- og Integrationsministeriet (Dānijas pilsonības zaudēšana)** (C-689/21, [EU:C:2023:626](#)), kas izklāstīts II.2. sadaļā “Eiropas Savienības pilsonības zaudēšana dalībvalsts pilsonības zaudēšanas dēļ”; 2023. gada 6. jūlija spriedums **Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu)** (C-663/21, [EU:C:2023:540](#)), 2023. gada 6. jūlija spriedums **Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu)** (C-8/22, [EU:C:2023:542](#)) un 2023. gada 6. jūlija spriedums **Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Sevišķi smags noziegums)** (C-402/22, [EU:C:2023:543](#)), kas izklāstīti IV.1. sadaļā “Patvēruma politika”; 2023. gada 18. aprīļa spriedums **Afrin** (C-1/23 PPU, [EU:C:2023:296](#)), kas izklāstīts IV.2. sadaļā “Imigrācijas politika”; 2023. gada 18. aprīļa spriedums (virspalāta) **E. D. L. (Uz slimību balstīts atteikuma pamats)** (C-699/21, [EU:C:2023:295](#)), 2023. gada 6. jūnija spriedums (virspalāta) **O. G. (Attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo izdots Eiropas apcietināšanas orderis)** (C-700/21, [EU:C:2023:444](#)) un 2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) **GN (Uz bērna labākajām interesēm balstīts atteikuma pamats)** (C-261/22, [EU:C:2023:1017](#)), kas izklāstīti V.1. sadaļā “Eiropas apcietināšanas orderis”; 2023. gada 7. decembra spriedums **AP Assistenzprofis** (C-518/22, [EU:C:2023:956](#)), kas izklāstīts XIV.2. sadaļā “Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un profesijas jomā”; 2023. gada 9. novembra spriedums **Všeobecná úverová banka** (C-598/21, [EU:C:2023:845](#)), kas izklāstīts XV.1. sadaļā “Negodīgi noteikumi”; 2023. gada 9. novembra spriedums **Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid u.c. (Darba ņēmēja, kas ir Turcijas pilsonis, uzturēšanās tiesību atņemšana)** (C-402/21, [EU:C:2023:77](#)), kas izklāstīts XVII.2. sadaļā “Starptautiska nolīguma interpretācija”.

² Šajā sadaļā jānorāda arī uz šiem spriedumiem: 2023. gada 31. janvāra spriedums (virspalāta) **Puig Gordi u.c.** (C-158/21, [EU:C:2023:57](#)), kas izklāstīts V.1. sadaļā “Eiropas apcietināšanas orderis”; 2023. gada 22. jūnija spriedums (virspalāta) **K. B. un F. S. (Jautājuma izskatīšana pēc savas ierosmes krimināllietā)** (C-660/21, [EU:C:2023:498](#)), kas izklāstīts V.2. sadaļā “Tiesības uz informāciju kriminālprocesā”.

fondiem vai politiskām partijām, kā arī par tajos veiktajām funkcijām un paredzēts ievietot tiešsaistē šajās deklarācijās ietvertos datus

2017. gadā *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) tika izveidotas divas jaunas palātas, proti, *Izba Dyscyplinarna* (Disciplinārlietu palāta) un *Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych* (Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta).

Ar 2019. gada 20. decembra likumu, ar ko grozīts Likums par Augstāko tiesu un kas stājās spēkā 2020. gadā, šīm abām palātām tika piešķirtas jaunas kompetences jomas, citastarp atļaut kriminālprocesa uzsākšanu pret tiesnešiem vai piemērot viņiem apcietinājumu³. Savukārt Ārkārtas kontroles un publisko lietu palātai tika piešķirta ekskluzīva kompetence izvērtēt iebildumus un tiesību jautājumus par tiesas vai tiesneša neatkarību⁴. Turklāt saskaņā ar šo grozījumu likumu Augstākai tiesai (arī pēdējai minētajai palātai) ir aizliegts apšaubīt tiesu, valsts konstitucionālo orgānu un kontroles un tiesību aizsardzības struktūru leģitimitāti, kā arī izvērtēt un konstatēt tiesnešu iecelšanas amatā likumību⁵. Minētajā likumā ir arī sniegti precizējumi par tiesnešu disciplinārpārkāpumu jēdzienu⁶.

Ar šo pašu grozījumu likumu tika grozīts arī Likums par vispārējās jurisdikcijas tiesām un tajā ietverti noteikumi, kas ir analogiski tiem, ar kuriem grozīts Likums par Augstāko tiesu⁷. Tāpat tajā ir noteikta kārtība, kas piemērojama vispārējās jurisdikcijas tiesu tiesnešu iespējamai kriminālvajāšanai⁸. Turklāt tajā šiem tiesnešiem – tāpat kā Augstākās tiesas tiesnešiem – ir noteikts pienākums paziņot par piederību apvienībām, bezpeļņas fondiem un politiskajām partijām, tostarp par laikposmiem pirms stāšanās amatā, un paredzēta šīs informācijas publicēšana tiešsaistē⁹. Daudzi no šiem jaunajiem noteikumiem ir piemērojami arī administratīvajām tiesām¹⁰.

³ Grozītais likums par Augstāko tiesu, 27. panta 1. punkts.

⁴ Tādējādi Ārkārtas kontroles un publisko lietu palātas kompetencē citastarp ir tiesnešu noraidīšana vai iebildumi par tiesas vai tiesneša neatkarības neesamību, kā arī izskatīt prasības konstatēt tiesu nolēmumu pretiesiskumu, ja tas nozīmētu apstrīdēt personas, kas iecelta tiesneša amatā un kas izskatījusi lietu, statusu (Grozītais likums par Augstāko tiesu, 26. panta 2.–6. punkts). Tāpat tās ekskluzīvajā kompetencē ir izvērtēt tiesību jautājumus par tiesu vai tiesnešu neatkarību, ja tie rodas tiesvedībā Augstākajā tiesā (Grozījumu likums par Augstāko tiesu, 82. panta 2.–5. punkts).

⁵ Grozītais likums par Augstāko tiesu, 29. panta 2. un 3. punkts.

⁶ Augstākās tiesas tiesnesis disciplinārā ziņā atbild par profesionālo pienākumu neizpildi, tostarp par acīmredzamu un klaju tiesību normu pārkāpumu, par darbībām vai bezdarbību, kas var traucēt vai būtiski apgrūtināt tiesu iestādes darbību vai par darbībām, ar kurām tiek apšaubīts, ka pastāv tiesneša darba tiesiskās attiecības, iecelšana amatā vai kāda Polijas Republikas konstitucionālā orgāna leģitimitāte (Grozītais likums par Augstāko tiesu, 72. panta 1. punkts).

⁷ Tādējādi Grozītā likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 42.a pantā ir pārņemts Grozītā likuma par Augstāko tiesu 29. panta 2. un 3. punkta formulējums, bet tā 107. panta 1. punktā ir pārņemts Grozītā likuma par Augstāko tiesu 72. panta 1. punkta formulējums (skat. iepriekš).

⁸ Skat. Grozītā likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 80. pantu un 129. panta 1.–3. punktu.

⁹ Grozītā Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 88.a panta 1. un 4. punktā ir precizēts:

“1. Tiesnesim ir jāiesniedz rakstveida deklarācija, kurā norāda:

1) dalību kādā apvienībā, tostarp apvienības nosaukumu un juridisko adresi, ieņemamo amatu un dalības laikposmu;

2) bezpeļņas fondā ieņemamo amatu, tostarp fonda nosaukumu un juridisko adresi, kā arī laikposmu, kurā šis amats ieņemts;

3) piederību kādai politiskai partijai pirms iecelšanas tiesneša amatā un pilnvaru īstenošanas laikā līdz 1989. gada 29. decembrim, tostarp partijas nosaukumu, ieņemamos amatus un dalības laikposmu. [..]

Uzskatīdama, ka, pieņemot šos jaunos noteikumus, Polija nav izpildījusi Savienības tiesībās paredzētos pienākumus¹¹, Eiropas Komisija Tiesā cēla prasību sakarā ar pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 258. pantam.

Šajā lietā pasludinātajā spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā apmierina Komisijas prasību. Tā konstatē, ka šie jaunie noteikumi apdraud tiesnešu neatkarību, kas garantēta LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā kopsakarā ar Hartas 47. pantu un turklāt ir pretrunā, pirmām kārtām, pienākumiem, kas valstu tiesām ir paredzēti prejudiciāla nolēmuma mehānismā, un, otrām kārtām, Savienības tiesību pārkāpuma principam. Turklāt noteikumi, ar kuriem ieviests paziņošanas mehānisms attiecībā uz tiesnešiem, un šādi ievāktu datu publicēšana tiešsaistē ir Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (turpmāk tekstā – “Harta”) un Vispārīgajā datu aizsardzības regulā (turpmāk tekstā – “VDAR”)¹² paredzēto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību un uz personas datu aizsardzību pārkāpums.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, attiecībā uz Tiesas kompetenci lemt par Komisijas izvirzītajiem iebildumiem par LES 19. panta 1. punkta pirmās daļas kopsakarā ar Hartas 47. pantu pārkāpumu, kā arī Savienības tiesību pārkāpuma principa neievērošanu Tiesa atgādina, ka Savienība ir balstīta uz dalībvalstīm kopīgām vērtībām¹³ un ka šo vērtību ievērošana ir pievienošanās Savienībai priekšnosacījums¹⁴. Tādējādi

4. Informācija, kas ietverta 1. punktā minētajās deklarācijās, ir publiski pieejama un tiek publicēta *Biuletyn Informacji Publicznej* (Publiskās informācijas biļetens) [..].”

Attiecībā uz Augstākās tiesas tiesnešiem skat. Grozītā likuma par Augstāko tiesu 45. panta 3. punktu.

¹⁰ Skat. it īpaši Grozītā likuma par administratīvajām tiesām 5. panta 1.a un 1.b punktu, 8. panta 2. punktu, 29. panta 1. punktu un 49. panta 1. punktu.

¹¹ Komisija uzskatīja, ka Polija nav izpildījusi pienākumus atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai – kurā ir noteikts dalībvalstu pienākums paredzēt tiesību aizsardzības līdzekļus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu tiesību subjektiem tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības –, Hartas 47. pantam – kas attiecas uz tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā –, LESD 267. panta otrajai un trešajai daļai – kurā atsevišķām tiesām paredzēta iespēja (otrā daļa), un citām – pienākums (trešā daļa) iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu –, Savienības tiesību pārkāpuma principam un Hartas 7. un 8. pantam, kā arī VDAR 6. panta 1. punkta pirmās daļas c) un e) apakšpunktam un 3. punktam, un 9. panta 1. punktam par tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un uz personas datu aizsardzību.

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.).

¹³ LES 2. pants.

¹⁴ LES 49. pants.

Savienība apvieno valstis, kuras ir brīvi un brīvprātīgi pievienojušās minētajām vērtībām, un to ievērošana un veicināšana ir dalībvalstu savstarpējas uzticēšanās pamatā esoša pamatpremise. Tas, ka dalībvalsts ievēro šīs vērtības, ir priekšnoteikums, lai varētu tikt izmantotas visas tiesības, kādas izriet no Līgumu piemērošanas šai dalībvalstij, un šo vērtību ievērošana nevar tikt reducēta līdz pienākumam, kurš kandidātvalstij ir jāpilda, lai pievienotos Savienībai, un no kura tā pēc pievienošanās varētu atbrīvoties. Šajā ziņā Tiesa norāda, ka LES 19. pantā ir konkretizēta tiesiskuma vērtība, kas nostiprināta LES 2. pantā¹⁵, un ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāparedz tiesību aizsardzības līdzekļu un procedūru sistēma, kas nodrošina tiesību subjektiem tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ievērošanu jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības. Līdz ar to Tiesa nospriež, ka prasības, kas izriet no tādu vērtību un principu ievērošanas kā tiesiskums, efektīva tiesību aizsardzība tiesā un tiesu varas neatkarība, nevar apdraudēt dalībvalsts nacionālo identitāti LES 4. panta 2. punkta izpratnē.

Tādējādi Tiesa atgādina, ka, izvēloties savu konstitucionālo modeli, dalībvalstīm tostarp ir jāievēro tiesu neatkarības prasība, kas izriet no LES 2. panta un LES 19. panta 1. punkta otrās daļas, un tām tostarp ir jānovērš tiesību aktu par tieslietu organizāciju regress tiesiskuma vērtības ziņā un jāatturas no tādu noteikumu pieņemšanas, kas apdraudētu tiesnešu neatkarību.

Turklāt šajā ziņā Tiesa atgādina, ka LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, kuru interpretē no Hartas 47. panta aspekta, uzliek dalībvalstīm skaidru un precīzu pienākumu sasniegt noteiktu rezultātu, neparedzot tam nekādu nosacījumu, – tostarp attiecībā uz to tiesu neatkarību un objektivitāti, kurām ir jāinterpretē un jāpiemēro Savienības tiesības, un attiecībā uz prasību, ka tām ir jābūt noteiktām tiesību aktos, – un šai tiesību normai ir tieša iedarbība, kas nozīmē, ka saskaņā ar Savienības tiesību pārākuma principu netiek piemērotas tādas valsts tiesību normas, judikatūra vai prakse, kas ir pretrunā šīm Savienības tiesību normām. Ņemot vērā, ka Tiesai ir ekskluzīva kompetence sniegt Savienības tiesību normu galīgo interpretāciju, atbilstošajai valsts konstitucionālajai tiesai attiecīgā gadījumā sava judikatūra ir jāmaina tā, lai tā būtu saderīga ar Savienības tiesībām, kā tās interpretējusi Tiesa. Līdz ar to Tiesa atzīst, ka tās kompetencē ir izvērtēt Komisijas izvirzītos iebildumus.

Otrām kārtām, pievēršoties Komisijas izvirzīto iebildumu saturam, Tiesa nospriež, pirmkārt, ka, pilnvarojot Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātu – kuras neatkarība un objektivitāte nav nodrošinātas – izskatīt lietas, kas tieši ietekmē tiesnešu un tiesnešu palīgu statusu un amata pienākumu izpildi, tādas kā lietas par tiesnešu krimināltiesiskās imunitātes atcelšana un lietas Augstākās tiesas tiesnešu darba tiesību, sociālā nodrošinājuma un pensionēšanas jomā, Polija nav izpildījusi pienākumus atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai.

Šajā ziņā Tiesa atgādina, ka attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēmā ir jāietver garantijas, kas ir piemērotas, lai novērstu jebkādu risku, ka tiesu nolēmumu saturs tiks pakļauts politiskai kontrolei vai ka uz tiesnešiem tiks izdarīts spiediens un viņi tiks iebiedēti, kas citastarp var radīt iespaidu par viņu neatkarības vai objektivitātes neesamību, un tas var apdraudēt paļāvību, kāda tiesai ir jārada tiesību subjektiem demokrātiskā sabiedrībā un tiesiskā valstī¹⁶. Tādējādi – tāpat kā Tiesa jau ir nospriedusi attiecībā uz noteikumiem par disciplinārajiem pasākumiem pret tiesnešiem¹⁷ – ir svarīgi, lai – tostarp

¹⁵ Saistībā ar šo skat. spriedumu, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, [EU:C:2018:117](#), 32. punkts).

¹⁶ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 18. maijs, *Asociația "Forumul Judecătorilor din România" u.c.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 un C-397/19, [EU:C:2021:393](#), 216. punkts).

¹⁷ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 15. jūlijs, *Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi pret tiesnešiem)* (C-791/19, [EU:C:2021:596](#), 80. punkts).

ņemot vērā būtisko ietekmi, kas no tā var izrietēt gan uz tiesnešu karjeras attīstību, gan šo tiesnešu dzīves apstākļiem, – lēmumus, ar kuriem atļauj pret tiem uzsākt kriminālvajāšanu, viņus aizturēt un apcietināt, vai samazināt to atalgojumu, vai lēmumus, kas attiecas uz šiem tiesnešiem piemērojamo darba tiesību, sociālā nodrošinājuma vai pensionēšanās sistēmu būtiskiem aspektiem, pieņem vai pārbauda struktūra, kura pati atbilst efektīvai tiesību aizsardzībai tiesā raksturīgajām garantijām, tostarp neatkarības garantijai.

Otrkārt, Tiesa konstatē, ka, pieņemot noteikumus, saskaņā ar kuriem par disciplinārpārkāpumu var atzīt pārbaudi par Savienības prasību izpildi attiecībā uz neatkarīgu un objektīvu, tiesību aktos noteiktu tiesu¹⁸, Polija nav izpildījusi pienākumus atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai kopsakarā ar Hartas 47. pantu, kā arī atbilstoši LESD 267. pantam.

Saistībā ar šo Tiesa atgādina, ka pamattiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu citastarp nozīmē, ka ikvienai tiesai ir pienākums pārbaudīt, vai, ņemot vērā lietas iztiesāšanas sastāvu, tā ir uzskatāma par šādu tiesu, ja par šo jautājumu tiek izteiktas nopietnas šaubas. Tā arī atgādina, ka valsts tiesām var nākties pārbaudīt iepriekš minēto prasību izpildi dažādos citos apstākļos un ka šāda pārbaude tostarp var attiekties uz to, vai tiesneša iecelšanas amatā procedūrā pieļauts pārkāpums ir varējis izraisīt šo pamattiesību aizskārumu. Šādos apstākļos to, ka valsts tiesa, īstenojot tādas tiesību normas kā LES 19. panta 1. punkta otrā daļa un Hartas 47. pants, pilda tai ar Līgumiem uzticētos uzdevumus un ievēro savus pienākumus atbilstoši tiem, pēc definīcijas nevar, nepārkāpjot šīs Savienības tiesību normas *ipso facto*, atzīt par disciplinārpārkāpumu.

Tomēr Tiesa vispirms norāda, ka attiecīgās disciplinārpārkāpumu definīcijas ir formulētas tik plaši un neprecīzi, ka tās aptver gadījumus, kad tiesnešiem nākas izvērtēt, vai viņi paši vai tiesa, kurā tie strādā, citi tiesneši vai citas tiesas atbilst no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas un Hartas 47. panta izrietošajām prasībām. Attiecīgās valsts tiesību normas neļauj arī garantēt, ka attiecīgo tiesnešu atbildība par to pieņemtajiem nolēmumiem iestājas tikai izņēmuma gadījumos un ka tādēļ tiesnešiem piemērojamie disciplinārie pasākumi nevar tikt izmantoti, lai politiski kontrolētu tiesu nolēmumus. Turklāt, ņemot vērā nosacījumus un īpašo kontekstu, kādā tika pieņemtas valsts tiesību normas, Tiesa uzsver, ka Polijas likumdevēja izvēlētais formulējums acīmredzami ir saistīts ar tādu jautājumu virkni, par kuriem dažādām Polijas tiesām nācies uzdot Tiesai prejudiciālus jautājumus attiecībā uz dažādo nesen veikto tiesību aktu grozījumu, kas skāruši tieslietu organizāciju Polijā, atbilstību LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai un Hartas 47. pantam. Tādēļ Tiesa uzskata – ir pierādīts, ka pastāv risks, ka minētās valsts tiesību normas var tikt interpretētas veidā, kas ļauj tiesnešiem piemērojamās disciplināros pasākumus izmantot, lai liegtu attiecīgajām valsts tiesām izdarīt noteiktus konstatējumus, kas tām ir jāizdara atbilstoši Savienības tiesībām, un lai ietekmētu šo tiesu nolēmumus, tādējādi apdraudot minēto tiesnešu neatkarību, un ka līdz ar to minētās Savienības tiesību normas šajā ziņā nav ievērotas. Ar šīm valsts tiesību normām ir pārkāpts arī LESD 267. pants, ciktāl tās rada risku, ka valsts tiesneši tiek saukti pie disciplinārās atbildības par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanu Tiesai.

It īpaši attiecībā uz disciplinārpārkāpumu, kurš saistīts ar “acīmredzamu un klaju tiesību normu pārkāpumu”, ko pieļauj Augstākās tiesas tiesneši¹⁹, Tiesa uzskata, ka to paredzoša valsts tiesību norma apdraud arī šo tiesnešu neatkarību, jo tā neļauj novērst, ka minētajiem tiesnešiem piemērojamie disciplinārie pasākumi tiks izmantoti, lai izdarītu spiedienu un atturošu iedarbību, kas

¹⁸ Grozītā likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 107. panta 1. punkta 2. un 3. apakšpunkts un Grozītā likuma par Augstāko tiesu 72. panta 1. punkta 1.–3. apakšpunkts.

¹⁹ Grozītā likuma par Augstāko tiesu 72. panta 1. un 1. punkts.

var ietekmēt viņu lēmumu saturu. Šajā tiesību normā arī Augstākās tiesas pienākums vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir ierobežots ar iespējāmību, ka tiks ierosināta disciplinārlieta.

Treškārt, Tiesa nospriež, ka, pieņemot tiesību normas, kas aizliedz ikvienai valsts tiesai pārbaudīt, vai ir ievērotas no Savienības tiesībām izrietošās prasības par neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas nodrošināšanu²⁰, Polija nav izpildījusi pienākumus atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai kopsakarā ar Hartas 47. pantu, kā arī Savienības tiesību pārākuma principam.

Saistībā ar šo Tiesa precizē, ka šīs valsts tiesību normas aizliedz ne tikai "konstatēt", bet arī "izvērtēt" no "likumības" aspekta gan pašu "iecelšanu amatā", gan "no šīs iecelšanas izrietošās pilnvaras veikt uzdevumus tiesas spriešanas jomā". Turklāt šajās pašās tiesību normās ir aizliegta jebkāda "tiesu" un "valsts konstitucionālo orgānu vai kontroles un tiesību aizsardzības struktūru" "lēģitimitātes" "apšaubīšana". Tomēr šādi formulējumi – īpašajā kontekstā, kādā tie tikuši pieņemti, – var izraisīt to, ka šo formulējumu satura un seku dēļ šādi noteiktie aizliegumi var attiekties uz virkni darbību, kas attiecīgajām tiesām tomēr ir jāveic atbilstoši pienākumiem nodrošināt LES 19. panta 1. punkta otrās daļas un Hartas 47. panta ievērošanu. Turklāt, tā kā minētās valsts tiesību normas var radīt šķērsli tam, lai Polijas tiesas varētu nepiemērot Savienības tiesībām ar tiešo iedarbību pretrunā esošas [valsts] tiesību normas, ar tām arī tiek aizskarts Savienības tiesību pārākuma princips.

Ceturtkārt, Tiesa nospriež, ka, piešķirot ekskluzīvo kompetenci izvērtēt iebildumus un tiesību jautājumus par tiesas vai tiesneša neatkarības neesamību Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palātai²¹, Polija nav izpildījusi pienākumus atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai kopsakarā ar Hartas 47. pantu, kā arī LESD 267. pantam un Savienības tiesību pārākuma principam.

Saistībā ar šo Tiesa norāda, ka aplūkotā tiesu kompetenču reorganizācija un koncentrācija attiecas uz noteiktām konstitucionāla un procesuāla rakstura prasībām, kas izriet no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas un Hartas 47. panta, kuru ievērošana ir jānodrošina transversāli visās Savienības tiesības piemērošanas jomās un visās valstu tiesās, kas izskata lietas šajās jomās. Šajā ziņā šīm tiesību normām ir cieša saikne ar Savienības tiesību pārākuma principu, kura ieviešana, ko īsteno valstu tiesas, palīdz nodrošināt Savienības tiesībās tiesību subjektiem piešķirto tiesību efektīvu aizsardzību.

Šajā kontekstā, tostarp ciktāl ikvienai valsts tiesai, kurai jāpiemēro Savienības tiesības, ir pienākums pārbaudīt, vai, ņemot vērā tās sastāvu, tā ir neatkarīga un objektīva, tiesību aktos noteikta tiesa, ja par to rodas nopietnas šaubas, un ciktāl noteiktos apstākļos šādām tiesām ir arī jāvar pārbaudīt, vai tiesnešu iecelšanas amatā procedūrā pieļauts pārkāpums ir varējis izraisīt pamattiesību uz šādu tiesu aizskārumu, ir izslēgts, ka valsts tiesu pārbaudi par to, vai šīs prasības ir izpildītas, vispārīgi un nešķirojot var veikt tikai viena valsts struktūra, vēl jo vairāk tādēļ, ka saskaņā ar valsts tiesībām šī struktūra pati nevar izvērtēt noteiktus šo prasību aspektus. Šajā lietā Tiesa konstatē, ka attiecīgās valsts tiesību normas paredz vienai vienīgai struktūrai pilnvaras veikt vispārīgu pārbaudi par to, vai ir izpildītas prasības par visu tiesu un tiesnešu neatkarību – gan vispārējās jurisdikcijas tiesās, gan administratīvajās tiesās –, šajā ziņā atņemot šādu kompetenci valstu tiesām, kurām līdz šim bija kompetence veikt dažāda veida pārbaudes, kas prasītas Savienības tiesībās, un piemērot Tiesas judikatūru. Jau atkal tā uzsver īpašo kontekstu, kādā notikusi attiecīgā tiesu kompetenču

²⁰ Grozītā likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 42.a panta 1. un 2. punkts un 55. panta 4. punkts, Grozītā likuma par Augstāko tiesu 26. panta 3. punkts un 29. panta 2. un 3. punkts, kā arī Grozītā likuma par administratīvajām tiesām 5. panta 1.a un 1.b punkts.

²¹ Grozītā likuma par Augstāko tiesu 26. panta 2. un 4.–6. punkts un 82. panta 2.–5. punkts un Grozītā likuma par Augstāko tiesu 10. pants.

reorganizācija, kas veikta ar grozījumu likumu, kuram raksturīgs apstāklis, ka Polijas tiesnešiem turklāt ir liegts izdarīt atsevišķus konstatējumus un vērtējumus, kas tiem ir jāizdara saskaņā ar Savienības tiesībām.

Tiesa secina: tas, ka kompetence pārbaudīt, vai ir ievērotas pamattiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, ir uzticētas vienai vienīgai valsts struktūrai, lai gan vajadzība veikt šādu pārbaudi var rasties ikvienā valsts tiesā, kopā ar dažādu aizliegumu un disciplinārpārkāpumu ieviešanu var vājināt šo pamattiesību ievērošanas pārbaudes efektivitāti. Tādējādi, tā kā attiecīgās valsts tiesību normas nešķirojot liedz pārējām tiesām darīt to, kas nepieciešams, lai nodrošinātu tiesību subjektu tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ievērošanu, vajadzības gadījumā atstājot nepiemērotas no Savienības tiesībām izrietošajām prasībām pretrunā esošas valsts tiesību normas, tās ir pretrunā arī Savienības tiesību pārākuma principam. Turklāt, tā kā pats fakts, ka kompetence pārbaudīt noteiktus jautājumus, kas attiecas uz LES 19. panta 1. punkta otrā daļas un Hartas 47. panta piemērošanu, ir uzticēta Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palātai, var liegt vai atturēt citas tiesas no prejudiciālu jautājumu uzdošanas Tiesai, ar attiecīgajām valsts tiesību normām nav ievērots arī LESD 267. pants.

Visbeidzot piektkārt, Tiesa nospriež, ka, pieņemot tiesību normas, ar kurām tiesnešiem uzlikts pienākums paziņot informāciju par savu darbību apvienībās un bezpeļņas fondos, kā arī piederību politiskajai partijai pirms iecelšanas amatā un paredzēt publicēt šo informāciju²², Polija ir pārkāpusi tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un uz personas datu aizsardzību, kas garantētas Hartā²³, kā arī VDAR²⁴.

Šai ziņā, atzinusi, ka šajā lietā ir piemērojama VDAR un, konkrētāk, šīs regulas 6. panta 1. punkta pirmās daļas c) un e) apakšpunkts un 9. panta 1. punkts, Tiesa konstatē, ka Polijas norādītie mērķi attiecīgo tiesību normu pamatošanai – samazināt tiesnešu ietekmēšanas risku, tiem īstenojot savas pilnvaras, ar privātajām vai politiskajām interesēm saistīti apsvērumi, kā arī palielināt tiesību subjektu palāvību uz to, ka šāda objektivitāte pastāv, ir Savienības atzīts vispārējās nozīmes mērķis Hartas 52. panta 1. punkta izpratnē vai leģitīms sabiedrības interešu mērķis VDAR izpratnē²⁵. Tomēr Tiesa atgādina, ka, lai arī šāds mērķis var līdz ar to atļaut ierobežot Hartas 7. un 8. pantā garantēto tiesību īstenošanu, tomēr tas tā ir tikai tostarp tiktāl, cik šie ierobežojumi faktiski atbilst šim mērķim un ar to ir samērīgi.

Izvērtējot, cik nepieciešami ir attiecīgie pasākumi, Tiesa norāda, ka Polija nav sniegusi skaidrus un konkrētus skaidrojumus tam, kādēļ informācijas par tiesneša piederību politiskajai partijai pirms iecelšanas amatā un amata pienākumu pildīšanas laikā pirms 1989. gada 29. decembra publicēšana šobrīd var stiprināt tiesību subjektu tiesības uz to, lai lieta tiktu izskatīta tiesā, kura atbilst objektivitātes prasībai. Ņemot vērā īpašo kontekstu, kādā tika pieņemts grozījumu likums un veikti minētie pasākumi, Tiesa turklāt uzskata, ka šie pasākumi patiesībā tika noteikti, tostarp lai kaitētu attiecīgo tiesnešu profesionālajai reputācijai un tam, kā tos uztver tiesību subjekti. Tādējādi minētie pasākumi nav piemēroti šajā lietā apgalvotā leģitīmā mērķa sasniegšanai.

²² Grozītā likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 88.a pants, Grozītā likuma par Augstāko tiesu 45. panta 3. punkts, kā arī Grozītā likuma par administratīvajām tiesām 8. panta 2. punkts.

²³ Hartas 7. pants un 8. panta 1. punkts.

²⁴ VDAR 6. panta 1. punkta pirmās daļas c) un e) apakšpunkts, 6. panta 3. punkts un 9. panta 1. punkts.

²⁵ VDAR 6. panta 3. punkta un 9. panta 2. punkta g) apakšpunkta izpratnē.

Attiecībā uz pārējo informāciju par tiesnešu piederību apvienībai vai bezpeļņas fondam šobrīd vai agrāk Tiesa uzskata, ka nevar *a priori* izslēgt, ka šādas informācijas ievietošana tiešsaistē palīdz atklāt iespējamus interešu konfliktus, kas var ietekmēt tiesnešu pienākumu izpildes objektivitāti, izskatot konkrētas lietas, turklāt šāda pārskatāmība vispārīgi var stiprināt tiesību subjektu uzticēšanos šai objektivitātei un tiesu varai. Tomēr tā norāda, pirmām kārtām, ka šajā lietā attiecīgie personas dati tostarp attiecas uz laikposmiem pirms datuma, no kura tiesnesim ir jāsniedz prasītā deklarācija. Tiesa nospiež, ka bez laika ierobežojuma attiecībā uz agrākajiem laikposmiem nevar uzskatīt, ka attiecīgie pasākumi aptver tikai to, kas noteikti ir vajadzīgs, lai palīdzētu stiprināt tiesību subjektu tiesības uz to, lai viņu lieta tiktu izskatīta tiesā, kura atbilst objektivitātes prasībai. Otrām kārtām, par to, ka būtu jālīdzsvaro paredzētais vispārējo interešu mērķis un attiecīgās tiesības, Tiesa vispirms norāda, ka attiecīgās personiskās informācijas ievietošana tiešsaistē atkarībā no attiecīgās asociācijas vai bezpeļņas fonda priekšmeta var atklāt informāciju par atsevišķiem sensitīviem tiesnešu privātās dzīves aspektiem, tostarp par to reliģisko vai filozofisko pārliecību. Turklāt tā norāda, ka aplūkojamās personas datu apstrādes rezultātā šie dati kļūst brīvi pieejami internetā plašai sabiedrībai un līdz ar to – potenciāli neierobežotam personu skaitam. Visbeidzot tā norāda, ka īpašajā kontekstā, kādā tika noteikti attiecīgie pasākumi, šo datu ieviešana tiešsaistē var pakļaut attiecīgos tiesnešus nevajadzīgam stigmatizācijas riskam, neattaisnoti ietekmējot to, kā gan tiesību subjekti, gan sabiedrība vispār uztver šos tiesnešus, kā arī riskam, ka viņu karjeras attīstība nepamatoti tiks traucēta. Šādos apstākļos Tiesa secina, ka tāda personas datu apstrāde kā šajā lietā aplūkotā ir sevišķi smaga iejaukšanās attiecīgo personu pamattiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību un uz personas datu aizsardzību.

Izsvērdama šīs iejaukšanās smagumu un apgalvotā vispārējo interešu mērķa svarīgumu, Tiesa konstatē, ka, ņemot vērā vispārīgo valsts kontekstu un īpašo kontekstu, kādā veikti attiecīgie pasākumi, kā arī sevišķi smagas sekas, kādas tie var radīt attiecīgajiem tiesnešiem, šie pasākumi nav līdzsvaroti. Proti, salīdzinājumā ar *statu quo ante*, kas izriet no iepriekš spēkā esošajiem valsts tiesību aktiem, attiecīgo personas datu ievietošana tiešsaistē ir potenciāli būtiska iejaukšanās Hartas 7. pantā un 8. panta 1. punktā garantētajās pamattiesībās, un šajā lietā tas nav attaisnojams ar iespējamo ieguvumu – tiesnešu interešu konfliktu novēršanu un uzticēšanās tiesnešu objektivitātei vairošanu.

**2023. gada 13. jūlija spriedums (virspalāta) YP u.c. (Tiesneša imunitātes
atcelšana un viņa atstādināšana no amata) (C-615/20 un C-671/20,
[EU:C:2023:562](#))**

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LES 19. panta 1. punkta otrā daļa – Tiesiskums – Efektīva tiesību aizsardzība tiesā jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības – Tiesnešu neatkarība – Savienības tiesību pārākums – LES 4. panta 3. punkts – Lojālas sadarbības pienākums – Tiesneša krimināltiesiskās imunitātes atcelšana un viņa atstādināšana no amata, ko uzdevusi Sąd Najwyższy (Augstākā tiesa, Polija) Izba Dyscyplinarna (Disciplinārlietu palāta) – Šīs palātas neatkarības un objektivitātes neesamība – Izmaiņas iztiesāšanas sastāvā, kuram ir jāizskata šim tiesnesim līdz šim iedalītā lieta – Aizliegums valsts tiesām apšaubīt tiesas leģitimitāti, apgrūtināt tās darbību vai izvērtēt tiesnešu iecelšanas amatā vai viņu ar tiesas spriešanu saistīto pilnvaru tiesiskumu vai iedarbīgumu, pretējā gadījumā paredzot disciplinārsodus – Attiecīgo tiesu un institūciju, kuru kompetencē ir iztiesāšanas sastāvu noteikšana un grozīšana, pienākums nepiemērot attiecīgā tiesneša imunitātes atcelšanas un atstādināšanas no amata pasākumus – Šo pašu tiesu un institūciju pienākums nepiemērot valsts tiesību normas, kuras paredz minētos aizliegumus

- **Lieta C-615/20**

Balstoties uz apsūdzības rakstu, ko attiecībā uz YP un citiem apsūdzētajiem izdevusi *Prokuratura Okręgowa w Warszawie* (Varšavas apgabala prokuratūra, Polija), *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) tika izskatīta krimināllieta par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem. Šī lieta bija iedalīta izskatīšanai šīs tiesas iztiesāšanas sastāvam, ko veido tiesnesis I. T.

Lai gan šī lieta bija jau vēlinā tiesvedības posmā, *Prokuratura Krajowa Wydział Spraw Wewnętrznych* (Valsts prokuratūras leksējo lietu nodaļa) 2020. gada 14. februārī vērsās *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija)²⁶ Disciplinārlietu palātā ar lūgumu atļaut sākt kriminālvajāšanu pret tiesnesi I. T. par to, ka viņš 2017. gada decembrī bija atļāvis mediju pārstāvjiem veikt attēlu un skaņas ierakstu tiesas sēdē, kā arī nolēmuma pasludināšanā attiecīgajā lietā un nolēmuma motīvu daļas mutvārdu izklāstīšanā un šādi šķietami bija izpaudis ar minētās lietas pirmstiesas izmeklēšanu Varšavas apgabala prokuratūrā saistīto informāciju.

Ar 2020. gada 18. novembra rezolūciju (turpmāk tekstā – “strīdīgā rezolūcija”) Disciplinārlietu palāta atļāva sākt kriminālprocesu pret tiesnesi I. T., atstādinot viņu no amata pienākumu pildīšanas un atstādināšanas laikā samazinot viņa atalgojumu par 25 %.

Iesniedzējtiesa – Varšavas apgabaltiesas iztiesāšanas sastāvs, kurš pašlaik lemj kriminālprocesā, kas tostarp uzsākts pret YP, un kurā tiesnesis I. T. darbojas kā tiesnesis vienpersoniski, – norāda, ka strīdīgā rezolūcija var radīt šķērsli tam, lai šis iztiesāšanas sastāvs varētu turpināt šo tiesvedību. Šajā kontekstā tā nolēma apturēt tiesvedību, lai lūgtu Tiesu būtībā lemt, vai ar Savienības tiesībām ir saderīgas tādas valsts tiesību normas, ar kurām institūcijai, kuras neatkarība un objektivitāte nav garantēta, tiek piešķirtas pilnvaras atļaut sākt kriminālprocesus pret vispārējās jurisdikcijas tiesu tiesnešiem un šādas atļaujas izsniegšanas gadījumā – apturēt attiecīgo tiesnešu amata pienākumu izpildi un apturēšanas laikā samazināt viņu atalgojumu. Šo jautājumu mērķis būtībā ir noteikt, vai, ņemot vērā šīs Savienības tiesību normas²⁷ un principus, šai iesniedzējtiesai viena tiesneša sastāvā joprojām ir pamats turpināt pamatlietas izskatīšanu, neraugoties uz strīdīgo rezolūciju, ar kuru viņš ir atstādināts no amata.

• Lieta C-671/20

Varšavas apgabala prokuratūra izvirzīja M. M. apsūdzību par dažādiem noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar šīs prokuratūras lēmumu, ar kuru bija uzdots nodibināt piespiedu hipotēku attiecībā uz M. M. piederošu nekustamu īpašumu. M. M. iesniedza sūdzību par šo lēmumu Varšavas apgabaltiesā, proti, tiesā, kurā ar šo sūdzību saistītā lieta vispirms tika iedalīta tiesnesim I. T.

Pēc strīdīgās rezolūcijas pieņemšanas, ar kuru tiesnesis I. T. tostarp tika atstādināts no sava amata, Varšavas apgabaltiesas priekšsēdētājs izdeva rīkojumu, ar ko tiesas nodaļas, kurā darbojās tiesnesis I. T., priekšsēdētājam uzdeva grozīt tiesas sastāvu lietās, kuras bija iedalītas šim tiesnesim, izņemot lietu, kurā minētais tiesnesis I. T. bija iesniedzis Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-615/20. Tādējādi nodaļas priekšsēdētājs izdeva rīkojumu par to lietu pārdali, kuras sākotnēji bija iedalītas tiesnesim I. T., tostarp par lietu attiecībā uz M. M.

Iesniedzējtiesas – proti, Varšavas apgabaltiesas iztiesāšanas sastāva, ko veido viens tiesnesis, kuram šī lieta tika pārdalīta, – ieskatā šī notikumu virkne liecina par to, ka šīs tiesas priekšsēdētājs ir atzinis strīdīgās rezolūcijas saistošo spēku, uzskatot, ka tiesneša I. T. atstādināšana no amata ir šķērslis tam, lai šo lietu izskatītu šis tiesnesis, vai ka pastāv ilglaicīgs šķērslis šādai izskatīšanai.

²⁶ Ar 2017. gada 8. decembra Likumu par Augstāko tiesu *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) tika izveidota jauna Disciplinārlietu palāta *Izba Dyscyplinarna* (turpmāk tekstā – “Disciplinārlietu palāta”). Ar 2019. gada 20. decembra likumu, ar kuru grozīts Likums par Augstāko tiesu un kurš stājas spēkā 2020. gadā, šīs palātas kompetencē tika iekļautas jaunas pilnvaras, tostarp dot atļauju sākt kriminālprocesu pret tiesnešiem un viņus aizturēt (27. panta 1. punkta 1.a apakšpunkts).

²⁷ Proti, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants, LES 2. pants un 19. panta 1. punkta otrā daļa, kurā nostiprināts tiesiskuma princips un efektīvas tiesību aizsardzības tiesā prasības, kā arī [Savienības tiesību] pārkuma, lojālas sadarbības un tiesiskās drošības princips.

Tā, šī tiesa šaubās par tāda tiesību akta kā strīdīgā rezolūcija saistošo spēku un par to iztiesāšanas sastāvu legimitāti, kuriem, izpildot šo rezolūciju, nodotas izskatīšanā lietas. Tā turklāt norāda, ka nesenās valsts tiesību normas, paredzot disciplinārsodus, tai aizliedz izvērtēt minētās rezolūcijas saistošo spēku. Tās jautājumi Tiesai būtībā ir vērsti uz to, lai noteiktu, vai, ņemot vērā Savienības tiesību normas²⁸ un principus, iesniedzējtiesa, neriskējot izraisīt tās sastāvā esošā viena tiesneša disciplināratbildību, var atzīt šo rezolūciju par tādu, kurai nav saistoša spēka, un tādējādi tai nav pamata iztiesāt pamatlietu, kas tai tika pārdalīta, balstoties uz minēto rezolūciju, un vai līdz ar to šī lieta no jauna ir jāiedala tiesnesim, kurš par to bija atbildīgs sākotnēji.

Spriedumā, kas taisīts par šīm apvienotajām lietām, Tiesa, izskatījusi lietu virspalātas sastāvā, atsaucas uz savā judikatūrā²⁹ paustajām atziņām, tostarp atziņām 2023. gada 5. jūnija spriedumā Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)³⁰. Tā būtībā nospriež, ka LES 19. panta 1. punkta otrā daļa nepieļauj valsts tiesību normas, ar kurām tādai institūcijai kā Disciplinārlietu palāta, kuras neatkarība un objektivitāte nav garantēta, atļauts atcelt tiesneša krimināltiesisko imunitāti, atstādināt viņu no amata, kā arī samazināt viņa atalgojumu. Tā arī Savienības tiesību pārkuma un LES 4. panta 3. punktā nostiprinātā lojālas sadarbības principa gaismā precizē šāda secinājuma sekas valsts tiesai – attiecībā uz tādu aktu kā strīdīgā rezolūcija, ar kuru, pārkāpjot LES 19. panta 1. punkta otro daļu, tiek uzdota tiesneša, kas izskata lietas vienpersoniski, atstādināšana no amata –, kā arī tiesu institūcijām, kuru kompetencē ir noteikt un grozīt minētās valsts tiesas iztiesāšanas sastāvu.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa nospriež, ka LES 19. panta 1. punkta otrā daļa nepieļauj tādas valsts tiesību normas, ar kurām institūcijai, kuras neatkarība un objektivitāte nav garantēta, tiek piešķirtas pilnvaras atļaut sākt kriminālprocesus pret vispārējās jurisdikcijas tiesu tiesnešiem un šādas atļaujas izsniegšanas gadījumā – apturēt attiecīgo tiesnešu amata pienākumu izpildi un apturēšanas laikā samazināt viņu atalgojumu.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka šo divu prejudiciālā nolēmuma lietu ierosināšanas laikā tā ir taisījusi spriedumu Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), kurā tā tostarp nosprieda, ka, pilnvarojot Disciplinārlietu palātu, kuras neatkarība un objektivitāte nav garantēta³¹, izlemt lietas, kam ir tieša ietekme uz tiesneša statusu un amata pienākumu izpildi, piemēram, lūgumus atļaut sākt kriminālprocesu pret tiesnešiem, Polija nav izpildījusi pienākumus, kas tai noteikti saskaņā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu³².

Tiesa minētajā spriedumā uzsvēra – tikai tas vien, ka tiesneši var saskarties ar risku, ka atļauja viņu kriminālvajāšanai var tikt lūgta un saņemta no institūcijas, kuras neatkarība nav garantēta, var

²⁸ Proti, LES 2. pants un 19. panta 1. punkta otrā daļa, kā arī [Savienības tiesību] pārkuma, lojālas sadarbības un tiesiskās drošības principi.

²⁹ Attiecībā uz Disciplinārlietu palātu – kas izveidota ar 2017. gada Likumu par Augstāko tiesu, kurš grozīts 2019. gada Polijas tiesu reformas laikā, – neatkarības un objektivitātes neesamību.

³⁰ Spriedums, 2023. gada 5. jūnijs, **Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)** (C-204/21, [EU:C:2023:442](#)).

³¹ Sprieduma Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve) 102. punktā Tiesa, balstoties uz savu agrāko judikatūru (proti, 2021. gada 15. jūlija sprieduma **Komisija/Polija (Tiesnešiem piemērojamie disciplinārie pasākumi)** (C-791/19, [EU:C:2021:596](#)) 112. punktu), atkārtoja savu vērtējumu, saskaņā ar kuru Disciplinārlietu palāta neatbilst vajadzīgajām neatkarības un objektivitātes prasībām.

³² Spriedums Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), rezolutīvās daļas 1. punkts.

ietekmēt viņu pašu neatkarību, un tas pats attiecas uz riskiem, ka šāda institūcija var lemt par viņu iespējamo atstādināšanu no amata pienākumiem un viņu atalgojuma samazināšanu³³.

Izskatāmajā lietā strīdīgā rezolūcija tika pieņemta attiecībā uz tiesnesi I. T.³⁴, balstoties uz valsts tiesību normām, kuras Tiesa iepriekš minētajā spriedumā atzinusi par pretrunā esošām LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai, ciktāl ar tām šādai institūcijai tiek piešķirta kompetence pieņemt tādas tiesību aktus kā šī rezolūcija.

Attiecīgās dalībvalsts iestādēm, kas piedalās likumdošanas varas īstenošanā, ir pienākums grozīt valsts tiesību normas, kas ir sprieduma par pienākumu neizpildi priekšmets, lai tās padarītu atbilstošas Savienības tiesību prasībām, savukārt valsts tiesām savu funkciju izpildē ir pienākums nodrošināt šī sprieduma ievērošanu, un tas tostarp nozīmē, ka šīm tiesām attiecīgā gadījumā ir jāņem vērā šajā spriedumā ietvertie juridiskie elementi, lai noteiktu to Savienības tiesību normu tvērumu, kuras tām ir jāpiemēro. Tāpat iesniedzējtiesai lietā C-615/20 pamatlietā ir jāizdara visi secinājumi, kas izriet no spriedumā Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve) ietvertajām atziņām.

Otrkārt, Tiesa LES 19. panta 1. punkta otro daļu, Savienības tiesību pārākuma principu un lojālas sadarbības principu interpretē šādā nozīmē:

- pirmām kārtām, valsts tiesas iztiesāšanas sastāvs, kas izskata lietu un ko veido tiesnesis vienpersoniski, attiecībā uz kuru institūcija, kuras neatkarība un objektivitāte nav garantēta, ir pieņēmusi rezolūciju, ar ko atļauj sākt kriminālvajāšanu un uzdod apturēt šī tiesneša amata pienākumu izpildi, kā arī samazināt viņa atalgojumu, var pamatoti atteikties piemērot šādu rezolūciju, kas rada šķērsli tā kompetences īstenošanai šajā lietā, un
- otrām kārtām, tiesu institūcijām, kuru kompetencē ir noteikt un grozīt šīs valsts tiesas iztiesāšanas sastāvus, arī ir jāatsakās piemērot šo rezolūciju, kas rada šķērsli tam, lai minētais iztiesāšanas sastāvs varētu īstenot šo kompetenci.

Šajā ziņā tā atgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru³⁵ Savienības tiesību pārākuma princips tostarp nosaka pienākumu ikvienai valsts tiesai, kurai atbilstīgi savai kompetencei ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, nodrošināt šo tiesību prasību pilnīgu iedarbību tajā izskatāmajā lietā, vajadzības gadījumā pēc savas iniciatīvas nepiemērojot nekādu valsts tiesisko regulējumu vai praksi, kas ir pretrunā tiešas iedarbības Savienības tiesību normai, neprasot vai negaidot, kad šis valsts tiesiskais regulējums vai prakse tiks atcelta likumdošanas ceļā vai izmantojot kādu citu konstitūciju paredzētu metodi. Šī pienākuma ievērošana ir lojālas sadarbības principa izpausme.

Tā, LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai, interpretējot to Pamattiesību hartas 47. panta³⁶ gaismā, ir tieša iedarbība, un tas nozīmē nepiemērot nekādu valsts tiesību normu, judikatūru vai valsts praksi, kas ir pretrunā šīm Savienības tiesību normām, kā tās interpretējusi Tiesa³⁷.

³³ Spriedums Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), 101. punkts.

³⁴ Proti, vispārējās jurisdikcijas tiesu, kurai atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai var nākties lemt par jautājumiem saistībā ar Savienības tiesību piemērošanu vai interpretāciju.

³⁵ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 22. februāris, **RS (Konstitucionālās tiesas spriedumu sekas)** (C-430/21, [EU:C:2022:99](#), 53. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 55. punkts un tajā minētā judikatūra).

³⁶ Šis pants nosaka dalībvalstīm skaidru un precīzu pienākumu panākt rezultātu, un tas neietver nekādus nosacījumus, it īpaši attiecībā uz to tiesu neatkarību un objektivitāti, kurām jāinterpretē un jāpiemēro Savienības tiesības un uz kurām attiecas prasība, ka tās ir iepriekš noteiktas ar likumu.

Pat tad, ja nav valsts likumdošanas pasākumu, ar kuriem tiktu izbeigta Tiesas konstatētā valsts pienākumu neizpilde, valsts tiesām ir jāveic visi pasākumi, lai sekmētu Savienības tiesību pilnīgu iedarbību atbilstoši šo pienākumu neizpildi konstatējošajā spriedumā ietvertajām atziņām. Turklāt tām saskaņā ar lojālas sadarbības principu ir jānovērš Savienības tiesību pārkāpuma radītās prettiesiskās sekas.

Lai izpildītu minētos pienākumus, valsts tiesai nav jāpiemēro tāds tiesību akts kā strīdīgā rezolūcija, ar kuru, neievērojot LES 19. panta 1. punkta otro daļu, ir noteikta tiesneša atstādināšana no amata, ja tas ir nepieciešams attiecīgās procesuālās situācijas kontekstā, lai nodrošinātu Savienības tiesību pārkāpumu³⁸.

Visbeidzot Tiesa uzsver – ja tādu aktu kā apstrīdētā rezolūcija ir pieņēmusi institūcija, kas nav neatkarīga un objektīva tiesa Savienības tiesību izpratnē, nevar lietderīgi atsaukties ne uz vienu no tiesiskās drošības principa izrietošu apsvērumu vai apsvērumu saistībā ar apgalvoto šīs rezolūcijas *res judicata* spēku, lai liegtu iesniedzējtiesai un tiesu institūcijām, kuru kompetencē ir noteikt un grozīt valsts tiesas iztiesāšanas sastāvu, atteikties piemērot šādu rezolūciju³⁹.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka iesniedzējtiesa, gaidot šo spriedumu, ir apturējusi pamatlietu lietā C-615/20. Šajā kontekstā apstāklis, ka tiesnesis, kas vienpersoniski veido iesniedzējtiesas iztiesāšanas sastāvu, it īpaši vēlīnā minētās tiesvedības, kas ir īpaši sarežģīta, stadijā, turpina šo tiesvedību, nešķiet tāds, kas varētu kaitēt tiesiskajai drošībai. Gluži pretēji, šķiet, tas ļauj panākt, ka pamatlietas izskatīšanas rezultātā tiek pieņemts lēmums, kas atbilst pirmām kārtām, prasībām, kuras izriet no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas, un, otrām kārtām, attiecīgo personu tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu saprātīgā termiņā.

Šādos apstākļos iesniedzējtiesa lietā C-615/20 var pamatoti atteikties piemērot strīdīgo rezolūciju, lai tā no šāda skatpunkta varētu turpināt pamatlietas izskatīšanu savā pašreizējā sastāvā, un tiesu institūcijas, kuru kompetencē ir noteikt un grozīt valsts tiesas iztiesāšanas sastāvu, tai nevar radīt šķērslī.

Treškārt, Tiesa interpretē LES 19. panta 1. punkta otro daļu, kā arī Savienības tiesību pārkāpuma un lojālas sadarbības principus saistībā ar tādu valsts tiesas iztiesāšanas sastāva situāciju, kāda ir

³⁷ Spriedums Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), 78. punkts un tajā minētā judikatūra.

³⁸ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 6. oktobris, **W.Ž. (Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana)** (C-487/19, [EU:C:2021:798](#), 159. un 161. punkts).

³⁹ Šajā nozīmē skat. spriedumu W.Ž. (Augstākās tiesas Ārkārtas tiesu kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana), 160. punkts.

iesniedzējtiesai lietā C-671/20 – kurai, balstoties uz tādu Disciplinārlietu palātas lēmumu kā strīdīgā rezolūcija, ir tikusi pārdalīta lieta, kas līdz šim bija iedalīta citam šīs valsts tiesas iztiesāšanas sastāvam –, lai it īpaši noteiktu, vai šai iesniedzējtiesai izskatāmajā lietā nav jāpiemēro šī rezolūcija un ir jāatturas no minētās lietas izvērtēšanas.

Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka valsts tiesu pienākums nepiemērot strīdīgo rezolūciju – kas, pārkāpjot LES 19. panta 1. punkta otro daļu, rada tādas sekas kā tiesneša atstādināšana no amata – tad, kad tas, ņemot vērā attiecīgo procesuālo situāciju, ir nepieciešams, lai nodrošinātu Savienības tiesību pārkumu, it īpaši attiecas uz iztiesāšanas sastāvu, kuram, balstoties uz šādu rezolūciju, tikusi pārdalīta lieta. Šim iztiesāšanas sastāvam tādā ir jāatturas no šīs lietas izskatīšanas. Minētais pienākums ir saistošs arī institūcijām, kuru kompetencē ir noteikt un grozīt valsts tiesas iztiesāšanas sastāvu, un tām līdz ar to šī pati lieta ir jānodod iztiesāšanas sastāvam, kurš to izskatīja sākotnēji.

Izskatāmajā lietā nevar lietderīgi atsaukties ne uz vienu apsvērumu, kas izriet no tiesiskās drošības principa, vai saistībā ar apgalvoto minētās rezolūcijas *res judicata* spēku.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka lietā C-671/20 atšķirībā no citām tiesnesim I. T. iedalītajām lietām – kuras pa to laiku esot pārdalītas arī citiem iztiesāšanas sastāviem, bet kuru izskatīšana esot turpināta vai attiecīgā gadījumā pabeigta ar šo jauno iztiesāšanas sastāvu pieņemtu nolēmumu – tiesvedība pamatlietā tika apturēta, gaidot šo spriedumu. Šādos apstākļos šķiet – tas, ka tiesnesis I. T. atsāk tiesvedību, ļauj, neraugoties uz kavēšanos, ko izraisījusi strīdīgā rezolūcija, pieņemt lēmumu, kas atbilst gan no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izrietošajām prasībām, gan prasībām, kas izriet no attiecīgā tiesību subjekta tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu.

Attiecīgi Tiesa LES 19. panta 1. punkta otro daļu, kā arī Savienības tiesību pārkuma principu un lojālas sadarbības principu interpretē šādā nozīmē:

- pirmām kārtām, valsts tiesas iztiesāšanas sastāvam – kuram lieta, kas līdz šim ir bijusi iedalīta citam šīs tiesas iztiesāšanas sastāvam, ir pārdalīta tādas institūcijas pieņemtas rezolūcijas dēļ, kuras neatkarība un objektivitāte nav garantēta un kura ir atļāvusi sākt kriminālvajāšanu pret vienīgo tiesnesi, kas veido pēdējo minēto iztiesāšanas sastāvu, un ir izdevusi rīkojumu par šī tiesneša amata pienākumu izpildes apturēšanu un viņa atalgojuma samazināšanu –, kurš ir nolēmis apturēt tiesvedību šajā lietā, gaidot Tiesas prejudiciālo nolēmumu, ir jāatsakās piemērot šo rezolūciju un jāatturas no minētās lietas izskatīšanas, un
- otrām kārtām, tiesu institūcijām, kuru kompetencē ir noteikt un grozīt valsts tiesas iztiesāšanas sastāvu, šādā gadījumā ir jāpārdala šī pati lieta iztiesāšanas sastāvam, kuram tā bija iedalīta sākotnēji.

Ceturtkārt, runājot par valsts tiesību normām un konstitucionālās tiesas judikatūru, ko minējusi iesniedzējtiesa lietā C-671/20 ⁴⁰ un kas radot šķērslī tam, lai šī iepriekš minētā tiesa varētu – lai gan tas ir tās pienākums, ņemot vērā Tiesas sniegtās atbildes uz tās pārējiem jautājumiem, – lemt par tāda tiesību akta kā strīdīgā rezolūcija saistošo spēku un attiecīgā gadījumā to nepiemērot, Tiesa norāda: to, ka valsts tiesai ir jāpilda tai ar Līgumiem uzticētie uzdevumi un no Līgumiem izrietošie pienākumi,

⁴⁰ 2001. gada 27. jūlija Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām, kas grozīts ar 2019. gada 20. decembra likumu, 42.a panta 1. un 2. punkts tostarp paredz minētajām tiesām aizliegumu apšaubīt tiesu leģitimitāti vai vērtēt tiesneša iecelšanas amatā vai viņa pilnvaru veikt uzdevumus tiesu administrācijas jomā likumību. Šī paša likuma 107. panta 1. punkta 3. apakšpunktā par disciplinārpārkāpumu tostarp ir atzīta vispārējās jurisdikcijas tiesu tiesnešu rīcība, ar kuru tiek apšaubīta tiesneša iecelšanas amatā faktiska esamība.

Istenojot tādu tiesību normu kā LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, nevar tai ne aizliegt, ne arī noteikt kā disciplinārpārkāpumu tiesnešiem, kas darbojas šādā tiesā ⁴¹.

Ņemot vērā LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai piemītošo tiešo iedarbību, Savienības tiesību pārākuma princips uzdod valsts tiesām nepiemērot arī nekādu valsts judikatūru, kas ir pretrunā šai Savienības tiesību normai, kā to interpretējusi Tiesa. Turklāt, ja pēc Tiesas pasludinātajiem spriedumiem valsts tiesa uzskatītu, ka konstitucionālās tiesas judikatūra ir pretrunā Savienības tiesībām, tas, ka šāda valsts tiesa nepiemēro minēto konstitucionālo judikatūru atbilstoši Savienības tiesību pārākuma principam, nevar izraisīt tās disciplināro atbildību ⁴².

Tādējādi LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, Savienības tiesību pārākuma princips un lojālas sadarbības princips nepieļauj:

- pirmām kārtām, valsts tiesību normas, kas aizliedz valsts tiesai, paredzot disciplinārsodus tās sastāvā ietilpstošajiem tiesnešiem, izvērtēt tādas institūcijas pieņemta akta saistošo raksturu, kuras neatkarība un objektivitāte nav garantēta un kura ir atļāvusi sākt kriminālprocesu pret tiesnesi un uzdevusi atstādināt viņu no amata pienākumu izpildes un samazināt viņa atalgojumu, un vajadzības gadījumā nepiemērot šo aktu, un
- otrām kārtām, konstitucionālās tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru tiesību akti par tiesnešu iecelšanu amatā nevar tikt pakļauti tiesas kontrolei, jo minētā judikatūra var radīt šķērslī šim pašam izvērtējumam.

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *Krajowa Rada Sądownictwa* (Tiesneša atstāšana amatā) (C-718/21, [EU:C:2023:1015](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 267. pants – Jēdziens “tiesa” – Kritēriji – Sąd Najwyższy (Augstākā tiesa, Polija) Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta) – Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedzis iztiesāšanas sastāvs, kuram nav neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas statusa – Nepieņemamība

Ar 2020. gada 30. decembra vēstuli L. G., *Sąd Okręgowy w K.* (K. apgabaltiesa, Polija) tiesnesis, informēja *Krajowa Rada Sądownictwa* (Valsts tieslietu padome, Polija; turpmāk tekstā – “KRS”) par vēlmi turpināt pildīt amata pienākumus pēc normālā pensijas vecuma sasniegšanas. Tā kā KRS bija izbeigusi lietu par šo lūgumu, jo bija beidzies tā iesniegšanai paredzētais prekluzīvais termiņš, L. G. vērsās ar pieteikumu iesniedzēj institūcijā. Iesniedzēj institūcija vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, jo tai bija šaubas par to, vai tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā, pirmkārt, šāds tiesneša paziņojums ir pakārtots KRS atļaujai, un otrkārt, attiecībā uz šo paziņojumu paredzēts absolūts prekluzīvs termiņš, ir saderīgs ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu.

Šajā lietā iesniedzēj institūciju veido trīs tiesneši, kuri darbojas *Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych* (Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta, turpmāk tekstā – “Ārkārtas kontroles palāta”), kas *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) izveidota neseno Polijas tiesu sistēmas reformu rezultātā ⁴³.

⁴¹ Šajā nozīmē skat. spriedumu Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), 132. punkts.

⁴² Šajā nozīmē skat. spriedumu Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), 132. punkts.

⁴³ Šī palāta, kā arī jauna Augstākās tiesas palāta, proti, *Izba Dyscyplinarna* (Disciplinārlietu palāta), tika izveidotas ar 2017. gada 8. decembra *ustawa o Sądzie Najwyższym* (Likums par augstāko tiesu), kas stājās spēkā 2018. gada 3. aprīlī.

Šie trīs tiesneši šajā palātā tika iecelti, pamatojoties uz Rezolūciju Nr. 331/2018, kuru KRS pieņēma 2018. gada 28. augustā (turpmāk tekstā – “Rezolūcija Nr. 331/2018”).

Taču, pirmkārt, šī rezolūcija tika atcelta ar *Naczelny Sąd Administracyjny* (Augstākā administratīvā tiesa, Polija) 2021. gada 21. septembra spriedumu ⁴⁴. Otrkārt, 2021. gada 8. novembra spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju ⁴⁵ (turpmāk tekstā – “spriedums *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju”) Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – “ECT”) secināja, ka – ņemot vērā procesu, kurā, pamatojoties uz Rezolūciju Nr. 331/2018, tika iecelti divi no trim Ārkārtas kontroles palātas iztiesāšanas sastāvu locekļiem, – nav ievērota Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ⁴⁶ 6. panta 1. punktā noteiktā prasība, ka tiesai ir jābūt “likumā noteiktai”.

Savā spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā atzīst lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par nepieņemamu, jo iesniedzējinstītūcija nav uzskatāma par “tiesu” LESD 267. panta izpratnē.

Tiesas vērtējums

Iesākumā Tiesa atgādina, ka, lai izvērtētu, vai attiecīgajai iesniedzējinstītūcijai ir “tiesas” statuss LESD 267. panta izpratnē, Tiesa ņem vērā virkni aspektu, kā, piemēram, vai šī institūcija ir izveidota ar likumu, vai tā ir pastāvīga, vai tās jurisdikcija ir obligāta, vai procedūra tajā notiek atbilstoši sacīkstes principam, vai tā piemēro tiesību normas, kā arī vai tā ir neatkarīga. Šajā ziņā Tiesa jau ir norādījusi, ka Augstākā tiesa pati par sevi atbilst iepriekš atgādinātajām prasībām, un precizējusi – ja lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegusi valsts tiesa, ir jāpieņem, ka tā atbilst šīm prasībām neatkarīgi no tās konkrētā sastāva. Proti, prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesas ziņā – ņemot vērā funkciju sadali starp to un dalībvalsts tiesu – nav pārbaudīt, vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemts atbilstoši dalībvalsts noteikumiem par tiesu organizāciju un procesu tajās.

Tomēr šo prezumpciju var atspēkot, ja dalībvalsts tiesas vai starptautiskas tiesas pieņemts galīgs tiesas nolēmums ļautu secināt, ka tiesnesim, kas veido iesniedzējtiesu, nav neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas statusa LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē, to lasot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. panta otrās daļas gaismā ⁴⁷.

Šajā ziņā tiesa norāda, ka ECT spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju un Augstākās administratīvās tiesas 2021. gada 21. septembra spriedumā, kuri abi ir galīgi spriedumi, konkrēti tika vērtēti apstākļi, kādos Ārkārtas kontroles palātas tiesneši tika iecelti, pamatojoties uz Rezolūciju Nr. 331/2018.

Konkrētāk, pirmkārt, ECT spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju būtība konstatēja, ka Ārkārtas kontroles palātas attiecīgajos iztiesāšanas sastāvos ietilpstošo locekļu iecelšana notika, acīmredzami pārkāpjot valsts pamatnormas, kas regulē tiesnešu iecelšanas procedūru. Lai gan ir taisnība, ka no sešiem tiesnešiem, kas ietilpa aplūkotajos Ārkārtas kontroles palātas iztiesāšanas sastāvos lietās, saistībā ar kurām tika pasludināts minētais spriedums, tikai viens darbojas tajā šīs palātas iztiesāšanas sastāvā, kurš iesniedzis šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tomēr no minētā sprieduma pamatojuma skaidri izriet, ka ECT vērtējums vienādi attiecas uz visiem minētās

⁴⁴ Šis spriedums tika pasludināts pēc 2021. gada 2. marta sprieduma A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, [EU:C:2021:153](#)).

⁴⁵ CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

⁴⁶ Parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī.

⁴⁷ Skat. spriedumu, 2022. gada 29. marts, *Getin Noble Bank* (C-132/20, [EU:C:2022:235](#), 72. punkts).

palātas tiesnešiem, kas iecelti šajā palātā līdzīgos apstākļos un it īpaši uz Rezolūcijas Nr. 331/2018 pamata.

Otrkārt, 2021. gada 21. septembra spriedumā, pamatojoties it īpaši uz konstatējumiem un vērtējumiem, kas lielā mērā pārklājas ar spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju izdarītajiem konstatējumiem un vērtējumiem, Augstākā administratīvā tiesa atcēla Rezolūciju Nr. 331/2018.

No šiem abiem spriedumiem izrietošo konstatējumu un secinājumu, kā arī savas judikatūras gaismā Tiesa pārbauda, vai ir uzskatāms, ka attiecībā uz iesniedzējinstītūciju ir atspēkota prezumpcija par atbilstību "tiesas" statusam LESD 267. panta izpratnē.

Šajā ziņā Tiesa, pirmām kārtām, uzsver, ka iesniedzējinstītūcijas sastāvā esošie tiesneši Ārkārtas kontroles palātā ir iecelti pēc priekšlikuma, ko izteikusi KRS, proti, institūcija, kurā pēc nesenajiem normatīvo aktu grozījumiem⁴⁸ 23 no 25 tās locekļiem ir iecēlusi Polijas izpildvara un likumdošana vara. No Tiesas judikatūras gan izriet – apstāklis, ka tiesnešu iecelšanas procesā iesaistītā KRS galvenokārt sastāv no likumdošanas varas izraudzītiem locekļiem, pats par sevi nav tāds, kas var radīt šaubas par tiesību aktos iepriekš noteiktas tiesas statusu un šā procesa noslēgumā iecelto tiesnešu neatkarību. Tomēr citādi ir tad, ja šādas šaubas šis apstāklis rada kombinācijā ar citiem nozīmīgiem elementiem un apstākļiem, kādos šī izvēle ir izdarīta. KRS reglamentējošo normatīvo aktu grozījumi ir veikti vienlaikus ar būtisku Augstākās tiesas reformu, kura tostarp ietvēra divu jaunu palātu izveidi šajā tiesā, kā arī minētās tiesas tiesnešu pensionēšanās vecuma samazināšanu. Šie grozījumi tātad ir notikuši brīdī, kad drīzumā bija aizpildāmas daudzas Augstākās tiesas tiesnešu amata vietas, kas izsludinātas par vakantām.

Otrām kārtām, šādi Augstākajā tiesā *ex nihilo* izveidotajai Ārkārtas kontroles palātai ir piešķirtas pilnvaras tādās īpaši sensitīvās jomās kā tiesvedība vēlēšanu un referendumu rīkošanas lietās, kā arī kompetence izskatīt ārkārtas pārsūdzības, ar kurām iespējams panākt vispārējās jurisdikcijas tiesu vai citu Augstākā tiesa palātu pieņemtu galīgu nolēmumu atcelšanu.

Trešām kārtām, līdztekus iepriekš minētajiem normatīvo aktu grozījumiem tika būtiski grozīti arī noteikumi par pārsūdzībām tiesā, kas pieejamas attiecībā uz KRS rezolūcijām, ar kurām tiek virzīti kandidāti iecelšanai Augstākās tiesas tiesnešu amatos, šādi padarot šīs pārsūdzības par neefektīvām. Turpinot, tā uzsver, ka ierobežojumi, kas šādi ieviesti ar nupat minētajiem grozījumiem, attiecas tikai uz pārsūdzībām, kas iesniegtas par KRS rezolūcijām par kandidatūru virzīšanu Augstākās tiesas tiesnešu amatiem, savukārt uz KRS rezolūcijām par kandidatūru virzīšanu uz tiesneša amatiem citās valsts tiesās joprojām attiecas vispārējā pārbaudes tiesā kārtība, kas bija spēkā iepriekš⁴⁹.

Ceturtām kārtām, spriedumā W.Ž. (Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – iecelšana)⁵⁰ Tiesa jau arī norādīja, ka brīdī, kad uz Rezolūcijas Nr. 331/2018 pamata amatā tika iecelts Ārkārtas kontroles palātas loceklis, uz ko attiecās lieta, kurā taisīts šis spriedums, Augstākā

⁴⁸ 9. pants 2011. gada 12. maija *ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa* (Likums par Valsts tieslietu padomi), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti tostarp ar 2017. gada 8. decembra *ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw* (Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tieslietu padomi un dažus citus likumus), kurš stājās spēkā 2018. gada 17. janvārī, un ar 2018. gada 20. jūlija *ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw* (Likums par grozījumiem Likumā par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju un dažos citos likumos), kas stājās spēkā 2018. gada 27. jūlijā.

⁴⁹ Spriedums, 2021. gada 2. marts, **A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība)**, C-824/18, [EU:C:2021:153](#), 157., 162. un 164. punkts.

⁵⁰ Spriedums, 2021. gada 6. oktobris, **W.Ž. (Augstākās tiesa Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – iecelšana)** (C-487/19; [EU:C:2021:798](#)).

administratīvā tiesa, kurā bija iesniegts pieteikums par šīs rezolūcijas atcelšanu, ar 2018. gada 27. septembra rīkojumu apturēja minētās rezolūcijas izpildu spēku. Šis pats apstāklis ir konstatējams arī attiecībā uz to trīs locekļu iecelšanu, kuri ir iesniedzēj institūcijas sastāvā. Tādējādi apstāklis, ka Polijas Republikas prezidents – steidzamības kārtā un nesagaidījis iespēju iepazīties ar 2018. gada 27. septembra rīkojuma pamatojumu – uz Rezolūcijas Nr. 331/2018 pamata, kas ar šo rīkojumu ir apturēta, ir veicis attiecīgo iecelšanu amatā, nozīmē, ka ir būtiski aizskarts varas dalīšanas princips, kas raksturo tiesiskās valsts darbību.

Piektām kārtām, lai gan Augstākā administratīvā tiesa izskatīja prasību atcelt Rezolūciju Nr. 331/2018 un bija apturējusi tiesvedību šajā lietā, līdz tiek pieņemts Tiesas spriedums lietā A. B. u.c.⁵¹, Polijas likumdevējs pieņēma likumu, ar ko tika izslēgta jebkāda turpmāka pārsūdzība par KRS rezolūcijām, ar kurām ir izvirzīti kandidāti iecelšanai Augstākās tiesas tiesneša amatā, kā arī izbeigtas izskatīšanā esošas pārsūdzības⁵². Attiecībā uz grozījumiem, kas izdarīti ar šo likumu, Tiesa jau ir nospriedusi, ka šādi grozījumi – it īpaši, kad tie tiek aplūkoti kopā ar visiem citiem kontekstuālajiem elementiem, – var likt domāt, ka Polijas likumdošanas vara šajā gadījumā ir rīkojusies ar īpašu nolūku novērst jebkādu iespēju veikt attiecīgo rezolūciju pārbaudi tiesā⁵³.

Visbeidzot sestām kārtām, Tiesa precizē, ka, lai gan iepriekš minētā Augstākās administratīvās tiesas 2021. gada 21. septembra sprieduma sekas neattiecas uz prezidenta aktu par iecelšanu attiecīgajos tiesnešu amatos spēkā esamību un iedarbīgumu, tomēr jāatgādina, ka akts, ar kuru KRS virza kandidātu iecelšanai Augstākās tiesas tiesneša amatā, ir *sine qua non* nosacījums, lai Polijas Republikas prezidents šo kandidātu varētu iecelt šādā amatā.

Noslēgumā Tiesa nospriež, ka visi iepriekš minētie sistēmiskie un faktiskie elementi, kuri raksturoja trīs tiesnešu iecelšanu Ārkārtas kontroles palātā, kas šajā lietā ir iesniedzēj institūcija, rada tādas sekas, ka tai nav neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas statusa LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē, lasot to Hartas 47. panta otrās daļas gaismā, un tādējādi šis iztiesāšanas sastāvs nav “tiesa” LESD 267. panta izpratnē. Proti, visi šie elementi tiesību subjektiem var radīt pamatotas šaubas par attiecīgo personu un iztiesāšanas sastāva, kurā tās ietilpst, ārējo neietekmējamību, it īpaši saistībā ar Polijas likumdošanas varas un izpildvaras tiešu vai netiešu ietekmi, un par viņu neitralitāti attiecībā uz pretnostatītajām interesēm. Tādējādi minētie elementi var izraisīt to, ka šie tiesneši nešķiet neatkarīgi vai objektīvi, bet tas var apdraudēt uzticēšanos, kāda tiesu varai ir jārada tiesību subjektiem demokrātiskā sabiedrībā un tiesiskā valstī.

⁵¹ Spriedums, 2021. gada 2. marts, **A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība)**, C-824/18, [EU:C:2021:153](#)).

⁵² 2019. gada 26. aprīļa *ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych* (Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tieslietu padomi un Likumu par administratīvo tiesu sistēmu), kas stājas spēkā 2019. gada 23. maijā.

⁵³ Spriedums, 2021. gada 2. marts, **A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība)**, C-824/18, [EU:C:2021:153](#), 137. un 138. punkts.

2. Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi

2023. gada 4. maija spriedums *Agencia Națională de Integritate* (C-40/21, [EU:C:2023:367](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Lēmums 2006/928/EK – Mehānisms, lai nodrošinātu sadarbību un pārliecinātos par Rumānijā sasniegto, novēršot noteiktus trūkumus tādās jomās kā tiesu sistēmas reforma un cīņa pret korupciju – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 15. panta 1. punkts – 47. pants – 49. panta 3. punkts – Vēlēts amats valsts pārvaldē – Interesešu konflikts – Valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēts aizliegums uz iepriekš noteiktu laikposmu ieņemt vēlētu amatu valsts pārvaldē – Papildus pilnvaru izbeigšanai noteikts sods – Samērīguma princips

2016. gadā prasītājs pamatlietā tika ievēlēts par MN (Rumānija) pašvaldības mēru. 2019. gada ziņojumā *Agencia Națională de Integritate* (ANI) (Valsts integritātes aģentūra, Rumānija) konstatēja, ka prasītājs nav ievērojis noteikumus, kas reglamentē interesešu konfliktus administratīvās lietās. Gadījumā, ja šis ziņojums kļūtu galīgs, prasītāja pamatlietā pilnvaras automātiski tiktu izbeigtas un viņam papildus tiktu noteikts aizliegums trīs gadus ieņemt vēlētu amatu valsts pārvaldē.

Prasītājs pamatlietā cēla prasību atcelt šo ziņojumu, apgalvojot, ka Savienības tiesībām esot pretrunā valsts tiesību akts, saskaņā ar ko personai, par kuru uzskata, ka tā ir rīkojusies interesešu konflikta situācijā, automātiski tiek uzlikts šāds aizliegums un to nav iespējams grozīt, ņemot vērā izdarītā pārkāpuma smagumu⁵⁴. Iesniedzējtiesa, kurā celta šī prasība, nolēma uzdot Tiesai jautājumu par minētā aizlieguma saderību ar sodu samērīguma principu⁵⁵, tiesībām strādāt⁵⁶, kā arī tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu⁵⁷, kas garantētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (turpmāk tekstā – “Harta”).

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa nospriež, ka Hartas 49. panta 3. punkts nav piemērojams valsts tiesību aktam, kurā administratīvā procesa beigās ir paredzēts pasākums, ar ko uz iepriekš noteiktu trīs gadu laikposmu aizliedz ieņemt jebkādu vēlētu amatu valsts pārvaldē personai, attiecībā uz kuru – šāda amata pienākumu izpildes laikā – ir konstatēts interesešu konflikts, ja šim pasākumam nav krimināltiesiska rakstura.

Šajā ziņā, lai izvērtētu soda krimināltiesisko raksturu, nozīme ir trīs kritērijiem: nodarījuma juridiskajai kvalifikācijai valsts tiesībās, paša nodarījuma veidam un soda bardzības pakāpei.

⁵⁴ 2010. gada 1. septembra *Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative* (Likums Nr. 176/2010 par integritāti amatpersonas funkciju un pienākumu izpildē, ar kuru groza un papildina Likumu Nr. 144/2007 par Integritātes valsts aģentūras izveidi, organizāciju un darbību, kā arī groza un papildina citus normatīvus aktus) 25. pants. Ar šo likumu tiek īstenots otrais trūkumu novēršanas mērķis, kas paredzēts Komisijas Lēmuma 2006/928/EK (2006. gada 13. decembris), ar ko izveido mehānismu, lai nodrošinātu sadarbību un pārliecinātos par Rumānijā sasniegto, novēršot noteiktus trūkumus tādās jomās kā tiesu sistēmas reforma un cīņa pret korupciju (OV 2006, L 354, 56. lpp.), pielikumā.

⁵⁵ Hartas 49. panta 3. punkts.

⁵⁶ Hartas 15. panta 1. punkts.

⁵⁷ Hartas 47. pants.

Vispirms par pirmo kritēriju – nedz automātiska pilnvaru izbeigšana gadījumā, ja tiek konstatēts interešu konflikts, nedz aizliegums ieņemt jebkādu vēlētu amatu valsts pārvaldē Rumānijas tiesībās netiek uzskatīts par kriminālsodu. Turklāt otrais kritērijs nozīmē, ka ir jāpārbauda, vai attiecīgajam pasākumam tostarp ir represīvs mērķis. Attiecīgā tiesību akta mērķis ir nodrošināt integritāti un pārskatāmību valsts amatpersonas funkciju un pienākumu izpildē, kā arī novērst korupciju iestādēs. Tādējādi šī aizlieguma, tāpat kā pilnvaru automātiskas izbeigšanas, mērķis ir nodrošināt valsts pienācīgu darbību un pārskatāmību, neatgriezeniski izbeidzot interešu konflikta situācijas. Tāpēc šādam pasākumam ir galvenokārt preventīvs, nevis represīvs mērķis. Attiecībā uz trešo kritēriju šāds pasākums, ar ko nosaka aizliegumu, nav vērsts uz to, lai uzliktu brīvības atņemšanas sodu vai naudas sodu, bet gan lai aizliegtu veikt noteiktas darbības nākotnē, proti, ieņemt vēlētu amatu valsts pārvaldē, un tas attiecas uz personu, kam ir īpašs statuss, ierobežotu grupu. Šim aizliegumam ir arī ierobežots termiņš un tas neattiecas uz tiesībām balsot.

Ciktāl šim pasākumam nav krimināltiesiska rakstura, to nevar izvērtēt, ņemot vērā Hartas 49. panta 3. punktu.

Šādos apstākļos, tā kā ar minēto valsts tiesību normu tiek īstenotas Savienības tiesības, pamatlietā aplūkotajam tiesību aktam katrā ziņā jābūt saderīgam ar samērīguma principu, kas ir Savienības tiesību pamatprincips.

Šajā ziņā Tiesa, otrkārt, konstatē, ka šim principam nav pretrunā šāds tiesību akts, ja – ievērojot visus atbilstošos apstākļus, šī tiesību akta piemērošanas rezultātā tiek uzlikts sods, kas atbilst tā pārkāpuma smagumam, par kuru ar to soda, ņemot vērā mērķi nodrošināt integritāti un pārskatāmību valsts amatpersonu funkciju un pienākumu izpildē, kā arī novērst korupciju iestādēs. Tā tas izņēmuma kārtā nebūtu gadījumā, ja konstatētajai prettiesiskajai rīcībai, ievērojot minēto mērķi, nebūtu smaguma elementa, taču minētā soda ietekme uz attiecīgās personas personisko un ekonomisko situāciju izrādītos īpaši smaga.

Tādējādi aplūkotā soda automātiska uzlikšana ļauj neatgriezeniski izbeigt identificēto interešu konflikta situāciju, saglabājot valsts un attiecīgo ievēlēto struktūru darbību. Turklāt tas, ka tiek paredzēta gan pilnvaru automātiska izbeigšana, gan automātisks aizliegums uz iepriekš noteiktu pietiekami ilgu laikposmu ieņemt jebkādu vēlētu amatu valsts pārvaldē, šķiet, var atturēt personas, kuras ieņem šādu vēlētu amatu, nokļūt šādā situācijā un var aicināt tās ievērot savus pienākumu šajā jomā.

Papildus attiecībā uz šāda aizlieguma nepieciešamo raksturu, Rumānijas likumdevējs ir noteicis tā ilgumu uz trim gadiem, ņemdam vērā nodarījumu, ko veido interešu konflikta situācija, raksturīgo smagumu gan attiecībā uz valsts darbību, gan sabiedrību. Tādējādi minētais aizliegums ir noteikts tādēļ, ka persona, kura ieņem vēlētu amatu valsts pārvaldē, ir izdarījusi pārkāpumu, kam ir noteikta smaguma pakāpe. Šajā ziņā ir jāņem vērā arī attiecīgās dalībvalsts valsts sektorā novērotā interešu konflikta apmērs, kā arī korupcijas līmenis. Turklāt minētais aizliegums ir ierobežots laikā un ir piemērojams tikai noteiktām tādu personu kategorijām, kas veic īpašas funkcijas, un tas attiecas tikai uz noteiktām darbībām, proti, vēlētu amatu valsts pārvaldē, un netraucē veikt jebkādu citu profesionālu darbību.

Visbeidzot, attiecībā uz aplūkotā pasākuma samērīgumu, ņemot vērā apdraudējuma sabiedrības interesēm, kas izriet no ievēlēto pārstāvju korupcijas darbībām un interešu konfliktiem – pat visniecīgākajiem –, smagumu nacionālajā kontekstā ar paaugstinātu korupcijas risku, nešķiet, ka šis aizliegums principā ir nesamērīgs salīdzinājumā ar nodarījumu, par kuru ar to ir paredzēts sodīt. Ievērojot iepriekš minēto, apstāklis, ka šī aizlieguma ilgumu nav nekādas iespējas grozīt, neļauj izslēgt, ka izņēmuma gadījumos šis sods varētu izrādīties nesamērīgs.

Treškārt, Tiesa norāda – tādas tiesības ieņemt vēlētu amatu, kas iegūtas demokrātiskā vēlēšanu procesā, piemēram, kā mēra amats, neietilpst Hartas 15. panta 1. punkta tvērumā.

Lai gan šī tiesību norma ir formulēta plaši, tās piemērošanas jomā neietilpst tiesības ieņemt šādu amatu uz noteiktu laikposmu. Hartas 15. pants ir ietverts tās II sadaļā "Brīvības", taču konkrētās normas, kurās minētas tiesības kandidēt vēlēšanās, ir ietvertas atsevišķā sadaļā, proti, V sadaļā "Pilsonu tiesības"⁵⁸. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra apstiprina šādu interpretāciju⁵⁹.

Ceturtkārt un visbeidzot, Tiesa konstatē, ka Hartas 47. pantam nav pretrunā konkrētais valsts tiesību akts, ja attiecīgajai personai faktiski ir bijusi iespēja apstrīdēt ziņojumu, kurā konstatēts interešu konflikts, un soda, kas uzlikts, pamatojoties uz šo ziņojumu, likumību, kā arī šī soda samērīgumu.

Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību it īpaši nozīmē, ka šo tiesību īpašniekam ir iespēja piekļūt tiesai, kuras kompetencē ir nodrošināt tiesību, ko tam garantē Savienības tiesības, ievērošanu un ar šādu mērķi izvērtēt visus tiesību un faktiskos apstākļus, kuriem ir nozīme tajā izskatāmā strīda risinājumam. Šajā gadījumā šīs tiesības nozīmē, ka iesniedzējtiesa var pārbaudīt novērtējuma ziņojumu, kurā tiek apsūdzēts prasītājs pamatlietā, likumību, un vajadzības gadījumā atcelt šo ziņojumu, kā arī uz tā balstītos uzliktos sodus.

2023. gada 24. jūlija spriedums (virspalāta) *Lin* (C-107/23 PPU, [EU:C:2023:606](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība – LESD 325. panta 1. punkts – FIA konvencija – 2. panta 1. punkts – Pienākums ar atturošiem un efektīviem līdzekļiem apkarot krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses – Pienākums paredzēt kriminālsodus – Pievienotās vērtības nodoklis (PVN) – Direktīva 2006/112/EEK – Krāpšana lielā apmērā PVN jomā – Kriminālatbildības noilguma termiņš – Konstitucionālās tiesas spriedums, ar ko par spēkā neesošu atzīta valsts tiesību norma, kura reglamentē šī termiņa apturēšanas pamatus – Sistēmisks nesodāmības risks – Pamattiesību aizsardzība – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkts – Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips – Krimināltiesību normu paredzamības un precizitātes prasības – Labvēlīgāku krimināltiesību normu ("lex mitior") retroaktīvas piemērošanas princips – Tiesiskās drošības princips – Valsts pamattiesību aizsardzības standarts – Dalībvalsts tiesu pienākums nepiemērot šīs dalībvalsts Konstitucionālās tiesas un/vai augstākās tiesas spriedumus, ja tie neatbilst Savienības tiesībām – Tiesnešu disciplināratbildība šo spriedumu neievērošanas gadījumā – Savienības tiesību pārākuma princips

2010. gadā C.I., C.O., K.A., L.N. un S.P. (turpmāk tekstā – "ieinteresētās personas") savos grāmatvedības dokumentos pilnībā vai daļēji nenorādīja komercdarījumus un ienākumus, kas tika gūti, pārdodot iekšzemes pircējiem dīzeļdegvielu, kuru tās bija iegādājušās saskaņā ar akcīzes nodokļa atliktās maksāšanas režīmu, tādējādi nodarot zaudējumus valsts budžetam, tostarp saistībā ar pievienotās vērtības nodokli (PVN) un akcīzes nodokli dīzeļdegvielai.

Ar 2018. gada 25. jūnijā publicētu spriedumu *Curtea Constitutională* (Konstitucionālā tiesa, Rumānija) valsts tiesību normu par kriminālatbildības noilguma termiņa pārtraukšanu atzina par neatbilstošu konstitūcijai, pamatojoties uz to, ka ar to ir pārkāpts noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips⁶⁰. Pēc tam šī pati tiesa 2022. gada 9. jūnija spriedumā precizēja: tā kā Rumānijas likumdevējs

⁵⁸ Skat. Hartas 39. un 40. pantu tiesībām par balsot un kandidēt attiecīgi Eiropas Parlamenta un pašvaldību vēlēšanās.

⁵⁹ Skat. ECT spriedumu, 2016. gada 8. novembris, *Savisaar* pret Igauniju, CE:ECHR:2016:1108DEC000836516.

⁶⁰ Šī tiesību norma, proti, Rumānijas Kriminālkodeksa 155. panta 1. punkts, paredzēja, ka kriminālatbildības noilguma termiņu pārtrauc "jebkāda procesuāla darbība". Atbilstoši *Curtea Constituțională* (Konstitucionālā tiesa) norādītajam šī tiesību norma nav paredzama un tajā nav ievērots noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips, jo vārdu salikums

nerīkojās tūlīt pēc šī 2018. gada sprieduma, Rumānijas pozitīvajās tiesībās nebija paredzēts nekāds pamats minētā noilguma termiņa pārtraukšanai laikā no šī pēdējā minētā sprieduma publicēšanas dienas līdz brīdim, kad 2022. gada 30. maijā stājās spēkā tiesību norma, ar kuru tika aizstāta par spēkā neesošu atzītā tiesību norma⁶¹.

Ar 2020. gada 30. jūnija spriedumu *Curtea de Apel Braşov* (Brašovas apelācijas tiesa, Rumānija), kas ir iesniedzējtiesa, taisīja notiesājošu spriedumu jeb apstiprināja prasītāju pamatlietā notiesājošo spriedumu, piespriežot brīvības atņemšanas sodu par krāpšanu nodokļu jomā un par dalību organizētā noziedzīgā grupā. Ieinteresētās personas par šo spriedumu cēla ārkārtas atcelšanas prasības, pamatojoties uz to, ka tās tika notiesātas, lai arī bija beidzies viņu kriminālatbildības noilguma termiņš. Konkrētāk, tās norādīja: tas, ka iepriekš minētajā laikposmā pozitīvajās tiesībās nebija paredzēts nekāds pamats kriminālatbildības noilguma termiņa pārtraukšanai, pats par sevi esot labvēlīgāka krimināltiesību norma, kas viņiem esot jāpiemēro saskaņā ar labvēlīgāku krimināltiesību normu (*lex mitior*) retroaktīvas piemērošanas principu. Šajā kontekstā tās ir atsaukušās uz *Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie* (Augstā kasācijas tiesa, Rumānija) 2022. gada 25. oktobra spriedumu, ar kuru tā nospriedusi, ka par galīgu notiesājošo spriedumu principā var tikt celta ārkārtas atcelšanas prasība, pamatojoties uz Konstitucionālās tiesas spriedumu – kā labvēlīgāku krimināltiesību normu (*lex mitior*) – sekām⁶².

Iesniedzējtiesa konstatē, ka tad, ja šāda interpretācija būtu jāatbalsta, noilguma termiņš šajā gadījumā būtu beidzies, pirms nolēmums par prasītāju pamatlietā notiesāšanu būtu kļuvis galīgs, un tādēļ kriminālprocess būtu jāizbeidz un nebūtu iespējams viņus notiesāt.

Minētā tiesa šaubās par šīs interpretācijas saderību ar Savienības tiesībām, jo tās iznākumā attiecīgās personas tiktu atbrīvotas no kriminālatbildības par tādu krāpšanu lielā apmērā, kas apdraud Savienības finanšu intereses. Turklāt tā uzsver, ka tad, ja izrādītos, ka Savienības tiesībām atbilstīga interpretācija nav iespējama, tai varētu nākties nepiemērot Konstitucionālās tiesas un/vai Augstās kasācijas tiesas spriedumus. Taču jaunais disciplinārais režīms ļauj sodīt tiesnešus, kuri ļaunprātīgi vai rupjas nolaidības dēļ nav ievērojuši šo tiesu spriedumus.

“jebkura procesuāla darbība” attiecas arī uz darbībām, par kurām nav paziņots aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, tādējādi liedzot viņiem uzzināt, ka ir sācies jauns noilguma termiņš attiecībā uz viņu kriminālatbildību.

⁶¹ Kriminālkodeksa 155. panta 1. punkts tika grozīts tādējādi, ka kriminālatbildības noilguma termiņu pārtrauc ikviena procesuāla darbība, par kuru ir jāpaziņo aizdomās turētajam vai apsūdzētajam.

⁶² Minētajā 2022. gada 25. oktobra spriedumā Augstā kasācijas tiesa precizēja, ka Rumānijas tiesībās noteikumi par kriminālatbildības noilguma termiņa pārtraukšanu ietilpst materiālajās krimināltiesībās un ka tādēļ uz tiem attiecas krimināllikuma retroaktīvas piemērošanas aizlieguma princips, neskarot labvēlīgāku krimināltiesību normu (*lex mitior*) retroaktīvas piemērošanas principu.

Pēc savas ierosmes uzsāktajā steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesa virspalātas sastāvā precizē dalībvalstu pienākumus, kuri izriet, pirmām kārtām, no prasībām apkarot krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, un, otrām kārtām, no prasības ievērot Savienības tiesībās un valsts tiesībās aizsargātās pamattiesības.

Tiesas vērtējums

Tiesa konstatē, ka ne LESD 325. panta 1. punktā, ne FIA konvencijas⁶³ 2. panta 1. punktā dalībvalsts tiesām nav noteikts pienākums nepiemērot Konstitucionālās tiesas spriedumus, ar kuriem par spēkā neesošu tiek atzīta valsts tiesību norma, kas reglamentē noilguma termiņa pārtraukšanas pamatus krimināllietās, pat ja šie spriedumi nozīmē, ka kriminālatbildības noilguma dēļ tiktu izbeigts liels skaits krimināllietu, it īpaši saistībā ar tādu krāpšanu lielā apmērā, kas apdraud Savienības finanšu intereses.

Šajā ziņā Tiesa vispirms precizē, ka, lai gan tādu noteikumu pieņemšana, kas reglamentē kriminālatbildības par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri apdraud Savienības finanšu intereses, noilgumu, pamatlīetas faktu norises laikā bija dalībvalstu kompetencē, tām, īstenojot šo kompetenci, ir jāievēro no Savienības tiesībām izrietošie pienākumi. Tādējādi tām ar atturošiem un efektīviem līdzekļiem ir jāapkarot krāpšana un jebkuras citas nelikumīgas darbības, kas apdraud Savienības finanšu intereses, kā arī jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka par darbībām, kas uzskatāmas par krāpšanu, kura apdraud šādas intereses, tostarp krāpšanu PVN jomā, piemēro efektīvus, samērīgus un atturošus kriminālsodus. Tādēļ šīm valstīm ir jāraugās, lai valsts tiesībās paredzētie noteikumi par noilgumu ļautu efektīvi sodīt par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar šādu krāpšanu.

Taču tādu Konstitucionālās tiesas spriedumu piemērošanas rezultātā, ar ko par spēkā neesošu atzīta valsts tiesību norma, kurā ir reglamentēti kriminālatbildības noilguma termiņa pārtraukšanas pamati, būtu jāizbeidz kriminālprocess un nebūtu iespējams notiesāt ieinteresētās personas. Turklāt šāda piemērošana varētu izraisīt kriminālatbildības atcelšanu daudzās citās lietās, tādējādi radot sistēmisku nesodāmības risku tādas krāpšanas lielā apmērā gadījumos, kas apdraud Savienības finanšu intereses. Šāds risks nav saderīgs ar pienākumiem, kas dalībvalstīm noteikti LESD 325. panta 1. punktā un FIA konvencijas 2. panta 1. punktā.

Tā kā šīm tiesību normām ir tieša iedarbība, saskaņā ar Savienības tiesību pārākuma principu valsts tiesām principā ir pilnībā jāizpilda no tām izrietošie pienākumi, vajadzības gadījumā nepiemērojot valsts tiesību normas, kuras tiesvedībā par tādu krāpšanu lielā apmērā, kas apdraud Savienības finanšu intereses, liedz piemērot efektīvus un atturošus sodus cīņai pret šādiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Tādējādi šķiet, ka principā šīm tiesām ir pienākums nepiemērot minētos spriedumus.

Tomēr, tā kā kriminālprocesi par noziedzīgiem nodarījumiem PVN jomā ir Savienības tiesību īstenošana Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 51. panta 1. punkta izpratnē, vēl ir jāpārbauda, vai pienākums nepiemērot šādus spriedumus nav pretrunā pamattiesību – šajā gadījumā – to tiesību aizsardzībai, kas Savienības tiesību sistēmā ir nostiprinātas Hartas 49. panta 1. punktā⁶⁴. Tā kā noteikumi, kuri reglamentē noilgumu krimināltiesību jomā, neietilpst šīs tiesību

⁶³ Konvencija, kas izstrādāta uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 panta pamata, par Eiropas Kopienų finanšu interešu aizsardzību, un kas parakstīta Briselē 1995. gada 26. jūlijā un pievienota Padomes 1995. gada 26. jūlija aktam (OV 1995, C 316, 48. lpp.; turpmāk tekstā – "FIA konvencija").

⁶⁴ Šī tiesību norma, kurā Savienības tiesībās ir nostiprināts noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips un labvēlīgāku krimināltiesību normu (*lex mitior*) retroaktīvas piemērošanas princips, ir formulēta šādi: "Nevienam nevar atzīt par vainīgu nodarījumā, kas ir darbība vai bezdarbība un ko tā izdarīšanas brīdī saskaņā ar attiecīgās valsts tiesībām vai starptautiskajām tiesībām neuzskata par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis

normas piemērošanas jomā, pienākums nepiemērot minētos spriedumus nevar apdraudēt pamattiesības, kas garantētas minētajā tiesību normā.

Tomēr tad, ja dalībvalsts tiesai tiek lūgts pārbaudīt tādas valsts tiesību normas vai valsts pasākuma saderību ar pamattiesībām, kas tādā situācijā, kurā dalībvalsts rīcība nav pilnībā noteikta ar Savienības tiesībām, īsteno šīs tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē, valsts iestādes un tiesas var piemērot valsts standartus pamattiesību aizsardzībai, ja vien šī piemērošana neapdraud nedz to aizsardzības līmeni, kāds tiek garantēts ar Hartu, nedz arī Savienības tiesību pārākumu, vienotību un efektivitāti. Tā kā Rumānijas tiesībās noteikumi par kriminālatbildības noilguma termiņa pārtraukšanu ietilpst materiālajās krimināltiesībās un līdz ar to uz tiem attiecas noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips, kā arī labvēlīgāku krimināltiesību normu (*lex mitior*) retroaktīvas piemērošanas princips, šie principi ir jāuzskata par valsts standartiem pamattiesību aizsardzībai.

Šajā ziņā Tiesa, pirmkārt, atgādina par nozīmi, kāda gan Savienības tiesību sistēmā, gan valstu tiesību sistēmās ir noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principam saistībā ar prasībām par paredzamību, precizitāti un piemērojamo krimināltiesību normu retroaktivitātes neesamību. Šīs prasības ir tiesiskuma, kurš LES 2. pantā ir identificēts gan kā Savienības pamatvērtība, gan kā dalībvalstīm kopīga vērtība, būtiska elementa – tiesiskās drošības principa – īpaša izpausme.

Šajā gadījumā Konstitucionālā tiesa ir piemērojusi valsts standartu noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa aizsardzībai saistībā ar prasībām par krimināltiesību normu paredzamību un precizitāti, un tas atbilstoši tiesiskās drošības principam papildina aizsardzību pret patvaļu krimināllietās, kāda paredzēta Savienības tiesībās. Ņemot vērā šīs aizsardzības pret patvaļu nozīmīgumu, šāds standarts var radīt šķērsli valsts tiesu pienākumam saskaņā ar LESD 325. panta 1. un 2. punktu nepiemērot valsts tiesību normas, kas reglamentē noilgumu krimināltiesību jomā.

Otrkārt, Tiesa nospiež, ka saskaņā ar LESD 325. panta 1. punktu un FIA konvencijas 2. panta 1. punktu dalībvalsts tiesām turpretim ir pienākums nepiemērot valsts aizsardzības standartu attiecībā uz labvēlīgāku krimināltiesību normu (*lex mitior*) retroaktīvas piemērošanas principu, kurš ļauj apstrīdēt – tostarp prasībās par galīgiem spriedumiem – kriminālatbildības noilguma termiņa pārtraukšanu lietās par tādu krāpšanu lielā apmērā, kas apdraud Savienības finanšu intereses, ar procesuālajām darbībām, kuras veiktas pirms valsts tiesību normas, kas reglamentē noilguma termiņa pārtraukšanas pamatus krimināllietās, atzīšanas par spēkā neesošu.

Proti, atšķirībā no valsts aizsardzības standarta attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu saistībā ar prasībām par krimināltiesību normu paredzamību un precizitāti, kas vienīgi

spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī. Ja pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas tiesību aktos ir paredzēts vieglāks sods, piemēro šo sodu.”

neitralizē to procesuālo darbību pārtraucošo iedarbību, kuras veiktas laikposmā no 2018. gada 25. jūnija – dienas, kad publicēts spriedums, ar ko attiecīgā valsts tiesību norma atzīta par spēkā neesošu, līdz 2022. gada 30. maijam – dienai, kad stājas spēkā valsts tiesību norma, ar ko aizstāj šo tiesību normu, valsts aizsardzības standarts attiecībā uz labvēlīgāku krimināltiesību normu (*lex mitior*) retroaktīvas piemērošanas principu ļautu neitralizēt procesuālo darbību, kuras notikušas pat pirms 2018. gada 25. jūnija, pārtraucošo iedarbību. Šāda valsts aizsardzības standarta piemērošana tādējādi pastiprina sistēmisko nesodāmības risku attiecībā uz tādu krāpšanu lielā apmērā, kas apdraud Savienības finanšu intereses, neievērojot LESD 325. pantā un FIA konvencijas 2. panta 1. punktā noteiktās prasības.

Šādos apstākļos, ņemot vērā nepieciešamību pēdējo minēto valsts aizsardzības standartu līdzsvarot ar LESD 325. panta un FIA konvencijas 2. panta 1. punkta noteikumiem, tas, ka valsts tiesa piemēro minēto standartu, var apdraudēt Savienības tiesību pārākumu, vienotību un efektivitāti.

Visbeidzot, Tiesa konstatē, ka Savienības tiesību pārākuma princips nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu vai praksi, saskaņā ar kuru dalībvalsts vispārējās jurisdikcijas tiesām ir saistoši šīs dalībvalsts Konstitucionālās tiesas, kā arī augstākās tiesas nolēmumi, un šī iemesla dēļ un ņemot vērā risku, ka iestāties attiecīgo tiesnešu disciplināratbildība, tās nevar pēc savas ierosmes nepiemērot no šiem nolēmumiem izrietošo judikatūru, pat ja tās, ņemot vērā Tiesas spriedumu, uzskata, ka šī judikatūra ir pretrunā Savienības tiesību normām ar tiešu iedarbību. Proti, to, ka valsts tiesa pilda ar Līgumiem uzticētos uzdevumus un ievēro tai atbilstoši Līgumiem noteiktos pienākumus, saskaņā ar Savienības tiesību pārākuma principu īstenojot tādu tiesību normu kā LESD 325. panta 1. punkts vai FIA konvencijas 2. panta 1. punkts un īstenojot Tiesas sniegto interpretāciju, pēc definīcijas nevar uzskatīt par disciplinārpārkāpumu, ko pieļāvuši šādas tiesas tiesneši, citādi minētā tiesību norma un šis princips *ipso facto* tiktu pārkāpti.

3. *Ne bis in idem* princips

2023. gada 14. septembra spriedums *Volkswagen Group Italia un Volkswagen Aktiengesellschaft* (C-27/22, [EU:C:2023:663](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pants – “Ne bis in idem” princips – Par negodīgu komercpraksi piemērots sods – Soda krimināltiesiskais raksturs – Kriminālsods, kas dalībvalstī piemērots pēc citā dalībvalstī noteikta soda par negodīgu komercpraksi, bet kas ir kļuvis galīgs pirms pēdējā minētā soda – 52. panta 1. punkts – Ne bis in idem principa ierobežojumi – Nosacījumi – Procesu un sodu koordinācija

2016. gada augustā Itālijas konkurences iestāde par negodīgas komercprakses īstenošanu Patērētāju kodeksa izpratnē *Volkswagen Group Italia SpA* un *Volkswagen Aktiengesellschaft* (turpmāk tekstā attiecīgi – “VWGI” un “VWAG”) piemēroja piecu miljonu EUR naudas sodu. Attiecīgie pārkāpumi bija, pirmkārt, tādu dīzeļdzinēja transportlīdzekļu tirdzniecība Itālijā, sākot no 2009. gada, kuri bija aprīkoti ar ierīci, kas ļāva izmainīt piesārņojošo vielu emisiju mērījumus, un, otrkārt, tādu reklāmas vēstījumu izplatīšana, kuros bija ietverta informācija par šo transportlīdzekļu atbilstību vides tiesiskajā regulējumā paredzētajiem kritērijiem. VWGI un VWAG apstrīdēja Itālijas konkurences iestādes lēmumu *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija).

2018. gada jūnijā, pirms šī tiesa pasludināja savu spriedumu, prokuratūra, kas izskatīja lietu Vācijā, saskaņā ar Administratīvo pārkāpumu likumu piemēroja VWAG naudas sodu viena miljarda EUR apmērā. Šis naudas sods citastarp attiecās uz tādu dīzeļdzinēja transportlīdzekļu tirdzniecību, kuri bija aprīkoti ar ierīci, kas ļāva izmainīt piesārņojošo vielu emisiju mērījumus, un tādu reklāmas vēstījumu

izplatīšanu, kuros bija ietverta informācija par šo transportlīdzekļu atbilstību vides tiesiskajā regulējumā paredzētajiem kritērijiem. Minētās prokuratūras lēmums kļuva galīgs 2018. gada 13. jūnijā, jo VWAG atteicās no savām pārsūdzības tiesībām un turklāt samaksāja šajā lēmumā paredzēto sodu.

2019. gada aprīlī Lacio Reģionālā administratīvā tiesa noraidīja VWGI un VWAG celto prasību, tostarp pamatojoties uz to, ka *ne bis in idem* princips neliedzot saglabāt spēkā Itālijas konkurences iestādes lēmumā paredzēto naudas sodu.

Consiglio di Stato (Valsts padome, Itālija), izskatīdama VWGI un VWAG iesniegto apelācijas sūdzību par šo spriedumu, nolēma uzdot Tiesai jautājumu par nosacījumiem, ar kādiem Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) ⁶⁵ 50. pantā nostiprinātajam *ne bis in idem* principam var tikt noteikti ierobežojumi situācijā, kad divās dalībvalstīs tiek kumulēti sodu procesi, ko kompetentās iestādes īstenojušas dažādās darbības nozarēs.

Spriedumā Tiesa vispirms precizē, ka valsts tiesiskajā regulējumā paredzēts administratīvs naudas sods, ko patērētāju tiesību aizsardzības jomā kompetentā valsts iestāde ir piemērojusi sabiedrībai par negodīgu komercpraksi, ir kriminālsods Hartas 50. panta izpratnē, ja tam ir represīvs mērķis un augsta bardzības pakāpe, pat ja valsts tiesiskajā regulējumā tas ir kvalificēts kā administratīvs sods.

Turpinājumā tiesa atzīst, ka šajā pašā tiesību normā nostiprinātais *ne bis in idem* princips nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā ļauts saglabāt spēkā krimināltiesiska rakstura naudas sodu, kas par šādu negodīgu komercpraksi piemērots juridiskai personai, ja attiecībā uz šo personu par tiem pašiem nodarījumiem ir ticis pasludināts notiesājošs spriedums krimināllietā citā dalībvalstī, pat ja šis notiesājošais spriedums ir pasludināts pēc lēmuma, ar kuru piemērots minētais naudas sods, bet ir kļuvis galīgs pirms spriedums par šī lēmuma pārsūdzību tiesā ir ieguvis *res judicata* spēku

Visbeidzot Tiesa nospiež, ka Hartas 52. panta 1. punkts ⁶⁶ ļauj ierobežot Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa piemērošanu un tādēļ procesu vai sodu par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem kumulācija ir atļauta, ja ir izpildīti Hartas 52. panta 1. punktā paredzētie nosacījumi, kā tie precizēti judikatūrā. Tā, pirmkārt, šī kumulācija nerada pārmērīgu slogu attiecīgajai personai, otrkārt, pastāv skaidri un konkrēti noteikumi, kas ļauj paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var tikt piemērota kumulācija, un, treškārt, attiecīgie procesi ir veikti pietiekami koordinētā un laikā tuvinātā veidā.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, saistībā ar procesu un sodu krimināltiesiskā rakstura vērtējumu Tiesa atgādina, ka ar Hartas 50. pantā nostiprināto *ne bis in idem* principu ir aizliegts kumulēt gan procesus, gan sodus ar krimināltiesisku raksturu šī panta izpratnē par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem un pret vienu un to pašu personu. Veicot šo vērtējumu, Tiesa balstās uz trīs atbilstošajiem no judikatūras izrietošajiem kritērijiem. Pirmais kritērijs ir attiecīgā pārkāpuma juridiskā kvalifikācija valsts tiesībās, otrais ir pats pārkāpuma veids un trešais – soda, ko attiecīgajai personai varētu piespriest, smaguma pakāpe. Attiecībā it īpaši uz otro kritēriju tikai tas vien, ka sodam ir arī preventīvs mērķis nenozīmē, ka

⁶⁵ Atbilstoši šai tiesību normai “nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu”.

⁶⁶ Šajā tiesību normā ir paredzēts, ka “visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība, levērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības”.

tam nepiemīt krimināltiesisks raksturs. Proti, kriminālsodi pašā to būtībā ir vērsti gan uz prettiesisku darbību sodīšanu, gan novēršanu. Saistībā ar trešo kritēriju Tiesa atgādina, ka attiecīgo pasākumu bardzības pakāpe tiek vērtēta atkarībā no atbilstošajās tiesību normās paredzētā maksimālā soda. Tā administratīvam naudas sodam līdz pieciem miljoniem EUR ir augsta bardzības pakāpe, kas var apstiprināt vērtējumu, ka šim sodam ir krimināltiesisks raksturs.

Otrkārt, novērtējot, vai attiecīgais Itālijas tiesiskais regulējums atbilst Hartas 50. pantā paredzētajam *ne bis in idem* principam, Tiesa vispirms precizē *bis* nosacījumu. Tā, lai tiesas nolēmums varētu tikt uzskatīts par tādu, ar kuru ir pieņemts galīgs nolēmums par faktiem, kas ir izvērtēti otrā procedūrā, ir nepieciešams ne tikai tas, lai šis nolēmums būtu kļuvis galīgs, bet arī lai tas būtu pieņemts pēc lietas būtības vērtējuma. Lai gan, protams, *ne bis in idem* principa piemērošanas priekšnosacījums ir iepriekšēja galīga lēmuma esamība, no tā obligāti neizriet, ka vēlākie lēmumi, kuri atbilstoši šim principam nav pieļaujami, var būt tikai tie, kas ir tikuši pieņemti pēc šī iepriekšējā galīgā lēmuma. Proti, šis princips nepieļauj kriminālprocesa uzsākšanu vai turpināšanu par tiem pašiem nodarījumiem, ja jau pastāv galīgs lēmums.

Turpinājumā saistībā ar *idem* nosacījumu Tiesa atgādina, ka atbilstošais kritērijs, lai novērtētu viena un tā paša pārkāpuma pastāvēšanu, ir faktiskā sastāva identiskums, ieskaitot to, vai pastāv konkrētu apstākļu kopums, kuri ir savstarpēji nesaraujami saistīti un kuru dēļ attiecīgā persona ir galīgi attaisnota vai notiesāta. Turpretim nodarījumu un aizsargāto tiesisko interešu juridiskajai kvalifikācijai valsts tiesībās nav nozīmes, lai konstatētu viena un tā paša pārkāpuma pastāvēšanu, jo ar Hartas 50. pantu piešķirtās aizsardzības tvērums dažādās dalībvalstīs nevar būt atšķirīgs. Turklāt nepietiek tikai ar to vien, ka šie nodarījumi ir līdzīgi, jo *ne bis in idem* princips var tikt piemērots tikai tad, ja nodarījumi, kas ir abu procesu priekšmets, vai abi aplūkojamie sodi, ir identiski, un tas ir jāizvērtē iesniedzējtiesai.

Visbeidzot, attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem Hartā nostiprinātā *ne bis in idem* principa ierobežojumi var būt attaisnojami, Tiesa atgādina, ka saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu šāds ierobežojums var tikt attaisnots, ciktāl tas ir paredzēts tiesību aktos un atbilst Hartas 50. panta būtībai, kā arī samērīguma principam. Iespēja kumulēt procesus un sodus atbilst Hartas 50. panta būtībai, ar nosacījumu, ka attiecīgajā valsts tiesiskajā regulējumā nav ļauts ierosināt procesu un sodīt par tiem pašiem nodarījumiem par to pašu pārkāpumu vai lai sasniegtu to pašu mērķi, bet ir paredzēta vienīgi iespēja kumulēt procesus un sodus saskaņā ar atšķirīgu tiesisko regulējumu. Samērīguma princips savukārt prasa, lai valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā procesu un sodu kumulācija nepārsniegtu šajā regulējumā noteikto leģitīmo mērķu sasniegšanai piemēroto un nepieciešamo pasākumu robežas, ņemot vērā, ka tad, ja ir izvēle starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, jāizvēlas mazāk ierobežojošais. Šajā ziņā valsts iestādes var likumīgi izvēlēties papildu tiesisko reakciju attiecībā uz noteiktu sabiedrībai kaitīgu rīcību, ja vien šīs apvienotās tiesiskās reakcijas nerada pārmērīgu slogu attiecīgajai personai. Līdz ar to apstāklis, ka divām procedūrām ir atšķirīgi vispārējo interešu mērķi, kurus ir pamatoti aizsargāt kumulatīvi, var tikt ņemts vērā, analizējot procesu un sodu kumulācijas samērīgumu, kā faktors, kas attaisno šo kumulāciju, ar nosacījumu, ka šīs procedūras ir papildinošas un papildu slogs, kurš izriet no minētās kumulācijas, un tādējādi var tikt attaisnots ar abiem izvirzītajiem mērķiem. Runājot par procesu un sodu kumulācijas absolūti nepieciešamo raksturu, ir jāizvērtē, vai pastāv skaidri un konkrēti noteikumi, kas ļauj paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var veikt šādu procesu un sodu kumulāciju, kā arī koordinēt dažādās iestādes, vai abas procedūras ir īstenotas pietiekami koordinēti un tuvināti laikā un vai sods, kas attiecīgā gadījumā ir piemērots procedūrā, kura hronoloģiski bija pirmā, ir ticis ņemts vērā, izvērtējot otro sodu, un tādējādi apgrūtinājums, kas attiecīgajām personām izriet no šādas kumulācijas, ir absolūti nepieciešams un visi piemērotie sodi atbilst izdarīto pārkāpumu smagumam.

4. Personas datu aizsardzība ⁶⁷

a. Telefonsarunu noklausīšanās atļaušana kriminālprocesā

2023. gada 16. februāra spriedums lietā HYA u.c. (Telefonsarunu noklausīšanās atļauju pamatojums) (C-349/21, [EU:C:2023:102](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Telekomunikāciju nozare – Personas datu apstrāde un privātās dzīves aizsardzība – Direktīva 2002/58 – 15. panta 1. punkts – Elektronisko komunikāciju konfidencialitātes aizsardzība – Tiesas nolēmums, ar ko atļauj pārtvert, ierakstīt un glabāt telefonsarunas, kuras veic personas, kas tiek turētas aizdomās par tīša smaga nozieguma izdarīšanu – Prakse, ka nolēmums tiek sagatavots atbilstoši iepriekš izstrādātam teksta paraugam, kurā nav individualizēta pamatojuma – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta otrā daļa – Pienākums norādīt pamatojumu

Kriminālprocesā *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesā, Bulgārija) priekšsēdētājs ar vairākiem nolēmumiem apmierināja *Spetsializirana prokuratura* (Specializētā prokuratūra, Bulgārija) pieprasījumus izsniegt atļauju izmantot īpašās informācijas vākšanas metodes, lai noklausītos un ierakstītu dažādu personu, kuras ir turētas aizdomās par smagu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, telefonsarunas. Lai pamatotu šos nolēmumus, tiesas priekšsēdētājs ievēroja valsts tiesu praksi, proti, izmantoja iepriekš sagatavotu paraugu bez individualizēta pamatojuma, kurā ir tikai norādīts, ka ir izpildītas valsts tiesiskā regulējuma prasības saistībā ar telefonsarunu noklausīšanos.

Pēc tam specializētā prokuratūra personas, kuru sarunas tika noklausītas, apsūdzēja dalībā noziedzīgā organizētā grupā. Ierakstīto sarunu saturam bija tieša nozīme, lai konstatētu šo personu apsūdzības rakstu pamatotību.

Izskatot lietu pēc būtības, Specializētā krimināltiesā, kas ir arī iesniedzējtiesa, paskaidroja, ka tai vispirms ir jāpārbauda telefonsarunu noklausīšanās atļaujas procedūras spēkā esamība. Saskārusies it īpaši ar šaubām par iepriekš minētās tiesu prakses atbilstību Savienības tiesībām, šī tiesa nolēma uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu.

Tiesas vērtējums

Tiesa norāda, ka minētā tiesu prakse iekļaujas Bulgārijas tiesiskajā regulējumā, kas pieņemts saskaņā ar direktīvu par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju ⁶⁸, kurā paredzēta iespēja pieņemt pamatotus tiesas nolēmumus, kas ierobežo šajā direktīvā nostiprināto elektronisko komunikāciju un informācijas par datu plūsmu konfidencialitātes principu ⁶⁹. Ar šo praksi tādējādi ir iecerēts īstenot pienākumu norādīt pamatojumu, kas paredzēts šajos tiesību aktos atbilstoši Eiropas Savienības Pamattiesību hartas ⁷⁰ prasībām, uz kuru ir atsauce direktīvā.

⁶⁷ Šajā sadaļā ir jānorāda arī uz 2023. gada 5. jūnija spriedumu (virspalāta) **Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)** (C-204/21, [EU:C:2023:442](#)). Tas ir izklāstīts I.1. sadaļā “Tiesiska valsts un efektīva tiesību aizsardzība tiesā”.

⁶⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/58/EK (2002. gada 12. jūlijs) par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) (OV 2002, L 201, 37. lpp.) 15. panta 1. punkts.

⁶⁹ Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 5. panta 1. punkts.

⁷⁰ Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. panta otrā daļa.

Tiesa turklāt atzīmē, ka no šīs valsts procedūras juridiskā ietvara izriet, ka tiesa, kas dod atļauju izmantot īpašās informācijas vākšanas metodes, pieņem nolēmumu, balstīdamās uz pamatotu un detalizētu pieprasījumu, kura saturam, kā tas paredzēts likumā, ir jāļauj pārbaudīt, vai šādas atļaujas piešķiršanas nosacījumi ir izpildīti.

Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka tad, ja kompetentā tiesa ir pārbaudījusi detalizēta pieprasījuma pamatojumu un pēc tā izskatīšanas ir atzinusi, ka tas ir pamatots, ir jāuzskata, ka, parakstot pēc iepriekšnoteikta parauga sagatavotu tekstu, kurā norādīts, ka ir izpildītas tiesiskā regulējuma prasības, šī tiesa ir apstiprinājusi pieprasījuma pamatojumu, vienlaikus pārliecinoties par tiesiskā regulējuma prasību izpildi. Proti, būtu mākslīgi prasīt, lai šajā atļaujā būtu ietverts īpašs un detalizēts pamatojums, ja pieprasījumā, uz kuru balstoties šī atļauja tiek piešķirta, šāds pamatojums jau ir ietverts saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

Tomēr Tiesa piebilst: tiklīdz attiecīgā persona ir informēta par to, ka tai ir piemērotas īpašās informācijas vākšanas metodes, no Hartas izrietošais pienākums norādīt pamatojumu prasa, lai šai personai būtu iespēja saprast šo metožu izmantošanas atļaujas pamatojumu, lai vajadzības gadījumā tā varētu efektīvi apstrīdēt šo atļauju. Šī prasība ir saistoša arī jebkurai tiesai, kurai atkarībā no tās pilnvarām pēc savas ierosmes vai pēc attiecīgās personas lūguma jāpārbauda atļaujas likumība.

Tādējādi iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai attiecīgajā valsts praksē ir nodrošināta Hartas un direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju ievērošana un vai personas, kuru sarunas tiek noklausītas, tāpat kā tiesa, kurai ir jāpārbauda atļaujas to veikt likumība, var saprast šīs atļaujas iemeslus.

Šajā ziņā Tiesa precizē: tā kā atļauja ir izdota, balstoties uz pamatotu un detalizētu pieteikumu, ir jāpārbauda, pirmkārt, vai šādas personas var piekļūt ne tikai nolēmumam par atļaujas piešķiršanu, bet arī pieprasījumam.

Otrkārt, šīm pašām personām, savstarpēji salīdzinot pieteikumu un nolēmumu par atļaujas piešķiršanu, ir jāspēj viegli un nepārprotami saprast konkrētos iemeslus, kuru dēļ atļauja ir piešķirta, ņemot vērā faktiskos un juridiskos apstākļus, kas raksturo pieteikuma pamatā esošo individuālo situāciju, turklāt no šī savstarpējā salīdzinājuma ir noteikti jāizriet atļaujas derīguma termiņam.

It īpaši, ja lēmumā par atļaujas izsniegšanu ir tikai norādīts atļaujas derīguma termiņš un paziņots, ka ir ievērotas tajā minētās tiesību normas, ir būtiski, lai pieprasījumā būtu skaidri norādīta visa nepieciešamā informācija, lai attiecīgās personas varētu saprast, ka, pamatojoties tikai uz šo informāciju, tiesnesis, kas izsniedzis atļauju, akceptējot pieprasījumā ietverto pamatojumu, ir secinājis, ka visas tiesību aktu prasības ir izpildītas. Ja, savstarpēji salīdzinot pieprasījumu un uz tā balstīto atļauju, nav iespējams viegli un nepārprotami saprast šīs atļaujas pamatojumu, ir jāuzskata, ka nav izpildīts no Hartas izrietošais pienākums norādīt pamatojumu.

b. Biometrisko un ģenētisko datu vākšana kriminālprocesā

2023. gada 26. janvāra spriedums *Ministerstvo na vatreshnite raboti* (Policijas veikta biometrisko un ģenētisko datu reģistrācija) (C-205/21, [EU:C:2023:49](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Fizisko personu aizsardzība attiecībā uz personas datu apstrādi – Direktīva (ES) 2016/680 – 4. panta 1. punkta a)–c) apakšpunkts – Personas datu apstrādes principi – Nolūka ierobežojums – Datu minimizēšana – 6. panta a) punkts – Dažādu personu kategoriju personas datu skaidra nošķiršana – 8. pants – Apstrādes likumīgums – 10. pants – Transponēšana – Biometrisku datu un ģenētisko datu apstrāde – Jēdziens “dalībvalsts tiesībās atļaut atļauja” – Jēdziens “absolūta nepieciešamība” – Novērtējuma brīvība – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 7., 8., 47., 48. un

52. pants – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā – Nevainīguma prezumpcija – Ierobežojums – Tīši izdarīts noziedzīgs nodarījums, kas ir publiskas apsūdzības priekšmets – Apsūdzētie – Fotogrāfisko un daktiloskopisko datu savākšana, lai tos reģistrētu un paņemtu bioloģisku paraugu nolūkā izveidot DNS profilu – Vākšanas piespiedu izpildes procedūra – Vākšanas sistemātiskums

Bulgārijas iestāžu sāktajā kriminālprocesā par krāpšanu nodokļu jomā V.S. tika apsūdzēta par viņas iespējamo dalību noziedzīgā organizētā grupā, kas izveidota mantkārīgā nolūkā, lai saskaņoti izdarītu noziedzīgus nodarījumus Bulgārijas teritorijā. Pēc šīs apsūdzības izvirzīšanas Bulgārijas policija aicināja V.S. pakļauties daktiloskopisko un fotogrāfisko datu vākšanai, lai tos reģistrētu un lai paņemtu paraugu viņas DNS profila izveidošanai. V.S. pret šo vākšanu iebilda.

Pamatojoties uz valsts tiesību aktiem, kuros paredzēta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, apsūdzētu personu "kriminālreģistrācija", policijas iestādes lūdza *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesa, Bulgārija) atļaut veikt V.S. ģenētisko un biometrisku datu vākšanas piespiedu izpildi. Pieteikumam tika pievienotas tikai V.S. apsūdzības rīkojuma un deklarācijas, kurā viņa atteicās dot piekrišanu kriminālreģistrācijai, kopijas.

Šai tiesai bija šaubas par "kriminālreģistrācijai" piemērojamo Bulgārijas tiesību aktu saderību ar Direktīvu 2016/680⁷¹, lasot to Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") kontekstā, tāpēc tā vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Spriedumā Tiesa vispirms precīzē nosacījumus, saskaņā ar kuriem biometrisku un ģenētisko datu apstrādi, ko veic policijas iestādes, var uzskatīt par atļautu dalībvalsts tiesībās Direktīvas 2016/680 izpratnē. Pēc tam tā lemj par šajā direktīvā paredzētās prasības par tādas kategorijas personu datu apstrādi īstenošanu, attiecībā uz kurām ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tās ir iesaistītas noziedzīgā nodarījumā, un par tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kā arī nevainīguma prezumpcijas principa ievērošanu gadījumā, ja valsts tiesību aktos kompetentajai valsts tiesai ir tiesības atļaut tādu datu piespiedu vākšanu, ko Savienības likumdevējs atzinis par "sensitīviem". Visbeidzot tā vēlas noskaidrot jautājumu par valsts tiesību aktu, kuros paredzēta sistemātiska šo datu vākšana, saderību ar Direktīvas 2016/680 normām, kas attiecas uz to apstrādi, ņemot vērā piemērojamās principus.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa konstatē, ka Direktīva 2016/680, lasot to Hartas⁷² kontekstā, ir jāinterpretē tādējādi, ka biometrisku un ģenētisko datu apstrāde, ko īsteno policijas iestādes, lai veiktu meklēšanas darbības noziedzības apkarošanas un sabiedriskās kārtības uzturēšanas nolūkos, ir atļauta saskaņā ar dalībvalsts tiesībām, ja tās tiesībās ir pietiekami skaidrs un precīzs juridiskais pamats minētās apstrādes atļaušanai. Turklāt tas, ka valsts tiesību aktā, kurā ir ietverts šāds juridiskais pamats, ir atsauce uz Vispārīgo datu aizsardzības regulu⁷³, nevis uz Direktīvu 2016/680, nav iemesls apšaubīt šādas atļaujas esamību, ja, interpretējot visas piemērojamās valsts tiesību normas, ir pietiekami

⁷¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI (OV 2016, L 119, 89. lpp.).

⁷² Direktīvas 2016/680 10. panta a) punkts, lasot to kopsakarā ar Hartas 52. pantu.

⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "VDAR").

skaidri, precīzi un nepārprotami secināms, ka attiecīgā biometrisku un ģenētisko datu apstrāde ietilpst minētās direktīvas, nevis VDAR piemērošanas jomā.

Šajā kontekstā, ņemot vērā, ka attiecīgajos valsts tiesību aktos ir atsauce uz VDAR noteikumiem, kas reglamentē sensitīvu datu apstrādi, tomēr tajos ir atspoguļots Direktīvas 2016/680 normu saturs par šo datu apstrādi ⁷⁴, Tiesa norāda, ka šīs tiesību normas nav līdzvērtīgas. Lai gan kompetento iestāžu veikta sensitīvu datu apstrāde, it īpaši, lai novērstu un atklātu noziedzīgus nodarījumus, uz kuriem attiecas Direktīva 2016/680, var tikt atļauta tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā un tai ir jāpiemēro atbilstošas garantijas, kas paredzētas Savienības vai dalībvalsts tiesībās, VDAR ir noteikts principiāls aizliegums apstrādāt šos datus, pievienojot tam izņēmumu sarakstu. Lai gan valsts likumdevējs var vienā un tajā pašā likumdošanas instrumentā paredzēt personas datu apstrādi mērķiem, uz kuriem attiecas Direktīva 2016/680, kā arī citiem mērķiem, uz kuriem attiecas VDAR, tam ir pienākums nodrošināt, lai nebūtu neskaidrību par viena vai otra no šiem abiem Savienības aktiem piemērojamību sensitīvu datu vākšanai.

Turklāt attiecībā uz iespējami nepareizu Direktīvas 2016/680 transponēšanu, uz ko atsaucas iesniedzējtiesa, Tiesa uzsver, ka šajā direktīvā nav prasīts, lai valsts tiesību normās, kurās ir atļauta tās piemērošanas jomā ietilpstošo datu apstrāde, būtu ietverta atsauce uz minēto direktīvu. Tā precizē, ka tad, ja valsts likumdevējs paredz, ka kompetentajām iestādēm jāveic tādu biometrisku un ģenētisko datu apstrāde, kuri var ietilpt vai nu šīs direktīvas piemērošanas jomā, vai VDAR piemērošanas jomā, tās skaidrības un precizitātes labad var skaidri atsaukties, pirmkārt, uz valsts tiesību normām, ar kurām tiek nodrošināta šīs direktīvas transponēšana, un, otrkārt, uz VDAR, un nav obligāti jāatsaucas uz minēto direktīvu. Tomēr, ja ir redzama pretruna starp valsts tiesību normām, kurās ir atļauta attiecīgā datu apstrāde, un tās šķiet to izslēdzam, valsts tiesai šīs tiesību normas ir jāinterpretē tā, lai tiktu saglabāta Direktīvas 2016/680 lietderīgā iedarbība.

Turpinot Tiesa atzīst, ka Direktīva 2016/680 ⁷⁵ un Harta ⁷⁶ pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas paredz, ka gadījumā, ja persona, kura apsūdzēta tīšā noziedzīgā nodarījumā, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, atsakās sadarboties un sniegt savus biometriskos un ģenētiskos datus, lai tos reģistrētu, kompetentajai krimināltiesībai ir pienākums atļaut šo datu vākšanas piespiedu pasākumu, taču ne izvērtēt, vai ir nopietns pamats uzskatīt, ka attiecīgā persona ir izdarījusi nodarījumu, par kuru tā tiek apsūdzēta, ciktāl valsts tiesībās ir garantēta vēlāka šīs apsūdzības, kas ir pamatā šīs datu vākšanas atļaujai, efektīva pārbaude tiesā.

Šajā ziņā Tiesa atgādina, ka saskaņā ar Direktīvu 2016/680 ⁷⁷ dalībvalstīm ir jānodrošina, ka tiek skaidri nošķirti dažādu datu subjektu kategoriju dati, lai viņu pamattiesības uz personas datu aizsardzību paliktu neskartas vienādā mērā neatkarīgi no kategorijas, pie kuras tie pieder. Tomēr šis pienākums nav absolūts. Turklāt, ciktāl šī direktīva attiecas uz to personu kategoriju, attiecībā uz kurām pastāv nopietns pamats uzskatīt, ka tās ir izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, Tiesa precizē – pietiekamu vainas pierādījumu esamība principā ir nopietns iemesls uzskatīt, ka persona ir izdarījusi attiecīgo noziedzīgo nodarījumu. Tādējādi Direktīva 2016/680 pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta datu obligāta vākšana attiecībā uz personām, par kurām ir pietiekami pierādījumi,

⁷⁴ Attiecīgi VDAR 9. pants un Direktīvas 2016/680 10. pants.

⁷⁵ Direktīvas 2016/680 6. panta a) punkts.

⁷⁶ Hartas 47. un 48. pants, kuros attiecīgi ir nostiprinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un nevainīguma prezumpcijas princips.

⁷⁷ Direktīvas 2016/680 6. pants.

ka tās ir vainīgas tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas ir publiskas apsūdzības priekšmets, un kurām ir izvirzīta apsūdzība šajā ziņā.

Attiecībā uz tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ievērošanu, tā kā kompetentā valsts tiesa, lai atļautu piespiedu izpildes pasākumu attiecībā uz apsūdzētās personas sensitīvu datu vākšanu, nevar pēc būtības pārbaudīt apsūdzības apstākļus, Tiesa it īpaši uzsver, ka kriminālprocesa sākotnējā stadijā var būt pamatoti uz laiku izslēgt no tiesas kontroles to pierādījumu izvērtēšanu, uz kuriem balstīta datu subjekta apsūdzība. Šāda kontrole šajā stadijā varētu kavēt kriminālizmeklēšanu, kurā šie dati tiek vākti, un pārmērīgi ierobežot izmeklētāju iespējas atklāt citus noziedzīgus nodarījumus, salīdzinot šos datus ar datiem, kas savākti citās izmeklēšanās. Tāpēc šāds efektīvas tiesiskās aizsardzības ierobežojums nav nesamērīgs ar nosacījumu, ka valsts tiesību akti pēc tam garantē efektīvu pārbaudi tiesā.

Par tiesību uz nevainīguma prezumpciju ievērošanu ar tiesas nolēmumu, ar kuru tiek atļauta attiecīgo datu vākšana, Tiesa norāda, pirmkārt, ka, ciktāl attiecīgajā gadījumā šāda vākšana attiecas tikai uz to personu kategoriju, kuru kriminālatbildība vēl nav konstatēta, šī vākšana pati par sevi nevar tikt atzīta par tādu, kas atspoguļo iestāžu uzskatu, ka šīs personas ir vainīgas. Otrkārt, tas, ka tiesa, kurai ir jālemj par attiecīgās personas vainu, šajā kriminālprocesa stadijā nevar izvērtēt to pierādījumu pietiekamību, uz kuriem pamatojoties balstīta šīs personas apsūdzība, garantē tiesību uz nevainīguma prezumpciju ievērošanu.

Visbeidzot Tiesa secina, ka Direktīva 2016/680⁷⁸ nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta sistemātiska biometrisko un ģenētisko datu reģistrācija par ikvienu personu, kura apsūdzēta tīša noziedzīgā nodarījumā, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, lai veiktu šo datu reģistrāciju, neprasot kompetentajai iestādei pārbaudīt un pierādīt, pirmkārt, ka šāda datu vākšana ir absolūti nepieciešama, lai sasniegtu konkrētos izvirzītos mērķus, un, otrkārt, ka šos mērķus nevar sasniegt ar pasākumiem, kas mazāk ietekmē datu subjekta tiesības un brīvības.

Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka Direktīvas 2016/680 mērķis citastarp ir nodrošināt pastiprinātu aizsardzību attiecībā uz sensitīvu datu, tostarp biometrisko un ģenētisko datu, apstrādi, ciktāl tie var radīt nopietnu risku pamatbrīvībām un pamattiesībām. Prasība, ka šāda apstrāde ir atļauta "tikai tad, kad tas ir absolūti nepieciešams", ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek definēti pastiprināti nosacījumi sensitīvu datu apstrādes likumībai⁷⁹. Turklāt šīs prasības tvērums ir jānosaka, ievērojot datu apstrādes principus, piemēram, mērķa ierobežojumu un datu minimizēšanu.

Šajā kontekstā valsts tiesiskais regulējums, kas paredz ikvienas personas, kura apsūdzēta noziegumā, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, biometrisko un ģenētisko datu sistemātisku vākšanu, lai tos reģistrētu, principā ir pretrunā šai prasībai. Proti, tas nediferencētā un vispārīgā veidā var būt pamats lielākās daļas apsūdzēto personu datu vākšanai, jo jēdziens "tīšs noziedzīgs nodarījums, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets" ir īpaši vispārīgs un var tikt piemērots lielam skaitam noziedzīgu nodarījumu neatkarīgi no to rakstura un smaguma, šā nodarījuma iespējamās saiknes ar citiem uzsāktiem kriminālprocesi un attiecīgās personas agrākas noziedzīgas rīcības vai individuālā profila.

⁷⁸ Direktīvas 2016/680 10. pants, lasot to kopā ar šīs direktīvas 4. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktu, kā arī 8. panta 1. un 2. punktu.

⁷⁹ Ņemot vērā no Direktīvas 2016/680 4. panta 1. punkta b) un c) apakšpunkta un 8. panta 1. punkta izrietošos nosacījumus.

**c. Personas datu, kas darīti pieejami iestādēm kriminālprocesā,
atkārtota izmantošana administratīvā procesā**

**2023. gada 7. septembra spriedums *Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*
(C-162/22, [EU:C:2023:631](#))**

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Telekomunikācijas – Personas datu apstrāde elektronisko komunikāciju nozarē – Direktīva 2002/58/EK – Piemērošanas joma – 15. panta 1. punkts – Elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēju saglabātie dati, kas darīti pieejami par kriminālprocesu atbildīgajām iestādēm – Šo datu vēlāka izmantošana dienesta pārkāpuma izmeklēšanā

Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra (Lietuvas Republikas Ģenerālprokuratūra, turpmāk tekstā – “Ģenerālprokuratūra”) uzsāka iekšējo izmeklēšanu pret prokurora pienākumus kādā Lietuvas prokuratūrā tolaik pildījušo prasītāju pamatlietā, pamatojoties uz to, ka pastāvēja norādes, ka viņš sevis vadītas pirmstiesas izmeklēšanas gaitā aizdomās turētajam un viņa advokātam bija prettiesiski sniedzis informāciju, kas ir nozīmīga šai izmeklēšanai.

Ziņojumā par šo izmeklēšanu Ģenerālprokuratūras komisija konstatēja, ka prasītājs pamatlietā patiešām ir izdarījis dienesta pārkāpumu. Saskaņā ar šo ziņojumu dienesta pārkāpumu pierāda iekšējās izmeklēšanas laikā savāktie pierādījumi. Proti, ar informāciju, kas iegūta kriminālizlūkošanas operatīvo darbību gaitā, un datiem, kas savākti divu kriminālizmeklēšanu gaitā, esot apstiprināts, ka starp prasītāju pamatlietā un aizdomās turētā advokātu ir bijusi telefoniska saziņa saistībā ar izmeklēšanu pret aizdomās turēto, kuru vadīja prasītājs pamatlietā. Pamatojoties uz šo ziņojumu, Ģenerālprokuratūra pieņēma divus dekrētus, ar kuriem tā prasītājam pamatlietā piemēroja sodu un atbrīvoja viņu no amata. *Vilniaus apygardos administracinis teismas* (Viļņas Administratīvā apgabaltiesa, Lietuva), izskatījusi viņa prasību atcelt abus šos dekrētus, šo prasību noraidīja, pamatojoties tostarp uz to, ka šajā gadījumā veiktās kriminālizlūkošanas darbības bija likumīgas un ka informācija, kas iegūta saskaņā ar Kriminālizlūkošanas likuma⁸⁰ normām, ir likumīgi izmantota, lai konstatētu prasītāja pamatlietā iespējami izdarīta dienesta pārkāpuma esamību.

Prasītājs pamatlietā iesniedza apelācijas sūdzību *Lietuvos vyriausiojo administracinis teismas* (Lietuvas Augstākā administratīvā tiesa) – kas ir iesniedzējtiesa šajā lietā –, apgalvojot, ka kriminālizlūkošanas iestāžu piekļuve kriminālizlūkošanas darbības gaitā informācijai par elektronisko komunikāciju datu plūsmu un pašam šo komunikāciju saturam ir tik smags pamattiesību aizskārums, ka, ņemot vērā Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju⁸¹, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) normas, šī piekļuve varēja tikt piešķirta tikai smagu noziegumu apkarošanas nolūkā. Viņš norāda, ka savukārt Kriminālizlūkošanas likums⁸² ļauj šādus datus izmantot, lai izmeklētu ne tikai smagus noziedzīgus nodarījumus, bet arī disciplinārpārkāpumus vai dienesta pārkāpumus, kas saistīti ar korupciju.

⁸⁰ 2012. gada 2. oktobra *Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas* (Lietuvas Republikas Likums par kriminālizlūkošanu; *Žin.*, 2012, Nr. 122-6093), redakcijā, kas piemērojama pamatlietas faktiem (turpmāk tekstā – “Kriminālizlūkošanas likums”).

⁸¹ Tostarp Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/58/EK (2002. gada 12. jūlijs) par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) (OV 2002, L 201, 37. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Direktīvu 2009/136/EK (OV 2009, L 337, 11. lpp.), 15. panta 1. punkts.

⁸² Kriminālizlūkošanas likuma 19. panta 3. punkts.

Iesniedzējtiesa uzskata, ka prasītāja pamatlietā uzdotie jautājumi attiecas uz diviem aspektiem, proti, pirmkārt, uz piekļuvi datiem, ko elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēji saglabā citiem mērķiem, nevis lai apkarotu smagus noziedzīgus nodarījumus un novērstu nopietnu sabiedrības drošības apdraudējumu, un, otrkārt, – tiklīdz šī piekļuve ir iegūta, – uz šo datu izmantošanu, lai izmeklētu dienesta pārkāpumus, kas saistīti ar korupciju.

Atgādinājusi no sprieduma *Privacy International*⁸³ izrietošās atziņas par Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju piemērošanas jomu un no sprieduma *Prokuratuur* (Piekļuves elektronisko komunikāciju datiem nosacījumi)⁸⁴ izrietošās atziņas par noziedzīgu nodarījumu novēršanas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas mērķa tvērumu, iesniedzējtiesa norāda, ka Tiesa vēl neesot lēmusi par attiecīgo datu turpmākās izmantošanas ietekmi uz pamattiesību aizskārumu. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa jautā, vai šāda vēlāka izmantošana arī ir jāuzskata par tik smagu Hartā⁸⁵ garantēto pamattiesību aizskārumu, kādu var pamatot tikai smagu noziegumu apkarošanas un nopietnu sabiedrības drošības apdraudējumu novēršanas mērķis; un tādā gadījumā būtu izslēgta iespēja šos datus izmantot ar korupciju saistītu dienesta pārkāpumu izmeklēšanā.

Spriedumā Tiesa precizē no spriedumiem *La Quadrature du Net* u.c.⁸⁶ un *Commissioner of An Garda Síochána* u.c.⁸⁷ izrietošo judikatūru, nosprieždama, ka Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktam – lasot to Hartas⁸⁸ gaismā – ir pretrunā tas, ka ar elektroniskajām komunikācijām saistītie personas dati, kurus elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēji ir saglabājuši saskaņā ar tiesību aktu, kas pieņemts, pamatojoties uz šo tiesību normu, un kuri pēc tam saskaņā ar šo pašu tiesību aktu ir nodoti kompetento iestāžu rīcībā smagu noziegumu apkarošanas nolūkos, var tikt izmantoti ar korupciju saistītu dienesta pārkāpumu izmeklēšanā.

Tiesas vērtējums

Par nosacījumiem, ar kādiem ar šādām komunikācijām saistīto informāciju par datu plūsmu un atrašanās vietas datus var izmantot administratīvā procedūrā par saistībā ar korupciju izdarītiem dienesta pārkāpumiem, Tiesa vispirms atgādina, ka piekļuve minētajiem datiem saskaņā ar tiesību aktu, kas pieņemts, pamatojoties uz Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktu, var tikt piešķirta tikai tad, ja šie pakalpojumu sniedzēji minētos datus ir saglabājuši šai tiesību normai atbilstīgā veidā. Turklāt šo datu turpmāka izmantošana smagu noziegumu apkarošanas nolūkos ir iespējama tikai ar nosacījumu, ka, pirmkārt, elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēji šos datus ir saglabājuši atbilstīgi Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktam, kā tas interpretēts Tiesas judikatūrā, un, otrkārt, ka kompetento iestāžu piekļuve minētajiem datiem arī ir piešķirta atbilstīgi šai tiesību normai.

Par mērķiem, kas var attaisnot to, ka valsts iestādes izmanto datus, ko elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēji saglabājuši, pamatojoties uz tiesību aktu, kas pieņemts saskaņā ar Direktīvas

⁸³ Spriedums, 2020. gada 6. oktobris, *Privacy International* (C-623/17, [EU:C:2020:790](#), 39. punkts).

⁸⁴ Spriedums, 2021. gada 2. marts, *Prokuratuur* (Piekļuves elektronisko komunikāciju datiem nosacījumi) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#), 33. un 35. punkts).

⁸⁵ Hartas 7. un 8. pants.

⁸⁶ Spriedums, 2020. gada 6. oktobris, *La Quadrature du Net* u.c. (C-511/18, C-512/18 un C-520/18, [EU:C:2020:791](#)).

⁸⁷ Spriedums, 2022. gada 5. aprīlis, *Commissioner of An Garda Síochána* u.c. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

⁸⁸ Hartas 7., 8. un 11. pants un 52. panta 1. punkts.

par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktu – lasot to Hartas gaismā –, Tiesa atgādina, ka šajā tiesību normā dalībvalstīm ir ļauts ieviest izņēmumus no šīs direktīvas 5. panta 1. punktā noteiktā principiālā pienākuma nodrošināt personas datu konfidencialitāti, kā arī ar to saistītajiem pienākumiem, kas tostarp minēti šīs direktīvas 6. un 9. pantā, ja šāds ierobežojums ir nepieciešams, atbilstošs un samērīgs pasākums demokrātiskā sabiedrībā, lai garantētu valsts drošību, aizsardzību, sabiedrības drošību vai noziedzīgu nodarījumu vai elektroniskās komunikāciju sistēmas nevēlamas izmantošanas novēršanu, izmeklēšanu, atklāšanu un kriminālvajāšanu. Tālab dalībvalstis tostarp var pieņemt tiesību aktus, kas paredz datu saglabāšanu ierobežotā laikposmā, ja to pamato kāds no šiem iemesliem.

Taču Tiesa paskaidro, ka Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punkts nevar pamatot to, ka atkāpe no principiālā pienākuma – nodrošināt elektronisko komunikāciju un ar tām saistīto datu konfidencialitāti un konkrēti no šīs direktīvas 5. pantā noteiktā aizlieguma glabāt šos datus – kļūst par normu, jo pretējā gadījumā tiktu būtiski sašaurināta šīs tiesību normas piemērošanas joma.

Par mērķiem, kas var pamatot konkrēti Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 5., 6. un 9. pantā paredzēto tiesību un pienākumu ierobežojumu, Tiesa atgādina, ka šīs direktīvas 15. panta 1. punkta pirmajā teikumā ietvertais mērķu uzskaitījums ir izsmeļošs un tādēļ likumdevīgam pasākumam, kas ir pieņemts atbilstoši šai normai, patiešām un stingri ir jāatbilst kādam no šiem mērķiem.

Runājot par vispārējo interešu mērķiem, kuri var attaisnot pasākumu, kas pieņemts saskaņā ar Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktu, Tiesa atgādina no savas judikatūras, konkrēti – spriedumiem *La Quadrature du Net* u.c. un *Commissioner of An Garda Síochána* u.c., izrietošo atziņu, ka saskaņā ar samērīguma principu starp šiem mērķiem pastāv hierarhija atkarībā no to konkrētā nozīmīguma un ka šāda pasākuma mērķa nozīmīgumam ir jābūt samērīgam ar šā pasākuma radītā tiesību aizskāruma smagumu. Šajā ziņā valsts drošības aizsardzības mērķa nozīmīgums pārsniedz citu Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktā paredzēto mērķu, tostarp vispārēju noziedzības, pat smagas noziedzības apkarošanas, kā arī sabiedrības drošības aizsardzības mērķu, nozīmīgumu. Ja vien tiek ievērotas citas Hartas 52. panta 1. punktā paredzētās prasības, valsts drošības aizsardzības mērķis līdz ar to var attaisnot pasākumus, kas ietver smagāku iejaukšanos pamattiesībās nekā tā, kuru varētu attaisnot šie pārējie mērķi.

Attiecībā konkrēti uz noziedzīgu nodarījumu novēršanas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas mērķi Tiesa norāda, ka saskaņā ar samērīguma principu vienīgi smagu noziegumu apkarošana un nopietnu sabiedrības drošības apdraudējumu novēršana var pamatot tik nopietnu iejaukšanos Hartas 7. un 8. pantā noteiktajās pamattiesībās, par kādu ir uzskatāma informācijas par datu plūsmu un atrašanās vietas datu saglabāšana. Tādējādi ar vispārīgu noziedzīgu nodarījumu novēršanas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas mērķi var tikt attaisnota vienīgi tāda iejaukšanās minētajās pamattiesībās, kas nav smaga.

No šīs judikatūras izriet, ka, lai arī smagu noziegumu apkarošana un nopietnu draudu sabiedrības drošībai novēršana vispārējo interešu mērķu hierarhijā ierindojas kā mazāk svarīgas nekā valsts drošības aizsardzība, tās tomēr ir svarīgākas nekā noziegumu apkarošana vispārīgi un ne tik nopietnu sabiedrības drošības apdraudējumu novēršana. Šajā kontekstā Tiesa tomēr atgādina, ka iespēja dalībvalstīm pamatot tostarp Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 5., 6. un 9. pantā paredzēto tiesību un pienākumu ierobežojumus ir jāizvērtē, izsverot šāda ierobežojuma radītās iejaukšanās smagumu un pārbaudot, vai šo ierobežojumu pamatojošo vispārējo interešu mērķa nozīmīgums ir samērīgs ar šo smagumu.

Turklāt Tiesa atgādina, ka piekļuvi tādai informācijai par datu plūsmu un atrašanās vietas datiem, kuru pakalpojumu sniedzēji saglabā atbilstoši saskaņā ar Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktu pieņemtam likumdevīgam pasākumam un kurai pilnībā ir jāatbilst no šo direktīvu interpretējošās judikatūras izrietošajiem nosacījumiem, principā var pamatot vienīgi ar

vispārējo interešu mērķi, kura dēļ pakalpojumu sniedzējiem ir bijis uzdots veikt šādu saglabāšanu. Citādi ir tikai gadījumā, ja piekļuves mērķis ir svarīgāks par mērķi, kas ir pamatojis saglabāšanu.

Tiesas ieskatā šie apsvērumi *mutatis mutandis* ir piemērojami tādas informācijas par datu plūsmu un atrašanās vietas datu vēlākai izmantošanai, ko elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēji saglabājuši saskaņā ar tiesību aktu, kas, pamatojoties uz Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punktu, pieņemts smagu noziegumu apkarošanas nolūkos. Proti, šādus datus pēc to saglabāšanas un nodošanas kompetento iestāžu rīcībā smagu noziegumu apkarošanas nolūkā nevar nodot citām iestādēm un izmantot, lai sasniegtu tādus mērķus – kā, piemēram, šajā gadījumā mērķi apkarot ar korupciju saistītus dienesta pārkāpumus –, kuri vispārējo interešu mērķu hierarhijā ir mazāk nozīmīgi nekā smagu noziegumu apkarošana un nopietnu sabiedrības drošības apdraudējumu novēršana. Šādā situācijā atļaut piekļuvi saglabātajiem datiem un šo datu izmantošanu būtu pretrunā iepriekš atgādinātajai vispārējo interešu mērķu hierarhijai.

d. Personas datu apstrāde tiešsaistes sociālajos tīklos

2023. gada 4. jūlija spriedums (virspalāta) *Meta Platforms* u.c. (Vispārīgie sociālā tīkla lietošanas noteikumi) (C-252/21, [EU:C:2023:537](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Fizisko personu aizsardzība attiecībā uz personas datu apstrādi – Regula (ES) 2016/679 – Tiešsaistes sociālie tīkli – Šāda tīkla operatora dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana – Ļaunprātīga izmantošana, kas izpaužas kā tīkla lietotāju personas datu apstrāde, kura paredzēta vispārīgajos tīkla lietošanas noteikumos – Dalībvalsts konkurences iestādes pilnvaras konstatēt šīs apstrādes neatbilstību šai regulai – Sasaiste ar valsts iestāžu, kas atbild par personas datu aizsardzības uzraudzību, pilnvarām – LES 4. panta 3. punkts – Godprātīgas sadarbības princips – Regulas 2016/679 6. panta 1. punkta pirmās daļas a)–f) apakšpunkts – Apstrādes likumīgums – 9. panta 1. un 2. punkts – Īpašu kategoriju personas datu apstrāde – 4. panta 11. punkts – Jēdziens “piekrišana”

Sabiedrībai *Meta Platforms* pieder tiešsaistes sociālais tīkls *Facebook*, kas privātiem lietotājiem ir bez maksas. Šā sociālā tīkla uzņēmējdarbības modeļa pamatā ir finansējums no tiešsaistes reklāmas, kas tiek pielāgota individuāliem lietotājiem. Tehniski šāda reklāma ir padarīta par iespējamu, automatizēti izveidojot detalizētus tīkla un *Meta* grupas līmenī piedāvāto tiešsaistes pakalpojumu lietotāju profilus. Tādējādi, lai varētu lietot minēto sociālo tīklu, lietotājiem reģistrācijas brīdī ir jāpiekrīt *Meta Platforms* vispārīgajiem noteikumiem, kuros norādīts uz šīs sabiedrības noteikto datu un sīkdatņu izmantošanas politiku. Saskaņā ar to papildus datiem, ko lietotāji sniedz reģistrācijas brīdī, *Meta Platforms Ireland* vāc arī datus par lietotāju darbībām sociālajā tīklā un ārpus tā un tos sasaista ar attiecīgo lietotāju *Facebook* kontiem. Pēdējie minētie dati, saukti arī par “off Facebook datiem”, ir, pirmkārt, dati par trešo personu tīmekļvietņu un lietotņu aplūkošanu un, otrkārt, dati par citu *Meta* grupai piederošu tiešsaistes pakalpojumu izmantošanu (tostarp *Instagram* un *WhatsApp*). Šādi savāktie dati kopumā ļauj izdarīt detalizētus secinājumus par šo lietotāju izvēli un interesēm.

Ar 2019. gada 6. februāra lēmumu *Bundeskartellamt* (Federālais karteļu birojs, Vācija) aizliedza *Meta Platforms*, pirmkārt, saskaņā ar tobrīd spēkā esošajiem vispārīgajiem noteikumiem⁸⁹ Vācijā dzīvojošu privātu lietotāju *Facebook* sociālā tīkla lietošanu pakļaut nosacījumam par viņu off Facebook datu apstrādi un, otrkārt, bez viņu piekrišanas veikt šo datu apstrādi. Turklāt Federālais karteļu birojs tai ir

⁸⁹ 2019. gada 31. jūlijā *Meta Platforms* ieviesa jaunus vispārīgos noteikumus, skaidri norādot, ka lietotājs tā vietā, lai maksātu par *Facebook* produktu lietošanu, paziņo, ka piekrīt reklāmas sludinājumu rādīšanai.

licis pielāgot šos vispārīgos noteikumus tādējādi, ka no tiem skaidri izriet, ka minētie dati netiks vākti, sasaistīti ar *Facebook* lietotāju kontiem un izmantoti bez attiecīgo lietotāju piekrišanas. Visbeidzot šis birojs uzsvēra, ka šāda piekrišana nav derīga, ja tā ir nosacījums sociālā tīkla lietošanai. Savu lēmumu tas ir pamatojis ar apstākli, ka šī datu apstrāde, kas neatbilst Vispārīgajai datu aizsardzības regulai (VDAR)⁹⁰, ir *Meta Platforms* dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana tiešsaistes sociālo tīklu tirgū.

Meta Platforms šo lēmumu pārsūdzēja *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Federālās zemes Augstākā tiesa Diseldorfā, Vācija). Šaubīdamās, pirmkārt, par konkurences iestāžu tiesībām pārbaudīt personas datu apstrādes atbilstību VDAR ietvertajām prasībām un, otrkārt, par atsevišķu šīs regulas normu interpretāciju un piemērošanu, Federālās zemes Augstākā tiesa Diseldorfā vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā lemj par valsts konkurences iestādes kompetenci konstatēt personas datu apstrādes neatbilstību VDAR prasībām, kā arī par tās sasaisti ar valsts iestāžu, kurām ir uzdevums uzraudzīt datu aizsardzību, kompetenci⁹¹. Turklāt tā sniedz precizējumus par iespēju sociālā tīkla operatoram apstrādāt "sensitīvus" šā tīkla lietotāju personas datus, par šā operatora veiktās datu apstrādes likumīgumu, kā arī par tādas piekrišanas derīgumu, ko lietotāji šādas apstrādes nolūkiem devuši valsts tiešsaistes sociālo tīklu tirgū dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, attiecībā uz konkurences iestādes kompetenci konstatēt personas datu apstrādes neatbilstību VDAR Tiesa uzskata, ka, ievērojot pienākumu lojāli sadarboties⁹² ar datu aizsardzības uzraudzības iestādēm, šāda iestāde, pārbaudot uzņēmuma dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu⁹³, var konstatēt, ka šā uzņēmuma vispārīgie lietošanas noteikumi personas datu apstrādes jomā un to īstenošana neatbilst šai regulai, ja tas ir nepieciešams, lai konstatētu šādas ļaunprātīgas izmantošanas esamību. Tomēr, ja konkurences iestāde atklāj VDAR pārkāpumu, konstatējot dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, tā neaizstāj uzraudzības iestādes.

Tādējādi, ņemot vērā lojālas sadarbības principu, ja konkurences iestādēm, īstenojot savas pilnvaras, ir jāpārbauda uzņēmuma rīcības atbilstība VDAR noteikumiem, tām ir godprātīgi jāapspriežas un jāsadarbojas ar attiecīgajām valsts uzraudzības iestādēm vai vadošo uzraudzības iestādi. Tādējādi visām šīm iestādēm ir jāievēro savas attiecīgās pilnvaras un kompetence, lai tiktu izpildīti no VDAR izrietošie pienākumi, sasniegti šīs regulas mērķi un saglabāta tās lietderīgā iedarbība. No tā izriet, ka tad, ja konkurences iestāde – veicot pārbaudi, lai konstatētu uzņēmuma dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas esamību, – uzskata, ka ir jāpārbauda šā uzņēmuma rīcības atbilstība VDAR noteikumiem, šai iestādei ir jāpārlicinās, vai par šo vai līdzīgu rīcību jau nav pieņemts lēmums kompetentajā valsts uzraudzības iestādē vai vadošajā uzraudzības iestādē, vai arī Tiesā. Ja tas tā ir, valsts konkurences iestāde no tiem atkāpties nevar, tomēr no konkurences tiesību piemērošanas viedokļa var brīvi izdarīt savus secinājumus.

⁹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.; labojums – OV 2018, L 127, 2. lpp.; turpmāk tekstā – "VDAR").

⁹¹ VDAR 51.–59. panta izpratnē.

⁹² Nostiprināts LES 4. panta 3. punktā.

⁹³ LESD 102. panta izpratnē.

Ja konkurences iestādei ir šaubas par kompetentās valsts uzraudzības iestādes vai vadošās uzraudzības iestādes veiktā novērtējuma tvērumu, ja attiecīgo vai līdzīgu rīcību vienlaikus pārbauda minētās iestādes vai – gadījumā, kad minētās iestādes nav veikušas izmeklēšanu, – tā uzskata, ka uzņēmuma rīcība neatbilst VDAR noteikumiem, tai ir jāapspriežas ar šīm iestādēm un jālūdz tās sadarboties, lai kļiedu savas šaubas vai noteiktu, vai ir lietderīgi pirms sava vērtējuma sagaidīt, kad lēmumu būs pieņēmusi attiecīgā uzraudzības iestāde. Ja šīs iestādes neiebilst vai saprātīgā termiņā nesniedz atbildi, valsts konkurences iestāde var turpināt izmeklēšanu.

Otrkārt, attiecībā uz īpašu kategoriju personas datu⁹⁴ apstrādi Tiesa uzskata, ka gadījumā, ja tiešsaistes sociālā tīkla lietotājs aplūko tīmekļvietnes vai lietotnes, kas attiecas uz vienu vai vairākām no šīm kategorijām, un attiecīgā gadījumā tajās ievada datus, reģistrējoties vai veicot pasūtījumus tiešsaistē, šā tiešsaistes sociālā tīkla operatora veiktā personas datu apstrāde⁹⁵ ir jāuzskata par “īpašu kategoriju personas datu apstrādi” VDAR 9. panta 1. punkta izpratnē, ja tā ļauj atklāt informāciju, kas ietilpst kādā no šīm īpašajām kategorijām, neatkarīgi no tā, vai šī informācija attiecas uz minētā tīkla lietotāju vai jebkuru citu fizisku personu. Šāda datu apstrāde principā ir aizliegta, atskaitot dažus izņēmumus⁹⁶.

Par pēdējo minēto aspektu Tiesa precizē, ka tad, ja tiešsaistes sociālā tīkla lietotājs apmeklē tīmekļvietnes vai izmanto lietotnes, kas saistītas ar vienu vai vairākām no minētajām īpašajām datu kategorijām, viņš šā aplūkojuma datus, ko tiešsaistes sociālā tīkla operators ir apkopojis, izmantojot sīkdatnes vai līdzīgas datu vākšanas tehnoloģijas, apzināti nedara publiski pieejamus⁹⁷. Turklāt, kad viņš ievada datus šādās tīmekļvietnēs vai lietotnēs vai kad viņš izmanto šajās tīmekļvietnēs un lietotnēs integrētās atlases pogas, piemēram, pogas “patīk” vai “dalīties”, vai pogas, kas ļauj lietotājam identificēties šajās vietnēs vai lietotnēs, izmantojot piekļuves datus, kas sasaistīti ar viņa sociālā tīkla lietotāja kontu, tālruna numuru vai e-pasta adresi, lietotājs šādi ievadītos vai pēc šo pogu izmantošanas iegūtos datus apzināti publisko tikai tad, ja viņš iepriekš ir skaidri paudis savu izvēli – vajadzības gadījumā ar individuāliem iestatījumiem, kas veikti, pilnībā apzinoties situāciju, – savus datus padarīt pieejamus neierobežotam personu lokam.

Treškārt, par personas datu apstrādes likumību vispārīgākā tvērumā Tiesa atgādina, ka saskaņā ar VDAR datu apstrāde ir likumīga, ja un ciktāl datu subjekts tam ir piekritis vienam vai vairākiem

⁹⁴ Paredzēti VDAR 9. panta 1. punktā. Šajā normā ir noteikts, ka “ir aizliegta tādu personas datu apstrāde, kas atklāj rases vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību vai dalību arodbiedrībās, un ģenētisko datu, biometrisku datu, lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju, veselības datu vai datu par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju apstrāde”.

⁹⁵ Šī apstrāde ietver datu, kas iegūti no šo vietņu aplūkošanas un lietotņu izmantošanas, kā arī lietotāju ievadīto datu vākšanu, izmantojot integrētas saskarnes, sīkdatnes un līdzīgas datu vākšanas tehnoloģijas, visu šo datu sasaisti ar lietotāja sociālo tīklu kontu, kā arī to, ka šis operators minētos datus izmanto.

⁹⁶ Paredzēti VDAR 9. panta 2. punktā. Šajā noteikumā ir noteikts: “Šā panta 1. punktu nepiemēro, ja ir piemērojams kāds no šādiem pamatojumiem:

a) datu subjekts ir devis nepārprotamu piekrišanu šo personas datu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem, izņemot, ja Savienības vai dalībvalsts tiesību akti paredz, ka 1. punktā minēto aizliegumu datu subjekts nevar atcelt;

[..]

e) apstrāde attiecas uz personas datiem, kurus datu subjekts apzināti ir publiskojis;

f) apstrāde ir vajadzīga, lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības, vai ikreiz, kad tiesas pilda savus uzdevumus;

[..].”

⁹⁷ VDAR 9. panta 2. punkta e) apakšpunkta izpratnē.

konkrētiem nolūkiem⁹⁸. Ja šādas piekrišanas nav vai ja piekrišana nav dota brīvi, konkrēti, apzināti un viennozīmīgi, šāda apstrāde tomēr ir attaisnota, ja tā atbilst kādai no nepieciešamības prasībām⁹⁹, kas jāinterpretē šauri. Taču lietotāju personas datu apstrādi, ko veic tiešsaistes sociālā tīkla operators, var uzskatīt par nepieciešamu līguma, kura līgumslēdzējas puses ir šie lietotāji, izpildei tikai tad, ja šī apstrāde ir objektīvi nepieciešama, lai sasniegtu mērķi, kas ir lietotājiem paredzētā līgumiskā pakalpojuma neatņemama sastāvdaļa, un tādējādi bez šīs apstrādes līguma galveno mērķi nevarētu sasniegt.

Turklāt Tiesa atzīst, ka attiecīgo datu apstrādi var uzskatīt par vajadzīgu pārziņa vai trešās personas legītīmo interešu mērķiem tikai tad, ja operators lietotājiem, kuru dati ir ievākti, ir norādījis datu apstrādes pamatā esošās legītīmās intereses, ka šī apstrāde tiek veikta šo legītīmo interešu īstenošanai tikai absolūti nepieciešamajā apmērā un ka no pretnostatīto interešu samērošanas, kas veikta, ņemot vērā visus atbilstošos apstākļus, izriet, ka lietotāju intereses vai pamattiesības un pamatbrīvības neprevālē pār minētajām pārziņa vai trešās personas legītīmajām interesēm. Tiesa it īpaši uzskata, ka bez viņu piekrišanas minēto lietotāju intereses un pamattiesības prevālē pār tiešsaistes sociālā tīkla operatora interesi personalizēt reklāmu, ar kuru tas finansē savu darbību.

Tiesa visbeidzot precizē, ka attiecīgā datu apstrāde ir pamatota, ja tā ir patiešām nepieciešama, lai izpildītu likumisku pienākumu, kas pārzinim uzlikts vai nu saskaņā ar Savienības, vai attiecīgās dalībvalsts tiesību normām, ja šis juridiskais pamats atbilst sabiedrības interešu mērķim un ir samērīgs ar izvirzīto legītīmo mērķi un ja šī apstrāde tiek veikta tikai absolūti nepieciešamajā apmērā.

Visbeidzot, ceturtkārt, runājot par attiecīgo lietotāju piekrišanas viņu datu apstrādei spēkā esamību saskaņā ar VDAR, Tiesa uzskata – apstākļi, ka tiešsaistes sociālā tīkla operatoram ir dominējošs stāvoklis tiešsaistes sociālo tīklu tirgū, pats par sevi nav šķērslis tam, ka šāda tīkla lietotāji var dot derīgu piekrišanu operatora veiktajai lietotāju personas datu apstrādei. Taču, ņemot vērā, ka šāds stāvoklis var ietekmēt šo lietotāju izvēles brīvību un radīt acīmredzamu nevienlīdzību starp tiem un minēto pārzini, tas ir būtisks elements, lai noteiktu, vai dotā piekrišana patiešām ir spēkā esoša un – it īpaši – sniegta brīvi, un tas ir jāpierāda operatoram¹⁰⁰.

Tādējādi šiem attiecīgā tiešsaistes sociālā tīkla lietotājiem ir jābūt iespējai līguma slēgšanas gaitā brīvi atteikties individuāli piekrist konkrētām datu apstrādes darbībām, kas nav nepieciešamas līguma izpildei, bez vajadzības pilnībā atteikties no tiešsaistes sociālā tīkla operatora piedāvātā pakalpojuma lietošanas, un tas nozīmē, ka minētajiem lietotājiem vajadzības gadījumā par atbilstošu atlīdzību ir jābūt piedāvātai līdzvērtīgai alternatīvai bez šādām datu apstrādes darbībām. Turklāt ir jābūt iespējai sniegt atsevišķu piekrišanu par *off Facebook* datu apstrādi.

⁹⁸ VDAR 6. panta 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunkts.

⁹⁹ Minētas VDAR 6. panta 1. punkta pirmās daļas b)–f) apakšpunktā. Saskaņā ar šīm tiesību normām apstrāde ir likumīga tikai tad un tiktāl, ciktāl apstrāde citastarp ir vajadzīga līguma, kura līgumslēdzēja puse ir datu subjekts, izpildei (VDAR 6. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunkts), lai izpildītu pārzinim uzlikto likumisku pienākumu (VDAR 6. panta 1. punkta pirmās daļas c) apakšpunkts) vai ievērotu pārziņa vai trešās personas legītīmās intereses (VDAR 6. panta 1. punkta pirmās daļas f) apakšpunkts).

¹⁰⁰ Atbilstoši VDAR 7. panta 1. punktam.

e. Tiesības piekļūt personas datiem

2023. gada 26. oktobra spriedums FT (Medicīnisko dokumentu kopijas) (C-307/22, [EU:C:2023:811](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personas datu apstrāde – Regula (ES) 2016/679 – 12., 15. un 23. pants – Datu subjekta tiesības piekļūt saviem apstrādātajiem datiem – Tiesības šo datu pirmo kopiju saņemt bez maksas – Pacienta datu apstrāde, ko veic tā ārsts – Medicīniskā dokumentācija – Piekļuves pieteikuma pamatojums – Datu izmantošana, lai ārstējošo ārstu sauktu pie atbildības – Jēdziens “kopija”

DW savam zobārstam FT lūdza bez maksas izsniegt tā medicīniskās dokumentācijas pirmo kopiju. Viņš izteica šo lūgumu, lai konstatētu FT atbildību par tā it kā pieļautajām kļūdām, sniedzot viņam zobārstniecības pakalpojumus.

Pamatojoties uz Vācijas tiesībām, saskaņā ar kurām pacients var saņemt savas medicīniskās dokumentācijas kopiju ar nosacījumu, ka ārstam tiek atlīdzinātas ar to saistītās izmaksas¹⁰¹, FT atteicās izsniegt šādu kopiju DW un pēc tam pēdējais minētais cēla prasību. Pirmajā instancē, kā arī apelācijas instancē DW prasība par to, lai viņam bez maksas tiktu izsniegta tā medicīniskās dokumentācijas pirmā kopija, tika apmierināta.

Saņēmusi FT revīzijas sūdzību, *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) uzdeva Tiesai jautājumu, kā interpretēt VDAR normas, kas attiecas uz datu subjekta tiesību piekļūt saviem datiem īstenošanas kārtību, kā arī uz šo tiesību piemērošanas jomas ierobežojumiem¹⁰².

Spriedumā Tiesa vispirms secina, ka pārzinim ir pienākums pēc datu subjekta pieprasījuma bez maksas izsniegt tā personas datu pirmo kopiju citiem mērķiem, nevis mērķim uzzināt par šo datu apstrādi un pārbaudīt tās likumību, kas ir skaidri minēti VDAR preambulā. Turpinājumā tā lemj par aprisēm, kādas piemīt dalībvalstu iespējai pārzina ekonomisko interešu vārdā ierobežot tiesības saņemt datu kopiju, uzliekot datu subjektam pienākumu samaksāt šim datu apstrādātājam šajā ziņā radušās izmaksas. Visbeidzot, tā izvērtē nepieciešamību atsevišķos gadījumos datu subjektam izsniegt viņa medicīniskajā dokumentācijā ietilpstošo datu pilnīgu kopiju.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, attiecībā uz jautājumu, vai datu subjekta datu pirmās kopijas izsniegšana viņam bez maksas pārzinim ir obligāta arī tad, lai sasniegtu citus mērķus, nevis tikai tos, kas skaidri minēti VDAR preambulā, Tiesa atgādina, ka VDAR 15. panta 3. punkta pirmais teikums dod datu subjektam tiesības saņemt savu personas datu, ar kuriem tiek veiktas darbības, kas kvalificējas kā “pārzina veikta apstrāde” – saprotot tās plašā nozīmē – precīzu reprodukciju¹⁰³. Turklāt no atbilstošo VDAR normu¹⁰⁴ kombinācijas izriet, pirmkārt, ka datu subjektam ir tiesības saņemt savu apstrādāto personas datu

¹⁰¹ *Bürgerliches Gesetzbuch* (Vācijas Civilt kodekss) 630.g panta 2. punkta otrais teikums.

¹⁰² Konkrētāk – par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.; labojums – OV 2018, L 127, 2. lpp.; turpmāk tekstā – “VDAR”) 12. panta 5. punkta, 15. panta 1. un 3. punkta un 23. panta 1. punkta i) apakšpunktu.

¹⁰³ Spriedums, 2023. gada 4. maijs, *Österreichische Datenschutzbehörde un CRIF* (C-487/21, [EU:C:2023:369](#), 28. punkts).

¹⁰⁴ VDAR 12. panta 5. punkts un 15. panta 1. un 3. punkts.

pirmo kopiju bez maksas un, otrkārt, pārzinim ir iespēja noteiktos apstākļos iekasēt saprātīgu samaksu, ņemot vērā administratīvās izmaksas, vai atteikties izpildīt pieprasījumu, ja tas ir acīmredzami nepamatots vai pārmērīgs.

Tomēr nevienā no šīm tiesību normām nav paredzēts nosacījums, ka personas datu pirmās kopijas izsniegšana bez maksas ir atkarīga no tā, vai datu subjekts ir norādījis iemeslu, kas pamato viņa pieprasījumu. Līdz ar to pieprasījuma pamatojumi, kas skaidri norādīti VDAR preambulā¹⁰⁵, nevar ierobežot minēto tiesību normu tvērumu. Tādējādi tiesības piekļūt veselības datiem¹⁰⁶ nevar tikt ierobežotas – atsakot piekļuvi vai pieprasot samaksu – ar kādu no šiem iemesliem, un tas attiecas arī uz tiesībām saņemt pirmo bezmaksas kopiju.

Turklāt princips par datu pirmo bezmaksas kopiju, kā arī apstāklis, ka nav nepieciešams norādīt īpašu iemeslu, kas pamato piekļuves pieprasījumu, noteikti atvieglo datu subjektam VDAR piešķirto tiesību īstenošanu. Līdz ar to, ņemot vērā nozīmi, kāda šajā regulā ir piešķirta tiesībām piekļūt personas datiem, lai sasniegtu tajā izvirzītos mērķus, šo tiesību īstenošana nevar tikt pakļauta nosacījumiem, kuros Savienības likumdevējs nav skaidri paredzējis.

Otrām kārtām, Tiesa nospriež, ka dalībvalsts nedrīkst pieņemt valsts tiesību aktus, kuros, lai aizsargātu pārziņa ekonomiskās intereses, datu subjektam tiek uzdots segt noteiktas izmaksas par viņa personas datu pirmo kopiju.

Protams, saskaņā ar VDAR datu subjekta tiesības saņemt savu personas datu pirmo kopiju bez maksas nav absolūtas un noteiktos apstākļos citu personu tiesību un brīvību aizsardzība varētu attaisnot šo tiesību ierobežojumu¹⁰⁷. Tomēr šajā gadījumā, ciktāl valsts tiesību aktu mērķis ir aizsargāt ārstējošo ārstu ekonomiskās intereses, novēršot nelietderīgus kopiju pieprasījumus, šādi apsvērumi nevar attiekties uz šādām citu personu tiesībām un brīvībām.

Šādi tiesību akti attur ne tikai no nevajadzīgiem pieprasījumiem, bet arī no lūgumiem saņemt apstrādāto personas datu pirmo kopiju bez maksas leģitīma iemesla dēļ. Tāpēc ar to noteikti netiek ievērots bezmaksas pirmās kopijas princips un tādējādi tiek apdraudēta datu subjektam VDAR paredzēto tiesību piekļūt saviem datiem lietderīgā iedarbība un tāpat arī šajā regulā garantētā aizsardzība.

Turklāt Tiesa uzsver, ka pārziņu ekonomiskās intereses ir ņemtas vērā saskaņā ar VDAR, kurā ir definēti apstākļi, kādos pārzinis var pieprasīt samaksu par personas datu kopijas nodrošināšanu.

Visbeidzot trešām kārtām, Tiesa uzskata, ka ārsta un pacienta attiecībās tiesības saņemt apstrādāto personas datu kopiju nozīmē, ka datu subjektam ir jāsaņem visu šo datu precīza un saprotama reprodukcija. Šīs tiesības nozīmē tiesības saņemt pacienta medicīniskajā dokumentācijā esošo dokumentu pilnīgu kopiju, ja tas ir nepieciešams, lai datu subjekts varētu pārbaudīt šo datu precizitāti un pilnīgumu, kā arī lai nodrošinātu to saprotamību.

Šajā ziņā tā norāda, ka par personas datiem, kuri attiecas uz veselību, VDAR ir precizēts, ka datu subjektu piekļuves tiesības ietver “datus par slimības vēsturi, kas ietver tādu informāciju kā diagnozes,

¹⁰⁵ VDAR 63. apsvēruma pirmajā teikumā ir noteikts, ka “datu subjektam vajadzētu būt tiesībām piekļūt personas datiem, kas par to savākti, un viegli un saprātīgos intervālos īstenot minētās tiesības, lai zinātu par apstrādi un pārliecinātos par tās likumīgumu”.

¹⁰⁶ Kas garantētas VDAR 15. panta 1. punktā.

¹⁰⁷ Atbilstoši VDAR 23. panta 1. punkta i) apakšpunktam.

analīžu rezultāti, ārstējošā terapeita vērtējums un ārstēšanas vai medicīniskās iejaukšanās pasākumi”¹⁰⁸. Šo datu sensitīvā rakstura dēļ Savienības likumdevējs ir īpaši uzsvēris, cik svarīgi ir, lai fizisku personu piekļuve viņu medicīniskajā dokumentācijā ietilpstošajiem datiem būtu iespējama pēc iespējas pilnīgāka un precīzāka, taču arī – lai tā būtu saprotama.

Taču analīžu rezultātu, ārstējošo ārstu slēdzienu un ziņu par pacienta ārstēšanu vai veikto medicīnisko iejaukšanos gadījumā – un tās parasti ietver daudz tehnisku datu vai pat attēlu – šo datu vienkārša kopsavilkuma vai apkopojuma sagatavošana, kuru ārsts veic, lai tos izklāstītu konspektīvi, varētu radīt risku, ka tiek izlaisti vai nepareizi reproducēti kādi nozīmīgi dati vai katrā ziņā ir grūtāk pārbaudīt to precizitāti un pilnīgumu, kā arī šie dati tiek padarīti pacientam grūtāk saprotami.

f. Administratīvo naudas sodu uzlikšana par VDAR pārkāpumiem

2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras* (C-683/21, [EU:C:2023:949](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personas datu aizsardzība – Regula (ES) 2016/679 – 4. panta 2. un 7. punkts – Jēdzieni “apstrāde” un “pārzinis” – Mobilās lietotnes izstrāde – 26. pants – Kopīga atbildība par apstrādi – 83. pants – Administratīva naudas soda piemērošana – Nosacījumi – Prasība par tīši vai neuzmanības dēļ izdarītu pārkāpumu – Pārziņa atbildība par personas datu apstrādi, ko veic apstrādātājs

Lai labāk pārvaldītu Covid-19 pandēmiju, Lietuvas iestādes 2020. gadā nolēma organizēt mobilās lietotnes iegādi. Šī lietotne bija paredzēta, lai atbalstītu epidemioloģisko uzraudzību, ļaujot reģistrēt un uzraudzīt datus par personām, kas saskārušās ar Covid-19 vīrusu.

Šajā nolūkā *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras* prie *Sveikatos apsaugos ministerijos* (Veselības ministrijas pakļautībā esošais Nacionālais sabiedrības veselības centrs, Lietuva; turpmāk tekstā – “NSVC”), kas bija atbildīgs par šo iegādi, sazinājās ar sabiedrību UAB “*IT sprendimai sēkmei*” (turpmāk tekstā – “sabiedrība *ITSS*”), lūdzot tai izstrādāt šādu mobilo lietotni. Pēc tam NSVC darbinieki šai sabiedrībai nosūtīja e-pasta vēstules par jautājumiem, kuriem bija jābūt ietvertiem šajā lietotnē.

Laikposmā no 2020. gada aprīļa līdz maijam sabiedrības *ITSS* izveidotā mobilā lietotne bija publiski pieejama. Līdz ar to šo lietotni izmantoja 3802 personas un sniedza par sevi dažādus šajā lietotnē prasītos datus. Tomēr finansējuma trūkuma dēļ NSVC nepiešķīra sabiedrībai *ITSS* publisko līgumu par tās izstrādātās mobilās lietotnes oficiālu iegādi un izbeidza ar to saistīto procedūru.

Pa to laiku valsts uzraudzības iestāde sāka izmeklēšanu par personas datu apstrādi, kas izriet no šīs lietotnes izmantošanas. Ar šīs iestādes lēmumu, kas pieņemts izmeklēšanas noslēgumā, administratīvie naudas sodi tika piemēroti gan NSVC, gan sabiedrībai *ITSS*, kura tika uzskatīta par kopīgu pārzini.

¹⁰⁸ VDAR 63. apsvērums.

Šo lēmumu NSVC apstrīdēja *Vilniaus apygardos administracinis teismas* (Viļņas Administratīvā apgabaltiesa, Lietuva). Šaubīdamās par vairāku VDAR¹⁰⁹ normu interpretāciju, šī tiesa vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Šajā spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā sniedz precizējumus par jēdzieniem “pārzinis”, “kopīgi pārziņi” un “apstrāde”¹¹⁰ un lemj par iespēju piemērot administratīvu naudas sodu pārzinim¹¹¹, ja VDAR noteikumu pārkāpums, par ko paredzēts sods, nav izdarīts tīši vai aiz neuzmanības.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa norāda, ka struktūru, kas uzdevusi uzņēmumam izstrādāt mobilo lietotni un šajā kontekstā piedalījies ar šo lietotni veicamās datu apstrādes nolūku un līdzekļu noteikšanā, var uzskatīt par pārziņi¹¹². Šo apsvērumu neatspēko fakts, ka šī struktūra pati nav veikusi apstrādes darbības, tā nav skaidri devusi savu piekrišanu konkrētu šādas apstrādes darbību veikšanai vai minētās mobilās lietotnes publiskošanai un nav iegādājusies šo mobilo lietotni, ja vien pirms šīs publiskošanas minētā struktūra nav skaidri iebildusi pret to un no tās izrietošo personas datu apstrādi.

Otrām kārtām, Tiesa norāda, ka, lai divas struktūra kvalificētu par kopīgiem pārziņiem nav nepieciešams, lai šīs struktūras būtu noslēgušas vienošanos par personas datu apstrādes nolūku un līdzekļu noteikšanu, ne arī, lai tās būtu noslēgušas vienošanos, kurā paredzēti nosacījumi attiecībā uz kopīgu atbildību par apstrādi. Protams, saskaņā ar VDAR¹¹³, kopīgajiem pārziņiem, savstarpēji vienojoties, pārredzamā veidā ir jānosaka attiecīgie pienākumi, lai izpildītu šajā regulā uzliktās saistības. Tomēr šādas vienošanās esamība ir nevis priekšnosacījums, lai divas vai vairākas struktūras varētu kvalificēt kā kopīgus pārziņus, bet gan pienākums, kas VDAR ir noteikts kopīgajiem pārziņiem, tiklīdz tie kā tādi tiek kvalificēti, lai nodrošinātu tiem šīs regulas prasību ievērošanu. Tādējādi šī kvalifikācija izriet tikai no tā vien, ka apstrādes nolūku un līdzekļu noteikšanā ir piedalījušās vairākas struktūras.

Attiecībā uz to, ka attiecīgās struktūras kopīgi nosaka apstrādes nolūkus un līdzekļus, Tiesa precizē, ka to dalība šajā noteikšanā var izpausties dažādās formās un izrietēt gan no to kopīgā lēmuma, gan no to saskaņotiem lēmumiem. Pēdējā minētajā gadījumā šiem lēmumiem ir jābūt papildinošiem tādējādi, ka katram no tiem ir konkrēta ietekme uz apstrādes nolūku un līdzekļu noteikšanu.

Trešām kārtām, Tiesa norāda, ka personas datu izmantošana mobilās lietotnes testiem ir apstrāde¹¹⁴. Taču savādāk ir, ja šādi dati ir anonimizēti tiktāl, ka datu subjekts, uz kuru attiecas šie dati, nav vai vairs nav identificējams, vai ja runa ir par fiktīviem datiem, kas neattiecas uz reālu fizisku personu.

¹⁰⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “VDAR”).

¹¹⁰ Kas definēti attiecīgi VDAR 4. panta 7. punktā, 26. panta 1. punktā un 4. panta 2. punktā.

¹¹¹ Atbilstoši VDAR 83. pantam.

¹¹² VDAR 4. panta 7. punkta izpratnē.

¹¹³ VDAR 26. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar tās 79. apsvērumu.

¹¹⁴ VDAR 4. panta 2. punkta izpratnē.

Proti, pirmkārt, jautājums, vai personas dati tiek izmantoti lietotnes testu vajadzībām vai citam nolūkam, neietekmē attiecīgās darbības kvalificēšanu kā "apstrādi". Otrkārt, tikai apstrāde, kas attiecas uz personas datiem, var tikt kvalificēta kā "apstrāde" VDAR izpratnē. Taču fiktīvi vai anonīmi dati nav personas dati.

Visbeidzot ceturtām kārtām, Tiesa konstatē, ka saskaņā ar VDAR 83. pantu administratīvu naudas sodu pārzinim var piemērot tikai tad, ja ir pierādīts, ka tas šajā regulā ietvertos noteikumus ir pārkāpis tīši vai aiz neuzmanības ¹¹⁵.

Šajā ziņā Tiesa precizē, ka Savienības likumdevējs nav atstājis dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz pamatnosacījumiem, kas jāievēro uzraudzības iestādei, kad tā nolemj piemērot administratīvu naudas sodu pārzinim saskaņā ar šo tiesību normu. Tas, ka VDAR sniedz dalībvalstīm iespēju paredzēt izņēmumus attiecībā uz publiskām iestādēm un publiskām struktūrām, kuras darbojas to teritorijā ¹¹⁶, kā arī prasības procedūrai, kas uzraudzības iestādēm jāievēro, lai piemērotu administratīvu naudas sodu ¹¹⁷, nekādi nenožīmē, ka tās arī būtu pilnvarotas paredzēt šādus pamatnosacījumus.

Attiecībā uz šiem nosacījumiem Tiesa atzīmē, ka viens no VDAR uzskaitītajiem elementiem, balstoties uz ko uzraudzības iestāde pārzinim piemēro administratīvu naudas sodu, ir tas, ka "pārkāpums izdarīts tīši vai neuzmanības dēļ" ¹¹⁸. Savukārt nevienā no šiem elementiem nav minēta nekāda iespēja saukt pie atbildības pārzini, ja tas nav rīkojies prettiesiski. Tādējādi tikai tie VDAR normu pārkāpumi, kurus pārzinis izdarījis tīši vai neuzmanības dēļ, var būt pamats pārzinim piemērot administratīvo naudas sodu atbilstoši šīs regulas 83. pantam.

Tiesa piebilst, ka šo interpretāciju apstiprina VDAR vispārējā sistēma un mērķis. Šajā kontekstā tā precizē – tas, ka saskaņā ar VDAR pastāv sankciju sistēma, kas ļauj piemērot administratīvu naudas sodu, ja to pamato katras lietas īpašie apstākļi, mudina pārzinūs un apstrādātājus ievērot šo regulu un ka ar preventīvo iedarbību administratīvie naudas sodi palīdz stiprināt datu subjektu aizsardzību. Tomēr Savienības likumdevējs nav uzskatījis par nepieciešamu paredzēt administratīvu naudas sodu piemērošanu vainas neesamības gadījumā. Ņemot vērā, ka VDAR ir paredzēts gan līdzvērtīgs, gan viendabīgs aizsardzības līmenis un ka šajā nolūkā tā ir jāpiemēro saskanīgi visā Savienībā, ļaut dalībvalstīm paredzēt šādu sistēmu naudas soda piemērošanai būtu pretrunā šim mērķim.

Turklāt Tiesa secina, ka šāds naudas sods var tikt piemērots pārzinim saistībā ar apstrādes darbībām, ko apstrādātājs ir veicis tā vārdā, izņemot gadījumus, kad saistībā ar šīm darbībām minētais apstrādātājs ir veicis apstrādi savām vajadzībām vai ir apstrādājis šos datus ar pārzina noteikto apstrādes sistēmu vai kārtību nesavietojamā veidā, vai tā, ka nevar pamatot uzskatīt, ka šis pārzinis tam būtu piekritis. Šādā gadījumā apstrādātājs ir jāuzskata par pārzini attiecībā uz šādu apstrādi.

¹¹⁵ VDAR 83. panta 4.–6. punktā paredzētais pārkāpums.

¹¹⁶ Saskaņā ar VDAR 83. panta 7. punktu "[...] katra dalībvalsts var izstrādāt noteikumus par to, vai un līdz kādam apjomam administratīvos naudas sodus var piemērot publiskām iestādēm un struktūrām, kas veic uzņēmējdarbību minētajā dalībvalstī".

¹¹⁷ Atbilstoši VDAR 83. panta 8. punktam, lasot to kopsakarā ar tās 129. apsvērumu.

¹¹⁸ VDAR 83. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) *Deutsche Wohnen* (C-807/21,
[EU:C:2023:950](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personas datu aizsardzība – Regula (ES) 2016/679 – 4. panta 7. punkts – Jēdziens “pārziņis” – 58. panta 2. punkts – Uzraudzības iestāžu korektīvās pilnvaras – 83. pants – Administratīva naudas soda piemērošana juridiskai personai – Nosacījumi – Dalībvalstu rīcības brīvība – Prasība par tiši vai neuzmanības dēļ izdarītu pārkāpumu

Deutsche Wohnen SE (turpmāk tekstā – “DW”) ir nekustamā īpašuma sabiedrība, kurai netieši, ar kapitāldaļām dažādās sabiedrībās, pieder daudzas komercplatības un dzīvojamās platības. Savā komercdarbībā tā apstrādā šo vienību nomnieku un īrnieku personas datus.

Pēc 2017. un 2019. gadā veiktām vairākām pārbaudēm *Berliner Beauftragte für den Datenschutz* (Berlīnes datu uzraudzības iestāde, Vācija) konstatēja vairākus DW pieļautus VDAR ¹¹⁹ pārkāpumus. Ar 2019. gada 30. oktobra lēmumu šī uzraudzības iestāde, pamatojoties uz minēto, piemēroja naudas sodus.

DW par šo nolēmumu iesniedza sūdzību *Landgericht Berlin* (Berlīnes apgabaltiesa, Vācija), kura tiesvedību tālāk nevirzīja. Šī tiesa norādīja, ka atbilstoši Vācijas tiesiskajam regulējumam ¹²⁰ administratīvu pārkāpumu varot konstatēt tikai attiecībā uz fizisku personu, nevis juridisku personu. Turklāt juridiskas personas atbildības iestāšanās gadījumā tai var tikt piedēvētas tikai tās struktūru locekļu vai pārstāvju darbības. *Staatsanwaltschaft Berlin* (Berlīnes prokuratūra, Vācija) šo lēmumu pārsūdzēja *Kammergericht Berlin* (Berlīnes Augstākā tiesa, Vācija). Šajā kontekstā šī tiesa vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par VDAR ¹²¹ interpretāciju.

Šajā spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā lemj par administratīvā naudas soda piemērošanas nosacījumiem saskaņā ar VDAR. Pirmkārt, tā izvērtē, vai dalībvalstis var noteikt, ka administratīvais naudas sods juridiskai personai var tikt piemērots tikai tad, ja par šīs regulas pārkāpumu iepriekš tiek vainota identificēta fiziska persona. Otrkārt, tā izskata jautājumu par to, vai VDAR normu pārkāpums, par kuru ir noteikts sods, ir jābūt izdarītam tiši vai aiz neuzmanības ¹²².

Tiesas vērtējums

Attiecībā uz administratīva naudas soda piemērošanu juridiskai personai saskaņā ar VDAR Tiesa vispirms norāda, ka VDAR paredzētie principi, aizliegumi un pienākumi it īpaši attiecas uz “pārziņiem”, kuru atbildība attiecas uz jebkādu personas datu apstrādi, ko tie veic vai kas tiek veikta viņu vārdā. Tieši šī atbildība šīs VDAR normu pārkāpuma gadījumā ir pamats administratīva naudas soda piemērošanai pārziņim atbilstoši šīs regulas 83. pantam. Savienības likumdevējs šādas atbildības noteikšanas nolūkiem nav nošķīris fiziskas un juridiskas personas, jo šī atbildība ir pakļauta tikai nosacījumam, ka tās atsevišķi vai kopā ar citām personām nosaka personas datu apstrādes nolūkus

¹¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “VDAR”).

¹²⁰ 1968. gada 24. maija *Gesetz über Ordnungswidrigkeiten* (Administratīvo pārkāpumu likums; *BGBI.* 1968 I, 481. lpp.), redakcijā, kas izziņota 1987. gada 19. februārī (*BGBI.* 1987 I, 602. lpp.) un pielāgota ar 2020. gada 19. jūnija likumu (*BGBI.* 2020 I, 1350. lpp.).

¹²¹ VDAR 58. panta 2. punkts un 83. pants.

¹²² Par šo aspektu skat. arī spriedumu *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras* (C-683/21), kas pasludināts šajā pašā dienā.

un līdzekļus¹²³. Līdz ar to principā ikviena persona, kura atbilst šim nosacījumam, ir atbildīga par jebkādu VDAR pārkāpumu, ko tā izdarījusi pati vai kas izdarīts tās vārdā. Tas nozīmē, pirmkārt, ka juridiskas personas ir atbildīgas ne tikai par pārkāpumiem, ko izdarījuši to pārstāvji, vadītāji vai pārvaldītāji, bet arī jebkura cita persona, kura veic savas darbības, īstenojot šo juridisko personu uzņēmējdarbību un minēto personu pārraudzībā. Otrkārt, šādu pārkāpumu gadījumā ir jābūt iespējai VDAR paredzētos administratīvos naudas sodus piemērot tieši juridiskām personām, ja tās var tikt kvalificētas kā pārzini.

Turpinājumā Tiesa norāda, ka neviena VDAR tiesību norma neļauj uzskatīt, ka administratīva naudas soda piemērošana juridiskai personai kā pārzinim būtu pakļauta iepriekšējam konstatējumam, ka šo pārkāpumu ir izdarījusi identificēta fiziska persona. Turklāt Savienības likumdevējs šajā ziņā nav atstājis dalībvalstīm rīcības brīvību. Apstākļi, ka VDAR tām sniedz iespēju paredzēt prasības saistībā ar procedūru, kas uzraudzības iestādēm jāievēro, piemērojot administratīvu naudas sodu¹²⁴, nekādi nenozīmē, ka tām būtu arī tiesības paredzēt pamatnosacījumus papildus VDAR jau iekļautajiem.

Šajā kontekstā Tiesa precizē, ka atļaut dalībvalstīm vienpusēji un kā obligātu nosacījumu administratīvā naudas soda piemērošanai saskaņā ar VDAR 83. pantu pārzinim, kas ir juridiska persona, izvirzīt prasību, ka par attiecīgo pārkāpumu iepriekš ir tikusi vainota vai ir vainojama identificēta fiziska persona, būtu pretrunā VDAR mērķim. Turklāt šāda papildu prasība rezultātā varētu vājināt juridiskām personām kā pārziniem piemēroto administratīvo naudas sodu iedarbīgumu un atturošo iedarbību.

Visbeidzot Tiesa uzsver, ka jēdziens “uzņēmums” LESD 101. un 102. panta izpratnē¹²⁵ neietekmē to, vai un kādos apstākļos saskaņā ar VDAR var tikt piemērots administratīvs naudas sods pārzinim, kas ir juridiska persona, un tam ir nozīme tikai šāda naudas soda apmēra noteikšanā.

Tādējādi Tiesa secina, ka VDAR¹²⁶ ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru administratīvu naudas sodu juridiskai personai kā pārzinim par šīs regulas pārkāpumu¹²⁷ var piemērot tikai tad, ja atbildība par šo pārkāpumu iesākumā ir attiecināta uz identificētu fizisku personu.

Attiecībā uz jautājumu par to, vai dalībvalstis var paredzēt administratīvā naudas soda piemērošanu pat tad, ja pārkāpums, par kuru paredzēts sods, nav izdarīts tīši vai aiz neuzmanības, Tiesa vispirms atgādina, ka pamatnosacījumi, kas uzraudzības iestādei jāievēro, piemērojot šādu naudas sodu pārzinim, ietilpst vienīgi Savienības tiesību darbības jomā un ka dalībvalstīm šajā ziņā nav nekādas rīcības brīvības.

Attiecībā uz šiem nosacījumiem Tiesa atzīmē, ka viens no VDAR uzskaitītajiem elementiem, balstoties uz ko uzraudzības iestāde piemēro šādu sodu, ir tas, ka “pārkāpums izdarīts tīši vai neuzmanības dēļ”¹²⁸. Savukārt nevienā no šiem elementiem vispār nav minēta iespēja saukt pie atbildības pārzini,

¹²³ Atbilstoši VDAR 4. panta 7. punktam.

¹²⁴ Kā izriet no VDAR 58. panta 4. punkta un 83. panta 8. punkta, lasot tos kopsakarā ar tās 129. apsvērumu.

¹²⁵ Uz ko ir atsauce VDAR 150. apsvērumā.

¹²⁶ VDAR 58. panta 2. punkta i) apakšpunkts un 83. panta 1.–6. punkts.

¹²⁷ Kas paredzēti VDAR 83. panta 4.–6. punktā.

¹²⁸ VDAR 83. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

ja tas nav rīkojies prettiesiski. Tādējādi tikai tie VDAR normu pārkāpumi, kurus pārzinis izdarījis tīši vai neuzmanības dēļ, var būt pamats pārzinim piemērot administratīvo naudas sodu atbilstoši šīs regulas 83. pantam.

Tiesa piebilst, ka šo interpretāciju apstiprina VDAR vispārējā sistēma un mērķis. Šajā kontekstā tā precizē – tas, ka saskaņā ar VDAR pastāv sankciju sistēma, kas ļauj piemērot administratīvu naudas sodu, ja to pamato katras lietas īpašie apstākļi, mudina pārzinūs un apstrādātājus ievērot šo regulu un ka ar preventīvo iedarbību administratīvie naudas sodi palīdz stiprināt datu subjektu aizsardzību. Tomēr Savienības likumdevējs nav uzskatījis par nepieciešamu paredzēt administratīvu naudas sodu piemērošanu pat vainas neesamības gadījumā. Ņemot vērā, ka VDAR ir paredzēts gan līdzvērtīgs, gan viendabīgs aizsardzības līmenis un ka šajā nolūkā tā ir jāpiemēro saskanīgi visā Savienībā, ļaut dalībvalstīm paredzēt šādu sistēmu naudas soda piemērošanai būtu pretrunā šim mērķim.

Līdz ar to Tiesa konstatē, ka saskaņā ar VDAR 83. pantu administratīvu naudas sodu var piemērot tikai tad, ja ir pierādīts, ka pārzinis, kas ir gan juridiska persona, gan uzņēmums šajā regulā ietvertos noteikumus ir pārkāpis tīši vai aiz neuzmanības.

II. Savienības pilsonība

1. Pasākumi, kuri ierobežo Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos

2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) *Nordic Info* (C-128/22, [EU:C:2023:951](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2004/38/EK – 27. un 29. pants – Pasākumi, kas ierobežo Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos sabiedrības veselības apsvērumu dēļ – Vispārpieņemjami pasākumi – Valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts aizliegums izceļot no valsts teritorijas, lai veiktu nebūtiskus ceļojumus uz dalībvalstīm, kas Covid-19 pandēmijas kontekstā klasificētas kā augsta riska zonas, kā arī pienākums visiem ceļotājiem, kuri ieceļo valsts teritorijā no kādas no šīm dalībvalstīm, veikt skrīninga testus un ievērot karantīnu – Šengenas Robežu kodekss – 23. pants – Policijas pilnvaru īstenošana sabiedrības veselības jomā – Līdzvērtība robežpārbaudžu veikšanai – 25. pants – Iespēja atjaunot robežkontroli pie iekšējām robežām saistībā ar Covid-19 pandēmiju – Kontrole, kas dalībvalstī tiek veikta saistībā ar pasākumiem, kas aizliedz robežšķērsošanu nolūkā veikt nebūtiskus ceļojumus no tām vai uz tām Šengenas zonas valstīm, kas klasificētas kā augsta riska zonas Covid-19 pandēmijas kontekstā

Covid-19 pandēmijas kontekstā ar Beļģijas ministrijas noteikumiem 2020. gada jūlijā tika aizliegti nebūtiski ceļojumi starp Beļģiju un ES valstīm, Šengenas zonas valstīm un Apvienoto Karalisti, ja šīs valstis ir klasificētas kā augsta riska zonas ("sarkanās zonas"), ņemot vērā to epidemioloģisko situāciju vai to iestāžu veikto ierobežojošo veselības aizsardzības pasākumu līmeni. Beļģijas tiesiskajā regulējumā turklāt bija paredzēts pienākums ikvienam ceļotājam, kas ieceļo valsts teritorijā no kādas no šīm valstīm, veikt skrīninga testus un ievērot karantīnu.

Šajā laikposmā Beļģijas iestādes veica kontroli, lai pārbaudītu šo pasākumu ievērošanu.

No 2020. gada 12. līdz 15. jūlijam Zviedrija bija viena no valstīm, kas bija klasificētas kā augsta riska zonas. *Nordic Info BV* – ceļojumu aģentūra, kas ir specializējusies ceļojumos uz Skandināviju un no tās, lai izpildītu Beļģijas tiesisko regulējumu, atcēla visus vasaras sezonā plānotos ceļojumus no Beļģijas uz Zviedriju.

Šī ceļojumu aģentūra pēc tam cēla prasību *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briseles pirmās instances tiesa, kurā tiesvedība noris holandiešu valodā, Beļģija) – iesniedzējtiesā, lūdzot atlīdzināt kaitējumu, kas tai ir nodarīts ar kļūdām, ko Beļģijas valsts esot pieļāvusi, izstrādājot attiecīgo tiesisko regulējumu.

Ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa jautā Tiesai, pirmkārt, vai šāds vispārpieņemjams dalībvalsts tiesiskais regulējums ir saderīgs ar Direktīvas 2004/38 ¹²⁹ tiesību normām, kas reglamentē pārvietošanās brīvību ierobežojošus pasākumus, kuri ir pieņemti sabiedrības veselības apsvērumu dēļ ¹³⁰. Otrkārt, tā jautā Tiesai, vai aizliegums šķērsot šīs dalībvalsts iekšējās robežas, lai veiktu nebūtiskus ceļojumus no vai uz Šengenas zonas valstīm, kas klasificētas kā

¹²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

¹³⁰ Runa ir īpaši par šīs direktīvas 27. un 29. pantu.

augsta riska zonas, ir saderīgs ar Šengenas Robežu kodeksa ¹³¹ pantiem par robežkontroles neesamību pie iekšējām robežām, to iespējamo pagaidu atjaunošanu un policijas pilnvaru īstenošanu ¹³².

Savā spriedumā Tiesa uz šiem diviem jautājumiem atbild apstiprinoši, tomēr precizējot nosacījumus, kādos jāiekļaujas šādam valsts tiesiskajam regulējumam.

Tiesas vērtējums

Attiecībā uz tādu pasākumu, kas ierobežo brīvu pārvietošanos un ko dalībvalsts ir noteikusi tādas pandēmijas kā Covid-19 kontekstā, tiesiskumu no Direktīvas 2004/38 viedokļa Tiesa norāda, ka valsts tiesiskajā regulējumā, kurā ir paredzēti šie pasākumi, ir jābūt ievērotiem visiem šīs direktīvas 30.–32. pantā paredzētajiem nosacījumiem un garantijām, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā nostiprinātajām tiesībām un principiem, it īpaši diskriminācijas aizlieguma principam, kā arī samērīguma principam.

Šajā ziņā Tiesa precizē, pirmām kārtām, ka, lai gan Direktīvas 2004/38 27. panta 1. punktā un 29. panta 1. punktā ir ietverti šīs direktīvas nodaļā ar nosaukumu "Ieceļošanas tiesību un uzturēšanās tiesību ierobežojumi sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ", šajos pantos ir tieši minēta "pārvietošanās brīvība", tā ka tajos ir ietvertas abas šīs brīvības sastāvdaļas, proti, ieceļošanas tiesības un izceļošanas tiesības, un tie ļauj dalībvalstīm noteikt pasākumus, ar kuriem tiek ierobežotas abas šīs tiesības sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Tādējādi pasākumi, kas ierobežo brīvu pārvietošanos, kurus dalībvalsts var noteikt sabiedrības veselības apsvērumu dēļ saskaņā ar šīm tiesību normām, var ietvert ne tikai aizliegumu izceļot no dalībvalsts teritorijas, lai, kā tas ir šajā lietā, veiktu nebūtiskus ceļojumus, bet arī pienākumu ceļotājiem, kuri ieceļo šajā teritorijā, veikt skrīninga testus un ievērot karantīnu.

Otrām kārtām, neviena no šīm divām tiesību normām neliedz noteikt šādus ierobežojošus pasākumus vispārpiemērojama tiesību akta formā, kas vienlīdz attiecas uz jebkuru personu, kura atrodas šajā aktā norādītajā situācijā. Šādu interpretāciju apstiprina tas, ka slimības, kas var attaisnot šādus pasākumus, proti, tādas infekcijas slimības vai lipīgas parazitārās slimības kā Covid-19, jau savu pašu īpašību dēļ var skart visu iedzīvotāju kopumu neatkarīgi no to veidojošo individu rīcības.

Trešām kārtām, Tiesa uzsver, ka visi Direktīvas 2004/38 30.–32. pantā paredzētie nosacījumi un garantijas, neraugoties uz to formulējumu, kas *prima facie* ir domāts individuāliem lēmumiem, ir jāievēro arī tad, ja ierobežojošie pasākumi tiek pieņemti vispārpiemērojama tiesību aktu formā. Tādējādi, piemērojot šīs direktīvas 30. panta 1. un 2. punktu, jebkurš vispārpiemērojams akts, ar kuru tiek noteikti pasākumi, kas ierobežo brīvu pārvietošanos sabiedrības veselības apsvērumu dēļ, ir jādara zināms sabiedrībai, veicot tā oficiālo publikāciju tā pieņemšanas dalībvalstī un pietiekami plaši atspoguļojot to oficiālajos plašsaziņas līdzekļos, lai varētu tikt saprasts šī akta saturs un sekas, tāpat kā precīzi un pilnīgi sabiedrības veselības iemesli, uz kuriem tiek norādīts, lai pamatotu minēto aktu. Turklāt, lai ievērotu minētās direktīvas 30. panta 3. punktā un 31. pantā paredzētās garantijas, ir jābūt iespējai apstrīdēt vispārpiemērojama aktu, ceļot prasību tiesā un attiecīgajā gadījumā iesniedzot administratīvu sūdzību; šīs apstrīdēšanas īstenošanas kārtība ir jāpaziņo sabiedrībai. Šādiem ierobežojošiem pasākumiem ir jāatbilst arī Hartā noteiktajam diskriminācijas aizlieguma principam.

¹³¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/399 (2016. gada 9. marts) par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss; OV 2016, L 77, 1. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 30. novembra Regulu (ES) 2016/2225 (OV 2017, L 327, 1. lpp.).

¹³² Konkrētāk, runa ir par šī kodeksa 22., 23. un 25. pantu.

Ceturtām kārtām un visbeidzot, saskaņā ar Direktīvas 2004/38 31. panta 1. un 3. punkta noteikumiem visiem pasākumiem, kas ierobežo brīvu pārvietošanos un kas ir noteikti sabiedrības veselības apsvērumu dēļ, ir jābūt samērīgiem ar izvirzīto sabiedrības veselības aizsardzības mērķi, un šāda pasākuma samērīgums ir jānovērtē, ņemot vērā arī piesardzības principu. Samērīguma principa prasība konkrēti liek pārbaudīt, vai šādi pasākumi, pirmkārt, ir piemēroti izvirzītā vispārējas nozīmes mērķa sasniegšanai, kas šajā gadījumā ir sabiedrības veselības aizsardzība, otrkārt, ir ierobežoti līdz absolūti nepieciešamajam tādā ziņā, ka šo mērķi nevarētu saprātīgi tikpat efektīvi sasniegt ar citiem līdzekļiem, kas mazāk aizskartu attiecīgajām personām garantētās tiesības un brīvības, un, treškārt, nav nesamērīgi ar minēto mērķi, kas tostarp nozīmē, ka ir jāizsver šī mērķa nozīmīgums un iejaukšanās šajās tiesībās un brīvībās smagums.

Attiecībā uz kontroli, kuras mērķis ir nodrošināt strīdus tiesiskā regulējuma ievērošanu, Tiesa uzskata, ka šāda kontrole valsts teritorijā ir iespējama tikai ar nosacījumu, ka tā ietilpst policijas pilnvaru īstenošanā Šengenas Robežu kodeksa 23. panta a) punkta izpratnē. Gadījumā, ja minētā kontrole tiek veikta tieši pie iekšējām robežām, dalībvalstij ir jāievēro visi šī kodeksa 25.–28. pantā paredzētie nosacījumi par robežkontroles pagaidu atjaunošanu pie iekšējām robežām, turklāt tiek precizēts, ka apdraudējums, ko rada tāda pandēmija kā Covid-19, atbilst nopietnam apdraudējumam sabiedriskajai kārtībai vai iekšējai drošībai minētā kodeksa 25. panta 1. punkta izpratnē.

Pirmām kārtām, attiecībā uz Šengenas Robežu kodeksa 23. panta a) punktu Tiesa atgādina, ka ar šo tiesību normu dalībvalstīm ir garantētas tiesības valsts teritorijā, tostarp pierobežas zonās, veikt ar policijas pilnvaru īstenošanu pamatotu kontroli, ja vien šai pilnvaru īstenošanai nav robežpārbaudei līdzvērtīgas iedarbības, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Šajā nolūkā šī kodeksa 23. panta a) punkta otrā teikuma i)–iv) apakšpunktā ir sniegtas norādes, kas ļauj palīdzēt dalībvalstīm īstenot šādas policijas pilnvaras.

Šajā ziņā, runājot, pirmkārt, par minētā kodeksa 23. panta a) punkta otrā teikuma i) apakšpunktā ietvertu norādi, kontroles mērķiem ir jāatšķiras no robežpārbaudžu mērķiem, proti, tiem, kas ir vērsti uz to, lai nodrošinātu, ka personām var tikt atļauta ieceļošana dalībvalsts teritorijā vai izceļošana no tās. Tiesa uzskata, ka, šķiet, šajā lietā tas tā ir, jo kontroles, kuras mērķis bija nodrošināt attiecīgā Beļģijas tiesiskā regulējuma ievērošanu, galvenais mērķis bija steidzami ierobežot Covid-19 izplatīšanos Beļģijas iedzīvotāju vidū.

Otrkārt, runājot par Šengenas Robežu kodeksa 23. panta a) punkta otrā teikuma ii) apakšpunktā ietvertu norādi, pietiek ar to, ka lēmums par šo kontroli ir pieņemts un tiek īstenots, ņemot vērā apstākļus, kas objektīvi pierāda smaga un nopietna sabiedrības veselības apdraudējuma risku, uz kuru dalībvalsts var atsaukties saskaņā ar šo tiesību normu, un pamatojoties uz vispārējām zināšanām, kas iestādēm bija par ieceļošanas un izceļošanas zonām valsts teritorijā, kuras varēja šķērsot liels skaits ceļotāju, uz kuriem attiecās minētais aizliegums.

Treškārt, runājot par Šengenas Robežu kodeksa 23. panta a) punkta otrā teikuma iii) un iv) apakšpunktā ietvertajām norādēm, visos gadījumos pamatlietā aplūkotajai kontrolei, no vienas puses, ir jābūt veiktai nejauši un līdz ar to "izlases kārtībā" un, no otras puses, tai ir jābūt sagatavotai un veiktai tā, ka tā noteikti atšķiras no sistemātiskajām personu pārbaudēm pie Savienības ārējām robežām. Šajā pēdējā ziņā Tiesa precizē, ka saistībā ar tādu pandēmiju kā Covid-19 dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība attiecībā uz kontroļu intensitāti, biežumu un selektivitāti.

Otrām kārtām, gadījumā, ja izrādītos, ka attiecīgā kontrole ir veikta pie iekšējām robežām, iesniedzējtiesai būs jāpārbauda, vai Beļģijas Karaliste ir ievērojusi visus Šengenas Robežu kodeksa 25.–28. pantā paredzētos nosacījumus robežkontroles pagaidu atjaunošanai pie iekšējām robežām nopietna apdraudējuma sabiedriskajai kārtībai un/vai iekšējai drošībai situācijā. Šajā ziņā Tiesa precizē, ka tāda mēroga pandēmija kā Covid-19 var tikt kvalificēta kā nopietns apdraudējums sabiedriskajai kārtībai un/vai iekšējai drošībai šī kodeksa 25. panta 1. punkta izpratnē, ciktāl tā var

skart kādu no sabiedrības pamatinteresēm, proti, interesi nodrošināt iedzīvotāju dzīvību, un ciktāl tā skar daļas iedzīvotāju, tostarp visneaizsargātāko personu, pašu izdzīvošanu.

**2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *Chief Appeals Officer* u.c.
(C-488/21, [EU:C:2023:1013](#))**

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības pilsonība – LESD 21. un 45. pants – Savienības pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā – Darba ņēmējs, kas ir ieguvis uzņēmējas dalībvalsts pilsonību, vienlaikus saglabājot savu izcelsmes pilsonību – Direktīva 2004/38/EK – 3. pants – Saņēmēji – 2. panta 2. punkta d) apakšpunkts – Ģimenes loceklis – Darba ņēmēja, kas ir Savienības pilsonis, apgādībā esoši tiešie augšupējie radnieki – 7. panta 1. punkta a) un d) apakšpunkts – Tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus – Apgādājamā statusa saglabāšana uzņēmējā dalībvalstī – 14. panta 2. punkts – Uzturēšanās tiesību saglabāšana – Regula (ES) Nr. 492/2011 – 7. panta 2. punkts – Vienlīdzīga attieksme – Sociālās priekšrocības – Sociālās aprūpes pabalsti – Pārmērīgs slogs uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai

Rumānijas pilsonē GV ir māte Rumānijas pilsonēi AC, kura uzturas un strādā Īrijā. Turklāt AC Īrijā ir naturalizēta.

Kopš 2017. gada GV uzturas Īrijā kopā ar savu meitu, no kuras viņa ir finansiāli atkarīga. 2017. gada septembrī GV ar artrītu saistītas veselības stāvokļa pasliktināšanās dēļ lūdza piešķirt viņai invaliditātes pabalstu, pamatojoties uz likumu par sociālo aizsardzību.

Kā izriet no iesniedzējtiesas nolēmuma, šis pabalsts, kura mērķis ir aizsargāt no nabadzības, ir sociālās palīdzības pabalsts, kas tiek finansēts no vispārējā budžeta, un ieinteresētajai personai nav jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas. Turklāt pabalsta saņemšana ir pakļauta zināmiem nosacījumiem, kas saistīti tostarp ar vecumu, resursiem un invaliditāti. Bez tam šis invaliditātes pabalsts ir "īpašs no iemaksām neatkarīgs naudas pabalsts" Regulas Nr. 883/2004¹³³ izpratnē. Visbeidzot, ņemot vērā, ka Īrijas tiesības izslēdz šāda pabalsta izmaksu personai, kura pastāvīgi neuzturas Īrijā, kā, piemēram, personai, kurai tajā nav uzturēšanās tiesību.

2018. gada februārī GV iesniegtais invaliditātes pabalsta pieteikums tika noraidīts, pamatojoties uz to, ka viņai nav uzturēšanās tiesību Īrijā.

2019. gada jūlijā *Appeals Officer* (apelācijas sūdzības izskatošā amatpersona, Īrija), kam bija jāpārskata šis pieteikums, secināja, ka GV kā Īrijā strādājoša Savienības pilsoņa apgādībā esošai tiešajai augšupējai radniecei ir uzturēšanās tiesības, bet nav tiesību uz sociālās palīdzības pabalstu. Izskatot pārskatīšanas pieteikumu, *Chief Appeals Officer* (Sūdzību biroja direktors, Īrija) apstiprināja šo argumentāciju, ņemot vērā, ka saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu, ar kuru transponēta Direktīva 2004/38¹³⁴, ja GV tiktu piešķirts pabalsts, viņa kļūtu par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai un līdz ar to viņai vairs nebūtu uzturēšanās tiesību.

¹³³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2004, L 166, 1. lpp.).

¹³⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

Ar 2020. gada jūlija spriedumu *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) atcēla Sūdzību biroja direktora lēmumu. Šī tiesa it īpaši uzskata, ka iepriekš minētais valsts tiesiskais regulējums, ciktāl tajā Īrijas pilsoņa ģimenes locekļa uzturēšanās tiesības ir pakļautas nosacījumam, ka šis viņa ģimenes loceklis nekļūst par pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai, nav saderīgs ar Direktīvu 2004/38, kurā ir reglamentētas Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā.

Iesniedzējtiesa, izskatot apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, nolēma būtībā pārbaudīt, vai Savienības tiesības nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, ar kuru šis dalībvalsts iestādēm ir atļauts atteikties sociālās palīdzības pabalsta piešķiršanu tiešajam augšupējam radniekam, kurš šī pabalsta pieteikuma iesniegšanas brīdī ir darba ņēmēja – Savienības pilsoņa apgādībā, vai pat viņam tiek atņemtas tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus, pamatojoties uz to, ka minētā pabalsta piešķiršanas sekas būtu tādas, ka šis ģimenes loceklis vairs nebūtu darba ņēmēja – Savienības pilsoņa apgādībā un tādējādi kļūtu par pārmērīgu slogu minētās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai.

Spriedumā, kas pasludināts virspalātas sastāvā, Tiesa nospriež, ka darba ņēmēju brīvas pārvietošanās princips ¹³⁵, kas īstenots ar Regulu Nr. 492/2011 ¹³⁶ par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā, lasot to kopsakarā ar Direktīvu 2004/38, nepieļauj šādu valsts tiesisko regulējumu.

Tiesas vērtējums

Iesākumā Tiesa atgādina, ka Direktīva 2004/38, kuru iesniedzējtiesa lūdz interpretēt, reglamentē vienīgi Savienības pilsoņa ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumus dalībvalstī, kas nav tā, kuras pilsonis viņš ir. Līdz ar to tās mērķis nav piešķirt šis dalībvalsts teritorijā atvasinātās uzturēšanās tiesības šī Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem. Šajā gadījumā kopš AC naturalizācijas šīs direktīvas mērķis vairs nav reglamentēt ne viņas uzturēšanās tiesības Īrijā, ne atvasinātās uzturēšanās tiesības, kuras varētu izmantot viņas ģimenes locekļi.

Tomēr Tiesa jau ir nospriedusi, ka tāda dalībvalsts pilsoņa situācija, kurš ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, pārceļoties uz citas dalībvalsts teritoriju un likumīgi tajā uzturoties, nevar tikt pielīdzināta pilnībā iekšējai situācijai tikai tādēļ, ka šis pilsonis šīs uzturēšanās laikā papildus savai sākotnējai pilsonībai ir ieguvis uzņēmējas dalībvalsts pilsonību. Tādējādi Savienības pilsoņiem ar LESD 21. pantu un konkrētāk – darba ņēmējiem ar LESD 45. pantu piešķirto tiesību lietderīgā iedarbība prasa, lai tāda darba ņēmēja, kas ir Savienības pilsonis un kurš pēc tam, kad ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, uzturoties un strādājot uzņēmējā dalībvalstī, ir ieguvis šīs dalībvalsts pilsonību, ģimenes loceklis var iegūt atvasinātās uzturēšanās tiesības. Turklāt atvasināto uzturēšanās tiesību, kādas ir ģimenes locekļiem, piešķiršanas nosacījumi nedrīkst būt stingrāki par tiem, kas ir paredzēti Direktīvā 2004/38 attiecībā uz Savienības pilsoņa, kurš ir izmantojis savas brīvas pārvietošanas tiesības, apmetoties uz dzīvi dalībvalstī, kuras pilsonis viņš nav, ģimenes locekli, jo šī direktīva šādai situācijai ir jāpiemēro pēc analogijas. Visbeidzot, darba ņēmējam – Savienības pilsonim – tostarp tad, kad, kā šajā gadījumā, viņš papildus savas izcelsmes valsts pilsonībai ir ieguvis uzņēmējas dalībvalsts pilsonību, – ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi saskaņā ar LESD 45. panta 2. punktu, kā tas konkretizēts Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktā ¹³⁷.

¹³⁵ Šis princips ir ietverts LESD 45. pantā.

¹³⁶ Precīzāk, runa ir par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis) par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā (OV 2011, L 141, 1. lpp.) 7. panta 2. punktu.

¹³⁷ Saskaņā ar šo tiesību normu darba ņēmējam, kas ir kādas dalībvalsts pilsonis, citās dalībvalstīs ir "tādas pašas sociālās un nodokļu priekšrocības kā attiecīgās valsts darba ņēmējiem".

Šajā kontekstā, pirmkārt, Tiesa precizē, ka no vairākām Direktīvas 2004/38 tiesību normām¹³⁸, lasot tās kopsakarā, izriet, ka darba ņēmēja – Savienības pilsoņa tiešajiem augšupējiem radniekiem ir atvasinātas uzturēšanās tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus, ja viņi ir šī darba ņēmēja “apgādībā”. Lai attiecīgais ģimenes loceklis varētu izmantot šīs tiesības, šai atkarības situācijai šīs personas izcelsmes valstī ir jāpastāv brīdī, kad tā lūdz atļaut tai pievienoties pilsonim, kura apgādībā tā ir. Leinteresētā persona var saglabāt šīs tiesības tik ilgi, kamēr tā paliek šī darba ņēmēja apgādībā¹³⁹, līdz brīdim, kad šis augšupējais radnieks, kas likumīgi un nepārtraukti ir uzturējies uzņēmējas dalībvalsts teritorijā piecus gadus, var pieprasīt pastāvīgas uzturēšanās tiesības¹⁴⁰.

Otrkārt, attiecībā uz iepriekš minētajām tiesībām uz vienlīdzīgu attieksmi, ko Savienības pilsonis bauda saskaņā ar Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktu, Tiesa atgādina, ka šajā tiesību normā paredzētais jēdziens “sociālās priekšrocības” ietver visas priekšrocības, kuras neatkarīgi no tā, vai tās ir vai nav saistītas ar darba līgumu, vispārīgi ir atzītas attiecīgās valsts darba ņēmējiem galvenokārt viņu objektīvā darba ņēmēja statusa dēļ vai vienkārši tādēļ, ka viņu dzīvesvieta ir valsts teritorijā, un kuru attiecināšana uz darba ņēmējiem, kas ir citu dalībvalstu pilsoņi, šķiet piemērota, lai atvieglotu viņu mobilitāti Savienībā. Šis jēdziens var ietvert sociālās palīdzības pabalstus, kas vienlaikus ietilpst Regulas Nr. 883/2004 īpašajā piemērošanas jomā, kā, piemēram, invaliditātes pabalstu. Turklāt tāds sociālās palīdzības pabalsts kā invaliditātes pabalsts, ko piešķir darba ņēmēja tiešajam augšupējam radniekam, migrējošajam darba ņēmējam ir “sociāla priekšrocība” Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punkta izpratnē, ja šis tiešais augšupējais radnieks ir šī darba ņēmēja apgādībā Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē. Bez tam šis apgādībā esošais tiešais augšupējais radnieks kā netiešais labuma guvējs no minētajam darba ņēmējam piešķirtās vienlīdzīgās attieksmes var atsaukties uz šo Direktīvas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktu, lai saņemtu šo pabalstu, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem tas šādiem augšupējiem radniekiem tiek piešķirts tieši. Ņemot vērā ar šo tiesību normu nodrošināto aizsardzību pret diskrimināciju, ar ko uzņēmējā dalībvalstī var saskarties migrējošais darba ņēmējs un viņa ģimenes locekļi, sociālās palīdzības pabalsta piešķiršana uzņēmējā dalībvalstī nevar ietekmēt “apgādībā” esoša augšupējā radnieka statusu Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē. Nolemt citādi praksē nozīmētu aizliegt šim apgādājamajam ģimenes loceklim pieprasīt šo pabalstu un tādējādi apdraudētu vienlīdzīgu attieksmi, kas ir atzīta migrējošajam darba ņēmējam. Šajā ziņā ir jāuzsver, ka ar nodokļiem, kurus migrējošs darba ņēmējs maksā uzņēmējai dalībvalstij saistībā ar tajā veikto algoto darbu, šis darba ņēmējs piedalās šīs dalībvalsts sociālās politikas finansēšanā un līdz ar to viņam no tās ir jāgūst labums ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts darba ņēmējiem. Līdz ar to mērķis izvairīties no pārmērīga finansiāla sloga uzņēmējai dalībvalstij nevar attaisnot nevienlīdzīgu attieksmi pret migrējošiem darba ņēmējiem salīdzinājumā ar valsts darba ņēmējiem.

¹³⁸ Runa ir par Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta d) apakšpunktu un 7. panta 1. punkta a) un d) apakšpunktu.

¹³⁹ Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 14. panta 2. punktu, to lasot kopsakarā ar tās 2. panta 2. punkta d) apakšpunktu un 7. panta 1. punkta a) un d) apakšpunktu.

¹⁴⁰ Šīs pastāvīgās uzturēšanās tiesības ir reglamentētas Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punktā.

2. Eiropas Savienības pilsonības zaudēšana dalībvalsts pilsonības zaudēšanas dēļ

2023. gada 5. septembra spriedums (virspalāta) *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (Dānijas pilsonības zaudēšana) (C-689/21, [EU:C:2023:626](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības pilsonība – LESD 20. pants – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pants – Pilsonis, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība un trešās valsts pilsonība – Dalībvalsts pilsonības zaudēšana ex lege 22 gadu vecumā patiesas saiknes ar šo dalībvalsti neesamības dēļ, ja pirms šī vecuma sasniegšanas datuma nav iesniegts pilsonības saglabāšanas pieteikums – Savienības pilsoņa statusa zaudēšana – Šīs zaudēšanas seku samērīguma izvērtējums no Savienības tiesību aspekta – Noilguma termiņš

Amerikas Savienotajās Valstīs dzimušās X māte ir Dānijas pilsonē un tēvs – ASV pilsonis, un kopš dzimšanas viņai bijusi Dānijas un ASV pilsonība. Pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas viņa *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (Ārvalstnieku un integrācijas ministrija, Dānija) iesniedza pieteikumu par savas Dānijas pilsonības saglabāšanu.

Ar 2017. gada 31. janvāra lēmumu Ārvalstnieku un integrācijas ministrija informēja X, ka līdz ar 22 gadu vecuma sasniegšanu viņa ir zaudējusi Dānijas pilsonību un ka ministrija nevar ļaut viņai saglabāt savu pilsonību, jo savu pieteikumu viņa ir iesniegusi pēc šī vecuma sasniegšanas. Proti, gadījumā, ja pirms minētā vecuma sasniegšanas nav iesniegts pieteikums par pilsonības saglabāšanu, Dānijas tiesiskajā regulējumā ir paredzēta pilsonības zaudēšana *ex lege* attiecībā uz tiem Dānijas pilsoņiem, kuri dzimuši ārpus Dānijas teritorijas, nekad tajā nav dzīvojuši un nav arī tajā uzturējušies apstākļos, kas liecinātu par patiesu saikni ar Dāniju. Tādējādi X ir zaudējusi Dānijas pilsonību un tātad arī Savienības pilsones statusu, un Dānijas iestādes attiecībā uz viņas situāciju nav veikušas šīs zaudēšanas seku samērīguma pārbaudi no Savienības tiesību aspekta.

2018. gada 9. februārī X vērsās Dānijas tiesās ar prasību atcelt minēto lēmumu. Šajā kontekstā iesniedzējtiesai *Østre Landsret* (Austrumu reģiona apelācijas tiesa, Dānija) radās jautājums, vai tāds valsts tiesiskais regulējums kā Dānijas tiesiskais regulējums attiecībā uz pilsonību atbilst LESD 20. pantam, lasot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pantu.

Tiesa virspalātas sastāvā nospriež, ka šāds valsts tiesiskais regulējums atbilst Savienības tiesībām, ja vien attiecīgajai personai saprātīgā termiņā ir bijusi iespēja iesniegt tādu pieteikumu par pilsonības saglabāšanu vai atgūšanu, kas ļauj izvērtēt pilsonības zaudēšanas samērīgumu, aplūkojot no Savienības tiesību aspekta, un attiecīgā gadījumā panākt šīs pilsonības saglabāšanu vai atgūšanu *ex tunc*, un šāds termiņš var sākties tikai no brīža, kad kompetentās iestādes šo personu ir pienācīgi informējušas par šo zaudēšanu vai tūlītēju zaudēšanu, kā arī par tās tiesībām šajā termiņā lūgt saglabāt vai atgūt minēto pilsonību.

Tiesas vērtējums

Tiesa vispirms norāda, ka Savienības tiesības neliedz nedz to, ka saistībā ar pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumu definēšanu dalībvalsts paredz, ka patiesas saiknes ar to esamības vai neesamības vērtējums ir balstīts uz tādu kritēriju ņemšanu vērā kā attiecīgās personas dzimšanas vieta un dzīvesvieta un tās uzturēšanās valsts teritorijā nosacījumiem, nedz arī to, ka šī dalībvalsts ierobežo šo vērtējumu ar laikposmu līdz dienai, kad šī persona ir sasniegusi 22 gadu vecumu.

Tomēr Tiesa uzsver, ka tad, ja dalībvalsts pilsonība, sasniedzot noteiktu vecumu, tiek zaudēta *ex lege* un tas izraisa arī Savienības pilsoņa statusa un ar to saistīto tiesību zaudēšanu, kompetentajām valsts iestādēm un tiesām ir jābūt iespējai izvērtēt šīs pilsonības zaudēšanas sekas no Savienības tiesību aspekta un attiecīgajā gadījumā ļaut šai personai saglabāt savu pilsonību vai to atgūt *ex tunc*.

Konkrētāk attiecībā uz iesniegšanas termiņu pieteikumam par šādu izvērtēšanu ar mērķi saglabāt vai atgūt pilsonību – tā kā Savienības tiesībās šajā ziņā nav noteikts neviens precīzs termiņš – katrai dalībvalstij ir jānosaka procesuāli noteikumi, kas paredzēti, lai nodrošinātu to tiesību, kuras tiesību subjektiem izriet no Savienības tiesībām, aizsardzību, ar šiem noteikumiem nodrošinot tostarp efektivitātes principa ievērošanu, lai ar tiem netiktu padarīta praktiski neiespējama vai pārmērīgi apgrūtināta Savienības tiesību sistēmā piešķirto tiesību īstenošana. Šajā ziņā dalībvalstis, atsaucoties uz tiesiskās drošības principu, var prasīt, lai šāds pieteikums kompetentajām iestādēm tiktu iesniegts saprātīgā termiņā.

Tomēr, ņemot vērā smagās sekas, ko dalībvalsts pilsonības zaudēšana, ja tā izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, rada Savienības pilsoņa no LESD 20. panta izrietošo tiesību efektīvai īstenošanai, par atbilstošām efektivitātes principam nevar tikt uzskatītas tādas valsts tiesību normas vai prakse, kuru dēļ attiecīgajai personai var tikt liegts lūgt minētās zaudēšanas seku samērīguma izvērtējumu no Savienības tiesību aspekta. Tādējādi, ja šī persona nav tikusi pienācīgi informēta par tiesībām lūgt veikt šādu izvērtējumu un par termiņu, kāda tai bija jāiesniedz šāds lūgums, tās pieteikums nevar tikt atzīts par nepieņemamu, pamatojoties uz to, ka šis termiņš ir beidzies.

Šajā lietā, ņemot vērā, ka, izvērtējot Dānijas pilsonības zaudēšanas seku samērīgumu no Savienības tiesību aspekta, attiecīgajai personai – tādai kā X – vajadzētu būt iespējai atsaukties uz visiem nozīmīgajiem apstākļiem, kas varējuši rasties līdz tās 22. dzimšanas dienai, Tiesa uzskata, ka šim termiņam ir jāturpinās saprātīgā laikposmā pēc datuma, kurā minētā persona sasniedz šo vecumu. Turklāt šis saprātīgais termiņš var sākties tikai tad, ja kompetentās iestādes ir pienācīgi informējušas šo personu par tās pilsonības zaudēšanu vai tūlītēju zaudēšanu, kā arī par tās tiesībām šajā termiņā lūgt saglabāt vai atgūt šo pilsonību. Ja tas netiek izdarīts, kompetentajām valsts iestādēm un tiesām ir jābūt iespējai secīgi izvērtēt pilsonības zaudēšanas seku samērīgumu tad, ja attiecīgā persona lūdz izsniegt ceļošanas dokumentu vai jebkādu citu tās pilsonību apliecinošu dokumentu.

Nozīmīgais datums, kas jāņem vērā saistībā ar šādu vērtējumu, noteikti atbilst dienai, kad attiecīgā persona ir sasniegusi 22 gadu vecumu, jo minētais datums ir neatņemama daļa no šīs dalībvalsts noteiktajiem leģitīmajiem kritērijiem, no kuriem ir atkarīga tās pilsonības saglabāšana vai zaudēšana.

Visbeidzot Tiesa norāda – apstākļi, ka valsts tiesībās nav paredzēta iespēja Savienības tiesībām atbilstošos apstākļos panākt, lai valsts iestādes un, iespējams, valsts tiesas veiktu vērtējumu par attiecīgās dalībvalsts pilsonības zaudēšanas seku samērīgumu no Savienības tiesību aspekta, kurš attiecīgajā gadījumā var izraisīt šīs pilsonības atgūšanu *ex tunc*, nevar tikt kompensēts ar naturalizācijas iespēju, lai kādi būtu – iespējami labvēlīgie – nosacījumi, kādos naturalizācija var tikt īstenota.

3. Trešās valsts valstspiederīgo, kuri ir Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, atvasinātas uzturēšanās tiesības

2023. gada 22. jūnija spriedums *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Nepilngadīga bērna, Nīderlandes pilsoņa, māte, kura ir Taizemes valstspiederīgā) (C-459/20, [EU:C:2023:499](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības pilsonība – LESD 20. pants – Tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos dalībvalstu teritorijā – Dalībvalsts lēmums atteikt uzturēšanās atļauju trešās valsts valstspiederīgajam, kas ir tāda nepilngadīga bērna vecāks, kuram ir šīs dalībvalsts pilsonība – Bērns, kurš atrodas ārpus Eiropas Savienības teritorijas un kurš nekad nav dzīvojis tās teritorijā

X, Taizemes pilsone, likumīgi uzturējās Nīderlandē, kur viņa bija precējusies ar A, Nīderlandes pilsoni. Viņu bērns, Nīderlandes pilsonis, ir dzimis Taizemē, kur viņš vienmēr ir dzīvojis. Pēc bērna

piedzimšanas X atgriezās Nīderlandē. 2017. gadā pēc pāra faktiskās attiecību pārtraukšanas Nīderlandes iestādes atcēla X uzturēšanās tiesības. Pēc šķiršanās X 2019. gadā lūdza atļauju uzturēties Nīderlandē pie cita šīs dalībvalsts valstspiederīgā. Šajā kontekstā Nīderlandes iestādes pēc savas ierosmes pārbaudīja, vai viņa var iegūt atvasinātās uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu, lai varētu uzturēties Savienības teritorijā kopā ar savu nepilngadīgo bērnu, Savienības pilsoni. 2019. gada 8. maijā *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (tieslietu un drošības valsts sekretārs, Nīderlande) šo pieteikumu noraidīja. Tajā pašā dienā X tika izraidīta uz Taizemi.

Izskatot X prasību par šo noraidošo lēmumu, *rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Utrehtā, Nīderlande), kas ir iesniedzējtiesa, vēlas noskaidrot, kā šajā gadījumā ir jāinterpretē LESD 20. pants.

Spriedumā Tiesa precīzē nosacījumus, ar kādiem trešās valsts valstspiederīgais var izmantot atvasinātās uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz LESD 20. pantu, ja minētā valstspiederīgā nepilngadīgais bērns ir Savienības pilsonis, bet atrodas ārpus Savienības teritorijas un nekad nav uzturējies tās teritorijā.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa atgādina, ka LESD 20. pants nepieļauj tādus valsts pasākumus, tostarp lēmumus atteikt uzturēšanās tiesības Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, kuru dēļ Savienības pilsoņiem tiek liegta iespēja faktiski izmantot to tiesību būtību, kuras piešķirtas ar viņu statusu. Šādās situācijās ir arī nepieciešams, lai starp trešās valsts valstspiederīgo un Savienības pilsoni, kas ir viņa ģimenes loceklis, pastāvētu tādas atkarības attiecības, ka lēmums, ar kuru trešās valsts valstspiederīgajam tiek atteiktas uzturēšanās tiesības, liegtu viņa ģimenes loceklim iespēju faktiski izmantot to tiesību būtību, kuras saistītas ar viņa kā Savienības pilsoņa statusu. Tas tā ir tad, ja pēdējais minētais ir spiests pavadīt attiecīgo trešās valsts valstspiederīgo un pamest Savienības teritoriju kopumā vai nespēt ieceļot un uzturēties tās dalībvalsts teritorijā, kuras pilsonis viņš ir.

Tāču šajā lietā nepilngadīgs bērns, Savienības pilsonis, kopš savas dzimšanas dzīvo trešā valstī un nekad nav uzturējies Savienībā. Šādos apstākļos Tiesa, pirmkārt, uzskata, ka uzturēšanās tiesību atteikums šāda bērna vecākam, trešās valsts valstspiederīgajam, šā bērna tiesību īstenošanu saskaņā ar LESD 20. pantu var ietekmēt tikai tad, ja ir pierādīts, ka viņš tās dalībvalsts teritorijā, kuras pilsonība viņam ir, ieceļos un uzturēsies kopā ar vecāku vai arī šajā teritorijā pievienosies šim vecākam. Iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai tas tā ir un vai pastāv atkarības attiecības starp vecāku, trešās valsts valstspiederīgo, un viņa nepilngadīgo bērnu.

Otrkārt, Tiesa norāda, ka minētā vecāka, no kura ir atkarīgs bērns, Savienības pilsonis, atvasināto uzturēšanās tiesību pieteikums nevar tikt noraidīts tāpēc, ka pārceļšanās uz dalībvalsti, kuras pilsonība ir bērnam, kas nepieciešama, lai bērns varētu izmantot savas Savienības pilsoņa tiesības, nav viņa faktiskajās vai iespējamās interesēs. Proti, katram Savienības pilsonim piešķirtās tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā izriet tieši no Savienības pilsoņa statusa, un to īstenošana nav atkarīga no tā, vai ir pierādīta jebkāda interese atsaukties uz šīm tiesībām vai ka ieinteresētā persona ir sasniegusi vajadzīgo vecumu, lai tai būtu tiesībspēja un rīcībspēja pašai īstenot savas tiesības kā Savienības pilsonim.

Tiesa, protams, iepriekš ir uzskatījusi, ka iestādēm, kuru kompetencē ir lemt par uzturēšanās atļaujas pieteikumu saskaņā ar LESD 20. pantu, ir jāņem vērā attiecīgā bērna prioritārās intereses ¹⁴¹. Taču šādas ņemšanas vērā mērķis ir nevis noraidīt uzturēšanās atļaujas pieteikumu, bet gan, gluži pretēji, novērst tāda lēmuma pieņemšanu, ar kuru bērnam tiktu noteikts pienākums pamest Savienības teritoriju.

Visbeidzot, Tiesa sniedz precizējumus attiecībā uz vērtējumu saistībā ar atvasināto uzturēšanās tiesību pieteikumu par to, vai nepilngadīgs bērns, Savienības pilsonis, ir atkarīgs no sava vecāka, trešās valsts valstspiederīgā. Tā tostarp precizē, ka kompetentajām iestādēm jāņem vērā situācija, kāda ir brīdī, kad tām ir jāpieņem lēmums, jo šīm iestādēm jāizvērtē šā lēmuma paredzamās sekas attiecībā uz to, vai konkrētais bērns faktiski izmanto to tiesību būtību, kuras viņam izriet no LESD 20. pantā paredzētā statusa.

Turklāt šim vērtējumam vienmēr jābūt balstītam uz visu atbilstošo lietas apstākļu pārbaudi. It īpaši šajā ziņā par izšķirošu nevar uzskatīt to, ka vecāks, trešās valsts valstspiederīgais, ne vienmēr ir uzņēmies šā bērna ikdienas aprūpi, bet tagad viņam ir pilnīga aizgādība, vai to, ka otrs vecāks, Savienības pilsonis, varētu uzņemties bērna ikdienas un faktisko apgādību.

¹⁴¹ Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 10. maijs, *Chavez-Vilchez u.c.* (C-133/15, [EU:C:2017:354](#), 71. punkts), un 2022. gada 5. maijs, *Subdelegación del Gobierno en Toledo* (Ģimenes locekļa uzturēšanās – Nepietiekami līdzekļi) (C-451/19 un C-532/19, [EU:C:2022:354](#), 53. punkts).

III. Aprites brīvības Savienībā ¹⁴²

1. Brīvība veikt uzņēmējdarbību

2023. gada 8. jūnija spriedums *Prestige and Limousine* (C-50/21, [EU:C:2023:448](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 49. pants – LESD 107. panta 1. punkts – Vieglo automobiļu nomas ar vadītāju (VNAV) pakalpojums – Atļauju sistēma, kas papildus atļaujai, kura ļauj sniegt pilsētas un starppilsētu transporta pakalpojumus visā valsts teritorijā, ietver otras darbības licences izsniegšanu, lai varētu sniegt pilsētas transporta pakalpojumus metropoles teritorijā – VNAV pakalpojumu licenču skaita ierobežošana līdz trīsdesmitajai daļai no taksometru pakalpojumu licenču skaita

Prestige and Limousine SL (turpmāk tekstā – “P&L”) piedāvā vieglo automobiļu nomas ar vadītāju pakalpojumus (turpmāk tekstā – “VNAV pakalpojumi”) Barselonas (Spānija) aglomerācijā. P&L un četrpadsmit citi uzņēmumi, kas sniedz tādus pašus pakalpojumus, tostarp uzņēmumi, kuri saistīti ar starptautiskām tiešsaistes platformām, *Tribunal Superior de Justicia de Cataluña* (Katalonijas Augstā tiesa, Spānija) apstrīd *Área Metropolitana de Barcelona* (Barselonas metropoles areāls, Spānija; turpmāk tekstā – “AMB”) tiesiskā regulējuma par šādu pakalpojumu organizēšanu Barselonas aglomerācijā spēkā esamību. Šajā tiesvedībā šī tiesa pauž šaubas par aplūkotā tiesiskā regulējuma saderību it īpaši ar brīvību veikt uzņēmējdarbību.

Šajā tiesiskajā regulējumā ir prasīts, pirmām kārtām, papildus valsts atļaujai, kas nepieciešama pilsētas un starppilsētu VNAV pakalpojumu sniegšanai Spānijā, iegūt papildu licenci, lai sniegtu VNAV pakalpojumus Barselonas aglomerācijā. Otrām kārtām, ar to VNAV pakalpojumu licenču skaits attiecībā uz šo aglomerāciju ir ierobežots līdz trīsdesmitajai daļai no taksometru pakalpojumu licenču skaita. Iesniedzējtiesas ieskatā minētā tiesiskā regulējuma galvenais mērķis ir bijis samazināt VNAV pakalpojumu radīto konkurenci attiecībā uz taksometru pakalpojumiem.

Lai pamatotu aplūkotos pasākumus, AMB it īpaši atsaucas uz mērķi nodrošināt taksometru pakalpojumu kvalitāti, drošību un pieejamību. Tā norāda, ka šie pakalpojumi tiek uzskatīti par “vispārējas nozīmes pakalpojumu”, tāpēc ka taksometru darbība ir stingri reglamentēta, jo uz šiem pakalpojumiem attiecas citastarp licenču kvotas, regulēti tarifi, universāls pienākums veikt pārvadājumus un pieejamība personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām. AMB šajā ziņā norāda, ka taksometru pakalpojumu darbības ekonomisko dzīvotspēju šķietami apdraud pieaugoša konkurence, ko rada VNAV pakalpojumu darbība.

Šajā spriedumā Tiesa secina, ka prasība iegūt īpašu papildu atļauju VNAV pakalpojumu sniegšanai Barselonas aglomerācijā ar noteiktiem nosacījumiem var būt saderīga ar LESD 49. pantu. Savukārt šim pantam pretrunā ir VNAV pakalpojumu licenču skaita ierobežošana, jo šis pasākums šķietami pārsniedz to, kas nepieciešams, lai sasniegtu šīs aglomerācijas transporta, satiksmes un sabiedriskās telpas labas pārvaldības, kā arī tās vides aizsardzības mērķus.

¹⁴² Šajā sadaļā jānorāda arī uz šiem spriedumiem: 2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *Chief Appeals Officer u.c.* (C-488/21, [EU:C:2023:1013](#)), kas izklāstīts II.1 sadaļā “Pasākumi, kuri ierobežo Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos”; 2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *Royal Antwerp Football Club* (C-680/21, [EU:C:2023:1010](#)), kas izklāstīts VIII.1 sadaļā “Aizliegtas vienošanās (LESD 101. pants)”; 2023. gada 9. februāra spriedums *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid u.c. (Darba ņēmēja, kas ir Turcijas pilsonis, uzturēšanās tiesību atņemšana)* (C-402/21, [EU:C:2023:77](#)), kas izklāstīts XVII.2 sadaļā “Starptautiska nolīguma interpretācija”.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa noraida argumentus, ko pamatlietas dalībnieki izvirzījuši, lai pamatotu lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu apgalvoto nepieņemamību. Kā norāda Tiesa, apstāklis, ka uz prejudiciālajiem jautājumiem sniedzamās atbildes skaidri izriet no tās judikatūras, izraisa nevis šāda lūguma nepieņemamību, bet gan attiecīgā gadījumā iespēju Tiesai uz tiem atbildēt, izdodot rīkojumu¹⁴³. Turklāt apstāklis, ka viena no valsts augstākajām tiesām strīdā, kas ir līdzīgs pamatlietā aplūkotajam strīdam, jau ir izvērtējusi iesniedzējtiesas norādīto Savienības tiesību normu potenciālo nozīmi, nevar padarīt nepieņemamu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kura mērķis ir panākt, lai Tiesa lemtu par šo tiesību normu interpretāciju atbilstoši LESD 267. pantam.

Otrkārt, pēc tam, kad Tiesa ir secinājusi, ka ar abiem aplūkotajā tiesiskajā regulējumā paredzētajiem pasākumiem uzņēmumiem, kas sniedz taksometru pakalpojumus, šķietami netiek piešķirts valsts atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, tā izvērtē šo pasākumu saderību ar LESD 49. pantu. Šajā ziņā Tiesa vispirms norāda, ka tie patiesi ierobežo piekļuvi tirgum jebkuram jaunpienācējam, ierobežojot VNAV pakalpojumu sniedzēju skaitu *AMB*, un tāpēc ir jā kvalificē kā pēdējā minētajā tiesību normā garantētās brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumi.

Turpinājumā attiecībā uz tādu primāru vispārējo interešu apsvērumu esamību, kas varētu pamatot šādus ierobežojumus, Tiesa pauž uzskatu, ka mērķis nodrošināt aglomerācijas transporta, satiksmes un sabiedriskās telpas labu pārvaldību, kā arī vides aizsardzību šādā aglomerācijā var veidot šādus apsvērumus. Tomēr tas tā nav, runājot par mērķi nodrošināt taksometru pakalpojumu ekonomisko dzīvotspēju, ņemot vērā, ka līdzsvara saglabāšana starp abiem aplūkotajiem pilsētas transporta veidiem pieder pie tīri ekonomiska rakstura apsvērumiem. Apstāklis, ka Spānijas tiesībās taksometru pakalpojumi tiek kvalificēti kā "pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi", šajā ziņā nav nozīmes. Lai gan ir taisnība, ka *AMB* norādītās raksturiezīmes liecina, ka taksometru pakalpojumu tiesiskā regulējuma mērķis ir citastarp nodrošināt šo pakalpojumu kvalitāti, drošību un pieejamību par labu lietotājiem, tomēr šķiet, ka pamatlietā aplūkotie pasākumi paši par sevi nav vērsti uz šo mērķu sasniegšanu. Tiesa arī konstatē – nešķiet, ka taksometru pakalpojumu sniedzējiem būtu uzticēts konkrēts sabiedriskā pakalpojuma uzdevums, kas attiecīgā gadījumā varētu ietilpt pakalpojuma ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (turpmāk tekstā – "PVTN") jēdzienā LESD 106. panta 2. punkta izpratnē.

Visbeidzot Tiesa analizē prasības iegūt papildu atļauju, no vienas puses, un VNAV pakalpojumu licenču skaita ierobežošanas līdz trīsdesmitajai daļai no taksometru pakalpojumu licenču skaita, no otras puses, samērīgumu. Tā secina, ka pirmais minētais pasākums šķietami ir piemērots, lai sasniegtu šos mērķus, un to var uzskatīt par nepieciešamu to sasniegšanai. Ņemot vērā aplūkotā pakalpojuma raksturu un neiespējamību plašā pilsētas teritorijā atšķirt automobiļus, ko lieto VNAV pakalpojumu sniegšanai, no automobiļiem, kuri tiek lietoti privāti, *a posteriori* veiktu kontroli var uzskatīt par pārāk novēlotu, lai garantētu tās patiesu efektivitāti. Prasība iegūt papildu atļauju tādējādi var būt pamatota, tomēr ar nosacījumu, ka šai atļaujai jābūt balstītai uz objektīviem, nediskriminējošiem un iepriekš zināmiem kritērijiem, kuri izslēdz jebkādu patvaļu un kuri nepārklājas ar kontrolēm, kas jau ir veiktas valsts atļaujas piešķiršanas procedūrā, bet gan atbilst attiecīgās aglomerācijas konkrētajām vajadzībām. Pienākums pārbaudīt, vai šajā lietā šie nosacījumi ir izpildīti, ir iesniedzējtiesai.

Savukārt otrais pasākums nešķiet piemērots, lai nodrošinātu transporta, satiksmes un sabiedriskās telpas labas pārvaldības mērķu īstenošanu. Vispirms Tiesā nav atspēkoti VNAV atbalstam izvirzītie argumenti, kuru mērķis ir pierādīt, ka šie pakalpojumi patiesi var veicināt minēto mērķu īstenošanu,

¹⁴³ Skat. Tiesas Reglamenta 99. pantu.

citastarp ar to, ka tiek samazināta privāto automobiļu lietošana, ka ar šiem pakalpojumiem tiek sekmēts efektīvas un iekļaujošas mobilitātes mērķis, ņemot vērā to digitalizācijas līmeni, kā arī elastīgumu pakalpojumu sniegšanā, un ka tiek izmantoti transportlīdzekļi, kuros tiek lietota alternatīvā enerģija, kā tiek mudināts valsts tiesiskajā regulējumā attiecībā uz VNAV pakalpojumiem.

Turpinājumā nevar izslēgt, ka VNAV autoparka ietekmi uz transportu, satiksmi un sabiedrisko telpu Barselonas aglomerācijā var pienācīgi ierobežot ar mazāk ierobežojošiem pasākumiem nekā licenču skaita ierobežošana. Tādējādi Tiesa kā piemērus min VNAV pakalpojumu organizēšanas pasākumus, šo pakalpojumu ierobežojumus noteiktos laika intervālos vai arī pārvietošanās ierobežojumus noteiktās zonās. Tiesa piebilst – nevar izslēgt, ka vides aizsardzības mērķi Barselonas aglomerācijā var sasniegt ar pasākumiem, kuri mazāk apdraud brīvību veikt uzņēmējdarbību, tādiem kā emisijas limiti, kas piemērojami transportlīdzekļiem, kuri pārvietojas šajā aglomerācijā.

2023. gada 13. jūlija spriedums *Xella Magyarorszá*g (C-106/22, [EU:C:2023:568](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Kapitāla brīva aprīte – Brīvība veikt uzņēmējdarbību – Regula (ES) 2019/452 – Dalībvalsts tiesību akti, ar ko izveido mehānismu, lai izvērtētu ārvalstu ieguldījumus uzņēmumos rezidentos, kurus uzskata par “stratēģiskiem” – Pamatojoties uz šiem tiesību aktiem pieņemts lēmums, ar ko sabiedrībai rezidentei aizliedz iegādāties visas citas sabiedrības rezidentes kapitāldaļas – Iegādātais uzņēmums, ko uzskata par “stratēģisku”, pamatojoties uz to, ka tā pamatdarbība attiecas uz tādu pamatizejvielu iegūšanu kā grants, smilts un māls – Ieguvējs uzņēmums, kuru uzskata par “ārvalstu ieguldītāju”, jo tas ietilpst tādu sabiedrību grupā, kuras jumta sabiedrība ir reģistrēta trešā valstī – Valsts interese, dalībvalsts sabiedriskās drošības vai kārtības apdraudējums vai apdraudējuma risks – Mērķis nodrošināt piegādes drošību pamatizejvielu jomā būvniecības nozarē, it īpaši vietējā līmenī

Janes és Társa ir atbilstoši Ungārijas tiesībām dibināta sabiedrība, kuras galvenā darbība ir grants, smilts un māla ieguve tās karjerā, kas atrodas Lazi [Lázi] (Ģēras-Mošonas-Šopronas meģe, Pannonhalmas reģions, Ungārija).

Šīs darbības dēļ *Janes és Társa* ir atzīta par “stratēģisku uzņēmumu” likuma, ar ko izveido mehānismu, lai izvērtētu ārvalstu ieguldījumus, izpratnē. Tās tirgus daļa attiecīgo izejvielu ražošanā Ungārijas tirgū ir 0,52 %.

*Xella Magyarorszá*g ir cita atbilstoši Ungārijas tiesībām dibināta sabiedrība, kas ietilpst sabiedrību grupā, kuras jumta sabiedrība reģistrēta Bermudu salās, un tās īpašnieks ķēdes galā ir Īrijas pilsonis. Tā darbojas Ungārijas būvmateriālu tirgū, un tās galvenā darbība ir betona izstrādājumu ražošana būvniecībai. *Xella Magyarorszá*g iegādājās aptuveni 90 % *Janes és Társa* gada produkcijas, lai tās rūpnīcā, kas atrodas karjera tuvumā, no šīm izejvielām izgatavotu kalcija silikāta ķieģeļus.

2020. gada oktobrī *Xella Magyarorszá*g noslēdza pirkuma līgumu, lai iegādātos visas *Janes és Társa* kapitāldaļas, un lūdza kompetento ministru ņemt vērā attiecīgo darījumu vai arī apstiprināt, ka šī formalitāte nav nepieciešama, ievērojot īpašumtiesību struktūru. Minētais ministrs ar 2021. gada jūlija lēmumu aizliedza veikt paziņoto juridisko darījumu, kvalificējot *Xella Magyarorszá*g kā “ārvalsts ieguldītāju”, jo tā netieši pieder Bermudu salās reģistrētajai sabiedrībai *LSF10 XL Investments*.

Turklāt šis pats ministrs apgalvoja, ka izejvielu ieguves un piegādes drošībai un paredzamībai esot stratēģiska nozīme, it īpaši, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas radītos nopietnos pasaules piegādes ķēžu darbības traucējumus. Viņš uzsver, ka būvniecības nozarē tādu minerālo materiālu ieguvē kā smiltis, grants un akmens šķembas jau dominēja Ungārijas ražotāji ar ārvalstu kapitālu. Tāpēc situācija, kurā *Janes és Társa* netieši nonāktu Bermudu salās reģistrētas sabiedrības īpašumā, radītu ilgstošu risku tādu izejvielu piegādes drošībai būvniecības nozarē kā pamatlīdēt, un tas varētu kaitēt “valsts interesēm” plašā nozīmē.

Tiesa spriedumā secina, ka ārvalstu ieguldījumu izvērtēšanas mehānisms ir pretrunā LESD tiesību normām brīvības veikt uzņēmējdarbību jomā. Šis mehānisms ļauj aizliegt stratēģiskas nozīmes sabiedrības rezidentes īpašumtiesību iegādi citai sabiedrībai rezidentei, kura ietilpst tādu sabiedrību grupā, kas reģistrētas vairākās dalībvalstīs, un kurā trešās valsts uzņēmumam ir izšķiroša ietekme. Tādējādi Tiesa noraida Ungārijas argumentu, ka šāda iegāde apdraud vai var apdraudēt valsts intereses nodrošināt piegādes drošību būvniecības nozarē attiecībā uz pamatizejvielām, it īpaši vietējā līmenī.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa konstatē, ka valsts tiesību akti, kas ļauj dalībvalsts iestādēm sabiedriskās drošības un kārtības apsvērumu dēļ aizliegt Savienības sabiedrībai iegādāties tādu dalību "stratēģiskā" sabiedrībā rezidentē, kas tai ļautu īstenot noteiktu ietekmi uz pēdējās minētās sabiedrības pārvaldi un kontroli, acīmredzami ir minētās Savienības sabiedrības brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums, un šajā gadījumā īpaši būtisks ierobežojums.

Pēc tam Tiesa izvērtē, vai šo ierobežojumu var pamatot ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem. Tiesa šajā ziņā atgādina, ka atbilstoši tās judikatūrai šāds pamatojums prasa, lai ierobežojums būtu piemērots tam izvirzītā mērķa sasniegšanai un nepārsniegtu to, kas nepieciešams tā sasniegšanai.

Šajā gadījumā pamatlietā aplūkotās īpašās intereses nodrošināt piegādes drošību un nepārtrauktību būvniecības nozarē attiecībā uz noteiktām pamatizejvielām varētu ietilpt LESD 52. panta 1. punkta piemērošanas jomā. Šajā tiesību normā ir paredzēts, ka brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumu var pamatot ar sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai veselības aizsardzības apsvērumiem.

Tomēr atbilstoši judikatūrai, lai gan dalībvalstīm ir brīvība atbilstoši to valstiskajām vajadzībām noteikt sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības prasības, uz sabiedrisko kārtību un sabiedrisko drošību var atsaukties tikai faktisku un pietiekami nopietnu draudu, kas skar sabiedrības pamatintereses, gadījumā.

Runājot konkrēti par mērķi, kas saistīts ar piegādes drošību būvniecības nozarē – it īpaši vietējā līmenī – attiecībā uz noteiktām pamatizejvielām, Tiesa konstatē, ka šo mērķi nevar uzskatīt par sabiedriskās drošības apsvērumu un tādēļ ar to nav iespējams attaisnot šķērslī brīvībai veikt uzņēmējdarbību pamatlietā, kas šajā gadījumā ir īpaši nopietns. Nevar uzskatīt, ka šāds mērķis ietilpst "sabiedrības pamatinteresēs" Tiesas judikatūras izpratnē.

Turklāt nešķiet, ka ar pamatlietā aplūkoto lēmumu aizliegtā iegāde varētu faktiski radīt "reālus un pietiekami nopietnus draudus" Tiesas judikatūras izpratnē. Pirmkārt, jau pirms iegādes ieguvēja sabiedrība no iegādātās sabiedrības raktuves iepirka aptuveni 90 % attiecīgo pamatizejvielu, un atlikušos 10 % minētās produkcijas iegādājās vietējie būvniecības nozares uzņēmumi. Otrkārt, ir zināms, ka šīm pamatizejvielām, ņemot vērā to būtību, ir relatīvi zema tirgus vērtība salīdzinājumā it īpaši ar to transportēšanas izmaksām. Tāpēc risks, ka liela daļa minētās produkcijas drīzāk varētu tikt eksportēta, šķiet maz ticams vai pat praktiski izslēgts.

2. Pakalpojumu sniegšanas brīvība ¹⁴⁴

2023. gada 16. marta spriedums *Beobank* (C-351/21, [EU:C:2023:215](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesību aktu tuvināšana – Maksājumu pakalpojumi iekšējā tirgū – Direktīva 2007/64/EK – 47. panta 1. punkta a) apakšpunkts – Maksātājam paredzētā informācija pēc viņa maksājuma uzdevuma saņemšanas – 58., 60. un 61. pants – Maksājumu pakalpojumu sniedzēja atbildība par neatļautiem maksājumu darījumiem – Šī pakalpojumu sniedzēja pienākums atlīdzināt šim maksātājam neatļautos darījumus – Pamatlīgumi – Minētā pakalpojumu sniedzēja pienākums sniegt minētajam maksātājam informāciju par attiecīgo maksājuma saņēmēju

Beļģijas rezidentam ZG bankā *Beobank* Beļģijā ir bankas konts, kam ir piesaistīta debetkarte. Naktī no 2017. gada 20. aprīļa uz 21. aprīli viņš, izmantojot šo karti, kādā uzņēmumā Valensijā (Spānija) veica maksājumu 100 EUR apmērā. Pēc tam ar šo karti, izmantojot vienu un to pašu mobilo maksājumu termināli, tika veikti divi citi maksājumi par summām attiecīgi 991 EUR un 993 EUR.

Iesniedzējtiesā ZG tostarp lūdz atlīdzināt šos divus pēdējos maksājumus, kurus viņš uzskata par "neatļautiem". Viņš paskaidro, ka neatceroties nedz šī uzņēmuma nosaukumu, nedz tā adresi, nedz notikumus pēc attiecīgajā uzņēmumā izdertā dzēriena, un apgalvo, ka esot cietušais krāpšanā, kas veikta ar narkotiskas vielas izmantošanu. Tomēr *Beobank* atsakās atlīdzināt šos maksājumus, jo uzskata, ka ZG tos ir faktiski atļāvis vai vismaz pieļāvis "rupju nolaidību".

Pēc tam šī bankas iestāde sniedza ZG tikai izmantotā maksājuma termināļa atsauces numuru un tā ģeogrāfisko lokāciju, norādot strīdīgo maksājumu saņēmēja identitāti tikai ar šādu atsauci: "COM SU VALENCIA ESP". Savukārt strīdīgo maksājumu saņēmēja bankas iestāde atsakās sniegt *Beobank* šī saņēmēja identifikācijas informāciju.

Šajā kontekstā iesniedzējtiesa uzdod jautājumu par Direktīvas 2007/64 ¹⁴⁵ tiesību normā paredzētā maksājumu pakalpojumu sniedzēja pienākuma apjomu "attiecīgā gadījumā" sniegt maksātājam informāciju par saņēmēju maksājuma darījumā. Tiesas atbilde uz šo jautājumu ļautu iesniedzējtiesai izdarīt secinājumus par *Beobank* pienākumu atlīdzināt strīdīgos maksājumus.

Ar spriedumu Tiesa nospriež, ka saskaņā ar šo tiesību normu maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējam ir jāsniedz šim maksātājam informācija, kas ļauj identificēt fizisku vai juridisku personu, kura ir saņēmēja tāda maksājuma darījumā, kas ticis debitēts no šī maksātāja konta, nevis tikai informācija, kura šim pakalpojumu sniedzējam par šo maksājuma darījumu ir zināma pēc tam, kad tas ir pielicis labākās pūles.

Tiesas vērtējums

¹⁴⁴ Šajā sadaļā jānorāda arī uz šiem spriedumiem: 2023. gada 21. decembra spriedums **Komisija/Dānija** (C-167/22, [EU:C:2023:1020](#)), kas izklāstīts VII sadaļā "Transports"; 2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) **European Superleague Company** (C-333/21, [EU:C:2023:1011](#)), kas izklāstīts VIII.2. sadaļā "Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (LESD 102. pants)"; 2023. gada 9. novembra spriedums **Google Ireland u.c.** (C-376/22, [EU:C:2023:835](#)), kas izklāstīts XI sadaļā "Internets un e-komercija".

¹⁴⁵ Šis pienākums ir paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2007/64/EK (2007. gada 13. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK un 2006/48/EK un atceļ Direktīvu 97/5/EK (OV 2007, L 319, 1. lpp.), 47. panta 1. punkta a) apakšpunktā.

Vispirms Tiesa atgādina, ka tāda maksājumu pakalpojumu sniedzēju atbildības sistēma neatļautu maksājumu darījumiem gadījumā, kas paredzēta Direktīvas 2007/64 60. panta 1. punktā, ir tikusi pilnībā saskaņota. Līdz ar to ar minēto direktīvu nav saderīga nedz paralēla atbildības sistēma saistībā ar to pašu atbildības iestāšanās gadījumu, nedz arī konkurējoša atbildības sistēma, kas ļautu maksājumu pakalpojumu lietotājam izvirzīt šo atbildību, pamatojoties uz citiem atbildības iestāšanās gadījumiem.

Valsts tiesa nevar neņemt vērā minētajā direktīvā paredzēto nošķirumu attiecībā uz maksājumu darījumiem atkarībā no tā, vai tie ir vai nav atļauti. Tātad šāda tiesa nevar lemt par lūgumu atmaksāt tādus maksājumus kā pamatlietā aplūkojamie maksājumi, iepriekš šos maksājumus nekvalificējot kā atļautus vai neatļautus darījumus. Proti, minētais 60. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar Direktīvas 2007/64 86. panta 1. punktu¹⁴⁶, nepieļauj, ka maksājumu pakalpojumu lietotājs var izvirzīt šo pakalpojumu sniedzēja atbildību tādēļ, ka šis pakalpojumu sniedzējs nav izpildījis savu šīs direktīvas 47. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto informēšanas pienākumu, ciktāl šī atbildība attiecas uz maksājumu darījumu atlīdzināšanu.

Tomēr, tā kā iesniedzējtiesa, izvērtējusi pamatlietā aplūkamo maksājumu atļauto vai neatļauto raksturu, uzskata par nepieciešamu zināt tās informācijas raksturu un apjomu, kas attiecīga maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējam ir jāsniedz šim maksātājam saskaņā ar Direktīvas 2007/64 47. panta 1. punkta a) apakšpunktu, prejudiciālo jautājumu nozīmīgums pamatlīstas izspriešanā nevar tikt apstrīdēts.

Attiecībā konkrēti uz šajā tiesību normā paredzēto informēšanas pienākumu raksturu un apjomu Tiesa, ņemdamā vērā, ka ar Direktīvu 2007/64 ir veikta pilnīga saskaņošana, uzskata, ka šie pienākumi noteikti ir pienākumi, kas dalībvalstīm jāīsteno bez tiesībām no tiem atkāpties un pat bez tiesībām tos mīkstināt un jākvalificē kā pienākumi rīkoties, pieliekot nepieciešamās pūles, nevis kā pienākumi sasniegt rezultātu. Nekas 47. panta sistēmā neļauj uzskatīt, ka, paredzot pienākumus, ar kuriem precīzi ir norādītas veicamās darbības, Savienības likumdevējs vēlētos vienīgi panākt, lai šajā ziņā tiktu ieguldītas pūles.

Turklāt Direktīvas 2007/64 47. panta 1. punkta a) apakšpunktā ietvertā vārdkopa "attiecīgā gadījumā" ir jāsaprot tādējādi, ka tā nozīmē, ka maksājuma darījumā informācija par saņēmēju – kura šī maksājuma pakalpojumu sniedzējam ir jāsniedz attiecīgajam maksātājam pēc tam, kad maksājuma darījuma summa ir tikusi debitēta no šī maksātāja konta vai brīdī, par ko panākta vienošanās atbilstoši šīs direktīvas 47. panta 2. punktam, – ietver informāciju, kura šī maksājumu pakalpojumu sniedzēja rīcībā ir vai kurai būtu jābūt tā rīcībā saskaņā ar Savienības tiesībām. Šo interpretāciju apstiprina minētās direktīvas mērķis, kas it īpaši ir garantēt, ka šo pakalpojumu lietotāji var viegli identificēt maksājumu darījumus, izmantojot "vienādi augstvērtīgu, skaidru" informāciju. Lai nodrošinātu attiecīgo darījumu pilnībā integrētu un automatizētu apstrādi un uzlabotu maksājumu efektivitāti un ātrumu, šai informācijai vienlaikus ir jābūt vajadzīgai un pietiekamai gan attiecībā uz maksājumu pakalpojumu līgumu, gan arī uz pašiem maksājumu darījumiem, un samērīgai ar šo lietotāju vajadzībām.

Šajā lietā informācijai, kas maksājumu pakalpojumu sniedzējam saskaņā ar Direktīvas 2007/64 47. panta 1. punkta a) apakšpunktu bija jāsniedz attiecīgajam maksātājam, lai tā atbilstu šīm prasībām, bija jābūt pietiekami precīzai un nozīmīgai. Proti, šādu īpašību neesamības gadījumā šis maksātājs, izmantojot šo informāciju, nevarētu droši identificēt attiecīgo maksājuma darījumu.

¹⁴⁶ Šajā tiesību normā attiecībā uz dalībvalstīm ir reglamentētas sekas, ko rada ar šo pašu direktīvu veiktā pilnīgā saskaņošana.

Direktīvas 2007/64 47. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā teikuma daļā minētā “atsauce, kas ļauj maksātājam identificēt katru maksājuma darījumu”, neļauj attiecīgajam maksātājam sasaistīt minēto atsauci ar konkrētu maksājumu darījumu. Tātad attiecīgā maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējam 47. panta 1. punkta a) apakšpunkta teikuma otrajā daļā minētā papildu elementa, proti, “informācijas par maksājuma saņēmēju”, kontekstā bija obligāti jāsniedz maksātājam informācija, kas nepieciešama, lai pilnībā izpildītu no šīs tiesību normas izrietošās prasības.

3. Kapitāla brīva aprīte

2023. gada 12. oktobra spriedums BA (Mantojums – Sociālo mājokļu politika Savienībā) (C-670/21, [EU:C:2023:763](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Nodokļi – Kapitāla brīva aprīte – LESD 63.–65. pants – Mantojuma nodoklis – Kapitāla aprīte starp dalībvalstīm un trešām valstīm – Nekustamais īpašums, kas atrodas trešā valstī – Labāka nodokļu režīma piemērošana vienīgi nekustamajam īpašumam, kas atrodas dalībvalstī vai Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējā valstī – Ierobežojums – Pamatojums – Mājokļu politika – Nodokļu kontroles efektivitāte

Vācijas iedzīvotājs A, kurš nomira 2016. gadā, 2013. gadā savam dēlam BA, kurš arī dzīvo Vācijā, novēlēja legātā daļu no nekustamā īpašuma, kas atrodas Kanādā un ir izīrēts dzīvošanai.

2017. gada jūlijā kompetentā nodokļu iestāde aprēķināja BA mantojuma nodokļa summu Vācijā. Aprēķinot nodokli, šis nekustamais īpašums tika novērtēts atbilstoši tā pilnai tirgus vērtībai. 2018. gada martā BA lūdza grozīt nodokļa summu, lai īpašums tiktu aplūkts ar nodokli 90 % apmērā no tā tirgus vērtības, kā definēts Vācijas Mantojuma nodokļa un dāvinājuma nodokļa likumā. Norādot, ka šajā likumā ir paredzēts, ka, lai nekustamajam īpašumam varētu piemērot šo nodokļu priekšrocību, īpašumam jāatrodas Vācijā, citā dalībvalstī vai Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējā valstī¹⁴⁷, BA apgalvo, ka ar šo likumu netiek ievērots LESD 63. pantā noteiktais princips par kapitāla brīvu aprīti starp dalībvalstīm un trešām valstīm. Tomēr nodokļu iestāde, uzskatīdama, ka šāda atšķirīga attieksme pret nekustamo īpašumu, kas atrodas vienā no šo triju veidu valstīm, un šāda paša veida īpašumiem, kas atrodas trešā valstī, kas nav EEZ līguma līgumslēdzēja valsts, atbilst šai tiesību normai, vispirms noraidīja BA iesniegto lūgumu veikt grozījumus un vēlāk noraidīja viņa iesniegto sūdzību.

Iesniedzējtiesa, kurā BA vērsās ar prasību, uzdod Tiesai jautājumu par valsts tiesiskā regulējuma, ar kuru no nodokļu priekšrocības saņemšanas tiek izslēgts īpašums, kas izīrēts dzīvošanai un atrodas Kanādā, atbilstību LESD 63. pantam. Lai gan šāds tiesiskais regulējums ir uzskatāms par kapitāla brīvas aprītes ierobežojumu, šī tiesa jautā, vai šādu ierobežojumu var attaisnot ar LESD 65. pantu¹⁴⁸ vai ar primāro vispārējo interešu apsvērumu.

¹⁴⁷ 1992. gada 2. maija Līgums par Eiropas Ekonomikas zonu (OV 1994, L 1, 3. lpp.; turpmāk tekstā – “EEZ līgums”).

¹⁴⁸ Saskaņā ar šo tiesību normu:

“1. Šā Līguma 63. pants neskar dalībvalstu tiesības:

- a) piemērot atšķirīgas attiecīgas nodokļu tiesību normas dažādiem nodokļu maksātājiem, kuru stāvoklis ir atšķirīgs viņu dzīvesvietas vai kapitāla ieguldījuma vietas dēļ;
- b) veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu attiecīgās valsts normatīvo aktu pārkāpumus, jo īpaši nodokļu jomā un finanšu iestāžu konsultatīvās uzraudzības jomā, vai noteikt procedūras, kā pārvaldes vai statistikas informācijas

Spriedumā Tiesa nospriež, ka LESD 63.–65. pantam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēts, ka, lai aprēķinātu mantojuma nodokli, privātīpašumā esošs apbūvēts zemesgabals, kas atrodas trešā valstī, kura nav EEZ līguma līgumslēdzēja valsts, un kas ir izīrēts dzīvošanai, tiek novērtēts atbilstoši pilnai tirgus vērtībai, bet tāda paša veida īpašums, kas atrodas valsts teritorijā, citā dalībvalstī vai EEZ līguma līgumslēdzējā valstī, šī aprēķina vajadzībām tiek novērtēts 90 % apmērā no tā tirgus vērtības.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa konstatē, ka aplūkotais tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru nodokļu priekšrocības izmantošana ir atkarīga no mantojumā ietilpstošās mantas atrašanās vietas, izraisa to, ka nekustamais īpašums, kas atrodas trešā valstī, kura nav EEZ līguma līgumslēdzēja valsts, ir pakļauts lielākam nodokļu slogam nekā īpašums, kas atrodas valsts teritorijā, un tādējādi tiek samazināta šī mantojuma vērtība, un tas var atturēt fizisku personu, kura pastāvīgi dzīvo Vācijā, gan no investīcijām nekustamajā īpašumā, kas izīrēts dzīvošanai šādā trešā valstī, gan no šāda sava īpašuma saglabāšanas. Līdz ar to šāds tiesiskais regulējums ir kapitāla aprites ierobežojums LESD 63. panta 1. punkta izpratnē.

Otrām kārtām, izvērtējot, vai šādu ierobežojumu var attaisnot ar LESD 65. pantu, Tiesa vispirms norāda, ka, piemērojot šo pašu tiesisko regulējumu, mantojuma nodokļa aprēķins ir tieši saistīts ar mantojumā ietilpstošās mantas tirgus vērtību. Tādējādi objektīvi nav nekādas atšķirības situācijā, kas varētu pamatot nevienlīdzīgu attieksmi nodokļu jomā attiecībā uz mantojuma nodokļa apmēru, kurš maksājams attiecīgi par nekustamo īpašumu, kas atrodas Vācijā, citā dalībvalstī vai EEZ līguma līgumslēdzējā valstī, un nekustamo īpašumu, kas atrodas trešā valstī, kura nav EEZ līguma līgumslēdzēja valsts. Šādos apstākļos, atzīstot, ka situācijas nav salīdzināmas tikai tādēļ, ka aplūkotais nekustamais īpašums atrodas trešā valstī, kas nav EEZ līguma līgumslēdzēja valsts, lai gan LESD 63. panta 1. punktā tieši ir aizliegti pārrobežu kapitāla aprites ierobežojumi, šai tiesību normai tiktu atņemts tās saturs.

Tāpēc, uzskatīdama, ka aplūkotā atšķirīgā attieksme skar objektīvi salīdzināmas situācijas, Tiesa turpinājumā pārbauda, vai atšķirīgo attieksmi šajās situācijās var attaisnot ar primāro vispārējo interešu apsvērumu.

vajadzībām deklarēt kapitāla apriti, vai arī veikt pasākumus, ko pamato sabiedriskās kārtības vai sabiedriskās drošības intereses.

2. Šī nodaļa neliedz piemērot tādus ierobežojumus attiecībā uz tiesībām veikt uzņēmējdarbību, kas ir saderīgi ar Līgumiem. [..]"

Šajā ziņā, pirmkārt, tā atgādina, ka prasības saistībā ar dalībvalsts sociālo mājokļu politiku un tās finansēšanu principā var būt primāri vispārējo interešu apsvērumi. Tāpat, tā kā Savienībai ir gan ekonomisks, gan sociāls mērķis, LESD noteikumos paredzētās tiesības uz brīvu apriti ir jālīdzsvaro ar sociālās politikas mērķiem, tostarp mērķi nodrošināt pienācīgu sociālo aizsardzību. Savukārt EEZ līguma gadījumā viens no tā galvenajiem mērķiem, proti, panākt, lai iekšējā tirgū, kas izveidots Savienības teritorijā, tiktu iekļautas Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) valstis, ir izprotams, ņemot vērā privileģētās attiecības starp Savienību un EBTA valstīm. Tādējādi tāds sociālās politikas mērķis kā mājokļu par pieejamu īres maksu veicināšana un pieejamība dalībvalstīs un EEZ līguma līgumslēdzējās valstīs principā var būt primārs vispārējo interešu apsvērums, kas var attaisnot kapitāla brīvas aprites ierobežojumus. Tomēr nešķiet, ka aplūkotais tiesiskais regulējums ir piemērots, lai saskanīgi un sistemātiski nodrošinātu šī mērķa sasniegšanu. Konkrētāk, šis tiesiskais regulējums, kas ir piemērojams vispārīgi, nepievēršas vietām, kurās mājokļu par pieejamu īres maksu trūkums ir īpaši raksturīgs, kā, piemēram, lielās Vācijas pilsētās. Papildus – novērtēšanu 90 % apmērā no tirgus vērtības, lai aprēķinātu mantojuma nodokli, var piemērot visām nekustamā īpašuma, kas izīrēts dzīvošanai, kategorijām, sākot no visvienkāršākā līdz visekskluzīvākajam īpašumam. Turklāt arī nešķiet, ka šajā tiesiskajā regulējumā mantiniekiem būtu paredzēts pienākums saglabāt savu mājokli noteiktu laikposmu un to izmantot izīrēšanai, līdz ar to, saņemot aplūkotās nodokļu priekšrocības, viņi var pārdot šo mājokli vai to izmantot kā otro dzīvesvietu. Tādējādi šo nodokļu priekšrocību nevar uzskatīt par pamatotu ar mērķi veicināt un piedāvāt mājokļus par pieņemamu īres maksu dalībvalstīs un EEZ līguma līgumslēdzējās valstīs.

Otrkārt, Tiesa nospriež, ka primārais vispārējo interešu apsvērums saistībā ar nepieciešamību nodrošināt nodokļu kontroles efektivitāti nevar attaisnot kapitāla brīvas aprites ierobežojumu, ko rada aplūkotais valsts tiesiskais regulējums. Atgādinājusi atbilstošos Nodokļu nolīguma starp Vāciju un Kanādu ¹⁴⁹ noteikumus, Tiesa faktiski konstatē, ka tad, ja nekustamais īpašums atrodas Kanādā, Vācijas iestādes var pieprasīt kompetentajām Kanādas iestādēm informāciju, kas nepieciešama, lai pārbaudītu, vai ir izpildīti aplūkotajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētie nosacījumi iepriekš minētās nodokļu priekšrocības piešķiršanai.

¹⁴⁹ Nolīgums starp Vācijas Federatīvo Republiku un Kanādu par nodokļu dubultās uzlikšanas ienākuma nodokļa un dažu citu nodokļu jomā, kā arī izvairīšanās no nodokļu nomaksas novēršanu un palīdzības sniegšanu nodokļu jautājumos, kas noslēgts Berlīnē 2001. gada 19. aprīlī (BGBl. 2002 II, 670. lpp.).

IV. Robežkontrole, patvērums un imigrācija

1. Patvēruma politika

2023. gada 6. jūlija spriedums *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu) (C-663/21, [EU:C:2023:540](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2011/95/ES – Normas par bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas nosacījumiem – 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts – Bēgļa statusa atcelšana – Trešās valsts valstspiederīgais, kas ar galīgu spriedumu notiesāts par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu – Draudi sabiedrībai – Samērīguma pārbaude – Direktīva 2008/115/ES – To trešo valstu valstspiederīgo atgriešana, kuri dalībvalstī atrodas nelikumīgi – Izraidīšanas atlikšana

2023. gada 6. jūlija spriedums *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu) (C-8/22, [EU:C:2023:542](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2011/95/ES – Standarti bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai – 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts – Bēgļa statusa atcelšana – Trešās valsts valstspiederīgais, kas notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu – Draudi sabiedrībai – Samērīguma pārbaude

2023. gada 6. jūlija spriedums *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Sevišķi smags noziegums) (C-402/22, [EU:C:2023:543](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2011/95/ES – Standarti bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai – 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts – Bēgļa statusa atcelšana – Trešās valsts valstspiederīgais, kas ar galīgu spriedumu notiesāts par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu – Draudi sabiedrībai – Samērīguma pārbaude

Lietā *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu) (C-663/21) 2015. gada decembrī AA tika piešķirts bēgļa statuss Austrijā. Laikā no 2018. gada marta līdz 2020. gada oktobrim viņš vairākas reizes tika notiesāts ar cietumsodu un naudas sodu par dažādiem noziedzīgiem nodarījumiem, tostarp par draudu izteikšanu, svešas mantas iznīcināšanu vai bojāšanu, aizliegtām darbībām ar narkotikām, narkotiku tirdzniecību, miesas bojājumu nodarīšanu, kā arī par agresīvu izturēšanos pret personu, kura atbildīga par sabiedrisko kārtību.

Ar 2019. gada septembrī pieņemtu lēmumu kompetentā Austrijas iestāde atņēma AA bēgļa statusu, pieņēma atgriešanas lēmumu, to papildinot ar aizliegumu uzturēties, kā arī noteica labprātīgas izbraukšanas termiņu, vienlaikus norādot, ka viņa izraidīšana netiek atļauta.

Pēc AA celtas prasības *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Austrija) ar 2021. gada maijā pieņemtu spriedumu atcēla iepriekš minēto 2019. gada septembra lēmumu. Šī tiesa konstatēja, ka AA ir notiesāts ar galēju spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu un ka viņš rada draudus sabiedrībai. Tomēr tā uzskatīja, ka ir jālīdzsvaro uzņemošās dalībvalsts intereses ar attiecīgās personas interesēm saņemt starptautisku aizsardzību, ņemot vērā pasākumus, kuriem viņš tiktu pakļauts šādas aizsardzības atcelšanas gadījumā. Tā kā, atgriežoties savā izcelsmes valstī, AA draudētu spīdzināšana vai nāve, minētā tiesa uzskatīja, ka viņa intereses prevalē pār Austrijas interesēm. Kompetentā Austrijas iestāde iesniedza revīzijas sūdzību (*Revision*) par šo spriedumu *Verwaltungsgerichtshof* (Administratīvā tiesa, Austrija).

Lietā *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu) (C-8/22) 2007. gada februārī XXX tika piešķirts bēgļa statuss Beļģijā. Ar 2010. gada decembra spriedumu viņš tika notiesāts ar 25 gadiem cietumā, tostarp par vairāku kustamas mantas priekšmetu nolaupīšanu un tīšu nonāvēšanu, lai atvieglotu laupīšanas izdarīšanu vai arī lai nodrošinātu nesodāmību par to.

Ar lēmumu, kas pieņemts 2016. gada maijā, kompetentā Beļģijas iestāde viņam atņēma bēgļa statusu. XXX šo lēmumu pārsūdzēja *Conseil du contentieux des étrangers* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija), kura ar 2019. gada augusta spriedumu to noraidīja. Šī tiesa uzskatīja, ka draudi, ko XXX rada sabiedrībai, izriet no viņa notiesāšanas par sevišķi smagu noziegumu, tādējādi minētajai iestādei neesot bijis jāpierāda, ka viņš radītu reālu, pastāvošu un pietiekami nopietnu apdraudējumu sabiedrībai. Gluži pretēji, minētajai iestādei esot bijis jāpierāda, ka, lai gan XXX ir notiesāts, viņš vairs nerada šādus draudus. XXX par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Conseil d'État* (Valsts padome, Beļģija).

Lietā *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Sevišķi smags noziegums) (C-402/22) 2018. gada jūlijā M.A. iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu Nīderlandē. Kompetentā Nīderlandes iestāde 2020. jūnijā šo pieteikumu noraidīja, pamatojoties uz to, ka pieteicējs 2018. gadā bija notiesāts ar 24 mēnešu brīvības atņemšanas sodu par vienā vakarā izdarītu seksuālu vardarbību trijās epizodēs, seksuālas vardarbības mēģinājumu vienā epizodē un mobilā tālruņa zādzību.

Pamatojoties uz M.A. celto prasību, pirmās instances tiesa 2020. gada jūnija lēmumu atcēla nepietiekama pamatojuma dēļ. Kompetentā Nīderlandes iestāde par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande). Tā norāda, pirmkārt, ka M.A. pārmestie fakti esot jāuzskata par vienotu noziedzīgu nodarījumu, kas veido sevišķi smagu noziegumu, un, otrkārt, ka notiesāšana par sevišķi smagu noziegumu principā pierāda, ka M.A. rada draudus sabiedrībai.

Šajās trijās lietās iesniedzējtiesas būtībā uzdod jautājumus Tiesai par nosacījumiem, kādiem ir pakārtota bēgļa statusa atcelšana, piemērojot Direktīvas 2011/95¹⁵⁰ 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu, kā arī par uzņemšanās dalībvalsts interešu un attiecīgās personas interešu saņemt starptautisku aizsardzību līdzsvarošanu šādā kontekstā.

Ar šiem trim spriedumiem, kuri pasludināti vienā un tajā pašā dienā, Tiesa atbild uz šiem jautājumiem, precizējot, pirmkārt, "sevišķi smaga nozieguma" un "draudu sabiedrībai" jēdzienus, kā arī, otrkārt, šajā ziņā veicamās samērīguma pārbaudes apmēru. Tā arī izskaidro saistību starp bēgļa statusa atcelšanu un atgriešanas lēmuma pieņemšanu.

Tiesas vērtējums

Tiesa vispirms konstatē, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta piemērošana ir pakārtota tam, ka ir izpildīti divi atšķirīgi nosacījumi attiecībā uz to, pirmkārt, ka attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu, un, otrkārt, uz to, ka ir pierādīts, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai, kurā viņš uzturas. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka apstākļi, ka pirmais no šiem diviem nosacījumiem ir izpildīts, ir pietiekams, lai pierādītu,

¹⁵⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.). Šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā ir norādīts, ka "dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja [...] viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai".

ka arī otrs nosacījums ir izpildīts. Šāda minētās tiesību normas interpretācija izriet no tās formulējuma, kā arī no tās salīdzinājuma ar Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu¹⁵¹ un 17. panta 1. punktu¹⁵².

Attiecībā uz pirmo no šiem nosacījumiem, ja vien nav tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, lai noteiktu tā jēgu un piemērojamību, jēdziens "sevišķi smags noziegums" parasti visā Savienībā ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi. Pirmām kārtām, jēdziens "noziegums" saskaņā ar tā ierasto nozīmi raksturo darbību vai bezdarbību, kas uzskatāma par smagu attiecīgās sabiedrības tiesību sistēmas pārkāpumu un kas šajā sabiedrībā šī fakta dēļ kā tāda ir krimināli sodāma. Otrām kārtām, vārdkopa "sevišķi smags", ciktāl ar to "nozieguma" jēdzienam tiek pievienoti divi vērtējumi, norāda uz ārkārtēji smagu noziegumu.

Saistībā ar kontekstu, kādā tiek izmantots jēdziens "sevišķi smags noziegums", pirmkārt, jāņem vērā Tiesas judikatūra par Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu, kurš attiecas uz "smagu nepolitisku noziegumu", un šīs direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu, kurš attiecas uz "smagu noziegumu", ņemot vērā, ka šo pantu mērķis ir arī liegt starptautisko aizsardzību trešās valsts valstspiederīgajam, kurš ir izdarījis noteiktas smaguma pakāpes noziegumu. Otrkārt, no Direktīvas 2011/95 12., 14., 17. un 21. panta salīdzinājuma izriet, ka Savienības likumdevējs ir noteicis atšķirīgas prasības attiecībā uz noziegumu smaguma pakāpi, uz kurām var atsaukties, lai attaisnotu izslēgšanas pamata piemērošanu vai starptautiskās aizsardzības atcelšanu, vai bēgļa izraidīšanu. Tā, Direktīvas 2011/95 17. panta 3. punktā ir norāde uz "viena vai vairāku noziegumu" izdarīšanu un šīs direktīvas 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā un 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir atsauce uz "smaga nozieguma" izdarīšanu. No tā izriet, ka vārdkopas "sevišķi smags noziegums" izmantošana Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā pierāda Savienības likumdevēja izvēli pakļaut šīs tiesību normas piemērošanu tam, lai tostarp būtu izpildīts īpaši stingrs nosacījums attiecībā uz to, ka persona ir galīgi notiesāta par noziegumu, kurš ir ārkārtēji smags, smagāks par noziegumiem, kuri var attaisnot iepriekš minēto šīs direktīvas noteikumu piemērošanu.

Runājot par nozieguma smaguma pakāpes izvērtējumu atbilstoši Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktam, tas, protams, jāveic, pamatojoties uz kopēju standartu un kritērijiem. Tomēr, ciktāl dalībvalstu krimināltiesības nav vispārēji saskaņotas, tas jāveic, ņemot vērā attiecīgās dalībvalsts krimināltiesību sistēmā izdarīto izvēli attiecībā uz tādu noziegumu noteikšanu, kuru specifiskās pazīmes ļauj tos uzskatīt par ārkārtēji smagiem, jo tie visvairāk apdraud sabiedrības tiesību sistēmu.

Katrā ziņā, ņemot vērā, ka šī tiesību norma attiecas uz notiesāšanu ar galīgu spriedumu par "sevišķi smagu noziegumu" vienskaitlī, nozieguma smaguma pakāpi nevar panākt, kumulējot atsevišķus noziedzīgus nodarījumus, no kuriem neviens pats par sevi nav sevišķi smags noziegums.

Visbeidzot, izvērtējot šāda nozieguma smaguma pakāpi, ir jāpārbauda visi attiecīgās lietas apstākļi. Šajā ziņā būtiska nozīme tostarp ir notiesājošā nolēmuma motīvu daļai, paredzētā soda raksturam, kā arī ilgumam un piespriešajam sodam, izdarītā nozieguma raksturam, visiem ar nozieguma izdarīšanu

¹⁵¹ Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir skaidri paredzēts, ka trešās valsts valstspiederīgajam liedz bēgļa statusu, ja viņš, pirms tiek uzņemts par bēgli, ārpus patvēruma valsts ir izdarījis smagu nepolitisku noziegumu, un tajā nav nekādas prasības par to, ka viņam būtu jārada draudi tās dalībvalsts sabiedrībai, kurā viņš uzturas.

¹⁵² Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punktā, kurš attiecas uz alternatīvās aizsardzības piešķiršanu, kas var sniegt ierobežotāku aizsardzību nekā bēgļa statuss, ir atsauce uz smaga nozieguma izdarīšanu (šā punkta b) apakšpunkts) un draudu sabiedrībai esamību (šā punkta d) apakšpunkts), un šie apstākļi tiek skaidri norādīti kā alternatīvi apstākļi; tas nozīmē – katrs no tiem atsevišķi izraisa alternatīvās aizsardzības saņemšanas izslēgšanu.

saistītajiem apstākļiem, tam, vai nodarījums izdarīts tīši vai netīši, kā arī ar to nodarītā kaitējuma raksturam un apmēram.

Runājot par otro nosacījumu par to, ka ir jābūt pierādītam, ka trešās valsts valstspiederīgais rada draudus uzņemotās dalībvalsts sabiedrībai, Tiesa, pirmām kārtām, konstatē, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā norādīto pasākumu var īstenot vienīgi tad, ja attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais rada reālus, pastāvošus un pietiekami nopietnus draudus šīs dalībvalsts sabiedrības pamatinteresēm. Šajā ziņā Tiesa tostarp precizē, ka no paša šīs tiesību normas formulējuma izriet, ka to var piemērot vienīgi tad, ja šis valstspiederīgais "rada" draudus sabiedrībai, un tas drīzāk norāda, ka šim apdraudējumam jābūt reālam un pastāvošam. Līdz ar to, jo lēmums saskaņā ar šo tiesību normu tiek pieņemts attālinātākā laikā no notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, jo kompetentajai iestādei vairāk jāņem vērā izmaiņas, kas notikušas pēc šāda nozieguma izdarīšanas, lai noteiktu, vai dienā, kad tai ir jālemj par iespējamo bēgļa statusa atcelšanu, pastāv reāli un pietiekami nopietni draudi. Tiesa šajā ziņā pamatojas arī uz faktu, ka no dažādu Direktīvas 2011/95 noteikumu salīdzināšanas ar tās 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu izriet, ka pēdējās tiesību normas piemērošana ir pakārtota stingriem nosacījumiem.

Otrām kārtām, attiecībā uz kompetentās iestādes un konkrētā trešās valsts valstspiederīgā attiecīgajām lomām, izvērtējot šādu draudu esamību, kompetentajai iestādei, piemērojot Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu, katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē visi attiecīgā gadījuma apstākļi. Šādā kontekstā šai iestādei ir jābūt visai būtiskajai informācijai un tai ir jāveic pašai savs šo apstākļu vērtējums, lai noteiktu sava lēmuma būtību, kā arī to pilnībā pamatotu.

Visbeidzot, dalībvalsts tiesības piemērot Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā paredzēto pasākumu ir jāīsteno, ievērojot it īpaši samērīguma principu, un tas nozīmē, ka ir jālīdzsvaro apdraudējums, ko attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais rada tās dalībvalsts sabiedrībai, kurā viņš uzturas, no vienas puses, un tiesības, kas jānodrošina personām, kuras atbilst minētās direktīvas 2. panta d) punkta materiāltiesiskajiem nosacījumiem, no otras puses. Šajā vērtējumā kompetentajai iestādei ir jāņem vērā arī Savienības tiesībās garantētās pamattiesības un tostarp jāpārbauda iespēja noteikt citus pasākumus, kas mazāk kaitētu bēgļiem garantētajām tiesībām un pamattiesībām, bet kas būtu tikpat efektīvi, lai nodrošinātu uzņemotās dalībvalsts sabiedrības aizsardzību.

Tomēr, īstenojot šādu pasākumu, minētajai iestādei turklāt nav pienākuma pārbaudīt, vai sabiedrības intereses, kas saistītas ar trešās valsts valstspiederīgā atgriešanos savā izcelsmes valstī, ir pārākas par šī valstspiederīgā interesēm saglabāt starptautisko aizsardzību, ņemot vērā to pasākumu apjomu un raksturu, kuriem viņš tiktu pakļauts, ja atgrieztos savā izcelsmes valstī. Sekas, kādas attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam vai tās dalībvalsts sabiedrībai, kurā šis trešās valsts valstspiederīgais uzturas, radītu viņa iespējamā atgriešanās savā izcelsmes valstī, ir jāņem vērā, nevis pieņemot lēmumu par bēgļa statusa atcelšanu, bet attiecīgā gadījumā – kad kompetentā iestāde ir nodomājusi pieņemt atgriešanās lēmumu attiecībā uz minēto trešās valsts valstspiederīgo.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts daļēji atbilst Ženēvas konvencijas 33. pantā¹⁵³ ietvertajiem izslēgšanas pamatiem. To ņemot vērā, ciktāl pirmajā no šīm

¹⁵³ Ženēvas Konvencijas par bēgļa statusu, kas parakstīta Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā (*Recueil des traités des Nations unies*, 189. sēj., 150. lpp., Nr. 2545 (1954)), stājusies spēkā 1954. gada 22. aprīlī un papildināta ar 1967. gada 31. janvārī Ņujorkā noslēgto Protokolu par bēgļa statusu (turpmāk tekstā – "Ženēvas konvencija"), 33. pantā ir paredzēts: "1. Neviena dalībvalsts nekādā gadījumā neizraida vai neatgriež bēgli uz tās valsts robežu, kuras teritorijā viņa dzīvē un brīvība ir apdraudēta sakarā ar viņa rasi, reliģiju, tautību vai piederību pie kādas īpašas sociālās grupas vai sakarā ar viņa politiskajiem uzskatiem. 2. Iepriekšējā noteikuma priekšrocības tomēr nevar pieprasīt bēglis, kuru ir pamats uzskatīt par bīstamu tās valsts drošībai, kurā viņš atrodas, vai ja viņš ir atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, kas

tiesību normām attiecībā uz tajā norādītajiem gadījumiem ir paredzēts, ka dalībvalstīm ir iespēja atcelt bēgļa statusu, savukārt otra tiesību norma ļauj bēgli, kurš ir kādā no šīm situācijām, izraidīt uz valsti, kurā viņa dzīvība vai brīvība ir apdraudēta, Savienības tiesībās ir paredzēta plašāka starptautiskā aizsardzība attiecīgajiem bēgļiem nekā Ženēvas konvencijā garantētā. Tādējādi saskaņā ar Savienības tiesībām kompetentajai iestādei var būt tiesības, piemērojot Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu, atcelt trešās valsts valstspiederīgajam piešķirto bēgļa statusu, tomēr tai nav noteikti atļauts viņu izraidīt uz tā izcelsmes valsti. Procesuālā ziņā šāda izraidīšana turklāt nozīmētu atgriešanas lēmuma pieņemšanu, ievērojot materiālās un procesuālās garantijas, kas paredzētas Direktīvā 2008/115¹⁵⁴, kuras 5. pantā tostarp ir noteikts, ka dalībvalstīm, īstenojot šo direktīvu, ir jāievēro neizraidīšanas princips. Tāpēc bēgļa statusa atcelšanu, piemērojot Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punktu, nevar uzskatīt par tādu, kas nenozīmē, ka būtu jāpauž nostāja par atsevišķu jautājumu, proti, vai šī persona var tikt izraidīta uz tās izcelsmes valsti. Šādā kontekstā Tiesa precizē arī, ka Direktīvas 2008/115 5. pantam ir pretrunā atgriešanas lēmuma attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo pieņemšana, ja ir pierādīts, ka viņa izraidīšana uz paredzēto galamērķa valsti saskaņā ar neizraidīšanas principu ir liegta uz nenoteiktu laiku.

2. Imigrācijas politika

2023. gada 18. aprīļa spriedums *Afrin* (C-1/23 PPU, [EU:C:2023:296](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība – Robežkontrole, patvērums un imigrācija – Imigrācijas politika – Direktīva 2003/86/EK – Tiesības uz ģimenes atkalapvienošanos – 5. panta 1. punkts – Pieteikuma par ieceļošanu un uzturēšanos iesniegšana, lai īstenotu ģimenes atkalapvienošanās tiesības – Dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā apgādnieka ģimenes locekļiem ir paredzēts pienākums iesniegt pieteikumu šīs valsts kompetentajā diplomātiskajā pārstāvniecībā personīgi – Neiespējamība vai pārmērīgas grūtības ierasties minētajā pārstāvniecībā – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 7. un 24. pants

Sīrijas valstspiederīgie X un Y apprecējās 2016. gadā Sīrijā. Viņiem ir divi bērni, kuri dzimuši attiecīgi 2016. un 2018. gadā. 2019. gadā Y pameta Sīriju, lai dotos uz Beļģiju, savukārt X un abi viņu bērni

apdraud šīs valsts sabiedrību [viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga vai mazāk smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus minētās valsts sabiedrībai].”

¹⁵⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.).

palika Afrīnas [Afrin] pilsētā Sīrijas ziemeļrietumos, kur viņi atrodas joprojām. 2022. gada augustā Y Beļģijā tika atzīts par bēgli.

Ar 2022. gada 28. septembra elektroniskā pasta vēstuli, kas adresēta *Office des étrangers* [Ārvalstnieku birojam] (Beļģija) (turpmāk tekstā – “Birojs”), prasītāju advokāts iesniedza pieteikumu par ģimenes atkalapvienošanos X, kā arī abu bērnu vārdā, lai viņi Beļģijā varētu pievienoties Y. Šajā elektroniskā pasta vēstulē bija ietverts precizējums, ka pieteikumu ir iesniedzis prasītāju advokāts Birojā, jo X un viņas bērni atradās ārkārtas apstākļos, kuri faktiski neļāva viņiem ierasties Beļģijas diplomātiskajā pārstāvniecībā, lai tur iesniegtu savu pieteikumu par ģimenes atkalapvienošanos, kā tas ir prasīts Beļģijas tiesību aktos.

Birojs 2022. gada 29. septembrī atbildēja, ka saskaņā ar šiem tiesību aktiem nav iespējams iesniegt šādu pieteikumu ar elektroniskā pasta vēstuli, un aicināja prasītājus sazināties ar kompetento Beļģijas vēstniecību. Ar 2022. gada 9. novembra pieteikumu par pagaidu noregulējumu prasītāji vērsās pret *État belge* iesniedzējtiesā, lai panāktu viņu pieteikuma par ģimenes atkalapvienošanos reģistrāciju. Viņi uzskata, ka Beļģijas tiesību akti, kas bēgļa ģimenes locekļiem pieteikumu par ieceļošanu un uzturēšanos ļauj iesniegt tikai personīgi un diplomātiskajā pārstāvniecībā, pat ja šīm personām nav iespējams tajā ierasties, neatbilstot Savienības tiesībām.

Iesniedzējtiesa apstiprina, ka saskaņā ar Beļģijas tiesībām tādā situācijā kā šajā lietā nav paredzēta nekāda atkāpe no pienākuma būt fiziski klāt procedūras sākumā. Tomēr šī tiesa norāda, ka X un viņas bērniem nav nekādas reālas iespējas atstāt Afrīnu, laiotos uz kompetento Beļģijas diplomātisko pārstāvniecību, jo pierobežas valstis, kurās atrodas šīs pārstāvniecības, nav drošas personām, kuras bēg no Sīrijas vai kuras ir nepieejamas sakarā ar nepieciešamību šķērsot frontes līniju. Lai gan Direktīvas 2003/86¹⁵⁵ 5. panta 1. punktā dalībvalstīm ir ļauts noteikt, kurš – apgādnieks vai viņa ģimenes locekļi – var iesniegt pieteikumu par ģimenes atkalapvienošanos, šajā gadījumā Beļģijas likumdevēja izdarītā izvēle nozīmētu liegt X un viņas bērniem jebkādu iespēju to iesniegt. Līdz ar to iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai šis atteikums apdraud šīs direktīvas lietderīgo iedarbību vai arī ar to tiek pārkāptas pamattiesības¹⁵⁶, kuras ar to ir paredzēts aizsargāt.

Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesa norāda, ka Direktīva 2003/86¹⁵⁷, lasot to kopsakarā ar Hartu¹⁵⁸, nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā, lai iesniegtu pieteikumu par ieceļošanu un uzturēšanos ģimenes atkalapvienošanās nolūkā, ir prasīts, lai apgādnieka – it īpaši atzīta bēgļa – ģimenes locekļi personīgiotos uz dalībvalsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, kura kompetencē ir viņu dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta ārvalstīs, pat ja viņiem nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti doties uz šo pārstāvniecību. Tomēr šī dalībvalsts saglabā iespēju pieprasīt šo ģimenes locekļu personisku ierašanos pieteikuma par ģimenes atkalapvienošanos procedūras vēlākā stadijā.

Tiesas vērtējums

¹⁵⁵ Padomes Direktīva 2003/86/EK (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos (OV 2003, L 251, 12. lpp.).

¹⁵⁶ Tādējādi runa ir par Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. pantā garantētajām tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, [un] tās 24. pantā nostiprinātajām tiesībām uz bērna interešu ņemšanu vērā, kā arī bērna tiesībām regulāri uzturēt personiskas attiecības ar abiem vecākiem.

¹⁵⁷ Runa ir par Direktīvas 2003/86 5. panta 1. punktu.

¹⁵⁸ Tiesa atsaucas uz Hartas 7. pantu un 24. panta 2. un 3. punktu.

Lai nonāktu pie šāda secinājuma, no vienas puses, Tiesa norāda, ka, lai sasniegtu Direktīvas 2003/86 mērķi veicināt ģimenes atkalapvienošanos, dalībvalstīm tādās situācijās kā pamatlietā aplūkotā ir jāizrāda nepieciešamā elastība, lai ieinteresētās personas varētu laikus efektīvi iesniegt savu pieteikumu par ģimenes atkalapvienošanos, atvieglojot šī pieteikuma iesniegšanu un it īpaši pieļaujot distances saziņas līdzekļu izmantošanu. Proti, ja šādas elastības nav, prasība par personisku ierašanos kompetentajā diplomātiskajā vai konsulārajā pārstāvniecībā, iesniedzot pieteikumu, neļauj ņemt vērā iespējamās šķēršļus, kas var kavēt efektīvu šāda pieteikuma iesniegšanu, it īpaši, ja apgādnieka ģimenes locekļi atrodas valstī, kurā norisinās bruņots konflikts. Turklāt, runājot par bēgļu īpašo situāciju, jebkādas elastības no attiecīgās dalībvalsts puses neesamība, liedzot bēgļu ģimenes locekļiem iesniegt viņu pieteikumu par ģimenes atkalapvienošanos neatkarīgi no apstākļiem, sekas var būt tādas, ka ieinteresētajām personām neizdodas ievērot Direktīvas 2003/86 ¹⁵⁹ 12. panta 1. punkta trešajā daļā paredzēto termiņu, un tas nozīmē, ka viņu ģimenes atkalapvienošanās var tikt pakļauta papildu nosacījumiem, neievērojot mērķi pievērst īpašu uzmanību bēgļu situācijai. Līdz ar to prasība par personisku ierašanos pieteikuma par atkalapvienošanos iesniegšanas brīdī, nepieļaujot atkāpes, kas ļautu ņemt vērā apgādnieka ģimenes locekļu konkrēto situāciju, tiesību uz ģimenes atkalapvienošanos īstenošanu padara praktiski neiespējamu, tāpēc šāds tiesiskais regulējums, kas tiek piemērots bez nepieciešamās elastības, apdraud Direktīvas 2003/86 mērķi un atņem tai tās lietderīgo iedarbību.

No otras puses, Tiesa norāda, ka valsts tiesību norma, kurā bez izņēmuma tiek prasīta apgādnieka ģimenes locekļu personiska ierašanās, lai iesniegtu pieteikumu par ģimenes atkalapvienošanos, pat ja šāda ierašanās nav iespējama vai ir pārmērīgi sarežģīta, pārkāpj tiesības uz ģimenes vienotības neaizskaramību, kas noteiktas Hartas 7. pantā, attiecīgā gadījumā lasot to kopsakarā ar tās 24. panta 2. un 3. punktu. Šāds pienākums faktiski nozīmē nesamērīgu iejaukšanos tiesībās uz ģimenes vienotības neaizskaramību saistībā ar – neapšaubāmi – leģitīmo mērķi apkarot krāpšanu, kas saistīta ar ģimenes atkalapvienošanos. Tā kā pieteikuma par ģimenes atkalapvienošanos procedūra notiek pa posmiem, dalībvalstis var lūgt apgādnieka ģimenes locekļu personisku ierašanos vēlākā šīs procedūras stadijā, un pieteikuma par ģimenes atkalapvienošanos izskatīšanai nav nepieciešams paredzēt šādu ierašanos no pieteikuma iesniegšanas brīža. Tomēr, lai netiktu apdraudēts Direktīvas 2003/86 mērķis veicināt ģimenes atkalapvienošanos un pamattiesības, kuras ar šo direktīvu ir paredzēts aizsargāt, ja dalībvalsts pieprasa apgādnieka ģimenes locekļu personisku ierašanos šādā vēlākā stadijā, šai dalībvalstij ir jāatvieglo šī ierašanās, tostarp izsniedzot konsulāros dokumentus vai ceļošanas atļaujas, un līdz absolūti nepieciešamajam jāsamazina ierašanos skaits.

¹⁵⁹ Saskaņā ar šo tiesību normu “dalībvalstis var pieprasīt, lai bēgļi ievērotu nosacījumus, ko paredz 7. panta 1. punkts, ja pieteikums par ģimenes atkalapvienošanos nav iesniegts trīs mēnešos pēc bēgļa statusa piešķiršanas”. Šis pašas Direktīvas 2003/86 šajā 7. panta 1. punktā savukārt ir paredzēts: “Ja iesniegts pieteikums par ģimenes atkalapvienošanos, atbilstošā dalībvalsts var pieprasīt personai, kas iesniegusi pieteikumi, nodrošināt pierādījumus, ka apgādniekam ir:

- a) pajumte, kas uzskatāma par normālu salīdzinot ar ģimenes dzīvesvietu tajā pašā reģionā un kas atbilst vispārējiem higiēnas un drošības standartiem, kas ir spēkā atbilstošajā dalībvalstī;
- b) apdrošināšana slimības gadījumiem attiecībā uz visiem riskiem, ko parasti sedz attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem pašiem vai viņa/viņas ģimenes locekļiem;
- c) stabili un pastāvīgi ienākumi, kas ir pietiekami, lai uzturētu sevi un savas ģimenes locekļus, neizmantojot attiecīgās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmu. Dalībvalstis novērtē minētos ienākumus atkarībā no to veida un pastāvīguma, un var ņemt vērā valsts minimālo algu un pensiju līmeni, kā arī ģimenes locekļu skaitu.”

2023. gada 29. jūnija spriedums *Stadt Frankfurt am Main* un *Stadt Offenbach am Main* (Uzturēšanās atļaujas atjaunošana otrajā dalībvalstī) (C-829/21 un C-129/22, [EU:C:2023:525](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Imigrācijas politika – Tādu trešo valstu valstspiederīgo statuss, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji – Direktīva 2003/109/EK – 9. panta 4. punkta otrā daļa, 14. panta 1. punkts, 15. panta 4. punkta otrā daļa, 19. panta 2. punkts un 22. pants – Trešo valstu valstspiederīgo tiesības uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu dalībvalstī – Pirmās dalībvalsts veikta beztermiņa “pastāvīgā iedzīvotāja ES uzturēšanās atļaujas” piešķiršana – Trešās valsts valstspiederīgais, kas sešus gadus atrodas prombūtnē no pirmās dalībvalsts teritorijas – Tam sekojoša tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu zaudēšana – Pieteikums par tādas uzturēšanās atļaujas atjaunošanu, ko izsniegusi otrā dalībvalsts saskaņā ar Direktīvas 2003/109/EK III nodaļas noteikumiem – Otrās dalībvalsts veikta pieteikuma noraidīšana šo tiesību zaudēšanas dēļ – Nosacījumi

Ganas valstspiederīgā TE un Pakistānas valstspiederīgais EF Itālijā ir saņēmuši pastāvīgā iedzīvotāja ES uzturēšanās atļauju, kurā ietverta norāde “illimitata” (beztermiņa). Attiecīgi 2013. un 2014. gadā viņi no Itālijas ieceļoja Vācijas teritorijā. Pamatojoties uz Itālijā piešķirto pastāvīgā iedzīvotāja statusu, Vācijas iestādes saskaņā ar Vācijas tiesisko regulējumu ārvalstnieku uzturēšanās jomā¹⁶⁰ viņiem piešķirā uzturēšanās atļauju, kas bija derīga vienu gadu.

Pēc tam Vācijas iestādes TE un EF pieteikumus par uzturēšanās atļaujas atjaunošanu noraidīja. Viņi par šo neatjaunošanu iesniedza pārsūdzību tiesā. Konkrēti, runājot par EF, atteikums tika balstīts uz Direktīvas 2003/109¹⁶¹ 9. panta 4. punkta otrajā daļā paredzēto pamatu, ka viņš ir zaudējis tiesības uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu Itālijā, jo vairs nav šajā dalībvalstī uzturējies jau ilgāk par sešiem gadiem. Tas pats pamats tika izvirzīts attiecībā uz TE tiesvedībā saistībā ar viņas iesniegtā atjaunošanas pieteikuma noraidīšanas pārsūdzību.

Vācijas tiesas, kurās attiecīgi pārsūdzību iesnieguši TE un EF, proti, *Hessischer Verwaltungsgerichtshof* (Hesenes federālās zemes Augstākā administratīvā tiesa, Vācija) un *Verwaltungsgericht Darmstadt* (Darmšates Administratīvā tiesa, Vācija), nolēma uzdot Tiesai vairākus jautājumus par Direktīvas 2003/109 interpretāciju.

Šajā spriedumā Tiesa citastarp precizē nosacījumus, kādi tiek izvirzīti tādām lēmumam kā pamatlietās aplūkotie, ar kuriem tiek atteikts atjaunot trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz to, ka viņš ir ilgāk par sešiem gadiem atradies prombūtnē no tās dalībvalsts teritorijas, kas piešķirusi pastāvīgā iedzīvotāja statusu, un tādējādi ir zaudējis tiesības uz šo statusu.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa norāda, ka tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu “pirmajā dalībvalstī”¹⁶² izmantošana ir imperatīvs nosacījums, kas iepriekš jāizpilda trešās valsts valstspiederīgajam, kurš vēlas saņemt vai

¹⁶⁰ 2004. gada 30. jūlija *Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet* (Likums par ārvalstnieku uzturēšanos, nodarbinātību un integrāciju Vācijas Federatīvās Republikas teritorijā; *BGBI.* 2004 I, 1950. lpp.) redakcijā, kas piemērojama pamatlietās.

¹⁶¹ Padomes Direktīva 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji (OV 2004, L 16, 44. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 11. maija Direktīvu 2011/51/ES (OV 2011, L 132, 1. lpp.).

¹⁶² Atbilstoši Direktīvas 2003/109 2. panta c) punktam “pirmā dalībvalsts” ir dalībvalsts, kas pirmo reizi piešķirusi pastāvīgā iedzīvotāja statusu trešās valsts valstspiederīgajam.

atjaunot uzturēšanās atļauju "otrajā dalībvalstī"¹⁶³ saskaņā ar Direktīvas 2003/109 III nodaļas noteikumiem. Tāpēc tad, ja otrā dalībvalsts konstatē, ka attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais ir zaudējis tiesības uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu pirmajā dalībvalstī, pamatojoties konkrēti uz to, kā paredzēts Direktīvas 2003/109 9. panta 4. punkta otrajā daļā, ka viņš ir atradies prombūtnē no pirmās dalībvalsts ilgāk par sešiem gadiem, šis konstatējums liedz šādas uzturēšanās atļaujas atjaunošanu.

Turpinājumā attiecībā uz datumu, kam ir nozīme, novērtējot nosacījumu par tiesībām uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu, Tiesa precizē, ka tas ir datums, kad attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais ir iesniedzis pieteikumu par uzturēšanās atļaujas atjaunošanu saskaņā ar Direktīvas 2003/109 III nodaļas noteikumiem. Tomēr nekas neliedz otrajai dalībvalstij pieņemt jaunu lēmumu, ar kuru uzturēšanās atļaujas atjaunošana tiek atteikta vai šī atļauja tiek atsaukta, piemērojot minētās direktīvas 22. pantu, ja tā uzskata, ka tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu pirmajā dalībvalstī zudums ir iestājies beigušās administratīvā procesa vai tiesvedības attiecībā uz atjaunošanas pieteikumu laikā.

Visbeidzot Tiesa uzsver, ka pierādīšanas pienākums par to, kā tiek izmantotas tiesības uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu pirmajā dalībvalstī, principā ir attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam. Tomēr no Direktīvas 2003/109¹⁶⁴ izriet, ka derīga pastāvīgā iedzīvotāja ES uzturēšanās atļauja ļauj pieņemt, ka šim valstspiederīgajam joprojām ir tiesības uz minēto statusu. Protams, šis pieņēmums nav neatspēkojams, jo otrajai dalībvalstij var nākties pārbaudīt vienu no Direktīvas 2003/109 9. pantā minētajiem pastāvīgā iedzīvotāja statusa zaudēšanas pamatiem. Tomēr šāda atspēkošana var notikt tikai tad, ja pastāv pietiekami konkrētas un saskaņotas norādes, ka viens no šiem pamatiem var būt piemērojams.

Šajā kontekstā Tiesa precizē, kādas pārbaudes ir jāveic otrajai dalībvalstij, ja pastāv šādas norādes attiecībā uz Direktīvas 2003/109 9. panta 4. punkta otrajā daļā paredzēto pamatu, attiecīgā gadījumā lūdzot pirmās dalībvalsts palīdzību atbilstoši savstarpējās uzticēšanās principam¹⁶⁵. Pirmkārt, trešās valsts valstspiederīgajam ir jābūt iepriekš aicinātam iesniegt pierādījumus par iespējamām klātbūtnes reizēm pirmās dalībvalsts teritorijā šajā tiesību normā minētajā sešu gadu laikposmā, turklāt, lai novērstu tiesību uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu zaudēšanu, pietiek ar klātbūtni šajā teritorijā kopumā tikai dažas dienas. Otrkārt, prombūtnes gadījumā no šīs teritorijas ilgāk par sešiem gadiem otrajai dalībvalstij atbilstoši Direktīvas 2003/109 9. panta 4. punkta trešajai daļai ir jāpārbauda, vai pirmā dalībvalsts ir izmantojusi iespēju paredzēt "īpašus iemeslus", kuru dēļ pastāvīgais iedzīvotājs saglabā savu statusu minētajā dalībvalstī šādas prombūtnes gadījumā, un, ja tas tā ir, vai šāds īpašs iemesls ir konstatēts.

¹⁶³ Saskaņā ar Direktīvas 2003/109 2. panta d) punktu ar šo terminu tiek apzīmēta "jebkura dalībvalsts, kas nav dalībvalsts, kura pirmo reizi piešķirusi pastāvīgā iedzīvotāja statusu trešās valsts pilsonim, un kurā pastāvīgais iedzīvotājs izmanto savas uzturēšanās tiesības".

¹⁶⁴ Konkrētāk, no Direktīvas 2003/109 15. panta 4. punkta pirmās daļas kopā ar tās 11. apsvērumu.

¹⁶⁵ Šis princips ir pausts LES 4. panta 3. punktā.

3. Robežu šķērsošana

2023. gada 5. septembra spriedums (virspalāta) Parlaments/Komisija (Atbrīvojums no vīzas prasības Amerikas Savienoto Valstu valstspiederīgajiem) (C-137/21, [EU:C:2023:625](#))

Prasība sakarā ar bezdarbību – Regula (EK) 2018/1806 – 7. panta pirmās daļas f) punkts – To trešo valstu saraksts, kuru valstspiederīgajiem, šķērsojot dalībvalstu ārējās robežas, ir jābūt vīzām – To trešo valstu saraksts, uz kuru valstspiederīgajiem minētā prasība neattiecas – Savstarpības princips – Aicinājums pieņemt deleģēto aktu, ar kuru Amerikas Savienoto Valstu valstspiederīgajiem uz laiku – divpadsmit mēnešiem – aptur atbrīvojumu no vīzas prasības

Atbilstoši Regulai 2018/1806¹⁶⁶, ar ko izveido to trešo valstu sarakstu, kuru pilsoņiem, šķērsojot dalībvalstu ārējās robežas, ir jābūt vīzām, kā arī to trešo valstu sarakstu, uz kuru pilsoņiem šī prasība neattiecas, Savienība kā mērķi ir noteikusi pilnīgu savstarpējības principu vīzu jomā, lai uzlabotu Savienības ārējās politikas attiecībā uz trešām valstīm ticamību un konsekveni¹⁶⁷. Šajā ziņā minētajā regulā ir paredzēts, ka saskaņā ar mehānismu, kas ļauj īstenot savstarpības principu, Savienība var sniegt solidāru atbildi gadījumā, ja viena no trešajām valstīm, kas ir iekļauta šīs pašas regulas sarakstā II pielikumā, nolemj vīzas prasību attiecināt uz vienas vai vairāku dalībvalstu pilsoņiem¹⁶⁸. Regula deleģē Komisijai pilnvaras atbilstoši LESD 290. pantam pieņemt aktus, ar kuriem tostarp uz laiku aptur atbrīvojumu no vīzas prasības trešās valsts valstspiederīgajiem¹⁶⁹.

Komisija 2016. gada aprīlī Parlamentam un Padomei iesniedza paziņojumu¹⁷⁰, kurā bija norādīts, ka savstarpības neievērošana joprojām turpinās trijās trešās valstīs, kuru valstu vidū bija Amerikas Savienotās Valstis un kuras piecu dalībvalstu pilsoņus pakļāva vīzas prasībai. Pēc tam, kad Komisija konstatēja¹⁷¹, ka savstarpības neievērošana vīzu jomā attiecas tikai uz divām trešām valstīm, tostarp

¹⁶⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1806 (2018. gada 14. novembris), ar ko izveido to trešo valstu sarakstu, kuru valstspiederīgajiem, šķērsojot dalībvalstu ārējās robežas, ir jābūt vīzām, kā arī to trešo valstu sarakstu, uz kuru valstspiederīgajiem minētā prasība neattiecas (kodificēta redakcija) (OV 2018, L 303, 39. lpp.).

¹⁶⁷ Skat. Regulas 2018/1806 14. apsvērumu.

¹⁶⁸ Skat. Regulas 2018/1806 15. apsvērumu.

¹⁶⁹ Skat. Regulas 2018/1806 17. apsvērumu un 7. panta pirmās daļas e), f) un h) punktu. It īpaši atbilstoši 7. pantam:

“Ja kāda no II pielikuma sarakstā uzskaitītajām trešām valstīm vienas vai vairāku dalībvalstu valstspiederīgajiem piemēro vīzas prasību, piemēro šādus noteikumus:

[..]

f) ja 24 mēnešu laikā pēc a) punkta trešajā daļā minētās publicēšanas dienas attiecīgā trešā valsts nav atcēlusi vīzas prasību, Komisija saskaņā ar 10. pantu pieņem deleģēto aktu, ar kuru uz laiku aptur atbrīvojumu no vīzas prasības uz 12 mēnešu laikposmu minētās trešās valsts valstspiederīgajiem. [...] Neskarot 6. panta piemērošanu, ar deleģēto aktu tiek noteikts, ka minētās apturēšanas laikā attiecīgās trešās valsts valstspiederīgajiem, šķērsojot dalībvalstu ārējās robežas, ir jābūt vīzai;

[..].”

¹⁷⁰ Komisijas 2016. gada 12. aprīļa paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Pašreizējais stāvoklis un iespējamā turpmākā rīcība situācijā, kad atsevišķas trešās valstis neievēro savstarpības principu vīzu politikas jomā” (COM(2016) 221 final).

¹⁷¹ Ar 2016. gada 21. decembra otro secīgo paziņojumu.

Amerikas Savienotajām Valstīm, Parlaments 2017. gada martā pieņēma Rezolūciju¹⁷², kurā tas uzskatīja, ka Komisijai ir "juridisks pienākums pieņemt deleģētu aktu, ar kuru uz laiku aptur atbrīvojumu no vīzas prasības attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgajiem, kas nav atcēlušas vīzas prasību dažu ES dalībvalstu pilsoņiem", un aicināja Komisiju pieņemt šādu aktu. Komisija uz šo lūgumu 2017. gada maijā atbildēja noliedzoši¹⁷³. Pēc tam, kad Komisija 2020. gada martā iesniedza sesto secīgo paziņojumu, Parlaments atkārtoti izteica aicinājumu pieņemt lēmumu¹⁷⁴, jo Amerikas Savienotās Valstis joprojām piemēroja vīzas prasību četru dalībvalstu pilsoņiem. Komisija arī uz šo aicinājumu atbildēja noliedzoši¹⁷⁵.

Uzskatāms, ka Regulas 2018/1806 7. panta pirmās daļas f) apakšpunktā Komisijai ir noteikts pienākums pieņemt deleģētu aktu, ja ir izpildīti šajā tiesību normā paredzētie šāda akta pieņemšanas nosacījumi, Parlaments pret Komisiju cēla prasību sakarā ar bezdarbību atbilstoši LESD 265. pantam.

Tiesa spriedumā lemj par prasības sakarā ar bezdarbību pieņemamību, proti, pirmkārt, par šajā tiesību normā paredzēto prasības celšanas termiņu un, otrkārt, nostājas formulēšanas jēdzienu minētās tiesību normas izpratnē iestāžu kontekstā. Tiesa pēc būtības noraida prasību, pamatojoties uz to, ka Komisija, ievērojot minētās regulas kritērijus, nav pārsniegusi savu rīcības brīvību, uzskatāma, ka tai nav jāpieņem pieprasītais deleģētais akts.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa lemj par prasības pieņemamību¹⁷⁶.

Pirmais nepieņemamības pamats izriet no tā, ka prasība ir novēlota, jo Parlaments prasību sakarā ar bezdarbību cēla pēc tam, kad Komisijai ar 2020. gada oktobra rezolūciju bija nosūtījis otro aicinājumu pieņemt lēmumu, taču tas nebija cēlis šādu prasību pēc 2017. gada marta rezolūcijas. Šajā ziņā Tiesa konstatē, ka jautājums, vai Parlaments tādējādi nav ievērojis LESD 265. panta otrajā daļā paredzēto prasības celšanas termiņu, ir atkarīgs no tā, vai otrais aicinājums pieņemt lēmumu, ņemot vērā objektīvus apstākļus, kas attiecas uz tā saturu vai kontekstu, atšķiras no pirmā. Šajā kontekstā paziņojumā, kas tika iesniegts pēc 2017. gada marta rezolūcijas, Komisija tostarp uzskatīja, ka tāda deleģētā akta pieņemšana, ar ko uz laiku aptur atbrīvojumu no vīzas prasības, "patlaban" būtu nelietderīga un nepalīdzētu sasniegt mērķi – bezvīzu ceļošanu visiem Savienības pilsoņiem. 2020. gada oktobra rezolūcijā Parlaments aicināja Komisiju apsvērt ceļu, ko tā bija izvēlējusies pirms trim gadiem, ņemot vērā kopš tā laika notikušo attīstību. Tiesa šajā ziņā norāda, ka dažādi iemesli – gan juridiska, gan politiska rakstura – varēja likt Parlamentam pirmajā posmā atteikties no tiesvedības

¹⁷² Eiropas Parlamenta 2017. gada 2. marta rezolūcija par Komisijas pienākumiem attiecībā uz vīzu savstarpējību saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 539/2001 1. panta 4. punktu" (2016/2986(RSP)) (OV 2018, C 263, 2. lpp.; turpmāk tekstā – "2017. gada marta rezolūcija").

¹⁷³ Ar 2017. gada 2. maija secīgo paziņojumu 2017 (COM(2017) 227 final).

¹⁷⁴ Eiropas Parlamenta 2020. gada 22. oktobra rezolūcija par Komisijas pienākumiem vīzu savstarpējības jomā atbilstīgi Regulas (ES) 2018/1806 7. pantam (2020/2605(RSP)) (OV 2021, C 404, 157. lpp.; turpmāk tekstā – "2020. gada oktobra rezolūcija").

¹⁷⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei, ar ko nosaka Komisijas nostāju pēc Eiropas Parlamenta 2020. gada 22. oktobra rezolūcijas par Komisijas pienākumiem vīzu savstarpējības jomā un ziņo par notikumu attīstību (COM(2020) 851 final) (turpmāk tekstā – "2020. gada decembra paziņojums").

¹⁷⁶ Atbilstoši LESD 265. panta otrajai daļai prasība sakarā ar bezdarbību ir pieņemama vienīgi tad, ja attiecīgā iestāde vai struktūra vispirms ir aicināta pieņemt lēmumu. Ja divos mēnešos pēc aicinājuma iestāde vai struktūra nav formulējusi savu nostāju, prasību var celt nākamajos divos mēnešos.

pēc tam, kad Komisija bija pieņēmusi šo paziņojumu. Tādējādi šķiet, ka Parlaments pēc tam, kad bija izvērtējis situācijas attīstību kopš pirmā aicinājuma pieņemt lēmumu izteikšanas, pieņēma 2020. gada oktobra rezolūciju. Tā kā abās rezolūcijās ietvertie aicinājumi pieņemt lēmumu atšķiras, ņemot vērā gan šo rezolūciju saturu, gan kontekstu, kādā tās tika pieņemtas, Tiesa secina, ka ar 2020. gada oktobra rezolūciju nevarēja tikt apiets LESD 265. panta otrajā daļā paredzētais prasības celšanas termiņš, kas sākās no 2017. gada marta rezolūcijā ietvertā aicinājuma pieņemt lēmumu.

Attiecībā uz otro nepieņemamības pamatu, kas izriet no tā, ka Komisija esot formulējusi nostāju ar 2020. gada decembra paziņojumu, Tiesa atgādina, ka atbilstoši LESD 265. panta pirmajai daļai var vērsties Tiesā, lai konstatētu, ka iestāde nav pieņēmusi lēmumu, tādējādi pārkāpjot Līgumus. Šajā ziņā Tiesa atgādina – apstākļi, ka iestādes atbilde uz aicinājumu pieņemt lēmumu neapmierina personu, kura tai šo aicinājumu ir iesniegusi, nenozīmē, ka šī atbilde nav nostājas formulēšana, un nostājas pieņemšana izbeidz bezdarbību. Tomēr šāds risinājums nav piemērojams iestāžu kontekstā gadījumos, kad prasības sakarā ar bezdarbību nepieņemamība ļautu attiecīgajai iestādei palikt bezdarbības stāvoklī. Tā tas būtu tad, ja attiecīgais Komisijas paziņojums būtu kvalificējams par “nostājas formulēšanu” LESD 265. panta otrās daļas izpratnē. Tādējādi par atteikumu pieņemt lēmumu, kas izteikts pēc aicinājuma pieņemt lēmumu, var vērsties Tiesā, pamatojoties uz LESD 265. panta otro daļu, ja ar šo atteikumu – lai cik skaidrs tas būtu – netiek izbeigta bezdarbība. Šādos apstākļos jākonstatē, ka iestāžu kontekstā iestādes atbilde, kuru – kā šajā lietā – veido to iemeslu izklāsts, kādēļ šīs iestādes skatījumā nav jāveic prasītais pasākums, noteikti ir jāuzskata par šīs iestādes atteikumu pieņemt lēmumu, tātad par to var vērsties Tiesā, ceļot prasību atbilstoši LESD 265. pantam.

Otrkārt, attiecībā uz Parlamenta vienīgo pēc būtības izvirzīto pamatu, saskaņā ar kuru Komisija, nepieņemot deleģēto aktu par atbrīvojuma no vīzas prasības apturēšanu uz laiku Amerikas Savienoto Valstu valstspiederīgajiem atbilstoši Regulas 2018/1806 7. panta pirmās daļas f) punktam, esot pārkāpusi Līgumus, Tiesa norāda – neapšaubāmi šķiet, ka atbilstoši šai tiesību normai Komisijai ir pienākums pieņemt šādu aktu, ja ir izpildīti tā pieņemšanas nosacījumi. Tomēr šāda interpretācija ir izslēdzama, ņemot vērā Regulas 2018/1806 7. panta pirmās daļas vispārējo sistēmu, ko it īpaši raksturo tajā ieviestā savstarpības mehānisma vairāku posmu struktūra. Tātad no šajā pantā ietverto tiesību normu kopīgas interpretācijas, skatot tās minētās regulas 17. apsvēruma gaismā, izriet, ka Komisijai ir rīcības brīvība pieņemt vai nepieņemt deleģētu aktu, kas pamatots ar šo pantu. Komisijai nav pienākuma pieņemt aplūkoto deleģētu aktu pēc tam, kad ir pagājis 24 mēnešu laikposms pēc šīs regulas 7. panta pirmās daļas a) punktā minētā paziņojuma publicēšanas dienas.

Turpretī, Komisijai ir jāievēro Regulas 2018/1806 7. panta pirmās daļas d) punktā minētie trīs kritēriji, lai noteiktu, vai, ņemot vērā minētās pilnīgas savstarpējības mērķi, ir jāaptur atbrīvojums no vīzas prasības attiecīgās trešās valsts valstspiederīgajiem vai arī, gluži pretēji, ir jāatturas veikt šādu pasākumu, ievērojot it īpaši intereses saistībā ar dalībvalstu, asociēto Šengenas zonas valstu un Savienības ārējām attiecībām¹⁷⁷. Izvērtējusi šos trīs kritērijus, Tiesa secina, ka Komisija nav

¹⁷⁷ Atbilstoši Regulas 2018/1806 7. panta pirmās daļas d) punktam:

“Ja kāda no II pielikuma sarakstā uzskaitītajām trešām valstīm vienas vai vairāku dalībvalstu valstspiederīgajiem piemēro vīzas prasību, piemēro šādus noteikumus:

[..]

d) Komisija, apsverot turpmākus pasākumus saskaņā ar e), f) vai h) punktu, ņem vērā to, kādi rezultāti ir attiecīgās dalībvalsts veiktajiem pasākumiem, lai panāktu bezvīzu ceļošanu ar attiecīgo trešo valsti, pasākumus, kas veikti saskaņā ar b) punktu, un sekas, ko atbrīvojuma no vīzas prasības apturēšana rada Savienības un tās dalībvalstu ārējām attiecībām ar attiecīgo trešo valsti;

[..].”

pārsniegusi tai šajā gadījumā esošo rīcības brīvību, jo tā pēc aicinājuma pieņemt lēmumu, ko Parlaments tai bija iesniedzis ar 2020. oktobra rezolūciju, uzskatīja, ka tai nav pienākuma pieņemt attiecīgo deleģēto aktu. Tāpēc Tiesa noraida prasību sakarā ar bezdarbību kā nepamatotu.

V. Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās

1. Eiropas apcietināšanas orderis

a. Izsniegšanas tiesu iestādes kompetence

2023. gada 31. janvāra spriedums (virspalāta) *Puig Gordi* u.c. (C-158/21, [EU:C:2023:57](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas apcietināšanas orderis – Pamatlēmums 2002/584/TI – Nodošanas procedūras starp dalībvalstīm – Izpildes nosacījumi – Izsniegšanas tiesu iestādes kompetence – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta otrā daļa – Tiesības uz piekļuvi tiesību aktos noteiktai tiesai – Iespēja izsniegt jaunu Eiropas apcietināšanas orderi attiecībā uz to pašu personu

Tā kā tika pieņemti likumi par Katalonijas autonomās kopienas (Spānija) neatkarību un referendumu rīkošanu šajā nolūkā, pret vairākām personām tika sākts kriminālprocess *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija), kas šajā lietā ir iesniedzējtiesa. Tādējādi 2019. gada rudenī šī tiesa izsniedza vairākus Eiropas apcietināšanas orderus (EAO). Attiecībā uz *C. Puigdemont Casamajó* un *A. Comín Oliveres* izsniegto EAO izpildes procedūras tika apturētas pēc viņu ievēlēšanas Eiropas Parlamentā. Attiecībā uz *L. Puig Gordi* izsniegto EAO *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briseles pirmās instances tiesa, kurā tiesvedība noris holandiešu valodā, Beļģija) ar 2020. gada augustā izdotu rīkojumu atteicās izpildīt tāpēc, ka tās ieskatā iesniedzējtiesas kompetencē neesot izsniegt šo EAO. Par šo rīkojumu iesniegto apelācijas sūdzību *cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa, Beļģija) ar 2021. gada janvārī pasludinātu spriedumu noraidīja.

Šajā kontekstā iesniedzējtiesa uzdod Tiesai virkni jautājumu, lai noskaidrotu būtībā gan to, vai izpildes tiesu iestāde drīkst atteikties izpildīt EAO tāpēc, ka tās ieskatā izsniegšanas tiesu iestādes kompetencē neesot vai nu izsniegt šo orderi, vai arī tiesāt krimināltiesiski vajāto personu, gan to, vai pamatlēmums par EAO ¹⁷⁸ liedz izsniegt jaunu EAO pēc tam, kad tikusi atteikta pirmā EAO izpilde.

Virspalātas sastāvā taisītajā spriedumā Tiesa tostarp precizē nosacījumus, ar kādiem izpildes tiesu iestāde drīkst atteikties izpildīt EAO tāpēc, ka šādas kompetences neesamības dēļ pastāv risks, ka pieprasītās personas nodošanas gadījumā tiks pārkāptas šīs personas pamattiesības uz taisnīgu tiesu ¹⁷⁹.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa atzīst, ka izpildes tiesu iestāde nedrīkst atteikt EAO izpildi, pamatojoties uz neizpildes pamatu, kas izriet nevis no Pamatlēmuma 2002/584, bet gan tikai no izpildes dalībvalsts tiesībām. Šajā ziņā Tiesa norāda, ka visi tās judikatūrā atzītie pamati, kas liek vai atļauj nepildīt EAO, izriet no Pamatlēmuma 2002/584. Turklāt, ja tiktu atļauts dalībvalstij papildināt šos pamatus ar citiem no valsts tiesībām izrietošiem pamatiem, kas ļauj nepildīt EAO, tas liegtu ar šo pamatlēmumu

¹⁷⁸ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūru starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV 2009, L 81, 24. lpp.) (turpmāk tekstā – “Pamatlēmums 2002/584”).

¹⁷⁹ Šīs tiesības ir nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. panta otrajā daļā.

izveidotajai vienkāršotajai personu nodošanas sistēmai raiti darboties. Tomēr Tiesa piebilst, ka dalībvalsts ir tiesīga izņēmuma kārtā atsaukties uz neizpildes pamatu saistībā ar pienākumu garantēt, ka tiek ievērotas attiecīgajai personai Savienības tiesībās atzītās pamattiesības¹⁸⁰, ja vien tiek ievēroti stingrie nosacījumi, kas šajā ziņā ir noteikti Tiesas judikatūrā.

Otrām kārtām, Tiesa nospriež, ka izpildes tiesu iestāde nedrīkst pārbaudīt, vai EAO ir izsniegusi to darīt tiesīga tiesu iestāde, un atteikt šā EAO izpildi, ja tā uzskata, ka tas tā nav¹⁸¹. Šajā ziņā Pamatlēmuma 2002/584 6. panta 1. punkts noteic, ka izsniegšanas tiesu iestāde ir izsniegšanas dalībvalsts tiesu iestāde, kas ir kompetenta izsniegt EAO, pamatojoties uz šīs valsts tiesību aktiem. Izpildes tiesu iestādei pirms EAO izpildes ir jāpārlicinās, ka šo orderi patiešām ir izsniegusi tiesu iestāde, taču tā saskaņā ar šo tiesību normu nedrīkst pārbaudīt, vai attiecīgās iestādes kompetencē, ņemot vērā izsniegšanas dalībvalsts tiesību normas, ir izsniegt šādu orderi. Proti, to, kuru tiesu iestāžu kompetencē ir izsniegt EAO, nosaka katra dalībvalsts, īstenojot tai atzīto procesuālo autonomiju, savukārt šīm iestādēm pēc tam ir pašām jāizvērtē sava kompetence to darīt, ņemot vērā izsniegšanas dalībvalsts tiesības.

Trešām kārtām, Tiesa norāda, ka izpildes tiesu iestāde, kam ir jālemj par tās personas nodošanu, attiecībā uz kuru ir izsniegts EAO, nedrīkst atteikties izpildīt šo orderi, pamatojoties uz to, ka pastāv risks, ka pēc nodošanas izsniegšanas dalībvalstij šī persona tiks tiesāta tiesā, kuras kompetencē nav to darīt, izņemot gadījumu, kad:

- pirmkārt, šīs tiesu iestādes rīcībā ir objektīva, ticama, precīza un pienācīgi aktualizēta informācija, kura liecina par sistēmiskām vai vispārējām nepilnībām izsniegšanas dalībvalsts tiesu sistēmas darbībā vai par nepilnībām, kas ietekmē tādas objektīvi identificējamās personu grupas tiesisko aizsardzību, pie kuras pieder attiecīgā persona, ņemot vērā prasību pēc tiesību aktos noteiktas tiesas, kas nozīmē, ka attiecīgajām personām šajā dalībvalstī vispārīgi ir liegts tiesību aizsardzības līdzeklis, kurš ļautu pārbaudīt tās krimināllietu tiesas kompetenci, kurai šīs personas ir jātiesā, un
- otrkārt, minētā tiesu iestāde konstatē, ka konkrētās lietas īpašajos apstākļos pastāv būtiski un pamatoti iemesli uzskatīt, ka – ņemot vērā personas, attiecībā uz kuru ir izsniegts šis EAO, sniegto informāciju – tiesai, kurai būs jāizskata lieta par šo personu, acīmredzami nav kompetences to darīt.

Konkrēti, Tiesa atgādina, ka tiesas kompetence izskatīt lietu ir saistīta ar prasību pēc "tiesību aktos noteiktas tiesas", kas izriet no Hartas 47. panta. Tāpēc, ja persona, attiecībā uz kuru ir izsniegts EAO, apgalvo, ka pēc tās nodošanas tiks pārkāptas tās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību objektīvā tiesā – tāpēc, ka tiesai, kam nāktos viņu tiesāt, nebūtu kompetences –, izpildes tiesu iestādei jāizvērtē šā apgalvojuma pamatotība, veicot šo divu posmu pārbaudi. Ja izpildes tiesu iestāde uzskata, ka tās rīcībā esošā informācija neliecina par minēto nepilnību esamību, šī iestāde nedrīkst atteikties izpildīt EAO šā iemesla dēļ. Proti, tad, ja izsniegšanas dalībvalstī ir paredzēti tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ļauj pārbaudīt tās tiesas kompetenci, kurai ir jātiesā šāda persona (vai nu šai tiesai pašai pārbaudot savu kompetenci, vai pastāvot iespējai celt prasību citā tiesā), risks, ka šo personu tiesātu šīs dalībvalsts tiesa, kuras kompetencē nav to darīt, principā var tikt novērsts, minētajai personai izmantojot šos tiesību aizsardzības līdzekļus. Tad, ja nav informācijas, kura liecinātu par minēto nepilnību esamību, izpildes tiesu iestāde nedrīkst prezumēt, ka šādu tiesību aizsardzības līdzekļu nav,

¹⁸⁰ Pamatlēmuma 2002/584 1. panta 3. punkts.

¹⁸¹ Tiesa spriež, pamatojoties uz Pamatlēmuma 2002/584 1. panta 1. un 2. punktu un 6. panta 1. punktu.

jo šai tiesu iestādei, gluži pretēji, ir pienākums atbilstoši savstarpējās uzticēšanās principam savā izvērtējumā balstīties uz pieņēmumu, ka šie tiesību aizsardzības līdzekļi pastāv un ir efektīvi.

Visbeidzot, ceturtām kārtām, Tiesa uzskata, ka attiecībā uz pieprasīto personu var tikt izsniegti vairāki secīgi EAO tālab, lai panāktu, ka dalībvalsts šo personu nodod pēc tam, kad šī dalībvalsts ir atteikusies izpildīt pirmo attiecībā uz šo personu izsniegto EAO, ja vien jauna EAO izpilde neizraisītu LES 6. pantā nostiprināto pamattiesību un tiesību pamatprincipu pārkāpumu¹⁸² un ja šā pēdējā minētā EAO izsniegšana ir samērīga. Proti, jauna EAO izsniegšana var izrādīties nepieciešama konkrēti pēc tam, kad apstākļi, kas bija lieguši iepriekšējā EAO izpildi, ir novērsti. Tomēr šajā jaunā EAO izsniegšanas samērīguma izvērtējumā izsniegšanas tiesu iestādei ir jāņem vērā nodarījuma, par kuru pieprasītā persona tiek krimināltiesiski vajāta, raksturs un smagums, sekas, kādas šai personai rada tas EAO vai tie EAO, kas attiecībā uz to ir izsniegti iepriekš, kā arī iespējamā jaunā EAO izpildes izredzes.

b. Eiropas apcietināšanas orderu izpilde un nodošanas nosacījumi

2023. gada 18. aprīļa spriedums (virspalāta) E. D. L. (Uz slimību balstīts atteikuma pamats) (C-699/21, [EU:C:2023:295](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas apcietināšanas orderis – Pamatlēmums 2002/584/TI – 1. panta 3. punkts – 23. panta 4. punkts – Nodošanas procedūras starp dalībvalstīm – Neizpildes pamati – LES 4. panta 3. punkts – Lojālas sadarbības pienākums – Eiropas apcietināšanas ordera izpildes apturēšana – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. pants – Necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums – Smaga, hroniska un potenciāli neārstējama slimība – Būtiska kaitējuma risks tādas personas veselībai, uz kuru attiecas Eiropas apcietināšanas orderis

2019. gadā Horvātijas tiesa izsniedza Eiropas apcietināšanas orderi, lai veiktu kriminālvajāšanu pret E. D. L., kurš dzīvoja Itālijā. Izpildot šo apcietināšanas orderi, *Corte d'appello di Milano* (Milānas apelācijas tiesa, Itālija) veica E. D. L. psihiatrisko ekspertīzi, kurā tika konstatēta psihotisku traucējumu esamība, kuru dēļ viņam ir jāturpina ārstēšanās, un tādēļ dzīve cietumā viņam nebūtu piemērota. Līdz ar to Milānas apelācijas tiesa uzskatīja, ka apcietināšanas ordera izpilde pārtrauku E. D. L. ārstēšanu un izraisītu viņa veselības stāvokļa pasliktināšanos vai pat pierādītu pašnāvības risku. Tomēr Itālijas likuma¹⁸³, ar kuru ir transponēts Pamatlēmums 2002/584¹⁸⁴ Eiropas apcietināšanas ordera jomā, noteikumos nav paredzēts, ka šādu veselības apsvērumu dēļ varētu atteikt pieprasītās personas nodošanu.

Šaubīdamās par šo valsts tiesību normu atbilstību konstitūcijai, Milānas apelācijas tiesa vērsās *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija). Pēdējā minētā tiesa uzskata, ka Pamatlēmumā 2002/584 paredzētie Eiropas apcietināšanas ordera neizpildes pamati neietver arī gadījumu, kad attiecīgajai

¹⁸² Šis pienākums ir paredzēts Pamatlēmuma 2002/584 1. panta 3. punktā.

¹⁸³ 2005. gada 22. aprīļa *legge n. 69 – Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri* (Likums Nr. 69 – Noteikumi valsts tiesību pielāgošanai Padomes Pamatlēmumam 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm; 2005. gada 29. aprīļa *GURI* Nr. 98, 6. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas bija piemērojama pamatlietas faktu rašanās laikā.

¹⁸⁴ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV 2009, L 81, 24. lpp.).

personai potenciāli nenoteikta ilguma hroniska rakstura patoloģiju dēļ, no kādām cieš E. D. L., varētu rasties smags apdraudējums veselībai. Tādēļ tā nolēma uzdot Tiesai jautājumu par šī pamatlēmuma interpretāciju šādā gadījumā.

Tiesa virspalātas sastāvā pasludinātajā spriedumā lemj par nosacījumiem, ar kādiem izpildes tiesu iestādei saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584 ir tiesības vai pienākums apturēt pieprasītās personas nodošanu un atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi būtiska kaitējuma šīs personas veselībai riska gadījumā, kā arī par to, vai šādā gadījumā pastāv pienākums sadarboties ar izsniegšanas tiesu iestādi.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa konstatē, ka Pamatlēmumā 2002/584 nav paredzēts, ka izpildes tiesu iestādes varētu atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi tikai tāpēc, ka persona, attiecībā uz kuru izdots šāds apcietināšanas orderis, cieš no smagām, hroniskām un iespējami neatgriezeniskām patoloģijām. Ņemot vērā savstarpējās uzticēšanās principu, kas ir brīvības, drošības un tiesiskuma telpas¹⁸⁵ pamatā, pastāv prezumpcija, ka dalībvalstīs piedāvātā aprūpe un ārstēšana, tostarp šādām patoloģijām, ir atbilstoša arī cietuma vidē.

Tomēr, ņemot vērā Pamatlēmuma 2002/584 23. panta 4. punktu¹⁸⁶, izpildes tiesu iestādei ir atļauts uz laiku apturēt pieprasītās personas nodošanu, ja, pamatojoties uz objektīviem elementiem, piemēram, medicīniskām izziņām vai ekspertīzes atzinumiem, ir nopietni iemesli uzskatīt, ka Eiropas apcietināšanas ordera izpilde var acīmredzami kaitēt šīs personas veselībai, piemēram, slimības vai īslaicīgas saslimšanas dēļ pirms tās nodošanai paredzētā datuma.

Otrkārt, Tiesa uzskata, ka nevar izslēgt, ka smagi slimas personas nodošana varētu šai personai izraisīt reālu necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās risku Hartas 4. panta izpratnē, un noteiktos apstākļos tas tā ir neatkarīgi no izsniegšanas dalībvalstī pieejamās aprūpes kvalitātes līmeņa gadījumos, kad šī izturēšanās sasniedz minimālo smaguma pakāpi, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam raksturīgo ciešanu līmeni.

Tādējādi situācijā, kad izpildes tiesu iestādei, ņemot vērā tās rīcībā esošos objektīvos elementus, ir nopietni un pamatoti iemesli uzskatīt, ka pieprasītās personas, kura ir smagi slima, nodošana pakļautu to reālam riskam, ka tai būtiski samazināsies paredzamais dzīves ilgums vai strauji, būtiski un neatgriezeniski pasliktināsies veselības stāvoklis, šai iestādei uz laiku ir jāaptur nodošana. Turklāt tai ir jālūdz izsniegšanas tiesu iestādei sniegt visu nepieciešamo informāciju, lai pārliecinātos, ka apstākļi, kādos tiks veikta Eiropas apcietināšanas ordera pamatā esošā kriminālvajāšana, vai šīs personas iespējamā apcietinājuma apstākļi ļauj izslēgt aplūkoto risku. Ja izsniegšanas tiesu iestāde sniedz šādas garantijas, Eiropas apcietināšanas orderis ir jāizpilda un jāvienojas par jaunu nodošanas datumu.

Treškārt, Tiesa norāda, ka tomēr Pamatlēmuma 2002/584 23. panta 4. punkta vispārējai sistēmai, kurā norādīts uz nodošanas atlikšanas "pagaidu" raksturu, būtu pretrunā tas, ka izpildes tiesu iestāde, lai izvairītos no būtiska kaitējuma veselībai rašanās, varētu atlikt pieprasītās personas nodošanu uz ievērojamu vai pat uz nenoteiktu laiku.

¹⁸⁵ Šo Savienības tiesību jomu reglamentē LESD 67. un turpmākie panti, un tā tostarp ietver tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās.

¹⁸⁶ Saskaņā ar šo tiesību normu "nodošanu izņēmuma gadījumā var uz laiku atlikt nopietnu humānu iemeslu dēļ, piemēram, ja ir pamatoti iemesli domāt, ka tas acīmredzami apdraudētu pieprasītās personas dzīvību vai veselību".

Tādējādi izņēmuma apstākļos, ņemot vērā izsniegšanas tiesu iestādes sniegto informāciju, kā arī jebkuru citu izpildes tiesu iestādes rīcībā esošu informāciju, pēdējā minētā iestāde var secināt, ka, pirmām kārtām, pastāv nopietni un pamatoti iemesli uzskatīt, ka, veicot nodošanu izsniegšanas dalībvalstij, pieprasītajai personai radīsies būtiska kaitējuma veselībai risks, un ka, otrām kārtām, šo risku nevar izslēgt saprātīgā termiņā. Šādā gadījumā izpildes tiesu iestādei saskaņā ar Pamatlēmuma 2002/584 1. panta 3. punktu¹⁸⁷ kopsakarā ar Hartas 4. pantu ir jāatsakās izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi.

2023. gada 6. jūnija spriedums (virspalāta) O. G. (Attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo izdots Eiropas apcietināšanas orderis) (C-700/21, [EU:C:2023:444](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas apcietināšanas orderis – Pamatlēmums 2002/584/TI – Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildes pamati – 4. panta 6. punkts – Sociālās reintegrācijas mērķis – Trešo valstu valstspiederīgie, kas paliek dalībvalsts teritorijā vai ir tās rezidenti – Vienlīdzīga attieksme – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 20. pants

Moldovas pilsonim O. G. Rumānijā bija piespriests piecu gadu brīvības atņemšanas sods par krāpšanu nodokļu jomā un naudas summu, kuras maksājamās kā ienākuma nodoklis un PVN, piesavināšanos, ko viņš veica laikā no 2003. gada septembra līdz 2004. gada aprīlim. 2012. gada 13. februārī *Judecătoria Braşov* (Brašovas pirmās instances tiesa, Rumānija) attiecībā uz O. G., kurš pa to laiku bija apmeties uz dzīvi Itālijā, izsniedza Eiropas apcietināšanas orderi brīvības atņemšanas soda izpildei.

Ar pirmo 2020. gada 7. jūlija spriedumu kompetentā apelācijas tiesa¹⁸⁸ uzdeva nodot O. G. izsniegšanas tiesu iestādei. O. G. par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija); tā šo spriedumu atcēla un nodeva lietu atpakaļ apelācijas tiesai.

Saskaņā ar Savienības tiesībām¹⁸⁹ dalībvalstis Eiropas apcietināšanas orderi var atteikties izpildīt vienīgi atbilstoši Pamatlēmumā 2002/584¹⁹⁰ paredzētajiem pamatiem; tajos ietilpst fakultatīvas neizpildes pamati, proti, pamati, kurus dalībvalstīm ir tiesības – bet ne pienākums – paredzēt, transponējot minēto pamatlēmumu. Viens no šiem pamatiem attiecas uz iespēju izpildes tiesu iestādei atteikt šāda brīvības atņemšanas soda izpildei izsniegta ordera izpildi, ja pieprasītā persona paliek izpildes dalībvalstī, ir izpildes dalībvalsts pilsonis vai rezidents un šī valsts apņemas izpildīt spriedumu vai piespiedu līdzekli saskaņā ar tās tiesību aktiem¹⁹¹.

¹⁸⁷ Saskaņā ar šo tiesību normu ar Pamatlēmumu 2002/584 negroza pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kā tie minēti LES 6. pantā.

¹⁸⁸ *Corte d'appello di Bologna* (Boloņas apelācijas tiesa, Itālija; turpmāk tekstā – “apelācijas tiesa”).

¹⁸⁹ Padomes Pamatlēmuma 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūram starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.) 1. panta 2. punkts un 4. un 4.a pants.

¹⁹⁰ Turpmāk tekstā – “pamatlēmums”.

¹⁹¹ Pamatlēmuma 4. panta 6. punktā paredzētais fakultatīvais neizpildes pamats.

Apelācijas tiesa konstatēja, ka tiesiskajā regulējumā, ar kuru šis fakultatīvais neizpildes pamats transponēts Itālijas tiesībās, iespēja atteikt nodošanu ir ierobežota ar Itālijas un citu Savienības dalībvalstu pilsoņiem, izslēdzot trešo valstu valstspiederīgos pat tad, ja tie var pierādīt, ka Itālijā ir nodibinājuši ciešas ekonomiskās, profesionālās vai emocionālās saiknes.

Uzskatot, ka O. G. stabilā integrācija Itālijā no ģimenes un darba saikņu viedokļa ir juridiski pietiekami pierādīta, apelācijas tiesa iesniedzējtiesai *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) uzdeva jautājumus par šī tiesiskā regulējuma atbilstību konstitūcijai. Iesniedzējtiesa vaicā, vai, nosakot prasību trešo valstu valstspiederīgos, kas pastāvīgi uzturas Itālijā, nodot brīvības atņemšanas soda izpildei ārvalstīs, ar šo tiesisko regulējumu netiek nepamatoti ierobežota piemērošanas joma pamatlēmuma 4. panta 6. punktā paredzētajam fakultatīvajam neizpildes pamatam, kura mērķis ir nodrošināt notiesātās personas sociālo reintegrāciju pēc soda izpildes, kas ietver šīs personas ģimenes un sociālo saišu saglabāšanu.

Iesniedzējtiesa uzskata, ka pirms pamatlietā aplūkotā valsts tiesiskā regulējuma atbilstības Itālijas Konstitūcijai pārbaudes ir jāizvērtē šā tiesiskā regulējuma atbilstība Savienības tiesībām.

Atbildot uz iesniedzējtiesas jautājumu par pamatlēmuma 4. panta 6. punkta interpretāciju, Tiesa virspalātas sastāvā nolēmj, ka šai tiesību normai ir pretrunā tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar kuru tā ir transponēta un ar kuru no tajā paredzētā Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildes pamata piemērošanas pilnīgi un automātiski tiek izslēgts ikviens trešās valsts valstspiederīgais, kas uzturas šīs dalībvalsts teritorijā, un izpildes tiesu iestāde nevar novērtēt šā valstspiederīgā saiknes ar minēto dalībvalsti. Tā arī precizē vērtējumu, kāds jāveic šai iestādei, nosakot, vai ir pamats atteikt tāda Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, kas izsniegts attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo, kurš uzturas izpildes dalībvalsts teritorijā, kā arī apstākļus, kas var norādīt, vai starp viņu un izpildes dalībvalsti pastāv saiknes, kuras pierāda, ka viņš ir pietiekami integrējies šajā valstī un ka tādējādi viņam izsniegšanas dalībvalstī piespriestā brīvības atņemšanas soda izpilde minētajā dalībvalstī veicinās viņa sociālās reintegrācijas iespēju palielināšanos pēc šā soda izpildīšanas.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa atgādina, ka atbilstoši savstarpējas atzīšanas principam Eiropas apcietināšanas ordera izpilde ir princips. Izpildes atteikums, kurš ir iespējams tikai no pamatlēmuma izrietošu obligātu vai fakultatīvu neizpildes pamatu gadījumā, tiek saprasts kā izņēmums, kas ir jāinterpretē šauri.

Attiecībā uz pamatlēmuma 4. pantā uzskaitītajiem Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildes pamatiem no Tiesas judikatūras izriet, ka, transponējot šo pamatlēmumu valsts tiesībās, dalībvalstīm ir rīcības brīvība. Tādējādi dalībvalstis var brīvi transponēt vai netransponēt šos pamatus savās valsts tiesībās. Tās var arī izvēlēties ierobežot situācijas, kad izpildes tiesu iestāde var atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, tādējādi atvieglojot pieprasīto personu nodošanu atbilstoši savstarpējas atzīšanas principam.

Tomēr dalībvalsts rīcības brīvība, izvēloties transponēt pamatlēmuma 4. panta 6. punktā paredzēto fakultatīvas neizpildes pamatu, nevar būt neierobežota.

Pirmkārt, ja dalībvalsts izvēlas transponēt šo pamatu, tai ir jāievēro Savienības tiesībās minētās pamattiesības un pamatprincipi, tostarp Eiropas Savienības Pamattiesību hartas¹⁹² 20. pantā

¹⁹² Turpmāk tekstā – "Harta".

garantētais vienlīdzības likuma priekšā princips, kas prasa, lai salīdzināmas situācijas netiktu aplūkotas atšķirīgi un atšķirīgas situācijas netiktu aplūkotas vienādi, ja vien šāda atšķirīga pieeja nav objektīvi attaisnojama.

Prasība par situāciju salīdzināmību vienlīdzības likuma priekšā principa pārkāpuma esamības konstatēšanai ir jānovērtē, it īpaši ievērojot akta, ar kuru ieviesta aplūkotā atšķirība, priekšmetu un mērķi, ņemot vērā tās jomas principus un mērķus, kurā šis akts ietilpst.

Tiesa šajā ziņā norāda, ka no pamatlietā aplūkotā valsts tiesiskā regulējuma izrietošā atšķirīgā attieksme pret Itālijas pilsoņiem un citu dalībvalstu pilsoņiem, no vienas puses, un trešo valstu valstspiederīgajiem, no otras puses, tika ieviesta, lai transponētu pamatlēmuma 4. panta 6. punktu, kurā nav veikta nekāda nošķiršana atkarībā no tā, vai persona, attiecībā uz kuru ir izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, ja šī persona nav izpildes dalībvalsts pilsonis, ir vai nav citas dalībvalsts pilsonis.

No šīs tiesību normas formulējuma un tās mērķa izriet, ka nevar prezumēt, ka trešās valsts valstspiederīgais, attiecībā uz kuru ir izsniegts šāds Eiropas apcietināšanas orderis un kurš paliek vai uzturas izpildes dalībvalstī, noteikti ir situācijā, kas atšķiras no tāda šīs dalībvalsts pilsoņa vai citas dalībvalsts pilsoņa situācijas, kurš paliek vai uzturas izpildes dalībvalstī un attiecībā uz kuru ir izsniegts šāds orderis. Gluži pretēji, ir jāuzskata, ka šīs personas var būt salīdzināmā situācijā šajā tiesību normā paredzētā fakultatīvas neizpildes pamata piemērošanas nolūkā, ja tām ir noteikta integrācijas pakāpe izpildes dalībvalstī.

Tādējādi valsts tiesiskais regulējums, ar kuru paredzēts transponēt pamatlēmuma 4. panta 6. punktu, neatbilst Hartas 20. pantam, ja tajā paredzēta atšķirīga attieksme, pirmām kārtām, pret saviem valstspiederīgajiem un citiem Savienības pilsoņiem un, otrām kārtām, pret trešo valstu valstspiederīgajiem, pilnībā un automātiski atsakot tiem šajā tiesību normā paredzētā Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildes pamata piemērošanu, pat ja minētie trešo valstu valstspiederīgie paliek vai uzturas šajā dalībvalstī, turklāt neņemot vērā šo trešo valstu valstspiederīgo integrācijas pakāpi minētās dalībvalsts sabiedrībā. Nevar uzskatīt, ka šāda atšķirīga attieksme var būt objektīvi attaisnota.

Turpretī nekas neliedz dalībvalstij, valsts tiesībās transponējot minēto tiesību normu, noteikt, ka šajā tiesību normā paredzētā fakultatīvas neizpildes pamata piemērošana trešo valstu valstspiederīgajiem, attiecībā uz kuriem ir izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, ir pakārtota prasībai, ka šim valstspiederīgajam tajā jāpaliek vai jāuzturas vismaz minimālu nepārtrauktu laikposmu, ciktāl šāds nosacījums nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai garantētu, ka pieprasītā persona ir noteiktā mērā integrējusies izpildes dalībvalstī.

Otrkārt, pamatlēmuma 4. panta 6. punkta transponēšanas rezultātā izpildes tiesu iestādei nevar atņemt rīcības brīvību, kas nepieciešama, lai tā varētu izlemt, vai, ņemot vērā sociālās reintegrācijas mērķi, ir vai nav jāatsakās izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi.

Aplūkotais valsts tiesiskais regulējums apdraud sociālās reintegrācijas mērķi, atņemot izpildes tiesu iestādei pilnvaras izvērtēt, vai trešās valsts valstspiederīgā, attiecībā uz kuru ir izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, saiknes ar izpildes dalībvalsti ir pietiekamas, lai noteiktu, vai soda izpilde šajā valstī veicinās viņa sociālās reintegrācijas iespēju palielināšanos pēc šā soda izpildīšanas.

Papildus Tiesa precizē – lai novērtētu, vai ir pamats atteikt tāda Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, kas izsniegts attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo, kurš paliek vai uzturas izpildes dalībvalsts teritorijā, izpildes tiesu iestādei ir visaptveroši jāizvērtē visi konkrētie apstākļi, kas raksturo pieprasītās personas situāciju un kas var norādīt, vai starp šo personu un izpildes dalībvalsti pastāv saiknes, kuras ļauj konstatēt, ka tā ir pietiekami integrējusies šajā valstī. Šo apstākļu vidū ir ģimenes, valodas, kultūras, sociālās vai ekonomiskās saiknes, kādas trešās valsts valstspiederīgajam ir ar izpildes dalībvalsti, kā arī viņa uzturēšanās šajā dalībvalstī veids, ilgums un apstākļi.

It īpaši, ja pieprasītā persona savas ģimenes dzīves un interešu centru ir izveidojusi izpildes dalībvalstī, ir jāņem vērā, ka šīs personas sociālo reintegrāciju pēc soda izciešanas minētajā dalībvalstī sekmē tas, ka tā var uzturēt regulārus un biežus kontaktus ar savu ģimeni un tuviniekiem.

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) GN (Uz bērna labākajām interesēm balstīts atteikuma pamats) (C-261/22, [EU:C:2023:1017](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas apcietināšanas orderis – Pamatlēmums 2002/584/TI – 1. panta 3. punkts. – 15. panta 2. punkts – Nodošanas procedūra starp dalībvalstīm – Neizpildes pamati – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 7. pants – Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība – 24. panta 2. un 3. punkts – Bērna labāko interešu ņemšana vērā – Visu bērnu tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem – Māte, ar kuru kopā dzīvo mazi bērni

2020. gada jūnijā Beļģijas iestādes izsniedza Eiropas apcietināšanas orderi (turpmāk tekstā – “EAO”) pret GN, lai izpildītu cietumsodu, kas bija piespriests par cilvēku tirdzniecības un nelegālas imigrācijas veicināšanas noziegumiem, kuri izdarīti 2016. un 2017. gadā.

GN tika aizturēta Boloņā (Itālija) 2021. gada 2. septembrī. Aizturēšanas brīdī viņa bija stāvoklī un kopā ar viņu bija gandrīz trīs gadus vecais dēls, kurš dzīvoja kopā ar viņu. Ņemot vērā GN situāciju, *Corte d'appello di Bologna* (Boloņas apelācijas tiesa, Itālija) nesekmīgi lūdza Beļģijas iestādes sniegt tai informāciju par tostarp soda izpildes procedūrām Beļģijā mātēm, kuras dzīvo ar nepilngadīgiem bērniem, kā arī pasākumiem, kas paredzēti attiecībā uz šiem bērniem.

Ar 2021. gada 15. oktobra spriedumu minētā tiesa atteicās nodot GN, pamatojoties uz to, ka, tā kā netika saņemta apmierinoša atbilde uz šo informācijas pieprasījumu, nebija nekādas pārliecības, ka Beļģijas tiesībās būtu atzīts tāds apcietinājuma režīms, kurā ir aizsargātas mātes un viņas mazo bērnu tiesības līmenī, kas salīdzināms ar Itālijā spēkā esošo līmeni.

Iesniedzējtiesa *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija), kurā tika iesniegta kasācijas sūdzība par šo lēmumu par atteikumu, norāda, ka ne spēkā esošajās Itālijas tiesību akta¹⁹³ normās, ne Pamatlēmumā 2002/584¹⁹⁴ kā EAO izpildes atteikuma pamats nav paredzēts gadījums, kad pieprasītā persona ir ar viņu kopā dzīvojošu mazu bērnu māte. Tā tomēr vaicā, vai tā var atteikties izpildīt EAO, pamatojoties uz faktu, ka mazu bērnu mātes nodošana izsniegšanas dalībvalstij varētu apdraudēt viņas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kā arī viņas bērnu labākās

¹⁹³ 2002. gada 13. jūnija Legge n. 69 – Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (Likums Nr. 69 – Noteikumi valsts tiesību pielāgošanai Padomes Pamatlēmumam 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm) (2005. gada 29. aprīļa GURI Nr. 98, 6. lpp.), redakcijā, kas izriet no 2021. gada 2. februāra decreto legislativo n. 10 (Leģislatīvais dekrēts Nr. 10; 2021. gada 5. februāra GURI Nr. 30) un kas ir piemērojama pamatlietas faktiskajiem apstākļiem.

¹⁹⁴ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV 2009, L 81, 24. lpp.) (turpmāk tekstā – “Pamatlēmums 2002/584”).

intereses, kas aizsargātas attiecīgi ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) ¹⁹⁵ 7. un 24. pantu.

Spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā nospriež, ka Pamatlēmumam 2002/584 ¹⁹⁶, lasot to Hartas gaismā ¹⁹⁷, ir pretrunā tas, ka izpildes tiesu iestāde atsaka personas, attiecībā uz kuru ir izsniegts EAO, nodošanu, pamatojoties uz to, ka šī persona ir ar viņu kopā dzīvojošu mazu bērnu māte, ja vien, pirmkārt, šīs iestādes rīcībā nav informācijas, kas pierāda, ka pastāv reāls risks, ka tiks pārkāptas šīs personas pamattiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību un bērnu labākās intereses sistēmisku vai vispārēju nepilnību dēļ attiecībā uz mazu bērnu māšu apcietinājuma apstākļiem un šo bērnu aprūpi izsniegšanas dalībvalstī, un, otrkārt, nepastāv nopietni un pierādīti iemesli uzskatīt, ka, ņemot vērā to personisko situāciju, attiecīgās personas saskarsies ar šo risku šādu apstākļu dēļ.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa norāda, ka Pamatlēmumā 2002/584 nav paredzēta iespēja atteikties izpildīt EAO tikai tādēļ, ka pieprasītā persona ir ar viņu kopā dzīvojošu mazu bērnu māte. Proti, ņemot vērā savstarpējas uzticēšanās principu starp dalībvalstīm, pastāv prezumpcija, ka šādu bērnu mātes apcietinājuma apstākļi un šo bērnu aprūpes organizēšana EAO izsniegšanas dalībvalstī ir atbilstoša šādai situācijai.

Tomēr ar Pamatlēmumu 2002/584 ¹⁹⁸ nevar grozīt pienākumu ievērot Hartā garantētās pamattiesības un šajā gadījumā, konkrētāk, tās 7. pantā un 24. panta 2. un 3. punktā garantētās tiesības. Līdz ar to, pirmkārt, pienākums ņemt vērā bērna labākās intereses ir piemērojams arī tāda EAO kontekstā, kas izsniegts attiecībā uz mazu bērnu māti un kas, lai arī šie bērni nav tā adresāti, tiem rada nopietnas sekas. Otrkārt, visiem bērniem ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm – tās jāizvērtē, paturot prātā visus lietas apstākļus. Turklāt vecāka un viņa bērna iespēja būt kopā ir ģimenes dzīves pamatelements.

No tā izriet, ka izpildes tiesu iestāde izņēmuma kārtā var atturēties no EAO izpildes, ja pastāv reāls risks, ka tā izpilde var izraisīt iepriekš minēto pamattiesību pārkāpumu. Tomēr tas, ka šī iestāde nav pārliecināta, ka izsniegšanas dalībvalstī pastāv apstākļi, kas ir salīdzināmi ar tiem, kādi pastāv izpildes dalībvalstī attiecībā uz mazu bērnu māšu apcietinājumu un šo bērnu nodošanu aprūpē, neļauj uzskatīt šo risku par pierādītu. Minētajai iestādei, veicot divu posmu pārbaudi, ir jāpārliecinās par to, vai, pirmkārt, pastāv sistēmiskas vai vispārējas nepilnības saistībā ar šiem apstākļiem izsniegšanas dalībvalstī vai arī ar minētajiem nosacījumiem saistītas nepilnības, kas konkrētāk ietekmē objektīvi identificējamu personu grupu, un, otrkārt, vai pastāv nopietni un pierādīti iemesli uzskatīt, ka šādu apstākļu dēļ un, ņemot vērā to personisko situāciju, attiecīgajām personām, uz kurām attiecas EAO, ir reāls risks, ka tiks pārkāptas to pamattiesības.

¹⁹⁵ Hartas 7. pants attiecas uz tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, savukārt 24. panta 2. punktā ir paredzēts, ka “visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, [...] pirmkārt, jāņem vērā bērna intereses”. Šī paša panta 3. punktā ir noteikts, ka “katram bērnam ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm”.

¹⁹⁶ Šā pamatlēmuma 1. panta 2. un 3. punkts.

¹⁹⁷ Hartas 7. pants un 24. panta 2. un 3. punkts.

¹⁹⁸ Šā pamatlēmuma 1. panta 3. punkts.

Ja izpildes tiesu iestāde uzskata, ka tās rīcībā nav visas nepieciešamās informācijas, lai pieņemtu lēmumu par nodošanu, tai izsniegšanas tiesu iestādei ir jālūdz sniegt papildu informāciju, un pēdējai minētajai ir pienākums to sniegt. Lai neparalizētu EAO darbību, šīm iestādēm ir lojāli jāsadarbojas ¹⁹⁹.

Tādējādi vienīgi tad, ja izpildes tiesu iestāde, ņemot vērā tās rīcībā esošo informāciju, tostarp iespējamo izsniegšanas tiesu iestādes sniegto garantiju neesamību, uzskata, ka EAO izpilde var radīt reālu risku, ka tiks pārkāptas attiecīgo personu aplūkotās pamattiesības, šai iestādei ir jāatturas izpildīt šo EAO.

2. Tiesības uz informāciju kriminālprocesā

2023. gada 22. jūnija spriedums (virspalāta) K. B. un F. S. (Jautājuma izskatīšana pēc savas ierosmes krimināllietā) (C-660/21, [EU:C:2023:498](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Direktīva 2012/13/ES – 3. un 4. pants – Kompetento iestāžu pienākums nekavējoties informēt aizdomās turētos un apsūdzētās personas par tiesībām klusēt – 8. panta 2. punkts – Tiesības norādīt uz šī pienākuma neizpildi – Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru krimināltiesai, kas izskata lietu pēc būtības, ir aizliegts pēc savas ierosmes norādīt uz šādu pārkāpumu – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. pants

2021. gada 22. martā kriminālpolicijas darbinieki nopratināja un aizturēja K. B. un F. S., kad pēdējie veica klaju degvielas zādzību.

Francijas tiesa, kurai izskatīšanai nodots kriminālprocess pret K.B. un F.S., konstatēja, ka izmeklēšanas darbības tika veiktas un liecības pret sevi tika saņemtas pirms tam, kad K.B. un F.S. tika informēti par viņu tiesībām, tādējādi pārkāpjot valsts tiesību normas ²⁰⁰, ar kurām transponēts Direktīvas 2012/13 ²⁰¹ 3. un 4. pants. Tā kā šīs personas tika aizturētas un par viņu tiesībām (tostarp tiesībām klusēt) tika informētas novēloti, minētā tiesa uzskatīja, ka tika pārkāptas viņu tiesības neliecināt pret sevi. Šādos apstākļos transportlīdzekļa pārmeklēšana, aizdomās turēto aizturēšana un pārējās no tās izrietošās darbības principā ir jāatzīst par spēkā neesošām. Tomēr Francijas krimināltiesībās ²⁰² iebildumi par procesa spēkā neesamību, piemēram, saistībā ar pienākuma aizturēšanas brīdī informēt personu par tiesībām klusēt neizpildi, ir jāizvirza attiecīgajai personai vai tās advokātam pirms jebkādas aizstāvības pēc būtības. Taču ne aizdomās turētie, ne viņu advokāts pirms aizstāvības pēc būtības neizvirzīja iebildi par spēkā neesamību, kas būtu pamatota ar šī pienākuma neizpildi.

¹⁹⁹ Lojālas sadarbības princips ir paredzēts LES 4. panta 3. punkta pirmajā daļā.

²⁰⁰ Kriminālprocesa kodeksa 63-1. pantā tostarp ir paredzēts, ka kriminālpolicijas amatpersona vai kriminālpolicijas darbinieks šīs amatpersonas uzraudzībā nekavējoties informē aizturēto personu par to, ka tai ir tiesības uz klausīšanos laikā pēc savas personas identitātes apliecināšanas izdarīt paziņojumus, atbildēt uz tai uzdotajiem jautājumiem vai klusēt.

²⁰¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.).

²⁰² Šajā gadījumā – Kriminālprocesa kodeksa 385. pants.

Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka atbilstoši *Cour de cassation* [Kasācijas tiesas] (Francija) norādītajam tiesām, kuras izskata lietu pēc būtības, ir aizliegts pēc savas ierosmes norādīt uz procesa spēkā neesamību, izņemot saistībā ar jurisdikcijas neesamību, tad, ja – kā tas ir šajā lietā – apsūdzētais, kuram ir tiesības uz advokāta palīdzību, kad viņš ierodas vai ir pārstāvēts tiesā, kas taisa spriedumu, var atsaukties uz šādu spēkā neesamību pirms aizstāvības pēc būtības, turklāt šim apsūdzētajam ir tāda pati iespēja apelācijā, ja viņš neieradās vai nebija pārstāvēts pirmajā instancē.

Šajā kontekstā minētā tiesa jautāja Tiesai, vai Savienības tiesībām atbilst aizliegums pēc savas ierosmes norādīt uz tāda pienākuma neizpildi kā Direktīvas 2012/13 3. un 4. pantā paredzētais pienākums nekavējoties informēt aizdomās turētās vai apsūdzētās personas par viņu tiesībām klusēt.

Spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā atbild, ka Direktīvas 2012/13 3. un 4. pantam, kā arī 8. panta 2. punktam Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. un 48. panta aspektā nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kas aizliedz tiesai, kura izskata krimināllietu pēc būtības, procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz kompetentajām iestādēm noteiktā pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par viņu tiesībām klusēt neizpildi, ja tām nav tikusi liegta konkrēta un efektīva iespēja izmantot advokāta palīdzību²⁰³, vajadzības gadījumā izmantojot juridisko palīdzību²⁰⁴, un ja tām, tāpat kā attiecīgā gadījumā viņu advokātam, ir bijušas tiesības piekļūt lietas materiāliem un norādīt uz šo pārkāpumu saprātīgā termiņā.

Tiesas vērtējums

Tiesa atgādina, ka Direktīva 2012/13²⁰⁵ ir balstīta uz tiesībām, kas minētas citastarp Hartas 47. un 48. pantā un kuru mērķis ir veicināt šīs tiesības attiecībā uz aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā. Tiesības klusēt ir garantētas ne tikai Hartas 48. pantā par nevainīguma prezumpciju un tiesībām uz aizstāvību, bet arī Hartas 47. panta otrajā daļā par tiesībām uz taisnīgu lietas izskatīšanu.

Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta e) apakšpunktā un 2. punktā, kā arī 4. panta 1. un 2. punktā dalībvalstu kompetentajām iestādēm ir paredzēts pienākums nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par viņu tiesībām, tostarp par tiesībām klusēt. Katrā ziņā šāda informācija jāsniedz ne vēlāk kā pirms aizdomās turētās vai apsūdzētās personas pirmās oficiālās nopratināšanas, ko veic policija vai cita kompetenta iestāde.

Saskaņā ar Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktu dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātiem ir tiesības saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām iesniegt sūdzību, ja kompetentās iestādes nav sniegušas informāciju saskaņā ar šo direktīvu vai atsakās to sniegt. Tā kā šī tiesību norma ir piemērojama citastarp situācijā, kad informācija par tiesībām klusēt ir sniegta novēloti, aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātiem ir jābūt iespējai apstrīdēt šo nepaziņošanu.

²⁰³ Saskaņā ar 3. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV 2013, L 294, 1. lpp.).

²⁰⁴ Atbilstoši nosacījumiem, kas paredzēti Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2016/1919 (2016. gada 26. oktobris) par juridisko palīdzību aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā (OV 2016, L 297, 1. lpp.).

²⁰⁵ Sal. ar Direktīvas 2012/13 14. apsvērumu.

Tomēr iepriekš minētajā tiesību normā nav precizēta nedz kārtība un termiņi, kādos aizdomās turētie un apsūdzētās personas, kā arī attiecīgā gadījumā viņu advokāts var norādīt uz pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos un apsūdzētās personas par tiesībām klusēt neizpildi, nedz arī iespējamās procesuālās sekas tam, ka minētās personas uz to nav norādījušas, piemēram, iespēja tiesai, kas izskata krimināllietu pēc būtības, pēc savas ierosmes norādīt uz šādu pārkāpumu procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām. Tādējādi dalībvalstīm ir rīcības brīvība noteikt šo kārtību un sekas.

Tomēr, īstenojot Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta e) apakšpunktu, 4. panta 1. punktu un 8. panta 2. punktu, dalībvalstīm saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu ir jānodrošina, ka tiek ievērotas prasības, kas izriet gan no Hartas 47. panta pirmajā un otrajā daļā nostiprinātajām tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu lietas izskatīšanu, gan no Hartas 48. panta 2. punktā paredzētajām tiesībām uz aizstāvību, kas konkretizētas šajās Direktīvas 2012/13 tiesību normās.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka saskaņā ar Francijas valdības sniegtajiem paskaidrojumiem Francijas krimināltiesības²⁰⁶ ļauj aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kā arī attiecīgā gadījumā viņu advokātam jebkurā brīdī – starp viņu aizturēšanu un aizstāvības pēc būtības iesniegšanu – norādīt uz jebkādu pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētos par tiesībām klusēt neievērošanu, precizējot, ka gan šiem aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, gan viņu advokātam ir tiesības piekļūt lietas materiāliem un it īpaši protokolam, kurā fiksēts paziņojums par aizturēšanu un ar to saistītajām tiesībām.

Dalībvalstis, ņemot vērā tām ar Direktīvu 2012/13 piešķirto rīcības brīvību, ir tiesīgas ierobežot laikā iespēju norādīt uz šādu pārkāpumu stadijā pirms aizstāvības pēc būtības iesniegšanas. It īpaši aizliegums krimināltiesai, kas izskata lietu pēc būtības, procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz šo pārkāpumu principā atbilst Hartā nostiprinātajām tiesībām, ja aizdomās turētajiem, apsūdzētajām personām vai viņu advokātam ir bijusi konkrēta un efektīva iespēja norādīt uz attiecīgo pārkāpumu un ja viņiem tās izmantošanai ir bijis saprātīgs termiņš, kā arī piekļuve lietas materiāliem.

Tomēr šāds secinājums ir spēkā tikai tad, ja šīm personām atvēlētajā termiņā, lai norādītu uz Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta e) apakšpunkta un 4. panta 1. punkta pārkāpumu, ir konkrēti un efektīvi pieejamas tādas tiesības uz advokāta palīdzību kā Direktīvas 2013/48 3. pantā nostiprinātās un kuru izmantošanu atvieglo Direktīvā 2016/1919 paredzētais juridiskās palīdzības mehānisms.

Tomēr tas, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajām personām saskaņā ar valsts tiesībām ir jānodrošina konkrēta un efektīva iespēja izmantot advokāta palīdzību, neizslēdz to, ka gadījumā, ja viņi atsakās no šīs iespējas, viņiem principā ir jāuzņemas visas ar šo atteikšanos saistītās sekas, ja vien atteikšanās ir veikta atbilstoši Direktīvai 2013/48. Saistībā ar šo aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām mutiski vai rakstveidā ir jāsaņem skaidra un pietiekama informācija vienkāršā un saprotamā valodā par tiesību uz advokāta palīdzību saturu un iespējamām sekām atteikšanās no šīm tiesībām gadījumā un atteikums ir jāizsaka brīvprātīgi un nepārprotami.

Visbeidzot Tiesa norāda, ka saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, ja tiek konstatēts procesuālo noteikumu pārkāpums, valsts tiesām ir jāizvērtē, vai turpmākajā procesa gaitā šis trūkums ir novērsts, un šāda vērtējuma neesamība pati par sevi *prima facie* nav saderīga ar lietas taisnīgas izskatīšanas prasībām Eiropas Cilvēktiesību konvencijas²⁰⁷ 6. panta izpratnē. Tādējādi gadījumā, ja

²⁰⁶ It īpaši Kriminālprocesa kodeksa 63-1. panta 3. punkts, 63-4-1. pants un 385. pants.

²⁰⁷ ECT spriedums, 2020. gada 28. janvāris, *Mehmet Zeki Çelebi* pret Turciju, CE:ECHR:2020:0128JUD002758207, 51. punkts.

aizdomās turētais laikus nav ticis informēts par tiesībām neliecināt pret sevi un klusēt, ir jānosaka, vai, neraugoties uz šo trūkumu, kriminālprocess kopumā var tikt uzskatīts par taisnīgu, ņemot vērā virkni faktoru, tostarp to, vai izteikumi, kas saņemti bez šādas informācijas, ir apsūdzības dokumentu neatņemama vai būtiska daļa, kā arī citu lietas materiālos ietverto pierādījumu spēku ²⁰⁸.

3. Notiesājošu spriedumu krimināllietās savstarpēja atzīšana

2023. gada 12. janvāra spriedums MV (Sodu apvienošana) (C-583/22 PPU, [EU:C:2023:5](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Policijas un tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Pamatlēmums 2008/675/TI – 3. panta 1. punkts – Citā dalībvalstī iepriekš pasludinātu notiesājošu spriedumu pielīdzināšanas princips – Pienākums nodrošināt šiem notiesājošajiem spriedumiem tādas sekas, kas ir līdzvērtīgas sekām, kādas ir iepriekšējiem attiecīgajā valstī pasludinātajiem notiesājošajiem spriedumiem – Valsts tiesību normas par sodu “a posteriori” apvienošanu – Vairāki pārkāpumi – Kopējā soda noteikšana – 15 gadu maksimālais apmērs attiecībā uz konkrēta laika brīvības atņemšanas sodiem – 3. panta 5. punkts – Izņēmums – Pirms notiesājošo spriedumu pasludināšanas vai izpildes citā dalībvalstī izdarīts pārkāpums

Francijas pilsonis MV 2003. gada 10. oktobrī nolaupīja studenti no universitātes pilsētiņas Vācijā un viņu izvaroja. Lai gan Vācijā MV iepriekš nebija notiesāts nevienā krimināllietā, Francijā viņš bija notiesāts vairākkārt, tostarp ar brīvības atņemšanas sodu uz 15 gadiem. Francijas tiesas visus šos notiesājošos spriedumus ir pasludinājušas pēc iepriekš minētā datuma, un tie visi attiecās uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti pirms 2003. gada oktobra.

Pēc tam, kad MV tika piemērots apcietinājums Francijā uz 17 gadiem un 9 mēnešiem, viņš 2021. gada jūlijā tika nodots Vācijas iestādēm. 2022. gada februārī *Landgericht Freiburg im Breisgau* (Freiburgas apgabaltiesa, Vācija) tiesāja MV par 2003. gada oktobrī Vācijā izdarītajiem nodarījumiem, atzina viņu par vainīgu izvarošanā atbildību pastiprinošos apstākļos un piesprieda viņam brīvības atņemšanu uz sešiem gadiem. Šīs tiesas ieskatā MV Vācijā izdarītajam nodarījumam “atbilstošs sods” bija brīvības atņemšana uz septiņiem gadiem. Tomēr, tā kā šo sodu nebija iespējams *a posteriori* apvienot ar Francijas tiesu piespriestajiem sodiem, minētā tiesa samazināja šo sodu par vienu gadu, “lai kompensētu no tā izrietošo nelabvēlīgo situāciju”.

Iesniedzējtiesai, kas izskata kasācijas sūdzību par šo spriedumu, būtībā ir šaubas par šī sprieduma saderību ar Pamatlēmuma 2008/675 ²⁰⁹ noteikumiem, kuros ir paredzēts, pirmkārt, citās dalībvalstīs pasludināto notiesājošo spriedumu krimināllietās pielīdzināšanas princips ²¹⁰ un, otrkārt, izņēmums no šī principa ²¹¹.

²⁰⁸ ECT spriedums, 2016. gada 13. septembris, *Ibrahim* u.c. pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, 273. un 274. punkts.

²⁰⁹ Padomes Pamatlēmums 2008/675/TI (2008. gada 24. jūlijs) par Eiropas Savienības dalībvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā jaunā kriminālprocesā (OV 2008, L 220, 32. lpp.).

²¹⁰ Šis princips ir paredzēts Pamatlēmuma 2008/675 3. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru “katra dalībvalsts nodrošina to, ka kriminālprocesā pret personu saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem ņem vērā spriedumus, kas attiecībā uz to pašu personu par citiem faktiem iepriekš pieņemti citās dalībvalstīs un par ko informācija ir saņemta saskaņā ar piemērojamiem instrumentiem par savstarpēju tiesisko palīdzību vai informācijas apmaiņu no sodāmības reģistra, tiktāl, ciktāl ņem vērā

Šajā ziņā iesniedzējtiesa konstatē, ka attiecībā uz MV Francijā pasludinātie notiesājošie spriedumi principā var tikt iekļauti kopējā sodā, ja tie tiktu pielīdzināti Vācijā pasludinātiem notiesājošiem spriedumiem. Tomēr, veicot sodu *a posteriori* apvienošanu, ir jāņem vērā piecpadsmit gadu maksimālais apmērs, kas atbilstoši Vācijas tiesību normām ir paredzēts attiecībā uz konkrēta laika brīvības atņemšanas sodiem. Tomēr to notiesājošo spriedumu pielīdzināšanas gadījumā, kas attiecībā uz MV pasludināti Francijā, šis maksimālais apmērs esot jau sasniegts ar ieinteresētās personas notiesāšanu ar 15 gadu brīvības atņemšanas sodu, kas ir ticis piespriests šajā dalībvalstī. Tādēļ MV Vācijā piemērotais sods praksē nevarot tikt izpildīts.

Līdz ar to iesniedzējtiesa jautā Tiesai par iepriekš minētā principa piemērojamību šajā lietā. Gadījumā, ja šis princips nebūtu piemērojams, šī tiesa vēlas noskaidrot arī, vai, nosakot sodu par valsts teritorijā izdarīto noziedzīgo nodarījumu, nelabvēlīgajai situācijai, kas izriet no neiespējamības veikt sodu *a posteriori* apvienošanu, noteikti ir jābūt konkrēti pierādītai un pamatotai.

Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesa precizē izņēmuma no citās dalībvalstīs pasludinātu notiesājošu spriedumu pielīdzināšanas principa tvērumu, kā arī dalībvalstu pienākumus, īstenojot šo principu.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa konstatē, ka atbilstoši Pamatlēmumam 2008/675²¹² dalībvalstij nav jānodrošina, ka pret personu uzsāktā kriminālprocesā attiecībā uz šo personu par atšķirīgiem nodarījumiem citā dalībvalstī iepriekš pasludinātiem notiesājošiem spriedumiem ir tādas sekas, kas ir līdzvērtīgas sekām, kādas izriet no iepriekšējiem saskaņā ar attiecīgajām valsts tiesību normām par sodu apvienošanu valstī pasludinātajiem notiesājošiem spriedumiem, ja, pirmkārt, noziedzīgais nodarījums, par kuru notiek šis kriminālprocess, tika izdarīts pirms šo iepriekšējo notiesājošo spriedumu pasludināšanas un, otrkārt, minēto iepriekšējo notiesājošo spriedumu ņemšana vērā saskaņā ar šīm valsts tiesību normām liegtu valsts tiesai, kurā ierosināts attiecīgais process, piespriest attiecīgajai personai izpildāmu sodu.

iepriekšējus pašu valstī pieņemtus spriedumus, un to, ka tiem paredz tiesiskās sekas, kas ir līdzvērtīgas iepriekšējo savas valsts spriedumu sekām”.

²¹¹ Šis izņēmums ir paredzēts Pamatlēmuma 2008/675 3. panta 5. punkta pirmajā daļā, atbilstoši kurai “ja nodarījums, par kuru notiek jaunais kriminālprocess, ir izdarīts pirms iepriekšējā sprieduma pieņemšanas vai pilnīgas izpildes, 1. un 2. punkts nerada dalībvalstīm pienākumu piemērot tos savus noteikumus par spriedumu pieņemšanu, kuru piemērošana ārvalstu spriedumiem ierobežotu tiesnesi, viņam pieņemot spriedumu jaunajā kriminālprocesā”.

²¹² Runa ir īpaši par Pamatlēmuma 2008/675 3. panta 1. un 5. punktu.

Lai nonāktu pie šāda secinājuma, Tiesa vispirms atgādina, ka ar šo pamatlēmumu ²¹³ dalībvalstīm principā ir noteikts pienākums jauna kriminālprocesa gadījumā, kas uzsākts pret kādu personu, nodrošināt, lai tiktu ņemti vērā iepriekšējie notiesājošie spriedumi, kuri attiecībā uz šo personu pasludināti citā dalībvalstī par citiem nodarījumiem. Tomēr atbilstoši izņēmumam no šī principa gadījumā, ja nodarījums, par kuru notiek jaunais kriminālprocess, ir izdarīts pirms iepriekšējā notiesājošā sprieduma pasludināšanas vai pilnīgas izpildes, dalībvalstīm nav pienākums piemērot to valsts tiesību normas par sodu piespriešanu, ja šo normu piemērošana ārvalstīs pasludinātiem notiesājošiem spriedumiem varētu ierobežot tiesu, tai taisot spriedumu jaunajā kriminālprocesā.

Turpinājumā Tiesa norāda – tā kā šajā izņēmumā paredzētais laika nosacījums pamatlietas apstākļos ir izpildīts, šis izņēmums var būt piemērojams pamatlietas apstākļiem. Šajā ziņā Tiesa precizē, pirmkārt, ka Vācijas tiesību normas par sodu apvienošanu ir “valsts noteikumi par spriedumu pieņemšanu” un, otrkārt, ka šo tiesību normu piemērošana Francijā iepriekš pasludinātajiem notiesājošiem spriedumiem liegtu valsts tiesai piemērot izpildāmu sodu. Līdz ar to tas, ka šajā gadījumā Francijā iepriekš pasludinātiem notiesājošiem spriedumiem tiek paredzētas tādas sekas, kas ir līdzvērtīgas iepriekš pasludināto pašu valsts notiesājošo spriedumu izraisītajām sekām, “ierobežotu tiesnesi, viņam pieņemot spriedumu jaunajā kriminālprocesā”. Tādējādi minētais izņēmums ir piemērojams šīs lietas apstākļos un tā sekas ir tādas, ka valsts tiesa tiek atbrīvota no pienākuma paredzēt Francijā iepriekš pasludinātajiem notiesājošiem spriedumiem tādas sekas, kas ir līdzvērtīgas tām sekām, kādas izriet no attiecīgajā valstī pasludinātiem notiesājošiem spriedumiem saskaņā ar noteikumiem par sodu apvienošanu.

Otrkārt, Tiesa nospiež – lai varētu ņemt vērā citā dalībvalstī iepriekš pasludinātus notiesājošus spriedumus Pamatlēmuma 2008/675 ²¹⁴ izpratnē, valsts tiesai nav konkrēti jāpierāda un jāpamato nelabvēlīgā situācija, kas izriet no neiespējamības veikt sodu *a posteriori* apvienošanu, kas ir paredzēta iepriekš valstī pasludināto notiesājošo spriedumu gadījumā.

Tiesa šajā ziņā uzsver, ka kriminālprocesā, uz kuru ir attiecināms iepriekš minētais izņēmums, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka “to tiesas var kā citādi ņemt vērā iepriekšējos spriedumus, kas pieņemti citās dalībvalstīs”. Tomēr no tiesību normas, kurā ir paredzēts šis izņēmums, nav izsecināms nekāds pienākums attiecībā uz konkrētiem materiālo vai procesuālo tiesību noteikumiem, kas šajā ziņā būtu jāievēro valsts tiesām. Tādēļ no šīs tiesību normas nevar secināt, ka tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, šīs lietas apstākļos būtu pienākums skaitliski izteikt nelabvēlīgo situāciju, kas izriet no neiespējamības piemērot valsts tiesību normas par sodu apvienošanu, kuras paredzētas valstī pasludināto notiesājošo spriedumu gadījumā, un pēc tam, pamatojoties uz šo aprēķinu, piemērot soda samazinājumu.

4. Eiropas Prokuratūra

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) G. K. u.c. (EPPO) (C-281/22, [EU:C:2023:1018](#))

²¹³ Skat. Pamatlēmuma 2008/675 3. panta 1. punktu.

²¹⁴ Tiesa atsaucas uz Pamatlēmuma 2008/675 3. panta 5. punkta otro daļu, kurā ir paredzēts, ka “tomēr dalībvalstis nodrošina, ka šādos gadījumos to tiesas var kā citādi ņemt vērā iepriekšējos spriedumus, kas pieņemti citās dalībvalstīs”.

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas Prokuratūra (EPPO) – Regula (ES) 2017/1939 – 31. pants – Pārrobežu izmeklēšanas – Tiesas atļauja – Pārbaudes apjoms – 32. pants – Uzdoto pasākumu izpilde

Eiropas prokuratūra (EPPO) ar Eiropas deleģētā prokurora Vācijā starpniecību veic sākotnējo izmeklēšanu attiecībā uz G. K., S. L. un B. O. D. GmbH, kuri tiek turēti aizdomās par nepatiesu muitas deklarāciju sniegšanu un kaitējuma aptuveni 1 295 000 EUR apmērā radīšanu Savienības finanšu interesēm.

Izmeklēšanā, kas notiek Vācijā, EPPO uzskatīja, ka ir jāsavāc pierādījumi citās dalībvalstīs, tostarp Austrijā. Šim nolūkam Eiropas deleģētais prokurors, kurš nodarbojas ar lietu Vācijā²¹⁵, uzdeva asistējošajam Eiropas deleģētajam prokuroram Austrijā veikt kratīšanu apsūdzēto īpašumā Austrijā un uzlikt tam arestu. 2021. gada 9. novembrī pēdējais minētais prokurors izdeva rīkojumu par kratīšanu un mantas arestu gan B. O. D. un tās mātesuzņēmuma tirdzniecības telpās, gan G. K. un S. L. dzīvesvietās – visas atrodas Austrijā. Tāpat tas lūdza kompetentajām Austrijas tiesām atļaut šos pasākumus²¹⁶. Šīs atļaujas tika piešķirtas un uzdotie pasākumi – izpildīti.

2021. gada 1. decembrī G. K., B. O. D. un S. L. par Austrijas tiesu nolēmumiem, ar kuriem atļauti attiecīgie pasākumi, cēla prasības *Oberlandesgericht Wien* (Apelācijas tiesa Vīnē, Austrija), kas ir iesniedzējtiesa. Tie tostarp apstrīdēja attiecībā uz tiem uzdoto izmeklēšanas pasākumu pamatotību.

Iesniedzējtiesai radies jautājums, vai gadījumā, ja uzdotajam izmeklēšanas pasākumam ir nepieciešama tiesas atļauja asistējošā Eiropas deleģētā prokurora dalībvalstī, šis pasākums šīs dalībvalsts tiesai ir jāizvērtē, ņemot vērā visus minētajā dalībvalstī paredzētos formas noteikumus un materiālo tiesību normas.

Savā spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā precizē tās pārbaudes apjomu, ko var veikt tiesas, kurās iesniegts asistējošā Eiropas deleģētā prokurora pieteikums par atļaujas piešķiršanu uzdotajam izmeklēšanas pasākumam.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa norāda, ka, lai gan Regulas 2017/1939 31. panta 3. punkta pirmajā daļā ir paredzēts, ka tiesas atļauja saskaņā ar asistējošā Eiropas deleģētā prokurora dalībvalsts tiesībām ir jāsaņem tad, ja uzdotajam izmeklēšanas pasākumam ir nepieciešama šāda atļauja saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām, šīs regulas 31. un 32. pantā nav precizēts tās pārbaudes apjoms, kuru veic kompetentā tiesa. Tomēr no šo abu pantu formulējuma²¹⁷ izriet, ka uzdotā izmeklēšanas pasākuma noteikšanu, tāpat kā šī pasākuma pamatojumu, reglamentē Eiropas deleģētā prokurora, kurš nodarbojas ar lietu, dalībvalsts tiesību akti, savukārt šāda pasākuma izpildi reglamentē asistējošā Eiropas deleģētā prokurora dalībvalsts tiesību akti. Šajos pantos ietvertais nošķirums starp uzdotā izmeklēšanas pasākuma pamatojumu un noteikšanu, no vienas puses, un tā izpildi, no otras puses, atspoguļo dalībvalstu tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās sistēmas pamatā esošo loģiku, kura balstīta uz savstarpējas uzticēšanās un savstarpējas atzišanas principiem. Saistībā ar dalībvalstu tiesu iestāžu sadarbību, kas

²¹⁵ Saskaņā ar Padomes Regulas (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (EPPO) izveidei (OV 2017, L 283, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Regula 2017/1939”), 31. pantu.

²¹⁶ Regulas 2017/1939 31. panta 3. punkta pirmajā daļā ir paredzēts: ja saskaņā ar asistējošā Eiropas deleģētā prokurora dalībvalsts tiesību aktiem šim pasākumam ir vajadzīga tiesas atļauja, asistējošais Eiropas deleģētais prokurors šādu atļauju saņem saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem.

²¹⁷ Konkrētāk – no Regulas (ES) 2017/1939 31. panta 1. un 2. punkta un 32. panta formulējuma.

balstīta uz šiem principiem, izpildiestādei nav jāpārbauda, vai izdevējiestāde ir ievērojusi nosacījumus, lai izdotu tiesas nolēmumu, kas tai ir jāizpilda.

Turpinājumā Tiesa atgādina, ka, izveidojot *EPPO*, Regulas 2017/1939 mērķis ir pastiprināt cīņu pret noziedzīgiem nodarījumiem, kas skar Savienības finanšu intereses²¹⁸. No tā izriet, ka, definējot šajā regulā paredzētās procedūras, Savienības likumdevējs ir vēlējies izveidot mehānismu, kas nodrošinātu vismaz tikpat efektīvu *EPPO* veikto pārrobežu izmeklēšanu kā tā, kura izriet no tādas procedūru piemērošanas, kas paredzēta dalībvalstu tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās sistēmā, kura balstīta uz savstarpējas uzticēšanās un savstarpējās atzišanas principiem. Ja minētās regulas 31. panta 3. punkta pirmajā daļā paredzētās tiesas atļaujas piešķiršana varētu būt atkarīga no tā, vai asistējošā Eiropas deleģētā prokurora dalībvalsts kompetentā iestāde pārbauda jautājumus par attiecīgā deleģētās izmeklēšanas pasākuma pamatojumu un noteikšanu, praksē sistēma būtu mazāk efektīva nekā tā, kas izveidota ar šādiem juridiskajiem instrumentiem, un tādējādi kaitētu šīs pašas regulas mērķim. Proti, pirmām kārtām, asistējošā Eiropas deleģētā prokurora dalībvalsts kompetentajai iestādei tostarp būtu padziļināti jāpārbauda visi lietas materiāli, kuri tai būtu jānosūta, un vajadzības gadījumā jāiztulko. Otrām kārtām, lai veiktu pārbaudi, tai būtu jāpiemēro Eiropas deleģētā prokurora, kurš nodarbojas ar lietu, dalībvalsts tiesības, lai arī nevar uzskatīt, ka tā būtu vislabākā situācijā, lai veiktu šādu pārbaudi.

Tiesa secina, ka Regulā 2017/1939 saistībā ar sadarbību starp Eiropas deleģētajiem prokuroriem *EPPO* pārrobežu izmeklēšanā pienākumi, kas saistīti ar uzdotā pasākuma pamatojumu un noteikšanu un kas ir Eiropas deleģētā prokurora, kurš nodarbojas ar lietu, ziņā, ir nošķirti no pienākumiem, kas saistīti ar šā pasākuma izpildi un kas ir asistējošā Eiropas deleģētā prokurora ziņā. Atbilstoši šai pienākumu sadalei pārbaude saistībā ar tiesas atļauju, kas nepieciešama saskaņā ar asistējošā Eiropas deleģētā prokurora dalībvalsts tiesību aktiem, var attiekties tikai uz elementiem, kuri saistīti ar minētā pasākuma izpildi, izslēdzot elementus, kas saistīti ar minētā pasākuma pamatojumu un noteikšanu.

Runājot par elementiem, kuri saistīti ar uzdotā pasākuma pamatojumu un noteikšanu, Tiesa tomēr uzsver, ka attiecībā uz tiem ir jāveic iepriekšēja pārbaude tiesā Eiropas deleģētā prokurora, kurš nodarbojas ar lietu, dalībvalstī, ja tas būtiski skar attiecīgās personas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā garantētās tiesības. Proti, saskaņā ar Regulas 2017/1939 31. panta 2. punktu Eiropas deleģētā prokurora, kurš nodarbojas ar lietu, dalībvalstij ir jāparedz iepriekšēja pārbaude tiesā par to, vai ir izpildīti uzdotā izmeklēšanas pasākuma pamatojuma un noteikšanas nosacījumi, ņemot vērā prasības, kas izriet no Pamattiesību hartas. Ja runa ir par tādiem izmeklēšanas pasākumiem kā privātmāju pārmeklēšana, piesardzības pasākumiem attiecībā uz personisko mantu un aktīvu iesaldēšanu šīs dalībvalsts tiesībās, jāparedz atbilstošas un pietiekamas garantijas (piemēram, iepriekšēja pārbaude tiesā), lai nodrošinātu šādu pasākumu likumību un nepieciešamību.

²¹⁸ Skat. Regulas 2017/1939 12., 14., 20. un 60. apsvērumu.

VI. Tiesu iestāžu sadarbība civillietās

1. Regula Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību

2023. gada 13. jūlija spriedums TT (Bērna nelikumīga aizvešana) (C-87/22, [EU:C:2023:571](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Jurisdikcija vecāku atbildības jomā – Regula (EK) Nr. 2201/2003 – 10. un 15. pants – Lietas nodošana citas dalībvalsts tiesai, kas ir labākā situācijā lietas izspriešanai – Nosacījumi – Tās dalībvalsts tiesa, uz kuru bērns ir nelikumīgi aizvests – Hāgas 1980. gada konvencija – Bērna labākās intereses

TT un AK, Slovākijas pilsoņi, ir 2012. gadā Slovākijā dzimušo V un M vecāki. 2014. gadā ģimene pārcēlās uz Austriju. TT un AK 2020. gadā izšķīrās, un AK bez TT piekrišanas aizveda bērnus dzīvot pie sevis uz Slovākiju. TT vērsās Slovākijas tiesā ar pieteikumu par bērnu atpakaļatdošanu atbilstoši Hāgas 1980. gada konvencijai²¹⁹. Vienlaikus viņš cēla prasību Austrijas tiesā, lai iegūtu pilnīgas aizgādības tiesības pār bērniem. AK vērsās šajā pašā tiesā, lai tā lūgtu Slovākijas tiesu atzīt savu jurisdikciju bērnu aizgādības tiesību jomā atbilstoši Regulai Nr. 2201/2003^{220 221}, apgalvojot, ka Slovākijas tiesas ir labākā situācijā, lai lemtu par vecāku atbildību attiecībā uz abiem bērniem.

Iesniedzējtiesa jautā, vai jurisdikciju lemt par bērna aizgādību saskaņā ar Regulu Nr. 2201/2003²²² var nodot tās dalībvalsts tiesai, kurā bērns ir izveidojis savu pastāvīgo dzīvesvietu pēc nelikumīgas aizvešanas, un vai šādi nodošanai paredzētie nosacījumi ir izsmeljoši.

Tiesa, kurā vērsusies minētā iesniedzējtiesa, sniedz precizējumus par nosacījumiem, ar kādiem dalībvalsts tiesa, kurai saskaņā ar šīs regulas 10. pantu ir jurisdikcija izskatīt lietu par vecāku atbildību pēc būtības, atbilstoši šīs regulas 15. panta 1. punkta b) apakšpunktam izņēmuma kārtā var lūgt nodot lietu tās dalībvalsts tiesai, uz kuru viens no vecākiem ir nelikumīgi aizvedis bērnu.

Tiesas vērtējums

Regulā Nr. 2201/2003 ietvertās normas par vecāku atbildību ir izstrādātas, lai ievērotu bērna vislabākās intereses, un šajā nolūkā tajās dota priekšroka tuvuma kritērijam. Tā ir izveidots vispārējās jurisdikcijas noteikums²²³ par labu tās dalībvalsts tiesām, kurā bērnam ir pastāvīgā dzīvesvieta brīdī,

²¹⁹ 1980. gada 25. oktobrī Hāgā noslēgtā Konvencija par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

²²⁰ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.). Regulas Nr. 2201/2003 15. pantā ir paredzēta iespēja izņēmuma kārtā dalībvalsts tiesām, kurām ir piekritība izskatīt lietu par vecāku atbildību pēc būtības, lūgt nodot šo lietu vai attiecīgo tās daļu tādas citas dalībvalsts tiesai, ar ko bērnam ir īpaša saikne, ja tā ir vispiemērotākā šīs lietas izskatīšanai un ja tas ir bērna labākajās interesēs.

²²¹ It īpaši atbilstoši šīs regulas 15. panta 1. punkta b) apakšpunktam, 2. punkta a) apakšpunktam un 5. punktam.

²²² Atbilstoši šīs regulas 15. panta 1. punkta b) apakšpunktam.

²²³ Atbilstoši šīs regulas 8. panta 1. punktam.

kad tiesā ir iesniegta prasība. Tomēr šis noteikums ir piemērojams²²⁴, ievērojot it īpaši šīs regulas 10. pantu, kurā jurisdikcija ir piešķirta tās dalībvalsts tiesām, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas. Šīs normas, ar kuru tiek īstenots mērķis atturēt no nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas starp dalībvalstīm, priekšmets ir neitralizēt iedarbību, ko vispārējās jurisdikcijas noteikuma piemērošana radītu bērna nelikumīgas aizvešanas gadījumā, proti, jurisdikcijas nodošanu dalībvalstij, kurā bērns nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas dēļ būtu ieguvis jaunu pastāvīgo dzīvesvietu.

Turklāt Regulas Nr. 2201/2003 15. pantā ir paredzēts sadarbības mehānisms, kas ļauj dalībvalsts tiesai, kurai ir jurisdikcija izskatīt lietu, izņēmuma kārtā nodot lietu citas dalībvalsts tiesai ar nosacījumu, ka šī pēdējā sešu nedēļu laikā atzīst savu jurisdikciju. Iespēja lūgt nodošanu ir arī tiesai, kuras jurisdikcija ir pamatota ar Regulas Nr. 2201/2003 10. pantu, un nav izslēgts, ka nodošana tiek veikta tās dalībvalsts tiesai, uz kuru kāds no vecākiem ir nelikumīgi aizvedis attiecīgo bērnu. Proti, bērna labākās intereses, kas ir viens no Regulas Nr. 2201/2003 mērķiem, ir galvenais apsvērums, un attiecīgajai nodošanai ir jākalpo šim mērķim. Regulas Nr. 2201/2003 mērķiem nav pretrunā tas, ka tiesa, kurai, pamatojoties uz šīs regulas 10. pantu, ir jurisdikcija lietās par vecāku atbildību, var lūgt nodot tajā izskatāmo lietu citas dalībvalsts tiesai, uz kuru viens no vecākiem ir nelikumīgi aizvedis bērnu.

Taču šo nodošanu var lūgt vienīgi tad, ja ir izpildīti trīs izsmeļoši un kumulatīvi nosacījumi²²⁵, proti, ja pastāv "īpaša saikne" starp bērnu un citu dalībvalsti, ja tiesa, kurai ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības, uzskata, ka šīs citas dalībvalsts tiesa ir "labākā [situācijā]", lai izspriestu lietu, un ja nodošana ir bērna labākajās interesēs, proti, nerada risku negatīvi ietekmēt bērna situāciju. Tas, ka ir iesniegts uz 1980. gada Hāgas konvenciju balstīts pieteikums par atpakaļatdošanu, par ko nav pieņemts galīgs nolēmums dalībvalstī, uz kuru šo bērnu ir nelikumīgi aizvedis viens no vecākiem, pats par sevi nevar liegt izmantot tiesības lūgt lietas nodošanu, taču šis apstāklis ir jāņem vērā, analizējot nodošanai nepieciešamo nosacījumu izpildi.

Šajā ziņā, pirmkārt, tas, ka bērns ir dalībvalsts pilsonis, ir viens no kritērijiem, kas ļauj uzskatīt – viņam ir "īpaša saikne" ar šo dalībvalsti.

Otrkārt, runājot par nosacījumu, saskaņā ar kuru tiesai, kurai paredzēts nodot lietu, ir jābūt "labākā situācijā" lietas izskatīšanai, tiesai, kurai ir jurisdikcija, būtu jāņem vērā vairāki elementi. Vispirms – nodošanai jāsniedz reāla un konkrēta pievienotā vērtība nolēmuma attiecībā uz bērnu pieņemšanu nekā tad, ja lieta paliktu tiesā, kurai ir jurisdikcija. Tā tas, piemēram, ir gadījumā, kad tiesa, kurai iecerēts nodot lietu, pēc pamatlietas pušu lūguma un saskaņā ar piemērojamajiem procesuālajiem noteikumiem ir veikusi visus steidzamos pagaidu pasākumus, kas pamatoti citastarp ar Regulas Nr. 2201/2003 20. pantu. Turklāt nodošana nedrīkst radīt acīmredzamu risku, ka vecākam, kurš lūdz bērna atpakaļatdošanu, tiek liegta iespēja efektīvi paust savus argumentus tiesā, kurai paredzēts lietu nodot. Visbeidzot, ja pieteikums par atpakaļatdošanu, kas balstīts uz Hāgas 1980. gada konvenciju, ir iesniegts tās dalībvalsts kompetentajās iestādēs, uz kuru bērns nelikumīgi aizvests, nevienam šīs dalībvalsts tiesu nevar uzskatīt par tādu, kas ir "labākā [situācijā]" lietas izskatīšanai, pirms ir beidzies sešu nedēļu termiņš, kas paredzēts, lai pieņemtu lēmumu par bērna atpakaļatdošanu²²⁶. Turklāt būtiska kavēšanās, ko pieļāvušas minētās dalībvalsts tiesas, lai lemtu par šo pieteikumu, var būt apstāklis, kas neliecina par labu konstatējumam, ka šīs tiesas ir labākā situācijā, lai lemtu par

²²⁴ Atbilstoši šīs regulas 8. panta 2. punktam.

²²⁵ Tie izsmeļoši uzskaitīti Regulas Nr. 2201/2003 15. panta 1. punktā.

²²⁶ Tas paredzēts Hāgas 1980. gada konvencijas 11. pantā un Regulas Nr. 2201/2003 11. pantā.

aizgādības tiesībām pēc būtības. Proti, pēc tam, kad tās ir informētas par bērna nelikumīgu aizvešanu, tās līgumslēdzējas valsts tiesas, uz kuras teritoriju bērns ir aizvests, nevar lemt par aizgādības tiesībām pēc būtības, kamēr citastarp nav pierādīts, ka ir izpildīti nosacījumi bērna atpakaļatdošanai ²²⁷.

Visbeidzot, treškārt, nosacījuma par bērna labākajām interesēm izvērtējumā nevar abstrahēties no tā, ka tās dalībvalsts, uz kuru viens no vecākiem ir nelikumīgi aizvedis bērnu, tiesām uz laiku nav bijis iespējams pieņemt šīm interesēm atbilstošu nolēmumu par aizgādības tiesībām pēc būtības, pirms šīs dalībvalsts tiesa, kurā ir iesniegts pieteikums par bērna atpakaļatdošanu, vismaz nav lēmusi par to.

2. Regula Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem

2023. gada 16. februāra spriedums *Lufthansa Technik AERO Alzey* (C-393/21, [EU:C:2023:104](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās un komercietās – Regula (EK) Nr. 805/2004 – Eiropas izpildes rīkojums neapstrīdētiem prasījumiem – 23. panta c) punkts – Par Eiropas izpildes rīkojumu apstiprināta nolēmuma izpildes apturēšana – Ārkārtēji apstākļi – Jēdziens

Amtsgericht Hünfeld (Hünfeldes pirmās instances tiesa, Vācija) 2019. gada 14. jūnijā izsniedza *Arik Air Limited* brīdinājumu par *Lufthansa Technik AERO Alzey GmbH* (turpmāk tekstā – “*Lufthansa*”) prasījuma 2 292 993,32 EUR apmērā piespiedu izpildīšanu, pēc tam 2019. gada 24. oktobrī – Eiropas izpildes rīkojumu un 2019. gada 2. decembrī – Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājumu.

Lufthansa kādam tiesu izpildītājam, kas darbojas Lietuvā (turpmāk tekstā – “tiesu izpildītājs”), iesniedza pieteikumu par izpildi, proti, par to, lai viņš atbilstoši šim apstiprinājumam attiecībā uz *Arik Air* izpildītu šo izpildes rīkojumu.

Nupat minētā sabiedrība iesniedza *Landgericht Frankfurt am Main* (Frankfurtes pie Mainas apgabaltiesa, Vācija) pieteikumu ²²⁸ atsaukt Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājumu un izbeigt prasījuma piespiedu piedziņu. Tā apgalvoja, ka Hünfeldes pirmās instances tiesa procesuālo dokumentu paziņošanā esot pieļāvusi pārkāpumus un ka līdz ar to neesot ievērots tai atvēlētais termiņš iebilšanai pret minētās tiesas izsniegto brīdinājumu.

Arik Air vērsās arī pie tiesu izpildītāja Lietuvā ar pieteikumu apturēt izpildes procesu līdz brīdim, kad Frankfurtes pie Mainas apgabaltiesa būs pieņēmusi galīgo nolēmumu, taču šis tiesu izpildītājs atteicās to darīt, jo uzskatīja, ka attiecīgajā valsts tiesiskajā regulējumā nav paredzēta iespēja šādos apstākļos apturēt izpildi.

Ar 2020. gada aprīļa rīkojumu Frankfurtes pie Mainas apgabaltiesa noteica, ka attiecīgā Eiropas izpildes rīkojuma izpildes apturēšana ir atkarīga no *Arik Air* veicamas drošības naudas iemaksas

²²⁷ Hāgas 1980. gada konvencijas 16. pants.

²²⁸ Šis pieteikums tika iesniegts, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 805/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem (OV 2004, L 143, 15. lpp.), 10. pantu.

2 000 000 EUR apmērā, jo citastarp tā uzskatīja, ka *Arik Air* nav pierādījusi, ka izpildes rīkojuma izsniegšanā būtu pieļauti pārkāpumi.

Par tiesu izpildītāja lēmumu, ar ko atteikta šā izpildes procesa apturēšana, *Arik Air* cēla prasību *Kauno apylinkės teismas* (Kauņas apriņķa tiesa, Lietuva), kas ar 2020. gada jūnija rīkojumu šo prasību noraidīja.

Apelācijas instances tiesvedībā *Kauno apygardos teismas* (Kauņas apgabaltiesa, Lietuva) šo rīkojumu atcēla un apturēja aplūkojamo izpildes procesu, lai sagaidītu Vācijas tiesas galīgo nolēmumu par *Arik Air* pieteikumiem. Minētā tiesa atzina, ka, ņemot vērā nesamērīga kaitējuma risku, kas varētu izrietēt no izpildes procesa, kurš uzsākts pret *Arik Air*, prasības celšana izcelsmes dalībvalsts tiesā par Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājumu ir uzskatāma par pietiekamu pamatu šā procesa apturēšanai. Tā arī atzina: nav pamata uzskatīt, ka lemšana par pieteikuma apturēt izpildes aktus pamatotību būtu piekritīga Frankfurtes pie Mainas apgabaltiesai.

Lufthansa par šo nolēmumu iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesai – *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa).

Atbildot uz minētās tiesas jautājumiem, Tiesa precizē jēdziena “ārkārtēji apstākļi” nozīmi un tvērumu, tādējādi atļaujot izpildes dalībvalsts attiecīgajai tiesai vai kompetentajai iestādei, pamatojoties uz Regulas Nr. 805/2004 23. pantu²²⁹, apturēt par Eiropas izpildes rīkojumu apstiprināta nolēmuma izpildi izcelsmes dalībvalstī.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa norāda, ka Regulas Nr. 805/2004 23. panta c) punktā minētais jēdziens “ārkārtēji apstākļi” aptver arī situāciju, kad nolēmuma, kas apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, izpildes procesa turpināšana – ja parādnieks izcelsmes dalībvalstī ir cēlis prasību pret šo nolēmumu vai iesniedzis pieteikumu labot vai atsaukt Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājumu – šim parādniekam radītu reālu tāda īpaši smaga kaitējuma risku, kura novēršana nebūtu iespējama vai būtu ļoti sarežģīta gadījumā, ja tiktu atcelts minētais nolēmums vai tiktu izlabots vai atsaukts izpildes rīkojuma apstiprinājums. Šis jēdziens neattiecas uz apstākļiem saistībā ar tiesvedību, kas izcelsmes dalībvalstī uzsākta pret nolēmumu, kurš apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, vai pret Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājumu.

Vēl pirms šā secinājuma Tiesa norāda, ka jēdziens “ārkārtēji apstākļi” ir autonomas Savienības tiesību jēdziens. Šajā ziņā no tā, ka Savienības likumdevējs ir izmantojis šo jēdzienu, ir izsecināms, ka tas nav vēlējies ierobežot šīs tiesību normas tvērumu, to attiecinot tikai uz nepārvaramas varas situācijām, kas pēc vispārīga principa izriet no neprognozējamām un nenovēršamām notikumiem, kurus izraisījuši ar parādnieku nesaistīti apstākļi. Līdz ar to iespēja apturēt izpildes procesu nolēmumam, kas

²²⁹ Saskaņā ar šo normu “Izpildes apturēšana vai ierobežošana”:

“Ja parādnieks:

- ir apstrīdējis spriedumu, kas apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, ietverot pārskatīšanas pieteikumu 19. panta izpratnē, vai
- ir iesniedzis pieprasījumu labot vai atcelt Eiropas izpildes rīkojumu saskaņā ar 10. pantu, izpildes dalībvalsts kompetentā tiesa vai iestāde, saņemot pieprasījumu no parādnieka, var:
 - a) ierobežot izpildes procesu, attiecinot to tikai uz aizsardzības pasākumiem; vai arī
 - b) noteikt, ka izpilde notiks tikai tad, ja būs sniegts tās noteiktais nodrošinājums; vai
 - c) ārkārtējos apstākļos apturēt sprieduma izpildi.”

apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, ir attiecināma vienīgi uz gadījumiem, kad izpildes turpināšana parādniekam radītu reālu tāda īpaši smaga kaitējuma risku, kura novēršana nebūtu iespējama vai būtu ļoti sarežģīta tad, ja tiktu apmierināta prasība, ko tas cēlis, vai pieteikums, kuru tas iesniedzis izcelsmes dalībvalstī. Parādnieka ierosinātā tiesvedība ir arī uzskatāma par priekšnosacījumu izpildes dalībvalsts tiesas vai kompetentās iestādes pārbaudei par to, vai pastāv ārkārtēji apstākļi.

Turklāt no kompetences sadalījuma starp izcelsmes dalībvalsts tiesām un iestādēm, no vienas puses, un izpildes dalībvalsts tiesām un iestādēm, no otras puses, kas noteikts Regulā Nr. 805/2004, ir izsecināms, ka saistībā ar pieteikumu par izpildes procesa apturēšanu pēdējās minētās nav tiesīgas pārbaudīt izcelsmes dalībvalstī pieņemtu nolēmumu attiecībā uz neapstrīdētu prasījumu vai tā apstiprināšanu par Eiropas izpildes rīkojumu. Tādējādi izpildes dalībvalsts tiesām vai iestādēm piešķirtā rīcības brīvība ir ierobežota attiecībā uz to apstākļu izvērtēšanu, uz kuriem balstoties ir iespējams apmierināt pieteikumu par izpildes apturēšanu. Pārbaudot šādu pieteikumu, lai noskaidrotu, vai pastāvējuši ārkārtēji apstākļi šīs regulas 23. panta izpratnē, šīs tiesas vai iestādes var tikai līdzsvarot kreditora intereses nekavējoties izpildīt nolēmumu attiecībā uz tā prasījumu un parādnieka intereses izvairīties no īpaši smaga un nenovēršama vai grūti novēršama kaitējuma.

Otrām kārtām, Tiesa precizē, ka Regulas Nr. 805/2004 23. pants ļauj vienlaikus piemērot ierobežojošus pasākumus un noteikt drošības naudas iemaksu, kā paredzēts šā panta a) un b) punktā ²³⁰, taču ne vienlaikus piemērot vienu no šiem diviem pasākumiem kopā ar šā panta c) punktā paredzēto izpildes procesa apturēšanu.

Trešām kārtām, Tiesa nospriež, ka tad, ja nolēmuma, kas apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, izpildāmība izcelsmes dalībvalstī ir apturēta un izpildes dalībvalsts tiesai ir iesniegts Regulas Nr. 805/2004 6. panta 2. punktā paredzētais apstiprinājums, minētajai tiesai ir pienākums, pamatojoties uz šo nolēmumu, apturēt izpildes procesu, kas uzsākts pēdējā minētajā valstī ²³¹.

²³⁰ Ar šiem pasākumiem ir paredzēts attiecīgi a) ierobežot izpildes procesu, attiecinot to tikai uz aizsardzības pasākumiem, un b) izpildi pakļaut priekšnosacījumam, ka tiek sniegts nodrošinājums (drošības nauda) izpildes dalībvalsts tiesas vai kompetentās iestādes noteiktā apmērā.

²³¹ Tiesa savu nostāju par šo punktu pauž, pamatojoties uz Regulas Nr. 805/2004 6. panta 2. punktu kopsakarā ar tās 11. pantu.

Regulas Nr. 805/2004 6. panta "Prasības sprieduma apstiprināšanai par Eiropas izpildes rīkojumu" 2. punktā ir paredzēts: "Ja spriedums, kas apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, vairs nav jāizpilda vai tā izpilde ir atlikta vai ierobežota, tad jāizdod tā izpildes atsaukšanas vai ierobežošanas apstiprinājums, iesniedzot šim nolūkam pieprasījumu izcelsmes tiesā, izmantojot IV pielikumā sniegto veidlapas paraugu."

Savukārt tās pašas regulas 11. pantā "Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājuma spēkā esamība" ir noteikts: "Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājums ir spēkā tikai sprieduma izpildāmības robežās."

VII. Transports

2023. gada 21. decembra spriedums Komisija/Dānija (Maksimālais stāvēšanas laiks) (C-167/22, [EU:C:2023:1020](#))

Valsts pienākumu neizpilde – Kravu starptautiskie autopārvadājumi – Regula (EK) Nr. 1072/2009 – 8. un 9. pants – Regula (EK) Nr. 561/2006 – Atpūtas laiki – Valsts tiesiskais regulējums, ar ko ievieš maksimālo 25 stundu stāvēšanas laiku publiskās atpūtas vietās dalībvalsts automaģistrāļu tīklā – Šķērslis autopārvadājumu pakalpojumu sniegšanas brīvībai – Pierādīšanas pienākums

Regula Nr. 1072/2009 par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum²³² ir vērsta uz to, lai ieviestu vienotu transporta politiku, ar ko tiek atcelti visi transporta pakalpojumu sniedzējiem noteiktie ierobežojumi valstspiederības dēļ vai tā dēļ, ka tie veic uzņēmējdarbību citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā jāsniiedz pakalpojumi.

2018. gada 1. jūlijā Dānijas Karaliste ieviesa noteikumu, ar kuru maksimālais stāvēšanas laiks publiskās atpūtas vietās tās automaģistrāļu tīklā tika ierobežots ar 25 stundām (turpmāk tekstā – “25 stundu noteikums”)²³³.

Pēc tam, kad Eiropas Komisija bija nosūtījusi Dānijas Karalistei informācijas pieprasījumu, Komisija, pamatojoties uz LESD 258. pantu, nolēma uzsākt pārkāpuma procedūru par pienākuma nodrošināt transporta pakalpojumu sniegšanas brīvību, kāda garantēta ar Regulu Nr. 1072/2009, neizpildi. Tā būtībā norādīja, ka, lai gan 25 stundu noteikums tieši nerada diskrimināciju, tas tomēr ir transporta pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, jo Dānijas autopārvadātājus un ārvalstu autopārvadātājus tas neietekmē vienādi. Dānijas Karaliste apstrīdēja jebkādu šajā ziņā izdarītu pārkāpumu un sniedza Komisijas pieprasīto papildu informāciju. Uzskatīdama, ka šī atbilde nav pārliecinoša, tā nosūtīja šai dalībvalstij argumentētu atzinumu, uz kuru tā atbildēja, nemainot savu nostāju par 25 stundu noteikuma atbilstību Savienības tiesībām. Tā kā Dānijas valdības izvirzītie argumenti Komisiju joprojām nepārliecināja, tā vērsās Tiesā ar prasību sakarā ar pienākumu neizpildi, lai tiktu konstatēts, ka, ieviešot 25 stundu noteikumu, Dānijas Karaliste nav izpildījusi Regulas Nr. 1072/2009 1., 8. un 9. pantā paredzētos pienākumus saistībā ar transporta pakalpojumu sniegšanas brīvību. Proti, Komisija uzskata, ka šis noteikums vairāk ietekmē ārvalstu pārvadātājus un no tā izrietošais šķērslis pakalpojumu sniegšanas brīvībai nav attaisnots ne ar vienu no šīs dalībvalsts izvirzītajiem primārajiem sabiedrības interešu apsvērumiem.

Ar šo spriedumu Tiesa noraida Komisijas prasību. Ņemot vērā pastāvīgo judikatūru, tā atgādina, ka prasības sakarā ar valsts pienākumu neizpildi ietvaros Komisijai ir pienākums pierādīt šādas pienākumu neizpildes esamību un tā nevar pamatoties ne uz kādiem pieņēmumiem. Tiesa uzskata, ka šajā lietā Komisija nav juridiski pietiekami pierādījusi savus apgalvojumus.

Tiesas vērtējums

Noraidījusi Dānijas Karalistes izvirzīto iebildi par nepieņemamību, Tiesa izskata lietu pēc būtības un vispirms atgādina, ka uz pakalpojumiem, kas atbilst kvalifikācijai “pakalpojums transporta jomā”,

²³² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1072/2009 (2009. gada 21. oktobris) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum (OV 2009, L 300, 72. lpp.).

²³³ Šo noteikumu Dānijas ceļu satiksmes iestāde īstenoja saskaņā ar *færdselsloven* (Dānijas Ceļu kodekss) 92. panta 1. punktu.

attiecas LESD 58. panta 1. punkts, kas ir speciālā tiesību norma, un tāpēc tie ir izslēgti no LESD 56. panta, kurš pakalpojumu sniegšanas brīvību reglamentē vispārīgi, piemērošanas jomas²³⁴. Tas, protams, neliedz, ka Savienības tiesību akts, kas pieņemts, pamatojoties uz Līgumu tiesību normām par transportu²³⁵, ciktāl tajā tas ir noteikts, var padarīt LESD 56. pantā nostiprināto pakalpojumu sniegšanas brīvības principu piemērojamu transporta nozarei.

Šajā lietā Tiesa norāda, ka Regula Nr. 1072/2009 ir piemērojama starptautiskiem kravu komercpārvadājumiem ar autotransportu Savienības teritorijā, kā arī kabotāžas pārvadājumiem, proti, iekšzemes kravu komercpārvadājumiem ar autotransportu, ko pagaidu kārtā veic ārvalstu pārvadātājs²³⁶. Šajā ziņā Regulas Nr. 1072/2009 9. panta 2. punktā tostarp precizēts, ka valsts tiesību normas, kas minētas šī panta 1. punktā, piemēro ārvalstu pārvadātājiem ar tādiem pašiem noteikumiem, kādus piemēro pārvadātājiem, kuri veic uzņēmējdarbību uzņēmējā dalībvalstī, lai novērstu jebkādu diskrimināciju attiecībā uz valstspiederību vai uzņēmējdarbības veikšanas vietu.

Saistībā ar Dānijas Karalistes argumentu par to, ka kompetence paredzēt noteikumus par stāvēšanas ilgumu publiskās atpūtas vietās ir dalībvalstīm, Tiesa atgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalstīm sava kompetence jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības, un tārad šajā gadījumā it īpaši – Regulas Nr. 1072/2009 nozīmīgās normas. Šajā kontekstā dalībvalstīm turklāt ir jāņem vērā noteikumi par transportlīdzekļa vadīšanas laikposmiem, pārtraukumiem un atpūtas laikposmiem, kuri saskaņā ar Regulu Nr. 561/2006²³⁷ jāievēro transportlīdzekļu vadītājiem, kas veic kravu pārvadājumus ar transportlīdzekļiem, kuru maksimālā pieļaujamā masa pārsniedz 3,5 tonnas²³⁸ (turpmāk tekstā – “attiecīgie transportlīdzekļi”). Šo atpūtas laikposmu ievērošana citastarp var būt atkarīga no atpūtas vietu pieejamības gar automaģistrālēm. Šajā ziņā Tiesa konstatē, ka jau savas būtības dēļ tāds noteikums kā 25 stundu noteikums izraisa to, ka šīs atpūtas vietas kļūst nepieejamas, lai ievērotu dažādos Regulā Nr. 561/2006 paredzētos atpūtas laikus²³⁹. No tā izriet, ka šāds noteikums *a priori* var konkrēti ietekmēt ārvalstu pārvadātāju tiesību veikt pārvadājumus, it īpaši kabotāžas pārvadājumus, īstenošanu un skart šos pēdējos minētos vairāk nekā Dānijas pārvadātājus.

Šajā ziņā Tiesa tomēr atgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesvedībā sakarā ar pienākumu neizpildi Komisijai ir jāpierāda, ka pastāv apgalvotā pienākumu neizpilde, un jāiesniedz Tiesā pierādījumi, lai tā varētu pārbaudīt, vai šāda pienākumu neizpilde pastāv, un Komisija nevar pamatoties ne uz kādiem pieņēmumiem. Šajā lietā Dānijas Karaliste pirmstiesas procesā un savā iebildumu rakstā ir iesniegusi datus par to stāvvietu skaitu, kas paredzētas attiecīgajiem transportlīdzekļiem, tostarp par tām, kuras nodrošina privātais sektors, un ir sniegusi precizējumus par šiem datiem tiesas sēdē. Prasības pieteikumā Komisija ir vienīgi apgalvojusi, ka nepastāv pietiekama tādu alternatīvu stāvvietu kapacitāte, kas būtu izvietotas gar Dānijas automaģistrāļu tīklu,

²³⁴ Spriedumi, 2017. gada 20. decembris, *Asociación Profesional Elite Taxi* (C-434/15, [EU:C:2017:981](#), 44. punkts), un 2020. gada 8. decembris, *Polija/Parlamenta un Padome* (C-626/18, [EU:C:2020:1000](#), 145. punkts).

²³⁵ Proti, LESD trešās daļas VI sadaļa, kurā ietverts LESD 90.–100. pants.

²³⁶ Saskaņā ar Regulas Nr. 1072/2009 1. panta 1. un 4. punktu, lasot kopsakarā ar šīs regulas 2. panta 6. punktu.

²³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 561/2006 (2006. gada 15. marts), ar ko paredz dažu sociālās jomas tiesību aktu saskaņošanu saistībā ar autotransportu, groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 3821/85 un Padomes Regulu (EK) Nr. 2135/98 un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 3820/85 (OV 2006, L 102, 1. lpp.).

²³⁸ Šie noteikumi ir tieši minēti Regulas Nr. 1072/2009 13. apsvērumā un 9. panta 1. punkta d) apakšpunktā.

²³⁹ Regulārus iknedēļas atpūtas laikposmus (vismaz 45 stundas) un saīsinātus iknedēļas atpūtas laikposmus (mazāk nekā 45 stundas, ko, ievērojot Regulas Nr. 561/2006 8. panta 6. punktā paredzētos nosacījumus, var saīsināt līdz – mazākais – 24 secīgām stundām), izņemot vienīgi saīsinātos iknedēļas atpūtas laikposmus no 24 līdz 25 stundām.

un replikas rakstā ir vienīgi norādījusi, ka Dānijas Karalistes aizstāvībai iesniegtie dati negroza tās šajā ziņā izdarītos secinājumus.

Komisija savukārt nav iesniegusi nekādus objektīvus datus, kas pierādītu alternatīvo stāvvietu nepietiekamību, lai ievērotu atpūtas laikposmus, kuri pārsniedz 25 stundas. Tomēr bez šādiem objektīviem datiem, ja nepamatojas uz pieņēmumiem, nevar pierādīt, ka 25 stundu noteikums patiešām var radīt šķērslī kabotāžas pārvadājumu darbībai, ko veic ārvalstu pakalpojumu sniedzēji, nostādot tos nelabvēlīgā stāvoklī salīdzinājumā ar Dānijas pakalpojumu sniedzējiem. Tādējādi tas vien, ka Dānijas automaģistrāļu tīkla publiskās atpūtas vietās pastāv kapacitātes problēmas, un tas, ka attiecīgā dalībvalsts identificē izaicinājumus attiecībā uz stāvvietu kapacitāti, kas bija viens no galvenajiem iemesliem 25 stundu noteikuma ieviešanai, neļauj secināt, ka tā būtu pārkāpusi Regulu Nr. 1072/2009. Tas pats attiecas uz faktu, ka privātā sektora nodrošinātā stāvvietu kapacitāte ir mazāka nekā tā, kas pieejama publiskās atpūtas vietās, jo 25 stundu laikposma robežās šo transportlīdzekļu novietošana šajās stāvvietās joprojām ir atļauta.

Visbeidzot, Komisija šajā lietā nav arī objektīvi pierādījusi, ka privātā sektora nodrošināto alternatīvo vietu atrašanās vieta un to sadalījums teritorijā, vai arī tas, ka dažas no šīm vietām ir par maksu, varētu radīt šķēršļus pārvadājumu darbībai par sliktu ārvalstu pakalpojumu sniedzējiem, bet šajā ziņā ir vienīgi pamatojusies uz pieņēmumiem.

Tādējādi Tiesa uzskata, ka Komisija nav juridiski pietiekami pierādījusi savus apgalvojumus, saskaņā ar kuriem 25 stundu noteikums ir šķērslis pārvadājumu pakalpojumu, kuriem ir piemērojama Regula Nr. 1072/2009, sniegšanas brīvībai. Līdz ar to tā noraida Komisijas prasību sakarā ar pienākumu neizpildi.

VIII. Konkurence

1. Aizliegtas vienošanās (LESD 101. pants)²⁴⁰

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, [EU:C:2023:1012](#))

Apelācija – Konkurence – Starptautiskas sporta apvienības pieņemts regulējums – Slidošana – Privāttiesību subjekts, kam ir regulējošas, kontroles, lēmumpieņemšanas un sodu piemērošanas pilnvaras – Noteikumi par sacensību iepriekšēju atļaušanu, sportistu dalību šajās sacensībās, kā arī strīdu izšķiršanu šķīrējtiesā – Paralēla saimnieciskās darbības veikšana – Sacensību rīkošana un komercializācija – LESD 101. panta 1. punkts – Uzņēmumu apvienības lēmums, kas apdraud konkurenci – Jēdzieni pretkonkurences “mērķis” un “sekas” – Pamatojums – Nosacījumi

Šveicē dibināta privāttiesību asociācija *International Skating Union* (Starptautiskā Slidošanas savienība, turpmāk tekstā – “ISU”) apgalvo, ka ir vienīgā starptautiskā sporta federācija, ko daiļslidošanas un ātrslidošanas jomā atzinusi Starptautiskā Olimpiskā komiteja (SOK). Uzraugot valstu apvienības, kas ir atbildīgas par šīm abām sporta disciplīnām un kas ir ISU biedres, ISU mērķis saskaņā ar tās statūtiem ir regulēt, pārvaldīt, vadīt un popularizēt minētās sporta disciplīnas pasaules līmenī. Vienlaikus tā veic arī saimniecisku darbību, kas citastarp ietver dažādu starptautisko sacensību, kā, piemēram, Eiropas un pasaules čempionātu, kā arī Ziemas olimpiskajās spēlēs notiekošo ātrslidošanas un daiļslidošanas sacensību rīkošanu.

Atbilstoši tās statūtos noteiktajam mērķim ISU ir pieņēmusi un publicējusi aktu kopumu, ar ko ir ieviests regulējums, kurš citastarp ietver iepriekšējas atļaujas un atbilstības noteikumus. Šajos noteikumos attiecīgi ir paredzēti nosacījumi starptautisko slidošanas sacensību rīkošanai un sportistu dalībai šādās sacensībās. Lai nodrošinātu minēto noteikumu ievērošanu, ISU ieviestais regulējums ietver arī sodu režīmu. Visbeidzot – ISU ir arī pieņēmusi noteikumus, ar kuriem izveidots strīdu izšķiršanas mehānisms (turpmāk tekstā – “šķīrējtiesas noteikumi”) un Sporta šķīrējtiesai, kas atrodas Lozannā (Šveice), piešķirta ekskluzīva kompetence izskatīt minētos strīdus.

Izskatīdama divu profesionālu slidotāju iesniegto sūdzību, Eiropas Komisija 2017. gada 8. decembra lēmumā²⁴¹ (turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums”) atzina, ka ISU pieņemtie iepriekšējas atļaujas un atbilstības noteikumi nav saderīgi ar LESD 101. pantu, jo to mērķis ir ierobežot konkurenci. Proti, ierobežojot profesionālo ātrslidotāju iespēju brīvi piedalīties trešo personu rīkotajās starptautiskajās sacensībās, ar šiem noteikumiem minētajām trešām personām esot tikusi liegta iespēja izmantot to sportistu pakalpojumus, kuru klātbūtne ir nepieciešama šādu sacensību rīkošanai. Līdz ar to Komisija uzdeva ISU izbeigt šo konstatēto pārkāpumu, paredzot naudas sodu gadījumā, ja pārkāpums netiktu izbeigts, bet nekāds naudas sods ISU netika piemērots. Turklāt šī iestāde secināja, ka šķīrējtiesas noteikumi pastiprina šo pārkāpumu, jo tie neļauj attiecīgajām personām panākt ISU pieņemto lēmumu efektīvu pārbaudi tiesā no Savienības konkurences noteikumu viedokļa.

²⁴⁰ Šajā sadaļā jānorāda arī uz šo spriedumu: 2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *European Superleague Company* (C-333/21, [EU:C:2023:1011](#)), kas izklāstīts VIII.2. sadaļā “Dominējošā stāvokļa jaunprātīga izmantošana (LESD 102. pants)”.

²⁴¹ Komisijas Lēmums C(2017) 8230 final (2017. gada 8. decembris) par procedūru saskaņā ar LESD 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta AT/40208 – Starptautiskās Slidošanas savienības atbilstības noteikumi).

2020. gada 16. decembra spriedumā ²⁴² (turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”) izskatīdama *ISU* celto prasību atcelt strīdīgo lēmumu, Vispārējā tiesa būtībā nosprieda, ka strīdīgais lēmums nav prettiesisks daļā, kas attiecas uz iepriekšējās atļaujas un atbilstības noteikumiem, bet ir prettiesisks daļā, kura attiecas uz šķīrējtiesas noteikumiem.

Šajā kontekstā *ISU* iesniedza apelācijas sūdzību par pārsūdzēto spriedumu, lūdzot to atcelt daļā, kurā nospriests, ka Komisija attiecīgos iepriekšējās atļaujas un atbilstības noteikumus pamatoti ir kvalificējusi kā rīcību, kuras “mērķis” ir ierobežot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē. Abi profesionālie slidotāji, kas ir iepriekš minētās sūdzības iesniedzēji, kā arī *European Elite Athletes Association* (Eiropas Elites sportistu asociācija) savukārt iesniedza pretapelācijas sūdzību par šo pašu spriedumu, lūdzot to daļēji atcelt, ciktāl ar to tika atcelti ar šķīrējtiesas noteikumiem saistītie strīdīgā lēmuma aspekti.

Ar spriedumu, kas pasludināts vienā dienā ar diviem citiem spriedumiem ²⁴³ par Savienības ekonomisko tiesību piemērošanu starptautisko vai valstu sporta federāciju pieņemtajiem noteikumiem, Tiesa, izskatot lietu virspalātas sastāvā, noraidīja pamata apelācijas sūdzību, bet apmierināja pretapelācijas sūdzību, un līdz ar to atcēla pārsūdzēto spriedumu daļā, kurā tas attiecās uz šķīrējtiesas noteikumiem. Visbeidzot, pieņemot galīgo nolēmumu par attiecīgo Vispārējā tiesā celtās *ISU* prasības daļu, Tiesa nosprieda, ka neviens no iebildumiem, kurus *ISU* bija izvirzījusi, lai apstrīdētu Komisijas veikto šo noteikumu analīzi, nav apmierināms un tāpēc *ISU* prasība ir jānoraida arī šajā ziņā.

Šī lieta deva Tiesai iespēju sniegt precizējumus par sporta federāciju pienākumiem no LESD 101. panta 1. punkta viedokļa, ja tās, īstenojot pilnvaras, kādas tām ir saskaņā ar to statūtiem, un paredzot sodus, ir ieviesušas noteikumus par atļauju izsniegšanu un kontroli saistībā ar sporta sacensību rīkošanu, vienlaikus veicot saimniecisko darbību šajā jomā. Šajā gadījumā Tiesa citastarp precīzē – pamatprasība, ka par šādiem noteikumiem ir jābūt iespējai veikt efektīvu pārbaudi tiesā, nozīmē, ka gadījumā, ja pastāv tiesību normas, ar kurām šķīrējtiesai ir piešķirta obligāta un ekskluzīva kompetence ar attiecīgo noteikumu piemērošanu saistīto strīdu izšķiršanai, ir jānodrošina, ka tiesa, kurai ir jāpārbauda šīs struktūras pieņemtie nolēmumi, pirmkārt, var pārliecināties par Savienības tiesību absolūto normu, kas ietver arī konkurences noteikumus, ievērošanu, un, otrkārt, vajadzības gadījumā var vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu.

Tiesas vērtējums

• Par pamata apelācijas sūdzību

Pirms izvērtēt *ISU* iebildumus, ar kuriem apstrīdēta LESD 101. panta 1. punktā paredzētā konkurences ierobežojuma “mērķa” dēļ jēdziena interpretācija un piemērošana saistībā ar aplūkotajiem iepriekšējās atļaujas un atbilstības noteikumiem, Tiesa noteica tai iesniegtās apelācijas sūdzības priekšmetu. Šajā ziņā tā norāda – nav apstrīdēts, ka *ISU* no LESD 101. panta viedokļa ir kvalificējama kā “uzņēmumu apvienība”, kas turklāt veic saimniecisku darbību, rīkojot komercializējot starptautiskas ātrslidošanas sacensības. Tāpat nav apstrīdēts, ka šie iepriekšējās atļaujas un atbilstības noteikumi ir “uzņēmumu apvienību lēmums”, kas var “ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm” šī paša panta izpratnē. Visbeidzot apelācijas tiesvedībā nav apstrīdēti arī secinājumi, ka šis uzņēmumu apvienības lēmums – pieņemot, ka uz to ir attiecināms LESD 101. panta 1. punktā

²⁴² Tiesas 2020. gada 16. decembra spriedums *International Skating Union/Komisija* (T-93/18, [EU:T:2020:610](#)).

²⁴³ Spriedumi, 2023. gada 21. decembris, *European Superleague Company* (C-333/21, [EU:C:2023:1011](#)), un 2023. gada 21. decembris, *Royal Antwerp Football Club* (C-680/21, [EU:C:2023:1010](#)).

paredzētais aizliegums, – neatbilst dažādajiem nosacījumiem, kam jābūt izpildītiem, lai varētu saņemt atbrīvojumu saskaņā ar LESD 101. panta 3. punktu.

To precizējusi, Tiesa vispirms atgādina – ja nodarbošanās ar sportu ir saimnieciska darbība, uz to ir attiecināmas Savienības tiesību normas, kas ir piemērojamas šādas darbības gadījumā, neskarot dažus īpašus noteikumus, kuri pieņemti vienīgi ar ekonomiska rakstura apsvērumiem nesaistītu iemeslu dēļ un attiecas uz jautājumiem, kas skar tikai sportu kā tādu. Izņemot šos īpašos noteikumus, uz sporta apvienību noteikumiem un, plašākā nozīmē, uz to apvienību rīcību, kuras tos ir pieņēmušas, ir attiecināmi LESD noteikumi par konkurences tiesībām, ja ir izpildīti šo noteikumu piemērošanas nosacījumi. Tā tas it īpaši var būt tādu noteikumu gadījumā, ar kuriem, no vienas puses, ir ieviesta sporta sacensību iepriekšējas atļaušanas sistēma, un, no otras puses, ir reglamentēta sportistu dalība šādās sacensībās, jo sporta sacensību rīkošana un komercializācija, kā arī sporta praktizēšana profesionālā vai daļēji profesionālā līmenī ir uzskatāma par saimniecisku darbību.

Tomēr, tā kā ar sportu saistītajai darbībai, pat ja tā tiek veikta kā saimnieciskā darbība, piemīt nenoliedzamas īpatnības, Tiesa norāda, ka, piemērojot LESD 101. pantu un izvērtējot, vai konkrētā rīcība ir uzskatāma par tādu, kuras “mērķis” vai “sekas” ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci, kopā ar citiem apstākļiem – un ciktāl tiem ir nozīme – var būt jāņem vērā šādas īpatnības, kas saistītas, piemēram, ar attiecīgā sporta veida raksturu, organizāciju vai darbību atkarībā no tā profesionalizācijas pakāpes.

Turpinājumā Tiesa atgādina elementus, kas raksturo tādas rīcības esamību, kuras “mērķis” ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci, vispirms uzsverot, ka šis jēdziens ir jāinterpretē šauri, ņemot vērā tam piemērojamos īpašos juridiskos un pierādīšanas noteikumus. Tādējādi šis jēdziens ir jāsaprot kā tāds, kas attiecas tikai uz noteiktiem uzņēmumu savstarpējās koordinēšanas veidiem vai uzņēmumu apvienību lēmumiem, kuriem to rakstura dēļ ir pietiekama kaitējuma konkurencei pakāpe, lai varētu atzīt, ka nav jāizvērtē to ietekme. Konkrētā gadījumā nosakot, vai attiecīgajai rīcībai ir šāda kaitējuma pakāpe, ir jāizvērtē, pirmkārt, attiecīgā nolīguma, lēmuma vai darbības saturs, otrkārt, to ekonomiskais un juridiskais konteksts un, treškārt, mērķi, ko ar tiem ir iecerēts sasniegt, veicot vērtējumu, kurā ņemti vērā visi iepriekš minētie elementi. Savukārt nekādā ziņā nav jāpārbauda šīs rīcības sekas un pat ne tās iespējamā pozitīvā ietekme uz konkurenci.

Tiesa tāpat atgādina – no pastāvīgās judikatūras izriet, ka noteikta konkrēta rīcība, piemēram, apvienības pieņemti ētikas vai profesionālās ētikas noteikumi, var neietilpt LESD 101. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma piemērošanas jomā, pat ja tās raksturīgās sekas ir konkurences ierobežošana, ja tā ir pamatota ar tādu leģitīmu vispārējo interešu mērķu sasniegšanu, kuriem pašiem par sevi nav pretkonkurences rakstura, un ja ir pienācīgi pierādīta šajā nolūkā izmantoto līdzekļu nepieciešamība un samērīgums. Tomēr tā precizē, ka šī judikatūra nav piemērojama rīcībai, kurai ir tāda kaitējuma pakāpe, kas ļauj pamatot uzskatīt, ka tās “mērķis” ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci.

Tiesa izvērtē *ISU* argumentus, ar kuriem tā apstrīd šajā lietā veikto kvalifikāciju, ņemdam vērā visus šos apsvērumus.

Pirmām kārtām, Tiesa nospriež, ka Vispārējai tiesai nevar pārmest, ka tā, tāpat kā Komisija, ir uzskatījusi, ka, ņemot vērā šajā lietā aplūkotās rīcības veidu, tās priekšmeta pārbaude ir jāveic, ievērojot judikatūru, kas izriet no spriedumiem lietās *MOTOE*²⁴⁴ un *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*²⁴⁵, kuri attiecas uz to, ka viena vienība paralēli veic saimniecisko darbību un īsteno pilnvaras,

²⁴⁴ 2008. gada 1. jūlija spriedums *MOTOE* (C-49/07, [EU:C:2008:376](#)).

²⁴⁵ 2013. gada 28. februāra spriedums *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas* (C-1/12, [EU:C:2013:127](#)).

kas var tikt izmantotas, lai liegtu pašreizējiem vai potenciālajiem konkurentiem ienākt konkrētajā tirgū.

Šajā ziņā tā precizē, ka, ņemot vērā šādai situācijai raksturīgo interešu konfliktu, šādas pilnvaras neatkarīgi no to izcelsmes konkrētam uzņēmumam var tikt piešķirtas tikai ar nosacījumu, ka tam tiek noteikti ierobežojumi, pienākumi un kontrole, pretējā gadījumā šīs pilnvaras, ja tās uz jebkāda pamata ir piešķirtas dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam, to pastāvēšanas dēļ vien pārkāpj LESD 102. pantu, attiecīgā gadījumā lasot to kopā ar LESD 106. pantu. Tāpat šādas pilnvaras var uzskatīt par tādām, kuru "mērķis" ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē.

Šajā lietā, konstatējusi, ka aplūkotās rīcības veids ir uzņēmumu apvienības lēmums, ar kuru *ISU* piešķirtas regulēšanas, kontroles un sodu piemērošanas pilnvaras, kas tai dod iespēju atļaut vai liegt potenciāli konkurējošiem uzņēmumiem pieeju starptautisko ātrslidošanas sacensību rīkošanas un komercializācijas tirgum, kurā *ISU* pati veic saimniecisku darbību, Vispārējā tiesa pamatoti secināja, ka šīs rīcības pārbaude ir jāveic, ņemot vērā principus, kas izriet no spriedumiem *MOTOE* un *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*.

Otrām kārtām, attiecībā uz šajā lietā aplūkotās rīcības kvalifikāciju no iepriekš minētās judikatūras izriet, ka ir jāpārbauda, vai attiecīgās pilnvaras reglamentē pārskatāmi, skaidri un precīzi materiāltiesiskie kritēriji, kas ļauj novērst šo pilnvaru patvaļīgu izmantošanu, un šiem kritērijiem turklāt ir jābūt noteiktiem pieejamā formātā pirms jebkādas pilnvaru izmantošanas. Šie kritēriji citastarp var ietvert kritērijus, kas pienācīgi un efektīvi veicina sporta sacensību rīkošanu, pamatojoties uz iespēju vienlīdzību un sniegumu. Paturot to prātā, pat ja pastāv piemēroti kritēriji, tiem ir jābūt arī tādiem, kuri var nodrošināt šādu pilnvaru nediskriminējošu izmantošanu, un attiecībā uz sodiem, kas var tikt piemēroti, – to vienlaikus objektīvo un samērīgo raksturu. Visbeidzot, ir jābūt iespējai šos kritērijus efektīvi pārbaudīt. Turklāt attiecīgās pilnvaras ir jāreglamentē arī pārskatāmiem un nediskriminējošiem procesuāliem noteikumiem, piemēram, noteikumiem par termiņiem, kas piemērojami iepriekšējas atļaujas lūguma iesniegšanai un lēmuma par to pieņemšanai, un tie nevar nelabvēlīgi ietekmēt potenciāli konkurējošus uzņēmumus, liedzot tiem efektīvi piekļūt tirgum.

Attiecīgi Vispārējā tiesa nav pieļāvusi tiesību kļūdu, iepriekšējas atļaujas un atbilstības noteikumu mērķa pārbaudē izvirzīdama jautājumu, vai šie noteikumi ir izstrādāti tā, lai nepieļautu, ka iepriekšējas atļaujas, kontroles un sodu piemērošanas pilnvaras, kas ar šiem noteikumiem ir piešķirtas *ISU*, var tikt izmantotas patvaļīgi, diskriminējoši vai nesamērīgi.

Trešām kārtām, attiecībā uz vērtējumu, ko Vispārējā tiesa ir veikusi pēc attiecīgo noteikumu pārbaudes atbilstoši iepriekš minētajiem kritērijiem, Tiesa nospriež, ka Vispārējā tiesa nav pieļāvusi tiesību kļūdu, atzīdama, ka šie noteikumi nav pierādāmā veidā pamatoti ar kādu konkrētu mērķi un ka tie piešķir *ISU* rīcības brīvību lemt par plānotajām sacensībām, kurām nepieciešama tās atļauja, nepastāvot pārskatāmiem, objektīviem, nediskriminējošiem un līdz ar to kontrolējamiem atļaujas izsniegšanas kritērijiem. Vispārējā tiesa pamatoti ir arī atzinusi, ka sodus, ko *ISU* var piemērot sportistiem, kas piedalās sacensībās, kuras tā nav iepriekš atļāvusi, nereglamentē kritēriji, kas varētu nodrošināt to objektivitāti un samērīgumu.

Šādos apstākļos jākonstatē, ka šie noteikumi var tikt izmantoti, lai ļautu, ja ne izslēgt no tirgus jebkuru konkurējošu uzņēmumu, kurš ir tikpat efektīvs, tad vismaz ierobežot alternatīvu vai formāta vai satura ziņā jaunu sacensību izstrādi un komercializāciju. Attiecīgi ar šiem noteikumiem sportistiem var arī tikt liegta jebkāda iespēja piedalīties šajās sacensībās, lai gan viņi varētu būt tajās ieinteresēti, piemēram, to novatoriskā formāta dēļ, vienlaikus ievērojot visus attiecīgās sporta disciplīnas pamatā esošos principus, vērtības un spēles noteikumus. Galu galā tie var liegt skatītājiem un televīzijas skatītājiem apmeklēt minētās sacensības vai skatīties to pārraides. Tādējādi Vispārējā tiesa nav pieļāvusi tiesību kļūdu vai kļūdu faktu juridiskajā kvalifikācijā, secinādama, ka Komisija ir pamatoti kvalificējusi iepriekšējas atļaujas un atbilstības noteikumus kā rīcību, kuras "mērķis" ir ierobežot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē.

- **Par pretapelācijas sūdzību**

Saistībā ar pretapelācijas sūdzību Tiesa izvērtē iebildumus par apsvērumiem, uz kuriem Vispārējā tiesa ir balstījusies, lai atspēkotu Komisijas analīzi par šķīrējtiesas noteikumiem, proti, to, vai tie var tikt atzīti par pamatotiem, ņemot vērā leģitīmas intereses, kas saistītas ar sporta īpašo raksturu.

Šajā ziņā Tiesa vispirms uzsver, ka aplūkojamie šķīrējtiesas noteikumi ir piemērojami strīdiem, kas var rasties saistībā ar sporta kā saimnieciskās darbības veikšanu Savienības teritorijā. Līdz ar to šiem noteikumiem ir jāatbilst Savienības konkurences tiesībām, ja tie tiek īstenoti teritorijā, kurā ir piemērojami LES un LESD, neatkarīgi no tā, kur ir reģistrēti šos noteikumus pieņēmušie subjekti.

Turklāt, tā kā LESD 101. un 102. pants ir tiesību normas ar tiešu iedarbību, kas attiecīgajiem tiesību subjektiem rada tiesības, kuras valstu tiesām ir jāaizsargā, un tā kā minētie panti ir Savienības absolūtas normas, Tiesa, vienlaikus atzīdama privātpersonām pieejamo iespēju nodot to strīdus izskatīšanai šķīrējtiesai, par kuras nolēmumiem var veikt ierobežotu pārbaudi tiesā, atgādina, ka šai pārbaudei katrā ziņā ir jāietver tas, vai minētie nolēmumi atbilst šiem pantiem. Šāda prasība vēl jo vairāk ir piemērojama gadījumā, ja pastāv tāds šķīrējtiesas mehānisms, ko viena privātpersona ir noteikusi citai privātpersonai ar mērķi piešķirt šķīrējtiesas struktūrai obligātu un ekskluzīvu kompetenci.

Proti, tā kā sporta apvienību pieņemtie noteikumi nedrīkst ierobežot Savienības tiesībās privātpersonām piešķirto tiesību un brīvību izmantošanu, uz iepriekšējas atļaujas un atbilstības noteikumiem ir jābūt attiecinātai efektīvai pārbaudei tiesā. Šī prasība pati par sevi nozīmē, ka tiesa, kuras kompetencē ir pārbaudīt šķīrējtiesas struktūras pieņemtos nolēmumus, var pārliecināties, vai šie nolēmumi atbilst LESD 101. un 102. pantam. Minētajai tiesai turklāt ir jāatbilst visām LESD 267. pantā noteiktajām prasībām, lai tā varētu vai attiecīgā gadījumā tai būtu pienākums vērsties Tiesā, ja tā uzskata, ka ir nepieciešams Tiesas nolēmums par tajā izskatāmajā lietā izvirzītu Savienības tiesību jautājumu.

Šajā lietā Tiesa norāda, ka Vispārējā tiesa ir vienīgi nediferencēti un abstrakti secinājusi, ka šķīrējtiesas noteikumus "var pamatot ar leģitīmām interesēm saistībā ar sporta specifiku", jo atbilstoši tiem ar iepriekšējas atļaujas un atbilstības noteikumu piemērošanu saistīto strīdu izskatīšana ir uzticēta "specializētai tiesai". Vispārējā tiesa līdz ar to nav pārliecinājusies, vai attiecīgie šķīrējtiesas noteikumi atbilst visām iepriekš minētajām prasībām un tādējādi ļauj efektīvi pārbaudīt atbilstību LESD 101. pantam, lai gan Komisija pamatoti ir balstījusies uz šīm prasībām, secinādama, ka minētie noteikumi pastiprina *ISU* iepriekšējas atļaujas un atbilstības noteikumu pretkonkurences raksturu. Tādēļ Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdas.

Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdas, arī nosprieždama, ka, neraugoties uz pārbaudes tiesā neesamību, ir ticis nodrošināts Savienības konkurences tiesību pilnīgs iedarbīgums, ievērojot, pirmkārt, to, ka pastāv tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ļauj personām, kurām adresēts lēmums par atteikumu atļaut rīkot sacensības vai lēmums par neatbilstību, lūgt kompetentajās valstu tiesās atlīdzināt kaitējumu, kas tām radies šī lēmuma dēļ, un, otrkārt, iespēju iesniegt sūdzību Komisijā vai valsts konkurences iestādē. Ar šādiem mehānismiem var papildināt minēto pārbaudi, bet nevar kompensēt tās neesamību.

Tāpēc Tiesa atceļ pārsūdzēto spriedumu, ciktāl tajā ir daļēji apmierināti *ISU* ar atcelšanu saistītie prasījumi.

- **Par prasību lietā T-93/18**

Uzskatīdama, ka atcelšanas prasības daļa, kas vēl ir jāizskata pēc pārsūdzētā sprieduma daļējas atcelšanas, ļauj pieņemt galīgo nolēmumu, Tiesa nolemj pati taisīt galīgo spriedumu šajā daļā. Šajā ziņā tā citastarp atgādina – ja Komisija konstatē LESD 101. vai 102. panta pārkāpumu, tai ir tiesības ar lēmumu pieprasīt attiecīgajiem uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām izbeigt šo pārkāpumu, un

šim nolūkam Komisija attiecībā uz tiem var ieviest jebkādas aizsardzības līdzekļus, kas ir samērīgi ar minēto pārkāpumu un kas ir vajadzīgi, lai efektīvi izbeigtu pārkāpumu. Šajā lietā Tiesa, ņemot vērā iepriekš minētās prasības par efektīvu pārbaudi tiesā tvērumu, nospriež, ka Komisija ir pamatoti secinājusi, ka ar šķīrējtiesas noteikumiem tiek pastiprināts attiecīgais pārkāpums, apgrūtinot to Sporta šķīrējtiesas nolēmumu pārbaudi tiesā no Savienības konkurences tiesību viedokļa, kuri izriet no *ISU* lēmumiem, ko tā ir pieņēmusi atbilstoši iepriekšējās atļaujas un atbilstības noteikumos tai piešķirtajai rīcības brīvībai. Komisija ir arī pamatoti likusi *ISU* izbeigt šo situāciju.

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *Royal Antwerp Football Club* (C-680/21, [EU:C:2023:1010](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Konkurence – Iekšējais tirgus – Starptautisko un nacionālo sporta apvienību pieņemti regulējumi – Profesionālais futbols – Privāttiesību subjekti, kam ir regulējošas, kontroles un sodu piemērošanas pilnvaras – Noteikumi, ar kuriem tiek prasīts, lai profesionālā futbola klubos būtu noteikts tā dēvēto “vietējo” spēlētāju minimālais skaits – LESD 101. panta 1. punkts – Uzņēmumu apvienības lēmums, kas apdraud konkurenci – Jēdzieni pretkonkurences “mērķis” un “sekas” – Atbrīvojums atbilstoši LESD 101. panta 3. punktam – Nosacījumi – LESD 45. pants – Netieša diskriminācija pilsonības dēļ – Šķērslis darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai – Pamatojums – Nosacījumi – Pierādīšanas pienākums

Union des associations européennes de football (Eiropas Futbola asociāciju savienība, *UEFA*) ir saskaņā ar Šveices tiesībām dibināta apvienība, kuras galvenie uzdevumi ir uzraudzīt un kontrolēt futbola attīstību Eiropas mērogā visos tā veidos. Tā pārrauga dažādās Eiropas nacionālās futbola apvienības, kuras ir atbildīgas par futbola organizāciju savā valstī; šo nacionālo apvienību vidū ir arī *Union royale belge des sociétés de football association ASBL* (Beļģijas Karaliskā futbola klubu apvienība, *URBSFA*) Beļģijā. Šīm apvienībām, kuras ir *UEFA* biedres, ir pienākums ievērot tās statūtus, nolikumus un lēmumus, kā arī nodrošināt, ka valstī, kurai tās piederīgas, šos noteikumus ievēro gan visas profesionālās līgas, kas ir to pakļautībā, gan arī klubi un spēlētāji.

2005. gadā *UEFA* pieņēma noteikumus, kuros bija paredzēts, ka profesionālā futbola klubiem, kas piedalās tās starptautiskajās futbola starpkлубu sacensībās, ir jāiekļauj spēles protokolā ne vairāk kā 25 spēlētāji, no kuriem vismaz astoņiem ir jābūt “vietējiem spēlētājiem”, kas definēti kā spēlētāji, kuri neatkarīgi no to pilsonības vismaz trīs gadus ir trenējušies savā klubā vai citā tās pašas nacionālās futbola apvienības klubā (turpmāk tekstā – “noteikumi par “vietējiem spēlētājiem””). No šiem astoņiem spēlētājiem vismaz četriem jābūt trenētiem klubā, kurš tos iekļāvis sarakstā. 2011. gadā *URBSFA* savā regulējumā iekļāva noteikumus par “vietējiem spēlētājiem”, kas definēti kā spēlētāji, kuri neatkarīgi no to pilsonības vismaz trīs gadus ir trenējušies kādā Beļģijas klubā.

UL ir futbola spēlētājs, kurš ir trešās valsts valstspiederīgais, kā arī Beļģijas pilsonis. Viņš veic profesionālo darbību Beļģijā, kur ir spēlējis Beļģijas profesionālā futbola klubā *Royal Antwerp* un pēc tam kādā citā Beļģijas profesionālā futbola klubā.

Uzskatīdami, ka noteikumi par “vietējiem spēlētājiem” ir pretrunā LESD normām, UL un *Royal Antwerp* vērsās *Cour Belge d'Arbitrage pour le Sport* (Beļģijas Sporta šķīrējtiesa; *CBAS*) ar prasībām atlīdzināt ar šiem noteikumiem nodarīto kaitējumu. Tā kā *CBAS* šīs prasības noraidīja, UL un *Royal Antwerp* vērsās iesniedzējtiesā – *Tribunal de première instance francophone de Bruxelles* (Briseles frankofonā pirmās instances tiesa, Beļģija) ar prasību par šķīrējtiesas nolēmuma atcelšanu.

Šajā kontekstā šī tiesa nolēma uzdot Tiesai dažādus prejudiciālus jautājumus, kuri būtībā ir vērsti uz to, lai noskaidrotu, vai *UEFA* un *URBSFA* pieņemtos noteikumus par “vietējiem spēlētājiem” var kvalificēt kā “nolīgumu starp uzņēmumiem”, “uzņēmumu apvienības lēmumu” vai “saskaņotu darbību”, kam ir pretkonkurences raksturs LESD 101. panta izpratnē. Tā arī vaicā par *URBSFA* pieņemto noteikumu saderību ar LESD 45. pantā garantēto darba ņēmēju pārvietošanās brīvību.

Spriedumā, kas pasludināts vienā dienā ar diviem citiem spriedumiem ²⁴⁶ par Savienības ekonomisko tiesību piemērošanu noteikumiem, kurus pieņēmušas starptautiskās sporta federācijas, Tiesa, izskatīdama lietu virspalātas sastāvā, precizē LESD 45. un 101. panta piemērošanu sporta federāciju pieņemtiem noteikumiem par komandu sastāvu, spēlētāju dalību tajās, kā arī šo spēlētāju apmācību.

Tiesas vērtējums

Iesākumā Tiesa, pirmām kārtām, norāda, ka noteikumi par “vietējiem spēlētājiem” ietilpst LESD 45. un 101. panta piemērošanas jomā. Šajā ziņā tā atgādina – ja nodarbošanās ar sportu ir saimnieciska darbība, uz to ir attiecināmas Savienības tiesību normas, kuras piemērojamas šādas darbības gadījumā, izņemot dažus īpašus noteikumus, kas, pirmkārt, ir pieņemti vienīgi ar ekonomiska rakstura apsvērumiem nesaistītu iemeslu dēļ un, otrkārt, attiecas uz jautājumiem, kuri skar tikai sportu kā tādu. Tomēr uz pamatlietā aplūkotajiem noteikumiem – gan *UEFA*, gan *URBSFA* pieņemtajiem – šis izņēmums neattiecas, jo tie skar saimniecisko darbību. Turklāt, lai arī šie noteikumi formāli neregulē spēlētāju darba apstākļus, tomēr tie ir uzskatāmi par tādiem, kuri šo darbu tieši ietekmē, ciktāl ar tiem ir paredzēti konkrēti nosacījumi – kuru neievērošanas gadījumā tiek piemēroti sodi – to komandu sastāvam, kas var piedalīties futbola starpklubu sacensībās, kā arī līdz ar to pašu spēlētāju dalībai šajās sacensībās.

Otrām kārtām, attiecībā uz sekām, kas var būt saistītas ar LESD 165. pantu – kurā izklāstīti gan mērķi, kas noteikti Savienības rīcībai sporta jomā, gan līdzekļi, ko var izmantot, lai sekmētu šo mērķu sasniegšanu –, Tiesa norāda, ka šī norma nav īpašs noteikums, kurā būtu paredzēts, ka uz sportu neattiecas visas pārējās vai daļa Savienības primāro tiesību normu, kas var tikt tam piemērotas vai liktu sportam paredzēt īpašu regulējumu saistībā ar šo piemērošanu. Tā turklāt atgādina, ka nenoliedzamās īpatnības, kādas raksturīgas sportam, var tikt ņemtas vērā kā viens no elementiem un, ja tām ir nozīme, piemērojot LESD 45. un 101. pantu, tomēr ir jānorāda, ka šī ņemšana vērā var notikt tikai atbilstoši nosacījumiem un piemērošanas kritērijiem, kas paredzēti katrā no šīm normām, un ievērojot tos.

Ņemot vērā šos apsvērumus, Tiesa kā pirmajam pievēršas jautājumam, vai *UEFA* un *URBSFA* noteikumi par “vietējiem spēlētājiem” ir saderīgi ar LESD 101. pantu.

Šajā ziņā tā vispirms precizē, ka pamatlietā aplūkotie noteikumi ir kvalificējami kā “uzņēmumu apvienības lēmums”, ciktāl, pirmām kārtām, tos ir pieņēmušas *UEFA* un *URBSFA*, kuras ir uzņēmumu apvienības, un, otrām kārtām, tiem ir tieša ietekme uz to uzņēmumu saimnieciskās darbības veikšanas nosacījumiem, kas tieši vai netieši ir minēto apvienību dalībnieki.

Turpinājumā par to, vai šiem noteikumiem ir pretkonkurences mērķis, Tiesa norāda, ka, pirmkārt, šķiet, ka atbilstoši šo noteikumu saturam tajos profesionālā futbola klubiem, kuri piedalās šo apvienību starpklubu futbola sacensībās, ir noteikts pienākums reģistrēt spēles protokolā minimālo “vietējo spēlētāju” skaitu, pretējā gadījumā paredzot sodus. Tādējādi šķiet, ka paša šo noteikumu rakstura dēļ tie ierobežo minēto klubu iespēju iekļaut šajā protokolā spēlētājus, kas neatbilst šādām prasībām. Otrkārt, attiecībā uz šo noteikumu ekonomisko un juridisko kontekstu no profesionālā futbola īpatnībām, it īpaši no tā sociālās un kulturālās nozīmes un tam veltītās uzmanības plašsaziņas līdzekļos, kā arī no apstākļa, ka šā sporta veida pamatā ir atvērtība un sportiskais sniegums, izriet, ka tādas apvienības kā *UEFA* un *URBSFA* var leģitīmi pieņemt noteikumus, tostarp par sacensību organizēšanu šajā disciplīnā, par to labu norisi un par sportistu dalību tajās, un it īpaši reglamentēt

²⁴⁶ Spriedumi, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union/Komisija* (C-124/21, [EU:C:2023:1012](#)), un 2023. gada 21. decembris, *European Superleague Company* (C-333/21, [EU:C:2023:1011](#)).

nosacījumus, ar kādiem profesionālā futbola klubi var veidot komandas, kas piedalās starpklubu sacensībās to teritorijā. Treškārt, saistībā ar mērķi, ko tiecas sasniegt ar pamatlīdētājiem aplūkotajiem noteikumiem, šķiet, ka ar tiem tiek ierobežots vai kontrolēts viens no būtiskākajiem parametriem konkurencē, proti, tādu talantīgu spēlētāju piesaistīšana neatkarīgi no tā, kurā klubā un vietā tie ir trenējušies, kas var labvēlīgi ietekmēt komandas spēli ar pretinieku komandu. Šis ierobežojums var ietekmēt konkurenci, kas var pastāvēt starp klubiem ne tikai “augšupējā jeb apgādes” tirgū, kuru no ekonomiskā viedokļa veido spēlētāju piesaistīšana, bet arī “lejupējā tirgū”, ko, no tā paša viedokļa raugoties, veido futbola starpklubu sacensības.

Tomēr iesniedzējtiesai, ņemot vērā šos precizējumus un visus lietas dalībnieku iesniegtos argumentus un pierādījumus, būs jānosaka, vai pamatlīdētājiem aplūkotajiem noteikumiem to rakstura dēļ vien ir pietiekama kaitējuma konkurencei pakāpe, lai varētu atzīt, ka to “mērķis” ir ierobežot konkurenci. Noraidošas atbildes gadījumā šai tiesai sekojoši būs jānosaka, vai minētos noteikumus var atzīt par tādiem, kuru faktiskās vai iespējamās sekas ir konkurences ierobežošana attiecīgajā tirgū.

Visbeidzot par to, vai šos noteikumus var pamatot vai piemērot tiem atbrīvojumu, Tiesa atgādina, ka noteikta veida īpaša rīcība, piemēram, kādas apvienības pieņemti ētikas vai profesionālas ētikas noteikumi, var būt tāda, uz ko nav attiecināms LESD 101. panta 1. punktā noteiktais aizliegums, pat ja tās sekas ir konkurenci ierobežojošas, ja vien to pamato vēlme sasniegt leģitīmus vispārējo interešu mērķus, kam pašiem nav pretkonkurences rakstura, un ir pienācīgi pierādīta šim nolūkam izmantoto līdzekļu nepieciešamība un samērīgums.

Tiesa tomēr precizē, ka šo judikatūru nevar piemērot tādas rīcības gadījumā, kura pietiekami kaitē konkurencei, lai varētu pamatoti uzskatīt, ka tās “mērķis” ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci, neskarot iespēju piemērot atbrīvojumu atbilstoši LESD 101. panta 3. punktam, ja ir izpildīti visi šajā ziņā paredzētie nosacījumi – to pierādīt ir tā lietas dalībnieka pienākums, kurš atsaucas uz šo atbrīvojumu.

Attiecībā uz minēto atbrīvojumu Tiesa atgādina – lai varētu izmantot šo atbrīvojumu, aplūkotajai rīcībai ar pietiekamu iespējamības pakāpi ir jāļauj panākt efektivitātes ieguvumus, vienlaikus paredzot, ka pienācīgu daļu no labumiem, kas izriet no šiem ieguvumiem, saņem lietotāji, un nenosakot tādas ierobežojumus, kuri nav nepieciešami minēto ieguvumu panākšanai, kā arī nelikvidējot visu faktisko konkurenci saistībā ar konkrēto preču vai pakalpojumu būtisku daļu. Ja iesniedzējtiesa uzskatīs, ka noteikumu par vietējiem spēlētājiem mērķis vai sekas ir ierobežot konkurenci, tai būs jāvērtē, vai šie nosacījumi šajā gadījumā ir izpildīti.

Kā otro skatot jautājumu, vai *URBSFA* noteikumi par “vietējiem spēlētājiem” ir saderīgi ar LESD 45. pantu, Tiesa konstatē, ka šie noteikumi pirmšķietami pārkāpj darba ņēmēju pārvietošanās brīvību. To pamatā ir saikne, kurai ir “nacionāls” raksturs, jo, pirmām kārtām, tajos “vietējie spēlētāji” ir definēti kā spēlētāji, kas ir trenējušies kādā “Beļģijas” klubā. Otrām kārtām, tajos profesionālā futbola klubiem, kas vēlas piedalīties *URBSFA* futbola starpklubu sacensībās, ir noteikts pienākums iekļaut spēlētāju sarakstā un reģistrēt spēles protokolā minimālo tādu spēlētāju skaitu, kuri atbilst noteiktajiem nosacījumiem, lai šie klubi attiecīgi kvalificētos. No tā izriet, ka šādi noteikumi var radīt nelabvēlīgāku situāciju profesionālā futbola spēlētājiem, kuri vēlas veikt saimniecisko darbību citas dalībvalsts, kas nav viņu izcelsmes dalībvalsts, proti, Beļģijas, teritorijā, un kuri neatbilst šajos noteikumos prasītajiem nosacījumiem. Tādējādi šie noteikumi var radīt netiešu diskrimināciju pret spēlētājiem no citas dalībvalsts, jo šie noteikumi galvenokārt var kaitēt tiem.

Attiecībā uz iespējama pamatojuma esamību Tiesa atgādina, ka nevalstiskas izcelsmes pasākumi ir pieļaujami, pat ja tie rada šķēršļus kādai LESD nostiprinātai pārvietošanās vai aprites brīvībai, ja ir izpildīti divi kumulatīvi nosacījumi, ko pierādīt ir pienākums šo pasākumu autoram. Tādējādi, pirmkārt, šo pasākumu pieņemšanu ir jāpamato leģitīmam vispārējo interešu mērķim, kurš ir saderīgs ar Līgumu un tāpēc nav tikai ekonomiska rakstura, un, otrkārt, šiem pasākumiem ir jāatbilst samērīguma principam, kas nozīmē, ka tie var nodrošināt šā mērķa sasniegšanu un nepārsniedz tā sasniegšanai nepieciešamo.

Šajā gadījumā mērķis veicināt jaunu profesionālā futbola spēlētāju piesaistīšanu un apmācību ir šāds leģitīms vispārējo interešu mērķis. Šo noteikumu spēja nodrošināt šā mērķa sasniegšanu ir jāvērtē, it īpaši ņemot vērā apstākli, ka minētie noteikumi, ar kuriem visi jaunie spēlētāji ir nostādīti vienādā situācijā neatkarīgi no tā, kurā attiecīgās nacionālās futbola apvienības klubā tie ir trenējušies, var nebūt faktiski un nozīmīgs pamudinājums dažiem no šiem klubiem, it īpaši tiem, kuriem ir lieli finanšu resursi, piesaistīt jaunus spēlētājus, lai šie klubi paši tos apmācītu. Gluži pretēji – šāda jauno spēlētāju piesaistīšanas un apmācības politika ir nostādīta vienādā situācijā ar to spēlētāju piesaistīšanu, kurus jau ir apmācījis kāds cits tai pašai apvienībai piederīgs klubs, neatkarīgi no šā otrā kluba atrašanās vietas minētās asociācijas teritorijā. Tomēr tieši ieguldījumi vietējā līmenī jaunu spēlētāju apmācībā, it īpaši tad, ja tos veic mazi klubi, attiecīgā gadījumā sadarbojoties ar citiem tā paša apgabala, iespējams, pārrobežu dimensijas klubiem, ir tie, kas palīdz pildīt sporta sociālo un audzinošo funkciju.

Tādējādi Tiesa atgādina, ka tikai iesniedzējtiesai, ņemot vērā lietas dalībnieku iesniegtos argumentus un pierādījumus, galu galā būs jāizvērtē, vai *URBSFA* noteikumi atbilst iepriekš izklāstītajiem nosacījumiem.

2. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (LESD 102. pants) ²⁴⁷

2023. gada 19. janvāra spriedums *Unilever Italia Mkt. Operations* (C-680/20, [EU:C:2023:33](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Konkurence – LESD 102. pants – Dominējošais stāvoklis – Izplatītāju rīcības attiecināšana uz ražotāju – Līgumisko attiecību pastāvēšana starp ražotāju un izplatītājiem – Jēdziens “ekonomiska vienība” – Piemērošanas joma – Ļaunprātīga izmantošana – Ekskluzivitātes klauzula – Nepieciešamība pierādīt ietekmi uz tirgu

Ar 2017. gada 31. oktobra lēmumu Itālijas Konkurences un tirgus aizsardzības iestāde (turpmāk tekstā – “AGCM”) ²⁴⁸ konstatēja, ka *Unilever Italia Mkt. Operations Srl* (turpmāk tekstā – “*Unilever*”) ļaunprātīgi izmantoja savu dominējošo stāvokli Itālijas tirgū attiecībā uz individuāli iesaiņotu saldējumu, kas paredzēti patēriņam “ārpus telpām”, tirdzniecību dažādās tirdzniecības vietās.

Unilever pārmestā ļaunprātīgā izmantošana faktiski izrietēja nevis no šīs sabiedrības veiktajām darbībām, bet no tās preču neatkarīgajiem izplatītājiem, kas minēto tirdzniecības vietu operatoriem uzspieda ekskluzivitātes klauzulas. Šajā ziņā AGCM tostarp uzskatīja, ka tās īstenotās prakses, kas ir tās veiktās izmeklēšanas priekšmets, izslēdza vai vismaz ierobežoja konkurējošo uzņēmēju iespējas konkurēt, pamatojoties uz savu preču sniegumu.

Izmeklēšanas gaitā AGCM it īpaši uzskatīja, ka tai nav jāanalizē ekonomiskie pētījumi, ko iesniegusi *Unilever*, lai pierādītu, ka izmeklētajai praksei nav izstumjošas ietekmes uz konkurentiem, kas ir vismaz tikpat efektīvi, ar pamatojumu, ka ekskluzivitātes klauzulu gadījumā šie pētījumi ir nebūtiski, jo šādu klauzulu izmantošana, ko veic uzņēmums, kas atrodas dominējošā stāvoklī, ir pietiekams iemesls, lai raksturotu ļaunprātīgu šāda stāvokļa izmantošanu.

²⁴⁷ Šajā sadaļā jānorāda arī uz šo spriedumu: 2023. gada 4. jūlija spriedums (virspalāta) *Meta Platforms u.c. (Vispārīgie sociālā tīkla lietošanas noteikumi)* (C-252/21, [EU:C:2023:537](#)), kas izklāstīts I.4. sadaļā “Personas datu aizsardzība”.

²⁴⁸ *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (Itālijas Konkurences un tirgus uzraudzības iestāde, Itālija).

Līdz ar to AGCM uzlika *Unilever* naudas sodu 60 668 580 EUR par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, pārkāpjot LESD 102. pantu.

Apelācijas sūdzību, ko *Unilever* iesniedza par šo lēmumu, pirmās instances tiesa pilnībā noraidīja.

Izskatot apelācijas sūdzību, *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) uzdeva Tiesai prejudiciālus jautājumus par Savienības konkurences tiesību interpretāciju un piemērošanu saistībā ar AGCM lēmumu.

Savā spriedumā Tiesa precizē LESD 102. pantā paredzētā dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma īstenošanas kārtību attiecībā pret dominējošo uzņēmumu, kura izplatīšanas tīkls ir organizēts tikai uz līguma pamata, un šajā kontekstā precizē pierādīšanas pienākumu, kas ir valsts konkurences iestādei.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa uzskata, ka ļaunprātīgu rīcību, ko ir veikuši izplatītāji, kuri ietilpst dominējošā stāvoklī esošā ražotāja, tāda kā *Unilever*, izplatīšanas tīklā, var attiecināt uz šo pēdējo minēto uzņēmumu saskaņā ar LESD 102. pantu, ja ir pierādīts, ka lēmumu veikt šo rīcību neatkarīgi izplatītāji nav pieņēmuši neatkarīgi, bet ka tā ir daļa no politikas, par kuru vienpusēji ir lēmis šis ražotājs un kas tiek īstenota ar minēto izplatītāju starpniecību.

Šādā gadījumā izplatītāji un līdz ar to arī izplatīšanas tīkls, ko tie veido kopā ar dominējošā stāvoklī esošo uzņēmumu, ir jāuzskata tikai par minētā uzņēmuma komercdarbības politikas teritoriālās atzares instrumentu un tādējādi par instrumentu, ar kuru attiecīgā gadījumā tika īstenota attiecīgā izstumšanas prakse.

Tas tā ir it īpaši tad, ja, kā tas ir šajā lietā, dominējošā stāvoklī esoša ražotāja izplatītājiem ir pienākums likt pārdošanas vietu īpašniekiem parakstīt tipveida līgumus, ko sniedzis šis ražotājs un kuros ir ietvertas ekskluzivitātes klauzulas par labu tā produktiem.

Turpinājumā Tiesa atbild uz jautājumu, vai LESD 102. panta piemērošanas nolūkos tādā gadījumā kā pamatlietā kompetentajai konkurences iestādei ir jāpierāda, ka izplatīšanas līgumos ietvertās ekskluzivitātes klauzulas izraisa to, ka no tirgus tiek izslēgti tikpat efektīvi konkurenti kā dominējošā stāvoklī esošais uzņēmums, un vai šai iestādei ir detalizēti jāpārbauda šī uzņēmuma veiktā ekonomiskā analīze, it īpaši, ja tā ir balstīta uz tā saukto "tikpat efektīva konkurenta" testu.

Šajā ziņā Tiesa atgādina, ka dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var tikt konstatēta tostarp tad, ja pārņemta rīcība ir radījusi izstumšanas sekas attiecībā uz konkurentiem, kas izmaksu struktūras, inovāciju vai kvalitātes ziņā ir tikpat efektīvi kā rīcības veicējs, vai ja rīcība ir balstīta uz tādu līdzekļu izmantošanu, kas nav "normālas" konkurences līdzekļi – t.i., tādi, kas balstīti uz sniegumu. Parasti konkurences iestādēm ir jāpierāda rīcības ļaunprātīgais raksturs, ņemot vērā visus atbilstošos faktiskos apstākļus, kas ir saistīti ar attiecīgo rīcību, kas ietver tos, kuri ir uzsvērti dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma aizstāvībai izvirzītajos elementos.

Protams, lai pierādītu rīcības ļaunprātīgo raksturu, konkurences iestādei nav obligāti jāpierāda, ka šī rīcība patiešām ir radījusi pret konkurenci vērstas sekas. Līdz ar to konkurences iestāde var konstatēt LESD 102. panta pārkāpumu, nosakot, ka laikposmā, kurā attiecīgā rīcība tika īstenota, šīs lietas apstākļos tai bija spēja ierobežot uz sniegumu balstītu konkurenci, neraugoties uz tās seku neesamību. Tomēr šim pierādījumam principā ir jābūt pamatotam ar taustāmiem pierādījumiem, kas, pārsniedzot vienkāršu pieņēmumu, pierāda attiecīgās prakses faktisko spēju radīt šādas sekas, un šaubu esamībai šajā ziņā ir jābūt par labu uzņēmumam, kurš izmanto šādu praksi.

Lai gan, lai novērtētu uzņēmuma rīcības spēju ierobežot efektīvu konkurenci tirgū, konkurences iestāde var pajauties uz ekonomikas zinātnes atziņām, ko apstiprina empīriski vai uzvedības pētījumi,

ir jāņem vērā citi lietas apstākļiem raksturīgi faktori, piemēram, šīs rīcības apjoms tirgū, izejvielu piegādātāju jaudas ierobežojumi vai tas, ka dominējošais uzņēmums vismaz daļā pieprasījuma ir neizbēgams partneris, lai noteiktu, vai, ņemot vērā šos apsvērumus, ir jāuzskata, ka attiecīgajai rīcībai vismaz daļā laikposma, kurā tā tika veikta, ir bijusi spēja radīt izstumšanas sekas attiecīgajā tirgū.

Šajā kontekstā, runājot konkrētāk par ekskluzivitātes klauzulas izmantošanu, no Tiesas judikatūras izriet, ka klauzulas, ar kurām līgumslēdzēji apņemas visu vai lielāko daļu no savām vajadzībām nepieciešamā iegādāties no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma, pat ja tām netiek piemērotas atlaides, pēc sava rakstura ir dominējošā stāvokļa izmantošana un ka tas pats attiecas uz lojalitātes atlaidēm, ko piešķir šāds uzņēmums.

Tomēr spriedumā *Intel*²⁴⁹ Tiesa šo judikatūru ir precizējusi, norādot, pirmkārt, ka, ja dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums administratīvā procesa laikā apgalvo, ka tā rīcībai nav bijusi spēja radīt pārņemto izstumšanas iedarbību, un izvirza pierādījumus, lai pamatotu savus apgalvojumus, konkurences iestādei tostarp ir jāizvērtē, vai pastāv stratēģija, kuras mērķis ir izstumt konkurentus, kuri ir vismaz tikpat efektīvi kā dominējošā stāvoklī esošais uzņēmums.

Otrkārt, Tiesa piebilda, ka izstumšanas spējas analīzei ir nozīme arī, lai izvērtētu, vai kāda atlaižu sistēma, uz kuru principā attiecas LESD 102. pantā paredzētais aizliegums, varētu tikt objektīvi attaisnota. Turklāt konkurencei nelabvēlīgā izstumšanas iedarbība, kas izriet no atlaižu sistēmas, var tikt līdzsvarota vai pat pārspēta ar priekšrocībām efektivitātes ziņā, ko bauda arī patērētājs. Šāda apstrīdētās prakses konkurencei labvēlīgu un nelabvēlīgu seku izsvēršana var tikt veikta tikai pēc tam, kad ir izanalizēta vismaz tikpat efektīvu kā dominējošā stāvoklī esošais uzņēmums konkurentu izstumšanas spēja, kas raksturīga konkrētajai praksei.

Šis spriedumā *Intel* sniegtais precizējums attiecībā uz atlaižu sistēmām ir jāsaprot kā tāds, kas attiecas arī uz ekskluzivitātes klauzulām.

No tā izriet, ka, pirmkārt, ja konkurences iestādei ir aizdomas, ka uzņēmums ir pārkāpis LESD 102. pantu, izmantojot šādas klauzulas, un ja uzņēmums tiesvedības laikā apstrīd šo klauzulu konkrēto spēju izslēgt no tirgus tikpat efektīvus konkurentus, un to pamato pierādījumi, šai iestādei pārkāpuma raksturojuma stadijā ir jāpārlicinās, ka konkrētās lietas apstākļos šīm klauzulām bija spēja izslēgt no tirgus konkurentus, kas ir tikpat efektīvi kā dominējošā stāvoklī esošais uzņēmums.

Otrkārt, konkurences iestādei, kura ir uzsākusi šo procedūru, ir arī konkrēti jāizvērtē šo klauzulu spēja ierobežot konkurenci, ja administratīvā procesa laikā aizdomās turētais uzņēmums apgalvo, ka pastāv attaisnojumi tā rīcībai.

Katrā ziņā pierādījumu, kas var pierādīt spējas radīt ierobežojošas sekas, iesniegšana procesa laikā minētajai konkurences iestādei rada pienākumu tos izskatīt.

Līdz ar to, ja dominējošā stāvoklī esošais uzņēmums ir iesniedzis ekonomisku pētījumu, lai pierādītu, ka tam pārmestā prakse nevar izstumt konkurentus, kompetentā konkurences iestāde nevar izslēgt šī pētījuma atbilstību, neizklāstot iemeslus, kuru dēļ tā uzskata, ka tas neļauj pierādīt attiecīgās prakses nespēju apdraudēt efektīvu konkurenci attiecīgajā tirgū un tādējādi neļaujot šim uzņēmumam noteikt, ar kādiem pierādījumiem to varētu aizstāt.

²⁴⁹ Spriedums, 2017. gada 6. septembris, *Intel/Komisija* (C-413/14 P, [EU:C:2017:632](#), 138. punkts; turpmāk tekstā – “spriedums *Intel*”).

Tā kā iesniedzējtiesa lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir tieši atsaukusies uz "tikpat efektīva konkurenta" testu, Tiesa visbeidzot norāda, ka šāds tests ir tikai viena no metodēm, kas ļauj novērtēt, vai rīcībai ir spēja radīt izstumšanas iedarbību. Līdz ar to konkurences iestādēm nevar būt juridisks pienākums izmantot šo testu, lai konstatētu prakses ļaunprātīgo raksturu. Tomēr, ja attiecīgais uzņēmums šāda testa rezultātus ir iesniedzis administratīvajā procesā, konkurences iestādei ir jāpārbauda to pierādījuma spēks.

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *European Superleague Company* (C-333/21, [EU:C:2023:1011](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Konkurence – Iekšējais tirgus – Starptautisko sporta apvienību pieņemti regulējumi – Profesionālais futbols – Privāttiesību subjekti, kam ir regulējošas, kontroles, lēmumpieņemšanas un sodu piemērošanas pilnvaras – Noteikumi par sacensību iepriekšēju atļaušanu, futbola klubu un spēlētāju dalību šajās sacensībās, kā arī ar minētajām sacensībām saistīto komerciesību un plašsaziņas līdzekļu tiesību izmantošanu – Paralēla saimnieciskās darbības veikšana – Sacensību rīkošana un komercializācija – Atbilstošo komerciesību un plašsaziņas līdzekļu tiesību izmantošana – LESD 101. panta 1. punkts – Uzņēmumu apvienības lēmums, kas apdraud konkurenci – Jēdzieni pretkonkurences "mērķis" un "sekas" – Atbrīvojums atbilstoši LESD 101. panta 3. punktam – Nosacījumi – LESD 102. pants – Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana – Pamatojums – Nosacījumi – LESD 56. pants – Šķēršļi pakalpojumu sniegšanas brīvībai – Iespējams pamatojums – Nosacījumi – Pierādīšanas pienākums

Fédération internationale de football association (Starptautiskā Futbola federācija, *FIFA*) ir saskaņā ar Šveices tiesībām dibināta apvienība, kuras mērķi citastarp ir pieņemt noteikumus un nosacījumus, kas regulē futbolu un ar to saistītos jautājumus, kontrolēt futbolu visos tā veidos pasaules mērogā, kā arī pašai rīkot starptautiskās sacensības. *FIFA* sastāv no nacionālajām futbola apvienībām, kuras ir kādas no sešām *FIFA* atzītajām kontinentālajām konfederācijām biedres; viena no šīm konfederācijām ir *Union des associations européennes de football* (Eiropas Futbola asociāciju savienība, *UEFA*), saskaņā ar Šveices tiesībām dibināta apvienība, kuras galvenie uzdevumi ir uzraudzīt un kontrolēt futbolu visos tā veidos attīstību Eiropas mērogā. Šīm nacionālajām apvienībām, kas ir *FIFA* un *UEFA* biedres, citastarp ir pienākums likt saviem biedriem un piederīgajiem subjektiem ievērot *FIFA* un *UEFA* statūtus, nolikumus, norādījumus un lēmumus, kā arī likt tos ievērot visiem futbola jomā iesaistītajiem, it īpaši profesionālajām līgām, klubiem un spēlētājiem.

Saskaņā ar *FIFA* un *UEFA* attiecīgajiem statūtiem tām ir pilnvaras atļaut starptautisku profesionālā futbola sacensību norisi, it īpaši tādu sacensību norisi, kurās piedalās kādai nacionālajai apvienībai piederīgi futbola klubi ("starpklubu sacensības"). Tās arī var rīkot šādas sacensības un izmantot dažādās ar šīm sacensībām saistītās tiesības.

European Superleague Company, SL (turpmāk tekstā – "*ESLC*") ir saskaņā ar Spānijas tiesībām dibināta sabiedrība, kuru izveidojuši vairāki profesionālā futbola klubi, lai organizētu jaunas ikgadējas Eiropas futbola starpklubu sacensības ar nosaukumu "Superlīga".

Projekta iniciatoriem saistošā akcionāru un ieguldījumu vienošanās noteica, ka Superlīgas izveide ir atkarīga no tā, vai *FIFA* un *UEFA* atzīs to kā jaunas ar to statūtiem saderīgas sacensības.

Pēc paziņojuma par Superlīgas izveidi *FIFA* un *UEFA* 2021. gada 21. janvārī publicēja kopīgu paziņojumu, kurā pauda atteikumu atzīt šīs jaunās sacensības un brīdināja, ka visi spēlētāji vai klubi, kas tajās piedalīsies, tiks izslēgti no *FIFA* un *UEFA* organizētajām sacensībām. Vēl vienā paziņojumā *UEFA* un vairākas nacionālās apvienības atgādināja par iespēju veikt disciplinārus pasākumus pret Superlīgas dalībniekiem, tostarp izslēgt tos no atsevišķām nozīmīgām Eiropas un pasaules mēroga sacensībām.

Šajos apstākļos *ESLC* cēla prasību *Juzgado de lo Mercantil n° 17 de Madrid* (Madrides Komerclietu tiesa Nr. 17, Spānija), būtībā lūdzot konstatēt šo paziņojumu, kā arī rīcības, ar kuru *FIFA*, *UEFA* un nacionālās apvienības, to biedres, varētu tos konkrēti īstenot, nelikumīgo un kaitīgo raksturu.

Šīs tiesas ieskatā *FIFA* un *UEFA* ir monopola stāvoklis vai vismaz dominējošs stāvoklis starptautisko futbola starpklubu sacensību rīkošanas un komercializācijas tirgū, kā arī dažādo ar šīm sacensībām saistīto tiesību izmantošanas tirgū. Šajā kontekstā tā vaicā par dažu *FIFA* un *UEFA* statūtu normu saderību ar Savienības tiesībām, it īpaši LESD 101. un 102. pantu, kā arī ar normām par dažādajām LESD garantētajām pamatbrīvībām.

Spridumā, kas pasludināts vienā dienā ar diviem citiem spriedumiem²⁵⁰ par Savienības ekonomisko tiesību piemērošanu noteikumiem, kurus pieņēmušas starptautiskās vai nacionālās sporta federācijas, Tiesa virspalātas sastāvā precīzē nosacījumus, ar kādiem *FIFA* un *UEFA* īstenotos noteikumus, pirmām kārtām, par iepriekšējas atļaujas saņemšanu starptautiskajām futbola starpklubu sacensībām un par futbola klubu un spēlētāju dalību tajās, kā arī par sodiem, kuri paredzēti saistībā ar šiem noteikumiem, un, otrām kārtām, par dažādo ar šīm sacensībām saistīto tiesību izmantošanu var uzskatīt par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu LESD 102. panta izpratnē, kā arī par aizliegtu vienošanos, kas vērsta pret konkurenci, LESD 101. panta izpratnē. Tiesa arī lemj par šo iepriekšējas atļaujas, dalības un sodu piemērošanas noteikumu saderību ar LESD 56. pantā garantēto pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Tiesas vērtējums

Iesākumā Tiesa formulē trīs apsvērumu grupas.

Vispirms tā precīzē, ka iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi attiecas tikai uz *FIFA* un *UEFA* pieņemtajiem noteikumiem, pirmkārt, par iepriekšējas atļaujas saņemšanu starptautiskajām futbola starpklubu sacensībām, kā arī profesionālā futbola klubu un to spēlētāju dalību tajās un, otrkārt, par dažādo ar šīm sacensībām saistīto tiesību izmantošanu. Tātad Tiesa nav aicināta ieņemt nostāju nedz par pašu *FIFA* un *UEFA* pastāvēšanu, nedz par pārējo šo abu federāciju pieņemto noteikumu pamatotību, nedz – galu galā – par paša Superlīgas projekta pastāvēšanu vai raksturiezīmēm, vai nu ņemot vērā konkurences noteikumus, vai LESD nostiprinātās ekonomiskās brīvības.

Turpinājumā Tiesa norāda, ka visi noteikumi, par kuriem tai ir uzdoti jautājumi, ietilpst LESD normu par konkurences tiesībām, kā arī par pārvietošanās un aprites brīvībām piemērošanas jomā. Šajā ziņā tā atgādina – ja nodarbošanās ar sportu ir saimnieciska darbība, uz to ir attiecināmas Savienības tiesību normas, kas ir piemērojamas šādas darbības gadījumā, izņemot dažus īpašus noteikumus, kas ir pieņemti vienīgi ar ekonomiska rakstura apsvērumiem nesaistītu iemeslu dēļ un attiecas tikai uz jautājumiem, kuri skar tikai sportu kā tādu. Tomēr uz aplūkotajiem noteikumiem – gan *FIFA*, gan *UEFA* pieņemtajiem – šis izņēmums neattiecas, jo tie skar futbolu kā saimniecisko darbību.

Visbeidzot attiecībā uz sekām, kas var būt saistītas ar LESD 165. pantu – kurā ir izklāstīti gan mērķi, kas noteikti Savienības rīcībai sporta jomā, gan līdzekļi, kurus var izmantot, lai sekmētu šo mērķu sasniegšanu –, Tiesa norāda, ka šī norma nav īpašs noteikums, kurā būtu paredzēts, ka uz sportu neattiecas visas pārējās vai daļa Savienības primāro tiesību normu, kas var tikt tam piemērotas vai kas liktu sportam paredzēt īpašu regulējumu saistībā ar šo piemērošanu. Tiesa turklāt atgādina, ka nenoliedzamās īpatnības, kas raksturīgas sportam, var tikt ņemtas vērā kā viens no elementiem un, ja tām ir nozīme, piemērojot LESD normas par konkurences tiesībām un pārvietošanās un aprites

²⁵⁰ Spriedumi, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union/Komisija* (C-124/21, [EU:C:2023:1012](#)), un 2023. gada 21. decembris, *Royal Antwerp Football Club* (C-680/21, [EU:C:2023:1010](#)).

brīvībām, tomēr ir jānorāda, ka šī ņemšana vērā var notikt tikai atbilstoši nosacījumiem un piemērošanas kritērijiem, kas paredzēti katrā no šīm normām, un ievērojot tos.

Ņemot vērā šos apsvērumus, vispirms norādījusi, ka *FIFA* un *UEFA* ir kvalificējamās kā “uzņēmumi” Eiropas konkurences tiesību izpratnē, ciktāl tās veic tādu saimniecisko darbību kā futbola sacensību rīkošana un ar tām saistīto tiesību izmantošana, Tiesa, pirmām kārtām, pievēršas jautājumam, vai faktu, ka *FIFA* un *UEFA* ir ieviesušas noteikumus par iepriekšējas atļaujas saņemšanu futbola starpklubu sacensībām un par dalību tajās, paredzot sodus noteikumu neievērošanas gadījumā, var uzskatīt, pirmkārt, par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu LESD 102. panta izpratnē un, otrkārt, par aizliegtu vienošanos, kas vērsta pret konkurenci, LESD 101. panta izpratnē.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka profesionālā futbola īpatnības, it īpaši tā sociālā un kulturālā nozīme un tam veltītā uzmanība plašsaziņas līdzekļos, kā arī apstākļi, ka šā sporta veida pamatā ir atvērtība un sportiskais sniegums, ļauj uzskatīt, ka ir leģitīmi uz starptautisko profesionālā futbola sacensību rīkošanu un norisi attiecināt kopējus noteikumus, kas paredzēti tam, lai garantētu šo sacensību vienveidību un saskaņotību kopējā spēļu grafikā, kā arī, lai sekmētu tādu sacensību norisi, kuru pamatā ir vienādas iespējas un sniegums. Turklāt ir leģitīmi nodrošināt šo kopējo noteikumu ievērošanu, izmantojot tādus noteikumus kā noteikumi, kurus *FIFA* un *UEFA* ir ieviesušas attiecībā uz minēto sacensību iepriekšēju atļaušanu, kā arī klubu un spēlētāju dalību tajās. No tā izriet, ka īpašajā profesionālā futbola un saimnieciskās darbības, kas veikta saistībā ar šo sporta veidu, kontekstā nedz šo noteikumu pieņemšana, nedz to īstenošana principā un vispārīgi nav kvalificējama kā “dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana” LESD 102. panta izpratnē. Tas pats attiecas uz sodiem, kas saistīti ar šiem noteikumiem, jo šie sodi principā ir leģitīmi, lai nodrošinātu minēto noteikumu efektivitāti.

Neviena no šīm īpatnībām turpretī neļauj uzskatīt par leģitīmu tādu noteikumu un ar tiem saistīto sodu pieņemšanu un īstenošanu, kurus neregulē materiāltiesiski kritēriji un procesuālā kārtība, kas varētu nodrošināt to pārskatāmību, objektivitāti, nediskriminējošo raksturu un samērīgumu. Konkrētāk, ir nepieciešams, lai šie kritēriji un nosacījumi būtu pieejamā veidā noteikti pirms jebkādas aplūkoto noteikumu īstenošanas. Turklāt, lai minētos kritērijus un nosacījumus varētu uzskatīt par nediskriminējošiem, tie nedrīkst pakļaut trešo personu organizēto sacensību rīkošanu un komercializāciju, kā arī klubu un spēlētāju dalību šajās sacensībās prasībām, kuras būtu vai nu atšķirīgas no prasībām, kas piemērojamas subjektam, kurš pieņemis lēmumu, rīkotajām un komercializētajām sacensībām, vai arī identiskas vai līdzīgas, tomēr tādas, ko nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti praksē izpildīt uzņēmumam, kuram nav tāda paša apvienības statusa vai kuram nav tādu pašu pilnvaru kā šim subjektam un kurš līdz ar to atrodas atšķirīgā situācijā nekā šis subjekts. Visbeidzot – lai sodi, kas noteikti saistībā ar šiem noteikumiem, nebūtu diskrecionāri, uz tiem ir jābūt attiecinātiem kritērijiem, kuriem ne tikai pašiem ir jābūt pārskatāmiem, objektīviem, precīziem un nediskriminējošiem, bet ir arī jānodrošina, lai šie sodi katrā konkrētajā gadījumā tiktu noteikti, ievērojot samērīguma principu un ņemot vērā it īpaši konstatētā pārkāpuma raksturu, ilgumu un smagumu.

No tā izriet, ka gadījumā, ja noteikumus par iepriekšējas atļaujas saņemšanu, dalību un sodiem neregulē materiāltiesiski kritēriji un procesuālā kārtība, kas varētu nodrošināt to pārskatāmību, objektivitāti, precizitāti, nediskriminējošo raksturu un samērīgumu, to pieņemšana un īstenošana ir atzīstama par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu LESD 102. panta izpratnē.

Attiecībā uz LESD 101. panta piemērošanu minētajiem noteikumiem Tiesa norāda – pat ja noteikumu par iepriekšējas atļaujas saņemšanu futbola starpklubu sacensībām pieņemšanu var pamatot ar tiešanos sasniegt noteiktus leģitīmus mērķus, piemēram, mērķi likt ievērot principus, vērtības un spēles noteikumus, kas ir pamatā profesionālajam futbolam, tomēr tie piešķir *FIFA* un *UEFA* pilnvaras atļaut un kontrolēt jebkura uzņēmuma – potenciālā konkurenta – ienākšanu attiecīgajā tirgū un paredzēt tam nosacījumus, un tātad noteikt gan konkurences līmeni, kas var pastāvēt šajā tirgū, gan nosacījumus, ar kādiem šī iespējamā konkurence var īstenoties.

Turklāt noteikumi par klubu un spēlētāju dalību šādās sacensībās var pastiprināt pretkonkurences mērķi, kas raksturīgs ikvienam tādām iepriekšējas atļaujas saņemšanas mehānismam, kurš nav papildināts ar ierobežojumiem, pienākumiem un kontroli, kas varētu nodrošināt tā pārskatāmību, objektivitāti, precizitāti un nediskriminējošo raksturu, liedzot jebkuram uzņēmumam – potenciālu konkurējošu sacensību rīkotājam – derīgi izmantot tirgū pieejamos resursus, tas ir, klubus un spēlētājus, jo tie – gadījumā, ja piedalīsies sacensībās, kurām nav saņemta iepriekšēja FIFA un UEFA atļauja, – būs pakļauti sodiem, kurus neregulē nekādi materiāltiesiski kritēriji un procesuālā kārtība, kas varētu nodrošināt to pārskatāmību, objektivitāti, precizitāti, nediskriminējošo raksturu un samērīgumu.

No tā izriet, ka gadījumā, ja aplūkotos noteikumus neregulē šādi kritēriji un procesuālā kārtība, tiem jau pēc to rakstura vien ir pietiekama kaitējuma konkurencei pakāpe un līdz ar to ir uzskatāmi par tādiem, kuru mērķis ir nepieļaut konkurenci. Tādējādi uz tiem ir attiecināms LESD 101. panta 1. punktā noteiktais aizliegums un šo noteikumu faktiskās vai iespējamās sekas nav jāizvērtē.

Otrām kārtām, Tiesa pievēršas jautājumam, vai aplūkotajiem noteikumiem par iepriekšējas atļaujas saņemšanu, dalību un sodiem var piemērot atbrīvojumu un vai tos var uzskatīt par pamatotiem. Šajā ziņā Tiesa atgādina, pirmkārt, ka noteikta veida īpaša rīcība, piemēram, kādas apvienības pieņemti ētikas vai profesionālās ētikas noteikumi, var būt tāda, uz ko nav attiecināms LESD 101. panta 1. punktā noteiktais aizliegums, pat ja tās sekas ir konkurenci ierobežojošas, ja vien to pamato vēlme sasniegt leģitīmus vispārējo interešu mērķus, kam pašiem nav pretkonkurences rakstura, un ir pienācīgi pierādīta šim nolūkam izmantoto līdzekļu nepieciešamība un samērīgums. Tiesa tomēr precizē, ka šo judikatūru nevar piemērot tādas rīcības gadījumā, kura jau pēc sava rakstura pārkāpj LESD 102. pantu vai kura pietiekami kaitē konkurencei, lai varētu pamatoti uzskatīt, ka tās "mērķis" ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci LESD 101. panta izpratnē.

Otrkārt, lietas dalībniekam, kurš vēlas izmantot LESD 101. panta 3. punktā paredzēto atbrīvojumu, ir jāpierāda, ka ir izpildīti četri kumulatīvi nosacījumi. Tā aplūkotajai rīcībai ar pietiekamu iespējamības pakāpi ir jāļauj panākt efektivitātes ieguvumus, vienlaikus paredzot, ka pienācīgu daļu no labumiem, kas izriet no šiem ieguvumiem, saņem lietotāji, un nenosakot tādus ierobežojumus, kas nav nepieciešami minēto ieguvumu panākšanai, kā arī nelikvidējot visu faktisko konkurenci attiecībā uz konkrēto preču vai pakalpojumu būtisku daļu.

Iesniedzējtiesai, pamatojoties uz pamatlietas pušu iesniegtajiem pierādījumiem, ir jāizvērtē, vai šie nosacījumi šajā gadījumā ir izpildīti. Paturot to prātā, par pēdējo nosacījumu attiecībā uz efektīvas konkurences pastāvēšanu Tiesa norāda, ka iesniedzējtiesai būs jāņem vērā tas, ka noteikumus par iepriekšējas atļaujas saņemšanu, dalību un sodiem neregulē materiāltiesiski kritēriji un procesuālā kārtība, kas varētu nodrošināt to pārskatāmību, objektivitāti, precizitāti un nediskriminējošo raksturu, un ka šāda situācija var ļaut tiesību subjektiem, kuri ir pieņēmuši šos noteikumus, nepieļaut nekādu konkurenci futbola starpklubu sacensību rīkošanas un komercializācijas tirgū Savienības teritorijā.

Līdzīgi no Tiesas judikatūras attiecībā uz LESD 102. pantu izriet, ka uz dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma ļaunprātīgu rīcību var neattiekties šajā normā noteiktais aizliegums, ja attiecīgais uzņēmums pierāda vai nu to, ka tā rīcība bija objektīvi pamatota ar apstākļiem, kas nav atkarīgi no uzņēmuma, un samērīga ar šo pamatojumu, vai arī to, ka minēto rīcību līdzsvaro vai pat pārspēj priekšrocības efektivitātes ziņā, kuras gūst arī patērētāji.

Šajā gadījumā, pirmkārt, runājot par iespējamu objektīvu pamatojumu, FIFA un UEFA ieviesto noteikumu mērķis ir rezervēt šiem tiesību subjektiem visu šāda veida sacensību rīkošanu, pastāvot riskam likvidēt jebkādu konkurenci no kāda trešā uzņēmuma puses, un tādējādi šāda rīcība ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kas ir aizliegta ar LESD 102. pantu un nav pamatota ar tehniska vai komerciāla rakstura vajadzībām. Otrkārt, attiecībā uz priekšrocībām efektivitātes ziņā šīm abām sporta apvienībām būs jāpierāda iesniedzējtiesā, ka ar to rīcību var panākt efektivitātes ieguvumus, ka šie efektivitātes ieguvumi neitralizē šīs rīcības iespējamo kaitīgo iedarbību uz konkurenci attiecīgajos tirgos, kā arī uz patērētāju interesēm, ka minētā rīcība ir nepieciešama šādu

efektivitātes ieguvumu panākšanai un ka tā nelikvidē faktisko konkurenci, iznīcinot visus pastāvošos faktiskās vai potenciālās konkurences avotus vai lielāko to daļu.

Trešām kārtām, saistībā ar FIFA un UEFA noteikumiem par tiesībām, kas var rasties no šo tiesību subjektu rīkotajām profesionālā futbola starpklubu sacensībām, Tiesa norāda, ka šie noteikumi, ņemot vērā to saturu, mērķus, ko ar tiem objektīvi tiecas sasniegt attiecībā uz konkurenci, kā arī ekonomisko un juridisko kontekstu, kādā tie iekļaujas, ne tikai nepieļauj nekādu konkurenci starp profesionālā futbola klubiem, kas pieder nacionālajām futbola apvienībām, kuras ir FIFA un UEFA biedres, dažādo, ar spēlēm, kurās šie klubi piedalās, saistīto tiesību komercializācijā, bet arī ietekmē konkurences darbību, kaitējot uzņēmumiem, kas ir trešās personas un kas darbojas visā šīs komercializācijas lejupējā plašsaziņas līdzekļu vai pakalpojumu tirgū, kaitējot patērētājiem un televīzijas skatītājiem.

No tā izriet, ka šādu noteikumu mērķis ir nepieļaut vai ierobežot konkurenci dažādajos attiecīgajos tirgos LESD 101. panta 1. punkta izpratnē un tie ir dominējošā stāvokļa "ļauņprātīga izmantošana" LESD 102. panta izpratnē, ja vien to raksturs nav pamatots, it īpaši ņemot vērā efektivitātes ieguvumu panākšanu un labumu lietotājiem. Tādējādi iesniedzējtiesai būs jānosaka, pirmkārt, vai pārrunas par šo tiesību iegādi no abiem ekskluzīvajiem pārdevējiem ļauj faktiskajiem vai potenciālajiem pircējiem samazināt darījumu izmaksas, kā arī neskaidrību, ar ko pircēji saskartos, ja tiem vajadzētu katrā atsevišķajā gadījumā veikt pārrunas ar klubiem, kuri piedalās, un, otrkārt, vai peļņa, kas gūta no minēto tiesību centralizētas pārdošanas, ļauj pierādītā veidā nodrošināt noteiktu solidāru līdzekļu pārdali futbola jomā par labu visiem lietotājiem.

Visbeidzot, ceturtām kārtām, Tiesa konstatē, ka noteikumi par iepriekšējas atļaujas saņemšanu, dalību un sodiem ir šķērslis LESD 56. pantā nostiprinātajai pakalpojumu sniegšanas brīvībai. Šie noteikumi, kuri ļauj FIFA un UEFA diskrecionārā veidā kontrolēt visu uzņēmumu, kas ir trešās personas, iespēju rīkot un komercializēt starpklubu sacensības Savienības teritorijā, visu profesionālā futbola klubu iespēju piedalīties šajās sacensībās, kā arī līdz ar to jebkura cita uzņēmuma iespēju sniegt pakalpojumus saistībā ar minēto sacensību rīkošanu vai komercializāciju, ir ne tikai tādi, kas vienīgi traucē vai padara mazāk pievilcīgus dažādos attiecīgos saimnieciskās darbības veidus, bet arī liedz veikt šo saimniecisko darbību, ierobežojot jebkura jaunpienācēja piekļuvi tai. Turklāt tādu objektīvu, nediskriminējošu un iepriekš zināmu kritēriju, kas regulētu šos noteikumus, neesamība neļauj minēto noteikumu pieņemšanu uzskatīt par pamatotu ar leģitīmu vispārējo interešu mērķi.

3. Koncentrācija

2023. gada 13. jūlija spriedums (virspalāta) Komisija/CK Telecoms UK Investments (C-376/20 P, [EU:C:2023:561](#))

Apelācija – Konkurence – Regula (EK) Nr. 139/2004 – Uzņēmumu koncentrāciju kontrole – Mobilo telesakaru pakalpojumi – Lēmums, ar kuru koncentrācija atzīta par nesaderīgu ar iekšējo tirgu – Oligopols tirgus – Būtisks šķērslis efektīvai konkurencei – Nekoordinēta ietekme – Pierādīšanas standarts – Eiropas Komisijas novērtējuma brīvība ekonomikas jomā – Pārbaudes tiesā robežas – Pamatnostādnes horizontālo apvienošanās jomā – Nozīmīgi faktori, lai pierādītu būtisku šķērslī efektīvai konkurencei – Jēdzieni "svarīgs konkurences spēks" un "tuvi konkurenti" – Koncentrācijas dalībnieku savstarpējās konkurences ciešums – Iecerētās koncentrācijas ietekmes uz cenām kvantitatīva analīze – Efektivitātes ieguvumi – Sagrozīšana – Pēc Eiropas Savienības Vispārējās tiesas ierosmes izvirzīts iebildums – Atcelšana

2015. gada 11. septembrī Eiropas Komisijai tika paziņots par iecerētu koncentrāciju, kuras dalībnieki bija divi no četriem mobilo sakaru operatoriem, kas darbojās mobilo telesakaru pakalpojumu mazumtirdzniecības tirgū Apvienotajā Karalistē. Šīs ieceres mērķis bija radīt iespēju CK Hutchison Holdings Ltd ar tās netiešā meitasuzņēmuma Hutchison 3G UK Investments Ltd, kas kļuvis par

CK Telecoms UK Investments Ltd (turpmāk tekstā – “*CK Telecoms*”), starpniecību iegūt pilnīgu kontroli pār *Telefónica Europe plc* (turpmāk tekstā – “*O2*”). Pēc iecerētās koncentrācijas *Hutchison 3G UK Ltd* (turpmāk tekstā – “*Three*”), kas ir *CK Hutchison Holdings* netiešais meitasuzņēmums, un *O2* būtu kļuvuši par šī tirgus galveno dalībnieku, apsteidzot abus pārējos operatorus, proti, *BT Group plc* meitasuzņēmumu un iepriekš pastāvējušo vēsturisko operatoru *EE Ltd* (turpmāk tekstā – “*BT/EE*”), kā arī *Vodafone*.

Ar 2016. gada 11. maija lēmumu ²⁵¹ Komisija, piemērojot Apvienošanās regulu ²⁵² un savas Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu ²⁵³, koncentrācijas darījumu atzina par nesaderīgu ar iekšējo tirgu. Šī iestāde izstrādāja trīs “kaitējuma teorijas”. Proti, tā uzskatīja, ka darījums radītu būtisku šķērslī efektīvai konkurencei nekoordinētās ietekmes dēļ, ko radītu, pirmkārt, ievērojama konkurences spiediena likvidēšana mazumtirdzniecības tirgū (pirmā “kaitējuma teorija”), kura, visticamāk, būtu izraisījusi mobilo telefonsakaru pakalpojumu cenu pieaugumu un patērētāju izvēles ierobežojumu. Otrkārt, tā kā aplūkotā tirgus raksturozīme bija tāda, ka *BT/EE* un *Three*, no vienas puses, un *Vodafone* un *O2*, no otras puses, bija noslēgušas tīkla koplietošanas līgumus, darījums būtu nelabvēlīgi ietekmējis patērētājiem piedāvāto pakalpojumu kvalitāti, radot šķēršļus mobilo sakaru tīkla infrastruktūras attīstībai Apvienotajā Karalistē (otrā “kaitējuma teorija”). Treškārt, koncentrācija ietvēra risku radīt būtisku nekoordinētu ietekmi vairumtirdzniecības tirgū (trešā “kaitējuma teorija”).

Tādējādi Vispārējai tiesai, kurā *CK Telecoms* bija vērsusies ar prasību atcelt strīdīgo lēmumu, bija pirmo reizi jālemj par nosacījumiem, ar kādiem Apvienošanās regula ir piemērojama tādai koncentrācijai oligopolā tirgū, ar kuru netiek ne radīts, ne pastiprināts individuāls vai kolektīvs dominējošs stāvoklis, bet kura var izraisīt nekoordinētu ietekmi.

Ar 2020. gada 28. maija spriedumu ²⁵⁴ Vispārējā tiesa strīdīgo lēmumu atcēla, būtībā atzīdama – Komisijai nav izdevies pierādīt, ka paziņotā koncentrācija izraisītu nekoordinētu ietekmi, kas varētu veidot būtiskus šķēršļus efektīvai konkurencei vai nu mazumtirdzniecības tirgū saskaņā ar pirmo un otro kaitējuma teoriju vai vairumtirdzniecības tirgū – saskaņā ar trešo teoriju.

Komisija par pārsūdzēto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību.

Spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā par pamatotiem atzīst lielāko daļu iebildumu, ko Komisija ir formulējusi sešos pamatos, kuri izvirzīti tās apelācijas sūdzības pamatošanai, un tāpēc atceļ pārsūdzēto spriedumu pilnībā. Šajā sakarā Tiesa sniedz precizējumus it īpaši par: i) Komisijai prasīto pierādīšanas standartu, lai konstatētu būtiska šķēršļa efektīvai konkurencei iespējamu pastāvēšanu, ii) Apvienošanās regulas 2. panta 3. punkta interpretāciju, iii) pārbaudes tiesā apjomu, iv) jēdzienu “svarīgs konkurences spēks” un “tuvi konkurenti” interpretāciju, v) efektivitātes ieguvumiem, ko var

²⁵¹ Komisijas 2016. gada 11. maija Lēmums, ar ko koncentrācija tiek atzīta par nesaderīgu ar iekšējo tirgu (Lieta M.7612 – *Hutchison 3G UK/Telefónica UK*); šis lēmums ir izziņots ar dokumenta numuru C(2016) 2796, un tā nekonfidencialā versija angļu valodā ir pieejama šajā adresē: <https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7612_6555_3.pdf>, bet kopsavilkuma veidā tas ir publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* (OV 2016, C 357, 15. lpp.; turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums”).

²⁵² Padomes Regula (EK) Nr. 139/2004 (2004. gada 20. janvāris) par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (OV 2004, L 24, 1. lpp.).

²⁵³ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (OV 2004, C 31, 5. lpp.; turpmāk tekstā – “pamatnostādnes”).

²⁵⁴ Spriedums, 2020. gada 28. maijs, *CK Telecoms UK Investments/Komisija* (T-399/16, [EU:T:2020:217](https://eur-lex.europa.eu/eli/tj/2020/217), turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”).

ņemt vērā Komisija, un vi) to nozīmīgo faktoru visaptverošu novērtējumu, kuri var ietekmēt iespējamību, ka koncentrācija varētu radīt būtisku nekoordinētu ietekmi oligopolā tirgū.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa izvērtē pamatu, kura mērķis ir principā apstrīdēt to, kā Vispārējā tiesa ir noteikusi Komisijai prasīto pierādīšanas standartu aplūkotās koncentrācijas ietekmes prognožu analīzes ietvaros, lai pierādītu, ka, iespējams, pastāv būtiski šķēršļi efektīvai konkurencei, kas varētu pamatot lēmumu par nesaderību.

Par prasītā pierādīšanas standarta noteikšanu Tiesa uzreiz norāda, ka Apvienošanās regulas normas, kurās ir noteiktas Komisijas prerogatīvas koncentrāciju kontroles jomā²⁵⁵, ir simetriskas attiecībā uz Komisijai noteiktajām pierādīšanas prasībām, lai pierādītu, ka paziņotā koncentrācija radītu vai neradītu būtisku šķērslī efektīvai konkurencei un tādējādi ir jāatzīst par nesaderīgu vai saderīgu ar iekšējo tirgu. Šajā kontekstā Tiesa atgādina, ka šādi pieprasīto analīzi nevar balstīt uz vispārēju pieņēmumu par saderību vai nesaderību ar iekšējo tirgu. Turklāt prasītais pierādīšanas standarts nav atkarīgs ne no Komisijas izvērtētā koncentrācijas darījuma veida, ne arī no tā, cik sarežģīta ir attiecībā uz paziņotu koncentrāciju izvirzītā tēze par šķērslī konkurencei. Šādos apstākļos, ņemot vērā Komisijas veiktās ekonomiskās analīzes koncentrāciju kontroles jomā prognozes raksturu, ir jāuzskata – lai koncentrāciju atzītu par nesaderīgu vai saderīgu ar iekšējo tirgu, pietiek ar to, ka Komisija ar pietiekami pārliecinošiem un saskanīgiem pierādījumiem pierāda, ka ir drīzāk iespējams nekā neiespējams, ka attiecīgā koncentrācija radītu vai neradītu būtisku šķērslī efektīvai konkurencei iekšējā tirgū vai nozīmīgā tā daļā. Tādējādi, pārsūdzētajā spriedumā pauzdamā uzskatu, ka Komisijai ir pienākums ar “nopietnu iespējamību [pierādīt] būtisku šķēršļu pastāvēšanu” efektīvai konkurencei pēc koncentrācijas un ka “šajā lietā piemērojamā pierādīšanas prasība līdz ar to ir stingrāka nekā prasība, saskaņā ar kuru būtisks šķērslis efektīvai konkurencei būtu “drīzāk iespējams nekā neiespējams””, Vispārējā tiesa ir piemērojusi pierādīšanas prasību, kas neizriet no Apvienošanās regulas, kā to ir interpretējusi Tiesa, un, šādi rīkodamās, ir pieļāvusi tiesību kļūdu.

Otrkārt, Tiesa atzīst par kļūdainu Vispārējās tiesas sniegto Apvienošanās regulas 2. panta 3. punkta interpretāciju tās 25. apsvēruma gaismā attiecībā uz nosacījumiem, kurus prasīts izpildīt, lai konstatētu, ka, iespējams, pastāv būtisks šķērslis efektīvai konkurencei, kas izriet no koncentrācijas, kurai ir nekoordinēta ietekme oligopolā tirgū. Vispārējā tiesa ir uzskatījusi, ka šajā apsvērumā ir paredzēti divi kumulatīvi nosacījumi, lai šāda ietekme noteiktos apstākļos varētu radīt būtisku šķērslī efektīvai konkurencei, proti, pirmām kārtām, ievērojama konkurences spiediena, ko koncentrācijas dalībnieki ir īstenojuši viens uz otru, likvidēšana un, otrām kārtām, konkurences spiediena mazināšanās attiecībā uz pārējiem konkurentiem. Tādējādi šī tiesa pieprasīja Komisijai pierādīt, ka šajā gadījumā ir izpildīti abi šie nosacījumi. Taču, ciktāl no šādas interpretācijas, saskaņā ar kuru minētie nosacījumi ir kumulatīvi, izriet, ka ar ievērojama konkurences spiediena, ko koncentrācijas dalībnieki ir īstenojuši viens uz otru, likvidēšanu un vienpusējo cenu paaugstināšanu, kura varētu no tās izrietēt, pašam par sevi nekad nepietiktu, lai pierādītu būtisku šķērslī efektīvai konkurencei, šī interpretācija nav saderīga ar mērķi, kas izvirzīts Apvienošanās regulā, ar kuru ir paredzēts ieviest efektīvu kontroli attiecībā uz visām koncentrācijām, kas varētu radīt šādu šķērslī, tostarp tām, kuras izraisa nekoordinētu ietekmi.

Izdarot secinājumus no iepriekš minētajiem principiālajiem apsvērumiem, Tiesa, treškārt, izvērtē pamatu, ar kuru Komisija būtībā ir Vispārējai tiesai pārmetusi vispirms, ka tā ir pārsniegusi tai noteiktās pārbaudes tiesā robežas, interpretējot jēdzienus “svarīgs konkurences spēks” un “tuvi

²⁵⁵ Šajā gadījumā skat. Apvienošanās regulas 2. panta 2. un 3. punktu un 8. panta 1. un 3. punktu.

konkurenti", turpinājumā – ka tā ir sagrozījusi gan strīdīgo lēmumu, gan Komisijas iebildumu rakstu un, visbeidzot, ir kļūdaini interpretējusi pamatnostādņēs ietvertos jēdzienus "svarīgs konkurētspējīgs [konkurences] spēks" un "tuvi konkurenti".

Šajā ziņā Tiesa uzreiz uzsver, ka Vispārējai tiesai nevar pārņemt, ka tā būtu pārsniegusi tai noteiktās pārbaudes tiesā robežas, interpretējama šos jēdzienus. Lai gan ir taisnība, ka minētajiem jēdzieniem to īstenošanas brīdī ir jāveic ekonomiskā analīze, tomēr Savienības tiesai ir kompetence tos interpretēt, kad tā īsteno tai uzticēto pārbaudi attiecībā uz Komisijas lēmumiem, kas pieņemti koncentrācijas kontroles jomā.

Lai gan tas ir tā, apstrīdētā pamatojuma izvērtējums, ko veikusi Tiesa, atklāj, ka Vispārējās tiesas pieļautie trūkumi saistībā ar minēto jēdzienu īstenošanu izriet gan no strīdīgā lēmuma sagrozīšanas, gan no jēdzienu "svarīgs konkurences spēks" un "tuvi konkurenti" kļūdainas interpretācijas.

Pirmām kārtām, no strīdīgā lēmuma neizriet, ka Komisija būtu uzskatījusi – ar "svarīga konkurences spēka" likvidēšanu šajā lietā pašu par sevi pietiek, lai pierādītu būtisku šķērsli efektīvai konkurencei. Tātad, atzīdama pretējo, Vispārējā tiesa ir sagrozījusi strīdīgā lēmuma jēgu. Otrām kārtām, Tiesa konstatē, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, atzīdama – lai uzņēmumu varētu kvalificēt kā "svarīgu konkurences spēku", Komisijai bija jāpierāda konkrēti, ka attiecīgais uzņēmums īstenojis īpaši agresīvu konkurenci cenu jomā un piespiedis citus tirgus dalībniekus pieskaņoties tā cenām, kaut gan pietiktu ar to, ka tā pierāda – aplūkotajam uzņēmumam bija lielāka ietekme uz konkurences procesu, nekā par to liecina tā tirgus daļas vai līdzīgi rādītāji, kā apstiprināts pamatnostādņu 37. punktā. Tātad Vispārējā tiesa šajā lietā nepamatoti ir konstatējusi, ka Komisija nav juridiski pietiekami pierādījusi, ka uz *Three* ir attiecināms šis jēdziens. Tāpat Tiesa uzskata – lai īstenotu jēdzienu "tuvi konkurenti", Vispārējai tiesai nebija pamata prasīt arī, lai Komisija pierādītu koncentrācijas dalībnieku "īpašo" ciešumu, lai tos varētu kvalificēt kā "tuvus konkurentus".

Ceturtkārt, attiecībā uz iecerētās koncentrācijas ietekmes uz cenām kvantitatīvo analīzi, kuru Vispārējā tiesa arī uzskatīja par nepietiekami pamatotu, no attiecīgo pārsūdzētā sprieduma punktu izvērtējuma izriet, ka neviens no Vispārējās tiesas izmantotajiem elementiem nevar pamatot apstrīdēto konstatējumu.

Pirmām kārtām, Vispārējā tiesa, salīdzinājusi šajā lietā sagaidīto cenu pieaugumu ar augstākām vērtībām, kas konstatētas citās lietās, norādot, ka Komisija šīs vērtības tomēr nav uzskatījusi par "būtiskām", ir sagrozījusi Komisijas pirmajā instancē iesniegtos procesuālos rakstus, kuros atklātas lietas dalībnieku domstarpības par izmantojamo aplēsi, un ir kļūdaini salīdzinājusi šo lietu ar šīm citām Komisijas izvērtētajām koncentrācijas lietām.

Otrām kārtām, Vispārējā tiesa arī nepamatoti ir uzskatījusi, ka Komisijai savā kvantitatīvajā analīzē bija jāiekļauj šīs tiesas ieskatā katrai koncentrācijai raksturīgie tā sauktie "standarta" efektivitātes ieguvumi. Tiesa uzskata, ka tikai darījuma dalībnieku pienākums ir pierādīt šādu konkurenci veicinošu ietekmi, par kuras esamību turklāt nevar izdarīt pieņēmumu.

Piektkārt, Tiesa izvērtē pamatu, ar kuru Komisija Vispārējai tiesai pārmet, ka tā nav analizējusi, vai nozīmīgo faktoru kopums ļāva uzskatīt, ka Komisijai šajā lietā bija izdevies pierādīt, ka iecerētā koncentrācija radītu būtisku šķērsli efektīvai konkurencei, un ka tā tātad savu izvērtējumu kļūdaini ir ierobežojusi ar noteiktiem faktoriem, kas pamato pirmo kaitējuma teoriju, un ar jautājumu, vai ar katru no šiem faktoriem atsevišķi pietika, lai pierādītu šādu šķērsli. Tiesa šo pamatu apstiprina un konstatē, ka, pēc *CK Telecoms* pirmajā instancē apstrīdēto faktoru un konstatējumu pamatotības izvērtējuma, ņemot vērā no tā izrietošo rezultātu, neveikdama nozīmīgo faktoru un konstatējumu visaptverošu vērtējumu, lai pārbaudītu, vai Komisija ir pierādījusi, ka pastāv būtisks šķērslis efektīvai konkurencei, Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu.

Sestkārt, Tiesa izvērtē apelācijas sūdzībā minēto pamatojumu, uz kuru Vispārējā tiesa ir balstījusies, lai noraidītu Komisijas analīzi saskaņā ar otro kaitējuma teoriju. Šajā ziņā Tiesa, pirmām kārtām,

uzskata – Vispārējās tiesas konstatējums, ka Komisija nav novērtējusi iecerētās koncentrācijas subjekta tīkla kvalitātes iespējamo pasliktināšanos, izriet no strīdīgā lēmuma sagrozīšanas. Otrām kārtām, Tiesa norāda, ka *CK Telecoms* nebija Vispārējā tiesā Komisijai pārmetusi, ka šī iestāde nebūtu precizējusi vai analizējusi atbilstošo laika ietvaru, kurā tā plānoja pierādīt nekoordinētas ietekmes un būtiska šķēršļa efektīvai konkurencei pastāvēšanu. Lai gan tas ir tā, Vispārējā tiesa ir veikusi šīs problemātikas analīzi pēc savas iniciatīvas. Tādējādi šī tiesa kļūdaini pēc savas ierosmes ir izvirzījusi iebildumu, ko tomēr nevar kvalificēt kā absolūtu pamatu.

Nemot vērā Vispārējās tiesas pieļauto kļūdu – kas ietekmē pārsūdzētajā spriedumā izmantoto argumentāciju kopumā – apmēru, raksturu un tvērumu, Tiesa atzīst, ka minētais spriedums ir jāatceļ. Tā kā Vispārējā tiesa ir pieņēmusi spriedumu, neizvērtējusi visus izvirzītos pamatus, un tā kā Tiesas identificēto kļūdu raksturs un tvērums būtībā liek veikt jaunu analīzi, Tiesa uzskata, ka tiesvedības stadija neļauj pieņemt galīgo spriedumu, un tāpēc uzdod nodot to atpakaļ Vispārējai tiesai.

4. Valsts atbalsts

2023. gada 12. janvāra spriedums (virspalāta) DOBELES HES (C-702/20 un C-17/21, [EU:C:2023:1](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Valsts atbalsts – LESD 107. panta 1. punkts – Valsts tiesiskais regulējums, kurā publiskajam tirgotājam ir paredzēts pienākums iepirkt no ražotājiem tādu enerģiju, kas gūta no atjaunojamiem energoresursiem, par augstāku cenu nekā tirgus cena – Attiecīgā atbalsta daļas neizmaksāšana – Kompensācijas pieteikums, ko šie ražotāji iesnieguši valsts iestādei, kura nav tā, kam saskaņā ar šo valsts tiesisko regulējumu principā ir pienākums izmaksāt šo atbalstu un kuras budžeta mērķis ir vienīgi nodrošināt tās atbilstošu funkcionēšanu – Jauns atbalsts – Paziņošanas pienākums – “De minimis” atbalsts – Regula (ES) Nr. 1407/2013 – 5. panta 2. punkts – Kumulācija – Atsauces periodā jau saņemto atbalsta summu ņemšana vērā, pamatojoties uz minēto valsts tiesisko regulējumu

Sabiedrības SIA “DOBELES HES” un SIA “GM” (turpmāk tekstā – “attiecīgie ražotāji”) apsaimnieko hidroelektrostacijas Latvijā un ražo elektroenerģiju no atjaunojamiem energoresursiem.

Līdz 2005. gada 7. jūnijam Latvijas tiesību normā par enerģētiku elektroenerģijas ražotājiem, izpildot noteiktus kritērijus, bija piešķirtas tiesības pārdot saražotās elektroenerģijas pārpalikumu licencētam elektroenerģijas sadales uzņēmumam par preferenciālu cenu, kas atbilst divkāršam elektroenerģijas realizācijas vidējam tarifam, ko ir noteikusi valsts regulatīvā iestāde. Sākot no brīža, kad 2005. gada 8. jūnijā stājās spēkā jauni noteikumi, kas regulē elektroenerģijas ražošanas pārpalikuma pārdošanu par preferenciālu tarifu, noteikums ļāva elektroenerģijas no atjaunojamajiem energoresursiem ražotājiem, kuri savu darbību jau bija uzsākuši pirms šī datuma, saglabāt agrākos nosacījumus.

Regulatīvā iestāde šo noteikumu interpretēja kā tādu, ar kuru šiem ražotājiem tiek nodrošināts preferenciālais tarifs, kas bija piemērojams tā vērtībai 2005. gada 7. jūnijā, un tādējādi tā vairs tarifu neatjaunināja. No šī datuma abi attiecīgie ražotāji savu ražošanas pārpalikumu pārdeva par cenu, kas atbilst divkāršam tajā brīdī spēkā esošajam vidējam elektroenerģijas pārdošanas tarifam. Tomēr ar 2010. gada 20. janvāra lēmumu Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Latvija) uzskatīja par kļūdainu interpretāciju, ko regulatīvā iestāde sniegusi aplūkotajai tiesību normai, jo jēdziens “cena” esot jāsaprot kā fiksēta cena, nevis kā cenas noteikšanas mehānisms un ka tās interpretācija, saskaņā ar kuru no 2005. gada 8. jūnija regulatīvās iestādes kompetencē vairs neesot noteikt elektroenerģijas pārdošanas vidējo tarifu, arī esot kļūdaina.

Šādos apstākļos attiecīgie katrs ražotājs atsevišķi pieprasīja regulatīvajai iestādei atlīdzināt zaudējumus, kas radušies minētā vidējā tarifa neatjaunināšanas dēļ, sākot no 2005. gada 8. jūnija. Tā kā regulatīvā iestāde atteicās apmierināt pieteikumus, attiecīgie ražotāji 2011. gadā vērsās

administratīvajā tiesā, kura ar 2019. gada 31. maija un 2019. gada 10. jūlija spriedumiem daļēji apmierināja viņu attiecīgos prasījumus, vienlaikus uzdodot par pienākumu regulatīvajai iestādei izmaksāt summas kā valsts atbalstu, ja Eiropas Komisija ir pieņēmusi lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu.

Regulatīvā iestāde par šiem spriedumiem iesniedza kasācijas sūdzību Augstākajā tiesā (Senāts, Latvija). Jautājot it īpaši par strīdīgās zaudējumu atlīdzības kvalifikāciju "valsts atbalsta" jēdziena kontekstā, kā arī par prasībām, kas vajadzības gadījumā ir jāizpilda, lai to varētu izmaksāt, ņemot vērā Komisijas prerogatīvas valsts atbalsta jomā, Augstākā tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai virkni prejudiciālo jautājumu šajā ziņā, kas abās lietās formulēti identiski.

Savā virspalātas sastāvā pasludinātajā spriedumā Tiesa precizē nosacījumus, ar kādiem valsts pasākums, kas ļauj elektroenerģijas ražotājiem no atjaunojamiem energoresursiem piemērot lielāku tarifu, var tikt kvalificēts kā "valsts atbalsts" LESD 107. panta 1. punkta izpratnē. Turklāt, ja šī kvalifikācija tiktu izmantota attiecībā uz aplūkojamo pasākumu, lai gan tas nav pienācīgi paziņots Komisijai, Tiesa tomēr atzīst, ka valsts tiesa var apmierināt pieteikumu par summas samaksu saistībā ar šādu atbalsta pasākumu, pakārtojot samaksu nosacījumam par iepriekšēju atbalsta paziņošanu Komisijai, kā arī par šīs iestādes piekrišanas saņemšanu šajā ziņā.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa sniedz interpretācijas elementus, kurus iesniedzējtiesa ir lūgusi, lai tā varētu noteikt, vai valsts pasākums, kas ir tajā izskatāmo lietu pamatā, var tikt kvalificēts kā "valsts atbalsts" LESD 107. panta 1. punkta izpratnē.

Šajā ziņā Tiesa vispirms izvērtē jautājumu par to, vai valsts tiesiskais regulējums, kurā licencētam elektroenerģijas sadales uzņēmumam ir noteikts pienākums iepirkt elektroenerģiju, kas saražota no atjaunojamajiem energoresursiem, par cenu, kura ir augstāka par tirgus cenu, un kurā ir paredzēts, ka no tā izrietošās papildu izmaksas tiek finansētas ar obligātu maksājumu, ko maksā galapatērētāji, ir iekļaujamās "ar valsts līdzekļiem" šīs tiesību normas izpratnē. Šajā gadījumā Tiesa atgādina, ka naudas līdzekļus, kas iegūti no maksājuma, kura finansiālo slogu faktiski sedz noteikta personu kategorija, var uzskatīt par "valsts līdzekļiem" tikai tad, ja attiecīgais maksājums ir obligāts saskaņā ar valsts tiesībām. Tāpēc līdzekļi, kas veidojas no nodokļa vai citiem obligātiem maksājumiem saskaņā ar valsts tiesību aktiem un tiek pārvaldīti un sadalīti saskaņā ar šiem tiesību aktiem, ir "valsts līdzekļi" šīs pašas tiesību normas izpratnē. Tomēr, lai līdzekļus kvalificētu par "valsts līdzekļiem", pietiek ar faktu, ka tos pastāvīgi kontrolē valsts un tie tādējādi ir kompetento valsts iestāžu rīcībā. No tā izriet – un to pārbaudīt ir iesniedzējtiesas ziņā –, ka līdzekļi, ar kuriem, piemērojot attiecīgos Latvijas tiesību aktus, tiek piešķirta cenas priekšrocība tādas elektroenerģijas ražotājiem, kas iegūta no atjaunojamiem energoresursiem, ir "valsts līdzekļi" LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, ņemot vērā divus šī jēdziena alternatīvos kritērijus.

Turklāt Tiesa precizē, ka pilnīgas elektroenerģijas tirgus liberalizācijas brīdī Latvijā nav nozīmes, lai novērtētu, vai atbalsts, ko šajā dalībvalstī sniedz publiskais tirgotājs, iegādādamies elektrību, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem, par cenu, kas ir augstāka par tirgus cenu, ir jākvalificē kā valsts atbalsts.

Tāpat, ja ar valsts tiesisko regulējumu ir ieviests "valsts atbalsts" šīs tiesību normas izpratnē, tādas summas samaksa, ko saskaņā ar šo tiesisko regulējumu pieprasa izmaksāt tiesas ceļā, arī ir uzskatāma par šādu atbalstu. Tiesas ieskatā, lai noteiktu, vai summas atbilst "valsts atbalstam", nav nozīmes tam, vai prasības par to piešķiršanu saskaņā ar valsts tiesībām ir kvalificējamās par "prasībām atlīdzināt kaitējumu" vai par "prasībām par zaudējumu atlīdzību".

Visbeidzot, Tiesa norāda – lai gan valsts tiesa vajadzības gadījumā var taisīt spriedumu, no kura izriet, ka vienai no pusēm saskaņā ar valsts tiesībām ir jāsaņem valsts atbalstam atbilstoša summa, tas nekādi nenozīmē, ka šajā gadījumā tā pati piešķir šo atbalstu. Valsts atbalsta ieviešana kā tāda nevar

notikt ar tiesas nolēmumu, jo tas ir diskrecionāra lēmuma jautājums, kurš neietilpst tiesas kompetencē. Tiesa secina, ka tad, ja valsts tiesiskais regulējums, ar kuru ir piešķirtas likumiskas tiesības uz lielāku maksājumu par elektrību, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem, ir "valsts atbalsts" LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, pieteikumi tiesā ar mērķi pilnībā izmantot šīs tiesības ir jāuzskata par pieteikumiem izmaksāt daļu no šī nesaņemtā valsts atbalsta, nevis par pieteikumiem, lai panāktu, ka lietu izskatošā tiesa piespriež atsevišķu valsts atbalstu.

Otrām kārtām, Tiesa sniedz precizējumus par to kritēriju piemērošanu, kuri *de minimis* atbalsta jomā paredzēti Regulā Nr. 1407/2013²⁵⁶ un uz kuriem neattiecas LESD 108. panta 3. punktā paredzētais paziņošanas pienākums. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka šīs regulas 3. panta 2. punktā noteiktā *de minimis* robežlieluma ievērošana ir jāvērtē, ņemot vērā saskaņā ar atbilstošo valsts tiesisko regulējumu pieprasītā atbalsta summu kopā ar to maksājumu summu, kas atsaucas laikposmā saskaņā ar šo tiesisko regulējumu jau ir saņemti.

Trešām kārtām, Tiesa lemj par valsts tiesas un Komisijas attiecīgajām prerogatīvām gadījumā, ja attiecīgo ražotāju pamatlietās pieprasītās summas atbilstu valsts atbalstam.

Šajā gadījumā, tā kā attiecīgais atbalsts neatbilst nevienai no pastāvošā atbalsta kategorijām, kas paredzētas Savienības tiesībās²⁵⁷ – un to pārbaudīt ir iesniedzējtiesas ziņā –, Tiesa no tā secina, ka attiecīgais atbalsts, tostarp tā daļa, kuru tiek pieprasīts izmaksāt vēlāk, ir jākvalificē kā "jauns atbalsts"²⁵⁸.

Ņemot vērā iepriekš secināto, ja tādējādi rodas situācija, kurā valsts tiesai ir iesniegts pieteikums par nelikumīga atbalsta piešķiršanu, jo tas nav bijis paziņots Komisijai, Tiesa uzsver, ka valsts atbalsta kontroles uzdevums, kas ar Savienības tiesībām ir uzticēts šai tiesai, principā ir šo pieteikumu tādēļ noraidīt. Tomēr Tiesa atzīst, ka ar valsts tiesas nolēmumu, ar kuru atbildētājam ir piespriests izmaksāt attiecīgo atbalstu, bet ar nosacījumu, ka attiecīgās valsts iestādes to iepriekš paziņo Komisijai un šī iestāde piekrīt vai arī tiek uzskatīts, ka tā ir devusi savu piekrišanu, arī var novērst jauna atbalsta piešķiršanu, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktu un Regulas 2015/1589 2. panta 1. punktu un 3. pantu.

2023. gada 31. janvāra spriedums (virspalāta) Komisija/Braesch u.c. (C-284/21 P, [EU:C:2023:58](#))

Apelācija – Valsts atbalsts – LESD 107. un 108. pants – Pārstrukturēšanas atbalsts – Banku nozare – Sākotnējās izskatīšanas stadija – Lēmums, ar kuru atbalsts atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu – Pārstrukturēšanas plāns – Saistības, ko uzņēmusies attiecīgā dalībvalsts – Sloga sadalījuma pasākumi – Pakārtoto parādsaistību konvertēšana pašu kapitālā – Obligāciju turētāji – Atcelšanas prasība – Pieņemamība – LESD 263. panta ceturrtā daļa – "Locus standi" – Tieši un individuāli skarta fiziskā vai juridiskā persona – Ieinteresēto personu procesuālo tiesību pārkāpums – Formālās izmeklēšanas procedūras neuzsākšana – LESD 108. panta 2. punkts – Jēdziens "ieinteresētās puses" – Regula (ES)

²⁵⁶ Komisijas Regula (ES) Nr. 1407/2013 (2013. gada 18. decembris) par [LESD] 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV 2013, L 352, 1. lpp.).

²⁵⁷ Padomes Regulas (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108.] panta piemērošanai (OV 2015, L 248, 9. lpp.), 1. panta b) punkts.

²⁵⁸ Regulas 2015/1589 1. panta c) punkta izpratnē.

2015/1589 – 1. panta h) punkts – Jēdziens “ieinteresētā persona” – Valsts pasākumi, kurus Eiropas Komisija ņēmusi vērā – Prasības nepieņemamība

2008. gadā *Banca Monte dei Paschi di Siena* (turpmāk tekstā – “*BMPS*”) veica kapitāla palielināšanu par 950 miljoniem EUR, kuru pilnībā bija parakstījis *J. P. Morgan Securities Ltd* (turpmāk tekstā – “*JPM*”), pamatojoties uz līgumiem, kas noslēgti starp šīm sabiedrībām (turpmāk tekstā – “*FRESH* līgumi”). Šā darījuma finansēšanai nepieciešamos līdzekļus *JPM* saņēma no *Mitsubishi UFJ Investor Services & Banking (Luxembourg) SA* (turpmāk tekstā – “*MUJF*”), kas šim nolūkam emitēja tā sauktās *FRESH* obligācijas viena miljarda euro apmērā. Savukārt šo obligāciju turētāji maksājumus saņem kuponu veidā no *MUJF*.

2016. gada beigās *BMPS* iesniedza pieteikumu par ārkārtas valsts finansiālo atbalstu preventīvas rekapitalizācijas veidā saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem. Izpildot šo lūgumu, Itālijas iestādes paziņoja Eiropas Komisijai par atbalstu *BMPS* rekapitalizācijai 5,4 miljardu EUR apmērā. Šim atbalstam bija jāpapildina *BMPS* sniegts likviditātes atbalsts 15 miljardu EUR apmērā, ko Komisija uz laiku bija apstiprinājusi ar 2016. gada 29. decembra lēmumu.

Ar 2017. gada 4. jūlija lēmumu²⁵⁹ Komisija sākotnējās izskatīšanas stadijas noslēgumā apstiprināja gan *BMPS* sniedzamo likviditātes atbalstu 15 miljardu EUR apmērā, gan atbalstu tās preventīvajai rekapitalizācijai 5,4 miljardu EUR apmērā (turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums”). Šie atbalsta pasākumi kopā ar *BMPS* pārstrukturēšanas plānu un Itālijas iestāžu piedāvātajām saistībām tika uzskatīti par valsts atbalstu, kas ir saderīgs ar iekšējo tirgu, finansiālās stabilitātes apsvērumu dēļ²⁶⁰.

BMPS pārstrukturēšanas plānā tostarp bija paredzēta iespēja atcelt *FRESH* līgumus, kas noslēgti starp *BMPS* un *JPM*. Pēc minēto līgumu atcelšanas vairāki *FRESH* obligāciju turētāji vērsās Vispārējā tiesā ar prasību atcelt strīdīgo lēmumu. Prasību pamatojumā šie prasītāji tostarp apgalvoja, ka tie ir cietuši ievērojamus ekonomiskus zaudējumus *FRESH* līgumu atcelšanas dēļ un ka šī atcelšana izrietēja no pārstrukturēšanas plāna, kas bija pievienots Itālijas Republikas paziņotajiem atbalsta pasākumiem.

Komisija Vispārējā tiesā izvirzīja iebildi par nepieņemamību, pamatojoties uz to, ka prasītājiem nav nedz intereses celt prasību, nedz *locus standi* LESD 263. panta izpratnē. Tā kā Vispārējā tiesa šo iebildi par nepieņemamību noraidīja²⁶¹, Komisija iesniedza apelācijas sūdzību Tiesā tikai par *locus standi* jautājumu. Apmierinot šo apelācijas sūdzību, Tiesa virspalātā precizē, kādas aprises ir jēdzienam “ieinteresētā puse” LESD 108. panta 2. punkta izpratnē, kas piešķir *locus standi* kā tieši un individuāli skartai personai LESD 263. panta izpratnē.

Tiesas vērtējums

Vienīgajā izvirzītajā pamatā Komisija būtībā pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nospiežot, ka prasītājiem kā “ieinteresētajām pusēm” LESD 108. panta 2. punkta izpratnē un “ieinteresētajām personām” Regulas 2015/1589²⁶² 1. panta h) punkta izpratnē ir *locus standi* prasīt

²⁵⁹ Komisijas Lēmums C(2017) 4690 final (2017. gada 4. jūlijs) par valsts atbalstu SA.47677 (2017/N) – Itālija, jauns atbalsts un grozītais *Banca Monte dei Paschi di Siena* pārstrukturēšanas plāns.

²⁶⁰ Saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu par atbalstu, kura mērķis ir novērst nopietnus traucējumus kādas dalībvalsts tautsaimniecībā.

²⁶¹ Spriedums, 2021. gada 24. februāris, *Braesch u.c./Komisija* (T-161/18, [EU:T:2021:102](#)).

²⁶² Padomes Regula (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (OV 2015, L 248, 9. lpp.).

atcelt strīdīgo lēmumu atbilstoši LESD 263. panta ceturtajai daļai²⁶³, lai nodrošinātu to procesuālo tiesību aizsardzību, kuras šīm personām izriet no LESD 108. panta 2. punkta.

Šajā ziņā Tiesa atgādina, ka saskaņā ar tās judikatūru "ieinteresētā puse" LESD 108. panta 2. punkta izpratnē var celt prasību atcelt sākotnējās izskatīšanas stadijas noslēgumā pieņemtu Komisijas lēmumu, ar kuru tā nolēmusi necelt iebildumus par paziņotu valsts atbalstu, ja šī ieinteresētā puse vēlas aizsargāt procesuālās tiesības, kuras tai ir saskaņā ar iepriekš minēto tiesību normu. Tā kā strīdīgais lēmums tika pieņemts sākotnējās izskatīšanas stadijas noslēgumā, neuzsākot LESD 108. panta 2. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru, un tā kā prasītāji vēlējās aizsargāt procesuālās tiesības, kuras tiem izriet no šīs tiesību normas, Vispārējā tiesa pamatoti ir izvērtējusi, vai tām ir "ieinteresētās puses" statuss, lai noteiktu, vai viņu prasība ir pieņemama saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu.

Turpretī Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, secinādama, ka prasītājiem ir "ieinteresētās puses" statuss paziņotā atbalsta kontroles procedūrā, ko Komisija īstenoja saskaņā ar LESD 108. pantu.

Regulā 2015/1589 jēdziens "ieinteresētā persona", kas ir analogisks jēdzienam "ieinteresētā puse" LESD 108. panta 2. punkta izpratnē, ir definēts tādējādi, ka tas aptver jebkuru personu, uzņēmumu vai uzņēmumu apvienību, kuras intereses var ietekmēt atbalsta piešķirums. Tā kā judikatūrā šis jēdziens tiek interpretēts plaši, tas var ietvert ikvienu personu, kas spēj pierādīt, ka valsts atbalsta piešķiršana var konkrēti ietekmēt tās situāciju.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atzina, ka Itālijas iestāžu saistības attiecībā uz *BMPS* pārstrukturēšanas plānu, kuras papildina paziņotos atbalsta pasākumus un kuras – kā uzskata apelācijas sūdzības iesniedzēji – radīja būtiskus ekonomiskus zaudējumus *FRESH* obligāciju turētājiem, ir paziņoto atbalsta pasākumu neatņemama sastāvdaļa, jo ar apstrīdēto lēmumu Komisija minētos pasākumus atzina par saistošiem, un tādējādi šis lēmums attiecas gan uz paziņotajiem atbalsta pasākumiem, gan uz Itālijas iestāžu saistībām. Vispārējā tiesa no tā secināja, ka paziņotā atbalsta piešķiršana un līdz ar to apstrīdētā lēmuma pieņemšana var konkrēti ietekmēt prasītāju situāciju, tāpēc tie ir jā kvalificē kā "ieinteresētās personas" Regulas 2015/1589 1. panta h) punkta izpratnē.

Taču, šādi nolemjot, Vispārējā tiesa nav pareizi izpratusi Savienības tiesību normas, kuras reglamentē strīdīgā lēmuma tvērumu.

Šajā ziņā Tiesa precizē – lai gan paziņotais atbalsta pasākums pēc attiecīgās dalībvalsts priekšlikuma ietver saistības, ko tā ir uzņēmusies, no tā tomēr neizriet, ka šīs saistības ir jāuzskata par tādām, ko noteikusi Komisija, un ka to iespējamā kaitīgā ietekme uz trešām personām tādējādi ir attiecināma uz šīs iestādes pieņemto lēmumu.

Ar lēmumu, kas pieņemts sākotnējās izskatīšanas stadijas noslēgumā, Komisija attiecīgajai dalībvalstij nevar neko likt vai aizliegt. Tai ir vienīgi tiesības – ar lēmumu necelt iebildumus – atļaut dalībvalsts paziņoto atbalsta projektu un atzīt šo atbalstu par saderīgu ar iekšējo tirgu.

No tā izriet, ka ar strīdīgo lēmumu Komisija ir vienīgi atļāvusi Itālijas Republikai īstenot attiecīgo valsts atbalstu, ņemot vērā faktisko satvaru, kuru šī dalībvalsts iepriekš bija izklāstījusi *BMPS* pārstrukturēšanas plānā, un saistības, kuras tā paziņojusi, lai kļiedētu jebkādas šaubas par šā atbalsta

²⁶³ LESD 263. panta ceturtajā daļā ir paredzēti divi gadījumi, kuros *locus standi* celt prasību pret Eiropas Savienības tiesību aktu ir atzītas fiziskai vai juridiskai personai, kas nav tā adresāts. Pirmkārt, šādu prasību var celt ar nosacījumu, ka šis akts to skar tieši un individuāli. Otrkārt, attiecīgā persona var celt prasību par reglamentējošu aktu, kas neietver īstenošanas pasākumus, ja tas šo personu skar tieši.

saderīgumu ar iekšējo tirgu LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunkta izpratnē. Tāpēc nevar uzskatīt, ka šajā gadījumā sloga sadalījuma pasākumi, ko Itālijas Republika paziņoja sākotnējās izskatīšanas procedūras ietvaros, tika noteikti pašā strīdīgajā lēmumā, jo šie pasākumi izriet vienīgi no šīs dalībvalsts pieņemtajiem aktiem.

Tādējādi *FRESH* līgumu atcelšana, kas notiek, īstenojot paziņotajam atbalstam pievienoto pārstrukturēšanas plānu, nevar tikt uzskatīta par strīdīgā lēmuma obligātām sekām, jo tās neizriet no tā, ka attiecīgais atbalsts tiktu īstenots pats par sevi. Šī atcelšana izriet no pasākumiem, kuri, lai gan faktu ziņā ir saistīti, taču juridiski ir nošķirami un kurus ir veikusi dalībvalsts, kas par atbalstu paziņoja Komisijai. Šajā ziņā nav nozīmes apstāklim, ka šī dalībvalsts citastarp ir veikusi šos pasākumus, lai panāktu, ka Komisija pieņem lēmumu, ar kuru tiek atļauts minētais atbalsts, un ka tie ir to saistību priekšmets, kuras ņemtas vērā šādā Komisijas lēmumā.

No tā izriet, ka – pretēji Vispārējās tiesas spriedumam – strīdīgajā lēmumā minētos sloga sadalījuma pasākumus Komisija šajā lēmumā nav noteikusi vai padarījusi saistošus, bet tie ir vienīgi valsts veikti pasākumi, par kuriem Itālijas Republika uz savu atbildību ir paziņojusi saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu un kurus Komisija ņēma vērā kā faktisku apstākli, lai novērtētu, vai sākotnējās izskatīšanas stadijas noslēgumā attiecīgo valsts atbalstu, šajā ziņā nepastāvot nekādām šaubām, varēja atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu.

Atbildot uz prasītāju argumentāciju, kura attiecas uz Komisijas pienākumu pārbaudīt, vai visi Itālijas Republikas paziņotie pasākumi ir saderīgi ar Savienības tiesībām kopumā, Tiesa atgādina, ka saskaņā ar iedibinātu judikatūru LESD 108. pantā paredzētās procedūras rezultāts nekad nedrīkst būt pretrunā konkrētām Līguma normām. Tātad atbalsts, kas pats par sevi vai, ņemot vērā dažus tā aspektus, ir pretrunā Savienības tiesību normām vai vispārējiem tiesību principiem, nevar tikt atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu. Tādējādi atbilstoši šai judikatūrai Komisija strīdīgajā lēmumā pārbaudīja, ka paziņotais atbalsts ir saderīgs ar Direktīvu 2014/59²⁶⁴. Šajā kontekstā Komisija it īpaši pārbaudīja, vai sloga sadalījuma pasākumi, kuri ir paredzēti Itālijas Republikas ierosinātajā pārstrukturēšanas plānā un kuri izraisīja *FRESH* līgumu atcelšanu, ir atbilstoši, lai ierobežotu piešķirtā atbalsta summu līdz mērķa, proti, *BMPS* rekapitalizācijas, sasniegšanai strikti nepieciešamajam minimumam.

Savukārt Komisijai nebija jāpārbauda, vai šis Itālijas Republikas noteiktais sloga sadalījums pats par sevi ir pretrunā tiesībām, kuras prasītājiem, to ieskatā, izriet no Savienības vai valsts tiesību aktiem. Šāds pārkāpums – ja tas tiktu konstatēts – izrietētu nevis no atbalsta paša par sevi, tā priekšmeta vai no tā neatdalāmiem aspektiem, bet gan no pasākumiem, kurus šī dalībvalsts ir veikusi, lai Komisija pieņemtu lēmumu, ar kuru minētais atbalsts tiek atļauts sākotnējās izskatīšanas stadijas noslēgumā.

Šādos apstākļos tas, ka šie pasākumi ietilpst pārstrukturēšanas plānā, kura ietvaros ir nepieciešams izmaksāt valsts atbalstu, kuru Itālijas Republika ir paziņojusi Komisijai, lai lūgtu tā apstiprināšanu sākotnējās izskatīšanas stadijas noslēgumā, nepiešķir prasītājiem “ieinteresētās personas” statusu Regulas 2015/1589 1. panta h) punkta izpratnē procedūrā, kas šajā iestādē norisinās saskaņā ar LESD 108. pantu. Ja prasītāji uzskata, ka *BMPS* pārstrukturēšanas plānā paredzēto sloga sadalījuma pasākumu noteikšanas dēļ Itālijas Republika nav ievērojusi Savienības tiesību aktus, tai valsts tiesā, kurai vienīgajai šajā ziņā ir kompetence, ir jāapstrīd šo pasākumu tiesiskums; šai tiesai ir iespēja vai – ja tā pieņem galīgo lēmumu – pat pienākums vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu

²⁶⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/59/ES (2014. gada 15. maijs), ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību atveseļošanas un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvu 82/891/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK, 2011/35/ES, 2012/30/ES un 2013/36/ES, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 648/2012 (OV 2014, L 173, 190. lpp.).

saskaņā ar LESD 267. pantu, vajadzības gadījumā uzdodot jautājumu par attiecīgo Savienības tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamību. Tieši tāda ir situācija šajā gadījumā, jo prasītāji neapgalvo, ka tos būtu skāris attiecīgais atbalsts, bet gan apgalvo, ka tos ietekmē strīdīgajā lēmumā minētajā pārstrukturēšanas plānā paredzētie sloga sadalījuma pasākumi.

Nemot vērā šos precizējumus, Tiesa atzīst par pamatotu vienīgo Komisijas apelācijas sūdzībā izvirzīto pamatu un atceļ Vispārējās tiesas spriedumu. Tā kā lieta ir gatava izspriešanai Tiesā, Tiesa citastarp apmierina Komisijas pirmajā instancē izvirzīto iebildi par nepieņemamību un līdz ar to noraida prasītāju prasību kā nepieņemamu.

2023. gada 5. decembra spriedums (virspalāta) Luksemburga u.c./Komisija (C-451/21 P un C-454/21 P, [EU:C:2023:948](#))

Apelācija – Valsts atbalsts – LESD 107. panta 1. punkts – Dalībvalsts pieņemti iepriekšēji nodokļu nolēmumi – Atbalsts, kas atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu – Pienākums atgūt šo atbalstu – Jēdziens “priekšrocība” – Atsauces satvara noteikšana – “Parastais” nodokļu režīms atbilstoši valsts tiesībām – Tiesas pārbaude par Eiropas Savienības Vispārējās tiesas veikto valsts tiesību interpretāciju un piemērošanu – Tiešie nodokļi – Šaura interpretācija – Eiropas Komisijas pilnvaras – Pienākums norādīt pamatojumu – Faktu juridiskā kvalifikācija – Jēdziens “tiesību ļaunprātīga izmantošana” – Attiecīgās dalībvalsts nodokļu administrācijas veikts ex ante vērtējums – Tiesiskās drošības princips

Luksemburgas nodokļu administrācija laikā no 2008. līdz 2014. gadam pieņēma divus iepriekšēju nodokļu nolēmumu (*tax rulings*, turpmāk tekstā – “nodokļu nolēmumi”) kopumus saistībā ar diviem pārstrukturēšanas darījumiem, ko bija veikušas vairākas *Engie* grupas Luksemburgas sabiedrības.

Abus aplūkotos pārstrukturēšanas darījumus, kam ir līdzīga ekonomiskā un juridiskā struktūra, var raksturot šādi – *Engie* grupas ietvaros kādas sabiedrības aktīvi tiek nodoti tās meitasuzņēmumam. Lai finansētu šo iegādi, meitasuzņēmums no starpnieksabiedrības saņem bezprocentu aizdevumu, kas tā termiņa beigās ir obligāti konvertējams akcijās un ko dēvē par *zéro-intérêts obligation remboursable en actions* (bezprocentu aizdevums, kurš atmaksājams ar akcijām, turpmāk tekstā – “ZORA”). Aizdevuma termiņa beigās meitasuzņēmumam, emitējot akcijas, ir jāatmaksā aizdevuma nominālā summa, pieskaitot “prēmiju” – dēvētu par “ZORA pieaugumu” –, kuru veido visa peļņa, ko meitasuzņēmums guvis aizdevuma darbības laikā.

Savukārt, lai starpnieksabiedrība finansētu piešķirto aizdevumu, tā izmanto iepriekšapmaksātu regulētā tirgū netirgotu nākotnes pārdevumu līgumu, kas tiek noslēgts ar *Engie* grupas pārvaldītājsabiedrību, kura ir gan meitasuzņēmuma, gan starpnieksabiedrības vienīgā akcionāre. Pārvaldītājsabiedrība minētā līguma noslēgšanas brīdī pārskaita starpnieksabiedrībai summu, kura atbilst ZORA nominālajai summai, par ko starpnieksabiedrība atlīdzībā nodod pārvaldītājsabiedrībai tiesības uz akcijām, kuras tiks emitētas ZORA termiņa beigās, tostarp tās, kas attiecīgajā gadījumā atbilst ZORA pieauguma kopējai vērtībai.

Komisija, pēc tam, kad tā bija lūgusi Luksemburgas iestādēm informāciju par attiecībā uz *Engie* grupu pieņemtajiem nodokļu nolēmumiem, sāka formālo izmeklēšanas procedūru. Šīs procedūras beigās Komisija ar 2018. gada 20. jūnija lēmumu²⁶⁵ konstatēja, ka Luksemburgas Lielhercogiste ar savas

²⁶⁵ Komisijas Lēmums (ES) 2019/421 (2018. gada 20. jūnijs) par valsts atbalstu SA.44888 (2016/C) (ex 2016/NN), ko Luksemburga īstenojusi par labu *Engie* (OV 2019, L 78, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums”).

nodokļu administrācijas starpniecību *Engie* grupai ir piešķirusi selektīvu priekšrocību, neievērodama LESD 107. panta 1. punktu un 108. panta 3. punktu. Komisija uzlika ienākumu atgūt šo priekšrocību no tās saņēmējiem. Savā lēmumā tā būtībā atzina, ka aplūkoto nodokļu nolēmumu dēļ gandrīz visa peļņa, ko *Engie* grupas meitasuzņēmumi guvuši Luksemburgā, netika aplikti ar nodokli.

Luksemburgas Lielhercogiste un *Engie* grupas sabiedrības cēla prasības atcel strīdīgo lēmumu, kuras Vispārējā tiesa noraidīja²⁶⁶.

Tiesa virspalātas sastāvā, izskatīdama Luksemburgas Lielhercogistes un *Engie* grupas sabiedrību apelācijas sūdzības, atceļ Vispārējās tiesas spriedumu, un, pieņemot galīgu nolēmumu šajā lietā, atceļ arī strīdīgo lēmumu. Šajā kontekstā tā precizē savu judikatūru attiecībā uz atsaucē satvara, kuru ņemot vērā ir jāizvērtē nodokļu pasākumu selektivitāte, lai noteiktu, vai tie ir valsts atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, definēšanu un analīzi.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa atzīst par pieņemamiem apelācijas sūdzības pamatus, kuros apstrīdēti Vispārējās tiesas vērtējumi attiecībā uz no Luksemburgas tiesību aktiem izrietošo atsaucē satvaru, ko Komisija bija noteikusi, lai izvērtētu, vai ar aplūkotajiem nodokļu nolēmumiem *Engie* grupai ir piešķirta selektīva priekšrocība.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka jautājums, vai Vispārējā tiesa ir pienācīgi noteikusi atsaucē satvara Luksemburgas tiesībās robežas un tādējādi pareizi interpretējusi valsts tiesību normas, kuras veido šo satvaru, ir tiesību jautājums, ko Tiesa var pārbaudīt apelācijas stadijā. Tātad apelācijas sūdzības iesniedzēju argumenti, ar kuriem tiek apstrīdēta atsaucē satvara izvēle vai tā nozīme analīzes attiecībā uz selektīvas priekšrocības esamību pirmajā posmā, ir pieņemami, jo šajā analīzē ir veikta valsts tiesību juridiskā kvalifikācija, pamatojoties uz Savienības tiesību normu.

Tiesa, atzinusi šos pamatus par pieņemamiem, pēc būtības atgādina – lai valsts nodokļu pasākumu kvalificētu par “selektīvu” LESD 107. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā, Komisijai vispirms jāidentificē atsaucē sistēma, proti, attiecīgajā dalībvalstī piemērojamais “parastais” nodokļu režīms, un tad jāpierāda, ka attiecīgais nodokļu pasākums ir atkāpe no šīs atsaucē sistēmas, jo ar to tiek ieviesta diferenciācija starp uzņēmējiem, kuri – no šīs sistēmas mērķa skatpunkta – atrodas faktiski un juridiski salīdzināmā situācijā.

Šajā ziņā Tiesa papildus norāda – ārpus jomām, kurās Savienības nodokļu tiesības ir saskaņotas, tieši attiecīgā dalībvalsts, īstenojot savu kompetenci tiešo nodokļu jomā, nosaka raksturīgās iezīmes, kas veido nodokli un kas principā nosaka atsaucē sistēmu vai “parasto” nodokļu režīmu. Tas it īpaši attiecas uz nodokļa bāzes, tā iekasējamības gadījuma un iespējamo atbrīvojumu, kas tam piemērojami, noteikšanu. No tā izriet, ka, lai identificētu minēto atsaucē sistēmu, ir jāņem vērā vienīgi attiecīgajā dalībvalstī piemērojamās valsts tiesības. Tomēr šis secinājums neietekmē iespēju konstatēt, ka pats atsaucē satvars, kāds izriet no valsts tiesībām, nav saderīgs ar Savienības tiesībām valsts atbalsta jomā, jo attiecīgā nodokļu sistēma bija veidota atbilstoši acīmredzami diskriminējošiem parametriem, kuru mērķis bija apiet minētās tiesības.

Šo principu gaismā Tiesa konstatē, ka Komisija, lai pierādītu aplūkoto nodokļu nolēmumu selektivitāti, pamatojās uz četriem argumentācijas virzieniem, un otro no tiem Vispārējā tiesa apstiprināja pārsūdzētajā spriedumā. Otrajā argumentācijas virzienā Komisija norādīja, ka ienākumu, kuri atbilst

²⁶⁶ 2021. gada 12. maija spriedums **Luksemburga u.c./Komisija** (T-516/18 un T-525/18, [EU:T:2021:251](#)).

ZORA pieaugumam, atbrīvojums no nodokļa, kas tika piešķirts atbilstoši nodokļu nolēmumiem pārvaldītājsabiedrību līmenī, ir atkāpe no Luksemburgas likuma par ienākuma nodokli (turpmāk tekstā – “LIR”) ²⁶⁷ 164. un 166. panta, kuri attiecas uz sadalītās peļņas aplikšanu ar nodokli un ienākumu no līdzdalības atbrīvojumu, “parastās” piemērošanas.

Tā kā Luksemburgas Lielhercogiste apstrīd Komisijas veikto LIR 164. un 166. panta interpretāciju, Tiesa norāda – ņemot vērā to, ka attiecīgās dalībvalsts sniegtā “parastā” nodokļu režīma interpretācija ir saderīga ar aplūkoto tiesību normu formulējumu, Komisija no minētās interpretācijas var atkāpties tikai tad, ja tā var pierādīt, ka šīs dalībvalsts judikatūrā vai administratīvajā praksē prevalē cita interpretācija, šajā ziņā pamatodamās uz ticamiem un saskanīgiem pierādījumiem, kas tiek izskatīti procesā, kurš balstīts uz sacīkstes principu.

Elementi, uz kuriem balstījās Vispārējā tiesa, tai neļāva pamatoti konstatēt, ka Komisija varēja juridiski pietiekami pierādīt, ka attiecībā uz LIR 164. un 166. pantu interpretāciju Luksemburgas tiesībās prevalēja cita interpretācija, nevis tā, kādu piedāvā Luksemburgas Lielhercogiste, jo šī interpretācija ir saderīga ar šo tiesību normu formulējumu. Tādējādi Tiesa konstatē, ka Vispārējā tiesa pēc analīzes, kurā pieļauta tiesību kļūda un sagrozīti fakti, apstiprināja otrā argumentācijas virziena, ko Komisija bija izvirzījusi, lai pierādītu nodokļu nolēmumu selektivitāti, pamatotību.

Papildus Tiesa pārbauda apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentāciju attiecībā uz ceturto argumentācijas virzienu, ko Komisija izvirzīja pakārtoti, lai pierādītu aplūkoto nodokļu nolēmumu selektivitāti un atbilstoši kuram selektīva priekšrocība izrietēja no tā, ka Luksemburgas nodokļu iestādes nepiemēroja Likuma par nodokļu pielāgošanu ²⁶⁸ 6. pantu attiecībā uz tiesību ļaunprātīgu izmantošanu. Apelācijas sūdzības iesniedzējas šajā jautājumā apstrīd Vispārējās tiesas analīzi, saskaņā ar kuru Komisija, ņemot vērā minēto pantu, varēja pierādīt aplūkoto nodokļu nolēmumu selektīvo raksturu, neievērojot valsts administratīvo praksi attiecībā uz šo tiesību normu, jo tā neradīja interpretācijas grūtības.

Šajā ziņā Tiesa atgādina – nodokļu pasākuma kvalifikācijas par “selektīvu” priekšnoteikums ir ne tikai atbilstīgo tiesību normu satura pārzināšana, bet tas prasa arī pārbaudīt to piemērojamību, balstoties tostarp uz attiecīgās dalībvalsts administratīvo un tiesu praksi. Turklāt tā norāda, ka Likuma par nodokļu pielāgošanu 6. pants, kas attiecas uz tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, pēc savas būtības ir ļoti vispārīgs. Izvēle paredzēt šādu tiesību normu un noteikt kārtību, kādā tā jāsteno, ietilpst pašu dalībvalstu kompetencē tiešo nodokļu jomā jautājumos, kas Savienības tiesībās nav saskaņoti, un tātad to nodokļu autonomijā.

Šādos apstākļos Komisija nevarēja secināt – tas, ka Luksemburgas nodokļu iestādes nav piemērojušas Likuma par nodokļu pielāgošanu 6. pantu, lai atteiktu nodokļu režīmu, ko nodokļu maksātājs lūdzis piemērot nodokļu nolēmuma pieprasījumā, ir izraisījis selektīvas priekšrocības piešķiršanu tikai tad, ja šī bezdarbība atšķiras no valsts judikatūras vai administratīvās prakses saistībā ar šo tiesību normu. Pretējā gadījumā Komisija pati varētu noteikt, kas ir vai nav šādas tiesību normas pareiza piemērošana, un tas pārsniegtu tai Līgumos piešķirto pilnvaru robežas valsts atbalsta kontroles jomā.

Tāpēc Tiesa secināja, ka Vispārējā tiesa ir arī pieļāvusi tiesību kļūdu, uzskatīdama, ka Komisijai nav jāņem vērā Luksemburgas nodokļu iestāžu administratīvā prakse saistībā ar Likuma par nodokļu pielāgošanu 6. pantu, jo šī tiesību norma neradīja nekādas interpretācijas grūtības.

²⁶⁷ *Loi du 4 décembre 1967, concernant l'impôt sur le revenu* (1967. gada 4. decembra likums par ienākuma nodokli; *Mémorial A* 1967, 1228. lpp.) tā grozītajā redakcijā.

²⁶⁸ 1934. gada 16. oktobra *Steueranpassungsgesetz* (Likums par nodokļu pielāgošanu; *Mémorial A* 1934, 9001. lpp.).

Nemot vērā iepriekš minēto, Tiesa atceļ pārsūdzēto spriedumu. Turklāt Tiesa, uzskatīdama, ka to ļauj tiesvedības stadija, pati izvērtē prasību atcelt strīdīgo lēmumu, ko cēlusi Luksemburgas Lielhercogiste un *Engie* grupas sabiedrības.

Atcelšanas prasības pamatojumam lietas dalībnieces būtībā apstrīd četrus argumentācijas virzienus, uz kuriem Komisija balstījās, lai pierādītu aplūkoto nodokļu nolēmumu selektivitāti.

Attiecībā uz Komisijas izvirzīto otro argumentācijas virzienu, saskaņā ar ko ienākumu, kuri atbilst ZORA pieaugumam, atbrīvojums no nodokļa, kas tika piešķirts atbilstoši nodokļu nolēmumiem pārvaldītājsabiedrību līmenī, ietvēra atkāpi no *LIR* 164. un 166. panta "parastās" piemērošanas, Tiesa, pirmkārt, norāda, ka no tās veiktās apelācijas sūdzības pamatu analīzes izriet, ka Vispārējās tiesas vērtējumā ir sagrozīti fakti. Otrkārt, Tiesa apgalvo, ka Komisija strīdīgajā lēmumā ir atkāpusies no Luksemburgas Lielhercogistes piedāvātās *LIR* 164. un 166. panta interpretācijas, nepierādot, ka tā nebija saderīga ar minēto tiesību normu formulējumu vai ka Luksemburgas judikatūrā vai administratīvajā praksē prevalētu cita interpretācija, un tā ir tiesību kļūda.

Tiesa, konstatējusi, ka no tās veiktās apelācijas sūdzības pamatu analīzes izriet, ka ceturtais argumentācijas virziens arī ir kļūdains, izvērtēja atcelšanas pamatus, kas attiecas uz pirmo un trešo argumentācijas virzienu, kuros Komisija balstījās uz atsauces satvaru, kas attiecināts uz Luksemburgas uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu, lai pierādītu nodokļu nolēmumu selektivitāti.

Visbeidzot Tiesa šajā ziņā it īpaši norāda, ka atsauces satvaram vai "parastajam" nodokļu režīmam, ir jāietver tiesību normas, kurās paredzēti atbrīvojumi, ko valsts nodokļu administrācija ir uzskatījusi par piemērojamiem šajā lietā, ja – kā tas ir šajā gadījumā – šīs tiesību normas pašas par sevi nepiešķir selektīvu priekšrocību *LES* 107. panta 1. punkta izpratnē. Šādā situācijā, ņemot vērā dalībvalstu kompetenci tiešo nodokļu jomā un to nodokļu autonomijas ievērošanu, Komisija nevar pierādīt atkāpi no atsauces satvara, vienīgi konstatējot, ka pasākums atšķiras no vispārējā mērķa uzlikt nodokli visām attiecīgās dalībvalsts sabiedrībām rezidentēm, un neņemot vērā valsts tiesību normas, kurās ir precizēti minētā mērķa īstenošanas noteikumi. Šajā gadījumā Komisija atsauces satvarā, kas attiecas uz uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu, nav iekļāvusi *LIR* 166. pantu, lai gan šī tiesību norma ir attiecīgo nodokļu nolēmumu juridiskais pamats. Tādējādi Tiesa secina, ka šī kļūda noteikti ir padarījusi kļūdainu visu selektivitātes analīzi, kuru Komisija veikusi saistībā ar atsauces satvaru, kas ietvēra Luksemburgas uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesa pieņem strīdīgā lēmuma atcelšanas pamatus, kuri izriet no kļūdām vērtējumā un tiesību kļūdām, kas pieļautas, nosakot selektīvo priekšrocību, un tāpēc atceļ šo lēmumu.

2023. gada 14. decembra spriedums Komisija/Amazon.com u.c. (C-457/21 P, [EU:C:2023:985](#))

Apelācija – Valsts atbalsts – LESD 107. panta 1. punkts – Dalībvalsts pieņemts iepriekšējs nodokļu nolēmums – Atbalsts, kas atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu – Jēdziens "priekšrocība" – Atsauces satvara noteikšana – "Parastais" nodokļu režīms atbilstoši valsts tiesībām – Nesaistītu pušu darījuma princips – Tiesas pārbaude par Vispārējās tiesas veikto valsts tiesību interpretāciju un piemērošanu

Amazon grupa kopš 2006. gada veica komercdarbību Eiropā ar divu Luksemburgas Lielhercogistē reģistrētu sabiedrību starpniecību, proti, pirmkārt, *Amazon Europe Holding Technologies SCS* (turpmāk tekstā – "*LuxSCS*") un, otrkārt, *Amazon EU Sàrl* (turpmāk tekstā – "*LuxOpCo*"), kas ir *LuxSCS* pilnībā piederošs meitasuzņēmums.

Šajā kontekstā *LuxSCS* ar dažādiem līgumiem, kas noslēgti ar *Amazon* grupas Amerikas Savienoto valstu struktūrām, ieguva tiesības izmantot noteiktas intelektuālā īpašuma tiesības, kuras galvenokārt attiecas uz minētās grupas tehnoloģijām, klientu datiem un preču zīmēm, kā arī tiesības piešķirt

apakšlicencē minētos nemateriālos aktīvus. Šajā ziņā *LuxSCS* tostarp noslēdza licences līgumu ar *LuxOpCo* kā *Amazon* grupas galveno komercdarbības operatoru Eiropā. Saskaņā ar šo līgumu *LuxOpCo* apņēmas maksāt *LuxSCS* honorāru par nemateriālo aktīvu izmantošanu.

2014. gadā *Amazon* grupa tika pārstrukturēta vēlreiz un līgumiskā vienošanās, kas pastāvēja starp *LuxSCS* un *LuxOpCo*, vairs netika piemērota.

Sagatavojot 2006. gada pārstrukturēšanu, Luksemburgas nodokļu iestādes pēc *Amazon* grupas pieprasījuma pieņēma iepriekšēju nodokļu nolēmumu ("tax ruling"; turpmāk tekstā – "INN") par *LuxOpCo* un *LuxSCS* piemērojamo nodokļu režīmu saistībā ar Luksemburgas uzņēmumu ienākuma nodokli. Ar šo INN apstiprināts, pirmkārt, ka *LuxSCS* nav Luksemburgas uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāja savas juridiskās formas dēļ, un, otrkārt, apstiprināta metode, kā aprēķina ikgadējo honorāru, kas *LuxOpCo* saskaņā ar iepriekš minēto licences līgumu jāmaksā *LuxSCS*.

Ar 2017. gada 4. oktobra lēmumu ²⁶⁹ (turpmāk tekstā – "strīdīgais lēmums") Eiropas Komisija uzskatīja, ka šis INN, kā arī tā 2006. līdz 2014. gada atjauninājumi ir ar iekšējo tirgu nesaderīgs valsts atbalsts LESD 107. panta izpratnē. Šajā ziņā Komisija it īpaši uzskatīja, ka gada honorāra, kas *LuxOpCo* jāmaksā *LuxSCS*, aprēķina metode, kura apstiprināta INN, neļauj panākt nesaistītu pušu darījuma principam atbilstošu rezultātu. Komisija uzskata, ka gada honorārs, kas aprēķināts, piemērojot šo metodi, bija pārāk augsts, un tas mākslīgi samazināja *LuxOpCo* nodokļa bāzi.

Izskatot divas prasības atcelt strīdīgo lēmumu, ko Luksemburgas Lielhercogiste un *Amazon* grupa cēla par strīdīgo lēmumu, Vispārējā tiesa ar 2021. gada 12. maija spriedumu ²⁷⁰ atcēla šo lēmumu, būtībā pamatojoties uz to, ka Komisijai nebija izdevies pierādīt, ka pastāv priekšrocība LESD 107. panta 1. punkta izpratnē.

Tiesa noraidīja Komisijas iesniegto apelācijas sūdzību, aizstājot sprieduma *Fiat Chrysler Finance Europe/Komisija* ²⁷¹ pamatojumu un papildinot to, un nosprieda, ka, strīdīgajā lēmumā piemērodama nesaistītu pušu darījuma principu, lai gan INN pieņemšanas brīdī šis princips nebija iekļauts Luksemburgas nodokļu tiesībās, Komisija ir pieļāvusi kļūdu, nosakot atsaucē satvaru, attiecībā uz kuru bija jāizvērtē šis INN, un tas padara par spēkā neesošu visu tās argumentāciju par to, ka pastāv selektīva priekšrocība.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa atzīst par pieņemamiem apelācijas sūdzības pamatus, kuros apstrīdēta Vispārējās tiesas veiktā nesaistītu pušu darījuma principa interpretācija un piemērošana, lai pamatotu savu secinājumu, saskaņā ar ko Komisijai nav izdevies pierādīt to, ka pastāv priekšrocība LESD 107. panta 1. punkta izpratnē.

Tā kā Komisija ir iekļāvusi nesaistītu pušu darījuma principu atsaucē satvarā, kas tiek izmantots, lai izvērtētu, vai pastāv selektīva priekšrocība, Tiesa norāda, ka jautājums par to, vai pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa ir pienācīgi norobežojusi atbilstošo atsaucē sistēmu un sekojoši pareizi

²⁶⁹ Komisijas Lēmums (ES) 2018/859 (2017. gada 4. oktobris) par valsts atbalstu SA.38944 (2014/C ex 2014/NN), ko Luksemburga īsteno par labu *Amazon* (OV 2018, L 153, 1. lpp.).

²⁷⁰ Spriedums, 2021. gada 12. maijs, **Luksemburga un Amazon/Komisija** (T-816/17 un T-318/18, [EU:T:2021:252](#)).

²⁷¹ Spriedums, 2022. gada 8. novembris, **Fiat Chrysler Finance Europe/Komisija** (C-885/19 P un C-898/19 P, [EU:C:2022:859](#); turpmāk tekstā – "spriedums *Fiat*").

interpretējusi un piemērojusi to veidojošās tiesību normas, ir tiesību jautājums, kas var būt Tiesas pārbaudes priekšmets apelācijas tiesvedībā.

No tā izriet, ka ir pieņemami Komisijas argumenti, kuru mērķis ir apšaubīt Vispārējās tiesas veikto nesaistītu pušu darījuma principa interpretāciju un piemērošanu, lai nospriestu, ka strīdīgajā lēmumā izmantotā atsauces sistēma ir kļūdaina un ka tātad nav pierādīts, ka *Amazon* grupai būtu priekšrocība.

Pēc būtības Tiesa, otrkārt, atgādina, ka saskaņā ar pašreiz spēkā esošajām Savienības tiesībām nesaistītu pušu darījuma princips var tikt piemērots, lai izvērtētu nodokļu rakstura pasākumus LESD 107. panta 1. punkta ietvaros, tikai tad, ja tas ir atzīts attiecīgajās valsts tiesībās un saskaņā ar tajās noteikto kārtību. Tādējādi Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, uzskatīdama, ka Komisija, īstenojot LESD 107. panta 1. punktu, vispārīgi varēja piemērot nesaistītu pušu darījuma principu, neprecizējot, ka šai iestādei vispirms bija jāpārlicinās, vai šis princips ir iekļauts Luksemburgas nodokļu tiesībās, un ka uz tām kā tādām ir tieša atsauce.

Turklāt, atsaucoties uz “zināmu praktisku nozīmi”, kāda ir Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) vadlīnijām nesaistītu pušu darījuma principa ievērošanas izvērtēšanā, lai gan šīs vadlīnijas nav saistošas ESAO dalībvalstīm, Vispārējā tiesa ir pieļāvusi vēl vienu tiesību kļūdu, jo tā minēto pamatnostādņu piemērojamību ir uzskatījusi par pašsaprotamu, jo tā nav pārbaudījusi, vai Komisija ir pārlicinājusies, ka Luksemburgas nodokļu tiesībās uz tām ir tieša atsauce.

Tādējādi Tiesa secina, ka Vispārējās tiesas veiktā analīze attiecībā uz nosacījumu, vai ir selektīva priekšrocība LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, ir juridiski kļūdaina, jo tās pamatā ir kļūdaina atbilstošās atsauces sistēmas noteikšana.

Treškārt, Tiesa tomēr nolemj noraidīt apelācijas sūdzību pilnībā, aizstājot pamatojumu.

Šajā ziņā Tiesa konstatē, pirmām kārtām, ka, lai pierādītu, ka *Amazon* grupai ir priekšrocība, Komisija ir piemērojusi nesaistītu pušu darījuma principu tā, it kā tas kā tāds būtu atzīts Savienības tiesībās, lai gan no sprieduma *Fiat* izriet, ka pašreizējā Savienības tiesību stāvoklī nepastāv autonomas nesaistītu pušu darījuma princips, kas būtu piemērojams neatkarīgi no tā iekļaušanas valsts tiesībās.

Otrām kārtām, Komisija konkrēti norādīja, ka nodokļu iestāde ir interpretējusi Luksemburgas nodokļu tiesības par ienākumu nodokli tādējādi, ka Luksemburgas nodokļu tiesībās ir nostiprināts nesaistītu pušu darījuma princips. Tomēr, kā izriet no sprieduma *Fiat*, tikai šī principa iekļaušana valsts tiesībās, kas prasa vismaz, lai tajās būtu skaidra atsauce uz minēto principu, ļautu Komisijai to piemērot, izvērtējot, vai ir selektīva priekšrocība LESD 107. panta 1. punkta izpratnē. Taču, kā Komisija atzinusi strīdīgajā lēmumā, šī prasība attiecīgā INN pieņemšanas brīdī nebija izpildīta, tāpēc šī iestāde minētajā lēmumā nevarēja piemērot šo principu ar atpakaļejošu spēku.

Trešām kārtām, Tiesa norāda, ka, strīdīgajā lēmumā piemērojot ESAO vadlīnijas transfertcenu jomā un nepierādot, ka tās pilnībā vai daļēji ir tieši pārņemtas Luksemburgas tiesībās, Komisija ir pārkāpusi spriedumā *Fiat* atgādināto aizliegumu, izvērtējot to, vai ir selektīva nodokļu priekšrocība LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, un lai noteiktu nodokļu nastu, kas parasti gulstas uz uzņēmumu, ņemt vērā tādus parametrus un noteikumus, kuri neietilpst attiecīgajā valsts nodokļu sistēmā, piemēram, šīs pamatnostādnes, ja vien šajā sistēmā nav tiešas atsauces uz tām.

Ņemot vērā iepriekš izklāstīto Tiesa nolēma, ka Vispārējā tiesa pamatoti ir konstatējusi, ka Komisija nav pierādījusi priekšrocību *Amazon* grupai LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, un tāpēc atcēla strīdīgo lēmumu. Tādējādi tā pilnībā noraida Komisijas iesniegto apelācijas sūdzību.

IX. Noteikumi par nodokļiem ²⁷²

2023. gada 28. februāra spriedums (virspalāta) *Fenix International* (C-695/20, [EU:C:2023:127](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības Padomes īstenošanas pilnvaras – LESD 291. panta 2. punkts – Kopēja pievienotās vērtības nodokļa (PVN) sistēma – Direktīva 2006/112/EK – 28. un 397. pants – Nodokļa maksātājs, kas darbojas savā vārdā, bet citas personas interesēs – Elektronisko pakalpojumu sniedzējs – Īstenošanas regula (ES) Nr. 282/2011 – 9.a pants – Prezumpcija – Spēkā esamība

Fenix International Ltd (turpmāk tekstā – “*Fenix*”), Apvienotajā Karalistē reģistrēta sabiedrība pievienotās vērtības nodokļa (PVN) mērķiem, internetā izmanto sociālā tīkla platformu, kas pazīstama ar nosaukumu *Only Fans*. Šī platforma tiek piedāvāta visā pasaulē “lietotājiem”, kuri tiek sadalīti “autoru” un “fanu” grupā. Katram autoram ir “profils”, kurā tas augšupielādē un publicē saturu, piemēram, fotogrāfijas, video un vēstījumus, kuriem fani var piekļūt, maksājot vienreizējus maksājumus vai ikmēneša abonementmaksu. *Fenix* nosaka minimālo maksājamo summu gan abonēšanai, gan “dzeramnaudai”, kā arī platformas vispārējās lietošanas nosacījumus. Papildus *Fenix* nodrošina arī mehānismu, kas ļauj veikt finanšu darījumus. *Fenix* atbild par fanu maksājumu iekasēšanu un sadali, izmantojot trešo personu – maksājumu pakalpojumu sniedzēju. *Fenix* ietur 20 % no jebkuras summas, kas samaksāta par labu autoram, un šādi ieturētajai summai piemēro PVN 20 % apmērā, kas norādīts tā izsniegtajos rēķinos. Visi maksājumi attiecīgā fanu konta izrakstā parādās kā maksājumi par labu *Fenix*.

Apvienotās Karalistes nodokļu administrācija paziņojumā par PVN par laikposmu no 2017. gada jūlija līdz 2020. gada janvārim, kā arī par 2020. gada aprīli, atzīdama, ka *Fenix* ir jāuzskata par tādu, kas rīkojas savā vārdā ²⁷³, prasīja *Fenix* samaksāt PVN par visu no faniem saņemto summu, nevis tikai par 20 % no šīs summas, ko tā bija iekasējusi kā atlīdzību.

Fenix cēla prasību iesniedzējtiesā ²⁷⁴ un apstrīdēja paziņojumu par nodokļa uzlikšanu ²⁷⁵ juridiskā pamata derīgumu, kā arī attiecīgās nodokļa summas. Savas prasības pamatojumam *Fenix* norādīja, ka, pieņemdamā apstrīdēto noteikumu, Eiropas Savienības Padome esot pārsniegusi to īstenošanas

²⁷² Šajā sadaļā jānorāda arī uz 2023. gada 24. jūlija spriedumu (virspalāta) *Lin* (C-107/23 PPU, [EU:C:2023:606](#)). Šis spriedums ir izklāstīts I.2. sadaļā “Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi”.

²⁷³ Saskaņā ar Padomes Īstenošanas regulas (ES) Nr. 282/2011 (2011. gada 15. marts), ar ko paredz īstenošanas pasākumus Direktīvai 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2011, L 77, 1. lpp.), ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2013. gada 7. oktobra Padomes Īstenošanas regulu (ES) Nr. 1042/2013 (OV 2013, L 284, 1. lpp.), 9.a panta 1. punkta pirmo daļu, par nodokļa maksātāju, kas piedalās pakalpojumu elektroniskā sniegšanā, izmantojot telekomunikāciju tīklu, saskarni vai portālu, piemēram, lietojumprogrammu tiešsaistes tirgu [lejuplādēšanas platformu], “prezumē[, ka tas] šos pakalpojumus sniedz savā vārdā, bet minēto pakalpojumu sniedzēja interesēs, izņemot gadījumus, kad nodokļa maksātājs minēto pakalpojuma sniedzēju ir skaidri uzrādījis kā pakalpojumu sniedzēju un tas ir atspoguļots starp pusēm noslēgtajos līgumos”. Šīs tiesību normas otrajā daļā ir izvirzīti divi nosacījumi, kuriem ir jābūt izpildītiem, “lai varētu uzskatīt, ka elektroniski sniegto pakalpojumu sniedzēju nodokļa maksātājs ir skaidri norādījis kā šo pakalpojumu sniedzēju”. Visbeidzot, saskaņā ar šī noteikuma trešo daļu “nodokļa maksātājam, kurš attiecībā uz elektroniski sniegto pakalpojumu sniegšanu atļauj uzlikt maksājumu pakalpojuma saņēmējam vai ļauj sniegt pakalpojumu, vai nosaka vispārīgus piegādes noteikumus, neatļauj skaidri norādīt citu personu kā šo pakalpojumu sniedzēju”.

²⁷⁴ *Le First-tier Tribunal (Tax Chamber)* (Administratīvā pirmās instances tiesa (Nodokļu lietu palāta), Apvienotā Karaliste).

²⁷⁵ Proti, Īstenošanas regulas (ES) Nr. 282/2011 9.a panta 1. punkts (turpmāk tekstā – “apstrīdētais noteikums”).

pilnvaru robežas, kas tai ir piešķirtas ar PVN direktīvu ²⁷⁶. Proti, apstrīdētais noteikums esot pretrunā Direktīvas 28. pantam ²⁷⁷, kura īstenošanas pasākumam tam esot bijis jābūt, paredzot, ka pilnvarotais pārstāvis, kas piedalās pakalpojumu elektroniskā sniegšanā, tiek uzskatīts par tādu, kas saņēmis un sniedzis šos pakalpojumus, lai gan pakalpojumu sniedzēja identitāte ir zināma. Ar to tiktu būtiski mainīta pilnvarotā pārstāvja PVN jomā atbildība, nodokļu slogu novirzot uz Internetā izmantotajām platformām, ja praksē izrādītos neiespējami atspēkot noteikto prezumpciju.

Atbildot uz iesniedzējtiesas jautājumu par apstrīdētā noteikuma ²⁷⁸ spēkā esamību, ciktāl Padome esot pārsniegusi tai LESD un PVN direktīvā noteiktās īstenošanas pilnvaras, Tiesas virspalāta savā spriedumā konstatē, ka šī noteikuma pārbaudē nav atklāts neviens apstāklis, kas varētu ietekmēt tā spēkā esamību.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa norāda, pirmām kārtām, ka, pat ja juridiski saistošo Savienības tiesību aktu īstenošana ir dalībvalstu ziņā ²⁷⁹, Padomei saskaņā ar LESD 291. panta 2. punktu var tikt piešķirtas īstenošanas pilnvaras īpašos, pienācīgi pamatotos un LESD īpaši paredzētos gadījumos. Attiecībā uz PVN direktīvu – Padome pēc Komisijas priekšlikuma ar vienprātīgu lēmumu var pieņemt pasākumus, kas vajadzīgi tās piemērošanai. Šīs Padomes pilnvaras ir izskaidrojamas un pamatotas, pirmkārt, ar nepieciešamību, lai šīs direktīvas īstenošanas pasākumi būtu vienoti, un, otrkārt, ar vēlmi paredzēt Padomei pilnvaras pieņemt šādus īstenošanas pasākumus to ietekmes uz dalībvalstu budžetiem dēļ, un tā var būt – un dažkārt ir – diezgan ievērojama. Starp pasākumiem, kurus Padome ir veikusi, pamatojoties uz minēto pilnvarojumu, ir apstrīdētais noteikums, kura mērķis ir nodrošināt vienveidīgu minētās direktīvas 28. panta piemērošanu.

Otrām kārtām, attiecībā uz LESD 291. panta 2. punktā paredzēto īstenošanas pilnvaru robežām Tiesa atgādina, ka normas, ar kurām tiek noteikti pamata tiesiskā regulējuma būtiskie elementi, nevar tikt pieņemtas ne ar īstenošanas aktiem, ne ar deleģētajiem aktiem, bet tās ir jāpieņem saskaņā ar piemērojamo likumdošanas procedūru, proti, attiecībā uz PVN direktīvu – ar LESD 113. pantā paredzēto īpašo procedūru ²⁸⁰.

Turklāt Tiesa precizē, ka no tās judikatūras izrietošie apsvērumi par Komisijas īstenošanas pilnvaru robežām ir spēkā arī tad, ja, piemērojot LESD 291. panta 2. punktu, šādas pilnvaras ir piešķirtas Padomei. Proti, pirmkārt, ir jānorāda, ka, atsaucoties gan uz Komisiju, gan Padomi, šajā normā nav nošķirts īstenošanas pilnvaru raksturs un apjoms atkarībā no iestādes, kurai tās piešķirtas. Otrkārt, no

²⁷⁶ Padomes Direktīva 2006/112/EK (2006. gada 28. novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006, L 347, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “PVN direktīva”). Tās 397. pantā ir paredzēts, ka “Padome pēc Komisijas priekšlikuma ar vienprātīgu lēmumu pieņem vajadzīgos pasākumus, lai īstenotu šo direktīvu”.

²⁷⁷ PVN direktīvas 28. pantā ir paredzēts – ja nodokļa maksātājs, kas rīkojas savā vārdā, bet kādas citas personas interesēs, ir iesaistīts pakalpojumu sniegšanā, tad tiek uzskatīts, ka tas pats saņēmis un sniedzis šos pakalpojumus.

²⁷⁸ Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus par Apvienotās Karalistes tiesu lūgumiem, kas iesniegti pirms pārejas posma beigām, kurš noteikts Līgumā par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas (OV 2020, L 29, 7. lpp.), proti, pirms 2020. gada 31. decembra.

²⁷⁹ LESD 291. panta 1. punkts.

²⁸⁰ LESD 113. pantā ir paredzēts, ka “Padome saskaņā ar īpašu likumdošanas procedūru pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu un Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, ar vienprātīgu lēmumu pieņem noteikumus par tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz apgrozījuma nodokļiem, akcīzes nodokļiem un citiem netiešajiem nodokļiem tiktāl, ciktāl tāda saskaņošana ir vajadzīga, lai nodrošinātu iekšējā tirgus izveidi un darbību un novērstu konkurences izkropļojumus”.

LESD 290. un 291. panta sistēmas izriet, ka Padomes īstenošanas pilnvaru izmantošanu nevar regulēt nosacījumi, kas ir atšķirīgi no tiem, kuri ir saistoši Komisijai, kad tai jāīsteno savas īstenošanas pilnvaras.

Līdz ar to Padomei piešķirtās īstenošanas pilnvaras būtībā ietver pilnvaras pieņemt pasākumus, kuri ir nepieciešami vai lietderīgi, lai vienveidīgi īstenotu tāda leģislatīva akta tiesību normas, uz kā pamata tie ir pieņemti, un kuros ir vienīgi precizēts to saturs, ievērojot būtiskos vispārīgos mērķus, kas izvirzīti ar šo aktu, negrozot vai nepapildinot ne tā būtiskos, ne nebūtiskos elementus. It īpaši ir jāuzskata, ka īstenošanas pasākums tikai precizē attiecīgā leģislatīvā akta normas, ja tā mērķis ir tikai vispārīgs, vai dažos īpašos gadījumos precizē šo tiesību normu apjomu vai nosaka to piemērošanas kārtību, tomēr ar nosacījumu, ka, to darot, šis pasākums novērš jebkādas pretrunas attiecībā uz minēto tiesību normu mērķiem un nekādi nemaina šī akta normatīvo saturu vai tā piemērošanas jomu.

Tādējādi, lai noteiktu, vai, pieņemot apstrīdēto tiesību normu, Padome ir ievērojusi tai piešķirto īstenošanas pilnvaru robežas, Tiesa pārbauda, vai šajā tiesību normā ir tikai precizēts tajā īstenotais šīs direktīvas 28. panta saturs, un tas nozīmē pārbaudīt, vai tā atbilst šīs direktīvas būtiskiem vispārējiem mērķiem, vai tā ir nepieciešama vai lietderīga, lai atvieglotu šī 28. panta vienveidīgu īstenošanu, un vai ar to pēdējais minētais pants netiek nekādā veidā nedz papildināts, nedz grozīts.

Šajā ziņā Tiesa vispirms konstatē, ka apstrīdētajā noteikumā ir ievēroti PVN direktīvas vispārējie mērķi un tās 28. pants. Proti, apstrīdētā noteikuma mērķis ir nodrošināt vienveidīgu pašreizējās PVN sistēmas piemērošanu, tostarp aplikāt ar nodokli personas, kura nav nodokļa maksātāja, elektroniski sniegtus pakalpojumus²⁸¹, un PVN direktīvas 28. pantā noteikto prezumpciju, saskaņā ar kuru nodokļa maksātājs, kas, sniedzot pakalpojumus, ir rīkojies savā vārdā kā starpnieks, bet citas personas interesēs, tiek uzskatīts par šo pakalpojumu sniedzēju.

Turpinājumā Tiesa secina, ka apstrīdētajam noteikumam ir lietderīgs vai pat nepieciešams raksturs vienotai PVN direktīvas ieviešanai, ņemot vērā interesi nodrošināt pakalpojumu sniedzēju tiesisko drošību un mērķi novērst nodokļu dubultu uzlikšanu vai neaplikšanu ar nodokli, kas izrietētu no atšķirīgas īstenošanas kārtības dalībvalstīs.

Visbeidzot Tiesa pārbauda, vai apstrīdētajā noteikumā ir ievērots aizliegums papildināt vai grozīt PVN direktīvas 28. panta saturu. Šajā ziņā tā konstatē, ka no PVN direktīvas nekādā veidā neizriet, ka Savienības likumdevējs, piešķirdams Padomei īstenošanas pilnvaras saskaņā ar šo direktīvu, šajā gadījumā būtu atteicies nodrošināt šo minētās direktīvas 28. pantā noteikto nosacījumu vienveidīgu piemērošanu, it īpaši tādu, atbilstoši kuriem, lai nodokļa maksātāju varētu uzskatīt par pakalpojuma sniedzēju, viņam, iesaistoties pakalpojumu sniegšanā, ir jārīkojas savā vārdā, bet citas personas interesēs. Konkrētāk – apstrīdētais noteikums nevar tikt uzskatīts par tādu, kas papildina vai groza PVN direktīvas 28. panta saturu, it īpaši tajā ietverto prezumpciju, bet tas ir tikai šī satura precizējums īpašā kontekstā, kad pakalpojumus sniedz elektroniski ar telekomunikāciju tīkla, saskarnes vai portāla starpniecību, piemēram, ar lietojumprogrammu lejupielādēšanas platformu. Šajā noteikumā ir pilnībā ievērota darījumu ekonomiskā un komerciālā realitāte – it īpaši kā pamatkritērijs kopējās PVN sistēmas piemērošanai. Tiesa no tā secina, ka, pieņemdama apstrīdēto noteikumu, lai nodrošinātu vienveidīgu PVN direktīvas 28. panta piemērošanu Savienībā, Padome nav pārsniegusi īstenošanas pilnvaras, kādas tai, piemērojot LESD 291. panta 2. punktu, ir piešķirtas ar šo direktīvu.

²⁸¹ Kas kopš 2015. gada 1. janvāra ir aplikami ar nodokli tajā dalībvalstī, kurā ir pakalpojumu saņēmēja uzņēmējdarbības vieta, pastāvīgā adrese vai parastā dzīvesvieta neatkarīgi no šo pakalpojumu sniedzēja nodokļu maksātāja reģistrācijas vietas.

X. Tiesību aktu tuvināšana

1. Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums

2023. gada 16. februāra spriedums *Monz Handelsgesellschaft International* (C-472/21, [EU:C:2023:105](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Intelektuālais īpašums – Dizainparaugs – Direktīva 98/71/EK – 3. panta 3. un 4. punkts – Kompleksa ražojuma sastāvdaļas aizsardzības iegūšanas nosacījumi – Jēdzieni “redzamība” un “parastā izmantošana” – Kompleksa ražojuma sastāvdaļas redzamība galapatērētāja veiktās šī ražojuma parastās izmantošanas laikā

Saskaņā ar Vācijas tiesībām dibinātajai sabiedrībai *Monz* pieder dizainparaugs, kurā ir attēlota velosipēda vai motocikla sēdekļa apakšpuse, un kopš 2011. gada tas ir reģistrēts *Deutsches Patent- und Markenamt* (Vācijas Patentu un preču zīmju birojs, Vācija; turpmāk tekstā – “DPMA”).

2016. gada 27. jūlijā saskaņā ar Vācijas tiesībām dibinātā sabiedrība *Büchel* lūdza DPMA atzīt minēto dizainparaugu par spēkā neesošu, norādot, ka tas neatbilstot paredzētajiem nosacījumiem dizainparaugu tiesiskās aizsardzības saņemšanai²⁸². Proti, šis dizainparaugs, kas tiek izmantots velosipēda sēdekļi, kas ir tāda kompleksa ražojuma sastāvdaļa kā velosipēds vai motocikls, neesot redzams šī ražojuma parastās izmantošanas gadījumā.

DPMA noraidīja pieteikumu par spēkā neesamības atzīšanu, uzskatot, ka attiecībā uz aplūkoto dizainparaugu nav nekāda iemesla izslēgt dizainparauga tiesisko aizsardzību. Tā uzskatīja, ka sastāvdaļa, uz kuras ir izmantots dizainparaugs, paliek redzama kompleksā ražojuma parastās izmantošanas gadījumā, kas aptver arī sēdekļa demontāžu un montāžu no jauna, kas netiek veikta apkopei, apkalpošanai vai remontam.

Izskatot prasību par šo lēmumu, *Bundespatentgericht* (Federālā patentu tiesa, Vācija) pasludināja aplūkoto dizainparaugu par spēkā neesošu, pamatojoties uz to, ka tas neatbilstot novitātes un individuālā rakstura prasībām. Tā uzskata, ka sastāvdaļa, kas ir redzama tikai tad, kad tā tiek atdalīta no kompleksa ražojuma, neatbilst nosacījumam par redzamību un tātad uz to nevar attiekties minētā tiesiskā aizsardzība. Turklāt šī tiesa uzskata, ka vienīgi braukšanu ar velosipēdu, kā arī uzkāpšanu uz velosipēda un nokāpšanu no tā var uzskatīt par parastu izmantošanu, jo sēdekļa apakšpuse šo izmantošanu laikā nav redzama.

Tieši šajā kontekstā *Bundesgerichtshof* (Federālā Augstākā tiesa, Vācija), izskatot *Monz* iesniegto apelācijas sūdzību, Tiesai būtībā jautā, pirmkārt, vai tādu dizainparaugu redzamības prasība, kas tiek izmantoti vai iekļauti ražojumā, kurš ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa, ir jāizvērtē, ņemot vērā noteiktus kompleksa ražojuma izmantošanas apstākļus, vai, gluži pretēji, vienīgi objektīvo iespēju atpazīt dizainparaugu, kurš ir izmantots sastāvdaļā, kā tā ir iekļauta kompleksajā ražojumā. Otrkārt, tā būtībā jautā, kādi ir atbilstošie kritēriji, lai raksturotu galalietotāja veiktu kompleksa ražojuma parasto izmantošanu.

²⁸² 2014. gada 24. februāra *Gesetz über den rechtlichen Schutz von Design* (Likums par dizaina tiesisko aizsardzību; *BGBI.* 2014 I, 122. lpp.), ar ko transponēta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/71/EK (1998. gada 13. oktobris) par dizainparaugu tiesisko aizsardzību (OV 1998, L 289, 28. lpp.), izpratnē.

Savā spriedumā prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesa precizē, no vienas puses, redzamības prasību, lai uz dizainparaugu, kas tiek izmantots vai iekļauts ražojumā, kas ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa, varētu attiecināt dizainparaugu tiesisko aizsardzību, un, no otras puses, kritērijus, kas raksturo šī ražojuma “parastās izmantošanas” jēdzienu Direktīvas 98/71 3. panta 3. un 4. punkta izpratnē.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa pievēršas jautājumam par sastāvdaļas redzamību, tiklīdz tā ir iekļauta kompleksā ražojumā. Vispirms tā atgādina, ka Direktīvas 98/71 3. panta 3. punktā ir paredzēts īpašs noteikums dizainparaugiem, kurus izmanto ražojumā vai kas ir iekļauti ražojumā, kas ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa. Šajā ziņā tā uzsver, ka dizainparaugu tiesiskā aizsardzība attiecas tieši uz ražojuma vai ražojuma sastāvdaļas izskatu.

Attiecībā uz prasībām, kurām ir jābūt izpildītām, lai kompleksa ražojuma sastāvdaļas izskats varētu tikt aizsargāts kā dizainparaugs, Tiesa atsaucas uz savu agrāko judikatūru, saskaņā ar kuru šai sastāvdaļai ir jābūt redzamai un norobežotai ar iezīmēm, kas veido tās īpašo izskatu, un tas nozīmē, ka minētā sastāvdaļa nevar pilnībā saplūst ar ražojumu kopumā. Tiesa uzsver, ka šī judikatūra, kas iekļaujas Regulā Nr. 6/2002²⁸³ paredzētās dizainparaugu aizsardzības kontekstā, ir piemērojama arī Direktīvā 98/71 paredzētajai dizainparaugu aizsardzības sistēmai.

Tomēr, lai saņemtu dizainparaugu tiesisko aizsardzību, sastāvdaļai, tiklīdz tā ir iekļauta kompleksajā ražojumā, ir jāpaliek redzamai šī ražojuma parastās izmantošanas laikā. Tādējādi kompleksā ražojumā iekļautās sastāvdaļas redzamības novērtējums *in abstracto* bez jebkādas saiknes ar kādu konkrētu šī ražojuma izmantošanas situāciju nav pietiekams, lai šādai sastāvdaļai varētu piešķirt tiesisko aizsardzību. Tomēr Direktīvas 98/71 3. panta 3. punktā tomēr nav prasīts, ka sastāvdaļai, kas ir iekļauta kompleksā ražojumā, ir jāpaliek pilnībā redzamai jebkurā brīdī, kad minētais ražojums tiek izmantots.

Līdz ar to kompleksajā ražojumā iekļautas sastāvdaļas redzamība nevar tikt izvērtēta vienīgi no šī ražojuma galalietotāja skatpunkta, bet arī no ārējā novērotāja skatpunkta.

Otrkārt, Tiesa izskata galalietotāja veiktu šāda ražojuma “parastās izmantošanas” jēdzienu Direktīvas 98/71 3. panta 4. punkta izpratnē. Pirmām kārtām, attiecībā uz jautājumu, vai kompleksā ražojuma parastā izmantošana atbilst sastāvdaļas ražotāja iecerētajai izmantošanai, izmantošanai, ko ir iecerējis kompleksā ražojuma ražotājs, vai šī ražojuma parastai izmantošanai, ko veic galalietotājs, Tiesa konstatē, ka šī tiesību norma attiecas uz kompleksā ražojuma parasto izmantošanu, ko veic galalietotājs.

Šajā ziņā Tiesa precizē, ka kompleksa ražojuma parastā vai ierastā izmantošana, ko veic galalietotājs, vispārēji atbilst izmantošanai saskaņā ar kompleksā ražojuma mērķi, ko ir iecerējis tā ražotājs vai dizainers. Tomēr Savienības likumdevējs ir vēlējis paredzēt, ka galalietotājs parasti izmanto komplekso ražojumu, lai izslēgtu šī ražojuma izmantošanu citos tirdzniecības posmos un tādējādi izvairītos no redzamības nosacījuma apiešanas. Tātad kompleksā ražojuma parastās izmantošanas vērtējumu nevar balstīt vienīgi uz sastāvdaļas vai kompleksā ražojuma ražotāja ieceri.

Otrām kārtām, attiecībā uz jautājumu par to, kura kompleksā ražojuma izmantošana, ko veic galalietotājs, ir “parastā izmantošana” Direktīvas 98/71 3. panta 4. punkta izpratnē, Tiesa uzskata, ka

²⁸³ Padomes regula (EK) Nr. 6/2002 (2001. gada 12. decembris) par Kopienas dizainparaugiem (OV 2002, L 3, 1. lpp.).

tas, ka šajā tiesību normā nav precizēts, uz kāda veida ražojuma izmantošanu attiecas šis jēdziens, un tas, ka tajā vispārīgā veidā ir ietverta atsauce uz šāda ražojuma izmantošanu, ko veic galalietotājs, liecina par labu plašai šī jēdziena interpretācijai. Šajā ziņā, ņemot vērā, ka praksē ražojuma izmantošanai tā galvenajā funkcijā bieži ir nepieciešamas dažādas darbības, kuras var veikt pirms vai pēc tam, kad ražojums ir izpildījis savu galveno funkciju, Tiesa secina, ka kompleksā ražojuma parastā izmantošana ietver visas šīs darbības, izņemot tās, kuras ir skaidri izslēgtas, proti, darbības, kas saistītas ar apkopi, apkalpošanu un remontu.

Līdz ar to jēdzienam “parastā izmantošana” ir jāattiecas uz darbībām, kas saistītas ar ražojuma ierasto izmantošanu, kā arī citām darbībām, kuras var saprātīgi veikt šādas izmantošanas laikā un kas ir ierastas no galalietotāja viedokļa, tostarp darbības, kuras var tikt veiktas pirms vai pēc tam, kad ražojums ir izpildījis savu galveno funkciju, piemēram, tā uzglabāšana un pārvadāšana.

Ņemot vērā šos apsvērumus, Tiesa atzina, ka tādu dizainparaugu redzamības prasība, ko izmanto ražojumā vai kas ir iekļauts ražojumā, kurš ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa, ir jāizvērtē, ņemot vērā kompleksā ražojuma parastās izmantošanas situāciju, tādējādi, ka attiecīgā sastāvdaļa, līdzko tā ir iekļauta šajā ražojumā, šādas izmantošanas laikā paliek redzama. Šajā nolūkā kompleksa ražojuma sastāvdaļas redzamība, galalietotājam veicot tā parasto izmantošanu, ir jāizvērtē no šī lietotāja, kā arī ārēja novērotāja viedokļa. Šai parastajai izmantošanai ir jāattiecas uz darbībām, kas veiktas kompleksā ražojuma galvenajā izmantošanā, kā arī darbībām, kuras galalietotājam ierasti ir jāveic šādas izmantošanas ietvaros, izņemot apkopi, apkalpošanu un remontu.

2. Automašīnu apdrošināšana

2023. gada 12. oktobra spriedums *KBC Verzekeringen* (C-286/22, [EU:C:2023:767](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu – Direktīva 2009/103/EK – 1. panta 1. punkts – Jēdziens “transportlīdzeklis” – Valsts tiesību akti, kuros paredzēta automātiska atlīdzināšana konkrētiem satiksmes dalībniekiem, kas cietuši ceļu satiksmes negadījumos – Persona, kas nevada “mehānisko transportlīdzekli” šo tiesību aktu izpratnē – Jēdzienam “transportlīdzeklis” līdzvērtīgs jēdziens Direktīvas 2009/103 izpratnē – Velosipēds, kas aprīkots ar elektrisko motoru, kurš palīdz mīt pedāļus, un kam ir paātrinājuma funkcija, kuru var aktivizēt, vienīgi izmantojot muskuļu spēku

2017. gada 14. oktobrī cietušajam BV (turpmāk tekstā – “cietušais”), kurš pa koplietošanas ceļu pārvietojās ar elektropiedziņas velosipēdu, uzbrauca automašīnai, ko bija apdrošinājusi *KBC Verzekeringen NV* (turpmāk tekstā – “KBC”). Cietušais nomira. Tā kā šis negadījums tika uzskatīts par “nelaimes gadījumu ceļā”, *P&V Verzekeringen CVBA* (turpmāk tekstā – “P&V”) – cietušās personas darba devēja negadījumu darbā apdrošinātājs – izmaksāja kompensāciju un pārņēma cietušā un viņa apgādājamo tiesības.

P&V vērsās pret *KBC*, lai saņemtu savu izdevumu atlīdzināšanu, pamatojoties uz valsts tiesisko regulējumu. Šajā gadījumā tajā tostarp ir paredzēts pienākums mehānisko transportlīdzekļu, kuri iesaistīti ceļu satiksmes negadījumā, vadītāju civiltiesiskās atbildības apdrošinātājiem visos gadījumos atlīdzināt zaudējumus, kas nodarīti negadījumā cietušajiem, ja tie tiek uzskatīti par “mazajiem ceļu satiksmes dalībniekiem”; šāda kvalifikācija ir atkarīga no tā, vai negadījumā cietušais negadījuma brīdī ir vai nav bijis “mehāniskā transportlīdzekļa” vadītājs. *KBC* cēla pretpasību, lai saņemtu no *P&V* nepamatoti samaksātās naudas summas atmaksu. Savā aizstāvībā *P&V* norādīja, ka cietušo nevar uzskatīt par mehāniskā transportlīdzekļa vadītāju.

Hof van Cassatie (Kasācijas tiesa, Beļģija), kurā *KBC* vērsās ar kasācijas sūdzību, uzdeva Tiesai prejudiciālu jautājumu par jēdziena "transportlīdzeklis" Direktīvas 2009/10²⁸⁴ 1. panta 1. punkta izpratnē interpretāciju.

Spriedumā Tiesa ir nospriedusi, ka šajā jēdzienā neietilpst velosipēds, kura elektriskais motors palīdz vienīgi mīt pedāļus un kuram ir funkcija, kas, neminot pedāļus, palīdz sasniegt ātrumu 20 km/h, taču šo funkciju var aktivizēt tikai pēc muskuļu spēka izmantošanas.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa norāda: no Direktīvas 2009/103 1. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka jēdzienā "transportlīdzeklis" šīs tiesību normas izpratnē ietilpst tikai tādi transportlīdzekļi, kas paredzēti braukšanai pa sauszemi un ko uz priekšu dzen mehāniskā enerģija, izņemot tos, kas pārvietojas pa sliedēm. Tomēr šis formulējums pats par sevi neļauj noteikt, vai šādai mehāniskajai enerģijai jābūt ekskluzīvai loma attiecīgā transportlīdzekļa darbībā.

Turklāt Tiesa atgādina, pirmkārt, ka saskaņā ar Direktīvas 2009/103 2. apsvērumu "civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu lietošanu" pienākums attiecas uz "mehānisko transportlīdzekļu apdrošināšanu" un šī frāze tradicionāli nozīmē civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar tādu ierīču izmantošanu kā motocikli, automobiļi un kravas automobiļi, kuri, izņemot gadījumus, kad tie netiek lietoti, tiek virzīti, vienīgi izmantojot mehānisko enerģiju.

Otrkārt, Direktīvas 2009/103 13. pantā²⁸⁵ ir precizēts – katra dalībvalsts veic visus atbilstošos pasākumus, lai par spēkā neesošiem attiecībā uz prasījumiem, ko iesniedz trešās personas, kuras ir negadījumā cietušie, tiktu uzskatīti jebkuri likumos paredzētie vai līgumā noteiktie noteikumi, kas iekļauti apdrošināšanas polisē un kas transportlīdzekļu lietošanas vai vadīšanas apdrošināšanu neattiecinā uz personām, kurām nav attiecīgā transportlīdzekļa vadītāja apliecības. No Direktīvas 2006/126²⁸⁶ izriet, ka principā tikai tādu transportlīdzekļu vadīšanai, kas pārvietojas ar savu spēku, izņemot tos, kas pārvietojas pa sliežu ceļiem, ir nepieciešama valsts vadītāja apliecība.

Visbeidzot, attiecībā uz Direktīvas 2009/103 mērķiem Tiesa uzsver, ka šīs direktīvas nolūks ir nodrošināt, lai negadījumos, kurus izraisa mehāniskie transportlīdzekļi, pret cietušajām personām būtu līdzvērtīga attieksme neatkarīgi no tā, kurā vietā Savienības teritorijā negadījums noticis, un līdz ar to nodrošināt arī to aizsardzību.

Tomēr nešķiet, ka tādas ierīces, kuras darbina ne tikai mehāniskā enerģija un kuras tādējādi nevar braukt pa sauszemi, neizmantojot muskuļu spēku, kāds ir elektropiedziņas velosipēds, kas, neminot pedāļus, var sasniegt ātrumu 20 km/h, trešām personām varētu radīt tādas miesas bojājumus vai kaitējumu īpašumam, kas attiecībā uz to smagumu vai daudzumu būtu salīdzināms ar tiem, kurus var izraisīt motocikli, automobiļi, kravas automobiļi vai citi transportlīdzekļi, kas brauc pa sauszemi un ko darbina vienīgi mehāniskā enerģija. Pēdējie minētie transportlīdzekļi var sasniegt ievērojami lielāku par to, kādu var sasniegt ar šādām ierīcēm, un tie joprojām satiksmē tiek izmantoti pārsvarā. Tādējādi Direktīvas 2009/103 mērķis aizsargāt mehānisko transportlīdzekļu izraisītos ceļu satiksmes

²⁸⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/103/EK (2009. gada 16. septembris) par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību (OV 2009, L 263, 11. lpp.).

²⁸⁵ Direktīvas 2009/103 13. panta 1. punkta b) apakšpunktā.

²⁸⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/126/EK (2006. gada 20. decembris) par vadītāju apliecībām (OV 2006, L 403, 18. lpp.) 4. panta 1. punkts.

negadījumos cietušās personas neprasa, lai šādas ierīces ietilptu jēdzienā “transportlīdzeklis” šīs direktīvas 1. panta 1. punkta izpratnē.

3. Mehāniskie transportlīdzekļi

2023. gada 21. marta spriedums (virspalāta) *Mercedes-Benz Group* (Ar pārveidošanas ierīcēm aprīkotu transportlīdzekļu ražotāju atbildība) (C-100/21, [EU:C:2023:229](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesību aktu tuvināšana – Mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprināšana – Direktīva 2007/46/EK – 18. panta 1. punkts – 26. panta 1. punkts – 46. pants – Regula (EK) Nr. 715/2007 – 5. panta 2. punkts – Mehāniskie transportlīdzekļi – Dīzeļdzinējs – Piesārņotāju emisijas – Izplūdes gāzu recirkulācijas vārsts (EGR vārsts) – Slāpekļa oksīdu (NOx) emisiju samazināšana, kas ierobežota ar “temperatūras logu” – Pārveidošanas ierīce – Transportlīdzekļa, kas aprīkots ar prettiesisku pārveidošanas ierīci, individuāla pircēja interešu aizsardzība – Tiesības uz atlīdzinājumu, pamatojoties uz šī transportlīdzekļa ražotāja deliktatbildību – Atlīdzinājuma aprēķināšanas veids – Efektivitātes princips – LESD 267. pants – Pieņemamība – Tiesneša, kas lietu izskata vienpersoniski, vēršanās Tiesā

2014. gadā QB no autotirgotāja bija iegādājies lietotu *Mercedes-Benz* markas C 220 CDI modeļa mehānisko transportlīdzekli, kas bija aprīkots ar “Euro 5” paaudzes dīzeļdzinēju. Šis transportlīdzeklis, ko tirgū laidis automobiļu ražotājs *Mercedes-Benz Group AG* (iepriekš – *Daimler AG*), pirmoreiz bija reģistrēts 2013. gadā. Minētais transportlīdzeklis bija aprīkots ar dzinēja vadības programmatūru, kura samazina izplūdes gāzu recirkulācijas līmeni, kad āra temperatūra ir zemāka par noteiktu robežvērtību, izraisot slāpekļa oksīdu (NOx) emisiju pieaugumu. Tādējādi šī recirkulācija pilnīgi efektīva bija tikai tad, ja āra temperatūra nenokritās zemāk par šo robežvērtību (turpmāk tekstā – “temperatūras logs”).

QB cēla prasību *Landgericht Ravensburg* (Rāvensburgas apgabaltiesa, Vācija), kas ir iesniedzējtiesa, lūdzot atlīdzināt kaitējumu, ko *Mercedes-Benz Group* viņam esot nodarījusi, aprīkojot aplūkoto transportlīdzekli ar pārveidošanas ierīcēm, kuras saskaņā ar Regulu par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu²⁸⁷ ir aizliegtas.

Atgādinājumam – šīs regulas mērķis ir nodrošināt augstu vides aizsardzības līmeni un konkrētāk – ievērojami samazināt NOx emisijas no transportlīdzekļiem ar dīzeļdzinēju, lai uzlabotu gaisa kvalitāti un ievērotu piesārņojuma robežvērtības²⁸⁸. Tajā “pārveidošanas ierīce” ir definēta kā “jebkurš konstrukcijas elements, kas nosaka [konstatē] temperatūru, transportlīdzekļa ātrumu, dzinēja apgriezienus (RPM), pārnese, kolektora vakuumu vai citus parametrus, lai aktivizētu, modulētu, aizkavētu vai pārtrauktu jebkuras emisiju kontroles sistēmas daļas darbību, kas samazina emisiju kontroles sistēmas efektivitāti apstākļos, kas ir [saprātīgi] paredzami normālā transportlīdzekļa darbībā un izmantošanā”²⁸⁹. Turklāt Direktīvā, ar ko izveido sistēmu mehānisko transportlīdzekļu un

²⁸⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 715/2007 (2007. gada 20. jūnijs) par tipa apstiprinājumu mehāniskiem transportlīdzekļiem attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un komerciālajiem transportlīdzekļiem (“Euro 5” un “Euro 6”) un par piekļuvi transportlīdzekļa remonta un tehniskās apkopes informācijai (OV 2007, L 171, 1. lpp.) un konkrētāk saskaņā ar šīs regulas 5. panta 2. punktu.

²⁸⁸ Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu 1. un 6. apsvērums.

²⁸⁹ Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu 3. panta 10. punkts.

to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanai, redakcijā, kura piemērojama pamatlīstas faktiem²⁹⁰, bija ietverti administratīvie noteikumi un vispārējas tehniskas prasības, kā apstiprināt visus jaunus transportlīdzekļus, kas ir tās darbības jomā, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētas sistēmas, sastāvdaļas un atsevišķas tehniskas vienības, lai Savienībā atvieglotu to reģistrāciju, pārdošanu un nodošanu ekspluatācijā²⁹¹.

Saskaņā ar Vācijas tiesībās spēkā esošo tiesisko regulējumu priekšnoteikums Savienības tiesībām neatbilstoša mehāniskā transportlīdzekļa individuālā pircēja tiesību uz atlīdzinājumu īstenošanai ir tāda likuma pārkāpums, kura mērķis ir citas personas aizsardzība²⁹². Tāpēc iesniedzējtiesa nolēma uzdot Tiesai jautājumu, vai ar šajā lietā nozīmīgajām, pirmkārt, pamatdirektīvas²⁹³, un, otrkārt, Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu²⁹⁴ normām, papildus vispārējām interesēm, tiek aizsargātas mehāniskā transportlīdzekļa individuāla pircēja konkrētās intereses attiecībā pret tā ražotāju, ja šis transportlīdzeklis ir aprīkots ar šajā regulā aizliegtu pārveidošanas ierīci. Turklāt tai nebija skaidrs, vai saistībā ar zaudējumu atlīdzināšanu, kuri radīti transportlīdzekļa, kas aprīkots ar aizliegtu pārveidošanas ierīci, pircējam, Savienības tiesības nepieļauj, ka ieguvums no šī transportlīdzekļa faktiskās lietošanas tiek ieskaitīts minētā transportlīdzekļa iegādes cenas atmaksā, un, ja tas tā nav – ka šis ieguvums tiek aprēķināts, pamatojoties uz šī paša transportlīdzekļa pilnu iegādes cenu.

Tiesa virspalātas sastāvā sniedz būtiskus precizējumus jautājumā par tādu pircēju tiesībām uz atlīdzinājumu, kas iegādājušies transportlīdzekļus, kuru dzinēji ir aprīkoti ar neatļautu pārveidošanas ierīci, kam ir mērķis samazināt NOx daļiņu piesārņojošo emisiju kontroles sistēmas efektivitāti.

Tiesas vērtējums

Iesākumā Tiesa vērš uzmanību uz to, ka iesniedzējtiesai, pirmkārt, vajadzības gadījumā ņemot vērā Tiesas judikatūru, ir jāizlemj, vai programmatūra, ar kuru ir aprīkots QB iegādātais transportlīdzeklis, ir “pārveidošanas ierīce” Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu izpratnē.

Otrkārt, tā atgādina, ka pārveidošanas ierīču izmantošanas aizliegumam, kas samazina emisijas kontroles sistēmu efektivitāti, ir trīs izņēmumi, no kuriem vienīgais šajā lietā nozīmīgais izņēmums attiecas uz gadījumu, kad “šādas ierīces nepieciešamību attaisno motora aizsardzība pret bojājumiem vai negadījumiem un droša transportlīdzekļa darbība”²⁹⁵. Lai šīs ierīces [uzstādīšanai] būtu pamatojums, šai ierīcei ir strikti jāatbilst nepieciešamībai izvairīties no tūlītējiem dzinēja bojājuma vai negadījuma riskiem, kuri ir tik nopietni, ka izraisa konkrētu apdraudējumu ar minēto ierīci aprīkotā transportlīdzekļa braukšanas laikā. Piedevām situācija – kad pārveidošanas ierīcei normālos

²⁹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/46/EK (2007. gada 5. septembris), ar ko izveido sistēmu mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanai (OV 2007, L 263, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2009. gada 7. maija Regulu (EK) Nr. 385/2009 (OV 2009, L 118, 13. lpp.) (turpmāk tekstā – “pamatdirektīva”).

²⁹¹ Pamatdirektīvas 1. pants.

²⁹² *Bürgerliches Gesetzbuch* (Civillodekss) 823. panta 2. punkts.

²⁹³ Proti, pamatdirektīvas 18. panta 1. punkts, 26. panta 1. punkts un 46. pants.

²⁹⁴ Proti, Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu 5. panta 2. punkta a) apakšpunkts.

²⁹⁵ Izņēmums, kas ietverts Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā.

braukšanas apstākļos būtu jādarbojas gada lielāko daļu, lai dzinējs tiktu aizsargāts pret bojājumiem vai negadījumiem un lai nodrošinātu transportlīdzekļa drošu darbību, – būtu acīmredzami pretrunā šajā regulā izvirzītajam vides aizsardzības mērķim un tādējādi nevar būt pamatota. Arī šajā ziņā nepieciešamais fakts vērtējums, lai piemērotu šos nosacījumus, ir jāveic iesniedzējtiesai.

Galvenokārt, pirmām kārtām, Tiesa nospriež, ka ar pamatdirektīvas un Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu atbilstošajām normām, tās aplūkojot kopsakarā, papildus vispārējām interesēm, tiek aizsargātas mehāniskā transportlīdzekļa individuālā pircēja konkrētās intereses attiecībā pret tā ražotāju, ja šis transportlīdzeklis ir aprīkots ar pārveidošanas ierīci, kas saskaņā ar šīs regulas normām ir aizliegta.

Proti, Tiesa atgādina, ka tādu pārveidošanas ierīču izmantošanas aizliegumam, kas samazina emisiju kontroles sistēmu efektivitāti, ir vispārējs mērķis nodrošināt augstu vides aizsardzības līmeni un ka tieši centienos sasniegt šo vispārējo mērķi iekļaujas ražotāju pienākums sniegt patērētājiem un lietotājiem lietišķu un precīzu informāciju par transportlīdzekļu vairāk vai mazāk piesārņojošo raksturu brīdī, kad viņi pieņem lēmumus par pirkumu. Piedevām transportlīdzekļiem, kas ietilpst pamatdirektīvas piemērošanas jomā, ir jābūt tipa apstiprinājumam un šo apstiprinājumu var piešķirt tikai tad, ja attiecīgais transportlīdzekļa tips atbilst Regulas par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu normām, it īpaši tām, kuras attiecas uz piesārņotāju emisijām.

Tiesa piebilst, ka atbilstoši pamatdirektīvai papildus šīm ražotājiem noteiktajām prasībām attiecībā uz EK tipa apstiprinājumu, ražotājiem ir jāizsniedz transportlīdzekļa individuālajam pircējam arī atbilstības sertifikāts. Saskaņā ar pamatdirektīvu šis sertifikāts ir obligāts nosacījums transportlīdzekļa reģistrācijai un pārdošanai vai nodošanai ekspluatācijā. Turklāt pamatdirektīvā paredzētajām sankcijām ir jāgarantē, lai transportlīdzekļa pircējam būtu atbilstības sertifikāts, kas ļautu tam reģistrēt transportlīdzekli jebkurā dalībvalstī bez nepieciešamības sniegt papildu tehnisko dokumentāciju. Šis pircējs tādējādi var pamatoti sagaidīt, ka Regula par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu ir ievērota. No tā Tiesa secina, ka ar pamatdirektīvu, to aplūkojot kopsakarā ar Regulu par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu, ir izveidota tieša saikne starp automobiļu ražotāju un mehāniskā transportlīdzekļa individuālo pircēju, lai pēdējam minētajam garantētu, ka šis transportlīdzeklis atbilst atbilstošajiem Savienības tiesību aktiem.

Šajā ziņā Tiesa konstatē – nav izslēgts, ka transportlīdzekļa tipu, uz kuru attiecas EK tipa apstiprinājums, kas ļauj šo transportlīdzekli izmantot ceļu satiksmē, apstiprinātāja iestāde var apstiprināt arī tad, ja tādas programmatūras kā pamatlīnija aplūkotā esamība tai nav tikusi atklāta. Pamatdirektīvā ir paredzēta situācija, kad transportlīdzekļa konstrukcijas elementa prettiesiskums, piemēram, no Regulā par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu noteikto prasību skatpunkta, tiek atklāts tikai pēc šīs apstiprināšanas. Tādējādi pārveidošanas ierīces, ar kuru aprīkots mehāniskais transportlīdzeklis, prettiesiskums, kas atklāts pēc šī transportlīdzekļa EK tipa apstiprināšanas, var likt apšaubīt šīs apstiprināšanas spēkā esamību un līdz ar to – atbilstības sertifikāta spēkā esamību, ņemot vērā, ka šī sertifikāta uzdevums ir apliecināt, ka šis attiecīgās sērijas transportlīdzeklis, kurš pieder pie apstiprināta tipa, ražošanas laikā ir atbilstis visiem normatīvajiem aktiem. Šis prettiesiskums tādējādi var radīt nenoteiktību attiecībā uz iespēju reģistrēt, pārdot vai nodot ekspluatācijā minēto transportlīdzekli un galu galā nodarīt kaitējumu ar aizliegtu pārveidošanas ierīci aprīkota transportlīdzekļa pircējam.

Otrām kārtām, atbildot uz jautājumu, vai Savienības tiesības būtībā ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kuri radīti transportlīdzekļa, kas aprīkots ar aizliegtu pārveidošanas ierīci, pircējam, tās nepieļauj, ka ieguvums no šī transportlīdzekļa faktiskās lietošanas tiek ieskaitīts minētā transportlīdzekļa iegādes cenas atmaksā, un, ja tas tā nav – ka šis ieguvums tiek aprēķināts, pamatojoties uz šī paša transportlīdzekļa pilnu iegādes cenu, Tiesa nospriež – tā kā šajā jomā nav Savienības tiesību normu, attiecīgās dalībvalsts tiesībās ir jāparedz noteikumi par tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kas faktiski ir radīti ar šādu ierīci aprīkota transportlīdzekļa pircējam, ar nosacījumu, ka šis atlīdzinājums ir pienācīgs attiecībā pret nodarīto kaitējumu.

Pirmkārt, Tiesa atgādina tās sniegto interpretāciju, saskaņā ar kuru ar pamatdirektīvu ir aizsargātas mehāniskā transportlīdzekļa individuālā pircēja konkrētās intereses attiecībā pret tā ražotāju, ja šis transportlīdzeklis ir aprīkots ar aizliegtu pārveidošanas ierīci, un tādējādi tam ir tiesības uz to, lai minētais transportlīdzeklis nebūtu ar to aprīkots. Otrkārt, tā uzsver, ka pamatdirektīvā un Regulā par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu ir paredzēts, ka to tiesību normu neievērošanas gadījumā dalībvalstīm ir jānosaka sankcijas, kurām ir jābūt iedarbīgām, efektīvām, samērīgām un preventīvām. Tāpēc dalībvalstīm ir jāparedz, ka mehāniskā transportlīdzekļa, kas aprīkots ar aizliegtu pārveidošanas ierīci, pircējam ir tiesības uz atlīdzinājumu no šī transportlīdzekļa ražotāja. Šādas atlīdzinājuma saņemšanas kārtības noteikšana, protams, ir katras dalībvalsts ziņā. Taču Tiesa precizē, ka efektivitātes principam neatbilstu tāds valsts tiesiskais regulējums, kas praktiski padara neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinā mehāniskā transportlīdzekļa pircējam pienācīga atlīdzinājuma saņemšanu par zaudējumiem, kas tam radušies tāpēc, ka šī transportlīdzekļa ražotājs ir pārkāpis pārveidošanas ierīču izmantošanas aizliegumu. Ņemot to vērā, Tiesa atgādina, ka tiesas ir pilnvarotas sekot tam, lai Savienības tiesību sistēmā garantēto tiesību aizsardzība neizraisītu tiesību subjektu nepamatotu iedzīvošanos. Tādējādi iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai ieguvuma no attiecīgā transportlīdzekļa faktiskās lietošanas ieskaits nodrošina pircējam pienācīgu atlīdzinājumu, ja ir pierādīts, ka šim pircējam ir nodarīts kaitējums, kurš ir saistīts ar aizliegtas pārveidošanas ierīces uzstādīšanu tā transportlīdzeklī.

4. Ģenētiski modificētu organismu (ĢMO) izplatīšana

2023. gada 7. februāra spriedums (virspalāta) *Confédération paysanne* u.c. (*In vitro* nejaušā mutāģenēze) (C-688/21, [EU:C:2023:75](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Ģenētiski modificētu organismu apzināta izplatīšana – Direktīva 2001/18/EK – 3. panta 1. punkts – I B pielikuma 1. punkts – Piemērošanas joma – Atbrīvojumi – Ģenētiskās modifikācijas paņēmieni/metodes, kuras tradicionāli tiek izmantotas un kuru drošums jau sen ir atzīts – “*In vitro*” nejaušā mutāģenēze

Confédération paysanne (Francijas lauksaimnieku savienība) un astoņas apvienības, kuru mērķis ir vides aizsardzība un informācijas izplatīšana par apdraudējumu, ko rada ģenētiski modificēti organismi (ĢMO), 2015. gadā cēla prasību *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija) par noteiktu mutāģenēzes²⁹⁶ metožu vai paņēmienu izslēgšanu no Direktīvas 2001/18²⁹⁷ par ĢMO apzinātu izplatīšanu vidē transponēšanai paredzētā Francijas tiesiskā regulējuma piemērošanas jomas. Šajā kontekstā *Conseil d'État* (Valsts padome) iesniedza Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas ir pamatā 2018. gadā pasludinātajam spriedumam *Confédération paysanne* u.c. (C-528/16)²⁹⁸.

Šī lieta ir turpinājums minētajam spriedumam, kurā Tiesa atzina, ka no Direktīvas 2001/18 piemērošanas jomas ir izslēgti tikai tie organismi, kas radīti ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuras tradicionāli ir tikušas izmantotas vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts. *Conseil d'État* (Valsts padome) no minētā sprieduma secināja, ka Direktīvas 2001/18 piemērošanas

²⁹⁶ Metode, kas ar ķīmisku vai fizikālu faktoru palīdzību ļauj mutācijas mākslīgi izraisīt daudz lielākā tempā (1000 līdz 10 000 reižu ātrāk) nekā noris spontānās mutācijas.

²⁹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/18/EK (2001. gada 12. marts) par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē un Padomes Direktīvas 90/220/EEK atcelšanu (OV 2017, L 106, 1. lpp.).

²⁹⁸ Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Confédération paysanne* u.c. (C-528/16, [EU:C:2018:583](#)).

jomā ir jāiekļauj organismi, kas radīti ar paņēmieniem/metodēm, kuras ir parādījušās vai galvenokārt attīstījušās pēc šīs direktīvas pieņemšanas datuma, tostarp ar “*in vitro* nejaušās mutaģenēzes” metodēm²⁹⁹. Tādējādi *Conseil d'État* (Valsts padome) izdeva rīkojumu un, lai nodrošinātu tā izpildi, Francijas valdība tostarp izstrādāja dekrēta projektu par grozījumiem to ĢMO iegūšanas metožu sarakstā, kas tradicionāli tikušas izmantotas, neapdraudot sabiedrības veselību vai vidi. Šajā dekrēta projektā bija paredzēts, ka ir jāuzskata – nejaušā mutaģenēze, izņemot *in vitro* nejaušo mutaģenēzi, pieder pie šādas izmantošanas.

Pēc minētā dekrēta projekta paziņošanas³⁰⁰ Eiropas Komisija sniedza sīki izstrādātu atzinumu, kurā tā norādīja, ka no Savienības tiesību skatpunkta un ievērojot jaunākās zinātnes atziņas *in vivo* nejaušo mutaģenēzi nošķirt no *in vitro* nejaušās mutaģenēzes nav pamatoti. Tā kā Francijas iestādes nebija pieņēmušas dekrēta projektu, *Confédération paysanne* un vides aizsardzības apvienību grupa atkārtoti vērsās *Conseil d'État* (Valsts padome), lai panāktu izdotā rīkojuma izpildi.

Augstākā administratīvā tiesa uzskatīja, ka tai ir jāsaņem precizējumi par sprieduma *Confédération paysanne* u.c. tvērumu, lai noteiktu, vai, ņemot vērā *in vitro* nejaušās mutaģenēzes iezīmes un lietojumus, ir jāuzskata, ka šis paņēmiens/metode ietilpst Direktīvas 2001/18 piemērošanas jomā. Tāpēc tā vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Spriedumā, kas pasludināts virspalātas sastāvā, Tiesa precizē nosacījumus, ar kādiem no Direktīvā 2001/18 paredzētā atbrīvojuma³⁰¹ principā ir izslēgti organismi, kuri ir radīti, piemērojot mutaģenēzes paņēmieni/metodi, kas balstīta uz to pašu kārtību, kādā mutagēns izmaina attiecīgā organisma ģenētisko materiālu, kā mutaģenēzes paņēmiens/metode, kura tradicionāli tiek izmantota vairākiem lietojumiem un kuras drošums jau sen ir atzīts, bet kas no šī otrā mutaģenēzes paņēmiena/metodes atšķiras ar citām iezīmēm.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa uzsver, ka Direktīvā 2001/18 paredzētā atbrīvojuma tvēruma ierobežošana attiecībā uz tā piemērošanu mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, atsaucoties uz divkāršu kritēriju – pirmām kārtām, tradicionālu izmantošanu vairākiem lietojumiem un, otrām kārtām, sen atzītu drošumu³⁰², ir cieši saistīta ar pašu šīs direktīvas mērķi³⁰³, proti, cilvēku veselības un vides aizsardzību atbilstoši piesardzības principam. Šī divkāršā kritērija piemērošana tādējādi ļauj pārliecināties, ka, pamatojoties uz mutaģenēzes paņēmiena/metodes ilglaicīgo izmantošanu, kā arī lietojumu daudzveidību un

²⁹⁹ Kā nejaušo mutaģenēzi apzīmē procesu, kurā pēc tam, kad ar ķīmisku vai fizikālu faktoru palīdzību ir tikušas mākslīgi izraisītas mutācijas daudz lielākā tempā nekā noris spontānās mutācijas, mutācijas organismos tiek rosinātas nejauši. *In vitro* nejauša mutaģenēze ir metode, kurā *in vitro* kultivētu augu šūnas tiek pakļautas ķīmiskiem vai fizikāliem mutagēniem, atšķirībā no nejaušās *in vivo* mutaģenēzes, kas tiek veikta attiecībā uz veselīgiem augiem vai augu daļām.

³⁰⁰ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2015/1535 (2015. gada 9. septembris), ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko noteikumu un informācijas sabiedrības pakalpojumu noteikumu jomā (OV 2015, L 241, 1. lpp.).

³⁰¹ Atbrīvojums, kas paredzēts Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punktā kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu. Saskaņā ar šo tiesību normu šo direktīvu nepiemēro attiecībā uz organismiem, kas radīti, izmantojot ģenētiskās modifikācijas metodes, kuras uzskaitītas tās I B pielikumā un pie kurām pieder mutaģenēze.

³⁰² Šo divkāršo kritēriju Tiesa ir izstrādājusi spriedumā *Confédération paysanne* u.c. (C-528/16).

³⁰³ Saskaņā ar Direktīvas 2001/18 1. pantu tās mērķis ir atbilstoši piesardzības principam aizsargāt cilvēku veselību un vidi, pirmkārt, kad ĢMO tiek apzināti izplatīti vidē tādos nolūkos, kas nav laišana tirgū Savienībā, un, otrkārt, kad tirgū Savienībā tiek laisti produkti, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem.

pieejamo informāciju par tās/tā drošumu, ar šo paņēmieni/metodi radīti organismi var tikt izplatīti vidē vai laisti tirgū Eiropas Savienībā, neuzskatot par absolūti nepieciešamu nelabvēlīgas iedarbības uz cilvēku veselību un vidi novēršanas nolūkā uz šiem organismiem attiecināt risku novērtēšanas procedūras³⁰⁴.

Šajā kontekstā Tiesa konstatē, ka atbrīvojuma no Direktīvas 2001/18 piemērošanas jomas vispārēja paplašināšana, tā piemērošanu attiecinot uz organismiem, kuri ir radīti, piemērojot mutagēzes paņēmieni/metodi, kas balstīta uz to pašu kārtību, kādā mutagēns izmaina attiecīgā organisma ģenētisko materiālu, kā mutagēzes paņēmieni/metode, kura tradicionāli tiek izmantota vairākiem lietojumiem un kuras drošums jau sen ir atzīts, bet kas šo kārtību papildina ar citām iezīmēm, kuras atšķiras no šī otrā mutagēzes paņēmiena/metodes iezīmēm, neatbilstu Savienības likumdevēja nodomam.

Tādu organismu izplatīšana vidē vai laišana tirgū, neveicot risku novērtējuma procedūru, kas radīti ar šādu mutagēzes paņēmieni/metodi, dažkārt attiecīgā gadījumā var izraisīt neatgriezenisku un vairākas dalībvalstis ietekmējošu nelabvēlīgu iedarbību uz cilvēku veselību un vidi, pat tad, ja šīs iezīmes nav saistītas ar kārtību, kādā mutagēns izmaina attiecīgā organisma ģenētisko materiālu.

Tomēr, uzskatot, ka organismi, kas radīti, piemērojot mutagēzes paņēmieni/metodi, kura tradicionāli ir tikusi izmantota vairākiem lietojumiem un kuras drošums jau sen ir atzīts, noteikti ietilpst Direktīvas 2001/18 piemērošanas jomā, kad šis paņēmieni/metode ir kaut kādā veidā izmainīta, varētu tikt lielā mērā atņemta lietderīgā iedarbība šajā direktīvā paredzētajam atbrīvojumam. Šāda interpretācija varētu pārmērīgi apgrūtināt jebkādu mutagēzes paņēmieni/metodu pielāgošanu, lai gan šī interpretācija nav nepieciešama, lai īstenotu minētajā direktīvā izvirzīto cilvēku veselības un vides aizsardzības mērķi atbilstoši piesardzības principam.

Tādējādi Tiesa uzskata – apstāklis, ka mutagēzes paņēmieni/metode ietver vienu vai vairākas iezīmes, kas atšķiras no tāda mutagēzes paņēmiena/metodes iezīmēm, kura tradicionāli tiek izmantota vairākiem lietojumiem un kuras drošums jau sen ir atzīts, Direktīvā paredzētā atbrīvojuma nepiemērošanu var pamatot tikai ar nosacījumu, ka ir konstatēts, ka šīs iezīmes var izraisīt attiecīgā organisma ģenētiskā materiāla modifikācijas, kas pēc to rakstura vai rašanās tempa atšķiras no tām, kuras izriet no šī otrā mutagēzes paņēmiena/metodes piemērošanas.

To paturot prātā, savas analīzes pēdējā daļā Tiesa aplūko atšķirību starp *in vivo* un *in vitro* mutagēzes metodēm, kas ir pamatlietas centrā. Šajā ziņā, analizējusi Direktīvā 2001/18 paredzēto režīmu attiecībā uz paņēmieniem/metodēm, kas saistīti ar *in vitro* kultūrām, tā norāda – uzskatot, ka *in vitro* kultūrām raksturīgās iedarbības dēļ organisms, kas radīts, *in vitro* piemērojot mutagēzes paņēmieni/metodi, kura sākotnēji ir tikusi izmantota *in vivo*, ir izslēgts no Direktīvā 2001/18 paredzētā atbrīvojuma, netiktu ievērots fakts, ka Savienības likumdevējs nav uzskatījis, ka šai raksturīgajai iedarbībai ir nozīme, definējot šīs direktīvas piemērošanas jomu. Tiesa it īpaši norāda, ka ar Direktīvu 2001/18 ir paredzēts no šajā direktīvā paredzētā ĢMO kontroles režīma izslēgt vairākas ģenētiskās modifikācijas metodes, kas ietver *in vitro* kultūru izmantošanu.

³⁰⁴ Minētas attiecīgi Direktīvas 2001/18 B daļā un C daļā.

5. Kompleksi ceļojumi, kompleksas brīvdienas un kompleksas ekskursijas

2023. gada 8. jūnija spriedums UFC – *Que choisir* un CLCV (C-407/21, [EU:C:2023:449](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Kompleksie ceļojumi un saistīti ceļojumu pakalpojumi – Direktīva (ES) 2015/2302 – 12. panta 2.–4. punkts – Kompleksā ceļojuma līguma izbeigšana – Nenovēršami un ārkārtas apstākļi – Covid-19 pandēmija – Attiecīgā ceļotāja veikto maksājumu saistībā ar komplekso pakalpojumu atmaksāšana – Atmaksāšana naudas summas veidā vai atlīdzināšana ar līdzvērtīgu summu kredīta (“vaučera”) veidā – Pienākums veikt atmaksāšanu šim ceļotājam ne vēlāk kā 14 dienu laikā pēc attiecīgā līguma izbeigšanas – Pagaidu atkāpe no šā pienākuma – Tāda lēmuma seku pielāgošana laikā, kurš pieņemts saskaņā ar valsts tiesībām un ar kuru tiek atcelts minētajam pienākumam pretrunā esošs valsts tiesiskais regulējums

Covid-19 pandēmijas kontekstā Francijas valdība pieņēma tiesisko regulējumu ar mērķi komplekso ceļojumu organizatorus uz laiku atbrīvot no to pienākuma kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanas gadījumā atmaksāt ceļotāju veiktos maksājumus³⁰⁵. Divas patērētāju tiesību aizsardzības apvienības *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija) lūdza atcelt šo tiesisko regulējumu, apgalvojot, ka netiek ievērotas šāda veida līgumu noslēgušo ceļotāju tiesības “nenovēršamu un ārkārtas apstākļu” iestāšanās gadījumā to izbeigt un saņemt visu saistībā ar šo ceļojumu veikto maksājumu atmaksu ne vēlāk kā 14 dienas pēc šīs līguma izbeigšanas, kā tas paredzēts direktīvā par kompleksiem ceļojumiem³⁰⁶.

Šī tiesa it īpaši pauž šaubas par šajā direktīvā paredzētā jēdziena “atmaksāšana” interpretāciju, kā arī par valsts tiesiskā regulējuma, ar kuru ceļojumu organizatori uz laiku tiek atbrīvoti no viņu pienākuma veikt atmaksāšanu, saderību ar šo direktīvu.

Spriedumā Tiesa precizē “atmaksāšanas” jēdzienu direktīvas par kompleksiem ceļojumiem kontekstā. Turklāt tā lemj par valsts tiesiskā regulējuma nesaderību ar šo direktīvu³⁰⁷ par valsts nolēmuma par šī tiesiskā regulējuma – kas atzīts par nesaderīgu ar Savienības tiesībām – atcelšanu seku pielāgošanu laikā.

³⁰⁵ Saskaņā ar 2020. gada 25. marta Rīkojuma Nr. 2020-315 par atsevišķu tūrisma ceļojumu un uzturēšanās līgumu atcelšanas nenovēršamu vai ārkārtas apstākļu vai nepārvaramas varas gadījumā finanšu nosacījumiem 1. pantu ceļojumu organizatoriem attiecībā uz līgumu “izbeigšanu”, par kuru paziņots laikā no 2020. gada 1. marta līdz 15. septembrim, bija atļauts izpildīt savu atlīdzināšanas pienākumu, ne vēlāk kā 3 mēnešus pēc paziņojuma par attiecīgā kompleksā ceļojuma līguma “izbeigšanu” piedāvājot attiecīgajam ceļotājam vaučeru par summu, kas atbilst par šo komplekso pakalpojumu veikto maksājumu apmēram, un šāds piedāvājums bija spēkā 18 mēnešus.

³⁰⁶ Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK (OV 2015, L 326, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “direktīva par kompleksiem ceļojumiem”), 12. pantu. Saskaņā ar šī panta 2. punkta pirmo teikumu ceļotājam ir tiesības izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu pirms kompleksā pakalpojuma sākuma, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, ja galamērķa vietā vai tās tiešā tuvumā ir izveidojušies “nenovēršami un ārkārtēji apstākļi”, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma sniegšanu vai kas būtiski ietekmē pasažieru pārvadāšanu uz galamērķi.

³⁰⁷ Skat. it īpaši direktīvas par kompleksiem ceļojumiem 4. pantu un 12. panta 2.–4. punktu.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa uzskata, ka saskaņā ar gramatisko interpretāciju "atmaksāšanas" jēdziens direktīvas par kompleksiem ceļojumiem izpratnē³⁰⁸ ir saprotams vienīgi kā saistībā ar komplekso ceļojumu veikto maksājumu atlīdzināšana naudas summas veidā. Iespēja aizstāt šo pienākumu samaksāt naudas summu ar cita veida pakalpojumu, piemēram, vaučeru piedāvājumu, šajā direktīvā nav skaidri paredzēta. Šīs tiesības uz atmaksāšanu naudā, ar kuru patērētāji var brīvi rīkoties, sekmē viņu interešu aizsardzības mērķi.

Otrām kārtām, Tiesa nospriež, ka direktīva par kompleksiem ceļojumiem³⁰⁹ nepieļauj to, ka Covid-19 pandēmijas kontekstā komplekso ceļojumu organizatori tiek uz laiku atbrīvoti no pienākuma atmaksāt attiecīgajiem ceļotājiem ne vēlāk kā 14 dienas pēc līguma izbeigšanas visus saistībā ar izbeigto līgumu veiktos maksājumus. Šis secinājums paliek nemainīgs arī tad, ja šāda tiesiskā regulējuma mērķis ir izvairīties no tā, ka gaidāmo atmaksas pieprasījumu lielā skaita dēļ tiek ietekmēta šo ceļojumu organizatoru maksātspēja tādā mērā, ka tiek apdraudēta to pastāvēšana, un tādējādi saglabāt attiecīgās nozares dzīvotspēju.

Vispirms Tiesa analizē "nenovēršamu un ārkārtas apstākļu" jēdzienu³¹⁰. Piemērojot tiesiskās drošības principu un ņemot vērā patērētāju aizsardzību, šis jēdziens var aptvert Covid-19 pandēmiju, jo tas atklāj, ka pastāv "ievērojami riski cilvēka veselībai"³¹¹, un tas var tikt piemērots komplekso ceļojuma līgumu izbeigšanai, ja tā ir balstīta uz šāda notikuma izraisītām sekām.

Turpinājumā Tiesa uzsver, ka jēdziens "nenovēršami un ārkārtas apstākļi" līdzinās jēdzienam "nepārvarama vara" un, ņemot vērā direktīvas par kompleksiem ceļojumiem sagatavošanas darbus, ir šī pēdējā minētā jēdziena pilnīga īstenošana šīs direktīvas nolūkā. Tādējādi dalībvalstis, pamatojoties uz nepārvaramu varu un kaut vai īslaicīgi, komplekso ceļojumu organizatorus nevar atbrīvot no šajā direktīvā paredzētā atmaksāšanas pienākuma, jo nekādi izņēmumi no šī pienākuma imperatīvā rakstura tajā nav paredzēti.

Visbeidzot, pat pieņemot, ka dalībvalstis savās valsts tiesās varētu norādīt, ka valsts tiesiskā regulējuma neatbilstība direktīvas normām ir pamatota ar nepārvaramu varu, Tiesa precizē, ka tāds valsts tiesiskais regulējums, kas tādas pasaules mēroga veselības krīzes kā Covid-19 pandēmija apstākļos ļauj komplekso ceļojumu organizatorus atbrīvot no viņu pienākuma atmaksāt attiecīgajiem ceļotājiem maksājumus, kas veikti saistībā ar komplekso ceļojumu, neatbilst nosacījumiem, kas reglamentē dalībvalstu atsaukšanos uz nepārvaramu varu.

³⁰⁸ Skat. it īpaši direktīvas par kompleksiem ceļojumiem 12. panta 2. un 3. punktu. Šī panta 2. punkta otrajā teikumā paredzēts, ka, ja kompleksā ceļojuma līgums tiek izbeigts, ceļotājam ir tiesības uz pilnīgu visu par komplekso pakalpojumu veikto maksājumu atmaksu. Turklāt saskaņā ar šīs pašas direktīvas 4. pantu un 12. panta 3. punkta b) apakšpunktu, ja attiecīgais ceļojuma organizators nespēj izpildīt komplekso ceļojuma līgumu "nenovēršamu un ārkārtas apstākļu dēļ", viņš var šo līgumu izbeigt un pilnībā atmaksāt šim ceļotājam visus par šo komplekso pakalpojumu veiktos maksājumus bez nepamatotas kavēšanās un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā 14 dienu laikā pēc kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanas.

³⁰⁹ Skat. direktīvas par kompleksiem ceļojumiem 4. pantu un 12. panta 2.–4. punktu.

³¹⁰ Kāds tas paredzēts direktīvas par kompleksiem ceļojumiem 12. panta 2. punktā un 3. punkta b) apakšpunktā. Jēdziens "nenovēršami un ārkārtas apstākļi" šīs direktīvas 3. panta 12. punktā ir definēts kā "situācija, kura nepakļaujas tās līgumslēdzējas puses kontrolei, kas atsaucas uz šādu situāciju, un kuras sekas nebūtu bijis iespējams novērst pat tad, ja būtu veikti visi saprātīgi iespējamie pasākumi".

³¹¹ Atbilstoši direktīvas par kompleksiem ceļojumiem 31. apsvērumam, kurā precizēts jēdziena "nenovēršami un ārkārtas apstākļi" tvērums, ievērojami riski cilvēka veselībai ietilpst šajā jēdzienā.

Tādējādi, pirmkārt, lai gan Covid-19 pandēmija attiecas uz apstākļiem, kas nav saistīti ar attiecīgo dalībvalsti un ir ārkārtēji un neparedzami, tāds valsts tiesiskais regulējums, ar kuru visi komplekso ceļojumu organizatori ir vispārīgi atbrīvoti no atlīdzināšanas pienākuma, pēc savas būtības nevar tikt attaisnots ar nepārvaramu varu. Ar šī atmaksāšanas pienākuma vispārīgu pagaidu apturēšanu netiek ņemta vērā attiecīgo ceļojumu organizatoru konkrētā un individuālā finansiālā situācija. Otrkārt, nav pierādīts, ka no finansiālajām sekām, kuras bija paredzēts novērst ar šo tiesisko regulējumu, nebūtu bijis iespējams izvairīties citādi kā vien pārkāpjot direktīvu par kompleksiem ceļojumiem, it īpaši, veicot noteiktus valsts atbalsta pasākumus. Treškārt, tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts atbrīvot komplekso ceļojumu organizatorus no to atmaksas pienākuma laikposmā, kas var sasniegt 21 mēnesi no brīža, kad paziņots par attiecīgā kompleksā ceļojuma līguma "izbeigšanu", acīmredzami nav veidots tā, lai tā sekas ierobežotu, tās attiecinot uz laikposmu, kas nepieciešams, lai novērstu grūtības, ko radījis tāds notikums, uz kuru var attiekties nepārvarama vara.

Trešām kārtām un visbeidzot, Tiesa atgādina, ka, ja valsts tiesā atbilstoši valsts tiesībām tiek celta prasība atcelt valsts tiesisko regulējumu, kuru tā uzskata par tādu, kas ir pretrunā Savienības tiesībām, tai šis tiesiskais regulējums ir jāatceļ. Šajā lietā Tiesa precizē, pirmkārt, ka Covid-19 pandēmijas izraisītais komplekso ceļojumu nozarē darbojošos uzņēmēju ekonomisko interešu apdraudējums nav salīdzināms ar primāriem apsvērumiem, kas saistīti ar vides aizsardzību vai attiecīgās dalībvalsts elektroenerģijas apgādi un kas ir ārkārtas apstākļi, attiecībā uz kuriem tā turklāt valsts tiesām ir atzinusi iespēju pielāgot laikā un pielāgot vispār tādu savu lēmumu sekas, ar kuriem tiek atcelts valsts tiesiskais regulējums, kas atzīts par nesaderīgu ar Savienības tiesībām. Otrkārt, Tiesa norāda, ka nešķiet, ka tāda valsts tiesiskā regulējuma atcelšanai, kurš dalībvalstīm ļauj Covid-19 pandēmijas kontekstā komplekso ceļojumu organizatorus atbrīvot no to pienākuma veikt atmaksāšanu, būtu tik būtiskas nelabvēlīgas sekas komplekso ceļojumu nozarē, ka tā seku saglabāšana būtu nepieciešama, lai aizsargātu šīs nozares uzņēmēju finansiālās intereses. Līdz ar to lojālas sadarbības princips³¹² neļauj valsts tiesai, kas izskata prasību atcelt valsts tiesisko regulējumu, kurš ir pretrunā direktīvai par kompleksiem ceļojumiem, pielāgot sava lēmuma, ar kuru ir atcelts šis valsts tiesiskais regulējums, sekas laikā.

³¹² Kas paredzēts LES 4. panta 3. punktā.

XI. Internets un e-komercija

2023. gada 9. novembra spriedums *Google Ireland u.c. (C-376/22, EU:C:2023:835)*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2000/31/EK – Informācijas sabiedrības pakalpojumi – 3. panta 1. punkts – Izcelsmes dalībvalsts noteikumi par kontroli – 3. panta 4. punkts – Atkāpe no informācijas sabiedrības pakalpojumu brīvas aprites principa – Jēdziens “pasākumi, kas pieņemti attiecībā uz noteiktu informācijas sabiedrības pakalpojumu” – 3. panta 5. punkts – Iespēja steidzamības gadījumā “a posteriori” paziņot par pasākumiem, kas ierobežo informācijas sabiedrības pakalpojumu brīvu apriti – Nepaziņošana – Šo pasākumu attiecināmība – Dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar kuru komunikācijas platformu pakalpojumu sniedzējiem neatkarīgi no tā, vai tie veic uzņēmējdarbību tās teritorijā, ir noteikts pienākumu kopums iespējami nelikumīga satura kontroles un paziņošanas jomā – Direktīva 2010/13/ES – Audiovizuālo mediju pakalpojumi – Video koplietošanas platformas pakalpojums

Google Ireland Limited, Meta Platforms Ireland Limited un Tik Tok Technology Limited ir Īrijā reģistrētas sabiedrības, kas tostarp Austrijā sniedz komunikācijas platformu pakalpojumus.

Kommunikationsbehörde Austria (KommAustria) (Austrijas Komunikāciju regulators) ar 2021. gadā pieņemtiem lēmumiem atzina, ka šīs trīs minētās sabiedrības ietilpst Austrijas likuma³¹³ piemērošanas jomā.

Šīs sabiedrības, uzskatīdamas, ka šis Austrijas likums, ar ko komunikācijas platformu pakalpojumu sniedzējiem neatkarīgi no tā, vai tie veic uzņēmējdarbību Austrijā vai citur, ir noteikts pienākumu kopums iespējami nelikumīga satura kontroles un paziņošanas jomā, tām nebūtu jāpiemēro, cēla prasības par *KommAustria* lēmumiem. Šīs prasības pirmajā instancē tika noraidītas.

Pēc šīs noraidīšanas minētās sabiedrības iesniedza kasācijas sūdzības *Verwaltungsgerichtshof* (Augstākā administratīvā tiesa, Austrija). Lai pamatotu šīs revīzijas sūdzības, tās tostarp apgalvo, ka ar Austrijas likumu ieviestie pienākumi esot nesamērīgi un nesaderīgi ar pakalpojumu sniegšanas brīvību un noteikumiem par šo pakalpojumu kontroli izcelsmes dalībvalstī (citiem vārdiem sakot, valstī, kuras teritorijā pakalpojumu sniedzējs veic uzņēmējdarbību), ko paredz Direktīva par elektronisko tirdzniecību³¹⁴.

Augstākā administratīvā tiesa, šaubīdamās par Austrijas likuma un tajā pakalpojumu sniedzējiem noteikto pienākumu atbilstību Direktīvai par elektronisko tirdzniecību, kurā ir paredzēta iespēja dalībvalstij, kas nav izcelsmes dalībvalsts, ar konkrētiem nosacījumiem atkāpties no informācijas sabiedrības pakalpojumu brīvas aprites principa, vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par šīs direktīvas interpretāciju.

Spriedumā Tiesa spriež par jautājumu, vai informācijas sabiedrības pakalpojumu galamērķa dalībvalsts var atkāpties no šo pakalpojumu brīvas aprites, veicot ne tikai individuālus un konkrētus

³¹³ Proti, *Bundesgesetz über Maßnahmen zum Schutz der Nutzer auf Kommunikationsplattformen (Kommunikationsplattformen-Gesetz)* (Federālais likums par komunikācijas platformu lietotāju aizsardzības pasākumiem) (*BGBI. I*, 151/2020).

³¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/31/EK (2000. gada 8. jūnijs) par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (OV 2000, L 178, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – “Direktīva par elektronisko tirdzniecību”).

pasākumus, bet arī vispārīgus un abstraktus pasākumus, kuri attiecas uz noteiktu informācijas sabiedrības pakalpojumu vispārīgu kategoriju, ja šie pasākumi var ietilpt jēdzienā “pasākumi, kas pieņemti attiecībā uz noteiktu informācijas sabiedrības pakalpojumu” Direktīvas par elektronisko tirdzniecību izpratnē ³¹⁵.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa norāda, ka iespēja atkāpties no informācijas sabiedrības pakalpojumu brīvas aprites principa atbilstoši Direktīvai par elektronisko tirdzniecību attiecas uz “noteiktu informācijas sabiedrības pakalpojumu”. Šajā saistībā vārda “noteikts” izmantošana norāda, ka minētais pakalpojums ir jāsaprot kā individualizēts pakalpojums. Tādējādi dalībvalstis nevar veikt vispārīgus un abstraktus pasākumus, kas attiektos uz noteiktu informācijas sabiedrības pakalpojumu vispārīgu kategoriju un būtu vienādi piemērojami visiem šīs kategorijas pakalpojumu sniedzējiem.

Šo vērtējumu neatspēko apstāklis, ka Direktīvā par elektronisko tirdzniecību tiek izmantots jēdziens “pasākumi”. Savienības likumdevējs, atsaucoties uz tik plašu un vispārīgu jēdzienu, ir atstājis dalībvalstu ziņā to pasākumu raksturu un veidu, ko tās var veikt, lai atkāptos no informācijas sabiedrības pakalpojumu brīvas aprites principa. Savukārt atsauce uz šo jēdzienu nekādā ziņā neskar šo pasākumu būtību un saturu.

Turpinot, Tiesa norāda, ka šo gramatisko interpretāciju apstiprina Direktīvas par elektronisko tirdzniecību kontekstuālā analīze.

Iespēja atkāpties no informācijas sabiedrības pakalpojumu brīvas aprites principa ir pakļauta nosacījumam, ka šo pakalpojumu galamērķa dalībvalstij ir iepriekš jālūdz to izcelsmes dalībvalstij veikt pasākumus ³¹⁶, un tas nozīmē iespēju identificēt pakalpojumu sniedzējus un līdz ar to arī attiecīgās dalībvalstis. Ja dalībvalstīm būtu atļauts ierobežot informācijas sabiedrības pakalpojumu brīvu apriti, veicot vispārīgus un abstraktus pasākumus, kas būtu vienādi piemērojami visiem kādas šo pakalpojumu kategorijas pakalpojumu sniedzējiem, šāda identifikācija, ja vien tas nebūtu neiespējami, būtu vismaz pārmērīgi grūta un tādējādi dalībvalstis šādu nosacījumu nevarētu ievērot.

Visbeidzot, Tiesa uzsver, ka Direktīva par elektronisko tirdzniecību ir balstīta uz noteikumu par kontroli izcelsmes dalībvalstī un savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu tādējādi, ka koordinētajā jomā ³¹⁷ informācijas sabiedrības pakalpojumi tiek reglamentēti tikai tajā dalībvalstī, kuras teritorijā ir reģistrēti šo pakalpojumu sniedzēji. Ja galamērķa dalībvalstīm nav atļauts veikt šādus vispārējus un abstraktus pasākumus, kas būtu vienādi piemērojami visiem kādas šo pakalpojumu kategorijas pakalpojumu sniedzējiem, neatkarīgi no tā, vai tie ir vai nav reģistrēti šajā pēdējā minētajā dalībvalstī, noteikumi par kontroli izcelsmes dalībvalstī tiktu apšaubīti. Šie noteikumi rada regulējuma kompetences sadalījumu starp izcelsmes un galamērķa dalībvalsti. Ja šai pēdējai dalībvalstij atļautu veikt šādus pasākumus, tas aizskartu izcelsmes dalībvalsts reglamentējošo kompetenci un tādējādi šādi pakalpojumu sniedzēji tiktu pakļauti gan šīs valsts, gan galamērķa dalībvalsts vai dalībvalstu tiesību aktiem. Šo noteikumu apšaubīšana apdraudētu Direktīvas par elektronisko tirdzniecību sistēmu un mērķus. Turklāt, ļaujot galamērķa dalībvalstij veikt šādus pasākumus, tiktu apdraudēta dalībvalstu savstarpējā uzticēšanās, un tas būtu pretrunā savstarpējās atzīšanas principam.

³¹⁵ Direktīvas par elektronisko tirdzniecību 3. panta 4. punkts.

³¹⁶ Direktīvas par elektronisko tirdzniecību 3. panta 4. punkta b) apakšpunkts.

³¹⁷ Direktīvas par elektronisko tirdzniecību 2. panta h) punkta izpratnē.

Tāpat Tiesa norāda, ka Direktīvas par elektronisko tirdzniecību mērķis ir likvidēt juridiskus šķēršļus iekšējā tirgus pienācīgai darbībai, kas rodas no tiesību aktu atšķirībām un juridiskās neskaidrības par to, kuri valsts tiesību akti attiecas uz šiem pakalpojumiem. Iespēja veikt iepriekš minētos pasākumus *in fine* nozīmētu, ka attiecīgie pakalpojumu sniedzēji tiktu pakļauti atšķirīgiem tiesību aktiem un tādējādi no jauna tiktu ieviesti juridiskie šķēršļi pakalpojumu sniegšanas brīvībai, kurus novērst ir šīs direktīvas mērķis.

Tādējādi Tiesa secina, ka vispārīgi un abstrakti pasākumi, kuri attiecas uz noteiktu informācijas sabiedrības pakalpojumu vispārīgu kategoriju un ir vienādi piemērojami visiem šīs pakalpojumu kategorijas pakalpojumu sniedzējiem, neietilpst jēdzienā “pasākumi, kas pieņemti attiecībā uz noteiktu informācijas sabiedrības pakalpojumu” Direktīvas par elektronisko tirdzniecību izpratnē.

XII. Ekonomikas un monetārā politika

2023. gada 4. maija spriedums ECB/*Crédit lyonnais* (C-389/21 P, [EU:C:2023:368](#))

Apelācija – Ekonomikas un monetārā politika – Kredītiestāžu prudenciālā uzraudzība – Regula (ES) Nr. 575/2013 – Sviras rādītāja aprēķināšana – Riska darījumu vērtības mērs – 429. panta 14. punkts – Noteiktiem nosacījumiem atbilstošu riska darījumu izslēgšana – Atļaujas daļējs atteikums – Eiropas Centrālās bankas (ECB) rīcības brīvība – Atcelšanas prasība – Acīmredzama kļūda vērtējumā – Pārbaude tiesā

Crédit lyonnais ir akciju sabiedrība, kas dibināta saskaņā ar Francijas tiesību aktiem un ir licencēta kā kredītiestāde. Šī kredītiestāde ir *Crédit agricole SA* meitasuzņēmums, un kā tāds tas ir pakļauts Eiropas Centrālās bankas (ECB) tiešai prudenciālajai uzraudzībai.

2015. gada 5. maijā *Crédit agricole* savā un *Crédit agricole* grupas vienību, t.sk. *Crédit lyonnais*, vārdā lūdza ECB atļauju³¹⁸ sviras rādītāja aprēķina nolūkā izslēgt riska darījumus ar *Caisse des dépôts et consignations* (CDC) – Francijas valsts iestādi –, kas izriet no noguldījumiem vairākās krājgrāmatiņās, kuri saskaņā ar piemērojamo Francijas tiesisko regulējumu obligāti ir jāpārskaita CDC (turpmāk tekstā – “regulētie uzkrājumi”).

2016. gada 24. augusta lēmums, ar ko ECB atteicās piešķirt *Crédit agricole* tās lūgto atļauju, tika atcelts ar Vispārējās tiesas spriedumu³¹⁹. Pēc šī sprieduma *Crédit agricole* atkārtoti lūdza ECB atļauju izslēgt riska darījumus ar CDC. Ar 2019. gada 3. maija lēmumu³²⁰ ECB atļāva *Crédit agricole* un *Crédit agricole* grupas vienībām, izņemot *Crédit lyonnais*, no sviras rādītāja aprēķina izslēgt visus to riska darījumus ar CDC. Savukārt *Crédit lyonnais* tika atļauts izslēgt tikai 66 % no riska darījumiem. Uzskatīdama, ka tai šajā gadījumā ir rīcības brīvība, ECB apstrīdētajā lēmumā piemēroja metodoloģiju, ņemot vērā trīs elementus, proti, Francijas centrālās valdības kredītspēju, ārkārtas pārdošanas risku un riska darījumu ar CDC koncentrāciju.

Crédit lyonnais prasību atcelt apstrīdēto lēmumu, ciktāl ar to ir atteikts atļaut tai no riska sviras rādītāja aprēķina izslēgt visus tās riska darījumus ar CDC, Vispārējā tiesa apmierināja³²¹. Konkrēti Vispārējā tiesa konstatēja, ka apstrīdētā lēmuma pamatojums, kas attiecas uz ārkārtas pārdošanas riska līmeni, ir “prettiesisks”. Līdz ar to tā uzskatīja, ka abi pārējie ECB piemērotās metodoloģijas elementi nevarēja likt ECB apstrīdētajā lēmumā atteikties ļaut *Crédit lyonnais* izslēgt visus šīs iestādes riska darījumus ar CDC.

Izskatot ECB apelācijas sūdzību, Tiesa atceļ pārsūdzēto spriedumu un, taisot galīgo spriedumu lietā, noraida *Crédit lyonnais* prasību. Spriedumā Tiesa sniedz skaidrojumus par Savienības tiesas veiktās

³¹⁸ Paredzēts 429. panta 14. punktā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (OV 2013, L 176, 1. lpp.), kas grozīta ar Komisijas Deleģēto regulu (ES) 2015/62 (2014. gada 10. oktobris) (OV 2015, L 11, 37. lpp.).

³¹⁹ Spriedums, 2018. gada 13. jūlijs, *Crédit agricole/ECB* (T-758/16, [EU:T:2018:472](#)).

³²⁰ Lēmums ECB SSM-2019-FRCAG-39 (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”).

³²¹ Spriedums, 2021. gada 14. aprīlis, *Crédit lyonnais/ECB* (T-504/19, [EU:T:2021:185](#), turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”).

pārbaudes standartu, vērtējot ECB pieņemto administratīvo lēmumu likumību, ja tai ir plaša rīcības brīvība.

Tiesas vērtējums

Tiesa atgādina – ciktāl ECB ir plaša rīcības brīvība, izvēloties piešķirt vai nepiešķirt atļauju no sviras rādītāja aprēķina izslēgt riska darījumus, kas atbilst dažiem nosacījumiem, pārbaude tiesā, kas Savienības tiesai ir jāveic attiecībā uz ECB lēmuma motīvu pamatotību, nedrīkst tai likt aizstāt ECB vērtējumu ar savu vērtējumu. Šis pārbaudes mērķis ir pārliecināties, ka šis lēmums nav balstīts uz saturiski nepareiziem faktiem un ka tajā nav pieļauta neviena acīmredzama kļūda vērtējumā vai pilnvaru nepareiza izmantošana. Šajā ziņā Savienības tiesai ir jāpārbauda ne vien iesniegto pierādījumu saturiskā pareizība, uzticamība un konsekvence, bet arī tas, vai šie pierādījumi veido visu atbilstošo datu kopumu, kas ir jāņem vērā, lai izvērtētu sarežģītu situāciju, un vai tie ir tādi, ar kuriem var pamatot no tiem izdarītos secinājumus. Ja iestādei ir plaša rīcības brīvība, būtiska nozīme ir procesuālo garantiju ievērošanai, tostarp tās pienākumam rūpīgi un objektīvi pārbaudīt visus atbilstošos attiecīgās situācijas elementus.

Tiesa norāda, ka, veicot pati savu regulēto uzkrājumu īpašību un to kumulētās iedarbības vērtējumu, Vispārējā tiesa ir uzskatījusi, ka ārkārtas pārdošanas riska līmenis nav pietiekami augsts, lai pamatotu ECB atteikumu izslēgt no sviras rādītāja aprēķina visus *Crédit lyonnais* riska darījumus ar *CDC*.

Tādējādi, pirmkārt, Vispārējā tiesa nav apšaubījusi ECB konstatējumus par regulēto uzkrājumu īpašībām, kas tai lika secināt, ka šīs īpašības neļauj pilnībā izslēgt jebkādu risku, kas varētu likt *Crédit lyonnais* veikt ārkārtas pārdošanu. Tas it īpaši attiecas uz ECB konstatējumiem par regulēto uzkrājumu lielo likviditāti, ja nav tiesību normas, kas ierobežo to izņemšanu, kā arī uz *Crédit lyonnais* pienākumu veikt atmaksu noguldītājiem pat *Crédit lyonnais* pašas pozīciju un *CDC* pozīciju 10 dienu korekcijas laikposmā. Tādējādi ar Vispārējās tiesas argumentāciju nav apšaubīta apstrīdētajā lēmumā vērā ņemto elementu faktiskā pareizība, uzticamība vai saskaņotība un nav pierādīts, ka šie elementi neveido atbilstošo datu kopumu, kas ir jāņem vērā ECB.

Otrkārt, Vispārējās tiesas secinājums, ka ECB vērā ņemtie dati nevarēja pamatot secinājumus, kas no tiem ir izdarīti apstrīdētajā lēmumā, izriet no tās vērtējuma par ārkārtas pārdošanas riska līmeni. Ar šo vērtējumu, kas ir balstīts uz tiem pašiem elementiem, kurus ir ņēmusi vērā ECB, ir izdarīta atkāpe no šīs iestādes veiktā vērtējuma, nepierādot ECB vērtējuma acīmredzami kļūdaino raksturu.

Šādi sprieždama, Vispārējā tiesa ir nevis veikusi acīmredzamas kļūdas vērtējumā pārbaudi, kas tai bija jāveic, bet ECB vērtējumu ir aizstājusi ar savu vērtējumu gadījumā, kurā šai iestādei tomēr ir plaša rīcības brīvība.

Turklāt, runājot par vērtējumu, kuru Vispārējā tiesa ir veikusi attiecībā uz ECB pamatojumu, kas attiecas uz neseno banku krīžu pieredzi, Vispārējā tiesa nav pierādījusi, kādā veidā apsvērumi, saskaņā ar kuriem regulēto uzkrājumu noguldījumi atšķirībā no beztermiņa noguldījumiem nevar tikt ieguldīti riskantos vai nelikvīdos aktīvos, var pierādīt vērtējuma, ko ECB ir veikusi attiecībā uz masīvas līdzekļu izņemšanas riska scenāriju, acīmredzami kļūdaino raksturu, kas bija jāņem vērā, lai analizētu ārkārtas pārdošanas risku, kuram bija pakļauta *Crédit lyonnais*. Tas pats attiecas uz apsvērumiem, kas ir pamatoti ar atšķirību starp Francijas Republikas divkāršo garantiju, kas tiek piemērota regulēto uzkrājumu krājgrāmatiņām, un garantijas mehānismu, kurš izriet no Direktīvas 2014/49³²².

³²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/49/ES (2014. gada 16. aprīlis) par noguldījumu garantiju sistēmām (OV 2014, L 173, 149. lpp.).

Tiesa no tā secina, ka Vispārējā tiesa ir atcēlusi apstrīdēto lēmumu, aizstājot ECB vērtējumu ar savu ārkārtas pārdošanas riska, kam bija pakļauta *Crédit lyonnais*, vērtējumu, nenoteikdama, kādā veidā ECB vērtējumā, kas šajā ziņā ir ietverts šajā lēmumā, ir pieļauta acīmredzama kļūda vērtējumā. Tādējādi tā ir pārsniegusi pārbaudes tiesā robežas. Tāpat arī tā ir nepamatoti uzskatījusi, ka ECB nav izpildījusi savu pienākumu rūpīgi un objektīvi pārbaudīt visus atbilstošos attiecīgās situācijas elementus.

Pēc pārsūdzētā sprieduma daļējas atcelšanas Tiesa taisa galīgo spriedumu par pirmajā instancē celto prasību. Analizējama argumentus, ko *Crédit lyonnais* ir izvirzījusi pirmajā instancē, Tiesa uzskata, ka, ņemot vērā ierobežoto pārbaudi tiesā, kas tai ir jāveic, ņemot vērā plašo rīcības brīvību, kāda šajā gadījumā ir ECB, *Crédit lyonnais* nav izdevies pierādīt, ka šīs iestādes vērtējumi, kuri ir ietverti apstrīdētajā lēmumā un kuri attiecas uz ārkārtas pārdošanas risku un Francijas centrālās valdības kredībspēju, būtu acīmredzami kļūdaini. Tādējādi tā apstiprina ECB lēmumu atteikties izslēgt no *Crédit lyonnais* sviras rādītāja aprēķina 34 % no tās riska darījumiem ar *CDC*.

XIII. Publiski līgumi

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *Infraestruturas de Portugal* un *Futrifer Indústrias Ferroviárias* (C-66/22, [EU:C:2023:1016](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Būvdarbu, piegādes un pakalpojumu publiskā iepirkuma procedūras – Direktīva 2014/24/ES – 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts – Publiskais iepirkums transporta nozarē – Direktīva 2014/25/ES – 80. panta 1. punkts – Fakultatīvi izslēgšanas iemesli – Transponēšanas pienākums – Nolīgumi, ko ekonomikas dalībnieks noslēdz ar mērķi izkropļot konkurenci – Līgumslēdzējas iestādes kompetence – Agrāka konkurences iestādes lēmuma ietekme – Samērīguma princips – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību – Labas pārvaldības princips – Pienākums norādīt pamatojumu

Toscca ir ekonomikas dalībnieks, kas ir iesniedzis piedāvājumu publiskā iepirkuma procedūrā, kuru *Infraestruturas de Portugal* organizējusi, lai iegādātos dzelzceļa infrastruktūras nozarei paredzētus ar kreozotu piesūcinātus priedes koka gulšņus un brusas, un kurā šīs līguma slēgšanas tiesības tika piešķirtas *Futrifer*. Tā kā *Toscca* celtā prasība atcelt šo piešķiršanas lēmumu tika noraidīta, tā iesniedza apelācijas sūdzību *Tribunal Central Administrativo Norte* (Ziemeļu centrālā administratīvā tiesa, Portugāle). Šī tiesa pasludināja spriedumu, ar kuru šī apelācijas sūdzība tika apmierināta, un piesprieda *Infraestruturas de Portugal* piešķirt līguma slēgšanas tiesības *Toscca*. Šo spriedumu pamatojuma neesamības dēļ atcēla *Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa, Portugāle), kura nodeva lietu atpakaļ Ziemeļu centrālajai administratīvajai tiesai. Šī tiesa pasludināja otru spriedumu, ar kuru tā apstiprināja pirmajā spriedumā rasto risinājumu.

Infraestruturas de Portugal un *Futrifer* par šo otro spriedumu iesniedza apelācijas sūdzības Augstākajā administratīvajā tiesā, kas ir iesniedzējtiesa. Tā norāda, ka 2019. gadā *Autoridade da Concorrência* (Konkurences iestāde, Portugāle) piesprieda *Futrifer* samaksāt naudas sodu par konkurences tiesību pārkāpumu publiskā iepirkuma procedūrās, kuras 2014. un 2015. gadā organizēja tā pati līgumslēdzēja iestāde.

Ar virspalātas sastāvā pasludināto spriedumu Tiesa vispirms lemj par to, vai dalībvalstīm ir pienākums transponēt Direktīvās 2014/24³²³ un 2014/25³²⁴ paredzētos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus. Pēc tam tajā ir precizēti līgumslēdzēju iestāžu kompetences īstenošanas nosacījumi, lai izslēgtu ekonomikas dalībnieku no dalības publiskā iepirkuma procedūrā uzticamības trūkuma dēļ, jo konkurences tiesību pārkāpums ir pieļauts nesaistīti ar attiecīgo publiskā iepirkuma procedūru. Visbeidzot, Tiesa ir precizējusi līgumslēdzēju iestāžu pienākumu pamatot lēmumu par ekonomikas dalībnieka uzticamību, ņemot vērā Direktīvā 2014/24 paredzēto fakultatīvo izslēgšanas iemeslu, kas saistīts ar šāda ekonomikas dalībnieka iesaistīšanos nolīgumos, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci.

³²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.). Šīs direktīvas 57. panta 4. punkta pirmajā daļā ir paredzēti gadījumi, kuros līgumslēdzējas iestādes var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ikvienu ekonomikas dalībnieku no dalības iepirkuma procedūrā.

³²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV 2014, L 94, 243. lpp.). Direktīvas 2014/25 80. panta 1. punkta trešajā daļā ir noteikts – ja dalībvalstis to lūdz, objektīvie noteikumi un kritēriji izslēgšanai turklāt ietver Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas kritērijus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa lemj par to, vai dalībvalstīm ir pienākums savās valsts tiesībās transponēt Direktīvā 2014/24³²⁵, kā arī Direktīvas 2014/25 tiesību normā, kurā ir atsauce uz šiem iemesliem, minētos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus.

Pirmām kārtām, attiecībā uz Direktīvā 2014/24 paredzētajiem fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem Tiesa norāda, ka pretēji tam, kas izriet no dažiem tās spriedumiem³²⁶, dalībvalstīm ir pienākums transponēt šos iemeslus savās valsts tiesībās. Šis pienākums nozīmē, ka tām ir jāparedz vai nu līgumslēdzēju iestāžu izvēles iespēja, vai arī pienākums piemērot minētos iemeslus. Proti, pirmkārt, no Direktīvas 2014/24 tiesību normas par fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem formulējuma izriet, ka izvēle izlemēt, vai ekonomikas dalībnieku izslēgt vai neizslēgt no publiskā iepirkuma procedūras kāda no šiem iemesliem dēļ, ir līgumslēdzēju iestāžu ziņā, ja vien dalībvalstis nenolemj šo izslēgšanas iespēju pārveidot par pienākumu. Līdz ar to, lai šīm līgumslēdzējām iestādēm netiktu liegta vismaz iespēja piemērot šos izslēgšanas iemeslus, dalībvalsts nevar atturēties no šo iemeslu iekļaušanas savos valsts tiesību aktos, ar kuriem ir transponēta Direktīva 2014/24. Otrkārt, šo interpretāciju apstiprina arī tās tiesību normas konteksts, kas attiecas uz fakultatīviem izslēgšanas iemesliem un kas kontrastē ar citām šīs direktīvas normām, ar kurām dalībvalstīm tiek dota iespēja izvēlēties transponēt vai netransponēt šīs tiesību normas. Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka dalībvalstīm atstātā izvēle attiecībā uz fakultatīvo izslēgšanas iemeslu piemērošanas nosacījumiem³²⁷ nevar attiekties uz šo iemeslu transponēšanu vai netransponēšanu valsts tiesībās. Treškārt, attiecībā uz Direktīvas 2014/24 mērķi saistībā ar fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem Tiesa uzsver, ka Savienības likumdevējs ir vēlējis uzticēt līgumslēdzējām iestādēm un tikai tām uzdevumu novērtēt to ekonomikas dalībnieku godīgumu un uzticamību, kuri piedalās publiskā iepirkuma procedūrā, un attiecīgā gadījumā izslēgt ekonomikas dalībniekus, kurus tās uzskata par neuzticamiem.

Otrām kārtām, attiecībā uz Direktīvu 2014/25³²⁸ Tiesa uzsver, ka dalībvalstīm atbilstoši to pienākumam transponēt šīs direktīvas 80. panta 1. punkta pirmo daļu ir jāparedz vismaz iespēja līgumslēdzējām iestādēm noteikumos un izslēgšanas kritērijos, kas piemērojami publiskā iepirkuma procedūrās, kuras ietilpst minētās direktīvas piemērošanas jomā, iekļaut Direktīvā 2014/24 paredzētos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus, neskarot iespējamo minēto valstu lēmumu noteikt šīm līgumslēdzējām iestādēm pienākumu iekļaut šos iemeslus šo kritēriju vidū.

Pēc šiem precizējumiem Tiesa lēma, pirmkārt, par Direktīvā 2014/24 paredzēto fakultatīvo izslēgšanas iemeslu, kas saistīts ar to, ka ekonomikas dalībnieks noslēdz nolīgumus, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci³²⁹. Tiesa nosprieda, ka šis iemesls nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tiek ierobežota iespēja izslēgt pretendenta piedāvājumu tādēļ, ka pastāv nopietnas norādes par šī

³²⁵ Konkrēti – šīs direktīvas 57. panta 4. punkta pirmajā daļā.

³²⁶ Spriedumi, 2019. gada 19. jūnijs, *Meca* (C-41/18, [EU:C:2019:507](#), 33. punkts), 2020. gada 30. janvāris, *Tim* (C-395/18, [EU:C:2020:58](#), 34. un 40. punkts), kā arī 2021. gada 3. jūnijs, *Rad Service u.c.* (C-210/20, [EU:C:2021:445](#), 28. punkts). Saskaņā ar šiem spriedumiem dalībvalstis var nolemt transponēt vai netransponēt šajā tiesību normā minētos izslēgšanas iemeslus.

³²⁷ Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktu.

³²⁸ Konkrēti – atbilstoši šīs direktīvas 80. panta 1. punkta trešajai daļai.

³²⁹ Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktu līgumslēdzējas iestādes no dalības iepirkuma procedūrā var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ikvienu ekonomikas dalībnieku, ja līgumslēdzēju iestāžu rīcībā ir pietiekami pārliecinošas norādes, lai secinātu, ka ekonomikas dalībnieks ir ar citiem ekonomikas dalībniekiem noslēdzis tādas vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci.

pretendenta rīcību, kas var izkropļot konkurences tiesību normas tādā publiskā iepirkuma procedūrā, kurā šāda veida rīcība ir notikusi. Proti, šāds ierobežojums neizriet no tiesību normas, kurā ir paredzēts šis izslēgšanas iemesls, formulējuma. Turklāt no konteksta, kurā šī tiesību norma³³⁰ iekļaujas, izriet, ka Direktīvā 2014/24 līgumslēdzējām iestādēm jebkurā procedūras brīdī ir atļauts izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ekonomikas dalībnieku, ja izrādās, ka šis ekonomikas dalībnieks sakarā ar darbībām vai bezdarbību pirms procedūras vai tās laikā ir nonācis kādā no situācijām, uz kurām attiecas šajā pašā direktīvā paredzētie izslēgšanas iemesli. Šāda šīs pašas tiesību normas interpretācija ļauj līgumslēdzējai iestādei pārliecināties par katra ekonomikas dalībnieka godīgumu un uzticamību, kas var tikt apšaubīta ne tikai gadījumā, ja šāds ekonomikas dalībnieks piedalās pretkonkurences darbībās attiecīgās procedūras kontekstā, bet arī gadījumā, ja šis ekonomikas dalībnieks ir piedalījies šādā agrākā rīcībā.

Otrkārt, Tiesa uzsver, ka Direktīvā 2014/24 paredzētais fakultatīvais izslēgšanas iemesls, kas ir saistīts ar to, ka ekonomikas dalībnieks noslēdz nolīgumus konkurences izkropļošanas nolūkā, nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru vienīgi valsts konkurences iestādei ir piešķirtas pilnvaras lemt par ekonomikas dalībnieku izslēgšanu no publiskā iepirkuma procedūrām konkurences tiesību normu pārkāpuma dēļ. Nepārprotami, ja pastāv Savienības tiesībās vai valsts tiesībās reglamentēta īpaša procedūra saukšanai pie atbildības par konkurences tiesību pārkāpumu izdarīšanu un kad izmeklēšana šajā ziņā ir jāveic valsts konkurences iestādei, līgumslēdzējai iestādei, izvērtējot iesniegtos pierādījumus, principā ir jāvadās no šādas procedūras iznākuma. Šajā kontekstā šādas iestādes lēmumam, kas ir konstatējusi konkurences tiesību pārkāpumu un šī iemesla dēļ pretendentam ir noteikusi naudas sodu, var būt īpaša nozīme vēl jo vairāk tad, ja šis sods ir papildināts ar pagaidu aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās. Tomēr, lai gan šāds lēmums var likt līgumslēdzējai iestādei izslēgt šo ekonomikas dalībnieku no attiecīgās publiskā iepirkuma procedūras, šāda lēmuma neesamība nevar nedz kavēt, nedz atbrīvot līgumslēdzēju iestādi no šāda novērtējuma veikšanas. Šis vērtējums ir jāveic, ievērojot samērīguma principu un ņemot vērā visus atbilstošos faktorus, lai pārbaudītu, vai ir pamatoti piemērot izslēgšanas iemeslu, kas saistīts ar to, ka ekonomikas dalībnieks ir noslēdzis nolīgumus ar mērķi izkropļot konkurenci. Līdz ar to valsts tiesiskais regulējums, kas pretendentu godīguma un uzticamības vērtējumu saista ar secinājumiem valsts konkurences iestādes lēmumā, kurš tostarp attiecas uz turpmāku dalību publiskā iepirkuma procedūrā, apdraud novērtējuma brīvību, kādai līgumslēdzējai iestādei ir jābūt, piemērojot Direktīvā 2014/24 paredzētos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus.

Savā analizē Tiesa arī precizē, ka dalībvalstis savos tiesību aktos nevar ierobežot ar attiecīgā ekonomikas dalībnieka dalību pretkonkurences darbībās saistītā izslēgšanas iemesla piemērojamību.

Treškārt, Tiesa norāda, ka saskaņā ar labas pārvaldības principu līgumslēdzējas iestādes lēmumam par ekonomikas dalībnieka uzticamību, kas pieņemts, piemērojot Direktīvā 2014/24 paredzēto fakultatīvo izslēgšanas iemeslu, kurš ir saistīts ar ekonomikas dalībnieka noslēgtajiem nolīgumiem, ir jābūt pamatotam. Šis pienākums attiecas, no vienas puses, uz lēmumiem, ar kuriem līgumslēdzēja iestāde izslēdz pretendentu, it īpaši piemērojot šādu fakultatīvo izslēgšanas iemeslu. No otras puses, līgumslēdzējai iestādei ir pienākums norādīt pamatojumu, ja tā konstatē, ka uz pretendentu attiecas kāds no fakultatīviem izslēgšanas iemesliem, bet tā pieņem lēmumu par neizslēgšanu, piemēram, tādēļ, ka izslēgšana būtu nesamērīgs pasākums. Proti, šāds lēmums ietekmē citu ekonomikas dalībnieku, kas piedalās attiecīgajā publiskā iepirkuma procedūrā, tiesisko stāvokli, kuriem ir jābūt iespējai aizstāvēt savas tiesības, attiecīgā gadījumā pret to ceļot prasību.

³³⁰ Tostarp Direktīvas 2014/24 57. panta 5. punkta otrā daļa.

1. Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā

2023. gada 12. janvāra spriedums TP (Audiovizuālo materiālu montētājs sabiedriskajai televīzijai) (C-356/21, [EU:C:2023:9](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un profesijas jomā – Direktīva 2000/78/EK – 3. panta 1. punkta a) un c) apakšpunkts – Pieejas pašnodarbinātībai nosacījumi – Nodarbinātības un darba nosacījumi – Diskriminācijas seksuālās orientācijas dēļ aizliegums – Pašnodarbināta persona, kas strādā, pamatojoties uz uzņēmuma līgumu – Līguma izbeigšana un nepagarināšana – Brīvība izvēlēties līgumpartneri

No 2010. līdz 2017. gadam J. K., pamatojoties uz secīgiem īstermiņa uzņēmuma līgumiem, kas noslēgti saistībā ar viņa neatkarīgo saimniecisko darbību, sagatavoja audiovizuālo materiālu montāžu, reklāmas rullīšus vai klipus TP – sabiedrības, kura pārvalda sabiedriskās televīzijas kanālu Polijas valsts mērogā, – kanāla Režijas un reklāmas redakcijai.

2017. gada 20. novembrī starp J. K. un TP tika noslēgts jauns uzņēmuma līgums uz vienu mēnesi, kurā bija paredzētas divas nedēļu garas dežūras decembrī. Taču pēc tam, kad J. K. un viņa dzīvesbiedrs 2017. gada 4. decembrī YouTube kanālā publicēja videoierakstu, kura mērķis bija veicināt iecietību pret viendzimuma pāriem, TP informēja J. K., ka abas nedēļu garās dežūras ir atceltas.

Tādējādi J. K. 2017. gada decembrī nebija nevienas dežūras, un starp viņu un TP netika noslēgts neviens jauns uzņēmuma līgums.

Pēc tam J. K. cēla prasību iesniedzējtiesā – *Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie* (Galvaspilsētas Varšavas rajona tiesa Varšavā, Polija), it īpaši lūdzot piespriest atlīdzību par morālo kaitējumu, kas izriet no TP atteikuma pagarināt viņa līgumu, tādējādi izbeidzot viņu profesionālās attiecības – kā uzskata J. K. – viņa seksuālās orientācijas dēļ.

Šajā strīdā iesniedzējtiesai rodas šaubas par Polijas tiesību normas ³³² saderību ar Savienības tiesībām, ciktāl ar šo tiesību normu no Direktīvā 2000/78 ³³³ paredzētās aizsardzības pret diskrimināciju ir izslēgta līgumslēdzējas puses brīva izvēle, ja vien šī izvēle nav balstīta uz dzimumu, rasi, etnisko izcelsmi vai pilsonību.

³³¹ Šajā sadaļā jānorāda arī uz 2023. gada 21. decembra spriedumu (virspalāta) **Chief Appeals Officer u.c.** (C-488/21, [EU:C:2023:1013](#)). Šis spriedums ir izklāstīts II.1. sadaļā "Pasākumi, kuri ierobežo Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos".

³³² Proti, 2010. gada 3. decembra *ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania* (Likums par noteiktu Eiropas Savienības tiesību normu vienlīdzīgas attieksmes jomā transponēšanu; Dz. U. Nr. 254, 1700. pozīcija) konsolidētās redakcijas (2016. gada Dz. U., 1219. pozīcija) 5. panta 3. punkts, kurā paredzēts, ka šis likums neattiecas uz līgumslēdzēju pušu izvēles brīvību, ja vien tā nav balstīta uz dzimumu, rasi, etnisko izcelsmi vai pilsonību.

³³³ Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

Šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) un c) apakšpunkts nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kura dēļ, pamatojoties uz līgumslēdzējas puses brīvu izvēli, no aizsardzības pret diskrimināciju ir izslēgts atteikums personas seksuālās orientācijas dēļ noslēgt ar viņu vai pagarināt līgumu par noteiktiem pakalpojumiem, ko minētā persona sniedz pašnodarbinātības ietvaros.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa atgādina, ka Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) apakšpunktā³³⁴ ietvertie jēdzieni “darbs”, “pašnodarbinātība” un “profesija” ir jāsaprot plašā nozīmē. Direktīvas 2000/78 mērķis ir aptvert plašu profesionālo darbību loku, tostarp darbības, ko veic pašnodarbinātas personas, lai nodrošinātu savu iztiku. Tomēr ir jānošķir darbības, kas ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā, no darbībām, kas izpaužas kā vienkārša preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana vienam vai vairākiem saņēmējiem un kas neietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā.

Tādējādi, lai profesionālā darbība ietilptu Direktīvas 2000/78 piemērošanas jomā, šai darbībai ir jābūt reālai un veiktai tādu tiesisko attiecību ietvaros, kurām raksturīga zināma stabilitāte, un attiecībā uz J. K. veiktajām darbībām tas jāizvērtē iesniedzējtiesai.

Tomēr, tā kā J. K. veiktā darbība ir faktiskā un reāla profesionāla darbība, kas personīgi un regulāri tiek veikta viena un tā paša saņēmēja labā un kas ļauj J. K. pilnībā vai daļēji piekļūt iztikas līdzekļiem, jautājums, vai nosacījumi, lai piekļūtu šādai darbībai, ietilpst Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta piemērošanas jomā, nav atkarīgs no tā, vai šī darbība ir kvalificējama kā “algots darbs” vai “pašnodarbinātība”.

Tiesa secina – lai persona varētu efektīvi veikt savu profesionālo darbību, uzņēmuma līguma noslēgšana ir apstāklis, kura pastāvēšana var būt obligāta. Tādējādi jēdziens “nosacījumi [pašnodarbinātības] iegūšanai”³³⁵ var ietvert šāda līguma noslēgšanu un atteikums noslēgt šo līgumu tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar līgumslēdzējas puses seksuālo orientāciju, ietilpst Direktīvas 2000/78 piemērošanas jomā.

Otrkārt, attiecībā uz Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta c) apakšpunkta interpretāciju³³⁶ Tiesa norāda, ka tajā ietvertais jēdziens “nodarbinātības un darba nosacījumi”, ņemot vērā šīs direktīvas mērķi, plašā nozīmē attiecas uz nosacījumiem, kas piemērojami jebkāda veida algotam un pašnodarbinātam darbam, lai kāda arī būtu juridiskā forma, kādā tas tiek veikts.

Tāpēc tas, ka J. K. nevarēja veikt nevienu no uzņēmuma līgumā paredzētajām dežūrām, šķiet, ir pašnodarbinātas personas darbības piespiedu izbeigšana, ko var pielīdzināt algota darbinieka atlaišanai, tomēr tas jāpārbauda iesniedzējtiesai. Šādos apstākļos TP lēmums nepagarināt uzņēmuma līgumu ar J. K. – kā prasītājs domā – viņa seksuālās orientācijas dēļ, tādējādi izbeidzot starp tiem pastāvošās profesionālās attiecības, ietilpst Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomā.

³³⁴ Saskaņā ar Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) apakšpunktu, “nepārsniedzot [Savienības] kompetenci, šo direktīvu piemēro visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, tostarp valsts iestādēs, attiecībā uz nosacījumiem darba, pašnodarbinātības un profesijas iegūšanai, to skaitā atlases kritērijiem un darbā pieņemšanas nosacījumiem, lai kāda būtu darbības nozare, un visos profesionālās hierarhijas līmeņos, ietverot paaugstināšanu amatā”.

³³⁵ Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

³³⁶ Saskaņā ar Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu tā ir piemērojama attiecībā uz nodarbinātības un darba nosacījumiem, tostarp atlaišanas un atalgojuma nosacījumiem.

Visbeidzot, treškārt, Tiesa norāda – ja tiktu atzīts, ka līgumu slēgšanas brīvība ļauj atteikties noslēgt līgumu ar personu šīs personas seksuālās orientācijas dēļ, Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) apakšpunktam tiktu atņemta lietderīgā iedarbība, jo ar minēto tiesību normu ir tieši aizliegta jebkāda diskriminācija šāda iemesla dēļ saistībā ar pieeju pašnodarbinātībai.

Tādējādi, tā kā darījumdarbības brīvība nav absolūta prerogatīva, ar attiecīgo Polijas tiesību normu, kurā izņēmumos no brīvības izvēlēties līgumslēdzēju pusi nav iekļauta seksuālā orientācija, šajā gadījumā nevar pamatot izslēgšanu no Direktīvā 2000/78 paredzētās aizsardzības pret diskrimināciju, ja šī izslēgšana saskaņā ar minētās direktīvas 2. panta 5. punktu nav nepieciešama, lai demokrātiskā sabiedrībā aizsargātu citu personu tiesības un brīvības.

2. Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un profesijas jomā

2023. gada 28. novembra spriedums (virspalāta) *Commune d'Ans* (C-148/22, [EU:C:2023:924](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Direktīva 2000/78/EK – Kopējas sistēmas vienlīdzīgai attieksmei nodarbinātības un profesijas jomā izveidošana – Aizliegums diskriminēt reliģijas vai pārliecības dēļ – Publiskais sektors – Publiskā sektora iestādes darba kārtības noteikumi, atbilstoši kuriem darba vietā ir aizliegts nēsāt jebkādas redzamas filozofiskās vai reliģiskās pārliecības atšķirības zīmes – Musulmaņu galvas lakats – Prasība saglabāt neitralitāti saziņā ar sabiedrību, priekšniecību un kolēģiem

OP kopš 2016. gada 11. oktobra ieņem biroja vadītājas amatu Ansas [Ans] pašvaldībā (Beļģija); savus pienākumus viņa veic, pārsvarā nebūdama saskarsmē ar sabiedrisko pakalpojumu lietotājiem.

2021. gada 8. februārī viņa lūdza atļauju savā darba vietā nēsāt musulmaņu galvas lakatu. Viņas darba devējs šo lūgumu provizoriski noraidīja.

Pēc tam pašvaldības dome grozīja Ansas pašvaldības darba kārtības noteikumus, paredzot pienākumu nodrošināt “izslēdzošu neitralitāti” darba vietā, kas nozīmē, ka visiem pašvaldības darbiniekiem darba vietā ir aizliegts nēsāt jebkādas redzamas pārliecības – tostarp reliģiskās vai filozofiskās – atšķirības zīmes, neatkarīgi no tā, vai viņi ir saskarsmē ar sabiedrību vai nav.

Uzskatīdama, ka ir tikusi diskriminēta savas reliģijas dēļ, OP cēla prasību *tribunal du travail de Liège* (Ljēžas Darba un sociālo lietu tiesa, Beļģija), lūdzot apturēt attiecīgā noteikuma piemērošanu.

Minētās tiesas ieskatā aizliegums nēsāt musulmaņu galvas lakatu, ko atbilstoši darba kārtības noteikumiem OP bija noteicis viņas darba devējs, ir atšķirīga attieksme, kas uzskatāma par diskrimināciju Direktīvas 2000/78³³⁷ izpratnē. Ņemot vērā šaubas par attiecīgā darba kārtības noteikuma atbilstību šai direktīvai, šī tiesa nolēma vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Tiesa virspalātas sastāvā nospriež, ka tādu pašvaldības iekšēju noteikumu, saskaņā ar kuru šīs pašvaldības darbiniekiem vispārīgi un nediferencēti ir aizliegts darba vietā nēsāt jebkādas redzamas pārliecības – tostarp filozofiskās vai reliģiskās – atšķirības zīmes, var attaisnot ar minētās pašvaldības

³³⁷ Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

vēlmi izveidot pilnīgi neitrālu administratīvo vidi, ja vien šis noteikums ir piemērots, nepieciešams un samērīgs, ņemot vērā konkrēto kontekstu un dažādās esošās tiesības un intereses.

Tiesas vērtējums

Pamatodamās uz iesniedzējtiesas norādītajiem faktiem un vispirms noraidīdama tiešas diskriminācijas iespējamību, Tiesa atgādina, ka tāds darba devēja pieņemts iekšējs noteikums kā pamatlietā aplūkots var būt atšķirīga attieksme, kas ir netieši balstīta uz reliģiju vai uzskatiem Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ja tiek pierādīts, ka šajā noteikumā ietvertais šķietami neitrālais pienākums faktiski rada īpaši nelabvēlīgu situāciju personām, kuras praktizē konkrētu reliģiju vai uzskatus.

Šāda atšķirīga attieksme tomēr nebūtu kvalificējama kā netieša diskriminācija, ja tā atbilstoši Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) punktam ir objektīvi attaisnota ar leģitīmu mērķi un ja šī mērķa sasniegšanas līdzekļi ir piemēroti un nepieciešami.

Pirmkārt, Tiesa atzīst, ka tādu publiskā sektora iestādes darba kārtības noteikumu kā šajā lietā var uzskatīt par tādu, kam ir leģitīms mērķis iepriekš minētās tiesību normas izpratnē.

Ja nav vienprātības Eiropas Savienības līmenī, ikvienai dalībvalstij, tostarp attiecīgā gadījumā tās administratīvi teritoriālajām vienībām, ievērojot tām atzītās pilnvaras, ir jāatzīst rīcības brīvība attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu neitralitātes koncepciju, ko tās vēlas veicināt darba vietā. Šī rīcības brīvība ļauj dalībvalstīm un šīm administratīvi teritoriālajām vienībām ņemt vērā to konkrēto kontekstu, ievērojot dalībvalstu daudzveidīgās pieejas attiecībā pret to, kāda nozīme šajās valstīs tiek piešķirta reliģijai vai filozofiskajai pārliecībai publiskajā sektorā. Tomēr valstu un Savienības tiesām ir pienākums pārbaudīt, vai valsts, reģionālajā vai vietējā līmenī veiktie pasākumi principā ir pamatoti un samērīgi.

Otrkārt, Tiesa precizē, ka darba kārtības noteikumam ir jābūt piemērotam, lai nodrošinātu darba devēja izvirzītā mērķa pareizu piemērošanu. Šajā ziņā iesniedzējtiesai vispirms būs jāizvērtē, vai Ansas pašvaldība "izšķirošas neitralitātes" mērķi patiešām ir īstenojusi saskaņīgi un sistemātiski attiecībā pret visiem darbiniekiem.

Turpinājumā Tiesa uzsver, ka leģitīmo mērķi, proti, ar "izslēdzošas neitralitātes" politiku nodrošināt pilnīgi neitrālu administratīvo vidi, var efektīvi sasniegt vienīgi tad, ja nekāda redzama pārliecības – tostarp filozofiskās vai reliģiskās – paušana nav atļauta, kad darbinieki nonāk saskarsmē ar sabiedrisko pakalpojumu lietotājiem vai savstarpējā saskarsmē. Jebkādas atšķirības zīmes, pat nelielas, nēsāšana, var nelabvēlīgi ietekmēt pasākuma spēju sasniegt nosprausto mērķi un tādējādi vājina šīs pašas neitralitātes politikas saskaņotību.

Visbeidzot iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus apstākļus, kas raksturo šī noteikuma pieņemšanas kontekstu, vēl būs jāizsver esošās intereses, ievērojot, pirmkārt, konkrētās pamattiesības un pamatprincipus un, otrkārt, neitralitātes principu, kura mērķis ir nodrošināt publiskā sektora iestādes pakalpojumu lietotājiem un tās darbiniekiem tādu administratīvu vidi, kurā nav nekādu redzamu pārliecības – tostarp filozofiskās vai reliģiskās – izpausmju.

2023. gada 7. decembra spriedums *AP Assistenzprofis* (C-518/22, [EU:C:2023:956](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un profesijas jomā – Direktīva 2000/78/EK – 2. panta 5. punkts – Diskriminācijas vecuma dēļ aizliegums – Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām – 19. pants – Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 26. pants – Personu ar invaliditāti sociālā un profesionālā integrācija – Personīgās palīdzības pakalpojums personām ar

invaliditāti – Darba piedāvājums, kurā ietverta norāde par meklētās personas minimālo vecumu un maksimālo vecumu – Personas ar invaliditāti vēlmju un interešu ņemšana vērā – Attaisnojums

2018. gada jūlijā *AP Assistenzprofis GmbH*, kas sniedz palīdzības un padomdevēja pakalpojumus personām ar invaliditāti, publicēja darba piedāvājumu, kurā bija norādīts, ka 28 gadus vecā studente A. meklē sieviešu dzimuma personīgās palīdzes visām ikdienas dzīves jomām, "vēlams, vecumā no 18 līdz 30 gadiem".

J.M.P., kura dzimusi 1968. gadā, pieteicās uz šo piedāvājumu un saņēma no *AP Assistenzprofis* noraidošu atbildi.

Uzskatot, ka tikusi diskriminēta vecuma dēļ, J.M.P. pret *AP Assistenzprofis* cēla prasību *Arbeitsgericht Köln* (Ķelnes Darba lietu tiesa, Vācija), lai saņemtu kompensāciju par kaitējumu, kas izrietot no šīs diskriminācijas. Šī tiesa minēto prasību apmierināja.

Pēc *Landesarbeitsgericht Köln* (Federālās zemes Darba lietu tiesa Ķelnē, Vācija) sprieduma, ar kuru tika apmierināta *AP Assistenzprofis* iesniegtā apelācijas sūdzība, J.M.P. par šo spriedumu iesniedza revīzijas sūdzību (*Revision*) iesniedzējtiesā – *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija).

Šaubīdamās par to, vai tiešā diskriminācija vecuma dēļ, kura esot īstenota pret J.M.P., ir attaisnota saskaņā ar Direktīvu 2000/78³³⁸, un vēlēdamās saņemt skaidrojumus par tiesību uz efektīvu aizsardzību pret diskrimināciju vecuma dēļ un personas ar invaliditāti tiesību uz efektīvu aizsardzību pret diskrimināciju invaliditātes dēļ saskaņošanu no Direktīvas 2000/78 viedokļa, pēdējā minētā tiesa nolēma vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Šajā spriedumā Tiesa atbild, ka Direktīva 2000/78, to lasot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 26. panta, kas attiecas uz personu ar invaliditāti integrāciju, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām³³⁹ 19. panta "Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā" gaismā, pieļauj, ka tādas personas pieņemšanai darbā, kas sniedz personīgo palīdzību, tiek izvirzīts nosacījums par vecumu, piemērojot valsts tiesību aktus, ja šāds pasākums ir nepieciešams citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

Tiesas vērtējums

Tiesa analizē pamatlietā aplūkoto atšķirīgo attieksmi vecuma dēļ, lai noteiktu, vai no Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta³⁴⁰ viedokļa tā ir attaisnota.

Vispirms tā konstatē, ka šī atšķirīgā attieksme izriet no pasākuma, kas paredzēts valsts tiesību aktos³⁴¹ atbilstoši minētā 2. panta 5. punktam.

³³⁸ Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

³³⁹ Eiropas Savienības vārdā apstiprināta ar Padomes 2009. gada 26. novembra Lēmumu 2010/48/EK (OV 2010, L 23, 35. lpp.; turpmāk tekstā – "ANO konvencija").

³⁴⁰ Saskaņā ar šo tiesību normu šī direktīva neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi sabiedrības drošībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un kriminālnoziedzumu novēršanai, veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

³⁴¹ Runa ir par 2016. gada 23. decembra *Sozialgesetzbuch, Neuntes Buch (IX)* (Sociālā nodrošinājuma kodeksa IX grāmata) (*BGBI.* 2016 I, 3234. lpp.; turpmāk tekstā – "*SGB IX*") 8. panta 1. punktu kopsakarā ar 1975. gada 11. decembra *Sozialgesetzbuch, Erstes Buch (I)* (Sociālā nodrošinājuma kodekss, I grāmata) (*BGBI.* 1975 I, 3015. lpp.; turpmāk tekstā –

Turpinājumā tā pārbauda, vai šim pasākumam ir šajā tiesību normā noteiktais “citu personu tiesību un brīvību aizsardzības” mērķis.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka attiecīgo valsts tiesību aktu mērķis ir personu ar invaliditāti pašnoteikšanās aizsardzība, garantējot minēto personu tiesības paust vēlmes un veikt brīvu izvēli, kad tiek pieņemti lēmumi par personīgās palīdzības pakalpojumu sniegšanu un kad tie tiek sniegti, jo šie pakalpojumi skar visas dzīves jomas un dziļi iesniedzas personu, kas tos saņem, privātajā un intīmajā sfērā. Tas ir mērķis, uz kuru attiecas Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkts.

Šīs tiesības uz vēlmju paušanu un brīvu izvēli konkretizē personu ar invaliditāti tiesības uz integrāciju, kas nostiprinātas Pamattiesību hartas 26. pantā. Turklāt personu ar invaliditāti pašnoteikšanās ievērošana ir mērķis, kas nostiprināts ANO konvencijas 19. pantā, uz kuras normām var atsaukties, lai interpretētu Direktīvas 2000/78 normas.

Visbeidzot Tiesa pārbauda, vai pamatlietā aplūkotā atšķirīgā attieksme izriet no pasākuma, kas nepieciešams minēto pašnoteikšanās tiesību aizsardzībai.

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka tādā situācijā kā pamatlietā, tas, ka tiek ņemta vērā prioritāte, ko noteiktai vecuma grupai piešķirusi persona ar invaliditāti, var veicināt šīs personas tiesību uz pašnoteikšanos ievērošanu, kad tiek sniegti personīgās palīdzības pakalpojumi, jo šķiet saprātīgi sagaidīt, ka persona, kas pieder pie tās pašas vecuma grupas kā persona ar invaliditāti, vieglāk iekļausies šīs personas personīgajā, sociālajā un universitātes vidē.

Tādējādi Tiesa secina, ka, neskarot pārbaudes, kas jāveic iesniedzējtiesai, un ņemot vērā visus pamatlietas apstākļus, atšķirīgā attieksme vecuma dēļ šajā lietā izriet no pasākuma, kas nepieciešams citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē, un līdz ar to var būt no šīs tiesību normas viedokļa attaisnota.

3. Darba laika organizēšana

2023. gada 14. decembra spriedums *Sparkasse Südpfalz* (C-206/22,
[EU:C:2023:984](#))

“SGB I”), kuros paredzēts, ka lēmuma par personīgās palīdzības pakalpojumu sniegšanu pieņemšanā un to īstenošanā, lai veicinātu personas ar invaliditāti līdzdalību sabiedrībā, tiek apmierinātas šo pakalpojumu saņēmēju leģitīmās vēlmes, ciktāl tās ir saprātīgas, un tiek ņemta vērā minēto pakalpojumu saņēmēju personīgā situācija, vecums, dzimums, ģimenes stāvoklis, kā arī reliģiskās un filozofiskās vajadzības.

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Darba laika organizēšana – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 31. panta 2. punkts – Direktīva 2003/88/EK – 7. pants – Tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu – SARS-Cov-2 vīruss – Karantīnas pasākums – Neiespējamība pārcelt ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, kas piešķirts uz laikposmu, kurš sakrīt ar karantīnas periodu

TF, kurš kopš 2003. gada strādā *Sparkasse Südpfalz*, tika piešķirts apmaksāts ikgadējais atvaļinājums laikposmā no 2020. gada 3. līdz 11. decembrim.

Dienā pirms minētā atvaļinājuma Vācijas kompetentā iestāde saskaņā ar valsts veselības aizsardzības pasākumiem SARS-CoV-2 vīrusa izplatības apkarošanai izdeva rīkojumu par karantīnas noteikšanu TF laikposmā no 2020. gada 2. līdz 11. decembrim, pamatojoties uz to, ka viņš bija kontaktējies ar personu, kura bija inficēta ar šo vīrusu.

2021. gada 4. martā TF savam darba devējam lūdza pārcelt ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma dienas, kas bija piešķirtas par laikposmu, kurš sakrīt ar viņam noteikto karantīnas laikposmu.

Tā kā šī pārcelšana netika atļauta, TF vērsās *Arbeitsgericht Ludwigshafen am Rhein* (Ludvigshāfenes pie Reinas Darba lietu tiesa, Vācija), kas ir iesniedzējtiesa.

Šajā strīdā iesniedzējtiesa šaubās par Vācijas tiesu judikatūras, saskaņā ar kuru karantīna vien nav pielīdzināma darbnespējai, kā dēļ darba devējam būtu jāpārceļ piešķirtās atvaļinājuma dienas, saderību ar tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, ko nodrošina Savienības tiesības.

Lietu izskatot prejudiciālā kārtā, Tiesa uzskata, ka šāda valsts prakse, saskaņā ar kuru darba ņēmējam, kas nav slims, nav atļauts piešķirtā ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma dienas pārcelt par laikposmu, kurš sakrīt ar karantīnas laikposmu, ir saderīga ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 31. panta 2. punktā noteiktajām un Direktīvas 2003/88³⁴² 7. panta 1. punktā konkretizētajām tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, atgādinājusi ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma divejādo mērķi, proti, pirmkārt, ļaut darba ņēmējam atpūsties, nevis veikt viņa darba līgumā paredzētos uzdevumus un, otrkārt, izmantot laiku relaksācijai un brīvā laika nodarbēm, Tiesa norāda, ka Vācijas tiesībās paredzētā karantīnas pasākuma mērķis ir atšķirīgs. Šī pasākuma mērķis ir novērst lipīgas slimības izplatīšanos, izolējot personas, kurām var attīstīties simptomi.

Otrām kārtām, Tiesa apstiprina, ka šāds pasākums tāpat kā darbnespēja slimības dēļ, ir neparedzams notikums, kas nav atkarīgs no šo pasākumu skartās personas gribas.

Tālab darba ņēmēja, kuram noteikta karantīna, jo viņš ir kontaktējies ar SARS-Cov-2 vīrusa inficētu personu, bet kuram nav iestājusies darbnespēja, kas būtu apstiprināta ar medicīnisku izziņu, situācija atšķiras no tāda darba ņēmēja situācijas, kurš ir slimības atvaļinājumā un kurš saskaras ar slimības izraisītiem fiziskiem vai psihiskiem ierobežojumiem. Līdz ar to karantīnas noteikšana principā nav salīdzināma ar slimības atvaļinājumu. Tāpēc karantīnas laikposms kā tāds nevar būt šķērslis ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma mērķa īstenošanai.

³⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.).

Trešām kārtām, Tiesas skatījumā, lai gan karantīna var ietekmēt apstākļus, kādos darba ņēmējs pavada brīvo laiku, nevar uzskatīt, ka karantīna kā tāda skar šī darba ņēmēja tiesības faktiski izmantot ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu. Šajā ikgadējā atvaļinājuma laikposmā darba ņēmējam attiecībā pret savu darba devēju nedrīkst būt nekādu pienākumu, kas varētu traucēt viņam brīvi un nepārtraukti nodoties savām interesēm, lai neitralizētu darba ietekmi uz attiecīgās personas drošību un veselību.

Līdz ar to darba devējam nav jākompensē neērtības, kas izriet no tāda neparedzama notikuma kā valsts iestādes noteikta karantīna, kura liedz tās darbiniekam pilnībā izmantot savas tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu. Proti, Direktīvā 2003/88 nav paredzēts, ka jebkurš notikums, kas var liegt darba ņēmējam pilnībā un viņam vēlamā veidā izmantot atpūtas vai relaksācijas laikposmu, attaisno papildu atvaļinājuma piešķiršanu, lai sasniegtu ikgadējā atvaļinājuma mērķi.

XV. Patērētāju aizsardzība ³⁴³

1. Negodīgi noteikumi

2023. gada 12. janvāra spriedums D.V. (Advokāta honorāri – Stundas likmes princips) (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – Direktīva 93/13/EEK – Starp advokātu un patērētāju noslēgts līgums par juridisko pakalpojumu sniegšanu – 4. panta 2. punkts – Līguma noteikumu negodīguma vērtējums – Noteikumu, kas attiecas uz līguma galveno priekšmetu, izslēgšana – Noteikums, kas paredz advokāta honorāra samaksu atbilstoši stundas likmes principam – 6. panta 1. punkts – Valsts tiesas pilnvaras par “negodīgu” atzīta noteikuma gadījumā

M.A. kā patērētājs ar advokāti D.V. noslēdza piecus līgumus par juridisko pakalpojumu sniegšanu. Katrā no šiem līgumiem bija paredzēts, ka advokāta honorāri jāaprēķina, pamatojoties uz stundas likmi, kas bija noteikta 100 EUR par M.A. sniegtajām konsultācijām vai juridisko pakalpojumu sniegšanu.

Tā kā D.V. nebija saņēmusi visus prasītos honorārus, tā cēla prasību pirmās instances tiesā un lūdza piespriest M.A. samaksāt honorārus atbilstoši sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem. Pirmās instances tiesa daļēji apmierināja D.V. lūgumu, tomēr konstatējot līguma noteikuma par sniegto pakalpojumu cenām negodīgo raksturu, un divreiz samazināja prasītos honorārus. Tā kā apelācijas tiesa šo spriedumu apstiprināja, D.V. iesniedza kasācijas sūdzību *Lietuvos Aukščiausioji Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa).

Izskatot šīs tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa lemj par Direktīvas 93/13 ³⁴⁴ interpretāciju. Savā spriedumā tā īpaši pievēršas prasībai par noteikumu, kas attiecas uz līgumu par juridisko pakalpojumu sniegšanu galveno priekšmetu, pārskatāmību un noteikuma par šo pakalpojumu cenu noteikšanu negodīgā rakstura konstatēšanas sekām.

Tiesas vērtējums

Vispirms Tiesa konstatē, ka noteikums starp advokātu un patērētāju noslēgtā līgumā par juridisko pakalpojumu sniegšanu, kurā cena par sniegtajiem pakalpojumiem ir noteikta atbilstoši stundas likmes principam, ietilpst “līguma galvenajā priekšmetā” saskaņā ar Direktīvu 93/13 ³⁴⁵.

Vēlāk, izvērtējuma, vai šis noteikums, kurā nav ietverta nekāda cita informācija kā vien piemērotā stundas likme, atbilst prasībai par formulējumu vienkāršā, skaidri saprotamā valodā ³⁴⁶, Tiesa

³⁴³ Šajā sadaļā jānorāda arī uz šiem spriedumiem: 2023. gada 8. jūnija spriedums **UFC – Que choisir un CLCV** (C-407/21, [EU:C:2023:449](#)), kas izklāstīts X.5. sadaļā “Kompleksi ceļojumi, kompleksas brīvdienas un kompleksas ekskursijas”; 2023. gada 30. marta spriedums **Green Network (Atmaksāšanas rīkojums)** (C-5/22, [EU:C:2023:273](#)), kas izklāstīts XVI sadaļā “Enerģētika”.

³⁴⁴ Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 3. panta 1. punkts, 4. panta 2. punkts, 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts.

³⁴⁵ Tās 4. panta 2. punkta izpratnē.

norāda – ņemot vērā pakalpojumu, kas ir līguma par juridisko pakalpojumu sniegšanu priekšmets, raksturu, komersantam bieži ir grūti vai pat neiespējami jau līguma noslēgšanas brīdī paredzēt precīzu to stundu skaitu, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu šī līguma izpildi, un līdz ar to – šo pakalpojumu faktiskās kopējās izmaksas. Tomēr, lai gan no komersanta nevar prasīt, lai tas informētu patērētāju par viņa saistību galīgajām finansiālajām sekām, kuras ir atkarīgas no turpmākiem neparedzamiem un no šī komersanta gribas neatkarīgiem notikumiem, tomēr pēdējam minētajam pirms līguma noslēgšanas ir jāpaziņo patērētājam informācija, kas tam ļautu pieņemt lēmumu piesardzīgi un pilnībā apzināties iespēju, ka šādi notikumi varētu rasties, un sekas, kādas tie var radīt saistībā ar juridisko pakalpojumu sniegšanas ilgumu.

Šai informācijai, kas var atšķirties atkarībā, pirmkārt, no paredzēto pakalpojumu priekšmeta un rakstura un, otrkārt, no piemērojamajiem profesionālajiem un ētikas noteikumiem, ir jāietver norādes, kuras ļauj patērētājam novērtēt šo pakalpojumu kopējās aptuvenās izmaksas. Par šādām norādēm var uzskatīt paredzamā vai minimālā nepieciešamā darba stundu skaita novērtējumu vai apņemšanos ar saprātīgiem starplaikiem nosūtīt rēķinus vai periodiskus ziņojumus, kuros ir norādīts nostrādāto stundu skaits. Tiesa precizē, ka valsts tiesai, ņemot vērā šos apsvērumus un visus atbilstošos apstākļus, kas saistīti ar attiecīgā līguma noslēgšanu, ir jāizvērtē, vai komersants ir sniedzis patērētājam atbilstošu pirmslīguma informāciju.

Tādējādi Tiesa secina, ka noteikums, ar kuru cena ir noteikta atbilstoši stundas tarifa principam, neatbilst prasībai par formulējumu vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, ja pirms līguma noslēgšanas patērētājam netiek darīta zināma informācija, kas tam ļauj pieņemt savu lēmumu piesardzīgi un pilnībā apzinoties ekonomiskās sekas, kādas rada šī līguma noslēgšana.

Turpinājumā Tiesa atgādina, ka ar patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīguma novērtējums principā ir balstīts uz vispārēju novērtējumu, kurā netiek ņemts vērā vienīgi iespējamais šī noteikuma pārskatāmības trūkums. Tomēr dalībvalstis var nodrošināt augstāku patērētāju aizsardzības līmeni³⁴⁷.

Līdz ar to Tiesa konstatē, ka līguma par juridisko pakalpojumu sniegšanu noteikums, kurā šo pakalpojumu cena ir noteikta atbilstoši stundas tarifa principam un kurš tādējādi ietilpst šī līguma galvenajā priekšmetā, nav jāuzskata par negodīgu³⁴⁸ tikai tādēļ, ka tas neatbilst pārskatāmības prasībai, ja vien dalībvalsts, kuras valsts tiesības ir piemērojamas aplūkotajam līgumam, nav skaidri paredzējusi – kā tas ir šajā gadījumā –, ka “negodīga noteikuma” kvalifikācija izriet vienīgi no šī fakta.

³⁴⁶ Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā norādītā prasība.

³⁴⁷ Atbilstoši Direktīvas 93/13 8. pantam.

³⁴⁸ Saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu.

Visbeidzot – attiecībā uz noteikuma par cenu negodīgā rakstura konstatēšanas sekām Tiesa uzsver, ka valsts tiesai ir jānoraida šī noteikuma piemērošana, ja vien patērētājs pret to neiebilst.

Tā precizē, ka gadījumā, ja, piemērojot attiecīgās valsts tiesību normas, līgums par juridisko pakalpojumu sniegšanu nevar turpināt pastāvēt pēc negodīgā noteikuma par cenu atcelšanas un ja šie pakalpojumi ir sniegti, Direktīva 93/13³⁴⁹ neliedz ne šo līgumu atzīt par spēkā neesošu, ne arī valsts tiesai atjaunot situāciju, kādā patērētājs būtu atradies šī noteikuma neesamības gadījumā, pat ja tādējādi komersants par saviem pakalpojumiem nesaņemtu nekādu atlīdzību.

Attiecībā uz sekām, kādas pamatlietā aplūkoto līgumu atcelšana varētu radīt patērētājam, Tiesa atgādina tās judikatūru, saskaņā ar kuru aizdevuma līguma gadījumā šāda līguma pilnīga atcelšana principā izraisītu to, ka atmaksājamā aizdevuma atlikusī daļa kļūtu tūlītēji atmaksājama apmērā, kas varētu pārsniegt patērētāja finansiālās spējas, un tādējādi varētu izraisīt tam īpaši nelabvēlīgas sekas³⁵⁰. Tomēr līguma atcelšanas īpaši nelabvēlīgo raksturu nevar reducēt tikai uz tīri finansiāla rakstura sekām.

Nav izslēgts, ka līguma par jau sniegtiem juridiskajiem pakalpojumiem atcelšana varētu radīt patērētājam tiesiskās nedrošības situāciju, it īpaši gadījumā, ja valsts tiesības ļautu komersantam pieprasīt atlīdzību par šiem pakalpojumiem, balstoties uz citu pamatojumu nekā atceltais līgums. Turklāt līguma spēkā neesamība, iespējams, varētu ietekmēt saskaņā ar šo līgumu veikto darbību spēkā esamību un efektivitāti.

Šādos apstākļos Tiesa nospriež, ka gadījumā, ja pilnīga līguma atzīšana par spēkā neesošu radītu patērētājam īpaši nelabvēlīgas sekas – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai –, Direktīva 93/13³⁵¹ neliedz valsts tiesai novērst negodīgā noteikuma spēkā neesamību, aizstājot to ar dispozitīvu valsts tiesību normu vai normu, kas piemērojama minētā līguma pušu vienošanās gadījumā. Savukārt šī direktīva nepieļauj, ka valsts tiesa aizstāj atcelto negodīgo noteikumu ar tiesas vērtējumu par atlīdzības lielumu, kāds jāmaksā par minētajiem pakalpojumiem.

2023. gada 9. novembra spriedums *Všeobecná úverová banka* (C-598/21, [EU:C:2023:845](#))

Līgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – Patēriņa kredīta līgums – Direktīva 93/13/EEK – 1. panta 2. punkts – Noteikums, kas ietver obligātu tiesību normu – 3. panta 1. punkts, 4. panta 1. punkts, 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts – Noteikums par kredīta pirmstermiņa atmaksu – Pārbaude tiesā – Samērīgums saistībā ar patērētāju līguma pārkāpumiem – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. un 38. pants – Līgums, kas nodrošināts ar nekustamā īpašuma ķīlu – Patērētāja mājokļa ārpusstiesas pārdošana

SP un CI, prasītāji pamatlietā, noslēdza patēriņa kredītlīgumu, kas bija atmaksājams 20 gadu laikposmā un nodrošināts ar nekustamā īpašuma ķīlu, proti, ģimenes māju, kurā bija viņu dzīvesvieta.

³⁴⁹ Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts.

³⁵⁰ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch* (C-125/18, [EU:C:2020:138](#), 63. punkts un tajā minētā judikatūra).

³⁵¹ Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts.

Mazāk nekā gadu pēc šī līguma noslēgšanas, tā kā prasītāji pamatlietā neveica maksājumu, aizdevējs pieprasīja atmaksāt visas saskaņā ar šo kredītlīgumu maksājamās summas, pamatojoties uz šajā līgumā ietverto noteikumu par kredīta pirmstermiņa atmaksu. Pēc tam aizdevējs turpināja savu ķīlas tiesību izmantošanu, ārpustiesas izsolē pārdodot nekustamo īpašumu, kas bija sniegts kā nodrošinājums.

Okresný súd Prešov (Rajona tiesa Prešovā, Slovākija), kurā prasītāji iesniedza pieteikumu par šīs pārdošanas apturēšanu, ar pirmo spriedumu noraidīja viņu prasību, kuru tā pēc lietas nodošanas atpakaļ apstiprināja, lai gan *Krajský súd v Prešove* (Apgabaltiesa Prešovā, Slovākija) to atcēla. Prasītāji par šo otro spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību Apgabaltiesā Prešovā, kas ir iesniedzējtiesa. Pēdējā minētā uzskata, ka valsts tiesiskais regulējums, ar kuru ir atļauta nekustamā īpašuma ķīlas ārpustiesas atsavināšana, izsolē pārdodot īpašumu, kas ir patērētāju mājoklis, var būt pretrunā Direktīvai 93/13, kā arī samērīguma principam.

Spriedumā Tiesa pievēršas Direktīvas 93/13³⁵² un it īpaši pārbaudes tiesā apjoma attiecībā uz noteikuma par kredīta pirmstermiņa atmaksu, kas ietverts patēriņa kredītlīgumā, negodīgo raksturu, ja šis noteikums ļauj ārpustiesas kārtībā pārdot patērētāja ģimenes mājokli, interpretāciju.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa konstatē, ka noteikums par kredīta pirmstermiņa atmaksu, kas ļauj kreditoram iepriekš pieprasīt visas atlikušās summas atmaksu, ja parādnieks nepilda savas līgumsaistības, ietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā. Tā uzsver, ka, neskarot pārbaudi, kas jāveic iesniedzējtiesai, šis noteikums nav kvalificējams kā "noteikums, kas ietver obligātas tiesību normas" Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izpratnē. Proti, lai gan šajā pašā noteikumā ir pārņemtas dažas valsts tiesību normas³⁵³, tās nav obligātas un neatbilst otrajam nosacījumam, kas prasīts šī 1. panta 2. punktā, lai piemērotu tajā paredzēto izņēmumu.

Otrkārt, atgādinājusi vispārīgos noteikumus, kas reglamentē Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā ietilpstošo līguma noteikumu negodīguma pārbaudi tiesā, Tiesa atgādina kritērijus, saskaņā ar kuriem valsts tiesa varēs konstatēt ilgtermiņa hipotekārā aizdevuma līguma noteikumu, kurā paredzēti nosacījumi, ar kādiem kreditoram ir atļauts pieprasīt pirmstermiņa atmaksu, kā, piemēram, noteikums par kredīta pirmstermiņa atmaksu, iespējamo negodīgumu.

Tādējādi šajā vērtējumā ir svarīgi noskaidrot, pirmkārt, vai pārdevēja vai piegādātāja iespēja pieprasīt visa aizdevuma samaksu ir atkarīga no tā, vai patērētājs nav izpildījis pienākumu, kam ir būtiska nozīme attiecīgajās līgumsaistībās, un, otrkārt, vai šī iespēja ir paredzēta gadījumos, kad šāda neizpilde ir pietiekami nopietns raksturs attiecībā pret aizdevuma ilgumu un summu. Treškārt, svarīgi ir arī noskaidrot, vai pārdevēja vai piegādātāja iespēja ietver atkāpi no attiecīgajā jomā piemērojamām vispārīgo tiesību normām, ja īpašu līgumtiesību normu nav, un, ceturtkārt, vai valsts tiesībās ir paredzēti atbilstoši un efektīvi līdzekļi, kas ļautu patērētājam, kam tiek piemērots šāds līguma noteikums, novērst šīs aizdevuma atmaksas pieprasīšanas sekas.

Līdz ar to, izvērtējot noteikuma par kredīta pirmstermiņa atmaksu negodīgumu, valsts tiesai it īpaši ir jāpārbauda kreditoram sniegtās iespējas saskaņā ar šo noteikumu pieprasīt visas maksājamās summas samērīgums. Līdz ar to šai tiesai ir jāņem vērā tas, cik lielā mērā patērētājs nav izpildījis savas

³⁵² Skat. it īpaši Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 3. panta 1. punktu, 4. panta 2. punktu, 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu.

³⁵³ Šajā lietā Slovākijas Civill kodeksa 53. panta 9. punkts un 565. pants.

līgumsaistības, piemēram, nesamaksāto maksājumu summa salīdzinājumā ar kredīta kopsummu un līguma darbības termiņu.

Tomēr iepriekš minētie kritēriji nav nedz kumulatīvi, nedz alternatīvi, nedz arī izsmeļoši. Tādējādi, pirmkārt, tiesas pārbaudē par noteikuma par kredīta pirmstermiņa atmaksu samērīgumu var tikt ņemti vērā tādi papildu kritēriji kā iespējamā līgumiskā nelīdzsvarotība, ko rada noteikums par kredīta pirmstermiņa atmaksu, un apstākļi, ka tā īstenošana attiecīgā gadījumā var izraisīt to, ka kreditors atgūst saskaņā ar līgumu maksājamās summas, pārdodot patērētāja ģimenes mājokli bez jebkāda tiesvedības procesa. Otrkārt, izvērtējot līdzekļus, kas ļauj patērētājam novērst sekas, ko rada aizdevuma iekasējamība, valsts tiesai – it īpaši ievērojot pamattiesības uz mājokli ³⁵⁴ – ir jāņem vērā sekas, kādas ir tam, ka patērētājs un viņa ģimene tiek izlikti no mājokļa, kas ir viņu galvenā dzīvesvieta. Līdz ar to, piemērojot šos kritērijus un ņemot vērā visus apstākļus, kādos līgums tika noslēgts, valsts tiesa varētu konstatēt noteikuma par kredīta pirmstermiņa atmaksu negodīgumu, ja tā konstatē, ka saskaņā ar šo noteikumu pārdevējs vai piegādātājs var izmantot savas tiesības pieprasīt saistībā ar aizdevumu atlikušās parāda summas pirmstermiņa atmaksu, neņemot vērā patērētāja pienākumu neizpildes nozīmīgumu salīdzinājumā ar piešķirto summu un aizdevuma līgumu.

Šādos apstākļos Tiesa nospriež, ka Direktīva 93/13, lasot to Hartas ³⁵⁵ gaismā, nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru, pārbaudot tiesā patērētāja kredītlīgumā ietverta noteikuma par kredīta pirmstermiņa atmaksu negodīgo raksturu, netiek ņemts vērā pārdevējam vai piegādātājam dotās iespējas izmantot no šā noteikuma izrietošās tiesības samērīgais raksturs, ievērojot noteiktus kritērijus. Pēdējo minēto vidū ir kritēriji, kas it īpaši ir saistīti ar patērētāja līgumsaistību neizpildes nozīmīgumu, piemēram, maksājumu summu, kas nav samaksāta, salīdzinājumā ar kredīta kopsummu un līguma ilgumu, kā arī iespēju, ka šā noteikuma īstenošana var izraisīt to, ka pārdevējs vai piegādātājs var atgūt saskaņā ar šo noteikumu maksājamās summas, pārdodot patērētāja ģimenes mājokli bez jebkāda tiesvedības procesa.

2. Tiesības atteikties no distances līgumiem

2023. gada 21. decembra spriedums (virspalāta) *BMW Bank u.c.* (C-38/21, C-47/21 un C-232/21, [EU:C:2023:1014](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Transportlīdzekļa līzings līgums bez pirkšanas pienākuma – Direktīva 2008/48/EK – 2. panta 2. punkta d) apakšpunkts – Jēdziens “līzings līgums bez pienākuma pirkt līguma priekšmetu” – Direktīva 2002/65/EK – 1. panta 1. punkts un 2. panta b) punkts – Jēdziens “finanšu pakalpojumu līgums” – Direktīva 2011/83/ES – 2. panta 6. punkts un 3. panta 1. punkts – Jēdziens “pakalpojumu līgums” – 2. panta 7. punkts – Jēdziens “distances līgums” – 2. panta 8. punkts – Jēdziens “ārpus uzņēmuma telpām noslēgts līgums” – 16. panta l) punkts – Izņēmums no atteikuma tiesībām saistībā ar transportlīdzekļu nomas pakalpojumu sniegšanu – Kredītlīgums transportlīdzekļa iegādei – Direktīva 2008/48 – 10. panta 2. punkts – Prasības, kas attiecas uz informāciju, kāda jānorāda līgumā – Prezumpcija par informēšanas pienākuma izpildi, ja tiek izmantots regulatīvais informācijas modelis – Direktīvas tiešas horizontālas iedarbības neesamība – 14. panta 1. punkts – Atteikuma tiesības – Atteikuma termiņa skaitīšanas sākšana nepilnīgas vai neprecīzas informācijas

³⁵⁴ Skat. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. pantu.

³⁵⁵ Hartas 7. un 38. pants.

gadījumā – Atteikuma tiesību ļaunprātīga izmantošana – Atteikuma tiesību zaudēšana – Transportlīdzekļa iepriekšējās restitūcijas prasība atteikuma tiesību izmantošanas gadījumā attiecībā uz saistītu kredītlīgumu

Trīs apvienotās lietas iekļaujas vairākos strīdos starp patērētājiem un finanšu iestādēm, kas saistītas ar automašīnu tirgotājiem, par patērētāju atteikuma tiesību izmantošanas spēkā esamību saistībā attiecīgi ar transportlīdzekļa līzings līgumu bez pirkšanas pienākuma (lieta C-38/21) un vairākiem kredītlīgumiem, kuru mērķis ir finansēt lietotu transportlīdzekļu iegādi (lietas C-47/21 un C-232/21).

Lietā C-38/21 VK ieradās *BMW* automašīnu tirgotāja telpās, kur kāds tā darbinieks kā *BMW Bank GmbH* kredīta starpnieks viņam piedāvāja līzings izmantot transportlīdzekli un darīja zināmus dažādus šāda veida līguma elementus, piemēram, ilgumu un ikmēneša maksājumu apmēru. 2018. gada novembrī, izmantojot distances saziņas līdzekli, VK ar *BMW Bank* noslēdza līzings līgumu par transportlīdzekli privātai izmantošanai. Atbilstoši šim līgumam, kas noslēgts uz 24 mēnešiem un balstīts uz to, ka *BMW Bank* piešķir aizdevumu, VK nebija pienākuma līgumā paredzētā perioda beigās transportlīdzekli pirkt. 2019. gada 25. jūnijā VK norādīja, ka vēlas atteikties no līzings līguma. Faktiski viņš uzskatīja, ka valsts tiesībās paredzētais 14 dienu atteikuma termiņš vēl nebija sācies tās informācijas nepietiekamā un nesalasāmā rakstura dēļ, kas saskaņā ar šīm tiesībām viņam esot bijusi jāsaņem.

Lietās C-47/21 un C-232/21 vairāki patērētāji noslēdza aizdevuma līgumus, lai iegādātos lietotus vieglos transportlīdzekļus privātai izmantošanai. Sagatavojot un noslēdzot šos līgumus, automašīnu tirgotāji, no kuriem transportlīdzekļi tika nopirkti, rīkojās kā *C. Bank AG* (lieta C-47/21), kā arī *Volkswagen Bank GmbH* un *Audi Bank* (lieta C-232/21) starpnieki. Pēc tam šie patērētāji atteicās no noslēgtajiem aizdevuma līgumiem, galvenokārt lūdzot atmaksāt ikmēneša maksājumus, kas veikti līdz atteikšanās dienai. Viņi uzskata, ka valsts tiesībās paredzētais 14 dienu atteikuma termiņš vēl nebija sācies, jo viņiem nebija pienācīgi sniegta informācija par atteikuma tiesībām, kā arī cita obligāti norādāmā informācija.

Virspalātas pasludinātajā spriedumā Tiesa saistībā ar transportlīdzekļa līzings līgumu bez patērētāja pirkšanas pienākuma precizē Direktīvu 2002/65³⁵⁶, 2008/48³⁵⁷ un 2011/83³⁵⁸ piemērošanas jomu patērētāju aizsardzības jomā, kā arī jēdzienu “pakalpojumu līgums”, “distances līgums” un “ārpus uzņēmuma telpām noslēgts līgums” tvērumu šīs pēdējās direktīvas izpratnē. Turklāt kredītlīgumu kontekstā tā lemj par vairākiem aspektiem saistībā ar aizdevējiem Direktīvā 2008/48 paredzēto pienākumu sniegt patērētājiem informāciju it īpaši par atteikuma tiesībām, kā arī kļūdainas vai nepilnīgas informācijas sniegšanas ietekmi uz šo tiesību izmantošanu. Tiesa joprojām šajā pašā kontekstā un saskaņā ar to pašu direktīvu aplūko jautājumu par patērētāja atteikuma tiesību ļaunprātīgu izmantošanu un jautājumu par šo pašu tiesību zaudēšanu.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa pārbauda transportlīdzekļa līzings līguma bez patērētāja pirkšanas pienākuma raksturu, ņemot vērā Direktīvas 2002/65, 2008/48 un 2011/83.

³⁵⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/65/EK (2002. gada 23. septembris) par patērētāju finanšu pakalpojumu tālpārdošanu un grozījumiem Padomes Direktīvā 90/619/EEK un Direktīvās 97/7/EK un 98/27/EK (OV 2002, L 271, 16. lpp.).

³⁵⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patērētāju kredītlīgumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.).

³⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV 2011, L 304, 64. lpp.).

Pirmkārt, runājot par Direktīvu 2011/83, Tiesa nospriež, ka transportlīdzekļa līzings līgums, kam raksturīgs tas, ka nedz šajā līgumā, nedz atsevišķā līgumā nav paredzēts, ka patērētājam ir pienākums līguma beigās transportlīdzekli pirkt, ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā kā “pakalpojumu līgums” tās 2. panta 6. punkta izpratnē³⁵⁹. Šis jēdziens ir definēts plaši un jāsaprot tā, ka tas ietver visus līgumus, kas neietilpst jēdzienā “pārdošanas līgums”, kurš paredzēts šajā pašā direktīvā³⁶⁰. Šajā gadījumā līzings līgums, ar ko tirgotājs apņemas nodot patērētāja rīcībā transportlīdzekli, pretī saņemot maksājumus pa daļām bez pienākuma līzings beigās minēto transportlīdzekli pirkt, neietilpst šajā pēdējā minētajā jēdzienā, jo tas neparedz īpašuma tiesību uz transportlīdzekli nodošanu patērētājam. Šāds līzings līgums neietilpst arī to līgumu sarakstā, kas izslēgti no Direktīvas 2011/83³⁶¹ piemērošanas jomas.

Otrkārt, Tiesa uzskata, ka šāds līgums neietilpst Direktīvas 2008/48 piemērošanas jomā. Lai gan tas ietilpst jēdzienā “līzings līgums (*credit-bail*)”, kas paredzēts šajā direktīvā³⁶², tas tomēr ir skaidri izslēgts no tās piemērošanas jomas, ciktāl tajā nav paredzēts nekāds patērētāja pienākums līguma beigās pirkt līguma priekšmetu.

Treškārt, runājot par Direktīvu 2002/65, Tiesa arī uzskata, ka transportlīdzekļa līzings līgums, kam it īpaši raksturīgs, ka nedz šajā līgumā, nedz atsevišķā līgumā nav paredzēts, ka patērētājam ir pienākums līguma beigās transportlīdzekli nopirkt, neietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā. Faktiski Tiesa atgādina – lai līgums ietilptu tās piemērošanas jomā, līguma priekšmetam ir jābūt “finanšu pakalpojuma”³⁶³, piemēram, ar kredītu saistīta pakalpojuma, sniegšanai. Lai gan ir taisnība, ka transportlīdzekļa līzings līgums bez pirkšanas pienākuma ietver gan kredīta elementu, gan nomas elementu, Tiesa norāda, ka šāds līgums būtībā neatšķiras no transportlīdzekļa ilgtermiņa nomas līguma. Tā kā šāda veida līguma galvenais priekšmets ir transportlīdzekļa noma, to nevar kvalificēt kā finanšu pakalpojuma līgumu, kas ir saistīts ar kredītu.

Otrām kārtām, Direktīvas 2011/83 interpretācijas kontekstā saistībā ar transportlīdzekļa līzings līgumu bez patērētāja pirkšanas pienākuma Tiesa pievēršas, pirmkārt, jēdzieniem “distances līgums”³⁶⁴ un “ārpus uzņēmuma telpām noslēgts līgums”³⁶⁵.

³⁵⁹ Saskaņā ar Direktīvas 2011/83 2. panta 6. punktu jēdziens “pakalpojumu līgums” ir “jebkurš līgums, izņemot pārdošanas līgumu, saskaņā ar kuru tirgotājs sniedz vai apņemas sniegt pakalpojumu patērētājam un patērētājs maksā vai apņemas maksāt tā cenu”.

³⁶⁰ Saskaņā ar Direktīvas 2011/83 2. panta 5. punktu “pārdošanas līgums” ir definēts kā “jebkurš līgums, saskaņā ar kuru tirgotājs nodod vai apņemas nodot preču īpašumtiesības patērētājam un patērētājs maksā vai apņemas maksāt to cenu, tostarp jebkurš līgums, kura priekšmets ir gan preces, gan pakalpojumi”.

³⁶¹ Kā paredzēts Direktīvas 2011/83 3. panta 3. punktā.

³⁶² Direktīvas 2008/48 2. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē.

³⁶³ Saskaņā ar Direktīvas 2002/65 2. panta b) punktu “jebkurš bankas, kredīta, apdrošināšanas, personālo pensiju, ieguldījumu vai maksājumu rakstura pakalpojums” ietilpst finanšu pakalpojuma jēdzienā.

³⁶⁴ Saskaņā ar Direktīvas 2011/83 2. panta 7. punktu šajā jēdzienā ietilpst “jebkurš pārdošanas vai pakalpojumu līgums, kas noslēgts starp tirgotāju un patērētāju saskaņā ar organizētu distances pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēmu, tirgotājam un patērētājam vienlaikus fiziski neatrodoties vienā vietā, un šā līguma noslēgšanai tiek ekskluzīvi izmantots viens vai vairāki distances saziņas līdzekļi līdz līguma noslēgšanas brīdim un pašā līguma noslēgšanas brīdī”.

³⁶⁵ Saskaņā ar Direktīvas 2011/83 2. panta 8. punktu šajā jēdzienā ietilpst “jebkurš starp tirgotāju un patērētāju noslēgts līgums, kas noslēgts, fiziski klātesot tirgotājam un patērētājam vietā, kas nav tirgotāja uzņēmējdarbības telpās”.

Tādējādi Tiesa precizē, no vienas puses, ka pakalpojumu līgums, kas starp patērētāju un tirgotāju noslēgts, izmantojot distances saziņas līdzekli, nevar tikt kvalificēts kā "distances līgums", ja sagatavošanas posms pirms šīs noslēgšanas norisinājies, fiziski klātesot patērētājam un starpniekam, kurš rīkojies tirgotāja vārdā vai uzdevumā un kurš patērētājam sniedzis visu Direktīvā 2011/83³⁶⁶ paredzēto informāciju, kas pēdējam minētajam ļauj starpniekam uzdot jautājumus par paredzamo līgumu vai izteikto piedāvājumu, lai kļiedētu jebkādas neskaidrības par iespējamo līgumisko saistību pret tirgotāju apmēru.

No otras puses, Tiesa uzskata, ka starp patērētāju un tirgotāju noslēgts pakalpojumu līgums nevar tiks kvalificēts kā "ārpus uzņēmuma telpām noslēgts līgums", ja līguma sagatavošanas posmā, kurš noticis, izmantojot distances saziņas līdzekli, patērētājs ir ieradies tāda starpnieka uzņēmuma telpās, kas rīkojas tirgotāja vārdā vai uzdevumā, bet darbojas citā jomā nekā šis tirgotājs, lai apspriestu šo līgumu, ar nosacījumu, ka ir izpildīti divi nosacījumi. Pirmais nosacījums ir tas, ka patērētājs kā samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs vidusmēra patērētājs, ierodoties starpnieka uzņēmuma telpās, varēja domāt, ka starpnieks viņam izteiks komercpiedāvājumu, lai apspriestu un noslēgtu pakalpojumu līgumu ar tirgotāju. Otrais nosacījums ir tas, ka patērētājs ir varējis viegli saprast, ka šis starpnieks rīkojās minētā tirgotāja vārdā vai uzdevumā.

Otrkārt, izskatot Direktīvas 2011/83 16. pantā paredzētos izņēmumus, saskaņā ar kuriem patērētājam dažos gadījumos nav atteikuma tiesību, Tiesa uzskata, ka uz transportlīdzekļa līzinga līgumu, kas noslēgts starp tirgotāju un patērētāju un kvalificēts kā distances pakalpojumu līgums vai ārpus uzņēmuma telpām noslēgts līgums šīs direktīvas izpratnē, attiecas izņēmums, kas saistīts ar transportlīdzekļa nomas pakalpojumu sniegšanu, kuriem ir paredzēta konkrēta izpildes diena vai termiņš³⁶⁷, jo šāda līguma galvenais priekšmets ir ļaut patērētājam izmantot transportlīdzekli konkrētā minētajā līgumā paredzētā laikposmā, par to regulāri maksājot konkrētas naudas summas. Šajā ziņā Tiesa precizē, no vienas puses, ka jēdziens "konkrēts", uz kuru ir atsauce šajā izņēmumā, var attiekties arī uz ilgtermiņa nomas līgumiem, piemēram, 24 mēnešu līzinga līgumu pamatlietā, ciktāl šis ilgums ir pietiekami precīzi norādīts līgumā. No otras puses, Tiesa uzsver, ka saistībā ar līzinga līgumu, kas attiecas uz transportlīdzekli, kurš speciāli iegādāts pēc patērētāja lūguma, lai atbilstu tā norādītajām specifikācijām, ja patērētājam tiktu atzītas atteikuma tiesības, tirgotājam varētu rasties grūtības transportlīdzekli novirzīt citam izmantojumam. Šo specifikāciju dēļ tirgotājam varētu neizdoties saprātīgā termiņā pēc atteikuma tiesību izmantošanas novirzīt transportlīdzekli citam līdzvērtīgam izmantojumam uz laikposmu, kas atbilst sākotnēji paredzētajam līzinga ilgumam, neciešot būtiskus ekonomiskus zaudējumus.

Trešām kārtām, Direktīvas 2008/48 interpretācijas kontekstā Tiesa vispirms konstatē, ka aizdevuma līgumi, kas paredzēti, lai iegādātos lietotus vieglos transportlīdzekļus privātai izmantošanai, un kas aplūkoti lietās C-47/21 un C-232/21, ietilpst Direktīvas 2008/48 piemērošanas jomā kā kredītlīgumi³⁶⁸.

Pēc tam Tiesa precizē tirgotāja pienākumu, kas attiecas uz informāciju, kāda jāsniedz kredītlīgumos, kuri ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā³⁶⁹, un it īpaši tā pienākumu sniegt informāciju par

³⁶⁶ Konkrētāk Direktīvas 2011/83 6. pants.

³⁶⁷ Direktīvas 2011/83 16. panta l) punkts attiecas uz izņēmumu "tādu dzīvojamo telpu nodrošināšanai, kas nav paredzētas apdzīvošanai, preču pārvadāšanai, auto īres pakalpojumiem, sabiedriskajai ēdināšanai un pakalpojumiem saistībā ar brīvā laika pasākumiem, ja līgumā paredzēts konkrēts izpildes datums vai termiņš".

³⁶⁸ Saskaņā ar Direktīvas 2008/48 2. panta 1. punktu.

³⁶⁹ Kā paredzēts Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktā.

atteikuma tiesībām³⁷⁰. Tādējādi Tiesa nospriež, ka šis pienākums nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā paredzēta likumīga prezumpcija, saskaņā ar ko tirgotājs izpilda savu pienākumu informēt patērētāju par viņa atteikuma tiesībām, ja līgumā atsaucas uz valsts tiesību normām, kurās pašās ir atsauce uz regulatīvo informācijas modeli, kas attiecas uz atteikuma tiesībām, vienlaikus izmantojot šajā modelī ietvertos noteikumus, kuri neatbilst Direktīvas 2008/48³⁷¹ prasībām. Ja šādu valsts tiesisko regulējumu nevar interpretēt atbilstoši šai direktīvai, valsts tiesai, kura izskata strīdu tikai starp privātpersonām, nav pienākuma, pamatojoties tikai uz Savienības tiesībām, nepiemērot šādu tiesisko regulējumu, taču šai tiesai ir iespēja noraidīt tā piemērošanu, pamatojoties uz valsts tiesībām, un, ja tiesa nenoraida tā piemērošanu, lietas dalībniekam, kuram ir kaitējusi valsts tiesību neatbilstība Savienības tiesībām, ir tiesības prasīt atlīdzināt kaitējumu, kas tam no tā ir radies.

Visbeidzot, Tiesa lemj par dažādiem aspektiem, kas saistīti ar Direktīvā 2008/48³⁷² paredzētajām atteikuma tiesībām.

Pirmkārt, tā precizē atteikuma termiņa skaitīšanas sākumu. Šajā ziņā, ja informācija, ko aizdevējs sniedzis patērētājam atbilstoši šai direktīvai³⁷³, izrādās nepilnīga vai kļūdaina, Direktīvā 2008/48 paredzēto 14 dienu termiņu sāk skaitīt tikai tad, ja šīs informācijas nepilnīgais vai kļūdainais raksturs nevar ietekmēt nedz patērētāja spēju novērtēt savu tiesību un pienākumu apmēru atbilstoši minētajai direktīvai, nedz viņa lēmumu noslēgt līgumu un attiecīgā gadījumā liegt tam iespēju izmantot savas tiesības būtībā tādos pašos apstākļos kā tie, kādi būtu pastāvējuši, ja šī informācija būtu bijusi pilnīga un pareiza. Nepilnīgas vai kļūdainas informācijas sniegšanu var pielīdzināt informācijas nesniegšanai tikai tad, ja patērētājs šī iemesla dēļ ir maldināts par viņa tiesībām un pienākumiem un tādējādi viņš ir noslēdzis līgumu, kuru, iespējams, nebūtu noslēdzis, ja viņam būtu bijusi pilnīga un precīza informācija.

Otrkārt, Tiesa analizē kredītīguma pilnīgas izpildes ietekmi uz atteikuma tiesību saglabāšanos. Tādējādi tā uzskata, ka šāda līguma pilnīga izpilde izraisa šo tiesību izbeigšanos. Tā kā līguma izpilde ir dabīgs līgumsaistību izbeigšanās mehānisms, patērētājs vairs nevar atsaukties uz atteikuma tiesībām, tiklīdz puses kredītīgumu ir pilnībā izpildījušas un tiklīdz no šī līguma izrietošie savstarpējie pienākumi šī iemesla dēļ ir izbeigušies.

Treškārt, runājot par to, ka patērētājs izmanto savas atteikuma tiesības, Tiesa nospriež, ka aizdevējs nevar pamatot atsaukties uz to, ka patērētājs, ņemot vērā viņa rīcību laikposmā starp līguma noslēgšanu un atteikuma tiesību izmantošanu, šīs tiesības ir izmantojis ļaunprātīgi, ja kredītīgumā sniegtas nepilnīgas vai kļūdainas informācijas dēļ, kas ir pretrunā Direktīvai 2008/48, atteikuma termiņš nav sācies tāpēc, ka šis nepilnīgais vai kļūdainais raksturs ir ietekmējis patērētāja spēju novērtēt tā tiesību un pienākumu apjomu atbilstoši šai direktīvai, kā arī viņa lēmumu noslēgt līgumu.

Ceturtkārt, lemjot par atteikuma tiesību zaudēšanu, Tiesa norāda, ka Direktīva 2008/48 nepieļauj, ka tad, ja patērētājs izmanto savas atteikuma tiesības saskaņā ar šajā direktīvā paredzētajiem nosacījumiem³⁷⁴, aizdevējs varētu atsaukties uz šo tiesību zaudēšanu, ja vismaz viena no šajā pašā

³⁷⁰ Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta p) apakšpunktā ir paredzēts pienākums kredītīgumos norādīt atteikuma tiesību esamību vai neesamību, laikposmu, kurā šīs tiesības var izmantot, un citus nosacījumus to izmantošanai.

³⁷¹ Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta p) apakšpunkts.

³⁷² Saskaņā ar Direktīvas 2008/48 14. panta 1. punktu patērētājam ir 14 kalendāro dienu termiņš, lai atteiktos no kredītīguma, nesniedzot nekādu pamatojumu.

³⁷³ Saskaņā ar Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktu.

³⁷⁴ Kā paredzēts Direktīvas 2008/48 14. panta 1. punktā.

direktīvā paredzētajām obligātajām norādēm³⁷⁵ nav bijusi ietverta kredītīgumā vai tajā ir bijusi ietverta nepilnīgi vai kļūdaini, par tām pienācīgi nepaziņojot vēlāk, un ja šī iemesla dēļ atteikuma termiņš nebija sācies. Direktīvā 2008/48 nav paredzēts nekāds ierobežojums laikā, lai patērētājs varētu izmantot savas atteikuma tiesības nupat aplūkotajā gadījumā. Tādējādi valsts tiesiskajā regulējumā nevar noteikt šādu ierobežojumu.

Piektkārt, Tiesa pārbauda atteikuma tiesību sekas. Tādējādi tā norāda, ka šīs tiesības kopsakarā ar efektivitātes principu nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā paredzēts, ka tad, ja patērētājs atsakās no saistītā kredītīguma³⁷⁶, viņam ir jāatdod aizdevējam no kredīta finansētā prece vai jālūdz tam šo preci ņemt atpakaļ, tajā pašā laikā nepastāvot šī aizdevēja pienākumam atmaksāt kredīta ikmēneša maksājumus, ko patērētājs jau samaksājis. Ar nosacījumu, ka iesniedzējtiesa veiks vajadzīgās pārbaudes, valsts procesuālie noteikumi, kas uzliek aizņēmējam, kurš atsakās no līguma, pienākumu atdot aizdevējam no kredīta finansēto preci vai lūgt tam šo preci ņemt atpakaļ, tajā pašā laikā nepastāvot šī aizdevēja pienākumam atmaksāt jau samaksātos kredīta ikmēneša maksājumus, var padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt atteikuma tiesību izmantošanu.

³⁷⁵ Kā paredzēts Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktā.

³⁷⁶ Direktīvas 2008/48 3. panta n) punkta izpratnē.

XVI. Energētika

2023. gada 30. marta spriedums *Green Network* (Atmaksāšanas rīkojums) (C-5/22, [EU:C:2023:273](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Elektroenerģijas iekšējais tirgus – Direktīva 2009/72/EK – 37. pants – I pielikums – Valsts regulatīvās iestādes uzdevumi un pilnvaras – Patērētāju tiesību aizsardzība – Administratīvās izmaksas – Valsts regulatīvās iestādes pilnvaras uzdot atmaksāt summas, ko galalietotāji samaksājuši, piemērojot līguma noteikumus, par kuriem šī pati iestāde ir uzlikusi sodu

2019. gadā *Autorità di Regolazione per Energia Reti e Ambiente* (Energētikas, tīklu un vides regulatīvā iestāde, Itālija) uzlika Itālijas elektroenerģijas un dabasgāzes sadales sabiedrībai *Green Network* administratīvo naudas sodu 655 000 EUR apmērā par tarifu pārskatāmības pienākumu neizpildi. Šī iestāde arī uzdeva *Green Network* atmaksāt saviem galalietotājiem summu 13 987 495,22 EUR, kas to rēķinos bija norādītas kā administratīvās pārvaldības izmaksas, piemērojot līguma noteikumu, kuru šī iestāde bija atzinusi par prettiesisku.

Pēc tam, kad *Green Network* bija neveiksmīgi apstrīdējusi šo lēmumu administratīvajā tiesā, tā iesniedza apelācijas sūdzību *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija), kurā tā norādīja, ka Itālijas tiesībās paredzētās valsts regulatīvās iestādes pilnvaras pieprasīt klientiem rēķinā norādīto summu atmaksu ir pretrunā Direktīvai 2009/72³⁷⁷.

Šajā kontekstā *Conseil d'État* Tiesai uzdeva divus prejudiciālus jautājumus par Direktīvas 2009/72 37. panta 1. un 4. punktu par regulatīvo iestāžu pilnvarām un tās I pielikumu, kurā noteikti pasākumi, kas dalībvalstīm jāveic, lai aizsargātu patērētājus.

Spriedumā Tiesa precizē, ka Direktīvas 2009/72 37. panta 1. punkta i) un n) apakšpunktam³⁷⁸ un 4. punkta d) apakšpunktam³⁷⁹, kā arī tās I pielikumam nav pretrunā tas, ka dalībvalsts valsts regulatīvajai iestādei piešķir pilnvaras likt elektroenerģijas uzņēmumiem atlīdzināt saviem galalietotājiem summu, kas atbilst atlīdzībai, kuru tie ir samaksājuši kā “administratīvās pārvaldības izmaksas”, piemērojot līguma noteikumu, ko šī iestāde ir atzinusi par prettiesisku. Tas tā ir arī tad, ja šis atmaksāšanas rīkojums nav pamatots ar šo uzņēmumu sniegtā attiecīgā pakalpojuma kvalitātes apsvērumiem, bet gan ar tarifu pārskatāmības pienākumu pārkāpumu.

Tiesas vērtējums

Tiesa vispirms norāda, ka, lai sasniegtu Direktīvas 2009/72 mērķus, tā pieprasa, lai dalībvalstis to valsts regulatīvajām iestādēm piešķirtu plašas prerogatīvas elektroenerģijas tirgus regulēšanas un uzraudzības jomā, it īpaši patērētāju tiesību aizsardzības nodrošināšanas mērķiem.

³⁷⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/72/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu (OV 2009, L 211, 55. lpp.).

³⁷⁸ Šīs tiesību normas attiecīgi skar regulatīvo iestāžu uzdevumus saistībā ar pārskatāmības pienākumu ievērošanu un patērētāju tiesību aizsardzību.

³⁷⁹ Šajā tiesību normā ir paredzēts, ka regulatīvajām iestādēm ir pilnvaras piemērot iedarbīgas, samērīgas un atturošas sankcijas elektroenerģijas uzņēmumiem, kas nepilda saistības, kuras tiem izriet no Direktīvas 2009/72 vai no juridiski saistošiem un piemērojamiem regulatīvās iestādes lēmumiem, vai ierosināt, lai kompetenta tiesa piemēro šādas sankcijas.

Turpinājumā tā norāda, ka Direktīvas 2009/72 37. pantā par regulatīvās iestādes uzdevumiem un pilnvarām nav minētas pilnvaras pieprasīt elektroenerģijas uzņēmumiem atmaksāt visas summas, kas saņemtas kā atlīdzība par līguma noteikumu, kurš tiek uzskatīts par pretiesisku. Tomēr tas, ka Direktīvas 2009/72 37. panta 4. punktā ir izmantota frāze "regulatīvajai iestādei ir vismaz šādas pilnvaras", norāda, ka šai iestādei var tikt piešķirtas pilnvaras, kas nav tieši minētas 37. panta 4. punktā, lai tā varētu pildīt šīs direktīvas 37. panta 1., 3. un 6. punktā minētos uzdevumus.

Turklāt elektroenerģijas uzņēmumiem noteikto pārskatāmības pienākumu ievērošana un patērētāju tiesību aizsardzība ietilpst minētās direktīvas 37. panta 1., 3. un 6. punktā paredzētajos valsts regulatīvo iestāžu uzdevumos.

Līdz ar to Tiesa uzskata, ka dalībvalsts šādai iestādei var piešķirt pilnvaras likt šiem uzņēmumiem atmaksāt summas, ko tie ir saņēmuši, pārkāpjot patērētāju tiesību aizsardzības prasības, it īpaši tās, kas attiecas uz pārskatāmības pienākumu un rēķinu precizitāti.

Šādu interpretāciju neatspēko tas, ka Direktīvas 2009/72 36. pantā būtībā ir paredzēts, ka valsts regulatīvā iestāde veic vajadzīgos pasākumus "ciešā sadarbībā ar citām atbilstīgām valsts iestādēm, tostarp konkurences iestādēm, un, neskarot to kompetenci", vai ka šīs direktīvas 37. panta 1. punkta n) apakšpunktā ir ietverta frāze "kopā ar citām attiecīgajām iestādēm".

No šīm tiesību normām neizriet, ka tādā gadījumā kā pamatlietā tikai viena no šīm citām valsts iestādēm var uzdot atmaksāt summas, kuras elektroenerģijas uzņēmumi ir nepamatoti iekasējuši no galalietotājiem. Gluži pretēji – vārda "tostarp" izmantošana nozīmē, ka šāda apspriešanās ir nepieciešama tikai tad, ja pasākums, kura īstenošana ir paredzēta, var ietekmēt citas valsts kompetentās iestādes.

Visbeidzot Tiesa precizē, ka, ciktāl patērētāju tiesību aizsardzība un pārskatāmības pienākumu ievērošana ietilpst Direktīvas 2009/72 37. pantā norādītajos uzdevumos, nav nozīmes, kāda iemesla dēļ elektroenerģijas uzņēmumam tiek uzdots veikt atmaksu tā patērētājiem, lai izpildītu kādu no šiem uzdevumiem.

1. Savienības ārējā kompetence

2023. gada 17. janvāra spriedums (virspalāta) Spānija/Komisija (C-632/20 P, [EU:C:2023:28](#))

Apelācija – Ārējās attiecības – Stabilizācijas un asociācijas nolīgums starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienu, no vienas puses, un Kosovu, no otras puses – Elektroniskie sakari – Regula (ES) 2018/1971 – Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestāde (BEREC) – 35. panta 2. punkts – Kosovas regulatīvās iestādes dalība šajā iestādē – Jēdzieni “trešā zeme” un “trešā valsts” – Eiropas Komisijas kompetence

Laikposmā no 2001. līdz 2015. gadam Eiropas Savienība noslēdza sešus stabilizācijas un asociācijas nolīgumus (SAN) ar Rietumbalkāniem, tostarp Kosovu. Šajā kontekstā Komisija it īpaši izteica atbalstu darbībām Rietumbalkānu normatīvo aktu pielāgošanai Savienības tiesību aktiem un Rietumbalkānu iekļaušanai esošajās regulatīvajās iestādēs, piemēram, Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādē (BEREC), kas izveidota ar Regulu 2018/1971 ³⁸¹. Lai izveidotu ciešāku sadarbību starp Savienības un Rietumbalkānu regulatīvajām iestādēm, Komisija 2019. gada 18. martā pieņēma sešus lēmumus par Rietumbalkānu regulatīvo iestāžu dalību BEREC. Viens no tiem ir lēmums, ar ko Komisija atļāva Kosovas regulatīvajai iestādei piedalīties BEREC regulatoru valdes un darba grupu sastāvā, kā arī BEREC biroja valdē (turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums”) ³⁸².

Spānijas Karaliste cēla prasību, kurā tā lūdza atcelt strīdīgo lēmumu tāpēc, ka Komisija esot pārkāpusi Regulas 2018/1971 35. pantu ³⁸³. Spānijas Karaliste būtībā apgalvoja, ka šajā lēmumā ir nepareizi izprasts šajā normā lietotais jēdziens “trešā valsts” [tiesvedības valodā – “tercer país”, burtiski – “trešā zeme”]; šīs argumentācijas atveides vajadzībām turpmāk kvadrātiekvās norādīta tiesvedības valodā

³⁸⁰ Šajā sadaļā jānorāda arī uz 2023. gada 12. oktobra spriedumu **BA (Mantojums – Sociālo mājokļu politika Savienībā)** (C-670/21, [EU:C:2023:763](#)). Šis spriedums ir izklāstīts III.3. sadaļā “Kapitāla brīva aprīte”.

³⁸¹ Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes Regula (ES) 2018/1971 (2018. gada 11. decembris), ar ko izveido Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādi (BEREC) un BEREC atbalsta aģentūru (BEREC birojs), groza Regulu (ES) 2015/2120 un atceļ Regulu (EK) Nr. 1211/2009 (OV 2018, L 321, 1. lpp.).

³⁸² Eiropas Komisijas 2019. gada 18. marta Lēmums par Kosovas nacionālās regulatīvās iestādes dalību Eiropas Elektronisko komunikāciju [sakaru] regulatoru iestādē (OV 2019, C 115, 26. lpp.).

³⁸³ Šajā tiesību normā, kuras nosaukums ir “Sadarbība ar Savienības struktūrām, trešām valstīm un starptautiskajām organizācijām”, ir noteikts: “1. Tiklīdz, ciktāl nepieciešams, lai sasniegtu šajā regulā izklāstītos mērķus un veiktu savus uzdevumus, un neskarot dalībvalstu un Savienības iestāžu kompetenci, BEREC un BEREC birojs var sadarboties ar kompetentajām Savienības struktūrām, birojiem, aģentūrām un padomdevējām grupām, ar trešo valstu kompetentajām iestādēm un ar starptautiskām organizācijām. Minētajā nolūkā BEREC un BEREC birojs pēc Komisijas iepriekšēja apstiprinājuma saņemšanas var izveidot darba mehānismus. Minētie mehānismi nerada juridiskus pienākumus. 2. Regulatoru valdē, darba grupās un valdē var piedalīties tādas trešo valstu regulatīvās iestādes, kuru primārā atbildība ir elektronisko sakaru jomā, ja minētās trešās valstis ir noslēgušas attiecīgus nolīgumus ar Savienību. Saskaņā ar attiecīgajiem minēto nolīgumu noteikumiem tiek izstrādāti darba mehānismi, kuros jo īpaši nosaka būtību, apmēru un veidu, kādā attiecīgo trešo valstu regulatīvās iestādes bez balsstiesībām piedalās BEREC un BEREC biroja darbā, tostarp noteikumi par dalību BEREC īstenotās iniciatīvās, finanšu iemaksām un BEREC birojam paredzēto personālu. Attiecībā uz personāla jautājumiem minētie mehānismi visos gadījumos atbilst Civildienesta noteikumiem. [...]”

lietotā atbilde], kurš nevar attiekties uz Kosovu, jo tā nav suverēna valsts. Vispārējā tiesa ar 2020. gada 23. septembra spriedumu Spānija/Komisija ³⁸⁴ (turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”) šo prasību pilnībā noraidīja.

Saistībā ar Spānijas Karalistes iesniegto apelācijas sūdzību Tiesa virspalātā atceļ Vispārējās tiesas spriedumu, kā ar strīdīgo Komisijas lēmumu, jo Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, atzīstot ³⁸⁵, ka kompetence izstrādāt darba mehānismus, kuri piemērojami trešo valstu regulatīvo iestāžu dalībai *BEREC* Regulas 2018/1971 35. panta 2. punkta otrās daļas izpratnē, ir Komisijai vienpusēji, pamatojoties uz LES 17. pantu.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, attiecībā uz Regulas 2018/1971 35. pantā lietoto jēdzienu “trešā [zeme]” Tiesa vispirms norāda, ka Līgumu gramatiskā interpretācija nesniedz iespēju noskaidrot tā jēgu. Turklāt visās LES un LESD valodu versijās netiek pamīšus lietoti termini “trešā valsts” un “trešā [zeme]”. Savienības tiesību normas ir jāinterpretē un jāpiemēro vienveidīgi, ņemot vērā visās Savienības valodās sagatavotās versijas, un gadījumā, kad pastāv atšķirības starp šīm versijām, attiecīgā norma ir jāinterpretē, ņemot vērā tā tiesiskā regulējuma vispārējo sistēmu un mērķi, kurā šī norma ietilpst. Savienības tiesību normas formulējums kādā no valodu versijām nevar būt šīs normas vienīgais interpretācijas pamats. Šajā gadījumā Vispārējā tiesa, pamatojoties uz pieņēmumu, ka LESD noteikumi par “trešām [zemēm]” sniedz iespēju noslēgt starptautiskus nolīgumus ar subjektiem, “kas nav valstis”, atzina, ka jēdziena “trešā [zeme]” šā 35. panta 2. punkta izpratnē tvērumā ietilpst ne tikai suverēnas valstis. Taču Vispārējā tiesa minēto premisu izvirzīja, neņemot vērā atšķirības starp LES un LESD valodu versijām, kuru formulējums neļauj secināt, ka pastāvētu atšķirība starp terminu “trešā [zeme]” un “trešā valsts” nozīmi. Tā kā formulējums “trešā [zeme]” turklāt nav izmantots visās Regulas 2018/1971 valodu versijās un dažās valodu versijās tiek lietots tikai formulējuma “trešā valsts” ekvivalents, Tiesa konstatē, ka Vispārējās tiesas pamatojumā ir pieļauta tiesību kļūda.

Tā kā pārsūdzētā sprieduma rezolutīvā daļa var būt pamatota ar citiem juridiskiem apsvērumiem, Tiesa pārbauda, vai Vispārējā tiesa varēja pamatoti secināt, ka Komisija nav pārkāpusi Regulas 2018/1971 35. pantu, Kosovu pielīdzinot “trešai valstij” [tiesvedības valodā – “tercer país”] šīs tiesību normas izpratnē. Šajā ziņā – lai nodrošinātu Regulas 2018/1971 35. panta 2. punkta lietderīgo iedarbību, teritoriāla vienība, kura atrodas ārpus Savienības un kuras neatkarīgas valsts statusu Savienība nav atzinusi, var tikt pielīdzināta “trešai valstij” šīs tiesību normas izpratnē, ar to nepārkāpjot starptautiskās tiesības. Attiecībā uz Kosovu Starptautiskā tiesa ir paudusi nostāju, ka ar Kosovas neatkarības deklarācijas pieņemšanu 2008. gada 17. februārī nav pārkāptas nedz vispārējās starptautiskās tiesības, nedz ANO Drošības padomes Rezolūcija 1244 (1999), nedz piemērojamais konstitucionālais satvars ³⁸⁶. Turklāt šī pielīdzināšana – kā norādīts arī strīdīgā lēmuma pirmajā zemsvītras piezīmē – neietekmē dalībvalstu individuālās nostājas par to, vai Kosovai ir neatkarīgas valsts statuss, uz kuru pretendē tās iestādes. Tiesa no tā secina, ka Kosova, nepārkāpjot starptautiskās tiesības, var tikt pielīdzināta “trešai valstij” Regulas 2018/1971 35. panta 2. punkta izpratnē.

Turklāt attiecībā uz “trešo valstu” iekļaušanu Regulas 2018/1971 35. panta 2. punktā paredzētajā dalības režīmā Tiesa atgādina, ka saskaņā ar šo tiesību normu šādu “trešo valstu” regulatīvo iestāžu

³⁸⁴ Spriedums, 2020. gada 23. septembris, **Spānija/Komisija** (T-370/19, [EU:T:2020:440](#)).

³⁸⁵ Skat. spriedumu, 2020. gada 23. septembris, **Spānija/Komisija** (T-370/19, [EU:T:2020:440](#)), 77. un 82. punkts.

³⁸⁶ 2010. gada 22. jūlija konsultatīvais viedoklis “Neatkarības vienpusējās deklarācijas attiecībā uz Kosovu atbilstība starptautiskajām tiesībām” (*I.C.J. Reports* 2010, 403. lpp.).

dalība ir pakārtota diviem kumulatīviem nosacījumiem: pirmais attiecas uz to, ka pastāv “nolīgums”, kas noslēgts ar Savienību, un otrais – uz apstākli, ka noslēgtais nolīgums ir “attiecīgs”. Savienība ar Kosovu ir noslēgusi vairākus nolīgumus, tādējādi atzīstot tās spēju noslēgt šādus nolīgumus. Viens no šiem nolīgumiem ir Kosovā SAN³⁸⁷, kura 111. pantā par elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem paredzēts, ka izveidotā sadarbība galvenokārt attiecas uz Savienības *acquis* prioritārajām jomām šajā nozarē un ka puses pastiprina šo sadarbību. Tādējādi Kosovā SAN arī ir jāuzskata par tādu, kas ir noslēgts tālab, lai ļautu Kosovā nacionālās regulatīvās iestādes dalību BEREC, jo šā nolīguma 111. pants ir tieši veltīts Savienības *acquis* pārņemšanai un pušu sadarbības stiprināšanai elektronisko sakaru tīklu un pakalpojumu jomā. Visbeidzot Tiesa norāda, ka atbilstoši izvirzītajam sadarbības mērķim Regulas 2018/1971 35. panta 2. punkts paver iespēju atsevišķās BEREC institūcijās piedalīties “trešo valstu” regulatīvajām iestādēm, kuru primārā atbildība ir elektronisko sakaru jomā. Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, jāsecina, ka Vispārējā tiesa nav pieļāvusi tiesību kļūdu, secinādama, ka strīdīgajā lēmumā būtībā paužot nostāju, ka Kosova ir pielīdzināma “trešai valstij” Regulas 2018/1971 35. panta 2. punkta izpratnē, Komisija nav pārkāpusi šo tiesību normu.

Otrām kārtām, ciktāl runa ir par to, kā Vispārējā tiesa ir interpretējusi sekas, kas izriet no tā, ka Savienībai nav nostājas par Kosovā statusu no starptautisko tiesību viedokļa, Tiesa uzskata, ka ar strīdīgo lēmumu nav pārkāpts Kosovā SAN un Regula 2018/1971 tikai tāpēc vien, ka tajā, īstenojot šos aktus, ir izveidota sadarbība ar Kosovā nacionālo regulatīvo iestādi, un ka šis lēmums nenozīmē, ka Kosova tiek atzīta par trešo valsti. Tātad tas, ka Komisija ir pieņēmusi strīdīgo lēmumu, nevar tikt interpretēts tādējādi, ka ar to Savienība netieši atzīst Kosovā neatkarīgas valsts statusu.

Trešām kārtām, runājot par pamatu, ar kuru tika apgalvots, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu, atzīdama, ka Regulas 2018/1971 35. panta 2. punktā paredzētā dalība atbilst Kosovā SAN 111. pantā minētajai sadarbībai, Tiesa nospriež, ka tas nav pamatots tāpēc, ka citastarp šī Kosovā SAN norma ir “attiecīgs” nolīgums Regulas 2018/1971 izpratnē. Proti, šīs regulas 35. panta 1. punktā ir paredzētas dažādas – ciešas un mazāk ciešas – sadarbības pakāpes un formas, tostarp izmantojot darba mehānismus, ar “trešo valstu” kompetentajām iestādēm. Tomēr Kosovā regulatīvās iestādes dalība BEREC institūcijās nevar tikt pielīdzināta šīs regulatīvās iestādes iekļaušanai šajā Savienības struktūrā. Turklāt Kosovā regulatīvās iestādes dalība BEREC neļauj Kosovā piedalīties Savienības elektronisko sakaru jomas nozares tiesiskā regulējuma izstrādē.

Tomēr Tiesa atzīst par pamatotu Spānijas Karalistes apelācijas sūdzību, ciktāl ar to būtībā tiek apgalvota Komisijas kompetences neesamība. Tiesa vispirms konstatē, ka strīdīgais lēmums nevarēja tikt pieņemts, pamatojoties uz LES 17. pantu, Komisijas izpildu un ārējās pārstāvības funkciju ietvaros, jo Komisijai saistībā ar attiecīgo darba mehānismu noteikšanu ir vienīgi jāīsteno kontroles pilnvaras. Konkrēti, no Regulas 2018/1971 35. panta 2. punkta izriet, ka ar šādiem darba mehānismiem netiek īstenota ārējā pārstāvība kā tāda, bet gan ar tiem citastarp tiek precizēta “trešo valstu” regulatīvo iestāžu, kuras noslēgušas attiecīgus nolīgumus ar Savienību, dalības šo Savienības struktūru darbā būtība, apmērs un veids. Turklāt tas, ka Regulas 2018/1971 35. panta 2. punktā nav ietverts tāds precizējums kā tās 1. punktā, kurā noteikts, ka BEREC un BEREC birojs izveido darba mehānismus “pēc Komisijas iepriekšēja apstiprinājuma saņemšanas”, nenozīmē, ka kompetence noteikt šos mehānismus sadarbībai ar “trešo valstu” regulatīvajām iestādēm būtu Komisijai. Šo konstatējumu nevar likt apšaubīt apstāklis, ka šajā tiesību normā paredzētā dalība BEREC un BEREC biroja darbā ir ciešāka forma sadarbībai ar “trešo valstu” regulatīvajām iestādēm nekā šīs regulas 35. panta 1. punktā paredzētā sadarbības forma. Visbeidzot tas, ka Komisija bez BEREC un BEREC biroja piekrišanas varētu vienpusēji lemt par noteiktiem darba mehānismiem, kuri attiecas uz dalību šo struktūru darbā,

³⁸⁷ Stabilizācijas un asociācijas nolīgums starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienai, no vienas puses, un Kosovā, no otras puses (OV 2016, L 71, 3. lpp.; turpmāk tekstā – “Kosovā SAN”).

nebūtu savienojams ar BEREC neatkarību un pārsniegtu kontroles funkciju, kas šajā ziņā Komisijai ir uzticēta ar šo regulu. Tādējādi, nospriežot, ka kompetence izveidot darba mehānismus, kuri attiektos uz "trešo valstu" regulatīvo iestāžu, konkrēti – Kosovas regulatīvās iestādes, dalību, ir Komisijai, Vispārējā tiesa ir nepareizi izpratusi gan pilnvaru sadalījumu starp Komisiju, no vienas puses, un BEREC un BEREC biroju, no otras puses, gan regulā paredzētos noteikumus, kuri garantē BEREC neatkarību. Par šādiem mehānismiem būtu jāpanāk vienošanās starp BEREC un BEREC biroju, no vienas puses, un šo "trešo valstu" kompetentajām iestādēm, no otras puses, un šie mehānismi – kā izriet no Regulas 2018/1971³⁸⁸ – kopīgi ir jāapstiprina regulatoru valdei un BEREC biroja direktoram. Precizējusi, ka šī kompetence nepiemīt Padomei, Tiesa secina, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nosprieždama³⁸⁹, ka kompetence noteikt minētos mehānismus vienpusēji piemīt Komisijai.

Lai gan Tiesa atceļ pārsūdzēto spriedumu un strīdīgo lēmumu, tā tomēr, ņemot vērā attiecīgo mehānismu nepieciešamību, saglabā atceltā lēmuma sekas, līdz tas tiks aizstāts ar jaunu tiesību aktu.

2. Starptautiskā nolīguma interpretācija

2023. gada 9. februāra spriedums *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* u.c. (Darba ņēmēja, kas ir Turcijas pilsonis, uzturēšanās tiesību atņemšana) (C-402/21, [EU:C:2023:77](#))

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – EEK un Turcijas asociācijas līgums – Lēmums Nr. 1/80 – 6. un 7. pants – Turcijas pilsoņi, kas jau ir integrēti uzņēmējas dalībvalsts darba tirgū un kam ir atbilstošas uzturēšanās tiesības – Valsts iestāžu lēmumi, ar kuriem tiek atņemtas Turcijas pilsoņu, kas likumīgi uzturas attiecīgajā dalībvalstī vairāk nekā 20 gadus, uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz to, ka viņi rada pastāvošu, faktiski un pietiekami nopietnu apdraudējumu sabiedrības pamatinteresēm – 13. pants – "Atturēšanās no jebkādas darbības" klauzula – 14. pants – Pamatojums – Sabiedriskās kārtības apsvērumi

Nīderlandē ārvalsts pilsoņa pastāvīgās uzturēšanās atļauja var tikt atsaukta tostarp tad, ja tas ticis notiesāts par noziedzīgiem nodarījumiem, kas sodāmi ar brīvības atņemšanu uz trim gadiem vai vairāk, un ja kopējais piespriesto sodu ilgums sasniedz noteiktu sliekšni. Tomēr līdz 2012. gadam šāda atsaukšana bija aizliegta, ja pilsonis šajā valstī bija likumīgi uzturējies vismaz 20 gadus. Pēc grozījumiem tiesību aktos, kuri izdarīti 2012. gada jūlijā un kuru pamatā bija sabiedriskās kārtības aizsardzības uztveres attīstība Nīderlandes sabiedrībā, šis aizliegums tika atcelts³⁹⁰.

Piemērojot šos jaunos tiesību aktus, S, E un C – trim Turcijas pilsoņiem, kuri likumīgi uzturas Nīderlandē ilgāk nekā 20 gadus, – ar *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (tieslietu un drošības valsts sekretārs, Nīderlande) lēmumiem tika atsauktas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas. Atsaukšana tika pamatota ar to, ka uzturēšanās laikā viņi vairākkārt tikuši notiesāti par noziedzīgiem nodarījumiem un nodarījumu smagums un galīgi piespriesto brīvības atņemšanas sodu kopējais

³⁸⁸ Regulas 2018/1971 9. panta i) punkts un 20. panta 6. punkta m) apakšpunkts.

³⁸⁹ Spriedums, 2020. gada 23. septembris, *Spānija/Komisija* (T-370/19, [EU:T:2020:440](#)), 77. un 82. punkts.

³⁹⁰ 2012. gada 26. marta *Besluit houdende wijziging van het Vreemdelingenbesluit 2000 in verband met aanscherping van de glijdende schaal* (Lēmums, ar ko groza Nolikumu par ārvalstniekiem saistībā ar progresīvās skalas pastiprināšanu; *Stb.* 2012, Nr. 158).

ilgums bija sasniedzis prasīto sliekšni, un ka šī uzvedība radīja faktisku, pastāvošu un pietiekami nopietnu apdraudējumu sabiedrības pamatinteresēm.

Attiecīgi S, E un C celtās prasības par šiem lēmumiem *Rechtbank Den Haag* (Hāgas tiesa, Nīderlande) izraisīja atšķirīgus rezultātus attiecībā uz Asociācijas padomes Lēmuma Nr. 1/80³⁹¹ 13. panta, kas piemērojams kopš 1980. gada 1. decembra, piemērojamību šajā lietā. Šajā tiesību normā ir ietverta “atturēšanās no jebkādas darbības” klauzula, ar ko dalībvalstīm ir aizliegts ieviest jaunus ierobežojumus attiecībā uz darba ņēmēju – Turcijas pilsoņu – un viņu ģimenes locekļu, kuri to teritorijā likumīgi uzturas un strādā, piekļuves darbam nosacījumiem. Tomēr saskaņā ar Lēmuma Nr. 1/80 14. pantu tā noteikumu par darba ņēmēju nodarbinātību un brīvu pārvietošanos piemērošana var tikt ierobežota, pamatojoties it īpaši uz sabiedriskās kārtības apsvērumiem.

Izskatot apelācijas sūdzību par šīm prasībām, *Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande) nolēma uzdot Tiesai jautājumus par Lēmuma Nr. 1/80 13. un 14. panta piemērojamību un mijiedarbību.

Savā spriedumā Tiesa apstiprina, ka Lēmuma Nr. 1/80 13. pants ir piemērojams Turcijas pilsoņiem, kuriem jau ir tiesības nodarbinātības un brīvas pārvietošanās jomā saskaņā ar šo lēmumu. Turklāt tā precizē, kādos apstākļos jaunu šo tiesību ierobežojumu, attiecībā pret kuru Turcijas pilsoņi var atsaukties uz minēto 13. pantu, var pamatot ar sabiedriskās kārtības prasībām Lēmuma Nr. 1/80 14. panta izpratnē.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, Tiesa izvērtē Lēmuma Nr. 1/80 13. pantā minētās “atturēšanās no jebkādas darbības” klauzulas piemērojamību. Tā atgādina savu judikatūru, saskaņā ar kuru šai klauzulai ir tieša iedarbība un tā, ņemot vērā Lēmuma Nr. 1/80 mērķi – ieviest darba ņēmēju brīvu pārvietošanos –, ir jāinterpretē plaši. Proti, gan jauns ierobežojums, kas pastiprina darba ņēmēja – Turcijas pilsoņa vai viņa ģimenes locekļu – piekļuves pirmajai profesionālajai darbībai nosacījumus, gan arī ierobežojums, kas, tiklīdz šis darba ņēmējs vai viņa ģimenes loceklis iegūst tiesības darba jomā saskaņā ar šī lēmuma 6. vai 7. pantu³⁹², ierobežo viņa piekļuvi algotam darbam, ko garantē šīs tiesības, ir pretrunā minētā lēmuma mērķim.

Turklāt no Tiesas judikatūras izriet, ka dalībvalsts pasākumi, kuru mērķis ir definēt Turcijas pilsoņu stāvokļa likumības kritērijus, pieņemot vai grozot tostarp šo pilsoņu uzturēšanās nosacījumus tās teritorijā, var tikt uzskatīti par jauniem ierobežojumiem Lēmuma Nr. 1/80 13. panta izpratnē.

Tātad valsts tiesiskais regulējums, kas ļauj atsaukt ieinteresēto personu uzturēšanās tiesības, kuras tām ir saskaņā ar Lēmuma Nr. 1/80 6. un 7. pantu, ierobežo viņu tiesības uz brīvu pārvietošanos salīdzinājumā ar tām tiesībām uz brīvu pārvietošanos, kas viņām bija šī lēmuma spēkā stāšanās brīdī, un tādējādi ir jauns ierobežojums minētā lēmuma 13. panta izpratnē. Tātad attiecīgie Turcijas pilsoņi var atsaukties uz šo tiesību normu.

Otrkārt, Tiesa vēlas noskaidrot mijiedarbību starp Lēmuma Nr. 1/80 13. pantu un 14. pantu. Tā uzsver, ka 14. pantā paredzētais izņēmums no aizlieguma noteikt “jaunus ierobežojumus” sabiedriskās kārtības prasību dēļ ir atkāpe no darba ņēmēju brīvas pārvietošanās un tādējādi ir jāsaprot šauri.

³⁹¹ Asociācijas padomes 1980. gada 19. septembra Lēmums Nr. 1/80 par asociācijas starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Turciju attīstību.

³⁹² Lēmuma Nr. 1/80 6. un 7. pantā ir paredzētas darba ņēmēju, kas ir Turcijas pilsoņi, un attiecīgi to ģimenes locekļu, kuriem ticis atļauts pievienoties šiem darba ņēmējiem, tiesības darba jomā.

Turklāt dalībvalstu veiktajiem pasākumiem, kuri ir uzskatāmi par šīm prasībām, ir jābūt piemērotiem, lai nodrošinātu izvirzītā sabiedriskās kārtības aizsardzības mērķa sasniegšanu, un tie nedrīkst pārsniegt to, kas nepieciešams tā sasniegšanai.

Turklāt attiecībā uz Turcijas pilsoņiem, kas – tāpat kā S, E un C – vairāk nekā 10 gadus dzīvo uzņēmējā dalībvalstī, Tiesa minētā 14. panta piemērošanas nolūkā atsaucas uz Direktīvas 2003/109³⁹³ 12. pantu attiecībā uz pastāvīgo iedzīvotāju aizsardzību. Proti, ar sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem pamatotu pasākumu attiecībā uz šādiem rezidentiem noteikšanas priekšnoteikums ir tāds, ka valsts iestādēm katrā atsevišķā gadījumā, ievērojot samērīguma principu un ieinteresētās personas pamattiesības, ir jāizvērtē, vai šīs personas individuālā uzvedība rada pastāvošu, faktisku un pietiekami nopietnu apdraudējumu sabiedrības pamatinteresēm.

Ņemot vērā šos apstākļus, Tiesa uzskata, ka attiecīgais leģislatīvais pasākums ietilpst Lēmuma Nr. 1/80 14. pantā paredzētajā Nīderlandes iestāžu rīcības brīvībā. Tomēr vienīgi atsauce uz izmaiņām sabiedrības uzskatos un uz sabiedrisko kārtību balstītais pamatojums nav pietiekams, lai attaisnotu šo pasākumu. Iesniedzējtiesai, ņemot vērā ar Lēmumu Nr. 1/80 piešķirtās tiesības, ir jāizvērtē, vai valsts pasākums ir piemērots, lai nodrošinātu izvirzītā mērķa sasniegšanu, vai tas nepārsniedz to, kas nepieciešams tā sasniegšanai, un vai tajā ir paredzēts iepriekšējs un individuāls attiecīgā darba ņēmēja – Turcijas pilsoņa – situācijas novērtējums.

³⁹³ Padomes Direktīva 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji (OV 2004, L 16, 44. lpp.).

2. nodaļa – Vispārējā tiesa

I. Eiropas Savienības tiesvedība

1. *Locus standi*

2023. gada 6. septembra rīkojums EDAU/Parlaments un Padome (T-578/22,
[EU:T:2023:522](#))

Atcelšanas prasība – Institucionālās tiesības – Personas datu apstrāde, ko veic Eiropols – Regula (ES) 2016/794 – EDAU institucionālās prerogātas – “Locus standi” – Prasība, kas ir daļēji nepieņemama un daļēji acīmredzami nepieņemama

2022. gada 3. janvārī, noslēdzot izmeklēšanu pēc savas iniciatīvas, Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs (EDAU) pieņēma lēmumu attiecībā pret Eiropas Savienības Aģentūru tiesībaizsardzības sadarbībai (Eiropolu)³⁹⁴. Ar šo lēmumu EDAU pēc būtības uzdeva Eiropolam kategorizēt datu subjektus attiecībā uz katru kopš 2022. gada 4. janvāra saņemto informācijas kopu sešu mēnešu termiņā no šo informācijas kopu saņemšanas dienas un divpadsmit mēnešu termiņā attiecībā uz datu kopām, kas pastāvēja minētā lēmuma pieņemšanas dienā; pēc tam Eiropolam bija pienākums šos datus dzēst.

Eiropas Parlaments un Padome 2022. gada 8. jūnijā pieņēma grozīto Eiropola regulu³⁹⁵. Pēdējā minētajā atbilstoši divām pārejas normām³⁹⁶ būtībā ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem Eiropols noteiktā termiņā veic tā rīcībā esošo datu kopu kategorizēšanu grozītās Eiropola regulas spēkā stāšanās brīdī, un ir precizēti nosacījumi un procedūras, saskaņā ar kādiem, atbalstot notiekošu kriminālizmeklēšanu, ir atļauta to personas datu apstrāde, kuri neattiecas uz datu subjektu kategorijām, kas uzskaitītas grozītās Eiropola regulas II pielikumā un kuri ir pārsūtīti Eiropolam līdz 2022. gada 28. jūnijam.

EDAU uzskatīja, ka ar apstrīdētajām normām ir pārkāpta tā kā uzraudzības iestādes neatkarība un pilnvaras, jo saskaņā ar tā viedokli ar apstrīdētajām normām ar atpakaļejošu spēku ir legalizēta apstrīdētā Eiropola datu glabāšanas prakse un *de facto* ir atcelts 2022. gada 3. janvāra lēmums. Tādējādi saskaņā ar LESD 263. pantu EDAU lūdza Vispārējo tiesu tās atcelt. EDAU apgalvoja, ka tā *locus standi* ir pamatota ar nepieciešamību spēt celt prasību tiesā, lai aizstāvētu savas institucionālās prerogātas, un it īpaši savu kā uzraudzības iestādes neatkarību.

³⁹⁴ Saskaņā ar 43. panta 3. punkta e) apakšpunktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2016/794 (2016. gada 11. maijs) par Eiropas Savienības Aģentūru tiesībaizsardzības sadarbībai (Eiropolu) un ar kuru aizstāj un atceļ Padomes Lēmumus 2009/371/TI, 2009/934/TI, 2009/935/TI, 2009/936/TI un 2009/968/TI (OV 2016, L 135, 53. lpp.; turpmāk tekstā – “sākotnējā Eiropola regula”).

³⁹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/991 (2022. gada 8. jūnijs) attiecībā uz Eiropola sadarbību ar privātajām pusēm, personas datu apstrādi, ko Eiropols veic kriminālizmeklēšanas atbalstam, un Eiropola lomu pētniecībā un inovācijā (OV 2022, L 169, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “grozītā Eiropola regula”), ar ko ir izdarīti grozījumi sākotnējā Eiropola regulā.

³⁹⁶ Grozītās Eiropola regulas 74.a un 74.b pantam (turpmāk tekstā – “apstrīdētās normas”).

Šajā lietā Vispārējā tiesā pirmo reizi ir iesniegta atcelšanas prasība, ko EDAU cēlis par Padomes un Parlamenta legīslatīvo aktu, – kas tostarp rada jautājumu par Vispārējās tiesas kompetenci izskatīt minēto prasību, jautājumu par sprieduma Parlaments/Padome (C-70/88) ³⁹⁷ piemērošanu pēc analogijas šajā gadījumā un jautājumu par EDAU, kurš pielīdzināts juridiskai personai atbilstoši LESD 263. panta ceturtajai daļai, tiešo skārumu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Vispārējā tiesa aplūko savu kompetenci izskatīt EDAU celto prasību un vispirms norāda, ka tas nav viens no LESD 263. panta otrajā un trešajā daļā minētajiem prasītājiem ³⁹⁸, un nav iekļauts arī LES 13. panta 1. punktā ietvertajā iestāžu sarakstā ³⁹⁹. Turpinot, tā norāda, ka, lai gan LESD 263. panta pirmajā daļā ir skaidri minētas Savienības struktūras un organizācijas to aktu, kuru tiesiskumu var apstrīdēt ar atcelšanas prasību, autoru sarakstā, tā tas nav attiecībā uz LESD 263. panta otro un trešo daļu. Tādējādi Vispārējā tiesa precizē, ka, lai gan EDAU kā neatkarīgas uzraudzības iestādes statuss ir nostiprināts gan Līgumā par ES darbību, gan Hartā ⁴⁰⁰, tas kā Savienības struktūra tika izveidots nevis ar primāro tiesību aktu, bet gan ar atvasināto tiesību aktu ⁴⁰¹. Tātad, lai gan EDAU ir Savienības struktūra ar īpašu statusu, tas nav Savienības iestāde un katrā ziņā nevar uzskatīt, ka tas būtu minēts LESD 263. panta otrajā un trešajā daļā uzskaitīto prasītāju vidū. Visbeidzot, Vispārējā tiesa secina, ka tai ir jurisdikcija lemt par šo prasību, jo Tiesai ir ekskluzīva jurisdikcija izskatīt prasības, kas minētas LESD 263. pantā, kuras tostarp cēlusi Savienības iestāde par legīslatīvu aktu ⁴⁰², un EDAU nav nedz iestāde, nedz prasītājs, kas būtu minēts LESD 263. panta otrajā un trešajā daļā.

Otrām kārtām, Vispārējā tiesa izvērtē, vai EDAU ir *locus standi* saskaņā ar judikatūru, kas izriet no sprieduma Parlaments/Padome (C-70/88). Tā norāda, ka šajā spriedumā, uz kuru EDAU ir atsaucies, lai pamatotu savu īpašo *locus standi* savu institucionālo prerogatīvu aizsardzībai, Tiesa konstatēja, ka Parlamentam nav nekādas iespējas Savienības tiesās apstrīdēt citu iestāžu pieņemtos aktus, kuri var aizskart tā prerogatīvas, un Tiesa nolēma novērst šo nepilnību, atsaucoties uz vispārējo institucionālā līdzsvara principu. Savukārt EDAU var celt atcelšanas prasību, pamatojoties uz LESD 263. panta ceturto daļu, jo tas ir ar Savienības atvasināto tiesību aktu izveidota struktūra, kas var tikt pielīdzināta juridiskai personai. Turklāt Vispārējā tiesa precizē, ka, ja EDAU ir īpašs statuss, kas atzīts gan Līgumā par ES darbību, gan Hartā, un ka neatkarīgu uzraudzības iestāžu izveide ir būtisks indivīdu aizsardzības elements attiecībā uz personas datu aizsardzību, tad tā neatkarība, ar kādu EDAU ir jāīsteno savas funkcijas praksē, nav paredzēta, lai ierobežotu Savienības likumdevēja pilnvaras ⁴⁰³.

³⁹⁷ Spriedums, 1990. gada 22. maijs, **Parlaments/Padome** (C-70/88, [EU:C:1990:217](#)).

³⁹⁸ Saskaņā ar šo tiesību normu Tiesā prasību var celt, pirmkārt, kāda dalībvalsts, Parlaments, Padome vai Komisija un, otrkārt, Revīzijas palāta, Eiropas Centrālā Banka (ECB) un Reģionu komiteja.

³⁹⁹ Šajā tiesību normā minētās septiņas iestādes ir Parlaments, Eiropadome, Padome, Komisija, Eiropas Savienības Tiesa, Eiropas Centrālā banka un Revīzijas palāta.

⁴⁰⁰ Saskaņā ar LESD 16. panta 2. punktu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 8. panta 3. punktu noteikumu par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic Savienības iestādes, struktūras un organizācijas, ievērošanu kontrolē neatkarīgas iestādes.

⁴⁰¹ Ar 41. panta 1. punktu Eiropas [P]arlamenta un [P]adomes [R]egulā (EK) Nr. 45/2001 (2000. gada 18. decembris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti (OV 2001, L 8, 1. lpp.).

⁴⁰² Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas statūtu 51. panta b) punktu.

⁴⁰³ Kas paredzētas LES 14. panta 1. punktā un 16. panta 1. punktā.

Tādēļ EDAU ir jāīsteno savi uzdevumi un pilnvaras pilnīgi neatkarīgi, piemērojot Parlamenta un Padomes kopīgi pieņemtos leģislatīvos aktus, un to, kā Savienības iestādes, struktūras un organizācijas ievēro noteikumus par fizisko personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, EDAU uzrauga saskaņā ar šiem aktiem. Vispārējā tiesa secina, ka spriedumu Parlaments/Padome (C-70/88) nevar pēc analogijas piemērot attiecībā uz situāciju, kādā ir EDAU, kuram nevar tikt atzīta *locus standi* saskaņā ar šo spriedumu, un kurš ir uzskatāms par prasītāju, kam ir jāatbilst LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem pieņemamības nosacījumiem.

Trešām kārtām, pārbaudot EDAU *locus standi* saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu, Vispārējā tiesa iesākumā analizē to, vai EDAU kā Savienības struktūra var tikt pielīdzināta juridiskai personai šī panta izpratnē. Tā norāda, ka saskaņā ar šīs tiesību normas interpretāciju, ņemot vērā efektīvas pārbaudes tiesā principu un tiesiskuma principu, tādai Savienības struktūrai kā EDAU kā "juridiskai personai" ir *locus standi* attiecībā uz apstrīdēto normu atcelšanu, ar nosacījumu, ka šīs normas to skar tieši un individuāli minētās normas izpratnē. Proti, šādas juridiskas personas tikpat lielā mērā kā jebkuras citas personas vai vienības tiesības vai intereses var negatīvi ietekmēt Savienības tiesību akts, un tādējādi tai ir jābūt iespējai, ievērojot šos nosacījumus, panākt šāda akta atcelšanu.

Runājot par nosacījumu, saskaņā ar kuru juridiskai personai ir jābūt skartai tieši, Vispārējā tiesa atgādina, ka atbilstoši šim nosacījumam ir jābūt kumulatīvi izpildītiem diviem kritērijiem. Pirmkārt, attiecībā uz kritēriju par apstrīdēto normu ietekmi uz EDAU tiesisko stāvokli Vispārējā tiesa uzsver, ka EDAU ir atbildīgs par uzraudzību attiecībā uz to, kā Savienības iestādes, struktūras vai organizācijas piemēro attiecīgos personas datu aizsardzības noteikumus⁴⁰⁴. Šajā gadījumā ar apstrīdētajām normām ir grozīta sākotnējā Eiropola regula, un tās neietekmē to uzdevumu būtību vai piemērošanas jomu, kuri EDAU ir uzticēti ar Savienības tiesību aktiem. Tādējādi, lai gan ir taisnība, ka tika grozīts tiesiskais režīms, par kura uzraudzību ir atbildīgs EDAU, tā paša pilnvaras netika grozītas, jo pats veids, kādā tas var likumīgi īstenot šīs pilnvaras, netika grozīts. Tātad apstrīdētās normas neskar EDAU tieši, jo šīs normas nav ietekmējušas tā tiesības, pienākumus vai pilnvaras. Turklāt attiecībā uz apstrīdēto normu ietekmi uz 2022. gada 3. janvāra lēmumu Vispārējā tiesa precizē, ka jautājums ir par administratīvu lēmumu, kas nevar ietekmēt nedz tādus leģislatīvos aktus kā grozītā Eiropola regula, nedz to saturu.

Otrkārt, attiecībā uz kritēriju par to adresātu rīcības brīvību, kuri ir atbildīgi par apstrīdēto normu īstenošanu, Vispārējā tiesa norāda, ka ar pēdējām minētajām normām Eiropolam ir atstāta zināma rīcības brīvība. Tādēļ tās nav tīri automātiskas un neizriet tikai no Savienības tiesiskā regulējuma attiecībā uz EDAU, bez citu starpposma noteikumu piemērošanas.

Tādējādi, tā kā apstrīdētās normas tieši neietekmē EDAU tiesisko stāvokli un tā kā nosacījumi par tiešu un individuālu skārumu ar tiesību aktu, kura atcelšana tiek lūgta, ir kumulatīvi, Vispārējā tiesa secina, ka prasība ir nepieņemama.

**2023. gada 20. septembra rīkojums *Nicoventures Trading u.c./Komisija*
(T-706/22, [EU:T:2023:579](#))**

⁴⁰⁴ Saskaņā ar 1. panta 3. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2018/1725 (2018. gada 23. oktobris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 45/2001 un Lēmumu Nr. 1247/2002/EK (OV 2018, L 295, 39. lpp.), un sākotnējās Eiropola regulas 43. panta 1. punktu.

Viena no prasītājām – *Nicoventures Trading*, kas *British American Tobacco* grupā izveidota 2011. gadā, – attīsta un pārdod tādus inovatīvus nedegošus ražojumus kā karsējamās tabakas izstrādājumus. Tā pārdod tos citiem grupas uzņēmumiem, tostarp citām prasītājām, kas tos izplata vai iecerējušas izplatīt 14 dalībvalstu tirgos.

Komisija 2022. gada 29. jūnijā pieņēma Deleģēto direktīvu 2022/2100⁴⁰⁵ (turpmāk tekstā – “apstrīdētais tiesību akts”), ar ko Direktīvu 2014/40⁴⁰⁶ groza attiecībā uz atsevišķu karsējamajiem tabakas izstrādājumiem piešķirtu atbrīvojumu atsaukšanu. Šī tiesību akta pieņemšanas rezultātā tiek aizliegts tirgot karsējamās tabakas izstrādājumus ar raksturīgu aromātu un uz karsējamajiem tabakas izstrādājumiem smēķēšanai, kuri nesatur raksturīgu aromātu, tiek attiecināti tādi paši marķēšanas pienākumi kā uz noteiktiem citiem smēķēšanai paredzētiem tabakas izstrādājumiem, proti, cigaretēm, tinamo tabaku un ūdenspīpi tabaku. Dalībvalstīm līdz 2023. gada 23. oktobrim ir jāveic transponēšanas pasākumi, lai īstenotu šo jauno aizliegumu un jaunos pienākumus.

Uzskatot, ka apstrīdētais tiesību akts negatīvi ietekmē viņu tiesisko stāvokli, prasītājas cēla prasību Vispārējā tiesā par šī tiesību akta atcelšanu.

Ar rīkojumu Vispārējā tiesa prasību noraida kā nepieņemamu, pamatojoties uz to, ka apstrīdētais tiesību akts prasītājas neskar individuāli.

Vispārējās tiesas vērtējums

Iesākumā Vispārējā tiesa atgādina, ka saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu jebkura fiziska vai juridiska persona var celt prasību par tiesību aktu, kas adresēts šai personai vai kas to skar tieši un individuāli, un par reglamentējošu aktu, kurš to skar tieši, bet nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem.

Tā kā apstrīdētajā tiesību aktā, kas ir reglamentējošs akts, ir ietverti īstenošanas pasākumi un līdz ar to tas neattiecas uz pēdējo LESD 263. panta ceturtajā daļā minēto situāciju, Vispārējā tiesa pārbauda, vai prasītājas šis akts skar tieši un individuāli šajā normā paredzētās otrās situācijas izpratnē.

Attiecībā uz tiešo iedarbību Vispārējā tiesa pēc tam, kad ir atgādinājusi divus nosacījumus, kuriem šajā ziņā ir jāīstenojas kumulatīvi, secina, ka prasītājām ir saistošs aizliegums un pienākumi, kas tieši izriet no apstrīdētā tiesību akta, neatkarīgi no tā, ka šis akts ietver īstenošanas pasākumus, proti, transponēšanas pasākumus. Patiešām, apstrīdētajā tiesību aktā paredzētie transponēšanas pasākumi ir nepieciešami tikai, lai dalībvalstu tiesību aktos pilnībā īstenotu attiecīgo aizliegumu un pienākumus, un dalībvalstīm nav nekādas rīcības brīvības, jo apstrīdētais tiesību akts šajā ziņā nepieļauj nekādu rīcības brīvību dalībvalstīm. Līdz ar to ir jāuzskata, ka apstrīdētais tiesību akts prasītājas skar tieši.

Saistībā ar individuālo ietekmi Vispārējā tiesa atgādina, ka vispārpiemērojams akts var skart individuāli noteiktas fiziskas vai juridiskas personas, tādējādi tam ir lēmuma raksturs attiecībā uz

⁴⁰⁵ Komisijas Deleģētā direktīva (ES) 2022/2100 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko attiecībā uz atsevišķu karsējamajiem tabakas izstrādājumiem piešķirtu atbrīvojumu atsaukšanu groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/40/ES (OV 2022, L 283, 4. lpp.).

⁴⁰⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/40/ES (2014. gada 3. aprīlis) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu un ar ko atceļ Direktīvu 2001/37/EK (OV 2014 L 127, 1. lpp.).

minētajām personām, ja vien tas tās neskar noteiktu tām raksturīgu īpašību dēļ vai faktiskas situācijas dēļ, kas tās atšķir no visām citām personām un tādējādi individuāli izceļ tāpat kā adresātu.

Pirmām kārtām, Vispārējā tiesa norāda, ka Direktīvā 2014/40 prasītās atļaujas, deklarācijas un paziņojumi par tirdzniecību pirms tabakas izstrādājumu laišanas tirgū, uz ko atsaucas prasītājas, neļauj konstatēt, ka apstrīdētais tiesību akts tās skar individuāli.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzskata, pirmkārt, ka ar to vien, ka uzņēmēji, kuri iesnieguši deklarāciju vai paziņojumu vai kuriem bija atļauja, ir identificējami apstrīdētā tiesību akta pieņemšanas brīdī, nevar būt pietiekami, lai secinātu, ka minētie uzņēmēji ir skarti individuāli.

Otrkārt, to fizisko vai juridisko personu skaits, kuras skar šāds tiesību akts, nav noteicošais.

Treškārt, pat ja absolūtais aizliegums tirgot karsējamās tabakas izstrādājumus ar raksturīgu aromātu noteikti liks apšaubīt dažu prasītāju atļaujas, šīs atļaujas nevar uzskatīt par tādām, kas raksturo un individualizē to turētāju situāciju attiecībā uz apstrīdēto tiesību aktu, it kā tie būtu bijuši tā adresāti. Apstrīdētā tiesību akta sekas veidojas vienādi gan uzņēmējiem, kuriem ir piešķirta atļauja, gan uzņēmējiem, kas ir iesnieguši Direktīvā 2014/40 paredzētās deklarācijas vai paziņojumus, vai pat uzņēmējiem, kuriem vēl nav piešķirta atļauja vai kuri ir snieguši deklarāciju vai paziņojumu, bet kuri plāno laist šādus izstrādājumus tirgū. Atļaujas, kā arī deklarācijas vai paziņojumi atbilst objektīvajām prasībām, kas vispārīgi un abstrakti ir noteiktas visiem uzņēmējiem – bez ekskluzivitātes elementa attiecīgajiem uzņēmējiem. Visbeidzot, ciktāl Direktīvā 2014/40 paredzēts, ka ar dažādiem deleģētajiem aktiem var precizēt vai grozīt tās piemērošanas jomā ietilpstošo tabakas izstrādājumu tirdzniecības nosacījumus, atļaujas un komerciālās tiesības nevar tikt uzskatītas par neierobežotām laikā.

Ceturtkārt, nav nozīmes tam, ka prasītājas neatrodas tādā pašā situācijā kā uzņēmumi, kas atrodas attiecīgo produktu ražošanas un izplatīšanas ķēdes augšupējā un lejupējā posmā. Patiešām, prasītājām ir jāpierāda, ka tās tiek skartas sev raksturīgas īpašības vai faktiskas situācijas dēļ, kas tās atšķir tāpat kā lēmuma adresātu.

Otrām kārtām, Vispārējā tiesa noraida prasītāju argumentu, kas attiecas uz būtisku ietekmi uz to konkurētspēju. Ar to, ka vispārpiemērojams tiesību akts dažus tirgus dalībniekus ekonomiski skar vairāk nekā citus, nepietiek, lai tos individuāli atšķirtu no visiem pārējiem tirgus dalībniekiem, jo šī tiesību akta piemērošana notiek objektīvi noteiktas situācijas dēļ. Turklāt tas vien, ka fiziskas vai juridiskas personas jaunā tiesiskā regulējuma dēļ var zaudēt būtisku ienākumu avotu, nepierāda, ka tās atrodas īpašā situācijā. Ar to nepietiek arī, lai pierādītu, ka šis tiesiskais regulējums uz tām attiecas individuāli, jo šīm personām ir jāiesniedz pierādījumi par apstākļiem, kas ļauj uzskatīt, ka iespējami nodarītais kaitējums var tās individuāli atšķirt no visiem citiem uzņēmējiem, uz kuriem tāpat attiecas šis tiesiskais regulējums.

2. Prasība par ārpuslīgumisko atbildību

2023. gada 28. jūnija spriedums *IMG/Komisija* (T-752/20, [EU:T:2023:366](#))

Ārpuslīgumiskā atbildība – OLAF izmeklēšana – Informācijas noplūde presē – Mantiskais un morālais kaitējums – Cēloņsakarība – Vainojamība informācijas noplūdē – Pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, ar ko piešķir tiesības privātpersonām – Juridisko atzinumu konfidencialitāte

Saskaņā ar tās statūtiem *International Management Group (IMG)* ir dibināta kā starptautiska organizācija, lai valstu, kuras piedalās Bosnijas un Hercegovinas rekonstrukcijā, rīcībā būtu šim nolūkam dibināta struktūra. Veicot darbību, kas laika gaitā ir paplašinājusies, tā ir noslēgusi vairākas vienošanās ar Eiropas Komisiju, piemērojot it īpaši Eiropas Savienības budžeta izpildes metodi, ko dēvē par “netiešo vai kopīgo pārvaldību”.

Pēc izmeklēšanas saistībā ar prasītājas juridisko statusu Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF) 2014. gada 9. decembrī sagatavoja gala ziņojumu, kurā tas pauda uzskatu, ka prasītāja nav "starptautiska organizācija" Savienības finanšu regulējuma izpratnē un ka, iespējams, tai pat nav patstāvīgas juridiskas personas statusa.

Neilgi pēc sagatavošanas OLAF ziņojums tika nosūtīts tā likumīgajiem adresātiem, proti, valsts atbildīgajām iestādēm un Komisijai. Pēc tam tā saturs tika nopludināts presē. 2015. gada 13. februārī informācija par šā ziņojuma saturu tika publicēta žurnālā *Der Spiegel*, un 2015. gada 11. decembrī ziņojums tika publicēts avīzes *New Europe* tīmekļvietnē. Komisijas veiktā izmeklēšana neļāva noskaidrot šīs noplūdes avotu.

Prasītāja iesniedza prasību par tā mantiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, kas tai esot nodarīts ar OLAF ziņojuma noplūdi presē Komisijas un OLAF prettiesiskās rīcības dēļ.

Noraidot šo prasību, Vispārējā tiesa sniedz precizējumus par nosacījumiem, kas jāizpilda, lai pierādītu, ka Savienības iestādes bezdarbības dēļ noticis pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, ar ko piešķir tiesības privātpersonām, un par rūpības pienākuma tvērumu šajā kontekstā, it īpaši saistībā ar atbildi, kas Savienības iestādei, kuras pienākums ir nodrošināt dokumenta konfidencialitāti, būtu jāsniedz uz šā dokumenta publiskošanu presē.

Vispārējās tiesas vērtējums

Spriedumā Vispārējā tiesa secina, ka ir jānoraida prasītājas izvirzītā iebilde par prettiesiskumu – uz kuru atsaucas prasītāja – kas ir balstīta uz Komisijas pienākuma ņemt vērā civildienesta darbinieku intereses un rūpības pienākuma pārkāpumu un ko veido Komisijas bezdarbība, jo tā nav publiski nosodījusi OLAF ziņojuma noplūdi, nav pārtraukusi šīs noplūdes izraisīto nepatiesas informācijas izplatīšanu, un nav labojusi minēto informāciju.

Attiecībā uz pienākumu ņemt vērā civildienesta darbinieku intereses Vispārējā tiesa secina, ka tas īpaši attiecas uz Savienības iestāžu pienākumiem pret to ierēdņiem un darbiniekiem un ietver it īpaši viņu individuālo interešu ņemšanu vērā. Taču šis gadījums neskar attiecības starp Savienības administrāciju un kādu no tās ierēdņiem vai darbiniekiem. Līdz ar to pienākums ņemt vērā civildienesta darbinieku intereses nav piemērojams.

Saistībā ar rūpības pienākumu Vispārējā tiesa vispirms atgādina, no vienas puses, ka Savienības ārpuslīgumiskā atbildība var iestāties tikai tad, ja persona, kura uzskata, ka tai ir nodarīts kaitējums, pierāda tiesību normas, ar ko piešķir tiesības privātpersonām, pietiekami būtiska pārkāpuma esamību. Pietiekami būtiska pārkāpuma prasība it īpaši ir atkarīga no novērtējuma brīvības, kāda ir Savienības iestādei, struktūrai, birojam vai aģentūrai, kura esot pārkāpusi šo normu, un no tā, vai tie ir acīmredzami un nopietni pārkāpuši šīs brīvības robežas, ņemot vērā it īpaši minētās normas skaidrības un precizitātes pakāpi, interpretācijas vai piemērošanas grūtības, kas var no tās izrietēt, kā arī risināmās situācijas sarežģītību. No otras puses, Savienības iestāžu bezdarbība Savienības atbildības iestāšanos var izraisīt tikai tad, ja tās ir pārkāpušas juridisku pienākumu rīkoties, kas izriet no Savienības tiesību normas.

Tādējādi Vispārējā tiesa secina, ka, izvērtējot jautājumu, vai iestāde bezdarbības dēļ ir pieļāvusi pietiekami būtisku tādas tiesību normas pārkāpumu, ar ko piešķir tiesības privātpersonām, ir jānosaka, vai ir izpildīti trīs nosacījumi, proti, pirmkārt, pastāv juridisks pienākums rīkoties, otrkārt, attiecīgajai Savienības iestādei, struktūrai, birojam vai aģentūrai ir novērtējuma brīvība un, treškārt, tā ir acīmredzami un būtiski pārkāpusi šīs brīvības robežas.

Vispārējā tiesa norāda, ka šajā gadījumā prasītāja nav pierādījusi, ka Komisijai ir bijis juridisks pienākums rīkoties. Šajā kontekstā tā norāda, ka prasītājas minētais rūpības pienākuma pārkāpums ir nesaraucami saistīts ar Regulu Nr. 883/2013⁴⁰⁷ un ka saskaņā ar šo regulu Komisijai ir pienākums nodrošināt OLAF izmeklēšanas konfidencialitātes ievērošanu. Tomēr, neraugoties uz šo pienākumu, Komisijai noteiktais rūpības pienākums – ja vien tā nav minēto pienākumu pārkāpusi un tādēļ, ka tai nevar uzlikt atbildību par OLAF ziņojuma noplūdi presē, – nevar tai uzlikt pienākumu rīkoties, proti, nosodīt informācijas par šādu izmeklēšanu noplūdi presē un norobežoties no publicētās informācijas. Rūpības pienākumam nav tāds tvērums, kādu tam piedēvē prasītāja. Konfidencialitātes pienākuma pārkāpumu veido šā ziņojuma noplūde presē, attiecībā uz kuru tomēr nav pierādīts, ka tajā būtu vainojama Komisija, nevis prasītājas Komisijai pārmestā bezdarbība.

Vispārējā tiesa piebilst, ka, pat ja pieņemtu, ka Komisijai ir juridisks pienākums rīkoties saskaņā ar tās rūpības pienākumu, nevarētu uzskatīt, ka prasītājas apgalvotais šā pienākuma pārkāpums būtu pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, ar ko piešķir tiesības privātpersonām.

Šajā ziņā tā precizē, ka šāda pienākuma esamības gadījumā rūpības pienākums būtu jāinterpretē tādējādi, ka konfidencialā dokumenta noplūdes gadījumā, ja nav pierādīts, ka tas noticis attiecīgās iestādes vainas dēļ, šai iestādei būtu pienākums nepalielināt kaitējumu, kas varētu rasties no šā konfidencialitātes pārkāpuma.

Šāds pienākums rīkoties, lai nepalielinātu kaitējumu, ko radījis konfidencialitātes pārkāpums, kurā iestādi nevar vainot, neizriet no Regulas Nr. 883/2013. Paredzot, ka attiecīgās iestādes nodrošina OLAF izmeklēšanas konfidencialitātes ievērošanu, šajā regulā ir noteikts šo iestāžu pienākums garantēt, ka OLAF izmeklēšanas saturs paliek konfidencialš. Turpretim, ja šī konfidencialitāte nav tikusi ievērota un izpaušanu nav izraisījusi attiecīgā iestāde, tas neuzliek šīm iestādēm pienākumus nosodīt noplūdi, pārtraukt minētās informācijas izplatīšanu vai labot to informāciju, kas ir kļūdaina. Nevar uzskatīt, ka šādi pienākumi izrietētu no pienākuma nodrošināt OLAF izmeklēšanas konfidencialitātes ievērošanu. Pirmām kārtām, ja minētā konfidencialitāte ir pārkāpta, tad Komisijas pienākums nodrošināt tās ievērošanu ir zaudējis priekšmetu. Otrām kārtām, pirmkārt, iespējamā nepieciešamība nosodīt noplūdi pārsniedz pienākumu vienīgi nodrošināt konfidencialitātes ievērošanu, otrkārt, šādā gadījumā Komisijai nav iespējas izbeigt OLAF ziņojuma izplatīšanu, ko radījusi šāda noplūde presē, un, treškārt, ja pieņemtu, ka daļa izplatītās informācijas ir kļūdaina, tās labošana nevar atjaunot šīs informācijas konfidencialo raksturu, kas ir neatgriezeniski zudis.

3. Savienības tiesas kompetence⁴⁰⁸

2023. gada 26. jūlija spriedums *Stockdale/Padome* u.c. (T-776/20, [EU:T:2023:422](#))

Atcelšanas prasība un prasība par zaudējumu atlīdzību – Starptautisks līgumdarbinieks Eiropas Savienības īpašā pārstāvja Bosnijā un Hercegovinā birojā – Kopējā ārpolitika un drošības politika – Darba līguma

⁴⁰⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF), un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1073/1999 un Padomes Regulu (Euratom) Nr. 1074/1999 (OV 2013, L 248, 1. lpp.).

⁴⁰⁸ Šajā sadaļā jānorāda arī uz 2023. gada 6. septembra rīkojumu **EDAU/Parlaments un Padome** (T-578/22, [EU:T:2023:522](#)). Šis rīkojums ir izklāstīts iepriekš 1.1. sadaļā "Locus standi".

izbeigšana pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības – Savienības tiesas kompetence – Strīda līgumiskais raksturs – Šķīrējklauzulas un jurisdikcijas noteikšanas klauzulas neesamība – LESD 263., 268., 272. un 274. pants – Regula (ES) Nr. 1215/2012 – Pieņemamība – Atbildētāju noteikšana – Jēdziens “Savienības struktūra” – Daļēja kompetences neesamība un daļēja nepieņemamība

Prasītājs – Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pilsonis – ieņēma finanšu un administratīvās nodaļas vadītāja amatu Eiropas Savienības īpašā pārstāvja (turpmāk tekstā – “ESĪP”) Bosnijā un Hercegovinā birojā laikā no 2006. gada līdz 2020. gada 31. decembrim un šajā sakarā ar šo ESĪP bija noslēdzis 17 darba līgumus uz noteiktu laiku (turpmāk tekstā – “līgums uz noteiktu laiku”). Pēc Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un *Euratom*⁴⁰⁹, kas stājās spēkā 2020. gada 1. februārī, kurā bija paredzēts pārejas periods, kurš beidzas 2020. gada 31. decembrī, ESĪP Bosnijā un Hercegovinā pieņēma lēmumu izbeigt prasītāja pēdējo darba līgumu, sākot ar pēdējo minēto datumu.

Atcelšanas prasības un prasības par zaudējumu atlīdzību ietvaros, kas celta pret Eiropas Savienības Padomi, Eiropas Komisiju, Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD) un ESĪP Bosnijā un Hercegovinā, prasītājs galvenokārt lūdza atcelt lēmumu izbeigt līgumu, kā arī atlīdzību par kaitējumiem, kas viņam esot nodarīti šī lēmuma rezultātā. Viņš arī lūdza pārkvalificēt savas līgumattiecības par darba līgumu uz nenoteiktu laiku (turpmāk tekstā – “līgums uz nenoteiktu laiku”) un atlīdzināt kaitējumu, kas viņam esot nodarīts tā iemesla dēļ, ka nav noteikts viņam piemērojams skaidrs statuss. Prasītājs turklāt pakārtoti lūdza Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanos viņa galvenokārt izvirzīto prasījumu noraidīšanas gadījumā.

Vispārējā tiesa, kurā atbildētāji iesniedza iebildes par kompetences neesamību un par nepieņemamību, lemj par šiem prasījumiem, pirms lieta tiek izskatīta pēc būtības, un apmierina tos daļēji. Šajā ziņā Vispārējā tiesa lemj par vairākiem iepriekš nerisinātiem jautājumiem. Vispirms tā konstatē, ka tad, ja līgumiska rakstura strīds, kurā iesaistīta Savienība, tiek iesniegts izskatīšanai Vispārējā tiesā, lai gan aplūkots līgums nesatur šķīrējklauzulu tās labā, tai ir kompetence pārbaudīt Savienībā ietilpstošu vienību pieņemtu tiesību aktu tiesiskumu⁴¹⁰ un lemt par Savienības atbildību⁴¹¹, ja nevar noteikt nevienu kompetentu valsts tiesu, balstoties uz līgumu vai Briseles la regulu⁴¹². Turpinājumā tā identificē ESĪP Bosnijā un Hercegovinā kā Savienības struktūru, kas ir pieņēmusi lēmumu izbeigt līgumu. Visbeidzot, attiecībā uz prasību atlīdzināt zaudējumus, ko, kā apgalvots, izraisījusi vispārēja KĀDP darbiniekiem piemērojama tiesiskā režīma nepastāvēšana, Vispārējā tiesa uzskata, ka Padomei ir kompetence attiecīgā gadījumā pieņemt šādu režīmu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Vispārējā tiesa pārbauda savu kompetenci lemt par prasījumu daļām, kas saistītas attiecīgi ar lēmumu izbeigt līgumu un secīgajiem līgumiem uz noteiktu laiku.

Vispirms tā konstatē, ka prasītāja prasījumiem, kas formulēti šo prasījumu daļu ietvaros, ir līgumisks raksturs. Proti, no vienas puses, lēmumam izbeigt līgumu ir tieša saikne ar aplūkoto līgumu un, no

⁴⁰⁹ Līgums par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas (OV 2020, L 29, 7. lpp.).

⁴¹⁰ Saskaņā ar LESD 263. pantu.

⁴¹¹ Saskaņā ar LESD 268. pantu.

⁴¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Briseles la regula”).

otras puses, lūgumi pārkvalificēt darba attiecības par līgumu uz nenoteiktu laiku izriet no visiem secīgajiem līgumiem uz noteiktu laiku, kas noslēgti starp prasītāju un ESĪP Bosnijā un Hercegovinā. Taču, tā kā līgumos uz noteiktu laiku šķīrējklauzula nav ietverta, Vispārējā tiesa atzīst, ka tai nav kompetences, lai lemtu saskaņā ar LESD 272. pantu, līdz ar to saskaņā ar LESD 274. pantu šīs prasījumu daļas principā ietilpst valsts tiesu kompetencē.

Tomēr Vispārējā tiesa atgādina, ka, ja līgumiska strīda ietvaros Savienības tiesa atsakās īstenot kompetenci, kas tai ir piešķirta ar LESD 263. un 268. pantu, tas ir tādēļ, lai nodrošinātu saskanīgu šo tiesību normu un LESD 272. un 274. panta interpretāciju un tādējādi saglabātu Savienības tiesu sistēmas saskaņotību, ko veido tiesību aizsardzības līdzekļu un procedūru kopums, kuru mērķis attiecīgi ir nodrošināt Savienības iestāžu un struktūru tiesību aktu likumības pārbaudi un Savienības izraisītu zaudējumu atlīdzību. Tādējādi līgumiska strīda kontekstā Savienības tiesa nevar atteikties īstenot kompetenci, kas tai piešķirta ar LESD, ja tā rezultātā Savienības tiesa vai dalībvalstu tiesas nevar pārbaudīt Savienības iestāžu un struktūru tiesību aktus vai prasību par Savienības nodarītu zaudējumu atlīdzību.

Šādos apstākļos, neraugoties uz šajā lietā formulēto prasījumu daļu līgumisko raksturu, lai garantētu efektīvas pārbaudes tiesā pastāvēšanu, Vispārējā tiesa pārbauda, ka prasītājs var izvirzīt šādus prasījumus dalībvalsts tiesā. Tieši tādēļ tā uzreiz noraida atbildētāju argumentu par to, ka uz šīm prasījumu daļām varētu attiekties Bosnijas un Hercegovinas tiesu kompetence. Tāpat tā noraida argumentu, atbilstoši kuram prasītājam aplūkotajā līgumā bija paredzēta iespēja vērsties šķīrējtiesā, jo šādas tiesas kompetenci nevar paredzēt, izslēdzot Savienības tiesas vai dalībvalstu tiesu kompetenci, lai arī šī tiesa atbilst neatkarības un objektivitātes kritērijiem.

Turklāt, tā kā aplūkotā līguma saturs neļauj noteikt dalībvalsts tiesu, kurai ir kompetence lemt par attiecīgajām prasījumu daļām, Vispārējā tiesa atgādina, ka Savienības likumdevējs ir pieņēmis Briseles la regulu, kas ir piemērojama šajā lietā. Proti, lēmums izbeigt līgumu nav publiskās varas akts⁴¹³, bet tā pamatojums ir rodams aplūkotajā līgumā. Līdz ar to attiecīgās prasījumu daļas ietilpst civillietu un komercietu jomā, un, tā kā tās attiecas uz līgumiska rakstura strīdu, kuram ir jāietilpst valsts tiesu principiālajā kompetencē, Vispārējā tiesa pārbauda, vai Briseles la regulas tiesību normas ļauj noteikt dalībvalsts tiesu, kurai ir kompetence lemt par šīm prasījumu daļām.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka prasītāja darba devējs bija ESĪP Bosnijā un Hercegovinā un ka, tā kā nevienai dalībvalsts tiesai nav kompetences lemt par attiecīgajām ar līgumu saistītajām prasījumu daļām, principā būtu jāpiemēro Briseles la regulas vispārējā tiesību norma, atbilstoši kurai, "ja atbildētāja domicils nav kādā dalībvalstī, tad katras dalībvalsts tiesu jurisdikciju [...] nosaka minētās dalībvalsts tiesību akti"⁴¹⁴.

Tomēr Vispārējā tiesa uzsver, ka šīs tiesību normas piemērošana nozīmētu, ka valsts tiesas iespējamai kompetencei piemīt nejaušības raksturs, ciktāl katras dalībvalsts tiesību akti noteiktu, vai šīs valsts tiesas var izskatīt šādu strīdu, kā rezultātā ir iespējams, ka galu galā nevienai dalībvalsts tiesai nebūtu kompetences. Tā uzskata, ka šajā lietā šāds rezultāts pat ir jo īpaši iespējams, jo tāpat kā ESĪP Bosnijā un Hercegovinā domicils, arī prasītāja domicils ir trešajā valstī, un nešķiet acīmredzams, ka šeit aplūkotajam strīdam ir saikne ar kādu dalībvalsti.

Taču, tā kā Vispārējā tiesa līgumiska strīda ietvaros, kurā viena no pusēm ir Savienība, nevar atteikties no kompetences, kas tai piešķirta ar LESD 263. un 268. pantu, ja tā rezultātā Savienības iestādes

⁴¹³ Briseles la regulas 1. panta 1. punkta izpratnē.

⁴¹⁴ Briseles la regulas 6. panta 1. punkts.

pieņemtus tiesību aktus vai prasību par Savienības nodarītu zaudējumu atlīdzību nevar pārbaudīt tiesā, tā pārbauda, vai attiecīgo prasījumu daļu ietvaros izvirzītie prasījumi ietilpst kompetencē, kas tai ir saskaņā ar šīm tiesību normām.

Šajā ziņā, pirmkārt, pirmās prasījumu daļas ietvaros Vispārējai tiesai ir kompetence lemt, pamatojoties uz LESD 263. pantu, gan par lēmuma izbeigt līgumu, kas ir saskaņā ar Līgumiem izveidotas Savienībā ietilpstošas vienības, proti, ESĪP Bosnijā un Hercegovinā, pieņemts lēmums, tiesiskumu, gan, pamatojoties uz LESD 268. pantu, par prasījumu saņemt finansiālu atlīdzību par morālo kaitējumu un mantisko kaitējumu, kas viņam esot nodarīts ar minēto lēmumu.

Turpretim attiecībā uz prasītāja prasījumu uzdot viņa atjaunošanu amatā ESĪP Bosnijā un Hercegovinā personāla sastāvā Vispārējā tiesa atsakās no savas kompetences, jo Savienības tiesa principā, tostarp prasības par zaudējumu atlīdzību ietvaros, nevar izdot rīkojumu kādai Savienības iestādei vai struktūrai, neskarot administratīvās iestādes prerogatīvas. Lai arī LESD tiesību normas par Savienības ārpuslīgumisko atbildību ļauj atsevišķu nosacījumu ievērošanas gadījumā [zaudējuma] atlīdzināšanu natūrā, kas var izpausties kā rīkojums kaut ko darīt vai atturēties no darbības, kurš var likt atbildētājam iestādei īstenot konkrētu rīcību, šādu hipotēzi var paredzēt tikai īpašos gadījumos, kad prasītājs atsaucas uz kaitējumu, kuru nevar pilnībā atlīdzināt ar kompensāciju un kura raksturīgās iezīmes prasa, lai tiktu pasludināts rīkojums kaut ko darīt vai atturēties no darbības, it īpaši, ja šāda rīkojuma mērķis ir likt izbeigt notikumu, kas ir tāda kaitējuma pamatā, kura sekas ir nepārtrauktas, kā tas nav šajā lietā.

Otrkārt, attiecībā uz otro prasījumu daļu Vispārējā tiesa to noraida pilnībā savas kompetences neesamības dēļ. Proti, no vienas puses, tai nav kompetences lemt par prasījumu izdot rīkojumu, kas adresēts ESĪP Bosnijā un Hercegovinā kā prasītāja darba devējam, lai lūgtu viņa darba līguma pārkvalificēšanu par līgumu uz nenoteiktu laiku. No otras puses, tā kā prasījums par to, lai Vispārējā tiesa konstatē, ka atbildētāji ir pārkāpuši savas līgumsaistības, nav iesniegts, lai pamatotu prasījumu par [tiesību akta] atcelšanu, nedz prasījumu atlīdzināt kaitējumu, ir jāuzskata, ka tā vienīgais mērķis ir, lai Vispārējā tiesa ieņem nostāju, balstoties uz vispārīgu paziņojumu vai principu, kas neietilpst tās kompetencēs, kuras izriet no Līgumiem.

Otrām kārtām, runājot par nepieņemamības pamatiem, kuri saistīti ar atbildētāja vai atbildētāju noteikšanu, pirmkārt, attiecībā uz pirmo prasījumu daļu, tā kā Vispārējai tiesai ir kompetence to izskatīt tiktāl, ciktāl ar to tiek lūgts atcelt lēmumu izbeigt līgumu un lūgta finansiāla atlīdzība par morālo un mantisko kaitējumu, kas esot nodarīts ar šo lēmumu, tā atgādina, no vienas puses, ka atcelšanas prasība ir jāceļ pret Savienības iestādi vai struktūru, kura pieņēmusi attiecīgo tiesību aktu, un, no otras puses, ka Savienības ārpuslīgumiskās atbildības gadījumā tai ir kompetence izskatīt strīdus par Savienības nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu un Vispārējā tiesā Savienību pārstāv iestāde vai struktūra, kurai tiek pārmests atbildību izraisošais notikums.

Šajā lietā, tā kā pirmā prasījumu daļa attiecas uz lēmumu izbeigt līgumu, kas ir attiecināms uz ESĪP Bosnijā un Hercegovinā, Vispārējā tiesa pārbauda, vai šo ESĪP var kvalificēt par Savienības struktūru, kas var būt atbildētājs šajā lietā aplūkotās atcelšanas prasības ietvaros un tādas prasības ietvaros, kas attiecas uz Savienības ārpuslīgumisko atbildību.

Šajā ziņā tā atgādina, ka vienību vai struktūru, kas ietilpst Savienības organizatoriskajā shēmā vai kas darbojas tās sastāvā, var uzskatīt par Savienības struktūru, ja saskaņā ar normām, kas regulē attiecīgās vienības statusu, šai vienībai ir pietiekama tiesībspēja, lai to varētu uzskatīt par autonomu Savienības struktūru un atzīt par atbildētāju. It īpaši tā [vienība vai struktūra] ir jākvalificē par Savienības struktūru, ja, no vienas puses, tai ir piešķirtas pilnvaras, kas ir cieši saistītas ar Savienības

darbību, un, no otras puses, ja tā juridiski ir nošķirta no pastāvošajām Savienības iestādēm un struktūrām.

ESĪP Bosnijā un Hercegovinā ir piešķirtas šādas pilnvaras, jo, vispirms, viņu ir iecēlusi Padome, lai pildītu "pilnvar[as] [...] konkrētos politikas jautājumos" ⁴¹⁵. Turpinājumā, lai arī šis ESĪP atbild par savu pilnvaru īstenošanu un rīkojas Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos pakļautībā, šī pakļautība šāda pilnvarojuma ietvaros neattiecas uz administratīvo vadību, tostarp personāla jomā. Turklāt minētais ESĪP ir juridiski nošķirts no citām Savienības iestādēm un struktūrām, ciktāl viņam ir tiesībspēja slēgt iepirkuma līgumus un iegādāties preces, noslēgt līgumu ar Komisiju par izdevumu pārvaldību un uzņemt Savienības iestāžu vai EĀDD norīkotu personālu. Visbeidzot, savu līgumdarbinieku pārvaldības jomā viņam ir tiesībspēja, kas ļauj viņam rīkoties autonomi, un šajā ziņā viņš ir atbildīgs par komandas izveidi un viņš var slēgt līgumus, lai pieņemtu darbā starptautisku personālu, ko viņš izvēlas bez pienākuma saņemt apstiprinājumu no citām Savienības iestādēm vai struktūrām, un šis personāls ir viņa tiešā pakļautībā.

Vispārējā tiesa secina, ka šīs lietas, kas saistīta ar jautājumiem, kuri attiecas uz ESĪP Bosnijā un Hercegovinā personāla pārvaldību, vajadzībām šis ESĪP ir jāpielīdzina Savienības struktūrām, kam var būt atbildētāja statuss atcelšanas prasības vai tādas prasības ietvaros, kas attiecas uz Savienības ārpuslīgumisko atbildību, un ka pirmā prasījumu daļa ir pieņemama attiecībā uz ESĪP.

Otrkārt, attiecībā uz prasījumu daļu, kura attiecas uz tā kaitējuma atlīdzināšanu, kas viņam esot nodarīts, jo nav noteikts viņam piemērojams skaidrs statuss, Vispārējā tiesa nospriež, ka jebkāda kļūdaina bezdarbība tāda vispārēja režīma pieņemšanā, kas piemērojams KĀDP līgumdarbiniekiem vispārīgi vai ESĪP Bosnijā un Hercegovinā konkrēti, ir jāattiecinā uz Padomi tādējādi, ka šī prasījumu daļa ir pieņemama attiecībā uz Padomi.

Proti, Padomei ir pienākums izstrādāt KĀDP un pieņemt lēmumus, kas vajadzīgi, lai noteiktu un īstenotu šo politiku, pamatojoties uz Eiropadomes noteiktām vispārējām pamatnostādnēm un stratēģiskajiem virzieniem. Attiecīgā gadījumā KĀDP ietvaros darbā pieņemtiem līgumdarbiniekiem piemērojama tiesiskā režīma pieņemšana ietilpst šīs politikas īstenošanā un tārad ietilpst Padomes kompetencē. Turklāt Vispārējā tiesa norāda, ka 2012. gadā Komisija bija ieteikusi Padomei piemērot KĀDP misiju un ESĪP līgumdarbiniekiem Savienības pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību. Tā konstatē, ka KĀDP ietvaros darbā pieņemtiem līgumdarbiniekiem piemērojama tiesiskā režīma, kas piemērojams ESĪP Bosnijā un Hercegovinā starptautiskajiem līgumdarbiniekiem, pieņemšana ietilpst Padomes kompetencē un ir Padomes izvēle un ka šim priekšlikumam nesevoja rīcība, jo dalībvalstu delegācijām neizdevās vienoties Padomes ietvaros.

⁴¹⁵ Saskaņā ar LES 33. panta formulējumu.

II. Institucionālās tiesības⁴¹⁶

2023. gada 7. jūnija spriedums TC/Parlaments (T-309/21, [EU:T:2023:315](#))

Institucionālās tiesības – Noteikumi par Parlamenta deputātu izdevumiem un piemaksām – Parlamentārās palīdzības piemaksa – Nepamatoti izmaksāto summu atgūšana – Saprātīgs termiņš – Pierādīšanas pienākums – Tiesības tikt uzklausi – Personas datu aizsardzība – Regulas (ES) 2018/1725 9. pants – Civildienesta noteikumu 26. pants

Ar 2019. gada 7. marta spriedumu L/Parlaments⁴¹⁷ Vispārējā tiesa atcēla Eiropas Parlamenta lēmumu, ar ko personas L, kura bija strādājusi pie prasītāja – Eiropas Parlamenta deputāta TC – kā reģistrēts deputāta palīgs (turpmāk tekstā – “RDP”), līgums tika izbeigts uzticības saiknes zuduma dēļ, jo šis RDP nebija ievērojis noteikumus par atļaujām veikt ārējas darbības. Proti, Vispārējā tiesa konstatēja – no lietas materiāliem izriet, ka prasītājam ne tikai bija zināms par RDP ārējām darbībām, bet viņš bijis to tiešais iniciators.

Pēc šī sprieduma Parlamenta ģenerālsēkretārs informēja prasītāju par nepamatoti izmaksāto summu atgūšanas procedūras sākšanu⁴¹⁸ attiecībā uz parlamentāro palīdzību, ko apelācijas sūdzības iesniedzējam sniedzis RDP. Viņš arī aicināja prasītāju divu mēnešu laikā iesniegt apsvērumus un pierādījumus, lai atspēkotu Parlamenta provizoriskos secinājumus par ārējām darbībām, ko bija veicis RDP, un pierādīt, ka šajā laikposmā tas faktiski bija pildījis reģistrēta deputāta palīga funkcijas. Atbildot prasītājs nosūtīja Parlamentam apsvērumus un papildu pierādījumus, vienlaikus lūdzot Parlamentu iesniegt vairākus dokumentus un informāciju saistībā ar RDP personas lietu, RDP sarakstes ar Parlamenta pārstāvjiem par viņa darbu kopijas un lietas, kurā tika pasludināts 2019. gada 7. marta spriedums, pilnos materiālus. Parlaments daļēji apmierināja prasītāja lūgumus iesniegt dokumentus un informāciju.

Ar 2021. gada 16. marta lēmumu (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) Parlamenta ģenerālsēkretārs uzskatīja, ka saistībā ar RDP nodarbinātību šī iestāde ir segusi nepamatotu izmaksu summu un ka tā ir jāatgūst no prasītāja⁴¹⁹. Tādēļ Parlamenta Finanšu ģenerāldirektorāta ģenerāldirektors 2021. gada 31. martā izdeva debetnotu šīs summas atgūšanai.

Izskatot prasību atcelt apstrīdēto lēmumu, ko Vispārējā tiesa apmierina, tā lemj par parādnieka tiesībām atsaukties uz saprātīga termiņa principa pārkāpumu, ja iestāde tam nosūta paziņojumu par parādu Finanšu regulā noteiktajā piecu gadu termiņā, vēlreiz apstiprina, cik svarīgi ir ievērot principu par tiesībām tikt uzklausi Parlamentā sāktajās parlamentārās palīdzības izdevumu atgūšanas procedūrās pret tā locekļiem, un, visbeidzot, izlemj vēl nebijušu jautājumu par tiesībām, pamatojoties uz tiesību tikt uzklausi garantiju, atsaukties uz sabiedrības interešu apsvērumiem, lai panāktu personas datu nodošanu.

⁴¹⁶ Šajā sadaļā jānorāda arī uz 2023. gada 26. jūlija spriedumu **Stockdale/Padome u.c.** (T-776/20, [EU:T:2023:422](#)). Šis spriedums ir izklāstīts I.3. sadaļā “Savienības tiesas kompetence”.

⁴¹⁷ Spriedums, 2019. gada 7. marts, **L/Parlaments** (T-59/17, [EU:T:2019:140](#)).

⁴¹⁸ Saskaņā ar Parlamenta Prezidija lēmuma (2008. gada 19. maijs un 9. jūlijs) attiecībā uz Eiropas Parlamenta deputātu nolikuma īstenošanas pasākumiem (OV 2009, C 159, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “NĪP”) 68. pantu.

⁴¹⁹ Saskaņā ar NĪP 68. panta 1. punktu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmkārt, Vispārējā tiesa noraida pamatu par saprātīga termiņa ievērošanas principa pārkāpumu, jo Parlaments apstrīdēto lēmumu esot balstījis uz lietas L/Parlaments datiem, kurā prasības pieteikums tika iesniegts 2017. gada aprīlī.

Šajā ziņā tā atgādina, ka Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 1. punktā ir noteikts saprātīga termiņa ievērošanas princips, kas ir tiesību uz labu pārvaldību neatņemama sastāvdaļa, un – ja tiesību normās nav ietverts atbilstošs regulējums – saprātīgs termiņš ir jāievēro visos gadījumos, kad tiesiskās drošības princips vai tiesiskās palāvības aizsardzības princips neļauj Savienības iestādēm un fiziskajām vai juridiskajām personām rīkoties bez jebkāda ierobežojuma laikā. Savukārt, ja administrācija rīkojas termiņā, kas tai ir īpaši noteikts tiesību aktā, nevar pamatoti apgalvot, ka ir pārkāptas prasības, kas izriet no tiesībām uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā.

Atšķirībā no agrākā tiesiskā regulējuma⁴²⁰ šajā lietā piemērojamajā regulējumā⁴²¹ ir noteikts, ka kredītrīkotājs nosūta debetnotu uzreiz pēc debitoru parāda summas konstatēšanas un vēlākais piecu gadu laikā, sākot no brīža, kad Savienībai ir iespēja pieprasīt parāda apmaksu.

Līdz ar to šajā lietā nav jāatsaucas uz saprātīga termiņa ievērošanas principu, lai novērtētu termiņu, kurā paziņojums par parādu tika nosūtīts. Turklāt Vispārējā tiesa norāda, ka, pirmām kārtām, paziņojums par parādu prasītājam tika nosūtīts uzreiz pēc prasījuma konstatēšanas apstrīdētajā lēmumā un ka, otrām kārtām, brīdis, kad Parlaments varēja izvirzīt savu prasījumu, sakrīt ar prasības pieteikuma iesniegšanu lietā L/Parlaments vai ar sprieduma pasludināšanu pēdējā minētajā lietā, tātad Parlaments ir ievērojis spēkā esošajā Finanšu regulā paredzēto piecu gadu termiņu.

Otrkārt, Vispārējā tiesa apmierina iebildumu saistībā ar tiesību tikt uzklausi tam pārkāpumu. Vispirms tā atgādina, ka ikvienas personas tiesības tikt uzklausi tai, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt, īpaši garantē NĪP⁴²², saskaņā ar kuriem attiecīgais deputāts tiek uzklauss pirms jebkāda lēmuma pieņemšanas šajā jomā. Šīs tiesības ikvienai personai garantē iespēju administratīvajā procesā un pirms ikviena tāda lēmuma pieņemšanas, kurš var nelabvēlīgi ietekmēt tās intereses, lietderīgi un efektīvi izteikt savu viedokli.

Šajā gadījumā Vispārējā tiesa konstatē, ka vairāki prasītāja lūgumi Parlamentam sniegt dokumentus un informāciju tika noraidīti, izņemot dokumentus, kas attiecas uz RDP līguma izbeigšanu.

Tā atgādina, ka gadījumā, ja pastāv šaubas par parlamentārās palīdzības izdevumu, kas samaksāti RDP, pareizu izmantošanu, Parlamenta deputātam ir jāpierāda, ka RDP viņa labā ir strādājis saistībā ar viņa parlamentāro pilnvaru īstenošanu visā laikposmā, kurā šie izdevumi tika segti. Turklāt, ja deputāts tiek aicināts iesniegt šādus pierādījumus, viņam noteiktajā termiņā ir jāpaziņo Parlamentam tā rīcībā esošā informācija. Ja citi apstākļi šķiet atbilstoši, tas var lūgt tos paziņot Savienības iestādēm,

⁴²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (2012. gada 25. oktobris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu (OV 2012, L 298, 1. lpp.) un Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 1268/2012 (2012. gada 29. oktobris) par Regulas Nr. 966/2012 piemērošanas noteikumiem (OV 2012, L 362, 1. lpp.).

⁴²¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (OV 2018, L 193, 1. lpp.), 98. panta 2. punkts.

⁴²² NĪP 68. panta 2. punkts.

struktūrām un aģentūrām, kuru rīcībā tie ir, pamatojoties uz tiesībām tikt uzklautam, ja tie attiecas uz informāciju, kas nepieciešama, lai ļautu deputātam lietderīgi un efektīvi paust savus apsvērumus par plānoto atgūšanas pasākumu. Parlaments, kas saņem šādu lūgumu, nevar atteikties sniegt pieprasītos datus, nepārkāpjot tiesības tikt uzklautam, ja vien šī atteikuma nolūkā tas neatsaucas uz iemesliem, kurus var uzskatīt par pamatotiem, ņemot vērā, pirmām kārtām, lietas apstākļus un, otrām kārtām, piemērojamos noteikumus.

Tālab Vispārējā tiesa pārbauda, vai Parlamenta norādītie iemesli nepaziņot prasītāja pieprasītos datus ir pamatoti.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa neatzīst par pamatotiem iemeslus, ko Parlaments izvirzījis, lai noraidītu prasītāja lūgumu nosūtīt “visas 2015., 2016. un 2019. gada elektroniskā pasta vēstules” un viņa saraksti ar Parlamenta kompetentajiem dienestiem par RDP darbu. Tā atgādina, ka savu darbu katrā iestādē organizē, ievērojot tai piemērojamos noteikumus, un ka tā var izdot rīkojumu, un uzskata, ka šajā lietā Parlaments varēja ierobežot deputātu elektroniskā pasta vēstuļu glabāšanas laikposmu, ļaujot viņiem tās saglabāt personas lietās. Tomēr Vispārējā tiesa nosaka, vai šajā gadījumā šī politika ir īstenota tādā veidā, kas nodrošina tiesību tikt uzklautam ievērošanu.

Tā konstatē, ka kopš 2016. gada sākuma Parlaments zināja par konflikta situāciju starp prasītāju un RDP saistībā ar to, ka viņš veica – vai neveica – savu darbību prasītāja labā, ievērojot noteikumus, kas reglamentē parlamentāro palīdzību. Līdz ar to no šī brīža Parlamentam bija jānodrošina to elektroniskā pasta vēstuļu saglabāšana, kuras varētu pierādīt precīzu RDP darbību raksturu atlaišanas procedūras norises laikā un, ja tā būtu saistīta ar citām tiesvedībām vai administratīvām procedūrām, piemēram, atgūšanas procedūru, – tik ilgi, kamēr šīs citas procedūras vēl nav pabeigtas.

Turklāt iespēja pašam veikt arhivēšanu nevar atbrīvot Parlamentu no pienākuma nodrošināt jebkuras attiecīgās elektroniskā pasta vēstules glabāšanu, lai konstatētu, ka saskaņā ar iestādes izstrādātajiem noteikumiem RDP savu darbību faktiski ir veicis vienīgi Parlamenta deputāta, pie kura viņš bija norīkots, labā tiešā saistībā ar viņa parlamentāro pilnvaru izmantošanu. Vispārējā tiesa piebilst, ka šī iespēja nevar atbrīvot Parlamentu no pienākuma nosūtīt šādi saglabātās elektroniskā pasta vēstules, ja, piemērojot tiesības tikt uzklautam, kurām Savienības tiesību sistēmā ir fundamentāls raksturs, to lūdz attiecīgais Parlamenta deputāts, pret kuru, kā tas ir šajā lietā, ir sāкта atgūšanas procedūra par parlamentārās palīdzības līdzekļu nelikumīgu izmantošanu.

Otrkārt, Vispārējā tiesa neatzīst par pamatotiem iemeslus, ko Parlaments izvirzījis, lai noraidītu prasītāja pieteikumu par RDP “personas lietu” (visi dokumenti, kas saistīti ar viņa pieņemšanu darbā un darbu), tostarp informāciju par to, cik reižu viņam ir lūgta Parlamenta aizsardzība, un viņa darba apmeklējuma datus, kurus var iegūt no viņa piekļuves kartes Parlamentam.

Attiecībā uz pamatojumu, ka šo datu nosūtīšana ir bijusi pretrunā regulai par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti⁴²³, protams, Vispārējā tiesa piekrīt, ka, tā kā šiem datiem bija jākalpo prasītāja aizstāvībai piedziņas procedūrā, tā pieprasītos datus nevar uzskatīt par “vajadzīgiem, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot adresātam likumīgi piešķirtās oficiālās

⁴²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1725 (2018. gada 23. oktobris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 45/2001 un Lēmumu Nr. 1247/2002/EK (OV 2018, L 295, 39. lpp.).

pilnvaras”⁴²⁴. Šī paša iemesla dēļ nevar uzskatīt, ka minēto datu nosūtīšana prasītājam atbilstu “konkrētam mērķim sabiedrības interesēs”⁴²⁵.

Tomēr Vispārējā tiesa norāda, ka lūgums sniegt apsvērumus, ko Parlaments nosūtīja prasītājam, lai viņš varētu īstenot savas tiesības tikt uzklaštam, šajā lietā ir balstīts uz šīs iestādes rīcībā esošo informāciju, kura attiecīgā gadījumā prasītājam nebija zināma, vai uz informāciju, kura prasītājam bija zināma, kad viņš bija RDP tiešais priekšnieks, bet kuras vairs nav viņa rīcībā.

Līdz ar to, ņemot vērā nozīmi, kāda ir atzīta tiesībām tikt uzklaštam, apstāklis, ka šāda informācija var atrasties RDP “personas lietā”, pats par sevi nevar būt šķērslis šīs informācijas paziņošanai prasītājam, lai viņš varētu lietderīgi un efektīvi formulēt savus apsvērumus, īstenojot minētās tiesības.

Proti, tiesības uz personas datu aizsardzību nav absolūtas tiesības, bet ir jāaplūko kopsakarā ar to funkciju sabiedrībā un šajā ziņā ir jālīdzsvaro ar citām pamattiesībām saistībā ar procedūru, kas katrai no iesaistītajām tiesībām piešķir vietu, kāda tām, ņemot vērā lietas faktus, ir Savienības tiesību sistēmā saskaņā ar samērīguma principu. Nepieciešamību nodrošināt šādu līdzsvaru starp tiesībām uz personas datu aizsardzību un citām pamattiesībām, kas atzītas šajā tiesību sistēmā, Savienības likumdevējs ir uzsvēris regulā par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti⁴²⁶, kuras ekvivalents ir regula par personas datu aizsardzību Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās.

Vispārējā tiesa secina, ka nevar atzīt, ka Parlaments var aicināt prasītāju lietderīgi un efektīvi izteikties par informāciju, kas attiecīgā gadījumā ir ietverta RDP lietas materiālos, kā šajā lietā – nedodot viņam piekļuvi šai informācijai, pēc tam, kad ir līdzsvarotas, pirmām kārtām, RDP intereses, lai viņa dati netiktu nodoti trešām personām, un, otrām kārtām, prasītāja interese lietderīgi un efektīvi iesniegt savus apsvērumus pret viņu sāktajā atgūšanas procedūrā.

Attiecībā uz pamatojumu, ka šo datu nosūtīšana ir bijusi pretrunā Eiropas Savienības Civildienesta noteikumiem par ierēdņu un darbinieku personas lietām⁴²⁷, kas piemērojami deputātu palīgiem, Vispārējā tiesa konstatē, ka pret prasītāju, kurš turklāt ir atsevišķu attiecīgo dokumentu autors kā RDP tiešais priekšnieks, nevar atsaukties uz attiecīgo dokumentu konfidencialitāti, ciktāl tas ir nepieciešams, lai prasītājs varētu īstenot savas tiesības tikt uzklaštam.

Visbeidzot, treškārt, Vispārējā tiesa neatzīst par pamatotiem iemeslus, ko Parlaments izvirzījis, lai noraidītu prasītāja lūgumu par lietas materiāliem lietā, kurā pasludināts 2019. gada 7. marta spriedums. Proti, par to, ka Vispārējā tiesa ir anonimizējusi RDP tiesvedībā, kurā tika pasludināts šis spriedums, jāatgādina, ka anonimizēšanas mērķis ir neminēt lietas dalībnieka uzvārdu vai citu attiecīgajā tiesvedībā minēto personu uzvārdus vai arī citus datus ar lietu saistītajos dokumentos, kas ir pieejami sabiedrībai. Savukārt Vispārējās tiesas piešķirtā anonimitāte neattiecas uz tās informācijas konfidencialitāti, kas pievienota lietas materiāliem ārpus šīs procedūras attiecībās starp lietas dalībniekiem un trešām personām. Tādējādi ar Vispārējās tiesas lēmumu par anonimitāti

⁴²⁴ Regulas 2018/1725 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

⁴²⁵ Regulas 2018/1725 9. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

⁴²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.) 4. apsvērums.

⁴²⁷ Grozītās Regulas Nr. 31 (EEK), 11 (EAEK), ar kuru nosaka Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas Civildienesta noteikumus un Pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību, 26. pants.

Parlamentam nebija aizliegts nosūtīt prasītājam dokumentus, kuri iesniegti tiesvedībā, kurā pasludināts 2019. gada 7. marta spriedums, un kuriem varēja būt nozīme prasītāja tiesību tikt uzklašītam īstenošanā.

III. Konkurence

1. Procedūra – Informācijas pieprasījums

2023. gada 24. maija spriedums *Meta Platforms Ireland*/Komisija (T-451/20, [EU:T:2023:276](#))

Konkurence – Datu tirgus – Administratīvais process – Regulas (EK) Nr. 1/2003 18. panta 3. punkts un 24. panta 1. punkta d) apakšpunkts – Informācijas pieprasījums – Virtuālā datu telpa – Pienākums norādīt pamatojumu – Tiesiskā drošība – Tiesības uz aizstāvību – Pieprasītās informācijas vajadzība – Pilnvaru ļaunprātīga izmantošana – Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību – Samērīgums – Labas pārvaldības princips – Dienesta noslēpums

Tā kā pastāvēja aizdomas par *Facebook* grupas pretkonkurences rīcību, izmantojot datus un uzturot sociālā tīkla platformu, Eiropas Komisija ar 2020. gada 4. maija lēmumu ⁴²⁸ nosūtīja informācijas pieprasījumu *Meta Platforms Ireland Ltd*, iepriekš – *Facebook Ireland Ltd*. Šajā lēmumā, kas tika pieņemts saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 ⁴²⁹ 18. panta 3. punktu, *Meta Platforms Ireland* bija noteikts pienākums iesniegt Komisijai visus dokumentus, kurus attiecīgajā laikposmā bija sagatavojušas vai saņēmušas trīs no tās atbildīgajām personām un kuros bija viens vai vairāki pielikumos definēti meklētārvārdi. Ja pieprasītā informācija netiktu paziņota, lēmumā bija paredzēta iespējama kavējuma nauda 8 miljoni EUR dienā ⁴³⁰.

Ar 2020. gada 4. maija lēmumu tika aizstāts līdzīgs agrāks lēmums, kurā bija paredzēti plašāki meklēšanas kritēriji. Šajā jaunajā lēmumā, kas tika pieņemts pēc sarakstes starp Komisiju un *Meta Platforms Ireland*, bija samazināts pieprasīto dokumentu skaits, precizējot meklētārvārdus un ierobežojot attiecīgo atbildīgo personu skaitu.

2020. gada 15. jūlijā *Meta Platforms Ireland*, pirmkārt, cēla prasību atcelt 2020. gada 4. maija lēmumu un, otrkārt, iesniedza pieteikumu par pagaidu noregulējumu.

Ar 2020. gada 29. oktobra rīkojumu par pagaidu noregulējumu ⁴³¹ Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzdeva apturēt 2020. gada 4. maija lēmuma izpildi līdz brīdim, kad tiks ieviesta īpaša procedūra pieprasīto dokumentu iesniegšanai, kuri nav saistīti ar *Meta Platforms Ireland* komercdarbību un kuros turklāt ir ietverti sensitīvi personas dati. Izpildot šo rīkojumu, Komisija pieņēma grozījumu lēmumu ⁴³²,

⁴²⁸ Komisijas Lēmums C(2020) 3011 final (2020. gada 4. maijs) par Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 18. panta 3. punkta un 24. panta 1. punkta d) apakšpunkta piemērošanu (Lieta AT.40628 – *Facebook* prakse saistībā ar datiem).

⁴²⁹ Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LES 101. un 102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

⁴³⁰ Tajā pašā dienā Komisija attiecībā uz *Meta Platforms Ireland Ltd* pieņēma informācijas pieprasījumu saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 18. panta 3. punktu saistībā ar tās paralēlo izmeklēšanu par atsevišķiem prakses veidiem attiecībā uz *Marketplace* produktu. Prasību atcelt tiesību aktu, ko *Meta Platforms Ireland* cēla pret šo lēmumu, Vispārējā tiesa noraidīja ar tās pašas dienas spriedumu *Meta Platforms Ireland*/Komisija (T-452/20).

⁴³¹ Rīkojums, 2020. gada 29. oktobris, ***Facebook Ireland*/Komisija** (T-451/20 R, nav publicēts, [EU:T:2020:515](#)).

⁴³² Komisijas 2020. gada 11. decembra Lēmums C(2020) 9231 final.

kurā paredzēts, ka minētie dokumenti var tikt pievienoti izmeklēšanas lietas materiāliem tikai pēc to pārbaudes virtuālajā datu telpā saskaņā ar rīkojumā par pagaidu noregulējumu precizēto kārtību.

Tā kā *Meta Platforms Ireland* savu atcelšanas prasību ir grozījusi, lai ņemtu vērā grozījumu lēmumu, Vispārējās tiesas piektā palāta paplašinātā sastāvā pilnībā noraida tās prasību. Šajā ziņā Vispārējā tiesa pirmo reizi pārbauda informācijas pieprasījuma tiesiskumu, izmantojot meklētājevārdus saskaņā ar Regulu Nr. 1/2003, kā arī virtuālās datu telpas procedūras tiesiskumu attiecībā uz tādu dokumentu apstrādi, kuros ietverti sensitīvi personas dati.

Vispārējās tiesas vērtējums

Lai pamatotu atcelšanas prasību, *Meta Platforms Ireland* tostarp apgalvoja, ka informācijas pieprasījumā precizēto meklētājevārdu piemērošanas dēļ neizbēgami tiktu identificēts liels skaits dokumentu, kuriem Komisijas izmeklēšanā nav nozīmes, un tas būtu pretrunā Regulas Nr. 1/2003 18. pantā noteiktajam vajadzības principam.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 18. panta 1. punktu Komisija ar vienkāršu pieprasījumu vai ar lēmumu var pieprasīt uzņēmumiem sniegt “visu vajadzīgo informāciju”, lai uzraudzītu Savienības konkurences noteikumu ievērošanu. No tā izriet, ka vienīgi Komisija var prasīt paziņot informāciju, kas tai ļautu pārbaudīt pieņēmumus par pārkāpumiem, kuri pamato tās izmeklēšanas veikšanu. Ņemot vērā ar Regulu Nr. 1/2003 Komisijai piešķirtās plašās izmeklēšanas pilnvaras, vajadzības prasība ir izpildīta, ja Komisija pieprasījuma iesniegšanas dienā var saprātīgi pieņemt, ka informācija var tai palīdzēt konstatēt konkurences noteikumu pārkāpumu.

Lai pamatotu iebildumus, ar kuriem tiek apšaubīta vajadzības principa ievērošana, *Meta Platforms Ireland* apstrīdēja dažus informācijas pieprasījumā ietvertos meklētājevārdus un vienlaikus norādīja, ka šī specifiskā kritika jāsaprot kā neizsmeļoši piemēri, kuru mērķis ir ilustrēt tās vispārīgāko argumentāciju. Tā piebilst, ka būtu bijis nesaprātīgi, pat neiespējami katru meklētājevārdu aplūkot atsevišķi.

Tomēr Vispārējā tiesa šo pieeju noraida, uzskatot, ka visaptverošs vērtējums par Regulas Nr. 1/2003 18. pantā noteiktā vajadzības principa ievērošanu šajā lietā nav atbilstošs, pat ja tas būtu iespējams. Proti, tas, ka daži meklētājevārdi, kā apgalvo *Meta Platforms Ireland*, var būt pārāk neskaidri, neietekmē to, ka citi meklētājevārdi var būt pietiekami precīzi vai mērķtiecīgi, lai ļautu konstatēt, ka tie var palīdzēt Komisijai noteikt konkurences noteikumu pārkāpuma esamību.

Ņemot vērā tiesiskuma prezumpciju, kas attiecas uz Savienības iestāžu aktiem, Vispārējā tiesa tādējādi secina, ka vajadzības principa ievērošanu var pārbaudīt tikai attiecībā uz *Meta Platforms Ireland* konkrēti apstrīdētajiem meklētājevārdiem. Pārējie meklētājevārdi uzskatāmi par tādiem, kas noteikti saskaņā ar šo principu.

Turklāt pēc tam, kad Vispārējā tiesa bija norādījusi, ka argumenti par meklētājevārdiem, kas pirmo reizi izvirzīti replikas stadijā, ir nepieņemami, tā pārbaudīja tikai prasības pieteikumā minētos meklētājevārdus. Uzskatot, ka *Meta Platforms Ireland* nav pierādījusi, ka šie meklētājevārdi ir pretrunā vajadzības principam, Vispārējā tiesa noraida dažādos šajā ziņā izvirzītos argumentus kā nepamatotus.

Atcelšanas prasībā *Meta Platforms Ireland* arī apgalvoja, ka, pieprasot iesniegt daudzus privātus dokumentus, kuriem nav nozīmes, ar grozīto 2020. gada 4. maija lēmumu (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) tiekot pārkāptas pamattiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. pantā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”) 8. pantā.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka saskaņā ar Hartas 7. pantu, kurā ietvertas tiesības, kas atbilst ECPAK 8. panta 1. punktā garantētajām tiesībām, ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību.

Runājot par minēto tiesību ierobežojumiem, saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu visiem Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem jābūt noteiktiem tiesību aktos un jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Turklāt, ievērojot samērīguma principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējās nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības.

Nemot vērā šos precizējumus, Vispārējā tiesa pārbauda, vai ar apstrīdēto lēmumu radītais Hartas 7. panta ierobežojums atbilst tās 52. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem.

Norādījusi, ka ar Regulu Nr. 1/2003 Komisijai ir piešķirtas pilnvaras pieņemt apstrīdēto lēmumu un līdz ar to tā radītā iejaukšanās privātajā dzīvē ir paredzēta tiesību aktos, ka šis lēmums atbilst Savienības vispārējās nozīmes mērķiem un ka *Meta Platforms Ireland* nav apgalvojusi, ka ar to tiek aizskarta tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību būtība, Vispārējā tiesa pārbauda, vai apstrīdētais lēmums rada nesamērīgu ierobežojumu šīm tiesībām.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa, pirmkārt, apstiprina, ka informācijas pieprasījums saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 18. panta 3. punktu ir piemērots pasākums, lai sasniegtu Komisijas izvirzītos vispārējās nozīmes mērķus, proti, saglabāt Līgumos paredzēto konkurences režīmu.

Otrkārt, attiecībā uz jautājumu, vai apstrīdētais lēmums pārsniedz to, kas nepieciešams, lai sasniegtu minētos vispārējās nozīmes mērķus, Vispārējā tiesa norāda, ka pēc 2020. gada 29. oktobra rīkojuma par pagaidu noregulējumu pasludināšanas Komisija noteica īpašu procedūru to dokumentu apstrādei, kuri jāiesniedz *Meta Platforms Ireland*, bet kuri pirmšķietami nav saistīti ar tās komercdarbību un kuros bija ietverti sensitīvi personas dati (turpmāk tekstā – “aizsargātie dokumenti”).

Saskaņā ar šo procedūru aizsargātie dokumenti bija jānosūta Komisijai atsevišķā elektroniskā informācijas nesējā un jāievieto virtuālā datu telpā, kas pieejama ierobežotam skaitam izmeklēšanas grupas dalībnieku, klātesot *Meta Platforms Ireland* advokātiem, lai atlasītu lietas materiālos iekļaujamos dokumentus. Ja būtu pastāvīgas domstarpības par dokumenta kvalifikāciju, grozījumu lēmumā turklāt paredzēta strīdu izšķiršanas sistēma. Saskaņā ar šo lēmumu aizsargātos dokumentus Komisijai var turklāt nosūtīt tādā versijā, no kuras ir izņemti attiecīgo personu vārdi un jebkāda informācija, kas ļautu tās identificēt. Pēc Komisijas pieprasījuma, kas pamatots ar izmeklēšanas vajadzībām, šie dokumenti tai tomēr ir jānosūta pilnajā versijā.

Vispārējā tiesa turklāt norāda – netiek apstrīdēts, ka dažos Komisijas pieprasītajos dokumentos bija ietverti sensitīvi personas dati, kuri var ietilpt Regulas 2016/679⁴³³ 9. pantā un Regulas 2018/1725⁴³⁴ 10. pantā minētajos datos un kuru apstrādes iespēja ir pakļauta šādiem trim nosacījumiem:

- apstrādei jānotiek atbilstoši būtiskām sabiedrības interesēm, kuru pamatā ir Savienības tiesības;

⁴³³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.; labojums – OV 2018, L 127, 2. lpp.).

⁴³⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1725 (2018. gada 23. oktobris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 45/2001 un Lēmumu Nr. 1247/2002/EK (OV 2018, L 295, 39. lpp.).

- apstrādei jābūt vajadzīgai šo sabiedrības interešu īstenošanai;
- Savienības tiesībām jābūt samērīgām ar sasniedzamo mērķi, jāievēro tiesību uz datu aizsardzību būtība un jāparedz piemēroti un konkrēti pasākumi, lai aizsargātu datu subjekta pamattiesības un intereses.

Tā kā šiem nosacījumiem ir nozīme arī, lai novērtētu, vai saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu apstrīdētais lēmums nepārsniedz to, kas nepieciešams tā vispārējās nozīmes mērķu sasniegšanai, Vispārējā tiesa atgādina, pirmām kārtām, ka tāds informācijas pieprasījums kā apstrīdētais lēmums ir piemērots pasākums, lai sasniegtu Komisijas izvirzītos vispārējās nozīmes mērķus (pirmais nosacījums), un, otrām kārtām, ka apstrīdētajā lēmumā paredzētā personas datu apstrāde ir nepieciešama, lai īstenotu izvirzītās būtiskās sabiedrības intereses (otrais nosacījums).

Atsaucoties uz aizsargāto dokumentu nosūtīšanas, iepazīšanās, novērtēšanas un anonimizācijas kārtību, Vispārējā tiesa uzskata, ka arī trešais nosacījums šajā lietā ir izpildīts.

Konstatējusi, ka apstrīdētais lēmums, ciktāl tajā paredzēta virtuālās datu telpas procedūra, nepārsniedz to, kas nepieciešams izvirzīto vispārējās nozīmes mērķu sasniegšanai, Vispārējā tiesa, treškārt, konstatē, ka šīs procedūras radītie apgrūtinājumi nav nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, Vispārējā tiesa secina, ka ar apstrīdēto lēmumu radītais ierobežojums tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību atbilst Hartas 52. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem, un līdz ar to noraida iebildumus par tās 7. panta pārkāpumu.

Tā kā arī pārējie *Meta Platforms Ireland* izvirzītie pamati ir izrādījušies nepamatoti, Vispārējā tiesa prasību noraida pilnībā.

2. Aizliegtas vienošanās – Naudas sodu aprēķināšana

2023. gada 18. oktobra spriedums *Clariant* un *Clariant International*/Komisija (T-590/20, [EU:T:2023:650](#))

Konkurence – Aizliegtas vienošanās – Etilēna tirgus – Lēmums, ar kuru konstatēts LESD 101. panta pārkāpums – Iepirkuma cenas elementa saskaņošana – Izlīguma procedūra – Naudas sods – Naudas soda pamatsummas korekcija – Pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 37. punkts – Recidīvs – Pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 28. punkts – Neierobežota kompetence – Pretprasība par naudas soda palielināšanu

Ar 2020. gada 14. jūlija lēmumu ⁴³⁵ (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) Eiropas Komisija konstatēja, ka četri uzņēmumi ir pārkāpuši LESD 101. pantu, laikposmā no 2011. gada 26. decembra līdz 2017. gada 29. martam Beļģijas, Vācijas, Francijas un Nīderlandes teritorijā piedaloties vienotā un turpinātā pārkāpumā, kas izpaudās kā sensitīvas komercinformācijas un ar cenu noteikšanu saistītas informācijas apmaiņa, kā arī ar etilēna iepirkumu saistīta cenas elementa noteikšana.

⁴³⁵ Komisijas Lēmums C(2020) 4817 final (2020. gada 14. jūlijs) par procedūru saskaņā ar LESD 101. pantu (AT.40410 – Etilēns).

Starp četriem šajā ziņā sodītajiem uzņēmumiem ir *Clariant International AG*, kas bez iebildumiem ir uzņēmies atbildību par tiešu dalību aplūkotajā pārkāpumā attiecīgajā periodā, un *Clariant AG*, kas bez iebildumiem ir uzņēmies "solidāru" atbildību kā *Clariant International AG* mātesuzņēmums.

Lai aprēķinātu abiem šiem uzņēmumiem solidāri uzlikto naudas sodu, Komisija, pirmām kārtām, noteica pamatsummu, ņemot vērā etilēna iepirkumu apjomu laikposmā, kas attiecās uz pēdējo pilno gadu, kurā prasītāji piedalījās pārkāpumā, proti, 2016. gadu.

Otrām kārtām, Komisija veica naudas soda pamatsummas korekcijas. Pirmkārt, saskaņā ar pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai ⁴³⁶ 28. punktu tā par 50 % palielināja naudas soda pamatsummu, ņemot vērā recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli. Otrkārt, saskaņā ar pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 37. punktu tā par 10 % palielināja pamatsummu, ņemot vērā konkrētos lietas apstākļus un vajadzību noteikt naudas soda apmēru ar pietiekamu preventīvu iedarbību.

Visbeidzot, trešām kārtām, pēc tam, kad Komisija pārliecinājās, ka naudas sods nepārsniedz 10 % no abu uzņēmumu kopējā apgrozījuma 2019. gadā, Komisija tiem piešķīra 30 % naudas soda apmēra samazinājumu par sadarbību saskaņā ar 2006. gada paziņojumu par sadarbību ⁴³⁷, kā arī 10 % samazinājumu par sadarbību izlīguma procedūrā.

Clariant AG un *Clariant International AG* iesniedza prasību par apstrīdētā lēmuma daļēju atcelšanu, ciktāl tas attiecas uz uzliktā naudas soda apmēru, un pakārtoti – par šī apmēra samazināšanu. Turklāt tie lūdz noraidīt Komisijas pretprasību palielināt naudas soda apmēru, atceļot 10 % samazinājumu, kas tiem piešķirts par sadarbību izlīguma procedūrā.

Vispārējā tiesa noraida prasību pilnībā un noraida arī Komisijas pretprasību. Spriedumā tā it īpaši aplūko jautājumu par to, vai naudas soda pamatsummas palielinājuma piemērošana saskaņā ar pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 37. punktu bija pamatota, jo šī bija aizliegta vienošanās iepirkumu jomā. Turklāt atbilstoši savai neierobežotajai kompetencei tā spriež par Komisijas pretprasību, kurā lūgts atcelt 10 % samazinājumu, kas prasītājiem piešķirts par sadarbību izlīguma procedūrā, jo, celdami šo prasību, tie apšaubīja pierādījumus, kurus bija atzinuši un apstiprinājuši izlīguma vajadzībām.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmkārt, Vispārējā tiesa noraida pamatu, ar kuru tiek apgalvots, ka Komisija esot kļūdaini palielinājusi naudas soda pamatsummu atbilstoši pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 37. punktam, pamatojoties uz vajadzību ņemt vērā gan lietas apstākļus, gan panākt preventīvu iedarbību.

Šajā gadījumā Vispārējā tiesa vispirms norāda – tā kā pārkāpums izpaudās kā aizliegta vienošanās iepirkumu jomā un visi dalībnieki nepiedalījās vienos un tajos pašos lejupējos tirgos, Komisija naudas soda pamatsummu aprēķināja no iepirkumu apjoma, nevis no pārdoto preču pārdošanas apjoma lejupējos tirgos.

⁴³⁶ Pamatnostādnes naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV 2006, C 210, 2. lpp.).

⁴³⁷ Komisijas Paziņojums par atbrīvojumu no sodanaudas un sodanaudas samazināšanu kartelju gadījumos [naudas soda un tā apmēra samazināšanu aizliegtu vienošanos lietās] (OV 2006, C 298, 11. lpp.).

Pēc tam tā konstatē, ka, šai pamatsummai saskaņā ar pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanas 37. punktu piemērojot 10 % palielinājumu, Komisija ir pienācīgi īstenojusi savu novērtējuma brīvību un nav pieļāvusi acīmredzamas kļūdas vērtējumā. Proti, Komisija ir ņēmusi vērā lietas apstākļus, t.i., ka aplūkotā aizliegtā vienošanās bija aizliegta vienošanās iepirkumu jomā un iepirkumu apjoms, kas ņemts vērā pārdošanas apjoma vietā, pats par sevi nevarēja būt piemērota kompensācijas vērtība, lai atspoguļotu pārkāpuma ekonomisko nozīmīgumu. Tā ir arī ņēmusi vērā vajadzību panākt naudas soda preventīvo iedarbību, konstatējuma, ka tad, ja pamatnostādnēs naudas soda aprēķināšanai paredzētā vispārējā metode tiktu piemērota, neveicot nekādas korekcijas, preventīvā iedarbība netiktu nodrošināta. Savukārt Komisijai nebija jāņem vērā inkriminētā nodarījuma ietekme uz tirgu, jo atbilstoši pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 37. punktam nav nepieciešams iepriekš pierādīt šādu ietekmi, lai palielinātu naudas sodu.

Visbeidzot Vispārējās tiesas ieskatā Komisija ir norādījusi pamatojumu, kura dēļ tā uzskatīja, ka lietas apstākļi un vajadzība panākt naudas soda preventīvu iedarbību attaisno novirzīšanos no vispārējās metodes un šīs pamatsummas palielināšanu, un ka tā ir pienācīgi paskaidrojusi elementus, kuros tā ir ņēmusi vērā, lai noteiktu, ka naudas soda pamatsummas 10 % palielinājums ir atbilstošs. Šajā ziņā, ņemot vērā, ka Komisijai nebija jānorāda skaitliski dati, kas attiecas uz katru aprēķināšanas metodes posmu, tai nebija jāsniedz papildu paskaidrojumi par konkrēto izvēlēto palielinājuma likmi.

Otrkārt, Vispārējā tiesa noraida Komisijas pretprasību. Tā konstatē, ka izlīguma procedūras dalībniekiem apmaiņā pret tāda naudas soda 10 % samazinājumu, kas tiem tiktu uzlikts parastās procedūras beigās, tostarp ir jāatzīst sava atbildība par pārkāpumu un jānorāda maksimālais naudas soda apmērs, ko tie gaida, ka Komisija tiem uzliks, un ko tie būtu gatavi pieņemt izlīguma procedūrā. Tomēr Vispārējā tiesa norāda, ka izlīguma procedūras dalībniekiem saskaņā ar paziņojumu par izlīgumu⁴³⁸ nav jāpiekrīt naudas soda galīgajam apmēram un visiem tā parametriem, lai varētu noslēgt izlīgumu.

Tādējādi faktu, ka *Clariant AG* un *Clariant International AG* izlīguma iesniegumā ir apstiprinājuši maksimālo naudas soda apmēru, nevar pielīdzināt precīzā galīgā apmēra un tā aprēķināšanas kārtības, tostarp korekciju, kas veiktas saskaņā ar pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 28. un 37. punktu, apstiprināšanai. Turklāt naudas soda palielinājumu, kas piemērots saskaņā ar minēto pamatnostādņu 28. un 37. punktu, šie uzņēmumi izlīguma iesniegumā nebija tieši apstiprinājuši, un procedūras gaitā par to nebija vienotas izpratnes ar Komisiju. No tā izriet, ka Komisija nevarēja balstīties uz pieņēmumu, ka prasītāji naudas soda palielinājumu saskaņā ar pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai 28. un 37. punktu vairs neapšaubīs, ceļot prasību.

Tālab, ņemot vērā, ka šie uzņēmumi ar savu prasību apstrīd tiem uzliktā naudas soda apmēru, apgalvodami, ka minēto punktu piemērošana ir kļūdaina, Komisija nav pierādījusi, ka tā būtu pamatoti atcēlusi 10 % samazinājumu, kas tiem tika piešķirts par sadarbību izlīguma nolūkā.

Ņemot vērā šo informāciju, Vispārējā tiesa noraida prasību pilnībā un noraida arī Komisijas pretprasību.

⁴³⁸ Komisijas Paziņojums par izlīguma procedūras kārtību kartelju [aizliegtu vienošanos] lietās, lai pieņemtu lēmumus saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 7. un 23. pantu (OV 2008, C 167, 1. lpp.).

3. Valsts atbalsts

2023. gada 10. maija spriedums *Ryanair* un *Condor Flugdienst*/Komisija (*Lufthansa*; Covid-19) (T-34/21 un T-87/21, [EU:T:2023:248](#))

Valsts atbalsts – Vācijas gaisa transporta tirgus – Atbalsts, ko saistībā ar Covid-19 pandēmiju Vācija piešķirusi aviosabiedrībai – “Deutsche Lufthansa” rekapitalizācija – Lēmums necelt iebildumus – Pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem – Atcelšanas prasība – “Locus standi” – Būtiska ietekme uz konkurences stāvokli – Pieņemamība – Būtiska ietekme tirgū – Papildu pasākumi efektīvas konkurences nodrošināšanai tirgū – Pienākums norādīt pamatojumu

2020. gada 12. jūnijā Vācijas Federatīvā Republika paziņoja Eiropas Komisijai par individuālu atbalstu rekapitalizācijas veidā 6 miljardu EUR apmērā (turpmāk tekstā – “attiecīgais pasākums”), kas piešķirts *Deutsche Lufthansa AG* (turpmāk tekstā – “DLH”). Šīs rekapitalizācijas, kas iekļaujas virknē plašāku atbalsta pasākumu par labu *Lufthansa* grupai⁴³⁹, mērķis bija atjaunot minētās grupas uzņēmumu bilances pozīciju un likviditāti Covid-19 pandēmijas izraisītajā ārkārtas situācijā.

Attiecīgajam pasākumam bija trīs atsevišķi elementi – līdzdalība kapitālā apmēram 300 miljoni EUR, līdzdalība kapitālā bez balsstiesībām – aptuveni 4,7 miljardi EUR (turpmāk tekstā – “līdzdalība bez balsstiesībām I”) un līdzdalība bez balsstiesībām viena miljarda EUR apmērā ar konvertējamu obligāciju iezīmēm (turpmāk tekstā – “līdzdalība bez balsstiesībām II”).

Neuzsākot LESD 108. panta 2. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru, Komisija attiecīgo pasākumu kvalificēja par valsts atbalstu, kurš ir saderīgs ar iekšējo tirgu⁴⁴⁰ saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu⁴⁴¹ un tās paziņojumu par pagaidu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā⁴⁴².

Aviosabiedrības *Ryanair DAC* un *Condor Flugdienst GmbH* (turpmāk tekstā – “*Condor*”) cēla divas prasības atcelt šo lēmumu, un Vispārējās tiesas desmitā palāta paplašinātā sastāvā tās apmierināja, pamatojoties uz to, ka, pieņemot apstrīdēto lēmumu, Komisija nav ievērojusi vairākus pagaidu regulējumā paredzētos nosacījumus un prasības.

Vispārējās tiesas vērtējums

• Par atcelšanas prasību pieņemamību

Attiecībā uz prasītāju tiesībām vērsties pret apstrīdētā lēmuma pamatotību Vispārējā tiesa atgādina, ka saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu jebkura fiziska vai juridiska persona var celt prasību par

⁴³⁹ DLH ir *Lufthansa* grupas mātesuzņēmums, un šajā grupā citastarp ietilpst aviosabiedrības *Lufthansa Passenger Airlines*, *Brussels Airlines SA/NV*, *Austrian Airlines AG*, *Swiss International Air Lines Ltd* un *Edelweiss Air AG*.

⁴⁴⁰ Komisijas Lēmums C(2020) 4372 final (2020. gada 25. jūnijs) par valsts atbalstu SA 57153 (2020/N) – Vācija – Covid-19 – Atbalsts *Lufthansa* (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”). 2021. gada 14. decembrī Komisija pieņēma Lēmumu C(2021) 9606 final, ar kuru apstrīdētais lēmums tika labots.

⁴⁴¹ Saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu atbalstu, kas paredzēts, lai novērstu nopietnus traucējumus kādas dalībvalsts tautsaimniecībā, noteiktos apstākļos var uzskatīt par saderīgu ar iekšējo tirgu.

⁴⁴² Komisijas 2020. gada 19. marta paziņojums par pagaidu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā (OV 2020, C 91 I, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “pagaidu regulējums”), kas pirmo reizi grozīts 2020. gada 3. aprīlī (OV 2020, C 112 I, 1. lpp.) un otrreiz 2020. gada 8. maijā (OV 2020, C 164, 3. lpp.).

tiesību aktu, kas nav adresēts šai personai, divos gadījumos, proti, pirmkārt, ja tas viņu skar tieši un individuāli un, otrkārt, ja runa ir par reglamentējošu aktu, kas to skar tieši, bet nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem.

Tā kā apstrīdētais lēmums, kas adresēts Vācijas Federatīvajai Republikai, nav reglamentējošs akts, Vispārējā tiesa pārbauda, vai šis lēmums prasītājas skar tieši un individuāli.

Pirmkārt, attiecībā uz individuālu skārumu no judikatūras izriet, ka šis nosacījums var tikt izpildīts, ja prasītājas iesniedz pierādījumus, kas ļauj pierādīt, ka attiecīgais pasākums var būtiski ietekmēt to stāvokli konkrētajā tirgū. Tādējādi *Ryanair* un *Condor* ir pierādījušas, ka tās ir *Lufthansa* grupas tiešās konkurentes daudzos aviopārvadājumu maršrutos, kas veido arī attiecīgos tirgus. *Ryanair* ir arī uzsvērusi, ka tā ir tieša *Lufthansa* grupas konkurence Vācijas, Beļģijas un Austrijas tirgos.

Norādījusi, ka prasības pieņemamības pārbaudes posmā pietiek konstatēt, ka prasītāju izvirzītā konkrētā tirgus definīcija ir ticama, neskarot šī jautājuma izskatīšanu pēc būtības, Vispārējā tiesa apstiprina, ka attiecīgais pasākums varēja būtiski ietekmēt prasītāju konkurētspēju pasažieru aviopārvadājumu tirgos.

No prasītāju iesniegto atbilstošo un ticamo datu analīzes, lasot tos kopsakarā ar apstrīdēto lēmumu, izriet, ka strīdīgais pasākums ne tikai ļāva *Lufthansa* grupai pārvarēt risku izstāties no tirgiem, kuros tā tieši konkurēja ar prasītājām, bet arī stiprināt tās konkurētspēju. Tādējādi attiecīgā pasākuma piešķiršana *prima facie* varēja radīt negūto peļņu vai mazāk labvēlīgu attīstību nekā tā, kāda prasītājām būtu, ja šāda pasākuma nebūtu.

Otrkārt, attiecībā uz prasītāju tiešo skārumu Vispārējā tiesa atgādina, ka atbalsta saņēmēja konkurentu tieši skar Komisijas lēmums, ar kuru dalībvalstij ir atļauts to izmaksāt, ja nav šaubu, ka valsts vēlas to darīt, kā tas bija šajā gadījumā.

Nemot vērā visus šos apstākļus, Vispārējā tiesa apstiprina, ka prasītājām ir tiesības vērsties pret apstrīdētā lēmuma pamatotību, ceļot atcelšanas prasības.

• **Par atcelšanas prasību pamatotību**

Pirms izvērtēt dažādo prasītāju izvirzīto atcelšanas pamatu pamatotību, Vispārējā tiesa norāda, ka Komisijai ir saistošas pamatnostādnes un paziņojumi, ko tā pieņem īpašajā valsts atbalsta jomā, ciktāl tie neatkāpjas no Līguma noteikumiem. Līdz ar to Savienības tiesai ir jāpārbauda, vai Komisija ir ievērojusi noteikumus, ko tā pati ir pieņēmusi šajā jomā.

Vispārējā tiesa arī norāda, ka, pārbaudot sarežģītus ekonomiskus vērtējumus, ko Komisija veikusi valsts atbalsta jomā, tai tik tiešām nav jāizstāj Komisijas ekonomiskais vērtējums ar savējo. Tomēr tai ir jāpārbauda ne tikai izvirzīto pierādījumu faktiskā pareizība, to ticamība un saskanīgums, bet arī tas, vai šie pierādījumi ir uzskatāmi par visu atbilstošo informāciju, kas var tikt ņemta vērā, lai novērtētu sarežģītu situāciju, un vai tie var pamatot izdarītos secinājumus. Turklāt Savienības tiesas kontrole ir pilnīga attiecībā uz Komisijas veiktajiem vērtējumiem, kas nav saistīti ar sarežģītiem ekonomiskiem vērtējumiem, vai –uz stingri juridiskiem jautājumiem.

A. *Par DLH tiesīgumu saņemt paziņoto atbalstu*

Atgādinājusi tikko minēto, Vispārējā tiesa vispirms izvērtē dažādus iebildumus, ar kuriem tiek apstrīdēts *DLH* tiesīgums saņemt paziņoto atbalstu. Šajā ziņā prasītājas it īpaši ir norādījušas, ka nav ievērots pagaidu regulējuma 49. punkta c) apakšpunkts, atbilstoši kuram, lai saņēmējs varētu pretendēt uz rekapitalizācijas pasākumu, jāpastāv neiespējamībai tam rast finansējumu tirgos ar pieņemamiem noteikumiem.

Saskaņā ar apstrīdēto lēmumu šis nosacījums bija izpildīts, jo *DLH* nebija pietiekamu garantiju, lai saņemtu finansējumu tirgos par kopējo atbalsta summu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa tomēr norāda, ka nekas apstrīdētajā lēmumā nenorāda, ka Komisija būtu pārbaudījusi tādu garantiju kā *DLH* neapgrūtināto lidmašīnu iespējamo pieejamību, to vērtību un iespējamo aizdevumu, kas var tikt piešķirti finanšu tirgos pret šādām garantijām, nosacījumus. Turklāt apgalvojums, ka "garantijas", kas nav identificētas apstrīdētajā lēmumā, neesot pietiekamas, lai segtu visu nepieciešamo līdzekļu summu, ir balstīts uz kļūdainu premisu, saskaņā ar kuru finansējumam, kas var tikt piešķirts tirgos, noteikti ir jāsedz visas saņēmēja vajadzības. Ne pagaidu regulējuma 49. punkta c) apakšpunkta formulējums, ne mērķis vai konteksts nepamato apgalvojumu, ka saņēmējam ir jābūt nespējīgam rast finansējumu tirgū visām savām vajadzībām.

Tā kā Komisija tādējādi nav pārbaudījusi, vai *DLH* būtu varējusi mobilizēt ievērojamu tirgus finansējuma daļu, Vispārējā tiesa secina, ka Komisija nav ņēmusi vērā visus atbilstošos apstākļus, kas nepieciešami, lai novērtētu attiecīgā pasākuma saderību ar pagaidu regulējuma 49. punkta c) apakšpunktu. Tāpēc Vispārējā tiesa apmierina *Ryanair* iebildumu par minētā punkta neievērošanu un vēl jo vairāk *Condor* iebildumu par nopietnu šaubu esamību šajā ziņā.

B. Par valsts atlīdzību un līdzdalības izbeigšanu

Turpinājumā Vispārējā tiesa izskata iebildumus par pagaidu regulējumā paredzēto nosacījumu pārkāpumu attiecībā uz valsts atlīdzību un līdzdalības izbeigšanu.

Šajā ziņā *Ryanair* citastarp pārmeta Komisijai, ka tā nav paredzējusi Vācijas progresivitātes mehānismu attiecībā, pirmkārt, uz līdzdalību *DLH* kapitālā un, otrkārt, uz līdzdalību bez balsstiesībām II pēc tās iespējamās konvertēšanas pašu kapitālā.

Pirmkārt, attiecībā uz atlīdzību par kapitāla instrumentiem, piemēram, līdzdalību kapitālā, pagaidu regulējuma 61. punktā noteikts, ka "jebkurš rekapitalizācijas pasākums ietver progresivitātes mehānismu, attiecībā uz ko palielina atlīdzību valstij, lai tādējādi stimulētu saņēmēju atpirkt valsts kapitāla ieguldījumus". Minētā regulējuma 62. punktā noteikts, ka Komisija var pieņemt alternatīvus mehānismus, ja tie kopumā rada līdzīgu rezultātu attiecībā uz stimulējošo ietekmi uz valsts līdzdalības izbeigšanu un līdzīgu kopējo ietekmi uz valsts atlīdzību.

Tā kā Vācijas valsts līdzdalība *DLH* kapitālā nebija saistīta ar progresivitātes mehānismu pagaidu regulējuma 61. punkta izpratnē, Komisija uzskatīja, ka paziņotā atbalsta vispārējā struktūra ir alternatīvs progresivitātes mehānisms 62. punkta izpratnē, jo tas ietvēra pietiekami spēcīgu stimulējošo ietekmi uz valsts līdzdalības izbeigšanu *DLH* kapitālā. Šī secinājuma pamatojumam Komisija it īpaši atsaucās uz lielo diskontu, ar kādu Vācijas Federatīvā Republika bija iegādājusies *DLH* akcijas, kas valstij sniedzot lielāku atlīdzību nekā tā, kāda būtu izrietējusi no progresivitātes mehānisma piemērošanas.

Šo argumentāciju Vispārējā tiesa tomēr ir noraidījusi, norādot, ka to akciju cena, uz kurām valsts parakstījusies brīdī, kad tā iestājās saņēmēja kapitālā, ir reglamentēta pagaidu regulējuma 60. punktā, saskaņā ar kuru valsts kapitāla iepludināšanu veic par cenu, kas nepārsniedz saņēmēja akciju vidējo cenu 15 dienu laikā pirms kapitāla iepludināšanas pieprasījuma. Šī noteikuma priekšmets un mērķis atšķiras no tiem, kas ir progresivitātes mehānisma pamatā. Lai gan šī mehānisma mērķis ir mudināt attiecīgo saņēmēju pēc iespējas ātrāk atpirkt valstij piederošās kapitāldaļas, noteikuma par akciju pirkuma cenu mērķis būtībā ir nodrošināt, lai cena, par kādu valsts iegādājas akcijas, nepārsniegtu to tirgus cenu. Tā kā akciju cena var svārstīties gan uz augšu, gan uz leju, iegādes cena ne vienmēr ir paredzēta, lai laika gaitā palielinātu attiecīgā saņēmēja stimulu atpirkt valsts kapitāldaļas.

No tā izriet, ka pretēji tam, ko apgalvo Komisija, akciju cenu līmenis, Vācijas valstij iestājoties *DLH* kapitālā, nebija alternatīvs mehānisms šīs valsts atlīdzības paaugstināšanai.

Otrkārt, attiecībā uz līdzdalību bez balsstiesībām II, kas ir hibrīdinstruments, pagaidu regulējuma 68. punktā ir noteikts, ka pēc pārvēršanas pašu kapitālā ir jāparedz progresivitātes mehānisms, ar ko palielina atlīdzību valstij, lai tādējādi stimulētu saņēmējus atpirkt valsts kapitāla ieguldījumus. Pēc Vispārējās tiesas domām, nav strīda par to, ka līdzdalību bez balsstiesībām II, konvertējot to pašu kapitālā, nepapildina progresivitātes mehānisms vai līdzīgs mehānisms.

Līdz ar to Vispārējā tiesa secina, ka Komisija nav ņēmusi vērā pagaidu regulējumu, jo tā nav prasījusi, lai, konvertējot atlīdzību par kapitāla daļām un līdzdalību bez balsstiesībām II pašu kapitālā, tiktu iekļauts progresivitātes mehānisms vai līdzīgs mehānisms.

C. Par "Lufthansa" grupas būtiskas ietekmes tirgū esamību attiecīgajos tirgos un strukturālajām saistībām

Visbeidzot Vispārējā tiesa pārbauda pagaidu regulējuma 72. punkta pārkāpumu, saskaņā ar kuru, ja Covid-19 pandēmijas kontekstā veiktā rekapitalizācijas pasākuma, kura summa pārsniedz 250 miljonus EUR, saņēmējs ir uzņēmums, kam ir būtiska ietekme tirgū (turpmāk tekstā – "BIT") vismaz vienā no attiecīgajiem tirgiem, kuros tas darbojas, dalībvalstīm ir jāierosina papildu pasākumi, lai saglabātu efektīvu konkurenci minētajos tirgos.

Šajā ziņā prasītājas būtībā ir izvirzījušas trīs iebildumu grupas attiecībā uz a) konkrēto tirgu noteikšanu, b) *Lufthansa* grupas BIT esamību šajos tirgos un c) Komisijas pieņemto strukturālo saistību efektivitāti un pietiekamību.

a. Par konkrēto tirgu noteikšanu

Pirmkārt, attiecībā uz konkrēto tirgu noteikšanu Komisija apstrīdētajā lēmumā konstatēja, ka tirgi, kuros darbojās *Lufthansa* grupa, bija pasažieru aviopārvadājumu pakalpojumu sniegšanas tirgi uz un no šīs grupas apkalpotajām lidostām. Tādējādi tā noteica konkrētos tirgus atbilstoši pieejai "katra lidosta atsevišķi". Šo pieeju apstrīd prasītājas, jo tās uzskata, ka Komisijai bija jānosaka pasažieru aviopārvadājumu pakalpojumu tirgi starp izlidošanas vietu un galamērķi (turpmāk tekstā – "O&D tirgi").

Tā kā pagaidu regulējuma 72. punktā nav precizēta metodika, saskaņā ar kuru ir jānosaka konkrētie tirgi, Vispārējā tiesa atgādina, ka rekapitalizācijas pasākumu mērķis atbilstoši pagaidu regulējumam ir novērst nopietnus traucējumus dalībvalsts tautsaimniecībā, jo īpaši atbalstot Covid-19 uzliesmojuma skarto uzņēmumu darbietespēju, lai atjaunotu to kapitāla struktūru pirms tā. Tādējādi šie atbalsta pasākumi ir vērsti uz saņēmēja vispārējo finansiālo situāciju un, vispārīgāk, uz attiecīgās tautsaimniecības nozares finanšu stāvokli.

Šajā kontekstā strīdīgā pasākuma mērķis būtībā bija nodrošināt *Lufthansa* grupas sabiedrībām pietiekamu likviditāti un to, ka Covid-19 pandēmijas izraisītie traucējumi neapdraud to darbietespēju, nevis atbalstīt šīs grupas klātbūtni konkrētā maršrutā. Līdz ar to Komisija pamatoti ir norādījusi, ka attiecīgā pasākuma mērķis bija saglabāt *Lufthansa* grupas vispārējo spēju sniegt aviopārvadājumu pakalpojumus un ka tāpēc nebija jāizvērtē attiecīgā pasākuma ietekme uz katru O&D tirgu atsevišķi.

Prasītāju argumenti, kas balstīti uz pieeju koncentrāciju kontrolei, kurā konkrētie tirgi ir definēti saskaņā ar O&D pieeju, arī nav pārliecinoši, jo šajā analogijā nav pietiekami ņemtas vērā pagaidu regulējuma un attiecīgā pasākuma īpatnības, kam nav tiešas saiknes ar noteiktiem O&D tirgiem, drīzāk ar citiem tirgiem.

Līdz ar to, lai piemērotu pagaidu regulējuma 72. punktu, Komisija, nepieļaujot acīmredzamu kļūdu vērtējumā, varēja definēt konkrētos tirgus atbilstoši pieejai "katra lidosta atsevišķi".

Turklāt Vispārējā tiesa noraida *Ryanair* pakārtoti izvirzītos iebildumus, saskaņā ar kuriem Komisija esot kļūdaini piemērojusi pieeju "katra lidosta atsevišķi", aprobežojot savu pārbaudi tikai ar lidostām, kas

atrodas Savienībā, kur *Lufthansa* grupai ir bāze. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka, tā kā *Ryanair* nav juridiski pietiekami pierādījusi, ka *Lufthansa* grupai varētu būt BIT lidostās, kurās tai nebija bāzes, Komisija varēja pamatoti izslēgt šīs lidostas no savas analīzes. Turklāt valsts atbalsta jomā Komisijai nav kompetences pārbaudīt, vai *Lufthansa* grupai ir BIT lidostās ārpus Savienības.

b. Par *Lufthansa* grupas BIT attiecīgajās lidostās

Tā kā visi prasītāju argumenti par konkrēto tirgu noteikšanu tika noraidīti kā nepamatoti, Vispārējā tiesa, otrkārt, analizē iebildumus par *Lufthansa* grupas BIT esamību Komisijas pārbaudītajās lidostās.

Tā kā jēdziens "BIT" nav definēts ne pagaidu regulējumā, ne vispārīgāk valsts atbalsta jomā, Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka šis jēdziens būtībā ir jāuzskata par līdzvērtīgu dominējošā stāvokļa jēdzienam konkurences tiesībās. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šāds dominējošais stāvoklis ir definēts kā tāda uzņēmuma ekonomiskās ietekmes situācija, kas tam piešķir varu likt šķēršļus efektīvas konkurences saglabāšanai attiecīgajā tirgū, dodot tam iespēju ievērojamā mērā rīkoties neatkarīgi no saviem konkurentiem, klientiem un – visbeidzot – patērētājiem.

Apstrīdētajā lēmumā, kurā izdarīti labojumi, Komisija savu analīzi par *Lufthansa* grupas BIT esamību desmit pārbaudītajās lidostās⁴⁴³ balstīja uz šai grupai piederošo laika nišu daļu šajās lidostās, noslogotības līmeni tajās un konkurentiem piederošo laika nišu daļu, ņemot vērā arī to lidmašīnu skaitu, kuras dažās lidostās bija izmantojusi minētā grupa un tās konkurenti.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa konstatē, ka šie kritēriji, kas būtībā attiecas uz lidostu kapacitāti un skar aviosabiedrību piekļuvi lidostas infrastruktūrai, nesniedz tiešu informāciju par *Lufthansa* grupas tirgus daļām pasažieru aviopārvadājumu pakalpojumu tirgū pārbaudītajās lidostās. Tomēr, ņemot vērā, ka saikne starp tirgus daļām, kas pieder pēdējai minētajai un tās konkurentiem, ir pamatota norāde uz BIT esamību, Komisija nevarēja nezināt faktorus, kas sniedz ar to saistītu informāciju, piemēram, lidojumu skaitu un piedāvāto sēdvietu skaitu uz un no attiecīgajām lidostām. No tā izriet, ka, neņemot vērā visus atbilstošos faktorus, lai novērtētu *Lufthansa* grupas ietekmi tirgū attiecīgajās lidostās, Komisija ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā.

Turklāt Komisija katrā ziņā ir arī pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, pamatojoties vienīgi uz tās pārbaudītajiem kritērijiem, lai secinātu, ka *Lufthansa* grupai Frankfurtes un Minhenes lidostās 2019./2020. gada vasaras un ziemas sezonā bija BIT, bet tas tā nebija citu attiecīgo lidostu gadījumā. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka Komisijas analizēto kritēriju vispārējais novērtējums attiecībā uz Diseldorfas un Vīnes lidostām 2019. gada vasaras sezonā liecina par ļoti lielu *Lufthansa* grupas laika nišu daļu Diseldorfas lidostā un lielu daļu laika nišu Vīnes lidostā, tostarp maksimumstundās, ļoti augstu pārslogotības līmeni abās lidostās, ko raksturo gandrīz pilnīga pārslodze maksimumstundās un šīs grupas konkurentu vājš stāvoklis. Tāpēc, pamatojoties tikai uz šiem kritērijiem, Komisija nevarēja pamatoti secināt, ka vismaz 2019. gada vasaras sezonā *Lufthansa* grupai Diseldorfas un Vīnes lidostās nebija BIT. Turklāt dati, kas lika Komisijai secināt, ka *Lufthansa* grupai Frankfurtes un Minhenes lidostās bija BIT, katrā ziņā būtiski neatšķiras no datiem par Diseldorfas un Vīnes lidostām, vismaz 2019. gada vasaras sezonā. Pamatojoties uz to, Vispārējā tiesa apmierina prasītāju iebildumus.

c. Par strukturālajām saistībām

⁴⁴³ Proti, Berlīnes Tegelas, Briseles, Diseldorfas, Frankfurtes, Hamburgas, Minhenes, Palmas de Maļorkas, Štutgartes, Vīnes un Hanoveres lidostas.

Treškārt un visbeidzot, Vispārējā tiesa izskata iebildumus, ar kuriem tiek apstrīdēti vairāki strukturālo saistību aspekti, kurus Komisija ir akceptējusi saskaņā ar pagaidu regulējuma 72. punktu, lai saglabātu efektīvu konkurenci Frankfurtes un Minhenes lidostās.

Atbilstoši minētajam 72. punktam, ierosinot šādus pasākumus, dalībvalstis var piedāvāt strukturālas vai rīcības saistības, kas paredzētas paziņojumā par pieņemamiem aizsardzības līdzekļiem ⁴⁴⁴. Saskaņā ar paziņojumu ierosinātajām saistībām ir jānovērš konkurences problēmas pilnībā, un jābūt visaptverošām un efektīvām no visiem aspektiem un turklāt ir jāvar tās efektīvi īstenot īsā laikā. Šajā kontekstā Komisijai tostarp ir jāpārbauda visi būtiskie elementi, kas attiecas uz pašu ierosināto pasākumu, piemēram, ierosinātā pasākuma veids, mērogs un apjoms, spriežot pēc atsaucēm uz tā tirgus struktūru un konkrēto raksturojumu, kurā radušās konkurences problēmas, tostarp pušu un citu tirgus dalībnieku stāvokli.

Būtu jāņem vērā arī valsts atbalsta tiesību aktu un, konkrētāk, pagaidu regulējuma īpatnības, kas ietver prasību par papildu pasākumiem. Tā kā saskaņā ar minēto regulējumu piešķirtā atbalsta mērķis ir nodrošināt darbotiespējīgu uzņēmumu darbības nepārtrauktību Covid-19 uzliesmojuma laikā, minētā regulējuma 72. punktā noteiktās saistības ir jāizstrādā tā, lai tās nodrošinātu, ka pēc atbalsta piešķiršanas saņēmējs nekļūtu nozīmīgāks tirgū nekā pirms Covid-19 uzliesmojuma un ka attiecīgajos tirgos tiktu saglabāta efektīva konkurence.

Šajā lietā apstrīdētajā lēmumā kā pasākumi, ko Vācija bija ierosinājusi saskaņā ar pagaidu regulējuma 72. punktu citastarp bija paredzēts, ka *DLH* atsavina 24 laika nišas dienā Frankfurtes un Minhenes lidostās un papildu aktīvus, kā to prasa laika nišu regulators, lai atļautu laika nišu nodošanu.

Šajā ziņā prasītājas citastarp apstrīdēja apstrīdētajā lēmumā apstiprināto laika nišu atsavināšanas procedūru, kurai bija jānotiek divos posmos. Pirmajā posmā laika nišas bija jāpiedāvā tikai "jaunajiem tirgus dalībniekiem". Ja pēc noteikta laikposma, kas pārsniedz vairākas sezonas, laika nišas netiktu nodotas jaunajiem tirgus dalībniekiem, tās pēc tam tiktu nodotas to pārvaldātāju rīcībā, kuriem jau ir bāze šajās divās lidostās.

Atgādinot Komisijas pienākumu pārbaudīt visus atbilstošos elementus, kas attiecas uz piedāvātajām saistībām un ir izvērtēti, ņemot vērā konkrētā tirgus struktūru un īpatnības, tostarp lietas dalībnieku un citu tirgus dalībnieku stāvokli tirgū, Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisija nav pārbaudījusi, cik piemērota ir to konkurentu izslēgšana no procedūras pirmā posma, kuriem jau ir bāzes Frankfurtes un Minhenes lidostās. Apstrīdētajā lēmumā Komisija nav norādījusi nevienu iemeslu, kas varētu pierādīt, ka šī izslēgšana būtu bijusi tāda, lai saglabātu efektīvu konkurenci attiecīgajos tirgos, un būtu nepieciešama šim nolūkam.

Šajā gadījumā šāda pārbaude bija nepieciešama vēl jo vairāk tāpēc, ka Frankfurtes un Minhenes lidostu tirgus struktūru saskaņā ar apstrīdēto lēmumu raksturoja *Lufthansa* grupas apmērs, kas vairākas reizes pārsniedz tās tuvāko konkurentu, kuriem jau bija bāze šajās lidostās, apmērus, un līdz ar to šo lidostu izslēgšana pirmajā procedūras posmā varētu izraisīt vēl lielāku konkurences sadrumstalošanu šajās lidostās. Turklāt apstāklis, ka *Lufthansa* grupas tuvākie konkurenti, kuri, ņemot vērā to klātbūtni Frankfurtes un Minhenes lidostās, būtu labākā situācijā, lai iegādātos attiecīgo laika nišu portfeli un palielinātu konkurences spiedienu, kļūtu tiesīgi piedalīties procedūras otrajā posmā, neliek apšaubīt šo secinājumu, jo to atbilstība ir atkarīga no tā, vai tie nav akceptēti pirmajā posmā.

⁴⁴⁴ Komisijas paziņojums par pieņemamiem aizsardzības līdzekļiem saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 139/2004 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 802/2004 (OV 2008, C 267, 1. lpp.).

Ņemot vērā iepriekš minēto, Vispārējā tiesa secina, ka, izslēdzot konkurentus, kuriem jau ir bāze Frankfurtes un Minhenes lidostās, no pirmā laika nišu atsavināšanas procedūras posma, Komisija nav pārbaudījusi visus atbilstošos elementus, kas attiecas uz piedāvātajām saistībām, un līdz ar to ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā.

Attiecībā uz *DLH* laika nišu atsavināšanu Frankfurtes un Minhenes lidostās *Condor* arī apgalvoja, ka Komisija nav izpildījusi pienākumu norādīt pamatojumu, jo tā neesot pamatojusi, kādā veidā apstrīdētajā lēmumā paredzētais pienākums maksāt par laika nišu nodošanu, nevis pieprasīt to nodošanu bez maksas, pirmkārt, atbilst piemērojamajiem noteikumiem un, otrkārt, padara saistības pietiekami pievilcīgas potenciālajam nišu pārņēmējam.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka prasībai par laika nišu atsavināšanu par atlīdzību bija būtiska nozīme apstrīdētā lēmuma kontekstā, tāpēc Komisijai bija jāizklāsta iemesli, kuru dēļ tā uzskatīja, ka šī prasība atbilst šajā jomā piemērojamajiem noteikumiem. Tā kā nav nekādu norāžu par iemesliem, kuru dēļ Komisija uzskatīja, ka par laika nišu nodošanu ir jāsaņem atlīdzība, nevis tai jānotiek bez maksas, un ka šī prasība nemazina šo laika nišu pievilcību un līdz ar to ar tām saistīto saistību efektivitāti, Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisija nav izpildījusi savu pienākumu norādīt apstrīdētā lēmuma pamatojumu.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, Vispārējā tiesa secina, ka apstrīdētajā lēmumā ar labojumiem ir pieļautas vairākas kļūdas un pārkāpumi, un tādēļ to atceļ.

2023. gada 13. septembra spriedums *ITD* un *Danske Fragtmænd*/Komisija (T-525/20, [EU:T:2023:542](#))

Valsts atbalsts – Pasta nozare un kravu autopārvadājumi – Konkurenta sūdzība – Kapitālieguldījums, ko valsts uzņēmums ir piešķīris savam meitasuzņēmumam – Lēmums, ar kuru iepriekšējas izskatīšanas stadijas noslēgumā konstatēts, ka nepastāv valsts atbalsts – Grupas, kuru kopīgi kontrolē divas dalībvalstis, mātesuzņēmums – Grupas mātesuzņēmuma veikta kapitālieguldījuma apstiprināšana – Attiecināmība uz valsti

PostNord Logistics A/S ir Dānijas kravu autopārvadājumu uzņēmums, kas pilnībā pieder *PostNord Group AB*. Savukārt pēdējais minētais ir *PostNord AB* pilnībā piederošs meitasuzņēmums; *PostNord AB* pamatkapitāls 40 % apmērā pieder Dānijas Karalistei un 60 % apmērā – Zviedrijas Karalistei.

2018. gada beigās *PostNord Group* nolēma palielināt kapitālu par labu *PostNord Logistics* par 115 miljoniem Dānijas kronu (aptuveni 15,4 miljoni EUR), no kuriem pirmā daļa tika izmaksāta 2018. gada 20. decembrī (turpmāk tekstā – “kapitāla palielināšana”). Ņemot vērā attiecīgo summu, *PostNord Group* šo kapitāla palielināšanu iesniedza iepriekšējai *PostNord* direktoru padomes apstiprināšanai.

Šādos apstākļos *ITD*⁴⁴⁵, profesionāla apvienība, kas apvieno Dānijas transporta un loģistikas uzņēmumus, iesniedza sūdzību Eiropas Komisijā, it īpaši apgalvojot, ka kapitāla palielināšana ir nelikumīgs un ar iekšējo tirgu nesaderīgs valsts atbalsts.

⁴⁴⁵ *ITD, Brancheorganisation for den danske vejgodstransport A/S* (turpmāk tekstā – “*ITD*”).

Uzskatīdama, ka, tā kā kapitāla palielināšana nav attiecināma uz Dānijas un Zviedrijas Karalistēm, tas nav valsts atbalsts, Komisija noraidīja šo sūdzību, nesākot LESD 108. panta 2. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru ⁴⁴⁶.

Izskatot *ITD* un *PostNord Logistics* konkurējošā uzņēmuma atcelšanas prasību, Vispārējā tiesa daļēji atceļ šo Komisijas lēmumu, pamatojoties uz to, ka tā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nesākot formālo izmeklēšanas procedūru, lai gan, novērtējot kapitāla palielināšanu saskaņā ar LESD 107. pantu, bija radušās nopietnas grūtības.

Vispārējās tiesas vērtējums

Sūdzības, ar kuru Komisija tiek informēta par iespējami nelikumīgu atbalstu, iesniegšanas sekas ir tādas, ka tiek sākta LESD 108. panta 3. punktā paredzētā iepriekšējās izskatīšanas stadija. Ja pēc iepriekšējās izskatīšanas Komisija konstatē, ka paziņotais pasākums, ciktāl tas ietilpst LESD 107. panta 1. punkta piemērošanas jomā, nerada šaubas par tā saderību ar iekšējo tirgu, tā pieņem lēmumu necelt iebildumus. Turpretī, ja pastāv nopietnas grūtības, kas radušās, pārbaudot attiecīgā pasākuma atbalsta raksturu vai tā saderību ar iekšējo tirgu, ir jāsāk LESD 108. panta 2. punktā paredzētā formālā izmeklēšanas procedūra. Šajā ziņā no judikatūras izriet, ka iepriekšējās izskatīšanas procedūras laikā Komisijas veiktās izmeklēšanas nepietiekamais vai nepilnīgais raksturs ir norāde par nopietnu grūtību esamību.

Ņemot vērā šos principus, prasītājas būtībā apgalvo, ka Komisijas secinājums par to, ka kapitāla palielināšana nav attiecināma uz Dānijas un Zviedrijas Karalistēm, ir pretrunā šīs lietas apstākļiem un tas pierādot nopietnu grūtību esamību, kuru dēļ bija jāsāk formālā izmeklēšanas procedūra.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka, lai gan kapitāla palielināšanas attiecināmību uz Dānijas un Zviedrijas Karalistēm, protams, nevarēja secināt tikai no apstākļa, ka *PostNord Group*, kurai bija jāapstiprina minētā kapitāla palielināšana, ir valsts uzņēmums, Komisijai vēl bija jāpārbauda, vai ir jāuzskata, ka valsts iestādes tādā vai citādā veidā ir bijušas iesaistītas šī pasākuma pieņemšanā.

Konstatēdama, ka Komisija Dānijas un Zviedrijas iestāžu iesaistīšanos kapitāla palielināšanā ir izvērtējusi, ņemot vērā divpadsmit dažādus faktorus, Vispārējā tiesa tomēr uzskata, ka šī pārbaude un Komisijas secinājums par iesaistīšanās neesamību liecina par nopietnām grūtībām, kas tai liek sākt LESD 108. panta 2. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa, pirmkārt, uzskata, ka prasītāju izvirzītie argumenti par to, ka *PostNord* direktoru padomē bija astoņi no vienpadsmit locekļiem, kuru iecelšana bija Dānijas un Zviedrijas ministru kompetencē un no kuriem divi turklāt bija augsta līmeņa ierēdņi, drīzāk pierāda, ka kapitāla palielināšanas brīdī *PostNord* attiecībā pret šīm dalībvalstīm bija ierobežota rīcības brīvība. Apstākļi, ka šos organizatoriska rakstura apstākļus, kas var būt vērā ņemama norāde par kapitāla palielināšanas attiecināmību uz Dānijas un Zviedrijas Karalistēm, Komisija nav pienācīgi ņēmusi vērā, pierāda, ka tās veiktā pārbaude ir nepilnīga un nepietiekama, un tādējādi tā ir pirmā norāde par nopietnu grūtību esamību.

Ņemot vērā, ka organizatoriska rakstura saiknes starp valsts uzņēmumu un valsti, kurai tas pieder, principā nav pietiekamas, lai pierādītu šī uzņēmuma veiktā pasākuma attiecināmību uz valsti, Vispārējā tiesa, otrkārt, pakavējas pie citām pazīmēm par Dānijas un Zviedrijas iestāžu iesaistīšanos,

⁴⁴⁶ Komisijas Lēmums C(2020) 3006 final (2020. gada 12. maijs) valsts atbalsta lietā SA.52489 (2018/FC) – Dānija un valsts atbalsta lietā SA.52658 – Zviedrija (iespējamais valsts atbalsts *PostNord Logistics*) (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”).

kuras varēja būt Komisijas rīcībā un kuras apstiprina tās veiktās pārbaudes nepilnīgo un nepietiekamo raksturu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka Komisija nav pārbaudījusi, vai tas, ka pastāv dialogs par *PostNord* darbības pārstrukturēšanu Dānijā, kas notika starp *PostNord* un Dānijas un Zviedrijas Karalistēm, varēja attiekties uz *PostNord Logistics* darbību, lai gan šo apstākli *ITD* savā sūdzībā bija minējusi kā norādi par šo valstu uzraudzības un kontroles lomu attiecībā uz kapitāla palielināšanu, ko bija apstiprinājusi *PostNord*.

Turpinājumā Vispārējā tiesa uzsver, ka *PostNord*, kurš galvenokārt sniedz pasta pakalpojumus valsts mērogā Dānijā un Zviedrijā un kura meitasuzņēmumiem turklāt ir uzticēti universālie pasta pakalpojumi šajās dalībvalstīs, īsteno vispārējo interešu mērķus, kas ietilpst minēto valstu kompetencē. Lai gan saskaņā ar judikatūru šis apstāklis tiecas pierādīt, ka Dānijas un Zviedrijas valdības pievērš īpašu uzmanību *PostNord* pieņemtajiem lēmumiem, Komisija nav ņēmusi vērā šo apstākli, analizējot *PostNord* apstiprinātās kapitāla palielināšanas attiecināmību uz dalībvalstīm.

Visbeidzot Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisijas vērtējums, saskaņā ar kuru kapitāla palielināšanas summa absolūtā vērtībā nevarēja radīt aizdomas par Dānijas un Zviedrijas Karalistu iesaistīšanos šī pasākuma veikšanā, vēlreiz pierāda tās pārbaudes nepilnīgo un nepietiekamo raksturu, vēl jo vairāk tāpēc, ka šī summa – aptuveni 15,4 miljoni EUR – pārsniedza robežvērtību, kuru pārsniedzot grupas iekšējiem kapitāla ieguldījumiem bija jāsaņem *PostNord* apstiprinājums, un šī uzņēmuma direktoru padome bija cieši saistīta ar šīm valstīm.

Tā kā prasītājas tādējādi ir iesniegušas pierādījumus par nopietnu grūtību esamību, kuras Komisija nav pārvarējusi, pārbaudot kapitāla palielināšanu saistībā ar LESD 107. pantu, Vispārējā tiesa apmierina prasību, ciktāl tā ir vērsta pret apstrīdētā lēmuma daļu, kurā Komisija, nesākot LESD 108. panta 2. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru, ir secinājusi, ka kapitāla palielināšana nav attiecināma uz Dānijas un Zviedrijas Karalistēm un tādējādi nav uzskatāma par valsts atbalstu.

**2023. gada 20. septembra spriedums Beļģija/Komisija (T-131/16 RENV,
[EU:T:2023:561](#))⁴⁴⁷**

Valsts atbalsts – Beļģijas īstenotā atbalsta shēma – Lēmums, ar kuru atbalsta shēma atzīta par nesaderīgu ar iekšējo tirgu un par nelikumīgu, un ar kuru uzdots izmaksāto atbalstu atgūt – Iepriekšējs nodokļu nolēmums (“tax ruling”) – Ar nodokli apliekamā peļņa – Atbrīvojums no nodokļa par virspeļņu – Priekšrocība – Selektīvs raksturs – Konkurences apdraudējums – Atgūšana

**2023. gada 20. septembra spriedums *Magnetrol International* u.c./Komisija
(T-263/16 RENV, T-265/16, T-311/16, T-319/16, T-321/16, T-343/16, T-350/16,
T-444/16, T-800/16 un T-832/16, [EU:T:2023:565](#))**

Valsts atbalsts – Beļģijas īstenotā atbalsta shēma – Lēmums, ar kuru atbalsta shēma atzīta par nesaderīgu ar iekšējo tirgu un par nelikumīgu un ar kuru uzdots izmaksāto atbalstu atgūt – Iepriekšējs nodokļu

⁴⁴⁷ Kopīgs rezumējums lietās Beļģija/Komisija (T-131/16 RENV) un *Magnetrol International* u.c./Komisija (T-263/16 RENV, T-265/16, T-311/16, T-319/16, T-321/16, T-343/16, T-350/16, T-444/16, T-800/16 un T-832/16).

nolēmums ("tax ruling") – Ar nodokli apliekamā peļņa – Atbrīvojums no nodokļa par virspeļņu – Priekšrocība – Selektivitāte – Atgūšana

Laikposmā no 2004. līdz 2014. gadam Beļģijas nodokļu administrācija pieņēma nodokļu nolēmumus (*tax rulings*) par labu daudznacionālu uzņēmumu grupu struktūrām Beļģijā. Pamatojoties uz šiem iepriekšējiem nolēmumiem minētās struktūras varēja samazināt savu nodokļa bāzi Beļģijā, no to reģistrētās peļņas atskaitot peļņu, kas tika atzīta par "virspeļņu". Beļģijas nodokļu iestāžu ieskatā šīs virspeļņas avots bija sinerģijas, apjomradīti ietaupījumi vai citas priekšrocības, kas izrietēja no dalības daudznacionālā grupā, un tāpēc tā nebija attiecināma uz konkrētajām struktūrām Beļģijā.

2016. gada 11. janvāra lēmumā ⁴⁴⁸ Komisija ir konstatējusi, ka atbrīvojuma no nodokļa par virspeļņu shēma, saskaņā ar kuru Beļģijas Karaliste bija pieņēmusi iepriekšējos nolēmumus, ir valsts atbalsta shēma LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, kas nav saderīga ar iekšējo tirgu. Uzskatīdama, ka šī shēma ir īstenota, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktu, Komisija uzdeva šādi piešķirto atbalstu atgūt no tā saņēmējiem, kuru galīgais saraksts Beļģijas Karalistei bija jā sagatavo vēlāk.

Kad Beļģijas Karaliste un vairāki uzņēmumi, kuri ir identificēti Komisijas lēmumā vai attiecībā uz kuriem ir pieņemts nodokļu nolēmums, vēršās Vispārējā tiesā ar atcelšanas prasībām, tā ar 2019. gada 14. februāra spriedumu ⁴⁴⁹ Komisijas lēmumu atcēla, pamatojoties uz to, ka Komisija ir kļūdaini konstatējusi atbalsta shēmas esamību.

Kad Komisija iesniedza apelācijas sūdzību, Tiesa, pirmkārt, atcēla Vispārējās tiesas spriedumu, un, otrkārt, galīgi noraidīja pamatus, ar kuriem tika apstrīdēta atbalsta shēmas esamība un Komisijas kompetence ⁴⁵⁰. Tā kā tiesvedības stadija neļāva pieņemt galīgo spriedumu attiecībā uz pamatiem, ko Vispārējā tiesa vēl nebija izvērtējusi, Tiesa lietu nodeva atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā lemtu par šiem pamatiem.

Tiesvedībā pēc lietas nodošanas atpakaļ Vispārējā tiesa noraida visus tās pārbaudei iesniegtos atcelšanas pamatus un tādējādi pilnībā noraida Beļģijas Karalistes un uzņēmumu prasītāju prasības.

Vispārējās tiesas vērtējums

Atcelšanas prasības pamatojumam Beļģijas Karaliste un uzņēmumi prasītāji it īpaši apstrīdēja no virspeļņas shēmas izrietošas priekšrocības esamību un tās selektivitāti.

Attiecībā uz atsaucē sistēmu, proti, vispārējo jeb "parasto" nodokļu režīmu, salīdzinājumā ar kuru ir jāanalizē abi iepriekš minētie elementi, Beļģijas Karaliste un prasītāji Komisijai pārmeta, ka tā ir kļūdaini atzinusi, ka Beļģijas uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmā ir paredzēts, ka ar nodokli tiek aplikta visa uzņēmumu reģistrētā peļņa, neņemot vērā iespēju veikt korekcijas. Papildus tam Komisija no minētās atsaucē sistēmas esot kļūdaini izslēgusi virspeļņas režīmu.

Šajā ziņā no piemērojamajām *code des impôts sur le revenu que les bénéficiaires* (Ienākumu nodokļa kodekss) normām tomēr izrietēja, ka ar nodokli apliekamo peļņu veido visa peļņa, ko reģistrējuši uzņēmumi, kuri ir nodokļa maksātāji Beļģijā. Šī reģistrētā peļņa bija sākumpunkts minētā nodokļa

⁴⁴⁸ Komisijas Lēmums (ES) 2016/1699 (2016. gada 11. janvāris) par valsts atbalsta shēmu attiecībā uz atbrīvojumu no nodokļa par virspeļņu SA.37667 (2015/C) (ex 2015/NN), ko īsteno Beļģija (OV 2016, L 260, 61. lpp.; turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums").

⁴⁴⁹ Spriedums, 2019. gada 14. februāris, **Beļģija un Magnetrol International/Komisija** (T-131/16 un T-263/16, [EU:T:2019:91](#)).

⁴⁵⁰ Spriedums, 2021. gada 16. septembris, **Komisija/Beļģija un Magnetrol International** (C-337/19 P, [EU:C:2021:741](#)).

aprēķināšanai, pastāvot iespējai veikt šīs peļņas pozitīvās un negatīvās korekcijas, kas paredzētas likumā. Tomēr, lai gan piemērojamajos tiesību aktos peļņas negatīvai korekcijai bija izvirzīts divkārss nosacījums, proti, ka struktūras Beļģijā korigējamajai peļņai ir jābūt iekļautai cita saistīta uzņēmuma peļņā un ka pēdējais minētais šo peļņu būtu guvis, ja būtu piemērojami nosacījumi, kas pielīdzināmi tādiem, par kuriem būtu vienojušies neatkarīgi uzņēmumi, uz atbrīvojumu no nodokļa par virspeļņu, ko Beļģijas nodokļu iestādes piemēroja nodokļu nolēmumos, šis divkārsšais nosacījums netika attiecināts. No šī konstatējuma skatpunkta Vispārējā tiesa secina, ka Komisija ir pamatoti atzinusi, ka atbrīvojuma no nodokļa par virspeļņu shēma, kā to piemēroja Beļģijas nodokļu iestādes, neietilpa šajā lietā piemērojamajā atsauces sistēmā.

Vispārējā tiesa noraida arī Beļģijas Karalistes un uzņēmumu prasītāju norādīto kritiku attiecībā uz apstrīdētajā lēmumā ietverto konstatējumu par nodokļu nolēmumu saņēmējiem labvēlīgas priekšrocības esamību.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa apstiprina, ka Komisija ir faktiski izvērtējusi priekšrocības kritēriju un ir norādījusi elementus, kas ņemti vērā, lai atzītu priekšrocības esamību. Tas, ka priekšrocības analīze ir iekļauta punktā, kurā veikts arī selektivitātes izvērtējums, šajā ziņā neko neietekmē. Otrkārt, Vispārējā tiesa norāda, ka virspeļņas režīma īstenošana, ko raksturo atbrīvojumu no nodokļa piešķiršana, neievērojot piemērojamās tiesiskās nosacījumus, varēja izraisīt to, ka samazinās nodoklis, kas saņēmējiem uzņēmumiem citādi būtu jāmaksā. Šādos apstākļos Komisijai nevar pārmest, ka tā ir konstatējusi, ka šī shēma varēja sniegt priekšrocību tās adresātiem.

Turklāt Vispārējā tiesa noraida dažādos iebildumus, kuri izvirzīti pret Komisijas galvenokārt sniegtās argumentācijas noslēgumā pausto konstatējumu, ka virspeļņas shēma bija atkāpe no Beļģijas vispārējās uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmas, jo minētajā sistēmā nebija paredzēta Beļģijas nodokļu iestāžu prakse, kas izpaudās kā vienpusējas negatīvas korekcijas veikšana bez nepieciešamības pierādīt, ka korigējamā peļņa ir iekļauta cita uzņēmuma peļņā un ka tā ir peļņa, kuru šis cits uzņēmums būtu guvis, ja attiecīgie darījumi būtu veikti starp neatkarīgiem uzņēmumiem. Vispārējā tiesa noraida arī iebildumus, kas izvirzīti pret Komisijas secinājumu, ka priekšrocība, kas izrietēja no šādas Beļģijas nodokļu iestāžu prakses, kura īstenoja, atkāpjoties no atsauces sistēmas, nebija pieejama visām struktūrām, kas atradās faktiski un juridiski salīdzināmā situācijā.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa uzskata, ka no nodokļu iestāžu administratīvās prakses skatpunkta Komisija nav pieļāvusi kļūdu, konstatējuma, ka daudznacionālā grupā ietilpstošām struktūrām, kas saņēmušas atbrīvojumu no nodokļa par virspeļņu, ir piemērota atšķirīga attieksme salīdzinājumā ar citām struktūrām Beļģijā, kuras to nav saņēmušas, lai gan šīs struktūras atradās faktiski un juridiski salīdzināmā situācijā attiecībā uz vispārējo tiesību nodokļu noteikumu mērķi, proti, aplikt ar nodokli visu ar nodokli apliekamo peļņu, ko guvuši visi tie uzņēmumi, kuri ir Beļģijas rezidenti vai darbojas šajā valstī ar pastāvīgu uzņēmuma starpniecību.

Otrkārt, Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisija nav pieļāvusi kļūdu vērtējumā, arī apgalvodama, ka aplūkotā shēma bija selektīva, jo no tās bija izslēgti uzņēmumi, kas nolēmuši neveikt ieguldījumus Beļģijā, neveikt savas darbības centralizāciju šajā valstī un neradīt tur darba vietas. No iepriekšējo nodokļu nolēmumu izlases, ko Komisija ir analizējusi apstrīdētajā lēmumā, izriet, ka visi šie nolēmumi ir tikuši piešķirti, pamatojoties uz pieprasījumu iesniedzēju piedāvājumiem veikt ieguldījumus Beļģijā, pārcelt uz šo valsti noteiktas funkcijas vai radīt tajā noteiktu skaitu darba vietu.

Treškārt, ņemot vērā, ka neviens no šajā izlasē ietvertajiem iepriekšējiem nodokļu nolēmumiem neattiecās uz mazo uzņēmumu grupām piederīgām struktūrām, Komisijai arī nevar pārmest, ka tā ir apgalvojusi, ka aplūkotā shēma bija selektīva, jo tā nebija pieejama mazā grupā ietilpstošiem uzņēmumiem.

Šādos apstākļos Vispārējā tiesa neuzskata par nepieciešamu izvērtēt iebildumus, kas izvirzīti pret Komisijas pakārtoti sniegto argumentāciju saistībā ar selektivitāti, ciktāl atbrīvojums no nodokļa par virspeļņu ietvēra atkāpi no nesaistītu pušu darījuma principa.

Turklāt Vispārējā tiesa noraida Beļģijas Karalistes argumentāciju, saskaņā ar kuru virspeļņas shēma nav finansēta no valsts līdzekļiem, jo uz virspeļņu neattiecoties tās kompetence nodokļu jomā.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa precizē, ka saskaņā ar Beļģijas vispārējo sistēmu uzņēmumu peļņas aplikšanai ar nodokli uzņēmumu rezidentu reģistrētās peļņas kopējā summa pamatā ir aplikama ar nodokli Beļģijā. Tādējādi, tieši ņemot vērā izvēli, ko Beļģijas likumdevējs ir izdarījis, īstenojot savu kompetenci nodokļu jomā, Komisija ir varējusi secināt, ka daudznacionālu grupu struktūru Beļģijā virspeļņas neaplikšana ar nodokli, lai gan tā pamatā bija ar nodokli aplikama peļņa, radīja valstij piederošu līdzekļu zaudējumus.

Nav pārliecinoša arī Beļģijas Karalistes argumentācija, saskaņā ar kuru nodokļu iestāžu piemēroto atbrīvojumu no nodokļa par virspeļņu pamatoja nodokļu sistēmas būtība un vispārējā struktūra un konkrētāk – mērķis novērst nodokļu dubultu uzlikšanu. Praksē šādam atbrīvojumam netika ne izvirzīts nosacījums pierādīt, ka virspeļņa ir iekļauta cita saistīta uzņēmuma peļņā, ne arī, ka tā ir faktiski aplikta ar nodokli citā valstī. Tātad Komisija ir pamatoti secinājusi, ka aplūkotā atbrīvojuma no nodokļa sistēma nesniedza nepieciešamu un samērīgu risinājumu nodokļu dubultas uzlikšanas situācijām.

Komisija nav pieļāvusi kļūdu, arī konstatējuma, ka atbrīvojuma no nodokļa par virspeļņu shēma kropļoja konkurenci vai radīja šāda izkropļojuma risku un varēja ietekmēt tirdzniecību Savienībā.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka aplūkotā atbrīvojuma no nodokļa sistēma varēja izmainīt darbības tādu uzņēmumu grupu iekšienē, kurā ietilpst struktūra Beļģijā, jo lēmumus par ieguldījumiem, darbības lokalizācijas un darba vietu radīšana varēja pieņemt tā, lai šī struktūra Beļģijā gūtu peļņu, kas pēc tam Beļģijā tiktu atbrīvota no nodokļa. Šādos apstākļos Komisijai nevar pārmest, ka tā ir uzskatījusi, ka ar iepriekšējiem nodokļu nolēmumiem piešķirtais atbalsts varēja ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kropļot konkurenci vai radīt šāda izkropļojuma risku.

Turklāt Vispārējā tiesa noraida Beļģijas Karalistes un uzņēmumu prasītāju pamatus, kas attiecas uz Komisijas pieļautajām kļūdām, kā aplūkotās shēmas adresātes identificējot Beļģijas struktūras, kas saņēmušas iepriekšēju nolēmumu, kā arī daudznacionālās grupas, pie kurām tās piederēja.

Attiecībā uz minēto Vispārējā tiesa norāda, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija ir akcentējusi apstākļus, kas tai ir jāvuši secināt, ka to daudznacionālo grupu iekšienē, pie kurām piederēja iepriekšēju nolēmumu saņēmušās struktūras Beļģijā, principā pastāvēja kontroles saites. Ņemot vērā šos elementus, Komisija nav pārsniegusi savas plašās novērtējuma brīvības robežas, pauzdam uzskatu, ka minētās grupas veido ekonomisku vienību ar šīm struktūrām, kas saņēma valsts atbalstu saskaņā ar aplūkoto shēmu LESD 107. panta 1. punkta izpratnē. No šo apsvērumu skatpunkta Komisija arī nav pārkāpusi tiesiskās drošības un tiesiskuma principus, uzdodot nelikumīgo atbalstu atgūt no minētajām grupām.

Papildus tam no apstrīdētā lēmuma arī izriet, ka Komisija saskaņā ar judikatūru ir sniegusi skaidrojumus, kas ļauj Beļģijas Karalistei pārbaudīt katra attiecīgā uzņēmuma individuālo situāciju gan attiecībā uz saņēmējiem, no kuriem atbalsts bija jāatgūst, gan attiecībā uz atgūstamo summu.

Šajā pašā kontekstā Vispārējā tiesa noraida uzņēmumu prasītāju argumentus, kas attiecas uz samērīguma principa pārkāpumu, jo atgūšana esot tikusi uzdota no visiem saņēmējiem – neatkarīgi no to lieluma, resursiem un sarežģītības pakāpes. Tā kā valsts atbalsta atgūšana ir tā nelikumības un nesaderības ar noteikumiem valsts atbalsta jomā vienīgās sekas, tā nevar būt atkarīga no tā saņēmēju situācijas.

Visbeidzot, Vispārējā tiesa noraida prasītāju uzņēmumu iebildumu attiecībā uz to, ka – uzdodot atgūt summu, kas atbilst nodoklim, kurš būtu uzlikts saņēmēju ienākumiem, ja nebūtu iepriekšēja nodokļu nolēmuma, neņemot vērā iespējamās pozitīvās korekcijas, ko saistībā ar virspeļņu varētu būt veikusi cita nodokļu administrācija, – apstrīdētajā lēmumā esot noteikts pienākums atgūt summu, kura varētu būt lielāka par saņēmēju gūto priekšrocību.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, pirmkārt, ka Komisijai nav pienākuma analizēt atbalstu, kurš, pamatojoties uz atbalsta shēmu, ir piešķirts katrā individuālā gadījumā. Katra attiecīgā uzņēmuma individuālā situācija ir jāpārbauda tikai atbalsta atgūšanas stadijā. Otrkārt, katrā ziņā apstrīdētais lēmums nekādi neietekmē tiesības, uz kurām varētu atsaukties ikviens nodokļu maksātājs saskaņā ar piemērojamajām konvencijām par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, it īpaši lai saņemtu savas ar nodokli apliekamās peļņas atbilstošu korekciju pēc pozitīvas korekcijas, ko veikušas citu jurisdikciju nodokļu iestādes.

2023. gada 27. septembra spriedums *Banco Santander u.c./Komisija* (T-12/15, T-158/15 un T-258/15, [EU:T:2023:583](#))

Valsts atbalsts – Spānijas īstenotā atbalsta shēma – Uzņēmumu ienākuma nodokļa atskaitījumi, kuri ļauj uzņēmumiem nodokļu rezidentiem Spānijā norakstīt nemateriālo vērtību, kas rodas no netiešas kapitāla daļu iegādes ārvalstu uzņēmumos, tieši iegādājoties kapitāla daļas ārvalstu pārvaldītājsabiedrībās – Lēmums, ar kuru atbalsta shēma atzīta par prettiesisku un nesaderīgu ar kopējo tirgu un uzdots atgūt izmaksāto atbalstu – Lēmums 2011/5/EK – Lēmums 2011/282/ES – Piemērošanas joma – Akta atsaukšana – Tiesiskā drošība – Tiesiskā palāvēība

Lai veicinātu Spānijas uzņēmumu ieguldījumu ārvalstīs, Spānijas Likuma par uzņēmumu ienākuma nodokli (turpmāk tekstā – “TRLIS”) ⁴⁵¹ 12. panta 5. punktā ir paredzēta, ievērojot noteiktus nosacījumus, finanšu nemateriālās vērtības norakstīšana nodokļu vajadzībām, iegādājoties kapitāla daļas vismaz 5 % apmērā ārvalstu uzņēmumā. Šajā tiesību normā finanšu nemateriālā vērtība ir definēta kā starpība starp kapitāla daļas pirkuma cenu un tās bilances vērtību iegādes dienā, kas nav iegrāmatota ārvalstu uzņēmuma “preču un tiesību” budžeta pozīcijā.

2005. un 2006. gadā par šo norakstīšanas shēmu nodokļu vajadzībām (turpmāk tekstā – “attiecīgā shēma”) Eiropas Parlamenta deputāti uzdeva vairākus jautājumus ⁴⁵². Komisija 2006. gada 19. janvāra un 17. februāra atbildēs apgalvoja, ka paredzētā shēma neietilpst valsts atbalsta noteikumu piemērošanas jomā.

Ar 2007. gada 26. marta vēstuli Komisija Spānijas iestādēm lūdza tai sniegt informāciju, lai novērtētu attiecīgās shēmas piemērošanas jomu un sekas it īpaši saistībā ar aptvertiem darījumu veidiem. Atbildot, Spānijas iestādes precizēja, ka saskaņā ar attiecīgo shēmu atskaitāma ir tikai finanšu nemateriālā vērtība, kas izriet no tiešas kapitāla daļu iegādes.

⁴⁵¹ 1995. gada 27. decembra *Ley 43/1995 del Impuesto sobre Sociedades* (Likums 43/1995 par uzņēmumu ienākuma nodokli; 1995. gada 28. decembra BOE Nr. 310, 37072. lpp.).

⁴⁵² Par attiecīgo shēmu jau iepriekš tika spriests it īpaši 2016. gada 21. decembra spriedumā **Komisija/World Duty Free Group u.c.** (C-20/15 P un C-21/15 P, [EU:C:2016:981](#)), 2021. gada 6. oktobra spriedumā **Sigma Alimentos Exterior/Komisija** (C-50/19 P, [EU:C:2021:792](#)), 2021. gada 6. oktobra spriedumā **World Duty Free Group un Spānija/Komisija** (C-51/19 P un C-64/19 P, [EU:C:2021:793](#)), 2021. gada 6. oktobra spriedumā **Banco Santander/Komisija** (C-52/19 P, [EU:C:2021:794](#)), 2021. gada 6. oktobra spriedumā **Banco Santander u.c./Komisija** (C-53/19 P un C-65/19 P, [EU:C:2021:795](#)), 2021. gada 6. oktobra spriedumā **Axa Mediterranean/Komisija** (C-54/19 P, [EU:C:2021:796](#)), 2021. gada 6. oktobra spriedumā **Prosegur Compañía de Seguridad/Komisija** (C-55/19 P, [EU:C:2021:797](#)), kā arī 2018. gada 15. novembra spriedumā **Deutsche Telekom/Komisija** (T-207/10, [EU:T:2018:786](#)).

Sākot formālu izmeklēšanas procedūru ar lēmumu, kas kopsavilkuma veidā publicēts 2007. gada decembrī, Komisija pieņēma Lēmumus 2011/5⁴⁵³ un 2011/282⁴⁵⁴, ar kuriem attiecīgā shēma tika atzīta par nesaderīgu ar iekšējo tirgu (turpmāk tekstā – “sākotnējie lēmumi”). Tomēr, ņemot vērā tiesisko palāvību, ko atsevišķiem saņēmējiem uzņēmumiem radīja Komisijas 2006. gada 19. janvāra un 17. februāra atbildes, šī iestāde atzina, ka šo shēmu var turpināt piemērot visā tajā paredzētā norakstīšanas perioda laikā attiecībā uz kapitāla daļu iegādi, kas veikta pirms lēmuma sākt formālo izmeklēšanas procedūru publicēšanas vai pat noteiktos apstākļos pirms Lēmuma 2011/282 publicēšanas.

2012. gada aprīlī Spānijas iestādes informēja Komisiju par to, ka Spānijas Nodokļu ģenerāldirekcija ir pieņēmusi jaunu saistošu atzinumu, saskaņā ar kuru attiecīgā atbalsta shēma attiecas uz finanšu nemateriālo vērtību, kas rodas no kapitāla daļu iegādes ārvalstu uzņēmumos, ieskaitot jau īstenoto iegādi, turklāt ieskaitot ne tikai tiešu, bet arī netiešu iegādi (turpmāk tekstā – “jaunais administratīvais skaidrojums”).

Pēc otrās formālās izmeklēšanas procedūras sākšanas Komisija 2014. gada 15. oktobra lēmumā⁴⁵⁵ konstatēja, ka uz jauno administratīvo skaidrojumu neattiecas sākotnējie lēmumi un ka tas ir jauns atbalsts, kas nav saderīgs ar iekšējo tirgu. Turklāt Komisija atteicās atzīt dažu saņēmēju uzņēmumu tiesisko palāvību saskaņā ar nosacījumiem, kas šajā sakarā noteikti sākotnējos lēmumos. Līdz ar to Komisija pieprasīja Spānijas Karalistei izbeigt atbalsta shēmu, kas izriet no jaunā administratīvā skaidrojuma, un atgūt visus atbilstoši tai piešķirtos atbalstus.

Izskatījusi vairākas atcelšanas prasības, ko cēluši Spānijas uzņēmumi, kuri izmantojuši finanšu nemateriālās vērtības norakstīšanu nodokļa vajadzībām netiešiem kapitāla ieguldījumiem ārvalstu uzņēmumos, Vispārējā tiesa atceļ apstrīdēto lēmumu tiesiskās noteiktības un tiesiskās palāvības aizsardzības principu pārkāpuma dēļ.

Vispārējās tiesas vērtējums

Prasības pamatojumam prasītājas, pirmām kārtām, apstrīdēja to, ka Komisija jauno administratīvo skaidrojumu kvalificēja kā jaunu atbalstu. Šajā kontekstā tās būtībā norāda, ka uz netiešo kapitāla daļu iegādi jau attiecās sākotnējie lēmumi un ka līdz ar to Komisijai vairs nebija tiesību pieņemt apstrīdēto lēmumu konkrēti attiecībā uz šāda veida darījumiem.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka no sākotnējo lēmumu formulējuma izriet, ka, neraugoties uz administratīvajā procesā Spānijas iestāžu sniegtajiem solījumiem, saskaņā ar kuriem attiecīgā shēma attiecas tikai uz tiešu kapitāla daļu iegādi, Komisija izvērtēja šo shēmu kā tādu, kas vienlaikus attiecas gan uz tiešu kapitāla daļu iegādi, gan uz netiešu kapitāla daļu iegādi. Turklāt no Komisijas apstrīdētajā lēmumā norādītajiem faktiem nevar pamatoti secināt, ka jaunais administratīvais skaidrojums ir paplašinājis *TRLIS* 12. panta 5. punkta piemērošanas jomu.

⁴⁵³ Komisijas Lēmums 2011/5/EK (2009. gada 28. oktobris) par nemateriālās vērtības norakstīšanu nodokļu vajadzībām saistībā ar kapitāla daļu iegādi ārvalstīs C 45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07), ko īstenojusi Spānija (OV 2011, L 7, 48. lpp.).

⁴⁵⁴ Komisijas Lēmums 2011/282/ES (2011. gada 12. janvāris) par finanšu nemateriālās vērtības amortizāciju nodokļu vajadzībām saistībā ar līdzdalības iegādi ārvalstīs Nr. C 45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07), ko īstenojusi Spānija (OV 2011, L 135, 1. lpp.).

⁴⁵⁵ Komisijas Lēmums (ES) 2015/314 (2014. gada 15. oktobris) par valsts atbalstu SA.35550 (13/C) (ex 13/NN) (ex 12/CP), ko īstenojusi Spānija – shēma finanšu nemateriālās vērtības norakstīšanai nodokļu vajadzībām saistībā ar kapitāla daļu iegādi ārvalstīs (OV 2015, L 56, 38. lpp.; turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”).

Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa konstatē, ka pretēji tam, ko Komisija bija secinājusi apstrīdētajā lēmumā, sākotnējie lēmumi jau attiecās uz netiešu kapitāla daļu iegādi attiecīgās shēmas piemērošanas nolūkā.

Šajos apstākļos Vispārējā tiesa pēc tam pārbauda, vai Komisijai bija tiesības pieņemt apstrīdēto lēmumu, ņemot vērā sākotnējo lēmumu piemērošanas jomu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzsver, ka apstrīdētajā lēmumā ir prasīts, lai Spānijas Karaliste atgūtu visu atbalstu, kas piešķirts, īstenojot attiecīgo shēmu, kāda piemērota netiešai kapitāla daļu iegādei, lai gan uz dažiem no šiem atbalstiem neattiecas atgūšanas pienākums saskaņā ar sākotnējiem lēmumiem tiesiskās palāvības dēļ, ko Komisija tajos bija atzinusi. Šāds rezultāts ir līdzvērtīgs sākotnējo lēmumu atsaukšanai, ciktāl tie attiecās uz netiešu kapitāla daļu iegādi.

Saskaņā ar Regulas Nr. 659/1999⁴⁵⁶ 9. pantu, lasot to kopsakarā ar tās 13. panta 3. punktu, lēmuma atsaukšana ir iespējama gadījumā, ja šis lēmums ir balstīts uz neprecīzu informāciju, kas sniegta procedūras gaitā un kas tam ir izšķiroša. Tomēr neviens no apstākļiem lietas materiālos nepierāda un Komisija turklāt uz to neatsaucas, ka tā būtu pamatojusies uz neprecīzu informāciju, kas sniegta administratīvajā procesā, kurā pieņemts apstrīdētais lēmums.

Tāpat, lai gan iepriekš minētās Regulas Nr. 659/1999 normas ir tikai vispārējā tiesību principa konkrēta izpausme, saskaņā ar kuru ir pieļaujama prettiesiska administratīva akta, kas ir radījis subjektīvas tiesības, atsaukšana ar atpakaļejošu spēku, Komisija nekad nav apgalvojusi, ka sākotnējie lēmumi būtu prettiesiski, ciktāl tie attiecas uz netiešu kapitāla daļu iegādi. Faktiski šajā lietā jautājums nekādi nav par prettiesiska akta atsaukšanu, bet gan par divu likumīgu lēmumu, proti, sākotnējo lēmumu, ciktāl tie attiecās uz netiešu kapitāla daļu iegādi, atsaukšanu.

Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesiska administratīva akta, ar kuru ir piešķirtas subjektīvas tiesības vai līdzīgas priekšrocības, atsaukšana ar atpakaļejošu spēku ir pretrunā vispārējiem tiesību principiem.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa konstatē, pirmkārt, ka ar sākotnējiem lēmumiem ir piešķirtas subjektīvas tiesības Spānijas Karalistei īstenot attiecīgo shēmu attiecībā uz noteiktu kapitāla daļu iegādi un – pakārtoti – uzņēmumiem saņēmējiem neatmaksāt noteiktu nelikumīgo atbalstu, un, otrkārt, ar apstrīdēto lēmumu vēlāk tika atņemtas šīs tiesības netiešu kapitāla daļu iegādei. Tādējādi apstrīdētajā lēmumā ir ne tikai aizskarts tiesiskās drošības princips, bet arī apšaubīta tiesiskā palāvība, ko Spānijas iestādes un attiecīgie uzņēmumi varēja gūt no sākotnējiem lēmumiem attiecībā uz to piemērošanu netiešai kapitāla daļu iegādei.

Ņemot vērā šo Komisijas pieļauto tiesību kļūdu, Vispārējā tiesa pilnībā atceļ apstrīdēto lēmumu.

Pilnības labad Vispārējā tiesa, otrām kārtām, apmierina prasītāju iebildumus par tiesiskās palāvības aizsardzības principa pārkāpumu, ņemot vērā Komisijas atbildes uz Eiropas Parlamenta deputātu jautājumiem 2006. gadā.

Proti, Vispārējās tiesas ieskatā, Komisija ar šiem paziņojumiem Parlamentam ir sniegusi tādus precīzus, beznosacījuma un saskaņotus solījumus, ka attiecīgās shēmas saņēmējiem saistībā gan ar kapitāla daļu tiešu, gan netiešu iegādi ir radušās pamatotas cerības, ka attiecīgā atbalsta shēma ir likumīga tādā ziņā, ka tā neietilpst noteikumu par valsts atbalstu piemērošanas jomā, un ka līdz ar to

⁴⁵⁶ Padomes Regula (EK) Nr. 659/1999 (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108.] panta piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.).

nevienu no priekšrocībām, kas izriet no minētās shēmas, pēc tam nevarēja būt atgūšanas procedūras priekšmets.

Turklāt tas, ka prasītājas zināja par sākotnējo administratīvo skaidrojumu, kurš izslēdza netiešu kapitāla daļu iegādi no *TRLIS* 12. panta 5. punkta piemērošanas jomas, neatņem legimitāti paļāvībai, ko tās varēja gūt no Komisijas paziņojumiem. Proti, saskaņā ar judikatūru, lai novērtētu attiecīgās atbalsta shēmas saņēmēju tiesisko paļāvību, ir jāņem vērā tikai Komisijas paziņojumi un rīcība.

Līdz ar to, pieņemot, ka tai bija tiesības pieņemt apstrīdēto lēmumu, Komisija nevarēja, nepieļaujot tiesību kļūdu, atteikties šajā lēmumā atzīt – izmantojot tādu pašu formulējumu kā sākotnējos lēmumos – attiecīgās atbalsta shēmas saņēmējiem tiesisko paļāvību saistībā ar to netiešo kapitāla daļu iegādi, kas veikta pirms lēmuma par pirmās formālās izmeklēšanas procedūras sākšanu publicēšanas, vai pat ar dažiem nosacījumiem pirms Lēmuma 2011/282 publicēšanas.

2023. gada 20. decembra spriedums *Ryanair* un *Malta Air*/Komisija (*Air France-KLM* un *Air France*; Covid-19) (T-494/21, [EU:T:2023:831](#))

Valsts atbalsts – Atbalsts, ko Francija piešķirusi “Air France” un “Air France-KLM” saistībā ar Covid-19 pandēmiju – Rekapitalizācija – Lēmums, ar kuru atbalsts atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu – Atceļšanas prasība – “Locus standi” – Prasītāja pozīcijas tirgū būtisks skārums – Pieņemamība – Atbalsta saņēmēja noteikšana sabiedrību grupas kontekstā

2020. gada aprīlī Francijas Republika Eiropas Komisijai paziņoja valsts atbalsta projektu par labu aviosabiedrībai *Air France*, holdinga sabiedrības *Air France-KLM* meitasuzņēmumam. Paziņotais atbalsts ietvēra, pirmkārt, valsts garantiju 90 % apmērā banku konsorcijs piešķirtam 4 miljardu EUR aizdevumam un, otrkārt, akcionāra aizdevumu ne vairāk kā 3 miljardu EUR apmērā.

Pēc tam 2021. gada martā Francijas Republika paziņoja Komisijai par atbalsta projektu *Air France* un holdinga *Air France-KLM* atbalstam šo abu sabiedrību rekapitalizācijai 4 miljardu EUR apmērā, palielinot kapitālu un pārveidojot iepriekš minēto akcionāra aizdevumu par hibrīdinstrumentu, kas pielīdzināms līdzdalībai holdinga pašu kapitālā.

Šo pasākumu, kas ir viens no virknes citu atbalsta pasākumu, kuru mērķis ir atbalstīt *Air France-KLM* grupā ietilpstošās sabiedrības, mērķis bija finansēt *Air France* un holdinga *Air France-KLM* tūlītējās likviditātes vajadzības, lai palīdzētu tām pārvarēt Covid-19 pandēmijas negatīvās sekas.

Ar 2020. gada 4. maija lēmumu (turpmāk tekstā – “*Air France* lēmums”)⁴⁵⁷, kas divreiz labots – 2020. gada decembrī un 2021. gada jūlijā, un 2021. gada 5. aprīļa lēmumu (turpmāk tekstā – “*Air France-KLM* un *Air France* lēmums”)⁴⁵⁸ Komisija secināja, ka paziņotie pasākumi ir ar iekšējo tirgu

⁴⁵⁷ Komisijas Lēmums C(2020)2983 final (2020. gada 4. maijs) par valsts atbalstu SA.57082 (2020/N) – Francija – Covid-19 – Pagaidu regulējums, [LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunkts] – Garantija un akcionāra aizdevums *Air France*, kas labots ar 2020. gada 17. decembra Lēmumu C(2020) 9384 final, un 2021. gada 26. jūlija Lēmumu C(2021) 5701 final.

⁴⁵⁸ Komisijas Lēmums C(2021) 2488 final (2021. gada 5. aprīlis) par valsts atbalstu SA.59913 – Francija – Covid-19 – *Air France* un holdinga *Air France KLM* rekapitalizācija un Komisijas Lēmums C(2020) 2983 final (2020. gada 4. maijs) par valsts atbalstu SA.57082 (2020/N) – Francija – Covid-19 – Pagaidu regulējums, [LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunkts] – Garantija un akcionāra aizdevums *Air France*, kas labots ar 2020. gada 17. decembra Lēmumu C(2020) 9384 final, un 2021. gada 26. jūlija Lēmumu C(2021) 5701 final (turpmāk tekstā – “apstrīdētie lēmumi”).

saderīgs valsts atbalsts saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu ⁴⁵⁹ un tās 2020. gada 19. marta paziņojumu "Pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā" ⁴⁶⁰.

Air France lēmumā Komisija uzskatīja, ka paziņotā atbalsta saņēmēji bija *Air France* un tās meitasuzņēmumi. Tādējādi ne holdings *Air France-KLM*, ne citi tās meitasuzņēmumi, tostarp *KLM* un tās kontrolētās sabiedrības, netika uzskatīti par šī pasākuma saņēmējiem. *Air France-KLM* un *Air France* lēmumā Komisija identificēja gan *Air France* un tās meitasuzņēmumus, gan holdingu *Air France-KLM* un tās meitasuzņēmumus kā paziņotā atbalsta saņēmējus, izņemot tikai *KLM* un tās meitasuzņēmumus.

Aviosabiedrības *Ryanair* un *Malta Air* cēla prasības atcelt iepriekš minētos Komisijas lēmumus. Vispārējās tiesas astotā palāta paplašinātā sastāvā apmierināja šīs prasības, konstatējot, ka Komisija ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, nosakot paziņotā atbalsta saņēmējus, un līdz ar to ir pārkāpusi LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu. Šajā ziņā Vispārējā tiesa sniedz precizējumus par atbalsta pasākuma saņēmēja noteikšanu sabiedrību grupas kontekstā.

Vispārējās tiesas vērtējums

Prasību atbalstam prasītājas citastarp apstrīdēja holdinga *Air France-KLM* un *KLM* (*Air France* lēmums), no vienas puses, un *KLM* (*Air France-KLM* un *Air France* lēmums), no otras puses, izslēgšanu no paziņoto pasākumu saņēmēju loka.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka, lai gan Komisijai ir plaša rīcības brīvība, nosakot paziņotā atbalsta pasākuma saņēmējus, tomēr Savienības tiesai ir jāpārbauda ne tikai izvirzīto pierādījumu faktiskā pareizība, to ticamība un saskanīgums, bet arī tas, vai šie pierādījumi ir uzskatāmi par visu atbilstošo informāciju, kas var tikt ņemta vērā, lai novērtētu sarežģītu situāciju, un vai tie var pamatot izdarītos secinājumus.

Turklāt no judikatūras, kā arī Komisijas Paziņojuma par valsts atbalsta jēdzienu ⁴⁶¹ izriet, ka vairāki atsevišķi tiesību subjekti valsts atbalsta noteikumu piemērošanas nolūkā var tikt uzskatīti par vienu saimniecisko vienību. Starp elementiem, kas tiek ņemti vērā, lai noteiktu šādas ekonomiskas vienības pastāvēšanu, tostarp ir kapitāla, organizatoriskas, funkcionālas un ekonomiskas saiknes starp attiecīgajām vienībām, līgumi, kuros ir paredzēta paziņotā atbalsta piešķiršana, un konteksts, kādā tas iekļaujas.

Ievērojot šos precizējumus, Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka apstrīdētajos lēmumos aprakstītās kapitāla un organizatoriskās saiknes *Air France-KLM* grupā pierāda, ka atsevišķas juridiskās vienības minētās grupas ietvaros veido vienu saimniecisku vienību valsts atbalsta noteikumu piemērošanas nolūkā. Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzsver, ka no Komisijas konstatējumiem izriet, ka holdings *Air France-KLM* faktiski kontrolē *Air France* un *KLM*, tieši vai netieši iejaucoties to pārvaldībā, un tādējādi piedalās to veiktajā saimnieciskajā darbībā. Turklāt atbilstoši šiem konstatējumiem *Air France-KLM*

⁴⁵⁹ Saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu atbalstu, kas paredzēts, lai novērstu nopietnus traucējumus kādas dalībvalsts tautsaimniecībā, noteiktos apstākļos var uzskatīt par saderīgu ar iekšējo tirgu.

⁴⁶⁰ Komisijas 2020. gada 20. marta Paziņojums par pagaidu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā (OV 2020, C 91 I, 1. lpp.), kas grozīts 2020. gada 4. aprīlī (OV 2020, C 112 I, 1. lpp.), 2020. gada 13. maijā (OV 2020, C 164, 3. lpp.) un 2020. gada 29. jūnijā (OV 2020, C 218, 3. lpp.) (turpmāk tekstā – "pagaidu regulējums").

⁴⁶¹ Komisijas Paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu (OV 2016, C 262, 1. lpp.).

grupas līmenī pastāv centralizēta lēmumu pieņemšanas procedūra un zināma koordinācija, ko nodrošina jauktas struktūras *Air France-KLM*, kurās apvienoti augsta līmeņa pārstāvji no holdinga *Air France-KLM*, *Air France* un *KLM*, vismaz attiecībā uz atsevišķu svarīgu lēmumu pieņemšanu.

Komisijas secinājumu, ka holdings *Air France-KLM*, *Air France* un *KLM* nav saimnieciska vienība paziņoto atbalsta pasākumu saņēmēju noteikšanai, atspēko funkcionālās un ekonomiskās saiknes, kas pastāv starp šīm vienībām. Proti, minēto saišu apraksts apstrīdētajos lēmumos, kā arī dažādie piemēri, uz kuriem šajā ziņā atsaucas *Ryanair* un *Malta Air*, liecina par zināmu funkcionālu, komerciālu un finansiālu integrāciju un sadarbību starp minētajām vienībām.

Turpinājumā Vispārējā tiesa norāda, ka, pretēji Komisijas argumentācijai, līgumiskais ietvars, uz kura pamata tiek piešķirti paziņotie pasākumi, kā arī saistības, ko uzņēmusies Francijas Republika *Air France-KLM* un *Air France* lēmuma kontekstā, neliedz kvalificēt holdingu *Air France-KLM*, *Air France* un *KLM* par saimniecisku vienību. Šajā jautājumā Vispārējā tiesa precizē, ka ne Komisijas minētie līguma noteikumi, ne saistības, ko uzņēmusies Francijas Republika, neļauj ierobežot *Air France* paziņoto pasākumu saņēmēju loku, iekļaujot attiecīgi holdingu *Air France-KLM* un *Air France*. Salīdzinājumā ar *Air France-KLM* un *Air France* lēmumu Vispārējā tiesa turklāt uzsver, ka holdinga *Air France-KLM* finansiālā stāvokļa uzlabošanās pēc paziņotā pasākuma katrā ziņā izslēgtu tās un līdz ar to arī tās meitasuzņēmuma *KLM* un tās kontrolēto sabiedrību saistību neizpildes risku.

Ņemot vērā hronoloģisko un strukturālo saikni starp pasākumiem, kas ir apstrīdēto lēmumu priekšmets, un uzsverot, ka *Air France-KLM* un *Air France* lēmums tika pieņemts pirms otrā lēmuma, ar ko tika labots *Air France* lēmums, pieņemšanas, Vispārējā tiesa turklāt konstatē, ka Komisijai, pārbaudot paziņotos pasākumus, bija jāņem vērā katra no šiem lēmumiem esamība. Tādējādi Komisija nav izskaidrojusi iemeslu, kādēļ tā apstrīdētajos lēmumos ir noteikusi paziņoto atbalsta pasākumu saņēmējus atšķirīgi.

Visbeidzot, Vispārējā tiesa noraida Komisijas argumentāciju, ka paziņotajiem atbalsta pasākumiem labākajā gadījumā ir tikai sekundāra ekonomiska ietekme attiecībā uz holdingu *Air France-KLM* un citiem tā meitasuzņēmumiem (*Air France* lēmums) un *KLM* un tās meitasuzņēmumiem (*Air France-KLM* un *Air France* lēmums). Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka minēto pasākumu paredzamā ietekme no *ex ante* viedokļa liek domāt, ka paredzētais finansēšanas risinājums varēja sniegt labumu *Air France-KLM* grupai kopumā, uzlabojot tās vispārējo finansiālo stāvokli. Saskaņā ar Komisijas paziņojumu par valsts atbalsta jēdzienu šāds finansēšanas risinājums norāda vismaz uz netiešu priekšrocību par labu *Air France-KLM* grupai, tostarp *KLM* un tās meitasuzņēmumiem.

Ņemot vērā visus šos apstākļus, Vispārējā tiesa secina, ka Komisija ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, izslēdzot holdingu *Air France-KLM* un citus tā meitasuzņēmumus, tostarp *KLM* un tās meitasuzņēmumus (*Air France* lēmums), no vienas puses, un *KLM* un tās meitasuzņēmumus (*Air France-KLM* un *Air France* lēmums), no otras puses, no paziņoto atbalsta pasākumu saņēmēju loka. Tā kā šī kļūda saņēmēju noteikšanā var ietekmēt visu paziņoto pasākumu saderības ar iekšējo tirgu analīzi atbilstoši LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktam un pagaidu regulējumam, Vispārējā tiesa atceļ apstrīdētos lēmumus.

IV. Dizainparaugi

2023. gada 22. marta spriedums *B&Bartoni/EUIPO – Hypertherm* (Elektrods, kas jāievieto plazmas griezējā) (T-617/21, [EU:T:2023:152](#))

Kopienas dizainparaugs – Spēkā neesamības atzīšanas process – Reģistrēts Kopienas dizainparaugs, kurā attēlots elektrods, kas jāievieto plazmas griezējā – Spēkā neesamības pamats – Regulas (EK) Nr. 6/2002 4. panta 2. punkts – Kompleksa ražojuma sastāvdaļa

Hypertherm, Inc. pieder Kopienas dizainparaugs, kurā attēlots elektrods, kas jāievieto plazmas griezējā un kas ir plazmas griešanas sistēmas sastāvdaļa. Sabiedrība *B&Bartoni spol. s r.o.* iesniedza Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojam (*EUIPO*) pieteikumu par šī dizainparauga spēkā neesamības atzīšanu, pamatojoties uz to, ka ar to nav ievēroti Kopienas dizainparauga aizsardzības nosacījumi, jo elektrods nav redzams plazmas griezēja parastās izmantošanas laikā⁴⁶². Anulēšanas nodaļa sākumā apmierināja šo pieteikumu, bet pēc tam to noraidīja Apelācijas padome, kura uzskatīja, ka izstrādājumu, kas attēlots apstrīdētajā dizainparaugā, proti, konkrēto elektrodu, nevar uzskatīt par kompleksa ražojuma sastāvdaļu.

Izskatot lietu paplašinātā sastāvā, Vispārējā tiesa interpretē jēdzienu “kompleksa ražojuma sastāvdaļa” Regulas Nr. 6/2002 4. panta 2. punkta izpratnē. Tā ir pirmā reize, kad tā izskata jautājumu par to, vai tāds patērējams izstrādājums kā šajā lietā aplūkots elektrods var būt kompleksa ražojuma sastāvdaļa.

Vispārējās tiesas vērtējums

Vispirms Vispārējā tiesa norāda, ka jautājums par to, vai ražojums atbilst jēdzienam “kompleksa ražojuma sastāvdaļa”, ir jāizvērtē katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā atbilstošo norāžu kopumu. Līdz ar to, lai novērtētu, vai attiecīgais elektrods ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa, tā pārbauda, vai četras norādes, kuras Apelācijas padome ņēmusi vērā pārsūdzētajā lēmumā, ir atbilstošas.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa uzskata, ka elektroda patērējamība ir atbilstoša norāde, lai novērtētu, vai tas ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa. Precīzāk, tā kā Regulā Nr. 6/2002 nav jēdziena “kompleksa ražojuma sastāvdaļa” definīcijas, tādas patērējama izstrādājuma iezīmes kā stabilas un ilglaicīgas saiknes ar komplekso ražojumu neesamība, kā arī nepieciešamība elektrodu regulāri iegādāties un aizstāt tā īsā kalpošanas laika dēļ, ir atbilstošas norādes, lai identificētu kompleksa ražojuma sastāvdaļu. Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka kompleksa ražojuma sastāvdaļas ir sastāvdaļas, kas paredzētas samontēšanai kompleksā rūpnieciskā vai amatnieka izstrādājumā, kuras var tikt aizstātas, ļaujot šādu izstrādājumu izjaukt un samontēt no jauna. Taču attiecīgais elektrods kā plazmas griezēja patērējamā daļa ir izveidots tā, lai galalietotājs to varētu viegli pievienot plazmas griezējam, kā arī ātri patērēt vai izmantot un viegli aizstāt, un šīs darbības veikšanai nav nepieciešams šādu izstrādājumu izjaukt un samontēt no jauna. Turklāt galalietotājs, kurš regulāri pērk un aizstāj elektrodu, var uztvert un novērtēt tā iezīmes neatkarīgi no tā, vai elektrods paliek redzams pēc tam, kad tas ir ievietots plazmas griezējā.

⁴⁶² Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 6/2002 (2001. gada 12. decembris) par Kopienas dizainparaugiem (OV 2002, L 3, 1. lpp.) 4. pantu dizainparaugu, ko izmanto vai iekļauj ražojumā, kurš ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa, uzskata par jaunu un par tādu, kam ir individuāls raksturs, ja sastāvdaļa, kad tā ir iekļauta kompleksajā ražojumā, paliek redzama minētā ražojuma parastās izmantošanas laikā.

Otrkārt, Vispārējā tiesa uzskata, ka jautājums par to, vai izstrādājuma aizstāšanai ir nepieciešama kompleksā ražojuma izjaukšana un samontēšana no jauna, arī ir atbilstošs faktors, kas jāņem vērā, lai noteiktu, vai šāds izstrādājums ir šī ražojuma sastāvdaļa. Proti, nepieciešamības “izjaukt” un “no jauna samontēt” ņemšana vērā ir pamatota ar Regulu Nr. 6/2002⁴⁶³ un Tiesas judikatūru⁴⁶⁴. Līdz ar to izstrādājumam, kas tā aizstāšanas laikā neprasa ražojuma, kurā tas ir ievietots, izjaukšanu un samontēšanu no jauna un kas ir specifiski paredzēts, lai to regulāri un vienkārši aizstātu galalietotāji, ir mazākas iespējas būt kompleksa ražojuma sastāvdaļai nekā izstrādājumam, kura, kā apgalvo *EUIPO*, aizstāšanu parasti veic speciālisti, kuriem ir īpaša kvalifikācija, lai veiktu šo aizstāšanu. Šajā gadījumā elektrodu nomaiņa galalietotājam ir vienkārša darbība, ko nevar uzskatīt par nepieciešamību plazmas griezēju “izjaukt” un “samontēt no jauna” Regulas Nr. 6/2002 izpratnē.

Treškārt, Vispārējā tiesa konstatē, pirmām kārtām, ka kompleksā ražojuma pilnīgais raksturs bez attiecīgā elektroda ir atbilstoša norāde, lai novērtētu jēdzienu “kompleksa ražojuma sastāvdaļa”. Šajā ziņā tā uzsver, ka, iegādājoties plazmas griezēju bez elektroda vai ja elektrods ir izņemts no plazmas griezēja, galalietotājs neuztvers to kā salauztu vai nepilnīgu. Savukārt bez šīm sastāvdaļām galalietotājs principā neuztvers kompleksu ražojumu kā pilnīgu ražojumu, kuru var izmantot parastā veidā, vai kā ražojumu labā stāvoklī. Turklāt, lai gan plazmas griezējs un plazmas griešanas sistēma, ja tajā nav iemontēts elektrods, nevar pildīt savu funkciju, proti, griezt vai kalt metālu, tomēr tas pats par sevi nenozīmē, ka elektrods ir jāuzskata par kompleksa ražojuma sastāvdaļu. Proti, apgalvojums, ka, ražojums bez kāda cita izstrādājuma nevar pildīt funkciju, kurai tas ir paredzēts, nozīmētu, ka daudzi atsevišķi izstrādājumi, kas it īpaši ir patērējami un bez kuriem kompleksi ražojumi nevar pildīt funkciju, kurai tie ir paredzēti, kļūdaini tiktu uzskatīti par minēto komplekso ražojumu sastāvdaļām.

Otrām kārtām, tas, ka plazmas griezējs tirgū var tikt piedāvāts bez elektroda un ka elektrods parasti tiek reklamēts un pārdots atsevišķi no plazmas griezēja, arī ir atbilstoša norāde, lai noteiktu, vai konkrētais elektrods ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa. Ir taisnība, ka katrs ražotājs var brīvi tirgot kompleksu ražojumu ar tā sastāvdaļām vai pārdot tās atsevišķi un šāds komerciālais lēmums nav izšķirošs elements, lai novērtētu, vai izstrādājums ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa. Tomēr ir neparasti, ka kompleksa ražojuma iegāde neietver tā īstās sastāvdaļas. Šajā lietā attiecīgais kompleksais ražojums, proti, plazmas griezējs, tiek pārdots ar vai bez elektroda.

Ceturtkārt un visbeidzot, Vispārējā tiesa uzskata, ka elektrodu savstarpējā aizstājamība ir norāde, kas jāņem vērā šajā analīzē. Ir lielāka iespēja, ka izstrādājums, kas nevar tikt aizstāts ar citu izstrādājumu, kas nav identisks, vai nevar tikt izmantots dažādos kompleksos ražojumos, principā var būt ilglaicīgi piesaistīts un pielāgots minētajam kompleksajam ražojumam un tādējādi būt šī ražojuma sastāvdaļa. Līdz ar to tas, ka konkrēto elektrodu var aizstāt ar atšķirīgu elektrodu un ka konkrēto elektrodu var izmantot dažādos plazmas griezējos, ir faktors, kas jāņem vērā, nosakot, ka šis elektrods nav kompleksa ražojuma sastāvdaļa.

Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa uzskata, ka norādes, uz kurām balstījusies Apelācijas padome, ir atbilstošas, un secina, ka tā nav pieļāvusi kļūdu, secinot, ka attiecīgais elektrods ir atsevišķs izstrādājums, nevis kompleksa ražojuma sastāvdaļa.

⁴⁶³ Regulas Nr. 6/2002 3. panta c) punkts.

⁴⁶⁴ Skat. spriedumu, 2017. gada 20. decembris, *Acacia* un *D'Amato* (C-397/16 un C-435/16, [EU:C:2017:992](#), 65. punkts).

V. Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojoši pasākumi

1. Venecuēla

2023. gada 13. septembra spriedums Venecuēla/Padome (T-65/18 RENV, [EU:T:2023:529](#))

Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojoši pasākumi saistībā ar situāciju Venecuēlā – Aizliegums pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt dažas preces vai pakalpojumus – Tiesības tikt uzklaštam – Pienākums norādīt pamatojumu – Faktu saturiskā nepareizība – Acīmredzama kļūda vērtējumā – Starptautiskās publiskās tiesības

Ņemot vērā stāvokļa pasliktināšanos cilvēktiesību, tiesiskuma un demokrātijas jomā, Eiropas Savienības Padome 2017. gadā noteica ierobežojošus pasākumus pret Venecuēlas Bolivāra Republiku (turpmāk tekstā – “Venecuēla”). Regulas 2017/2063⁴⁶⁵ 2., 3., 6. un 7. pantā būtībā ir paredzēts aizliegums pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, vienībai vai struktūrai Venecuēlā vai izmantošanai Venecuēlā aprīkojumu, ko var izmantot iekšējām represijām, un sniegt pakalpojumus, kuri saistīti ar minēto aprīkojumu un militāro aprīkojumu.

2018. gadā Venecuēla cēla prasību, lūdzot atcelt Regulu 2017/2063, ciktāl šī tiesību akta noteikumi attiecas uz Venecuēlu. Vēlāk tā grozīja savu prasību, attiecinot to arī uz Lēmumu 2018/1656⁴⁶⁶ un Īstenošanas regulu 2018/1653⁴⁶⁷, t.i., tiesību aktiem, ar kuriem Padome attiecīgi bija pagarinājusi un grozījusi noteiktos ierobežojošos pasākumus. Ar 2019. gada 20. septembra spriedumu Vispārējā tiesa noraidīja šo prasību kā nepieņemamu, pamatojoties uz to, ka strīdīgās normas⁴⁶⁸ tieši neskar Venecuēlas tiesisko stāvokli. Tiesa, kurā tika iesniegta pārsūdzība, ar 2021. gada 22. jūnija spriedumu⁴⁶⁹ atcēla Vispārējās tiesas spriedumu un nosprieda, ka Venecuēlai ir tiesības celt prasību par Regulas 2017/2063⁴⁷⁰ 2., 3., 6. un 7. pantu. Tā arī nodeva lietu atpakaļ Vispārējai tiesai nolēmuma pieņemšanai pēc būtības.

Virspalātas sastāvā pasludinātajā spriedumā, ar kuru Vispārējā tiesa noraida prasību, tā bezprecedenta situācijā, proti, saistībā ar trešās valsts celtu prasību ierobežojošo pasākumu jomā, lemj par Venecuēlas tiesībām tikt uzklaštam un par iespējamajiem starptautisko tiesību pārkāpumiem, uz kuriem tā ir norādījusi.

Vispārējās tiesas vērtējums

⁴⁶⁵ Padomes Regula (ES) 2017/2063 (2017. gada 13. novembris) par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar situāciju Venecuēlā (OV 2017, L 295, 21. lpp.; turpmāk tekstā – “apstrīdētā regula”).

⁴⁶⁶ Padomes Lēmums (KĀDP) 2018/1656 (2018. gada 6. novembris), ar ko groza Lēmumu (KĀDP) 2017/2074 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar situāciju Venecuēlā (OV 2018, L 276, 10. lpp.).

⁴⁶⁷ Padomes Īstenošanas regula (ES) 2018/1653 (2018. gada 6. novembris), ar ko īsteno Regulu (ES) 2017/2063 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar situāciju Venecuēlā (OV 2018, L 276, 1. lpp.).

⁴⁶⁸ Spriedums, 2019. gada 20. septembris, **Venecuēla/Padome** (T-65/18, [EU:T:2019:649](#)).

⁴⁶⁹ Spriedums, 2021. gada 22. jūnijs, **Venecuēla/Padome (Trešās valsts skārums)** (C-872/19 P, [EU:C:2021:507](#)).

⁴⁷⁰ Šajā spriedumā Tiesa norādīja, ka sākotnējais spriedums ir kļuvis galīgs daļā par prasības nepieņemamību, ņemot vērā Īstenošanas regulu 2018/1653 un Lēmumu 2018/1656.

Vispirms Vispārējā tiesa konstatē, ka apstrīdētās regulas 2., 3., 6. un 7. pantā paredzētie ierobežojošie pasākumi ir vispārpiemērojami ierobežojoši pasākumi, kas saskaņā ar LESD 215. panta 1. punktu ir pasākumi, kuri pārtrauc vai samazina ekonomiskās attiecības ar trešo valsti saistībā ar atsevišķām precēm un pakalpojumiem. Šie pasākumi neattiecas uz identificētām fiziskām vai juridiskām personām, bet ir piemērojami objektīvi noteiktām situācijām un vispārīgi un abstrakti paredzētu personu kategorijai.

Pirmkārt, runājot par pamatu, kas attiecas uz tiesību tikt uzklautam pārkāpumu, Vispārējā tiesa vispirms atgādina, ka tiesības tikt uzklautam nevar tikt attiecinātas uz vispārpiemērojamu pasākumu veikšanu, kā tas ir šajā lietā, un ka nevienā tiesību normā Padomei nav paredzēts pienākums informēt par šī kritērija noteikšanu personu, uz kuru potenciāli attiecas jauns vispārpiemērojams kritērijs. Turklāt Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkta a) apakšpunkts ir piemērojams "individuāliem pasākumiem", kas veikti pret personu, tāpēc uz šo tiesību normu nevar atsaukties saistībā ar vispārpiemērojamu pasākumu pieņemšanu. Tā arī piebilst, ka apstrīdētā regula atspoguļo Savienības izvēli starptautiskās politikas jomā. Ekonomisko attiecību ar trešo valsti pārtraukšana vai samazināšana saskaņā ar LESD 215. panta 1. punktu ir daļa no kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP)⁴⁷¹, ko īsteno Savienības iestādes un kas ir šo iestāžu ziņā, reaģējot uz konkrētu starptautisku situāciju, lai ietekmētu šādu situāciju. Vispārējās tiesas ieskatā attiecīgās trešās valsts iepriekšēja uzklaušana nozīmētu, ka Padomei būtu jāuzliek pienākums veikt sarunas, kas līdzinātos starptautiskām sarunām ar šo valsti, un tālab savu būtību zaudētu iedarbība, kādu ir paredzēts panākt, nosakot šos pasākumus attiecībā uz minēto valsti, proti, izdarīt uz to spiedienu, lai panāktu, ka tā maina savu rīcību. Visbeidzot tas, ka apstrīdētās regulas 2., 3., 6. un 7. pants Venecuēlu skar tieši, pats par sevi nevar tai piešķirt tiesības tikt uzklautai. Ņemot vērā šos dažādos apstākļus, Vispārējā tiesa secina, ka Venecuēla nevar atsaukties uz šīm tiesībām saistībā ar Padomes apstrīdētajā regulā noteiktajiem ierobežojošajiem pasākumiem.

Otrkārt, saistībā ar pamatu par faktu saturisko nepareizību un acīmredzamu kļūdu Venecuēlas politiskās situācijas vērtējumā Vispārējā tiesa atgādina, ka Padomei ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz elementiem, kas jāņem vērā, pieņemot ierobežojošus pasākumus, pamatojoties uz LES 29. pantu un LESD 215. pantu, un ka Savienības tiesas šajā ziņā veiktajā pārbaudē tiek pārbaudīts tikai tas, vai ir ievērotas procesuālās normas un normas par pamatojumu, tas, vai vērā ņemtie fakti ir pareizi un vai nav pieļauta acīmredzama kļūda faktu vērtējumā, kā arī tas, vai nav notikusi pilnvaru ļaunprātīga izmantošana. Šī ierobežotā pārbaude ir piemērojama it īpaši apsvērumiem par piemērotību, uz kuriem ir balstīti šādi pasākumi. Vispārējā tiesa šajā lietā norāda, ka apstrīdētās regulas 2., 3., 6. un 7. pantā būtībā ir pārņemta Lēmumā 2017/2074 paustā Savienības politiskā nostāja. Šajā ziņā tā konstatē – no šī lēmuma 1. un 8. apsvēruma izriet, ka minētajos pantos paredzētie ierobežojošie pasākumi ir pamatoti ar to, ka Venecuēlā pastāvīgi turpina pasliktināties situācija demokrātijas, tiesiskuma un cilvēktiesību jomā, kā arī it īpaši pieaug vardarbība – tās atkārtotās gadījumu skaits bija jānovērš ar minētajiem ierobežojošajiem pasākumiem.

Vispirms, runājot par pierādījumiem, kurus Padome ir izvirzījusi, lai apliecinātu to faktu saturisko pareizību, ar kuriem pamatoti minētie pasākumi, Vispārējā tiesa norāda, ka tie ir iegūti no ticamiem avotiem un tajos it īpaši ir detalizēti izklāstītas režīma brutālās represijas pret disidentiem un režīma oponentiem un spiediens uz Venecuēlas ģenerālprokurori, kas izmeklē drošības spēku darbības.

Turpinājumā attiecībā uz pierādījumiem, kurus Venecuēla sniegusi savā atbildē, Vispārējā tiesa secina – pēdējā minētā nav pierādījusi, ka fakti, uz kuriem Padome ir balstījies, lai pamatotu attiecīgo ierobežojošo pasākumu veikšanu, būtu saturiski nepareizi, jo gandrīz visi sniegtie pierādījumi

⁴⁷¹ LES 24. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē.

neattiecas uz Venecuēlu un ir balstīti uz diviem iekšējiem režīma ziņojumiem, bet tos neapstiprina pierādījumi no avotiem, kas nav saistīti ar šo režīmu.

Visbeidzot, attiecībā uz Padomes vērtējumu par politisko situāciju Venecuēlā Vispārējā tiesa norāda, ka prasītājas šajā ziņā sniegtie pierādījumi faktiski līdzinās vajadzības veikt attiecīgos ierobežojošos pasākumus apstrīdēšanai. Taču Vispārējai tiesai ar savu vērtējumu par šo jautājumu nav jāaizstāj Padomes, kurai saskaņā ar LES 29. pantu ir plaša politiska rakstura novērtējuma brīvība, paustais vērtējums par Savienības nostājas noteikšanu jautājumā, kas attiecas uz KĀDP.

Visbeidzot treškārt, attiecībā uz pamatu par prettiesisku pretpasākumu veikšanu un starptautisko tiesību pārkāpumu Vispārējā tiesa vispirms atgādina Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautisko tiesību komisijas pieņemtā pantu projekta par valstu atbildību par starptautiski prettiesisku rīcību ⁴⁷² 49. panta par pretpasākumu priekšmetu un robežām formulējumu. Šajā ziņā tā uzsver, ka apstrīdētā regula tika pieņemta, lai reaģētu uz to, ka Venecuēlā pastāvīgi pasliktinās situācija, un lai novērstu jaunas vardarbības un cilvēktiesību pārkāpumu risku šajā valstī. Vispārējā tiesa turklāt konstatē, ka apstrīdētās regulas 2., 3., 6. un 7. pantā paredzēto ierobežojošo pasākumu mērķis nebija reaģēt uz starptautiski nelikumīgām darbībām, kurās vainojama Venecuēla, īslaicīgi neizpildot Savienības starptautiskās saistības. Vispārējā tiesa no tā secina, ka tie nav pretpasākumi *CDI* pantu projekta 49. panta izpratnē un tādēļ noraida Venecuēlas apgalvojumus par apgalvotajiem neiejaukšanās Venecuēlas iekšējās lietās principa pārkāpumiem, ko veikusi Padome.

Tāpat Vispārējā tiesa noraida argumentu par attiecīgo ierobežojošo pasākumu veikšanu bez Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes iepriekšējas atļaujas. Tā atgādina, ka Līgumi piešķir Padomei kompetenci pieņemt tiesību aktus, kuros ir ietverti autonomi ierobežojoši pasākumi ⁴⁷³, kas nav saistīti ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes konkrēti ieteiktajiem pasākumiem. Tā norāda, ka Venecuēla šajā ziņā nav pierādījusi, ka pastāvētu "vispārīga prakse, kas ir atzīta par tiesībām" saskaņā ar Starptautiskās Tiesas statūtu 38. panta 1. punkta b) apakšpunktu un kas liktu saņemt Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes iepriekšēju atļauju pirms Padome nosaka ierobežojošos pasākumus.

Turklāt, runājot par iespējamu samērīguma principa pārkāpumu, Vispārējā tiesa konstatē, ka pastāv saprātīga saikne starp attiecīgajiem ierobežojošiem pasākumiem un izvirzīto mērķi novērst jaunas vardarbības, pārmērīga spēka pielietošanas un cilvēktiesību pārkāpumu risku. Tā uzskata, ka, ņemot vērā apstrīdētās regulas 2., 3., 6. un 7. pantā paredzēto pasākumu ierobežojošo raksturu un šajā regulā paredzētās atkāpes, minētie pasākumi nav nedz acīmredzami nepiemēroti, nedz pārsniedz to, kas vajadzīgs izvirzītā mērķa sasniegšanai, un tāpēc samērīguma princips nav pārkāpts.

Tāpēc Vispārējā tiesa noraida Venecuēlas argumentus par starptautisko paražu tiesību pārkāpumu saistībā ar apgalvoto prettiesisku pretpasākumu veikšanu.

Visbeidzot, attiecībā uz Venecuēlas argumentu, ka Padomes veiktie pasākumi nozīmējot, ka Savienība īsteno ekstrateritoriālu jurisdikciju, kas esot pretrunā starptautiskajām tiesībām, Vispārējā tiesa vēlreiz

⁴⁷² Projekts, ko 2001. gadā pieņēma Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautisko tiesību komisija (turpmāk tekstā – "*CDI* pantu projekts"). 49. pantā ir noteikts šādi: "1. Cietusī valsts par starptautiski nelikumīgām darbībām var veikt pretpasākumus pret atbildīgo valsti tikai, lai liktu šai valstij izpildīt saistības, kas tai ir saskaņā ar otro daļu. 2. Pretpasākumi attiecas tikai uz tās valsts starptautisko saistību pagaidu neizpildi, kas veic pasākumus pret atbildīgo valsti. 3. Pretpasākumi jāveic cik vien iespējams tādā veidā, kas ļauj atsākt attiecīgo saistību izpildi."

⁴⁷³ LES 29. pants un LESD 215. pants.

atgādina Padomei ar Līgumiem⁴⁷⁴ piešķirto kompetenci ierobežojošu pasākumu veikšanas jomā, kuros tostarp paredzēts "daļēji vai pilnīgi pārtraukt vai mazināt ekonomikas un finanšu sakarus ar vienu vai vairākām trešām valstīm". Tā uzsver, ka attiecīgie ierobežojošie pasākumi ir vērsti pret personām un situācijām, kuras ietilpst dalībvalstu *ratione loci* vai *ratione personae* jurisdikcijā. Padomes tiesības veikt ierobežojošus pasākumus iekļaujas Savienības autonomos pasākumos, kas noteikti KĀDP jomā saskaņā ar Savienības mērķiem un vērtībām⁴⁷⁵, proti, it īpaši mērķi visā pasaulē veicināt demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesību un pamatbrīvību universālo un nedalāmo raksturu, un tās ir kopīgas "juridiskās intereses" aizsargāt attiecīgās tiesības atbilstoši Starptautiskās Tiesas⁴⁷⁶ judikatūrai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Vispārējā tiesa prasību noraida.

2. Ukraina

2023. gada 15. novembra spriedums OT/Padome (T-193/22, [EU:T:2023:716](#))

Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojoši pasākumi attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība – Līdzekļu iesaldēšana – To personu, vienību un struktūru saraksts, kurām piemērojama līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšana – Prasītāja vārda iekļaušana un saglabāšana sarakstos – Jēdziens "ietekmīgs uzņēmējs" – Lēmuma 2014/145/KĀDP 2. panta 1. punkta g) apakšpunkts – Iebilde par prettiesiskumu – Pienākums norādīt pamatojumu – Kļūda vērtējumā – Tiesības tikt uzklautam – Tiesības uz īpašumu – Darījumdarbības brīvība – Samērīgums – Pilnvaru nepareiza izmantošana

Pēc militārās agresijas pret Ukrainu, kuru Krievijas Federācija (turpmāk tekstā – "Krievija") īstenoja 2022. gada 24. februārī, Eiropas Savienības Padome 2022. gada 15. martā pieņēma Lēmumu (KĀDP) 2022/429⁴⁷⁷ un Regulu 2022/427⁴⁷⁸, ar ko prasītāja vārds tika pievienots Padomes kopš 2014. gada⁴⁷⁹ pieņemtajiem personu, vienību un struktūru sarakstiem, pamatojoties uz to, ka viņš ir atbalstījis darbības, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība.

⁴⁷⁴ LES 29. pants un LESD 215. pants.

⁴⁷⁵ LES 3. panta 5. punkts un 21. pants.

⁴⁷⁶ Starptautiskās Tiesas 1970. gada 5. februāra spriedums lietā *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited* (Beļģija pret Spāniju) (*CJ Recueil* 1970, 3. lpp., 33. un 34. punkts), 2012. gada 20. jūlija spriedums lietā Jautājumi par pienākumu veikt kriminālvajāšanu vai izdošanu (Beļģija pret Senegālu) (*CJ Recueil* 2012, 422. lpp., 68.–70. punkts).

⁴⁷⁷ Padomes Lēmums (KĀDP) 2022/429 (2022. gada 15. marts), ar kuru groza Lēmumu 2014/145/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 871, 44. lpp.).

⁴⁷⁸ Padomes Īstenošanas regula (ES) 2022/427 (2022. gada 15. marts), ar kuru īsteno Regulu (ES) Nr. 269/2014 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 871, 1. lpp.).

⁴⁷⁹ Padomes Lēmums 2014/145/KĀDP (2014. gada 17. marts) par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 78, 16. lpp.).

Padome atbilstoši Lēmuma 2014/145 2. panta 1. punkta d) un g) apakšpunktam iesaldēja prasītāja, kurš ir krievu tautības uzņēmējs, līdzekļus un bankas aktīvus ar pamatojumu, ka, būdams liels akcionārs nozīmīgā Krievijas konglomerātā, kas ir viens no lielākajiem Krievijas nodokļu maksātājiem, viņš tiek uzskatīts par vienu no ietekmīgākajām personām Krievijā, kas uztur saikni ar Krievijas prezidentu, kurš esot atalgojis minēto konglomerātu par tā lojalitāti Krievijas iestādēm. Šo pasākumu spēkā esamība attiecībā uz prasītāju tika pagarināta ar 2022. gada 14. septembra Lēmumu (KĀDP) 2022/1530⁴⁸⁰ un Regulu 2022/1529⁴⁸¹, norādot tādu pašu pamatojumu.

Prasītājs cēla Eiropas Savienības Vispārējā tiesā prasību atcelt Padomes tiesību aktus.

Vispārējā tiesa, kas ir pilnībā noraidījusi prasītāja atcelšanas prasību, citstarp, izvērtējot iebildi par prettiesiskumu, ir lēmusi par to kritēriju tiesiskumu, kurus Padome ir noteikusi iekļaušanai sarakstā un kuri tostarp ir balstīti uz prasītāja sniegto materiālo un finansiālo atbalstu Krievijas valdībai un priekšrocībām, ko viņš apmaiņā pret to ir saņēmis, kā arī uz viņa kā ietekmīga uzņēmēja, kurš darbojas ekonomikas nozarēs, kas nodrošina svarīgu ienākumu avotu Krievijas valdībai, statusu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Par prasītāja izvirzīto iebildi par prettiesiskumu attiecībā uz Regulas 2022/330⁴⁸² 1. panta d) un g) punktu (turpmāk tekstā – “d) kritērijs” un “g) kritērijs”), kas prasītāja ieskatā tostarp pārkāpj tiesiskās drošības principu un kuros esot izmantoti minēto pasākumu mērķiem nepiemēroti kritēriji, Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka no d) kritērija formulējuma nepārprotami izriet, ka šis kritērijs mērķtiecīgi un selektīvi ir attiecināms uz personām, kuras, lai arī tām pašām par sevi nav nekādas saiknes ar Ukrainas destabilizāciju, sniedz materiālu vai finansiālu atbalstu Krievijas lēmumpieņēmējiem, kas ir par to atbildīgi, vai kuras saņem priekšrocības no tiem. Turklāt šis kritērijs neprasa, lai attiecīgās personas vai vienības personiski gūtu labumu no Krimas aneksijas vai Ukrainas destabilizācijas.

Attiecībā uz g) kritēriju Vispārējā tiesa konstatē, ka tā formulējums pietiekami skaidri un precīzi ir attiecināms uz ietekmīgiem uzņēmējiem, kuri darbojas nozarēs, kas nodrošina svarīgu ienākumu avotu Krievijas valdībai. No tā izriet, ka attiecīgās personas var uzskatīt par ietekmīgām tās nozīmes dēļ, kas šīm personām ir nozarē, kurā tās darbojas, un šīs nozares nozīmības Krievijas ekonomikā dēļ. Turklāt pastāv loģiska saikne starp mērķtiecīgu vēršanos pret šīm personām un attiecīgo ierobežojošo pasākumu mērķi, kas ir palielināt spiedienu uz Krieviju, kā arī likt Krievijai vēl dārgāk maksāt par

⁴⁸⁰ Padomes Lēmums (KĀDP) 2022/1530 (2022. gada 14. septembris), ar kuru groza Lēmumu 2014/145/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 239, 149.–296. lpp.).

⁴⁸¹ Padomes Īstenošanas Regula (ES) 2022/1529 (2022. gada 14. septembris), ar kuru īsteno Regulu (ES) Nr. 269/2014 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 239, 1. lpp.).

⁴⁸² Padomes Regula (ES) 2022/330 (2022. gada 25. februāris), ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 269/2014 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 51, 1. lpp.). Saskaņā ar tās 1. pantu:

“[...] 1. Šīs regulas I pielikumā iekļauj: [...]”

d) fiziskās vai juridiskās personas, vienības vai struktūras, kuras materiāli vai finansiāli atbalsta par Krimas aneksiju vai Ukrainas destabilizāciju atbildīgos Krievijas lēmumpieņēmējus vai gūst labumu no tiem;

[...]

g) ietekmīgi uzņēmēji vai juridiskās personas, vienības vai struktūras, kuras darbojas ekonomikas nozarēs, kas nodrošina svarīgu ienākumu avotu Krievijas Federācijas valdībai, kura ir atbildīga par Krimas aneksiju un Ukrainas destabilizāciju, un ar tām saistītās fiziskās vai juridiskās personas, vienības vai struktūras.”

darbībām, ko tā īsteno, lai grautu Ukrainas teritoriālo integritāti, suverenitāti un neatkarību. Vispārējā tiesa arī uzsver, ka minētie kritēriji, kā tie ir interpretēti, ņemot vērā likumdošanas un vēsturisko kontekstu, kādā tie pieņemti, nešķiet acīmredzami nepiemēroti, ņemot vērā ierobežojošo pasākumu mērķi un miera uzturēšanas fundamentālo nozīmi. Tādēļ tā noraida iebildumu par tiesiskās drošības principa pārkāpumu un iebildumu, ar kuru apstrīdēta minēto kritēriju nepieciešamība un piemērotība, un tādējādi – arī minēto iebildi par prettiesiskumu.

Turpinājumā, runājot par prasītāja norādīto acīmredzamo kļūdu vērtējumā, kas attiecas, pirmām kārtām, uz g) kritērija pamatojumam iesniegto pierādījumu pierādījuma vērtības apgalvoto neesamību, Vispārējā tiesa atgādina, ka Savienības tiesas darbību reglamentē pierādījumu brīvas novērtēšanas princips. Šie pierādījumi ir jāvērtē atbilstoši to ticamībai, pārbaudot informācijas patiesumu, ņemot vērā tostarp dokumenta izcelsmi, tā izstrādes apstākļus un tā adresātu, un noskaidrojot, vai, ņemot vērā tā saturu, tas šķiet saprātīgs un uzticams. Tā kā Savienības iestādēm nav pilnvaru veikt izmeklēšanu trešās valstīs, to vērtējums tāpat var būt pamatots ar publiski pieejamiem informācijas avotiem. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka konflikta situācija, kurā iesaistīta Krievija un Ukraina, var īpaši apgrūtināt pieeju noteiktas informācijas primārajam avotam, kā arī liecību iegūšanu no personām, kuras piekrīt, ka viņas tiek identificētas, un atgādina, ka no tā izrietošās izmeklēšanas grūtības var kavēt konkrētu pierādījumu un objektīvas informācijas iegūšanu. Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa šajā lietā secina, ka Padomes iesniegtajos pierādījumu materiālos iekļauto dokumentu pierādījuma vērtību nevar noliegt.

Otrām kārtām, attiecībā uz izvirzītā prasības pamata otro daļu Vispārējā tiesa precizē, pirmkārt, ka jāuzskata, ka šis pamats attiecas uz kļūdu faktu vērtējumā saistībā ar g) kritēriju, un nevis “acīmredzamu” kļūdu faktu vērtējumā, jo Savienības tiesām principā ir jānodrošina pilnīga visu Savienības tiesību aktu tiesiskuma pārbaude. Tā norāda, otrkārt, ka pārbaudei tiesā⁴⁸³ ir jābūt efektīvai, un tā tostarp ir balstīta uz pamatojuma izklāstā norādīto faktu, kas ir attiecīgā lēmuma pamatā, pārbaudi. Turklāt pret attiecīgo personu vērsto apsvērumu pamatotības vērtējums ir jāveic, pārbaudot pierādījumus un informāciju kontekstā, kurā tie iekļaujas. Padome tādējādi ir izpildījusi pierādīšanas pienākumu, ja tā Savienības tiesā ir sniegusi pietiekami konkrētu, precīzu un saskaņotu norāžu kopumu, kas ļauj konstatēt, ka pastāv pietiekama saikne starp attiecīgo personu un apkaroto režīmu vai situāciju.

Attiecībā uz, pirmām kārtām, prasītāja sākotnējo iekļaušanu sarakstos, pamatojoties uz g) kritēriju, Vispārējā tiesa atzīmē, ka šajā kritērijā jēdziens “ietekmīgi uzņēmēji” ir izmantots saistībā ar “darbo[šanos] ekonomikas nozarēs, kas nodrošina svarīgu ienākumu avotu [Krievijas] valdībai”, neparedzot citus nosacījumus par tiešu vai netiešu saikni ar minēto valdību. Šajā ziņā pastāv loģiska saikne starp mērķtiecīgu vēšanos pret šo personu kategoriju un aplūkoto ierobežojošo pasākumu mērķi, kas ir palielināt spiedienu uz Krieviju, kā arī likt Krievijai vēl dārgāk maksāt par darbībām, ko tā vērš pret Ukrainu. Vispārējā tiesa uzsver, ka pretēja interpretācija būtu pretrunā gan g) kritērija formulējumam, gan sasniedzamajam mērķim. Ņemot vērā attiecīgo formulējumu, konkrētās personas būtībā ir uzskatāmas par ietekmīgām tās nozīmes dēļ, kas šīm personām ir nozarē, kurā tās darbojas, un šīs nozares nozīmības Krievijas ekonomikā dēļ. Saistībā ar aplūkoto ierobežojošo pasākumu mērķi Vispārējā tiesa atgādina, ka to mērķis ir nevis sodīt atsevišķas personas vai vienības, ņemot vērā to saikni ar situāciju Ukrainā vai saikni ar Krievijas valdību, bet gan noteikt ekonomiskas sankcijas Krievijai, lai palielinātu spiedienu uz to un liktu Krievijai vēl dārgāk maksāt par darbībām, ko tā vērš pret Ukrainu. Vispārējā tiesa secina, ka g) kritērijs nenozīmē, ka Padomei ir jāpierāda, ka pastāv cieša saikne vai savstarpējas atkarības attiecības ar Krievijas valdību, un šis kritērijs nav arī atkarīgs no

⁴⁸³ Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants.

lēmumu turpināt konfliktu Ukrainā attiecināmības uz prasītāju vai no tiešas vai netiešas saiknes ar šīs valsts destabilizāciju attiecināmības uz prasītāju.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa konstatē, ka Padome nav pieļāvusi kļūdu vērtējumā, uzskatot prasītāju par ietekmīgu uzņēmēju un tostarp kvalificējot viņu par "vienu no *Alfa Group* konglomerāta lielākajiem akcionāriem", lai arī viņš esot atsavinājis viņam šajā sabiedrībā piederošās kapitāldaļas. Proti, ņemot vērā g) kritēriju, jēdziens "ietekmīgs uzņēmējs" ir saistīts ar faktiskiem apstākļiem, kas ietver gan pagātni, gan ilgumu, un tādēļ prasītāja iekļaušanas pamatojumā var būt atsauce uz faktisku situāciju, kas pastāvēja pirms sākotnējo aktu pieņemšanas un kas esot mainījusies, taču tas vienlaikus obligāti nenozīmē, ka ierobežojošie pasākumi, kas attiecībā uz viņu noteikti ar šo pamatojumu, ir zaudējuši aktualitāti.

Par, otrām kārtām, prasītāja vārda atstāšanu sarakstos uz tā paša kritērija pamata – Vispārējā tiesa precizē, ka Padomei, periodiski pārskatot ierobežojošos pasākumus, ir jāveic aktualizēts situācijas vērtējums un saistībā ar attiecīgajām personām jāsagatavo iepriekš noteikto pasākumu iedarbības balance, ņemot vērā to mērķi. Lai pamatotu atstāšanu sarakstos, Padome var balstīties uz tiem pašiem pierādījumiem, kuri pamatoja sākotnējo iekļaušanu sarakstos, ja vien iekļaušanas iemesli nav mainījušies un konteksts nav mainījies tādējādi, ka šie pierādījumi ir novecojuši. Šajā lietā Vispārējā tiesa atzīmē, ka apgalvotā prasītājam *ABH Holdings* piederošo kapitāldaļu atsavināšana nav tikusi pierādīta ar pietiekami pārliecinošiem pierādījumiem. Līdz ar to Padome varēja pamatoti uzskatīt, ka prasītāja individuālā situācija nebija faktiski mainījusies kopš viņa sākotnējās iekļaušanas strīdīgajos sarakstos. Tādēļ Padome nav pieļāvusi kļūdu vērtējumā, saglabājot spēkā attiecīgos ierobežojošos pasākumus.

Visbeidzot, attiecībā uz prasītāja apgalvoto samērīguma principa, tiesību uz īpašumu, uzņēmējdarbības brīvības un tiesību nodarboties ar profesiju pārkāpumu Vispārējā tiesa konstatē, ka prasītājam šajā ziņā radītās neērtības nav nesamērīgas, ņemot vērā apstrīdēto aktu mērķa nozīmīgumu.

Līdz ar to Vispārējā tiesa noraida prasību pilnībā.

VI. Lauksaimniecība un zivsaimniecība

2023. gada 8. marta spriedums Bulgārija/Komisija (T-235/21, [EU:T:2023:105](#))

ELGF un ELFLA – No finansējuma izslēgti izdevumi – Bulgārijas izdevumi – Veicināšanas pasākumi – OLAF izmeklēšanas ziņojums – Atbilstīguma noskaidrošana – Pienākums norādīt pamatojumu

2017. gadā Eiropas Komisija sāka atbilstīguma noskaidrošanas procedūru attiecībā uz konkrētiem Bulgārijas Republikas izdevumiem, kurus tā attiecināja uz Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu (ELGF) un Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA). Šai dalībvalstij nosūtītajā paziņojumā par konstatējumiem bija norādīts, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1306/2013 ⁴⁸⁴ 52. pantu un ņemot vērā informāciju, kas izriet no Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (OLAF) izmeklēšanas, Komisija ir izvērtējusi iespēju daļu šo izdevumu izslēgt no Savienības finansējuma.

Pirmā divpusējā sanāksme starp Komisiju un Bulgārijas iestādēm notika 2017. gada jūlijā. Pēc tam Komisija Bulgārijas Republikai nosūtīja OLAF pirmo galīgo ziņojumu un vēlāk, 2018. gada maijā, uzaicināja to uz otro divpusējo sanākumu. Uzaicinājumā bija atsauce uz Regulas Nr. 1306/2013 54. pantu ⁴⁸⁵ un bija ieteikts atgūt maksājumus, kuri, kā uzskatīts minētajā ziņojumā, ir veikti nelikumīgi. Apsvērumos par uzaicinājumu Bulgārijas Republika skaidri informēja Komisiju, ka tā tuvākajā laikā neplāno veikt atgūšanu, jo par to uzsāktajā pirmstiesas kriminālprocesā lēmums vēl nebija pieņemts. 2018. gada septembrī Komisija nosūtīja OLAF otro galīgo ziņojumu par pārkāpumiem saistībā ar aplūkotajiem izdevumiem.

2020. gada augustā galīgajā atzinumā Komisija norādīja, ka tā uztur savu uzskatu, saskaņā ar kuru Bulgārijas Republikai tiek piemērota finanšu korekcija, pamatojoties uz Regulas Nr. 1306/2013 54. panta 5. punkta a) un c) apakšpunktu, jo maksājumu aģentūra, nepieprasīdama no saņēmējiem atgūt strīdīgos izdevumus šajās tiesību normās paredzētajos termiņos, ir rīkojusies nolaidīgi.

2021. gada februārī Komisija ar Īstenošanas lēmumu (ES) 2021/261 ⁴⁸⁶ (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) no Eiropas Savienības finansējuma izslēdza summu 7 656 848,97 EUR.

Bulgārijas Republika lūdza atcelt šo lēmumu Vispārējā tiesā. Tās izvirzītie pamati tostarp attiecas uz tās procesuālo tiesību neievērošanu, nepamatoto maksājumu atgūšanai paredzētā termiņa sākumpunkta kļūdainu noteikšanu, kā arī kļūdu vērtējumā par maksājumu aģentūras rūpības pienākumu attiecībā uz šo atgūšanu.

Vispārējā tiesa prasību noraida un šajā ziņā lemj par vēl nebijušu Regulas Nr. 1306/2013 52. panta un 54. panta 5. punkta a) un c) apakšpunkta interpretācijas jautājumu.

⁴⁸⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1306/2013 (2013. gada 17. decembris) par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību un Padomes Regulu (EEK) Nr. 352/78, (EK) Nr. 165/94, (EK) Nr. 2799/98, (EK) Nr. 814/2000, (EK) Nr. 1290/2005 un (EK) Nr. 485/2008 atcelšanu (OV 2013, L 347, 549. lpp.). Regulas 52. pantā paredzēta procedūra korekciju piemērošanai grāmatojumu noskaidrošanā, ja dalībvalstu vadības un kontroles sistēmās ir trūkumi.

⁴⁸⁵ Šī tiesību norma attiecas uz nepamatotu maksājumu atgūšanas procedūru.

⁴⁸⁶ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2021/261 (2021. gada 17. februāris), ar ko no Eiropas Savienības finansējuma izslēdz konkrētus dalībvalstu izdevumus, kurus tās attiecinājušas uz Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu (ELGF) un uz Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) (OV 2021, L 59, 10. lpp.).

Vispārējās tiesas vērtējums

Vispirms Vispārējā tiesa noraida Bulgārijas Republikas izvirzīto pamatu, saskaņā ar kuru grāmatojumu noskaidrošanas procedūras laikā tā neesot saņēmusi Regulas Nr. 1306/2013 52. pantā un Regulas Nr. 908/2014⁴⁸⁷ 34. pantā paredzētās procesuālās garantijas.

Protams, finanšu korekcijas motīvi, kas izklāstīti apstrīdētajā lēmumā, tikai daļēji atbilst motīviem, kurus Komisija izklāstījusi paziņojumā par konstatējumiem, lai pamatotu grāmatojumu noskaidrošanas procedūras sākšanu. Tomēr, ņemot vērā uzaicinājuma uz otro divpusējo sanāksmi saturu, it īpaši norādi uz pārkāpumiem, kas var pamatot finanšu korekciju, un paredzamajiem korektīvajiem pasākumiem, piemēram, izdevumu atgūšanu, šo uzaicinājumu var uzskatīt par tādu, ar kuru būtībā ir pielāgots paziņojums par konstatējumiem.

Tātad Bulgārijas Republika nevar apgalvot – tai nebūtu sniegta iespēja saprast, ka tai, iespējams, tiks piemērota finanšu korekcija, ja tā nesāks strīdīgo izdevumu atgūšanas procedūru atbilstoši Regulas Nr. 1306/2013 54. pantam. Turklāt visi jautājumi par šīs tiesību normas piemērošanu tika apspriesti pēc grāmatojumu noskaidrošanas procedūras.

Turpinājumā Vispārējā tiesa noraida Bulgārijas Republikas izvirzīto argumentu, ka tikai apstrīdētā lēmuma, nevis OLAF galīgo ziņojumu paziņošana esot “kontroles ziņojuma vai līdzīga dokumenta” saņemšanas brīdis un tāpēc tas esot 18 mēnešu termiņa sākums attiecīgo maksājumu atgūšanai⁴⁸⁸.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka tad, ja likumdevējs būtu vēlējies noteikt šī termiņa sākumu Regulas Nr. 1306/2013 52. pantā paredzētās grāmatojumu noskaidrošanas procedūras formālas pabeigšanas brīdī, tas būtu skaidri atsaucies uz tādiem īstenošanas aktiem kā apstrīdētais lēmums. Turklāt tas nebūtu norādījis uz kontroles ziņojumu vai līdzīgu dokumentu, jo šo divu jēdzienu izmantošana liek saprast, ka runa var būt par dažāda rakstura dokumentiem, lai gan noskaidrošanas procedūru var izbeigt tikai ar lēmumiem.

Turklāt pārbaudes ziņojuma vai līdzīga dokumenta mērķis ir norādīt uz pārkāpuma esamību, nevis noteikt no Savienības finansējuma izslēdzamo izdevumu summu. Tātad pretēji Bulgārijas Republikas uzskatam tas, ka OLAF galīgie ziņojumi neļāva galīgi noteikt no Savienības finansējuma izslēdzamo izdevumu summu un nevarēja automātiski izraisīt administratīvas procedūras vai tiesvedības sākšanu valsts līmenī, neietekmē to kvalificēšanu par kontroles ziņojumiem vai līdzīgiem dokumentiem.

Visbeidzot Vispārējā tiesa noraida pamatu, saskaņā ar kuru Komisija esot pieļāvusi kļūdu vērtējumā, uzskatīdama, ka Bulgārijas Republikas maksājumu aģentūra nav rīkojusies ar prasīto rūpību un ir rīkojusies nolaidīgi, nepieprasot no saņēmējiem atgūt strīdīgos izdevumus Regulas Nr. 1306/2013 54. pantā paredzētajos termiņos.

Saskaņā ar judikatūru, pirmkārt, dalībvalstīm ir jāizvēlas piemēroti līdzekļi, lai nodrošinātu pārbaudžu efektivitāti un ātri atgūtu nepamatoti samaksāto atbalstu. Tomēr kriminālprocesa sākšana noteikti

⁴⁸⁷ Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 908/2014 (2014. gada 6. augusts), ar ko paredz noteikumus par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 piemēro attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām struktūrām, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, noteikumiem par pārbaudēm, nodrošinājumu un pārredzamību (OV 2014, L 255, 59. lpp.). Regulas 34. pantā ir precizēti dažādie atbilstīguma noskaidrošanas procedūras posmi.

⁴⁸⁸ Atbilstoši Regulas Nr. 1306/2013 54. panta 1. punktam “dalībvalstis pieprasa atbalsta saņēmējiem veikt pārkāpuma vai nolaidības rezultātā nepamatoti saņemto maksājumu atmaksu 18 mēnešu laikā pēc tam, kad maksājumu aģentūra vai par atgūšanu atbildīgā struktūra ir apstiprinājusi un – attiecīgā gadījumā – saņēmusi kontroles ziņojumu vai līdzīgu dokumentu, kurā norādīts, ka ir noticis pārkāpums”.

nenozīmē, ka kompetentās iestādes turklāt var atturēties no jebkādiem pasākumiem, kuru mērķis ir ja ne atgūšana, tad vismaz tāda prasījuma nodrošinājums, kas izriet no nepamatota maksājuma. Otrkārt, maksājumu aģentūras uzsākto administratīvo vai tiesas procesu ilgums nevar attaisnot pienākuma ievērot pienācīgu rūpību neizpildi, kas liek dalībvalstīm veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu Savienības finanšu interešu efektīvu aizsardzību un lai atgūtu nepamatoti izmaksātās summas.

Tomēr apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā Bulgārijas Republika nebija sākusi nekādu civilprocesu vai administratīvu procesu, lai atgūtu strīdīgos izdevumus. Tādējādi vienīgais uzsāktais process bija krimināltiesisks un tas bija pirmstiesas izmeklēšanas stadijā. Tās beigu termiņš netika norādīts.

Turklāt to maksājumu aģentūras rīkojumu mērķis, attiecībā uz kuriem Bulgārijas Republika apgalvo, ka tās pašas valsts tiesas tos esot atcēlušas, bija nevis atgūt strīdīgās summas, bet apturēt strīdīgos izdevumus programmās, kas saistītas ar OLAF galīgajos ziņojumos minēto krāpšanu. Tātad Bulgārijas Republika to, kāpēc nav atgūšanas pasākumu, nevar pamatot ar apgalvojumu, ka maksājumu aģentūras veiktie pasākumi varētu tikt atcelti un tādējādi izrādīties neefektīvi un dārgi. Turklāt nekas neļauj apgalvot, ka tad, ja tiktu veikti pasākumi strīdīgo izdevumu atgūšanai, par visiem tiem valsts tiesās būtu celtas prasības atcelt tiesību aktu vai šīs tiesas tos būtu varējušas atcelt.

Šādā kontekstā Vispārējā tiesa uzsver, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1306/2013 54. panta 2. punkta otro daļu, ja Bulgārijas Republika būtu veikusi administratīvus pasākumus attiecīgo summu atgūšanai un ja vienlaikus Bulgārijas valsts tiesas būtu secinājušas, ka pārkāpuma nav, tā savu finansiālo slogu šajā ziņā attiecīgajam fondam būtu varējusi deklarēt kā izdevumus.

2023. gada 12. jūlija spriedums *Cunsorziu di i Salamaghji Corsi – Consortium des Charcutiers Corses u.c./Komisija* (T-34/22, [EU:T:2023:386](#))

Aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde – Aizsargāts cilmes vietas nosaukums – Pieteikumi aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm “Jambon sec de l’Île de Beauté”, “Lonzo de l’Île de Beauté” un “Coppa de l’Île de Beauté” – Agrāki aizsargāti cilmes vietas nosaukumi “Jambon sec de Corse – Prisuttu”, “Lonzo de Corse – Lonzu” un “Coppa de Corse – Coppa di Corsica” – Nosaukumu atbilstība – Asociāciju izraisīšana – Regulas (ES) Nr. 1151/2012 7. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 13. panta 1. punkta b) apakšpunkts – Reģistrācijas pieteikumu pārbaudes, ko veic Komisija, apjoms – Regulas Nr. 1151/2012 50. panta 1. punkts un 52. panta 1. punkts – Kļūda vērtējumā

Nosaukumi “Jambon sec de Corse”/“Jambon sec de Corse – Prisuttu”, “Lonzo de Corse”/“Lonzo de Corse – Lonzu” un “Coppa de Corse”/“Coppa de Corse – Coppa di Corsica” 2014. gadā tika reģistrēti kā aizsargāti cilmes vietas nosaukumi (ACVN) ⁴⁸⁹.

2015. gadā *Cunsorziu di i Salamaghji Corsi – Consortium des Charcutiers Corses* (turpmāk tekstā – “konsorcijs”) atbilstoši Regulai Nr. 1151/2012 ⁴⁹⁰ Francijas valsts iestādēm lūdza reģistrēt nosaukumus

⁴⁸⁹ Attiecīgi ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 581/2014 (2014. gada 28. maijs) par nosaukuma ierakstīšanu Aizsargāto cilmes vietas nosaukumu un aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā (*Jambon sec de Corse/Jambon sec de Corse – Prisuttu* (ACVN) (OV 2014, L 160, 23. lpp.), Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 580/2014 (2014. gada 28. maijs) par nosaukuma ierakstīšanu Aizsargāto cilmes vietas nosaukumu un aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā (*Lonzo de Corse/Lonzo de Corse – Lonzu* (ACVN)) (OV 2014, L 160, 21. lpp.) un Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 582/2014 (2014. gada 28. maijs) par nosaukuma ierakstīšanu Aizsargāto cilmes vietas nosaukumu un aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā (*Coppa de Corse/Coppa de Corse – Coppa di Corsica* (ACVN) (OV 2014, L 160, 25. lpp.).

“Jambon sec de l’Île de Beauté”, “Lonzo de l’Île de Beauté” un “Coppa de l’Île de Beauté” kā aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (AĢIN).

2018. gadā šīs iestādes pieņēma rīkojumus, ar kuriem tika apstiprinātas attiecīgās specififikācijas, lai tās nosūtītu Eiropas Komisijai apstiprināšanai.

Arodbiedrība, kas ir AĢIN “Jambon sec de Corse – Prisuttu”, “Lonzo de Corse – Lonzu” un “Coppa de Corse – Coppa di Corsica” specififikāciju turētāja, *Conseil d’État* (Valsts padome, Francija) lūdza atcelt šos rīkojumus. Tā norādīja, ka vārds “Île de Beauté” atdarina vārdu “Corse” vai norāda uz to un tādējādi to var sajaukt ar nosaukumiem, kas jau ir reģistrēti kā ACVN. *Conseil d’État* (Valsts padome) noraidīja šo lūgumu, pamatojoties it īpaši uz to, ka dažādu terminu izmantošana un atšķirības starp aizsardzību, ko sniedz ACVN, no vienas puses, un AĢIN, no otras puses, var novērst sajaukšanas risku.

Ar Īstenošanas lēmumu 2021/1879⁴⁹¹ Komisija tomēr atteica nosaukumu “Jambon sec de l’Île de Beauté”, “Lonzo de l’Île de Beauté” un “Coppa de l’Île de Beauté” reģistrāciju kā AĢIN. Turklāt tā uzskatīja – esot vispārzināms, ka nosaukums “Île de Beauté” ir plaši lietota parafrāze, kas Francijas patērētāja acīs nepārprotami apzīmē Korsiku. Tādējādi piedāvātie nosaukumi pārkāpjot ar ACVN piešķirto aizsardzību, uz kuru attiecas Regulas Nr. 1151/2012 13. panta 1. punkta b) apakšpunkts⁴⁹². Šī iemesla dēļ tie neatbilstot reģistrācijas nosacījumiem, tas ir, Regulas Nr. 1151/2012 7. panta 1. punkta a) apakšpunktam⁴⁹³.

Konsorcijs un dažu tā dalībnieku celto prasību par šo lēmumu Vispārējā tiesa noraida.

Kaut arī gan Tiesai, gan Vispārējai tiesai jau ir bijusi iespēja lemt par Komisijas veiktās reģistrācijas pieteikumu pārbaudes apjomu, šī lieta liek Vispārējai tiesai pirmo reizi lemt par nosaukuma

⁴⁹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1151/2012 (2012. gada 21. novembris) par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu kvalitātes shēmām (OV 2012, L 343, 1. lpp.).

⁴⁹¹ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2021/1879 (2021. gada 26. oktobris), ar ko noraida trīs pieteikumus par nosaukuma kā ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzību saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1151/2012 52. panta 1. punktu (“Jambon sec de l’Île de Beauté” (AĢIN), “Lonzo de l’Île de Beauté” (AĢIN), “Coppa de l’Île de Beauté” (AĢIN)) (OV 2021, L 383, 1. lpp.).

⁴⁹² Regulas Nr. 1151/2012 13. panta, kas attiecas uz “aizsardzību”, 1. punkta b) apakšpunktā ir paredzēts, ka “reģistrētos nosaukumus aizsargā pret: [...] b) jebkādu neatļautu izmantošanu, atdarināšanu vai atsaukšanos uz tiem, pat ja ir norādīta produktu vai pakalpojumu patiesā izcelsme vai ja aizsargātais nosaukums ir tulkots vai ir kopā ar tādu izteicienu kā “veids”, “tips”, “metode”, “kā ražots”, “imitācija” vai līdzīgu izteicienu, tostarp, ja minētie produkti tiek izmantoti kā sastāvdaļa [...]”.

⁴⁹³ Regulas Nr. 1151/2012 7. panta “Produkta specififikācija” 1. punkta a) apakšpunktā ir noteikts: “1. Aizsargāts cilmes vietas nosaukums vai aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde atbilst specififikācijai, kurā ietilpst vismaz: a) nosaukums, kurš jāaizsargā kā cilmes vietas nosaukums vai ģeogrāfiskās izcelsmes norāde, kā to lieto tirdzniecībā vai sarunvalodā [...]”.

reģistrēšanas atbilstību, vēl jo vairāk pēc tam, kad valsts iestādes un tiesas ir uzskatījušas, ka samērā informēti, uzmanīgi un apdomīgi patērētāji, saskaroties ar lūgtajām AĢIN, to apziņā kā atsaucē attēlu tieši neiedomāsies produktus, kuriem ir jau reģistrēts ACVN. Turklāt tā ir arī pirmā reize, kad Vispārējā tiesa lemj par Komisijas iespēju atteikt nosaukuma reģistrāciju, pamatojoties uz Regulas Nr. 1151/2012 7. panta 1. punkta a) apakšpunktu kopsakarā ar 13. panta 1. punkta b) apakšpunktu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Vispārējā tiesa noraida pamatu, saskaņā ar kuru Komisija esot pārsniegusi savas pilnvaras un neesot ievērojusi *res judicata* spēku.

Runājot par Komisijas kompetenci, Vispārējā tiesa, pirmkārt, konstatē, ka Regulas Nr. 1151/2012 7. panta 1. punkta a) apakšpunkts kopsakarā ar minētās regulas 13. panta 1. punkta b) apakšpunktu varētu būt spēkā esošs atteikuma reģistrēt nosaukumu juridiskais pamats. Protams, 7. panta 1. punkta a) apakšpunkts konkrēti attiecas uz nosaukuma, par kuru ir iesniegts aizsardzības pieteikums, "produkta specifikācijām". Tomēr 13. pantā minētās asociāciju izraisīšanas jautājums ir pamatā reģistrācijas atbilstībai saskaņā ar šo tiesību normu. Proti, Komisijai atbilstīgi Regulas Nr. 1151/2012 50. panta 1. punktam, ņemot vērā tās 58. apsvērumu, pēc padziļinātas pārbaudes ir jāizvērtē, vai reģistrācijas pieteikumam pievienotajā specifikācijā ir ietverti šajā regulā prasītie elementi un vai nešķiet, ka šajos elementos ir pieļautas acīmredzamas kļūdas.

Šajās specifikācijās, kuru izstrāde ir nepieciešams reģistrācijas procedūras posms, tostarp jābūt ietvertam nosaukumam, kura aizsardzība tiek lūgta, tādā veidā, kādā to "izmanto tirdzniecībā vai sarunvalodā". No tā izriet, ka Komisijai ir jāpārbauda, vai ar šo izmantošanu netiek pārkāpta Regulas Nr. 1151/2012 13. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētā aizsardzība pret asociāciju izraisīšanu. Proti, ja tiktu atļauta AĢIN reģistrācija, lai gan šī norāde izraisa asociācijas ar jau reģistrētu ACVN, 13. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētajai aizsardzībai tiktu atņemta lietderīgā iedarbība, jo, tiklīdz šis nosaukums ir reģistrēts kā AĢIN, nosaukums, kas iepriekš reģistrēts kā ACVN, vairs nevarētu saņemt tam šajā tiesību normā paredzēto aizsardzību.

Tādējādi Komisijai nevar būt pienākuma reģistrēt nosaukumu, ja tā uzskata, ka šā nosaukuma izmantošana tirdzniecībā ir nelikumīga.

Otrkārt, Vispārējā tiesa precīzē Komisijas pārbaudes par nosaukumu atbilstību Regulā Nr. 1151/2012 paredzētajiem nosacījumiem apjomu.

Šajā ziņā pieteikumi, izmantojot piemērotus līdzekļus, Komisijai būtu rūpīgi jāpārbauda⁴⁹⁴, lai nodrošinātu, ka tajos nav acīmredzamu kļūdu un ka ir ņemti vērā Savienības tiesību akti un to ieinteresēto personu intereses, kas atrodas ārpus dalībvalsts, kurā iesniegts pieteikums.

Treškārt, Komisijai ir atšķirīga rīcības brīvība atkarībā no tā, vai runa ir par nosaukuma reģistrācijas procedūras pirmo posmu, proti, posmu, kurā tiek apkopoti reģistrācijas pieteikuma lietu, ko valsts iestādes tai eventuāli nosūtīs, veidojošie dokumenti, vai par otro šīs procedūras posmu, proti, tās pašas veikto reģistrācijas pieteikumu pārbaudi.

Kā izriet no judikatūras⁴⁹⁵, attiecībā uz pirmo no šiem diviem posmiem Komisijai ir tikai "ierobežota rīcības brīvība vai pat tās nav", bet attiecībā uz lēmumu reģistrēt nosaukumu kā ACVN vai kā AĢIN,

⁴⁹⁴ Atbilstoši Regulas Nr. 1151/2012 58. apsvērumam un 50. panta 1. punktam.

⁴⁹⁵ Spriedumi, 2020. gada 29. janvāris, **GAEC Jeanningros** (C-785/18, [EU:C:2020:46](#)), un 2018. gada 23. aprīlis, **CRM/Komisija** (T-43/15, nav publicēts, [EU:T:2018:208](#)).

ņemot vērā Regulas Nr. 1151/2012 7. panta 1. punkta a) apakšpunktā kopsakarā ar minētās regulas 13. panta 1. punkta b) apakšpunktu paredzētos atbilstības nosacījumus, Komisijai ir autonoma rīcības brīvība.

Attiecībā uz apgalvoto *res judicata* spēka pārkāpumu Vispārējā tiesa piebilst – lai apšaubītu Komisijas autonomo vērtējumu par šiem atbilstības nosacījumiem, nevar atsaukties uz valsts tiesas nolēmumu, kurš ieguvis *res judicata* spēku un ar kuru ir konstatēts, ka samērā informētiem, uzmanīgiem un apdomīgiem patērētājiem nav riska, ka tiks izraisītas asociācijas starp reģistrētajiem ACVN un pieprasītajām AĢIN.

VII. Sabiedrības veselība

2023. gada 4. oktobra spriedums *Ascenza Agro un Industrias Afrasa*/Komisija (T-77/20, [EU:T:2023:602](#))

Augu aizsardzības līdzekļi – Regula (EK) Nr. 1107/2009 – Īstenošanas regula (ES) 2020/17 – Darbīgās vielas hlorpirifosmetila apstiprinājuma neatjaunošana – Atcelšanas prasība – “Locus standi” – Pieņemamība – Pienākums pārbaudīt visas Regulā Nr. 1107/2009 paredzētās prasības un kritērijus – EFSA secinājuma trūkums – Pārskatāmības pienākums – Tiesības tikt uzklautam – Pienākums norādīt pamatojumu – Atšķirīgi risku novērtējumi, ko veic ziņotāja dalībvalsts un EFSA – Pienākums ņemt vērā visus atbilstošos lietas apstākļus – Notiekoša pētījuma starpposma ziņojums – Piesardzības princips – Pierādīšanas pienākums un priekšmets – Acīmredzama kļūda vērtējumā – Analogijas principa un pierādījumu spēkā balstītas pieejas piemērojamība – Iespēja atsaukties uz ECHA un EFSA vadlīnijām

Hlorpirifosmetils (turpmāk tekstā – “HPmetils”) ir darbīga viela, ko izmanto augu aizsardzības līdzekļos, lai apkarotu kaitīgus organismus un apstrādātu uzglabāto labību, kā arī tukšās noliktavas. HPmetils ietilpst fosfororganisko savienojumu grupā, kurai pieder arī cita darbīgā viela hlorpirifoss.

Ar Padomes Direktīvu 91/414 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū⁴⁹⁶ tika izveidots tiesiskais režīms, kas piemērojams augu aizsardzības līdzekļu laišanas tirgū atļaujām Eiropas Savienībā. HPmetils un hlorpirifoss ar Direktīvu 2005/72⁴⁹⁷ tika iekļauti minētās direktīvas I pielikumā. Komisijas veiktais HPmetila apstiprinājums pirms tā izbeigšanās 2020. gada 31. janvārī tika pagarināts trīs reizes.

Divas sabiedrības, kuras ražo HPmetilu, – *Ascenza Agro, SA*⁴⁹⁸ un *Dow AgroSciences Ltd* (turpmāk tekstā – “pieteikumu iesniedzējas”) – katra iesniedza pieteikumu HPmetila apstiprinājuma atjaunošanai⁴⁹⁹. Minētā atjaunojuma novērtējuma ziņojuma projektā Spānijas Karaliste kā ziņotāja dalībvalsts nebija secinājusi, ka HPmetilam būtu kaitīga ietekme uz cilvēku veselību, un tādējādi bija piedāvājusi atjaunot šīs aktīvās vielas apstiprinājumu.

Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA) pirmo ekspertu apspriedi organizēja, lai novērtētu HPmetila riskus cilvēku veselībai. Tā par šiem novērtējumiem informēja 2019. gada 31. jūlija

⁴⁹⁶ Padomes Direktīva 91/414/EEK (1991. gada 15. jūlijs) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū (OV 1991, L 230, 1. lpp.).

⁴⁹⁷ Komisijas Direktīva 2005/72/EK (2005. gada 21. oktobris), ar kuru groza Direktīvu 91/414/EEK, lai iekļautu kā aktīvās [darbīgās] vielas hlorpirifosu, hlorpirifosmetilu, mankocebu, manebu un metiramu (OV 2005, L 279, 63. lpp.). Direktīva 91/414 tika aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1107/2009 (2009. gada 21. oktobris) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414 (OV 2009, L 309, 1. lpp.), saskaņā ar kuru darbīgās vielas, kas iekļautas Direktīvas 91/414 I pielikumā, tika uzskatītas par apstiprinātām. Šobrīd šīs vielas ir uzskaitītas Komisijas Īstenošanas regulas (ES) Nr. 540/2011 (2011. gada 25. maijs), ar ko īsteno Regulu (EK) Nr. 1107/2009 attiecībā uz darbīgo vielu sarakstu (OV 2011, L 153, 1. lpp.), pielikuma A daļā.

⁴⁹⁸ Tobrīd saukta par *Saptec Agro SA*.

⁴⁹⁹ Pēc pieteikumu saņemšanas darbīgās vielas apstiprinājumu atjauno, ja secina, ka Regulas Nr. 1107/2009 4. pantā un II pielikumā noteiktie apstiprināšanas kritēriji ir ievēroti, it īpaši tie, kuri attiecas uz minēto darbīgo vielu paredzamo ietekmi uz cilvēku veselību. Darbīgo vielu [apstiprinājumu] atjaunošanas procedūras īstenošanu reglamentē Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 844/2012 (2012. gada 18. septembris), ar ko nosaka noteikumus, kas vajadzīgi darbīgo vielu apstiprinājumu atjaunošanas procedūras īstenošanai, kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū (OV 2012, L 252, 26. lpp.).

paziņojumā, kurā tā precizēja, ka ekspertu pieeja lielā mērā bija balstīta uz HPmetila un hlorpirifosa struktūras līdzībām.

Turklāt eksperti norādīja, ka par HPmetila genotoksisko potenciālu nav pieejama publiska literatūra, savukārt par hlorpirifosu, par kuru tika paustas bažas, ir pieejamas vairākas publikācijas. Tie bija vienisprātis, ka šīs neskaidrības ir jāņem vērā HPmetila risku novērtējumā un tālab nevar izslēgt, ka pastāv iespējams DNS kaitējuma risks. Tādējādi nevarēja noteikt nevienu atsauces vērtību nedz saistībā ar genotoksicitāti, nedz ontoģenētisko neirotoksicitāti, kas padarīja neiespējamu patērētājiem, uzņēmējiem, darba ņēmējiem, klātesošām personām un iedzīvotājiem radīto risku novērtējumu.

Pēc otras ekspertu apspriedes EFSA 2019. gada 8. novembrī pieņēma atjauninātu 2019. gada 31. jūlija paziņojuma versiju, kurā tā secināja, ka Regulas Nr. 1107/2009 4. pantā paredzētie kritēriji attiecībā uz cilvēku veselību HPmetila apstiprinājuma atjaunošanai nav izpildīti. Ar šo pamatojumu Komisija 2020. gada 10. janvārī pieņēma Īstenošanas regulu 2020/17 par darbīgās vielas hlorpirifosmetila apstiprinājuma neatjaunošanu saskaņā ar Regulu Nr. 1107/2009⁵⁰⁰ (turpmāk tekstā – “apstrīdētā regula”).

Komisija atteikumu atjaunot HPmetila apstiprinājumu apstrīdētajā regulā balstīja uz trīskāršu pamatojumu. Pirmkārt, uz faktu, ka “[HP]metila genotoksisko potenciālu nevar izslēgt”, otrkārt, uz faktu, ka pastāv “bažas par [tā] ontoģenētisko neirotoksicitāti”, un, treškārt, uz faktu, ka “var būt piemēroti [HPmetilu] klasificēt kā 1.B kategorijas reproduktīvajai sistēmai toksisku vielu”.

Ar savu prasību prasītājas *Ascenza Agro* un *Industrias Afrasa, SA* lūdz atcelt apstrīdēto regulu.

Vispārējā tiesa, lemdama paplašinātā sastāvā, noraida minēto prasību un šajā ziņā lemj par vairākiem neaplūkotiem jautājumiem saistībā ar Regulu Nr. 1107/2009 un Īstenošanas regulu Nr. 844/2012. Tādējādi procesuālā ziņā, pirms Komisija pieņem lēmumu par aktīvās vielas [apstiprinājuma] atjaunošanu, tā izskaidro jēdzienu “secinājums” Īstenošanas regulas Nr. 844/2012 13. panta izpratnē un precizē ietekmi uz apstrīdētās regulas tiesiskumu, kāda ir dalībvalsts balsojuma pamatojumam, kas veikts Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgās komitejas (turpmāk tekstā – “pastāvīgā komiteja”) atzinuma kontekstā. Turklāt pēc būtības Vispārējā tiesa sniedz precizējumus par pārskatāmības pienākuma un piesardzības principa piemērošanu augu aizsardzības līdzekļu jomā. Turklāt tā pauž viedokli par tādu novērtējuma metožu kā “analogijas principa” un “pierādījumu spēkā” balstītas pieejas tvērumu, piemērojot Regulu Nr. 1107/2009.

Vispārējās tiesas vērtējums

- **“Secinājuma” esamība**

Attiecībā uz prasītāju iebildumu par faktu, ka EFSA nav izdarījusi secinājumu, Vispārējā tiesa konstatē, ka nedz Īstenošanas regulā Nr. 844/2012⁵⁰¹, nedz Regulā Nr. 1107/2009⁵⁰² nav iekļauta nekāda

⁵⁰⁰ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2020/17 par darbīgās vielas [HPmetila] apstiprinājuma neatjaunošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū un ar ko groza Komisijas Īstenošanas regulas (ES) Nr. 540/2011 pielikumu (OV 2020, L 7, 11. lpp.). Turklāt 2020. gada 10. janvārī Komisija pieņēma arī Īstenošanas regulu (ES) 2020/18 par darbīgās vielas hlorpirifosa apstiprinājuma neatjaunošanu saskaņā ar Regulu Nr. 1107/2009 un ar ko groza Īstenošanas regulas Nr. 540/2011 pielikumu (OV 2020, L 7, 14. lpp.).

⁵⁰¹ Skat. Īstenošanas regulas Nr. 844/2012 13. panta 1. punkta pirmo daļu.

⁵⁰² Skat. Regulas Nr. 1107/2009 12. panta 2. punkta otro daļu.

jēdziena "secinājums" definīcija. Tomēr no šiem dokumentiem izriet, ka, no vienas puses, formāli secinājumu izdara *EFSA* un paziņo par to pieteikuma iesniedzējam, dalībvalstīm un Komisijai.

No otras puses, attiecībā uz secinājuma saturu *EFSA* it īpaši ir jāprecizē, "vai sagaidāms, ka darbīgā viela atbildīs [Regulas Nr. 1107/2009] 4. pantā noteiktajiem apstiprināšanas kritērijiem". Tādējādi izšķirošais elements, kas jāņem vērā, lai raksturotu secinājuma esamību, ir *EFSA* atzinums par darbīgās vielas spēju atbilst minētajā regulā noteiktajām prasībām un kritērijiem.

Šajā gadījumā, tā kā *EFSA* abos 2019. gada 31. jūlija un 8. novembra paziņojumos norādīja, ka HPmetils neatbilst minētajām prasībām attiecībā uz cilvēku veselību, tā patiešām ir izdarījusi secinājumu Īstenošanas regulas Nr. 844/2012 13. panta izpratnē. Šādu konstatējumu nevar apšaubīt, pamatojoties tikai uz aplūkoto dokumentu, kuri ir nosaukti par "paziņojumiem", apzīmējumu, jo secinājuma esamība vispirms ir atkarīga no šo dokumentu satura.

- **Pārskatāmības pienākums**

Vispārējā tiesa atgādina, ka skartajam lietas dalībniekam, kurš atsaucas uz pārskatāmības pienākuma pārkāpumu, lai pamatotu prasījumus atcelt vispārpiemērojamu Savienības tiesību aktu, ir pienākums atsaukties uz skaidri formulētu tiesību normu, ar kuru tam ir piešķirtas procesuālās tiesības un kas ietilpst tiesiskajā regulējumā, kas reglamentē minētā akta pieņemšanu.

Vispārējā tiesa uzskata, pirmkārt, ka apstrīdētā regula ir vispārpiemērojams akts, un fakts, ka šis akts individuāli skar *Ascenza Agro*, nevar apšaubīt šādu kvalifikāciju. Proti, ir jānošķir, no vienas puses, jautājums, vai tiesību akts ir vispārpiemērojams vai individuāls, kas ir atkarīgs no pieņemtā akta kā tāda, un, no otras puses, jautājums par parasta prasītāja individuālu skārumu, kas ir atkarīgs no tā situācijas saistībā ar šo tiesību aktu. Tādējādi, lai gan, ņemot vērā LESD 263. panta ceturtajā daļā noteiktos kritērijus, atsevišķi akti pēc savas būtības un tvēruma ir normatīvi akti, jo tie attiecas uz visiem ieinteresētajiem ekonomikas dalībniekiem, tie, nezaudējot savu regulatīvo raksturu, noteiktos apstākļos var attiekties uz atsevišķiem ekonomikas dalībniekiem, kuri, ja šie pasākumi tos arī tieši ietekmē, ir tiesīgi iesniegt to atcelšanas prasību.

Otrkārt, pārskatāmības pienākuma ievērošana augu aizsardzības līdzekļu jomā ir nodrošināta ar īpašiem noteikumiem, kas paredzēti tiesiskajā regulējumā, kurš reglamentē apstrīdētās regulas pieņemšanu, proti, Regulā Nr. 1107/2009, kurā ir paredzēti vispārīgi noteikumi, it īpaši attiecībā uz darbīgās vielas apstiprinājuma atjaunošanas procedūru, un Īstenošanas regulā Nr. 844/2012, kurā ir paredzēti īpaši noteikumi attiecībā uz šādas vielas apstiprinājuma atjaunošanas procedūras īstenošanu.

Tomēr Vispārējā tiesa norāda, ka prasītājas šajā gadījumā nav atsaukušās ne uz vienu konkrētu tiesību normu, ar kuru *Ascenza Agro* tiktu piešķirtas procesuālās tiesības un kura ietilptu apstrīdētās regulas pieņemšanu reglamentējošajās tiesību normās.

- **Pastāvīgās komitejas atzinuma pieņemšanas kārtība**

Vispārējā tiesa atgādina, ka šajā gadījumā nav strīda par to, ka pastāvīgās komitejas labvēlīgu atzinumu par apstrīdētās regulas projektu varēja panākt ar Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes labvēlīgu balsojumu. Neraugoties uz iepriekš minēto, Vispārējā tiesa norāda, ka prasītājas patiesībā apstrīd apstrīdētās regulas pamatojumu, nevis tās pieņemšanas procedūru.

Tomēr no apstrīdētās regulas pamatojuma izriet, ka tās pieņemšana nav pamatota ar apstākļiem, kurus Apvienotā Karaliste ir ņēmusi vērā savā balsojumā, kālab prasītāju izvirzītais iebildums ir neefektīvs.

- **Piesardzības princips**

Vispārējā tiesa atgādina – no piesardzības principa izriet, ka tad, ja joprojām nav skaidrības par cilvēku veselības apdraudējumu vai tā apmēru, var veikt aizsardzības pasākumus, negaidot, kamēr tiek pilnībā pierādīta šī riska faktiskā esamība un smagums. Pareizi piemērot piesardzības principu nozīmē tostarp pilnīgi izvērtēt risku veselībai, pamatojoties uz visuzticamākajiem pieejamajiem zinātniskajiem datiem un visjaunākajiem starptautisko pētījumu rezultātiem. Gadījumā, kad veikto pētījumu nepietiekamu, nepārliecinošu vai neprecīzu rezultātu dēļ nav iespējams precīzi noteikt apgalvotā riska pastāvēšanu vai tā apmēru, bet joprojām pastāv iespēja, ka cilvēku veselībai tiks nodarīts reāls kaitējums gadījumā, ja risks īstenotos, piesardzības princips pamato ierobežojošu pasākumu pieņemšanu.

Šajā gadījumā eksperti un EFSA veica ieteikto HPmetila lietošanas riska veselībai novērtējumu, kurā tika atklātas neskaidrības. Tādējādi šāda pieeja atbilst piesardzības principam, kas nozīmē, ka iestādes, kas ir atbildīgas par risku novērtējumu, piemēram, EFSA, informē Komisiju ne tikai par konkrētu secinājumu, bet arī par joprojām pastāvošām neskaidrībām, lai tā vajadzības gadījumā varētu noteikt ierobežojošus pasākumus.

- **EFSA un Komisijas izvēlētās risku novērtējuma metodes**

Pirmām kārtām, Vispārējā tiesa konstatē, ka EFSA pamatoti varēja izmantot analogijas principu un pierādījumu spēkā balstītu pieeju darbīgās vielas novērtēšanai.

Proti, vispirms runājot par šo abu metožu saturu, analogijas princips⁵⁰³ ļauj paredzēt noteiktu vielu īpašības, pamatojoties uz esošiem datiem par citām atsaucēs vielām, kurām ir strukturāla līdzība ar pirmajām. Attiecībā uz pierādījumu spēkā balstītu pieeju – tā ļauj paredzēt noteiktu vielu īpašības, pamatojoties uz datiem no vairākiem neatkarīgiem informācijas avotiem⁵⁰⁴.

Turpinājumā, runājot par abu metožu mērķi, REACH regulā ir paredzēts⁵⁰⁵, ka attiecībā uz toksicitāti cilvēkiem informāciju par vielu raksturīgajām īpašībām, cik vien iespējams, iegūst ar citādiem līdzekļiem, nevis veicot izmēģinājumus ar mugurkaulniekiem. Tādējādi no pētījumu un izmēģinājumu veikšanas var izvairīties, izmantojot dažādas metodes⁵⁰⁶, tostarp analogijas principu un pierādījumu spēkā balstītu pieeju. Līdz ar to analogijas princips ļauj izvairīties no katras vielas pārbaudes saistībā ar katru iedarbību, un to var izmantot, ja nav datu par vielām, kurām jāveic risku novērtējums. Runājot par pierādījumu spēkā balstītu pieeju, kad ar to var savākt pietiekamus pierādījumus, lai apstiprinātu īpaši bīstamas īpašības esamību vai neesamību, šī pieeja ļauj atteikties no papildu izmēģinājumiem ar dzīvniekiem. Vispārējā tiesa no tā secina, ka abu metožu mērķis ir īpaši ierobežot izmēģinājumu ar mugurkaulniekiem izmantošanu, un tāpēc tās abas ļauj izvairīties no katras vielas pārbaudes saistībā ar katru iedarbību.

⁵⁰³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1907/2006 (2006. gada 18. decembris), kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH), un ar kuru izveido Eiropas Ķīmikāliju aģentūru, groza Direktīvu 1999/45/EK un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 793/93 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 1488/94, kā arī Padomes Direktīvu 76/769/EEK un Komisijas Direktīvu 91/155/EEK, Direktīvu 93/67/EEK, Direktīvu 93/105/EK un Direktīvu 2000/21/EK (OV 2006, L 396, 1. lpp.), XI pielikuma 1.5. punkts.

⁵⁰⁴ Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1272/2008 (2008. gada 16. decembris) par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu un ar ko groza un atceļ Direktīvas 67/548/EEK un 1999/45/EK un groza Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (OV 2008, L 353, 1. lpp.) I pielikuma 1.1.1.3. punktu.

⁵⁰⁵ REACH regulas 13. panta 1. punkts.

⁵⁰⁶ Uzskaitīti REACH regulas XI pielikuma 1. iedaļā.

Turklāt attiecībā uz abu *EFSA* izmantoto metožu likumību Vispārējā tiesa norāda, ka Regulas Nr. 1107/2009⁵⁰⁷ un Īstenošanas regulas Nr. 844/2012 tiesību normās *EFSA* ir sniegta plaša novērtējuma brīvība, izvēloties novērtējuma kārtību, ko tā piemēro, ar nosacījumu, ka tās novērtējums ir zinātnisks. Vispārējā tiesa vēl atgādina, ka arī Komisijai ir atzīta plaša novērtējuma brīvība, ņemot vērā šajā jomā veicamos sarežģītos zinātniskos vērtējumus. Tādējādi, tā kā Komisijai ir jābalstās uz *EFSA* veikto risku novērtējumu, šī novērtējuma pārbaudei, ko veic Savienības tiesa, arī ir jābūt ierobežotai ar acīmredzamu kļūdu vērtējumā.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzskata – ciktāl abu metožu izmantošana ir paredzēta gan Regulā Nr. 1272/2008, gan *REACH* regulā, Savienības likumdevējs ir uzskatījis, ka šīs metodes no zinātniskā viedokļa ir pietiekami uzticamas, lai tās izmantotu ķīmisko vielu novērtējumam citās jomās, kas nav augu aizsardzības līdzekļu joma.

Visbeidzot, abas metodes, kas ļauj izvairīties no katras vielas pārbaudes saistībā ar katru iedarbību, palīdz samazināt izmēģinājumu ar dzīvniekiem skaitu un tādējādi sasniegt vienu no Regulā Nr. 1107/2009 un attiecīgi arī tās piemērošanas regulā, proti, Īstenošanas regulā Nr. 844/2012, izvirzītajiem mērķiem.

Otrām kārtām, runājot par abu metožu konkrēto piemērošanas kārtību, Vispārējā tiesa attiecībā uz analogijas principu norāda – nav apstrīdēts, ka HPmetils un hlorpirifoss ietilpst vienā un tajā pašā ķīmisko vielu grupā un ka kopumā šīm vielām ir līdzīga ķīmiskā struktūra.

Runājot par pierādījumu spēkā balstītu pieeju, Vispārējā tiesa norāda – *EFSA* ir vienīgi konstatējusi, ka pieteikumu iesniedzēju iesniegtie izmēģinājumi un pētījumi neļauj konstatēt risku cilvēku veselībai esamību, neatsaucoties uz pieejamo zinātnieku apstiprināto dokumentāciju Īstenošanas regulas Nr. 844/2012 7. panta 1. punkta m) apakšpunkta izpratnē. Tāpēc tā nav uzskatījusi, ka pieteikumu iesniedzēju iesniegtie dati bija pietiekami, lai izdarītu atbilstošu un galīgu secinājumu un, it īpaši, lai secinātu, ka HPmetils nerada genotoksisku risku.

Gluži pretēji, 2019. gada 31. jūlija un 8. novembra paziņojumā *EFSA* norādīja – eksperti ir atzinuši, ka par HPmetila genotoksisko potenciālu nav publiski pieejama literatūra, savukārt par hlorpirifosu ir pieejamas vairākas publikācijas. Tā piebilda, ka, tā kā tika paustas bažas par hlorpirifosu saistībā ar hromosomu aberāciju un kaitējumu DNS, eksperti ir secinājuši, ka trūkst datu par HPmetilu. Tādēļ tā norādīja, ka eksperti bija vienisprātis, ka no tā izrietošās šaubas ir jāņem vērā, veicot HPmetila risku novērtējumu, un tādējādi nevar izslēgt, ka pastāv iespējams DNS kaitējuma risks. Turklāt eksperti un *EFSA* nav uzskatījuši, ka zinātniskajiem rakstiem par HPmetila genotoksicitāti būtu jābūt būtiskākai ietekmei uz to secinājumu nekā pārējam informācijas kopumam par HPmetila genotoksicitāti. Nebalstot ar HPmetilu saistīto risku novērtējumu tikai uz tiem izmēģinājumiem un pētījumiem, kurus saskaņā ar tiesisko regulējumu pieteikuma iesniedzējam bija jāiesniedz, tie ņēma vērā arī visu pieejamo atbilstošu zinātnisko literatūru.

⁵⁰⁷ Skat. 4. pantu.

2023. gada 15. februāra spriedums *Austrian Power Grid u.c./ACER* (T-606/20, [EU:T:2023:64](#))

Energētika – Elektroenerģijas iekšējais tirgus – Īstenošanas satvars attiecībā uz Eiropas platformu apmaiņai ar balansēšanas enerģiju no frekvences atjaunošanas rezervēm ar automātisku aktivizāciju – Noteikumu un metodiku pieņemšanas procedūra – Pārvades sistēmu operatoru kopējā priekšlikuma noraidīšana – ACER kompetence – Tiesību kļūda – Tiesības uz aizstāvību – Pienākums norādīt pamatojumu

2023. gada 15. februāra spriedums *Austrian Power Grid u.c./ACER* (T-607/20, [EU:T:2023:65](#))

Energētika – Elektroenerģijas iekšējais tirgus – Īstenošanas satvars attiecībā uz Eiropas platformu apmaiņai ar balansēšanas enerģiju no frekvences atjaunošanas rezervēm ar manuālu aktivizāciju – Noteikumu un metodiku pieņemšanas procedūra – Pārvades sistēmu operatoru kopējā priekšlikuma noraidīšana – ACER kompetence – Tiesību kļūda – Tiesības uz aizstāvību – Pienākums norādīt pamatojumu

Eiropas Komisijas Regulā 2017/2195 par elektroenerģijas balansēšanas vadlīnijām ⁵⁰⁹ ir paredzēts īstenot vairākas Eiropas platformas apmaiņai ar balansēšanas enerģiju. Šo platformu vidū ir, pirmkārt, Eiropas platforma apmaiņai ar balansēšanas enerģiju no frekvences atjaunošanas rezervēm ar automātisku aktivizāciju (turpmāk tekstā – “aFRR platforma”) un, otrkārt, Eiropas platforma apmaiņai ar balansēšanas enerģiju no frekvences atjaunošanas rezervēm ar manuālu aktivizāciju (turpmāk tekstā – “mFRR platforma”) ⁵¹⁰.

Atbilstoši Regulā 2017/2195 ⁵¹¹ paredzētajai procedūrai visiem pārvades sistēmu operatoriem (turpmāk tekstā – “PSO”) ir jāsaņem valsts regulatīvo iestāžu (turpmāk tekstā – “VRI”) ⁵¹² apstiprinājums metodikas kopīgajiem priekšlikumiem aFRR un mFRR platformu īstenošanai.

Pēc VRI kopīga pieprasījuma saņemšanas Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūra (ACER), pamatojoties uz minēto regulu ⁵¹³, pieņēma lēmumu par šiem priekšlikumiem, kas tika grozīti pēc viedokļu apmaiņas un apspriešanās starp ACER, PSO un VRI. Tādējādi ACER pieņēma divus lēmumus – vienu par aFRR metodiku un otru par mFRR metodiku (turpmāk tekstā – “ACER lēmumi”), kuriem pielikumā tika pievienotas attiecīgās šīs aģentūras grozītās un apstiprinātās metodikas.

Austrian Power Grid, ČEPS, a.s., Polskie sieci elektroenergetyczne S.A., Red Eléctrica de España SA, RTE Réseau de transport d'électricité, Svenska kraftnät, TenneT TSO BV un TenneT TSO GmbH par šiem

⁵⁰⁸ Kopīgs rezumējums lietās *Austrian Power Grid u.c./ACER* (T-606/20) un *Austrian Power Grid u.c./ACER* (T-607/20).

⁵⁰⁹ Komisijas Regula (ES) 2017/2195 (2017. gada 23. novembris), ar ko izveido elektroenerģijas balansēšanas vadlīnijas (OV 2017, L 312, 6. lpp.).

⁵¹⁰ Attiecīgi Regulas 2017/2195 20. un 21. pants.

⁵¹¹ Regulas 2017/2195 20. panta 1. punkts un 21. panta 1. punkts.

⁵¹² Regulas 2017/2195 5. panta 1. punkts un 2. punkta a) apakšpunkts.

⁵¹³ Regulas 2017/2195 5. panta 7. punkts.

lēmumiem iesniedza apelācijas⁵¹⁴ ACER Apelācijas valdē (turpmāk tekstā – “Apelācijas valde”). Tā kā apelācijas tika noraidītas, tās cēla divas prasības Vispārējā tiesā atcelt Apelācijas valdes lēmumus – ciktāl šie lēmumi uz tām attiecas –, dažus ACER lēmumu noteikumus, kā arī tiem pievienotās metodikas.

Vispārējās tiesas otrā palāta paplašinātā sastāvā šīs prasības noraida, šajā gadījumā lemjot, pirmkārt, par kompetenču sadalījumu starp ACER un VRI saistībā ar *aFRR* un *mFRR* metodiku pieņemšanu un, otrkārt, par *aFRR* un *mFRR* platformu darbībai vajadzīgajām funkcijām atbilstoši Regulai 2017/2195.

Vispārējās tiesas vērtējums

Iesākumā Vispārējā tiesa atcelšanas prasības – ciktāl tās ir vērstas pret ACER lēmumiem un to pielikumiem – atzina par nepieņemamām. Šajā ziņā tā norāda, ka atbilstoši LESD 263. panta piektajai daļai un tiesību aktam, ar kuru izveido ACER, proti, Regulai 2019/942⁵¹⁵, prasītājas kā neprivileģēti lietas dalībnieki⁵¹⁶ var prasīt Vispārējai tiesai tikai Apelācijas valdes pieņemto lēmumu, bet ne ACER lēmumu un to pielikumu atcelšanu. Tādējādi Vispārējā tiesa šajā lietā pārbauda tikai Apelācijas valdes lēmumu tiesiskumu, it īpaši to, ciktāl ar tiem ir pilnībā apstiprināti ACER lēmumi un tiem pievienotās *aFRR* un *mFRR* metodikas.

Atbilstoši iepriekš veiktajiem konstatējumiem Vispārējā tiesa turpina savu analīzi pēc būtības. Pirmkārt, tā noraida prasītāju argumentāciju, ka Apelācijas valde ir pieļāvusi tiesību kļūdu, jo nav konstatējusi, ka ACER ir pārsniegusi savas kompetences robežas attiecīgo lēmumu pieņemšanā.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka atbilstoši Regulas 2019/942 6. panta 10. punktam un Regulas 2017/2195 5. panta 7. punktam, kas bija piemērojami Apelācijas valdes lēmumu pieņemšanas brīdī, ACER kompetencē ir lemt vai pieņemt atsevišķus lēmumus par regulatīviem jautājumiem vai problēmām, kuras ietekmē pārrobežu tirdzniecību vai pārrobežu sistēmu drošību, kā, piemēram, *aFRR* un *mFRR* metodikas, ja – kā šajā lietā – VRI tai iesniedz attiecīgu kopīgu pieprasījumu. Vispārējās tiesas skatījumā – no šīm tiesību normām neizriet, ka ACER kompetencē būtu izskatīt tikai attiecīgo iestāžu domstarpības.

Šo gramatisko interpretāciju apstiprina šīs normas ietverošā tiesiskā regulējuma konteksts un mērķi. Šajā ziņā no priekšlikumu Regulai 2019/942 un iepriekš piemērojamajai Regulai Nr. 713/2009⁵¹⁷ pamatojuma izklāsta izriet skaidra Savienības likumdevēja vēlme padarīt efektīvāku un ātrāku lēmumu pieņemšanu pārrobežu jautājumos, pastiprinot ACER pilnvaras atsevišķu lēmumu pieņemšanai, kas būtu saskaņotas ar VRI galvenās lomas saglabāšanu enerģētikas regulēšanas jomā atbilstoši subsidiaritātes un samērīguma principiem. No Regulas 2019/942⁵¹⁸ preambulas arī izriet, ka ACER tika izveidota, lai novērstu regulatīvās funkcijas deficītu Savienības līmenī un lai veicinātu elektroenerģijas un dabasgāzes iekšējo tirgu efektīvu darbību.

⁵¹⁴ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2019/942 (2019. gada 5. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Savienības Energoregulatoru sadarbības aģentūru (OV 2019, L 158, 22. lpp.), 28. pantu.

⁵¹⁵ Regulas 2019/942 34. apsvērums, 28. panta 1. punkts un 29. pants.

⁵¹⁶ Privileģētie lietas dalībnieki ir Tiesas statūtu 19. panta pirmajā un otrajā daļā paredzētie lietas dalībnieki, proti, dalībvalstis, Savienības iestādes, Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) līguma līgumslēdzējas puses, kas nav dalībvalstis, kā arī šajā līgumā minētā EBTA Uzraudzības iestāde.

⁵¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 713/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar ko izveido Energoregulatoru sadarbības aģentūru (OV 2009, L 211, 1. lpp.).

⁵¹⁸ Regulas 2019/942 10. apsvērums, agrāk – Regulas Nr. 713/2009 5. apsvērums.

Tālab Regulu 2019/942 un 2017/2195 attiecīgo tiesību normu mērķis un konteksts, kā arī konkrētie lietas apstākļi apstiprina, ka ACER ir tiesīga lemt par *aFRR* un *mFRR* metodiku izstrādi kopīga VRI pieprasījuma gadījumā. Turklāt – tā kā ACER ir piešķirtas savas lēmumpieņemšanas pilnvaras, lai ļautu tai neatkarīgi un efektīvi pildīt reglamentēšanas funkcijas, – šai aģentūrai ir tiesības grozīt PSO priekšlikumus, lai nodrošinātu to atbilstību Savienības tiesībām enerģētikas jomā, un tai nevar būt saistoši iespējamie vienošanās punkti starp kompetentajām VRI.

No minētā izriet, ka ACER Apelācijas valde, apstiprinādama ACER kompetenci lemt par *aFRR* un *mFRR* metodiku punktiem, par kuriem VRI panākušas vienošanos, nav pieļāvusi tiesību kļūdu.

Otrkārt, Vispārējā tiesa noraida prasītāju iebildumus par Apelācijas valdes – konstatējot, ka jaudas pārvades funkcijas iekļaušanu to funkciju vidū, kas vajadzīgas *aFRR* un *mFRR* platformu darbībai, PSO noteica nevis ACER, bet gan tā tieši izrietēja no Regulas 2017/2195 piemērošanas, – pieļauto tiesību kļūdu.

Vispārējā tiesa vispirms precizē, ka šī iekļaušana ir noteicoša, lai novērtētu, vai PSO izstrādātajos priekšlikumos bija jāņem vērā papildu prasības, kādas paredzētas Regulā 2017/2195⁵¹⁹, ja – kā šajā gadījumā – PSO plāno iecelt vairākas struktūras, kas veiks dažādas vajadzīgās funkcijas. Šajā ziņā tā norāda, ka atbilstoši minētajai regulai PSO iesniegtajiem metodiku priekšlikumiem ir jāietver *aFRR* un *mFRR* platformu darbībai vajadzīgo funkciju definīcija⁵²⁰. Ja no Regulas 2017/2195 izriet, ka šīm platformām ir jāietver vismaz aktivizācijas optimizēšanas funkcija un PSO norēķinu funkcija⁵²¹, nav izslēgts, ka tāda cita funkcija kā jaudas pārvade arī tiek uzskatīta par vajadzīgu šo platformu darbībai, it īpaši tad, ja šādas funkcijas pievienošana izrādās nepieciešama, lai nodrošinātu šīs platformas vispārīgo uzbūvi, kas atbilst kopīgiem pārvaldības principiem un darījumdarbības procesiem.

Vajadzīgās funkcijas jēdziena interpretācija attiecībā uz *aFRR* un *mFRR* platformu darbību, ņemot vērā Regulas 2017/2195 kontekstu un mērķus, liek uzskatīt, ka tā ir funkcija, kas gan tehniskā, gan juridiskā ziņā šķiet nepieciešama minēto platformu efektīvai un drošai īstenošanai un darbībai.

Vispārējās tiesas ieskatā – jaudas pārvades funkcija atbilst šādas nepieciešamības nosacījumam. Proti, juridiskā ziņā Regulā 2017/2195 tiek prasīts, lai PSO pastāvīgi atjauninātu starpzonu pārvades jaudas pieejamību balansēšanas enerģijas apmaiņas vai nebalansa ieskaita nolūkos. Tehniskā ziņā – kā izriet no šajā gadījumā izstrādātajiem *aFRR* un *mFRR* metodiku priekšlikumiem – šīs jaudas pastāvīga atjaunināšana, kas ir jaudas pārvades funkcijas pamatā, ir svarīgs resurss aktivizācijas optimizēšanas funkcijai. Jaudas pārvades funkcija turklāt ir iekļauta pašu PSO platformās, lai tās atbilstu prasībām par vispārīgu uzbūvi saistībā ar Regulā 2017/2195 prasīto efektivitāti un drošību.

Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, Apelācijas valdes lēmumi tiek apstiprināti.

⁵¹⁹ Regulas 2017/2195 20. panta 3. punkta e) apakšpunkta i)–iii) punkts un 21. panta 3. punkta e) apakšpunkta, i)–iii) punkts.

⁵²⁰ Regulas 2017/2195 20. panta 3. punkta c) apakšpunkts un 21. panta 3. punkta c) apakšpunkts.

⁵²¹ Regulas 2017/2195 20. panta 2. punkts un 21. panta 2. punkts.

IX. Kopējā tirdzniecības politika

1. Antidempings

2023. gada 21. jūnija spriedums *Guangdong Haomei New Materials* un *Guangdong King Metal Light Alloy Technology*/Komisija (T-326/21, [EU:T:2023:347](#))

Dempings – Ķīnas izcelsmes alumīnija štancējumu imports – Īstenošanas regula (ES) 2021/546 – Galīgā antidempinga maksājuma noteikšana – Regulas (ES) 2016/1036 1. panta 4. punkts – Attiecīgās preces definīcija – Normālās vērtības noteikšana – Regulas 2016/1036 2. panta 6.a punkts – Ziņojums par nozīmīgiem kropļojumiem eksportētājvalstī – Pierādīšanas pienākums – Reprezentatīvas valsts izmantošana – Regulas 2016/1036 3. panta 1., 2., 3., 5. un 6. punkts – Kaitējums – Ekonomiskie faktori un radītāji, kas ietekmē Savienības ražošanas nozares stāvokli – Tiesības uz aizstāvību – Labas pārvaldības princips

Pēc tam, kad apvienība *European Aluminium* iesniedza sūdzību, Eiropas Komisija pieņēma Īstenošanas regulu 2021/546, ar ko nosaka galīgo antidempinga maksājumu Ķīnas izcelsmes alumīnija štancējumu importam⁵²².

Saskaņā ar Ķīnas tiesībām dibinātās sabiedrības *Guangdong Haomei New Materials Co. Ltd* un *Guangdong King Metal Light Alloy Technology Co. Ltd*, kas ražo un eksportē uz Eiropas Savienību alumīnija štancējumus, cēla prasību it īpaši atcelt minēto īstenošanas regulu. Itālijas sabiedrība *Airoidi Metalli SpA* (turpmāk tekstā – “*Airoidi*”) iestājās lietā prasītāju prasījumu atbalstam.

Noraidīdama atcelšanas prasību, Vispārējā tiesa sniedz vairākus precizējumus par preces, uz kuru attiecas antidempinga izmeklēšana nozīmīgu tirgus kropļojumu eksportētājvalstī dēļ, jauno normālās vērtības aprēķināšanas metodi, kas ieviesta ar antidempinga pamatregulas⁵²³ 2. panta 6.a punkta a) apakšpunktu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Prasības pamatošanai prasītājas tostarp pārmeta Komisijai, ka tā esot pieļāvusi tiesību kļūdu, definējot “attiecīgo preci” antidempinga izmeklēšanā, proti, Ķīnas izcelsmes alumīnija štancējumus. Šajā ziņā prasītājas apgalvoja, ka tās ražo tūkstošiem alumīnija štancējumu veidu un šī iemesla dēļ Komisijai būtu jāveic nodalīšana.

Uzsverot, ka attiecīgās preces definīcija ietilpst Savienības iestādēm piešķirtās plašās novērtējuma brīvības īstenošanā tirdzniecības aizsardzības pasākumu jomā, Vispārējā tiesa konstatē, ka saskaņā ar judikatūru šajā jomā Komisija ir ņēmusi vērā vairākus faktorus, kuriem ir nozīme šīs definēšanas mērķiem, piemēram, attiecīgo preču fizikālās, tehniskās un ķīmiskās īpašības, šo preču izmantojumu un savstarpēju aizstājamību, pieprasījumu no klientiem un ražošanas procesu.

⁵²² Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2021/546 (2021. gada 29. marts), ar ko nosaka galīgo antidempinga maksājumu un galīgi iekasē pagaidu maksājumu, kurš noteikts Ķīnas Tautas Republikas izcelsmes alumīnija štancējumu importam (OV 2021, L 109, 1. lpp.).

⁵²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1036 (2016. gada 8. jūnijs) par aizsardzību pret importu par dempinga cenām no valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis (OV 2016, L 176, 21. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 12. decembra Regulu (ES) 2017/2321 (OV 2017, L 338, 1. lpp.).

Turklāt, lai gan prasītajām bija pierādīšanas pienākums, tās nav pierādījušas nedz to, ka Komisija būtu nepareizi novērtējusi minētos faktorus, nedz arī – kuri citi atbilstošāki faktori būtu bijuši jāņem vērā.

Tādējādi iebildums, kas attiecas uz acīmredzamu kļūdu vērtējumā, definējot attiecīgo precī, tiek noraidīts.

Turpinājumā Vispārējā tiesa izvērtē kritiku, ko prasītājas izteikušas pret Komisijas konstatējumu par nozīmīgu kropļojumu esamību Ķīnas tirgū, kā arī *Airoidi* argumentus, ar kuriem tiek apstrīdēts “ziņojuma par nozīmīgiem kropļojumiem Ķīnas tirgū”⁵²⁴, ko Komisija sagatavoja 2017. gadā un ko tā ņēmusi vērā, pieņemot Īstenošanas regulu 2021/546, tiesiskums.

Attiecībā uz *Airoidi* izvirzīto pamatu Vispārējā tiesa atgādina, ka pieņemami ir tikai tie personas, kas iestājusies lietā, argumenti, kuri iekļaujas galveno lietas dalībnieku prasījumos un pamatos noteiktajā. Tomēr, ņemot vērā, ka prasītājas nav apšaubījušas ziņojuma par nozīmīgiem kropļojumiem Ķīnas tirgū tiesiskumu, *Airoidi* pamats, ar kuru tiek apstrīdēts šis ziņojums, tiek noraidīts kā nepieņemams.

Attiecībā uz prasītāju iebildumiem, ar kuriem tiek kritizēta Komisijas analīze par nozīmīgu kropļojumu esamību Ķīnas tirgū, Vispārējā tiesa uzsver, ka jēdziens “nozīmīgi kropļojumi” eksportētājvalstī un attiecīgās preces normālās vērtības aprēķināšanas metode šādu kropļojumu gadījumā antidempinga pamatregulā tika ieviesti ar grozošo Regulu 2017/2321⁵²⁵.

Šajā kontekstā antidempinga pamatregulas jaunajā 2. panta 6.a punkta a) apakšpunktā ir paredzēts, ka tad, ja eksportētājvalstī pastāv nozīmīgi kropļojumi, var atkāpties no principa, saskaņā ar kuru normālo vērtību nosaka prioritāri, pamatojoties uz cenu, kas faktiski samaksāta vai maksājama parastas tirdzniecības operācijas gaitā šajā valstī. Saskaņā ar šīs pašas tiesību normas c) apakšpunktu Komisija var sagatavot ziņojumu, kurā aprakstīta tirgus situācija konkrētā valstī vai nozarē, ja tās rīcībā ir pienācīgi pamatotas norādes par iespējamu nozīmīgu kropļojumu esamību šajā valstī vai nozarē. Šādus ziņojumus un pierādījumus, uz kuriem tie ir balstīti, pievieno ikvienai izmeklēšanas lietai saistībā ar konkrēto valsti vai nozari.

Ņemot vērā šos atgādinājumus, Vispārējā tiesa konstatē, ka šajā gadījumā Komisija, pamatojoties uz dažādu faktoru analīzi, kas tostarp ir jāņem vērā saskaņā ar antidempinga pamatregulas 2. panta 6.a punkta b) apakšpunktu, ir secinājusi, ka alumīnija štancējumu nozarē Ķīnā pastāv nozīmīgi kropļojumi. Turklāt Komisija ne vien nav aprobežojusies ar neskaidru un hipotētisku analīzi, kā apgalvo prasītājas, bet ir arī ņēmusi vērā ne tikai ziņojumu par nozīmīgiem kropļojumiem Ķīnas tirgū, kas sagatavots saskaņā ar šīs pašas tiesību normas c) apakšpunktu, bet arī to ziņojumu, dokumentu un datu kopumu, kuri iegūti no liela daudzuma avotiem, tostarp Ķīnas. Komisija ir arī izpildījusi pienākumu dot prasītājam iespēju lietderīgi paust savu viedokli par apgalvoto faktu un apstākļu patiesumu un atbilstību un par pierādījumiem, ko Komisija izmantojusi, lai pamatotu savu secinājumu par nozīmīgiem kropļojumiem Ķīnas tirgū.

Tādējādi Vispārējā tiesa noraida dažādos iebildumus, ar kuriem tiek apstrīdēta analīze par nozīmīgu kropļojumu esamību Ķīnas tirgū.

⁵²⁴ Komisijas 2017. gada 20. decembra darba dokuments par nozīmīgiem kropļojumiem Ķīnas Tautas Republikas ekonomikā tirdzniecības aizsardzības izmeklēšanu vajadzībām (SWD(2017) 483 final/2).

⁵²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/2321 (2017. gada 12. decembris), ar ko groza pamatregulu un Regulu (ES) 2016/1037 par aizsardzību pret subsīdētu importu no valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis (OV 2017, L 338, 1. lpp.).

Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija nav arī pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, izvēlēdamās Turciju kā reprezentatīvu valsti, lai aprēķinātu attiecīgās preces normālo vērtību.

Ja tiek uzskatīts par nepiemērotu balstīties uz eksportētājvalsts iekšējā tirgus cenām un izmaksām, jo šajā tirgū pastāv nozīmīgi kropļojumi, antidempinga pamatregulas 2. panta 6.a punkta a) apakšpunktā ir paredzēts, ka attiecīgās preces normālo vērtību aprēķina, pamatojoties vienīgi uz ražošanas un pārdošanas izmaksām, kas atspoguļo neizkropļotas cenas vai atsaucēs vērtības. Šajā nolūkā Komisija kā informācijas avotus var izmantot tostarp attiecīgās ražošanas un pārdošanas izmaksas konkrētajā reprezentatīvajā valstī ar līdzīgu ekonomiskās attīstības līmeni kā eksportētājvalstī.

Tāpēc kritērijs, kas jāievēro, izvēloties attiecīgo reprezentatīvo valsti, ir tāds pats ekonomiskās attīstības līmenis kā eksportētājvalstī. Tieši ievērojot šo jauno kritēriju, joprojām ir piemērojama judikatūra, kas attiecas uz agrākajām antidempinga pamatregulas tiesību normām, proti, Komisijai ir jābalstās uz trešo valsti, kurā līdzīgas preces cena veidojas pēc iespējas salīdzināmos apstākļos kā eksportētājvalstī.

Ņemot vērā šos precizējumus, Vispārējā tiesa, no vienas puses, noraida prasītāju atsaucēs uz to agrāko judikatūru, kura nav transponējama, un, no otras puses, konstatē, ka tās neapstrīd, ka Turcijā attīstības līmenis ir līdzīgs kā Ķīnā. Turklāt, noraidot argumentus, ka Ķīnā ir lielāks iedzīvotāju skaits nekā Turcijā un iekšzemes pieprasījums ir atšķirīgs, Vispārējā tiesa secina, ka prasītājas nav pierādījušas, ka Komisija ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, izvēloties Turciju kā reprezentatīvu valsti.

Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija nav arī pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, secinādama, ka pastāv kaitējums Savienības ražošanas nozarei un cēloņsakarība starp šo kaitējumu un Ķīnas izcelsmes alumīnija štancējumu importu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa noraida prasītāju argumentu, ka Savienības ražotāju lielā tirgus daļa izslēdzot to, ka Savienības ražošanas nozarei ir nodarīts būtisks kaitējums. Turklāt Vispārējā tiesa noraida iebildumus, ka Komisija neesot ņēmusi vērā būtiska patēriņa un šīs ražošanas nozares rentabilitātes pieauguma kontekstu. Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, no vienas puses, ka tad, lai konstatētu, ka Savienības ražošanas nozarei ir nodarīts kaitējums, kas var pamatot antidempinga maksājumu noteikšanu, netiek prasīts, lai visi atbilstošie ekonomiskie faktori un indeksi pierādītu negatīvu tendenci. No otras puses, Komisija ir uzsvērusi, ka, lai gan pieprasījums pieauga, Savienības ražošanas nozare zaudēja tirgus daļu un rentabilitāte attiecīgajā periodā samazinājās.

Komisija nav arī pieļāvusi kļūdas, ņemdama vērā Ķīnas izcelsmes importa tirgus daļu, kas, pēc prasītāju domām, absolūtā izteiksmē esot mazāka par 15 %. Proti, lai gan antidempinga pamatregulas 5. panta 7. punktā ir noteikts, ka procedūru nesāk, ja kādas valsts izcelsmes importa tirgus daļa ir mazāka par 1 %, Ķīnas izcelsmes alumīnija štancējumu importa tirgus daļa ievērojami pārsniedz šo procentuālo daļu. Tā kā antidempinga pamatregulā nav paredzēts cits tirgus daļas sliekšnis, lai secinātu, ka imports no trešās valsts nevar radīt kaitējumu, Vispārējā tiesa konstatē, ka prasītājas nav izvirzījušas citus argumentus, kas ļautu secināt, ka Komisija būtu pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā.

Tā kā pārējie izvirzītie pamati arī ir izrādījušies nepieņemami vai nepamatoti, Vispārējā tiesa prasību noraida kopumā.

2. Trešās valsts tiesību aktu eksteritoriāla piemērošana

2023. gada 12. jūlija spriedums *IFIC Holding*/Komisija (T-8/21, [EU:T:2023:387](#))

Tirdzniecības politika – Aizsardzība pret trešās valsts pieņemtu tiesību aktu eksteritoriālās piemērošanas sekām – Amerikas Savienoto Valstu ierobežojošie pasākumi pret Irānu – Sekundārās sankcijas, kas liedz Savienības fiziskām vai juridiskām personām veidot komercattiecības ar uzņēmumiem, uz kuriem attiecas minētie pasākumi – Aizliegums pakļauties šādiem tiesību aktiem – Regulas (EK) Nr. 2271/96 5. panta otrā daļa – Komisijas lēmums, ar kuru Savienības juridiskajai personai atļauj pakļauties minētajai tiesību normai – Pienākums norādīt pamatojumu – Atļaujas piemērojamība ar atpakaļejošu spēku – Uzņēmuma, uz kuru attiecas trešās valsts ierobežojošie pasākumi, interešu ņemšana vērā – Tiesības tikt uzklausītam

Amerikas Savienotās Valstis 2018. gadā izstājās no Irānas kodolenerģētikas nolīguma, kurš parakstīts 2015. gadā un kura mērķis ir kontrolēt Irānas kodolprogrammu un atcelt ekonomiskās sankcijas pret Irānu. Attiecīgi Amerikas Savienotās Valstis, balstoties uz *Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012* (2012. gada Likums par Irānas brīvību un ieroču neizplatīšanu), no jauna noteica sankcijas Irānai, kā arī sarakstā iekļautajām personām⁵²⁶. No šī datuma jebkurai personai ārpus Amerikas Savienoto Valstu teritorijas atkal ir aizliegts uzturēt komercattiecības ar šajā SDN sarakstā iekļautajām personām.

Pēc šī lēmuma Savienība, lai aizsargātu savas intereses, pieņēma Deleģēto regulu 2018/1100⁵²⁷, ar ko groza Regulas Nr. 2271/96⁵²⁸ pielikumu, tajā norādot minēto 2012. gada ASV likumu par brīvību un kodolieroču izplatīšanas apkarošanu Irānā. Pēdējā minētā regula, kuras mērķis ir nodrošināt aizsardzību pret tās pielikumā minēto tiesību aktu eksteritoriālu piemērošanu, it īpaši aizliedz attiecīgajām personām⁵²⁹ pakļauties tiesību aktiem vai no tiem izrietošām darbībām (5. panta pirmā daļa) – ja vien Eiropas Komisija nav to atļāvusi – gadījumos, kad šo ārvalsts tiesību aktu neievērošana nopietni kaitētu to personu interesēm, uz kurām attiecas šī regula, vai Savienības interesēm (5. panta otrā daļa). Tā pieņēma arī Īstenošanas regulu 2018/1101, ar ko nosaka kritērijus minētā Regulas Nr. 2271/96 5. panta otrās daļas piemērošanai⁵³⁰.

IFIC Holding AG (turpmāk tekstā – “*IFIC*”) ir Vācijas sabiedrība, kuras akcijas netieši pieder Irānas valstij un kurai pašai ir līdzdalība dažādos Vācijas uzņēmumos, kas tai piešķir tiesības uz dividendēm. *Clearstream Banking AG* ir vienīgā vērtspapīru depozitārija banka Vācijā, kurai ir darbības atļauja. Pēc tam, kad ASV 2018. gada novembrī *IFIC* tika iekļauta SDN sarakstā, *Clearstream Banking* pārtrauca dividenžu izmaksu *IFIC* un bloķēja tās atsevišķā kontā. 2020. gada 28. aprīlī pēc *Clearstream Banking* atļaujas pieteikuma Regulas Nr. 2271/96 5. panta otrās daļas izpratnē Komisija pieņēma Īstenošanas lēmumu C(2020)2813 final, ar kuru tā šai bankai uz divpadsmit mēnešiem atļāva pakļauties noteiktiem ASV likumiem attiecībā uz prasītās vērtspapīriem vai līdzekļiem (turpmāk tekstā –

⁵²⁶ *Specially Designated Nationals and Blocked Persons List* (Tieši identificētu valsts pilsoņu un personu, kuru aktīvi ir bloķēti, saraksts, turpmāk tekstā – “SDN saraksts”).

⁵²⁷ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2018/1100 (2018. gada 6. jūnijs), ar ko groza pielikumu Padomes Regulai (EK) Nr. 2271/96, ar ko paredz aizsardzību pret trešās valsts pieņemtu tiesību aktu eksteritoriālās piemērošanas sekām un no tiem izrietošām vai ar tiem pamatotām darbībām (OV 2018, L 199, 1. lpp.).

⁵²⁸ Padomes Regula (EK) Nr. 2271/96 (1996. gada 22. novembris), ar ko paredz aizsardzību pret trešās valsts pieņemtu tiesību aktu eksteritoriālās piemērošanas sekām un no tiem izrietošām vai ar tiem pamatotām darbībām (OV 1996, L 309, 1. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 37/2014 (2014. gada 15. janvāris), ar ko attiecībā uz konkrētu pasākumu pieņemšanas procedūrām groza konkrētas regulas saistībā ar kopējo tirdzniecības politiku (OV 2014, L 18, 1. lpp.), kā arī ar Deleģēto regulu 2018/1100 (turpmāk tekstā – “regula”).

⁵²⁹ Regulas Nr. 2271/96 11. pantā minētās personas tostarp ir, pirmkārt, fiziskas personas, kas dzīvo Savienībā un ir kādas dalībvalsts pilsoņi, un, otrkārt, Savienībā dibinātas juridiskas personas (11. panta 1. un 2. punkts).

⁵³⁰ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2018/1101 (2018. gada 3. augusts), ar ko nosaka kritērijus Padomes Regulas (EK) Nr. 2271/96, ar ko paredz aizsardzību pret trešās valsts pieņemtu tiesību aktu eksteritoriālās piemērošanas sekām un no tiem izrietošām vai ar tiem pamatotām darbībām, 5. panta otrās daļas piemērošanai (OV 2018, L 199, 7. lpp.).

“strīdīgā atļauja”). Pēc tam šī atļauja tika atjaunota 2021. un 2022. gadā ar Īstenošanas lēmumiem C(2021) 3021 final un C(2022) 2775 final⁵³¹ (turpmāk tekstā – “apstrīdētie lēmumi”). Šajā kontekstā *IFIC*, balstoties uz LESD 263. pantu, lūdza Vispārējo tiesu atcelt Komisijas pēc *Clearstream Banking* pieteikuma pieņemtus lēmumus, un pēdējā minētā iestājās lietā.

Vispārējā tiesa noraida *IFIC* prasību un šajā gadījumā lemj par iepriekš neaplūkotiem jautājumiem saistībā ar Regulu Nr. 2271/96. Tostarp tā uzskata, ka apstrīdētajiem lēmumiem nav atpakaļejoša spēka un ka Komisija nav pieļāvusi kļūdu vērtējumā, neņemdamā vērā prasītājas intereses vai neizvērtēdamā, vai eksistē mazāk ierobežojošas alternatīvas. Tā arī nospriež, ka prasītājas tiesību tikt uzklautai ierobežošana, ko Komisija veikusi, pieņemot minētos lēmumus, bija nepieciešama un samērīga, ievērojot Regulas Nr. 2271/96 mērķus.

Vispārējās tiesas vērtējums

Vispārējā tiesa uzskata, pirmkārt, ka apstrīdētajiem lēmumiem nav atpakaļejoša spēka, skaidri norādot, ka tie ir spēkā no to paziņošanas datuma divpadsmit mēnešu laikposmā⁵³². No tā izriet, ka strīdīgajai atļaujai nav atpakaļejoša spēka un tā neaptver darbības, kuras persona, kas iestājusies lietā, esot veikusi pirms apstrīdēto lēmumu spēkā stāšanās datuma, bet vienīgi darbības, kas veiktas, sākot no šī datuma.

Otrkārt, attiecībā uz prasītājas izvirzīto pamatu, kas balstīts uz kļūdu vērtējumā, saskaņā ar kuru Komisija, pirmām kārtām, neesot ņēmusi vērā prasītājas, bet tikai *Clearstream Banking* intereses, Vispārējā tiesa nospriež, ka Komisijai tas nebija jādara. Tā norāda, ka Regulā Nr. 2271/96⁵³³ ir paredzēts, ka atļaujas piešķiršana, lai pakļautos pielikumā uzskaitītajiem tiesību aktiem, ir atkarīga no nosacījumiem, ka šo tiesību aktu neievērošana nopietni kaitētu personas, kas lūdz atļauju, interesēm vai Savienības interesēm, bet ka šajā tiesību normā nav minētas trešo personu, uz kurām attiecas trešās valsts ierobežojošie pasākumi, intereses. Vispārējā tiesa izdara tādu pašu konstatējumu par Īstenošanas regulā 2018/1101⁵³⁴ izklāstītajiem nekumulatīvajiem kritērijiem, kuri Komisijai ir jāņem vērā, izvērtējot atļaujas pieteikumu. Turklāt neviens no attiecīgajiem kritērijiem nenorāda uz trešo personu interešu un pieteikuma iesniedzēja vai Savienības interešu līdzsvarošanu. Tāpat arī, lai gan ir iespējams, ka trešo personu, uz kuru attiecas ierobežojošie pasākumi, skar Regula Nr. 2271/96⁵³⁵ un tādējādi tā ietilpst atsevišķu šīs regulas normu piemērošanas jomā, šāds apstāklis, piemērojot minētās regulas 5. panta otrajā daļā paredzēto izņēmumu, nevar būt pamats, lai ņemtu vērā citas, nevis minētajā tiesību normā paredzētās intereses. Otrām kārtām, attiecībā uz prasītājas argumentu, saskaņā ar kuru Komisija neesot ņēmusi vērā iespēju izmantot mazāk ierobežojošas alternatīvas vai iespēju prasītājai atsaukties uz tiesībām uz zaudējumu atlīdzību, Vispārējā tiesa norāda, ka Īstenošanas regulā 2018/1101⁵³⁶ Komisijai šādi pienākumi nav noteikti. Proti, Komisijas izvērtējumā ietilpst pārbaude, vai pieteikuma iesniedzēja sniegtie pierādījumi, ievērojot Īstenošanas

⁵³¹ Komisijas Īstenošanas lēmums C(2021) 3021 final (2021. gada 27. aprīlis) un Komisijas Īstenošanas lēmums C(2022) 2775 final (2022. gada 26. aprīlis).

⁵³² Skat. katra apstrīdētā lēmuma 3. pantu.

⁵³³ Skat. Regulas Nr. 2271/96 5. panta otro daļu.

⁵³⁴ Skat. Īstenošanas regulas 2018/1101 4. pantu.

⁵³⁵ Skat. Regulas Nr. 2271/96 11. pantu.

⁵³⁶ Skat. Īstenošanas regulas 2018/1101 3. pantu.

regulā 2018/1101⁵³⁷ noteiktos kritērijus, ļauj secināt, ka pielikumā minēto likumu neievērošana radītu nopietnu kaitējumu pieteikuma iesniedzēja vai Savienības interesēm Regulas 2271/96 5. panta otrās daļas izpratnē. Tādēļ Komisijai, secinot, ka ir pietiekami pierādīta nopietna kaitējuma rašanās minētajām interesēm, nav jāizvērtē atļaujai alternatīvu iespēju esamība.

Treškārt, runājot par pamatu saistībā ar tiesību tikt uzklautam pārkāpumu, Vispārējā tiesa uzskata, ka Savienības likumdevējs ir izvēlējis izveidot sistēmu, kurā trešo personu, uz ko attiecas ierobežojošie pasākumi, intereses netiek ņemtas vērā, un šīs trešās personas nav iesaistītas procesā atbilstoši Regulas Nr. 2271/96 5. panta otrajai daļai. Tā, lēmuma pieņemšana atbilstoši minētajai tiesību normai atbilst vispārējo interešu mērķiem, proti, aizsargāt Savienības vai personu, kas īsteno tiesības atbilstoši LESD sistēmai, intereses pret būtisku kaitējumu, kas varētu rasties pielikumā uzskaitīto tiesību aktu neievērošanas dēļ.

Šajā kontekstā trešo personu, uz kurām attiecas ierobežojošie pasākumi, tiesību tikt uzklautām īstenošana, ne tikai neatbilstu vispārējo interešu mērķiem, ko tiecas sasniegt minētie tiesību akti, bet arī nekontrolēta tādas informācijas izplatīšana, kas varētu tikt darīta zināma tās trešās valsts iestādēm, kura ir pieņēmusi pielikumā pievienotos tiesību aktus, riskētu apdraudēt šo mērķu sasniegšanu. Tā, šīm iestādēm varētu būt zināms, ka persona ir lūgusi atļauju un – attiecīgi –, ka tā var pakļauties vai nepakļauties attiecīgās trešās valsts eksteritoriālajiem tiesību aktiem, kas radītu riskus attiecībā uz izmeklēšanu un sankcijām pret šo personu un līdz ar to kaitējumu šīs personas un attiecīgā gadījumā Savienības interesēm.

Turklāt neviens minēto trešo personu situācijai raksturīgs elements nav iekļauts starp tiem elementiem, kuriem jābūt ietvertiem atļaujas pieteikumā⁵³⁸ vai tiem, kurus Komisija ņēmusi vērā, izvērtējot šādu pieteikumu⁵³⁹. Tādējādi nešķiet, ka sistēmā, kas šajā jomā izveidota ar Regulu Nr. 2271/96, trešās personas, uz kurām attiecas ierobežojošie pasākumi, Komisijā notiekošajā procesā var atsaukties uz kļūdām vai elementiem saistībā ar savu personisko situāciju. Tādēļ nešķiet, ka trešo personu, uz kurām attiecas ierobežojošie pasākumi, tiesību tikt uzklautām ierobežojums šādā procesā, ņemot vērā atbilstošo tiesisko regulējumu un tā mērķus, būtu nesamērīgs un neatbilstu šo tiesību būtībai. No tā izriet, ka konkrētajos šīs lietas apstākļos minētais tiesību tikt uzklautām ierobežojums ir attaisnots judikatūras izpratnē un ir nepieciešams un samērīgs, ievērojot Regulas Nr. 2271/96 un it īpaši tās 5. panta otrās daļas mērķus. Līdz ar to Komisijai nebija jāuzklausa prasītāja procesā, kura iznākumā tika pieņemti apstrīdētie lēmumi.

Tāpat prasītāja arī apgalvoja, ka, lai ievērotu tās tiesības tikt uzklautai, Komisijai esot bijis jāpublicē vismaz apstrīdēto lēmumu rezolutīvā daļa. Tomēr nekas neļauj uzskatīt, ka Komisijai bija šāds publicēšanas pienākums. Pirmkārt, šim šķietamajam pienākumam nav juridiska pamata nevienā atbilstošajā tiesību normā; otrkārt, apstrīdēto lēmumu publicēšana pēc to pieņemšanas nevar ietekmēt prasītājas iespējamo tiesību tikt uzklautai īstenošanu administratīvajā procesā. Visbeidzot, to pašu iemeslu dēļ Vispārējā tiesa noraida prasītājas argumentu, saskaņā ar kuru alternatīvi Komisijai apstrīdētie lēmumi esot bijuši jāpaziņo prasītājai pēc to pieņemšanas. Ņemot vērā iepriekš minēto,

⁵³⁷ Skat. Īstenošanas regulas 2018/1101 4. pantu.

⁵³⁸ Īstenošanas regulas 2018/1101 3. panta 2. punkta izpratnē "ikvienā pieteikumā norāda pieteicēja vārdu, uzvārdu un kontaktinformāciju, precīzu atsauci uz sarakstā iekļauto eksteritoriālo tiesību aktu normām vai attiecīgām pēcākām darbībām un izklāsta lūgtās atļaujas tvērumu un kaitējumu, ko izraisītu neatbilstība".

⁵³⁹ Saskaņā ar Īstenošanas regulas 2018/1101 4. pantā paredzētajiem kritērijiem, kuru mērķis ir novērtēt, vai Regulas Nr. 2271/96 5. panta otrajā daļā minētajām aizsargātajām interesēm ir nodarīts nopietns kaitējums.

līdz ar to nevar uzskatīt, ka Komisija, npublicējot vai nepaziņojot prasītājam apstrīdētos lēmumus, būtu pārkāpusi prasītājas tiesības tikt uzklaustītai.

X. Ekonomikas un monetārā politika ⁵⁴⁰

2023. gada 22. novembra spriedums *Del Valle Ruíz* u.c./VNV (T-302/20, T-303/20 un T-307/20, [EU:T:2023:735](#))

Ekonomikas un monetārā savienība – Banku savienība – Kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību vienotais noregulējuma mehānisms (VNM) – “Banco Popular Español” noregulējums – VNV lēmums, ar kuru atteikts piešķirt kompensāciju akcionāriem un kreditoriem, uz kuriem attiecas noregulējuma darbības – Tiesības uz īpašumu – Tiesības tikt uzklaustam – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību – Atšķirīgās attieksmes vērtējums – Vērtētāju neatkarība

2023. gada 22. novembra spriedums *Molina Fernández*/VNV (T-304/20, [EU:T:2023:734](#))

Ekonomikas un monetārā savienība – Banku savienība – Kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību vienotais noregulējuma mehānisms (VNM) – “Banco Popular Español” noregulējums – VNV lēmums, ar kuru atteikts piešķirt kompensāciju akcionāriem un kreditoriem, uz kuriem attiecas noregulējuma darbības – Atšķirīgās attieksmes vērtējums – Vērtētāju neatkarība

2023. gada 22. novembra spriedums *ACMO* u.c./VNV (T-330/20, [EU:T:2023:733](#))

Ekonomikas un monetārā savienība – Banku savienība – Kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību vienotais noregulējuma mehānisms (VNM) – “Banco Popular Español” noregulējums – VNV lēmums, ar kuru atteikts piešķirt kompensāciju akcionāriem un kreditoriem, uz kuriem attiecas noregulējuma darbības – Atšķirīgās attieksmes vērtējums – Vērtētāju neatkarība

Apvienotajās lietās T-302/20, T-303/20 un T-307/20 un lietā T-304/20 prasītāji ir fiziskas un juridiskas personas, kas bija *Banco Popular Español, SA* (turpmāk tekstā – “*Banco Popular*”) akcionāri, pirms attiecībā uz minēto banku tika pieņemta noregulējuma shēma. Savukārt lietā T-330/20 runa ir par ieguldījumu fondiem, kuriem pirms šīs shēmas pieņemšanas piederēja pašu kapitāla instrumenti, izņemot vienu no tiem, kas pārņēma vienības, kurai piederēja *Banco Popular* obligācijas, tiesības.

2017. gada 7. jūnijā Vienotās noregulējuma valdes (VNV) izpildsesija, pamatojoties uz Regulu Nr. 806/2014 ⁵⁴¹, pieņēma *Banco Popular* noregulējuma shēmu ⁵⁴², ko tajā pašā dienā apstiprināja Eiropas Komisija ⁵⁴³.

Pirms šī mehānisma pieņemšanas VNV bija iesaistījusi *Deloitte Réviseurs d'Entreprises* biroju kā vērtētāju (turpmāk tekstā – “vērtētāju birojs”), lai veiktu *Banco Popular* vērtējumu pirms iespējama

⁵⁴⁰ Kopīgs rezumējums lietās *Del Valle Ruíz* u.c./VNV (T-302/20, T-303/20 un T-307/20), *Molina Fernández*/VNV (T-304/20) un *ACMO* u.c./VNV (T-330/20).

⁵⁴¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 806/2014 (2014. gada 15. jūlijs), ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu noregulējuma fondu, un groza Regulu (ES) Nr. 1093/2010 (OV 2014, L 225, 1. lpp.).

⁵⁴² Lēmums SRB/EES/2017/08 par noregulējuma shēmu attiecībā uz *Banco Popular* (turpmāk tekstā – “noregulējuma shēma”).

⁵⁴³ Komisijas Lēmums (ES) 2017/1246, ar ko apstiprina *Banco Popular* noregulējuma shēmu (OV 2017, L 178, 15. lpp.).

noregulējuma, kā arī atšķirīgas attieksmes vērtējumu pēc potenciālā noregulējuma. 2017. gada 6. jūnijā vērtētāju birojs iesniedza VNV vērtējumu (turpmāk tekstā – “2. vērtējums”), kura mērķis bija aprēķināt *Banco Popular* aktīvu un pasīvu vērtību un sniegt novērtējumu par to, kāda būtu bijusi attieksme pret akcionāriem un kreditoriem, ja saistībā ar *Banco Popular* būtu piemērota parastā maksātnespējas procedūra, kā arī sniegt informāciju, kas ļautu pieņemt lēmumu par pārvedamajām akcijām un īpašumtiesību vērtspapīriem un ļautu VNV noteikt komerciālus nosacījumus uzņēmuma pārdošanas instrumenta mērķiem. Noregulējuma shēmā VNV, uzskatīdama, ka prasītie nosacījumi⁵⁴⁴ ir izpildīti, nolēma piemērot *Banco Popular* noregulējuma procedūru. Pēc pārredzama un atklāta pārdošanas procesa, ko veica Spānijas banku noregulējuma iestāde – Bankas iestāžu pārstrukturēšanas fonds (*FROB*), jaunās *Banco Popular* akcijas tika nodotas *Banco Santander SA*.

Pēc noregulējuma shēmas pieņemšanas vērtētāju birojs nosūtīja VNV atšķirīgas attieksmes vērtējumu⁵⁴⁵ (turpmāk tekstā – “3. vērtējums”), kas veikts, lai noteiktu, vai attieksme pret skartajiem akcionāriem un kreditoriem būtu bijusi labvēlīgāka, ja *Banco Popular* tiktu piemērota parastā maksātnespējas procedūra, salīdzinot ar to, kas pret tiem tikusi īstenota noregulējuma dēļ. Šis vērtējums tika veikts atbilstoši likvidācijas scenārijam saskaņā ar Spānijas tiesību aktiem brīdī, kad tika pieņemta noregulējuma shēma. Vērtētāju birojs uzskatīja, ka parastās maksātnespējas procedūras sākšana būtu novedusi pie neplānotas likvidācijas. Tas secināja, ka šādā procedūrā nekāda atgūšana nebūtu paredzama un ka līdz ar to nepastāv atšķirīga attieksme salīdzinājumā ar attieksmi, kas izriet no noregulējuma pasākuma.

Pēc tam, lai varētu pieņemt galīgo lēmumu par to, vai skartajiem akcionāriem un kreditoriem ir jāpiešķir kompensācija, izmantojot vienoto noregulējuma fondu⁵⁴⁶, VNV aicināja tos darīt tai zināmu savu interesi izmantot savas tiesības tikt uzklautiem, ņemot vērā tās sākotnējo lēmumu šajā jautājumā⁵⁴⁷, kurā tā attiecībā uz 3. vērtējumu secināja, ka tai nav pienākuma tiem izmaksāt kompensāciju. Procedūra saistībā ar tiesībām tikt uzklautam norisinājās divos secīgos posmos, proti, reģistrācijas posmā, kurā skartie akcionāri un kreditori tika aicināti paust savu interesi izmantot savas tiesības tikt uzklautiem, un pēc tam apspriešanās posmā, kurā attiecīgās personas varēja iesniegt savus komentārus par sākotnējo lēmumu, kam bija pievienota 3. vērtējuma nekonfidenciālā versija.

Šī apspriešanās posma beigās VNV izvērtēja atbilstošos komentārus un saņēma no vērtētāju biroja paskaidrojošo dokumentu, kurā tas apstiprināja, ka 3. vērtējumā sīki izstrādātā hipotētiskā likvidācijas stratēģija un dažādi scenāriji, kā arī izmantotā metodoloģija un veiktās analīzes paliek spēkā.

2020. gada 17. martā VNV pieņēma Lēmumu SRB/EES/2020/52, lai noteiktu, vai akcionāriem un kreditoriem, kurus skar attiecībā uz *Banco Popular* veiktās noregulējuma darbības, ir jāpiešķir kompensācija (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”), kurā tā uzskatīja, ka vērtētāju birojs ir neatkarīgs un ka 3. vērtējums atbilst piemērojamajam tiesiskajam regulējumam un ir pietiekami pamatots un pilnīgs. Tā arī norādīja skarto akcionāru un kreditoru sniegtos komentārus un to vērtējumu un secināja, ka nav atšķirības starp attieksmi, kāda faktiski bijusi pret skartajiem akcionāriem un kreditoriem, un attieksmi, kāda pret tiem būtu bijusi, ja *Banco Popular* noregulējuma datumā tai tiktu piemērota parastā maksātnespējas procedūra.

⁵⁴⁴ Saskaņā ar Regulas Nr. 806/2014 18. panta 1. punktu.

⁵⁴⁵ Saskaņā ar Regulas Nr. 806/2014 20. panta 16.–18. punktu.

⁵⁴⁶ Saskaņā ar Regulas Nr. 806/2014 76. panta 1. punkta e) apakšpunktu.

⁵⁴⁷ VNV sākotnējais lēmums par to, vai piešķirt vai nepiešķirt kompensāciju akcionāriem un kreditoriem, kurus skar attiecībā uz *Banco Popular* pieņemtās noregulējuma darbības, un par procedūras saistībā ar tiesībām tikt uzklautam sākšanu (SRB/EES/2018/132; turpmāk tekstā – “sākotnējais lēmums”).

Spriedumos, ar kuriem Vispārējā tiesa noraida trīs prasības, kas ir pamatotas ar LESD 263. pantu, tā pirmo reizi lemj par prasību atcelt VNV lēmumu attiecībā uz iespējamo zaudējumu atlīdzināšanu akcionāriem un kreditoriem, kurus skar bankas noregulējums. Šajā ziņā Vispārējā tiesa izvērtē vairākus līdz šim neskatītus jautājumus, kas izvirzīti trijās prasībās, it īpaši par skarto akcionāru un kreditoru situācijas vērtējumu gadījumā, ja *Banco Popular* tiktu piemērota parastā maksātnespējas procedūra, vērtētāju biroja neatkarību, tiesībām tikt uzklautam procedūras laikā, tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesībām uz īpašumu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Vispārējā tiesa noraida iebildumus par to, ka apstrīdētajā lēmumā esot pieļauta nelikumība saistībā ar jautājuma izskatīšanu, vai attieksme pret bijušajiem *Banco Popular* akcionāriem būtu bijusi labāka, ja tiktu piemērota parastā maksātnespējas procedūra.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa norāda, no vienas puses, ka no Regulas Nr. 806/2014 noteikumiem skaidri izriet, ka atsauce⁵⁴⁸ uz attieksmi, kāda būtu bijusi izrādīta pret vienības akcionāriem un kreditoriem, ja tai tiktu piemērota parastā maksātnespējas procedūra, norāda uz hipotētisko attieksmi pret tiem vienības likvidācijas gadījumā. No otras puses, minētās attieksmes vērtēšanas metodika, kas definēta Deleģētajā regulā 2018/344⁵⁴⁹, atbilst iestādes aktīvu realizācijai un līdz ar to likvidācijai, kā tā ir definēta Regulas Nr. 806/2014 3. panta 1. punkta 42. apakšpunktā.

Otrkārt, lai konstatētu atšķirīgu attieksmi, salīdzinājums attiecas uz faktisko attieksmi, kas skartajiem akcionāriem un kreditoriem ir piemērota noregulējuma dēļ, un uz to situācijas novērtējumu gadījumā, ja noregulējuma darbības netiktu veiktas, proti, gadījumā, ja vienība tiktu likvidēta.

Treškārt, Vispārējā tiesa konstatē, ka, izvērtējot atšķirīgo attieksmi pēc *FROB* pieņemtā noregulējuma, Spānijas tiesībās ir paredzēts, ka hipotētiskais scenārijs ir vienības likvidācijas scenārijs, ņemot vērā Spānijas tiesību aktu noteikumus par likvidāciju. Vispārējā tiesa no tā secina, ka atšķirīgas attieksmes noteikšanai ir jābalstās uz likvidācijas scenāriju, un tas izslēdz tāda scenārija iespēju, kura pamatā ir vienības darbības turpināšana vai izlīgums ar kreditoriem.

Ceturtkārt, Vispārējā tiesa precizē, ka 3. vērtējumā paredzētais hipotētiskais likvidācijas scenārijs bija jānosaka, ņemot vērā *Banco Popular* situāciju noregulējuma dienā. Tās dienas situācijā *Banco Popular* nespēja turpināt savu darbību likvidātes stāvokļa, maksātnespējas vai maksātnespējas iespējamības un bankas licences iespējamās anulēšanas dēļ un šī iemesla dēļ nebija iespējams ne izlīgums, ne tāds maksātnespējas scenārijs, kurā tiktu pieņemts, ka uzņēmums turpina darbību.

Līdzīgi Vispārējā tiesa noraida argumentu, ka vērtētāju birojam būtu bijis jāveic *Banco Popular* vērtējums, paredzot uzņēmuma pārdošanu pilnībā vai pa ražošanas vienībām, jo tas nozīmē uzņēmuma darbības turpināšanu. Tātad vērtētāju birojs nav pieļāvis kļūdu, izmantojot tādu metodoloģiju, kuras pamatā ir likvidācijas scenārijs un aktīvu pārdošana individuāli vai ar portfeliem.

Piektkārt, apstrīdētajā lēmumā nav pieļauta neviena acīmredzama kļūda vērtējumā nedz attiecībā uz likvidācijas procedūras septiņu gadu maksimālā ilguma ņemšanu vērā, ievērojot tostarp mērķi veikt likvidāciju saprātīgā termiņā, kā arī nenoteiktību, ko rada ilgs likvidācijas laikposms, nedz arī uz

⁵⁴⁸ Saskaņā ar Regulas Nr. 806/2014 20. panta 16.–18. punktu.

⁵⁴⁹ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2018/344 (2017. gada 14. novembris), ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/59/ES papildina attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem, kuros konkrētizēti kritēriji attiecībā uz metodiku par piemērojamo režīmu atšķirības vērtēšanu noregulējuma gadījumā (OV 2018, L 67, 3. lpp.).

ienākumus nesošu un ienākumus nenesošu aizdevumu portfeļu, *Banco Popular* nekustamā īpašuma meitasuzņēmumu un juridisku risku novērtēšanu.

Otrām kārtām, Vispārējā tiesa noraida pamatu par vērtētāju biroja neatkarības neesamību.

Pirmkārt, tā norāda, ka šīs lietas apstākļi, no vienas puses, nepierāda, ka vērtētāju biroju, veicot 3. vērtējumu, būtu ietekmējusi 2. vērtējuma veikšana, un, no otras puses, tiem ir pretrunā arguments, ka šis birojs saprātīgi varēja šķist neobjektīvs vai tāds, kas nav neitrāls.

Proti, 3. vērtējumā atšķirīgas attieksmes analīze balstās uz faktisko attieksmi pret skartajiem akcionāriem un kreditoriem noregulējuma rezultātā. 2. vērtējuma pirmajā daļā ietvertais *Banco Popular* aktīvu un pasīvu novērtējums nav ticis ņemts vērā 3. vērtējumā, un tātad nevarēja ietekmēt vērtētāju biroju pēdējā minētā vērtējumā.

Turklāt 2. vērtējumā bija ietvertas vairākas atrunas par likvidācijas scenārija simulācijas ticamību. Tādējādi Vispārējā tiesa noraida iebildumu par to, ka vērtētāju birojs, lai aizsargātu savu profesionālo reputāciju, veicot 3. vērtējumu, esot uzskatījis, ka tam ir saistoši 2. vērtējumā iekļautie secinājumi.

Vispārējā tiesa noraida arī argumentu, saskaņā ar kuru vērtētāju birojs esot ticis mudināts izvairīties no jebkādiem 2. vērtējumā ietvertu secinājumu labojumiem vai grozījumiem, jo tas esot pretrunā apstākļiem, kādos ticis veikts 2. un 3. vērtējums. Proti, 3. vērtējums bija balstīts uz sīkāku informāciju nekā tā, kas bija vērtētāju biroja rīcībā 2. vērtējuma stadijā. Turklāt VNV kopš 2. vērtējuma saņemšanas bija informēta par to, ka vērtētāju birojā 3. vērtējumā būtu jāpamatojas uz jauniem datiem un tādējādi jāgroza likvidācijas scenārija simulācijā veiktais novērtējums. 3. vērtējumā vērtētāju birojs nav aprobežojies tikai ar 2. vērtējumā ietvertu simulācijas rezultātu apstiprināšanu. Pie tam ar to vien, ka vērtētāju birojs ir izdarījis tādu pašu secinājumu, nepietiek, lai pierādītu, ka, veicot 3. vērtējumu, tas ir uzskatījis sevi par saistītu ar savu novērtējumu, kas veikts 2. vērtējumā.

Visbeidzot Vispārējā tiesa noraida iebildumu par to, ka VNV esot bijis jāvēršas pie cita vērtētāja, lai veiktu vērtējumu saskaņā ar atšķirīgu metodi, jo attieksmes pret skartajiem akcionāriem un kreditoriem novērtējums bija jāveic atbilstoši likvidācijas scenārijam. Līdzīgā veidā nevienā Regulas Nr. 806/2014 vai Deleģētās regulas 2016/1075 tiesību normā nav tieši aizliegts, ka 2. un 3. vērtējumu veic viens un tas pats vērtētājs.

Otrkārt, Vispārējā tiesa noraida iebildumus par vērtētāju biroja neatkarības trūkumu tā apgalvotās saiknes ar *Banco Popular* un *Banco Santander* dēļ.

Šajā ziņā tā norāda, ka datumā, kad vērtētāju birojs tika iecelts par neatkarīgu vērtētāju, no vienas puses, pircēja identitāte nebija zināma, līdz ar to nebija iespējams ņemt vērā saikni starp vērtētāju biroju un *Banco Santander* un, no otras puses, vērtētāju birojs vairs nesniedza *Banco Santander* revīzijas pakalpojumus.

Vispārējā tiesa uzsver, ka visas *Banco Popular* noregulējuma procedūras laikā VNV ir nodrošinājusi, kā tai tas bija jādara, lai vērtētāju birojs ievērotu neatkarības prasības un it īpaši tās, kuras Deleģētajā regulā 2016/1075 ir paredzētas attiecībā uz interešu konflikta neesamību ⁵⁵⁰.

⁵⁵⁰ Saskaņā ar Komisijas Deleģētās regulas (ES)2016/1075 (2016. gada 23. marts), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/59/ES attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem, ar kuriem precizē atveseļošanas plānu, noregulējuma plānu un grupas noregulējuma plānu saturu, minimālos kritērijus, kas kompetentajai iestādei ir jānovērtē attiecībā uz atveseļošanas plāniem un grupas atveseļošanas plāniem, nosacījumus grupas finansiālajam atbalstam, prasības neatkarīgiem vērtētājiem, norakstīšanas un konvertācijas pilnvaru līgumisku atzīšanu, paziņošanas

Tādējādi VNV nav pieļāvusi kļūdu, uzskatot, ka vērtētāju biroja gan *Banco Popular*, gan *Banco Santander* sniegtie pakalpojumi nevarēja ietekmēt tā spriešanu 3. vērtējuma veikšanā un tādējādi nevarēja pierādīt būtisku, faktisku vai potenciālu interešu esamību, kas ir kopīgi vai konfliktā ar tām.

Līdzīgā veidā neviens arguments neapstrīd VNV vērtējumus par saiknes neesamību starp revīzijas pakalpojumiem un pakalpojumiem saistībā ar *Banco Popular* iekļaušanu, kurus vērtētāju birojs sniedza *Banco Santander*, no vienas puses, un apstākļiem, kuriem ir nozīme saistībā ar 3. vērtējumu, kas attiecās tikai uz *Banco Popular* novērtējumu, nevis uz *Banco Santander* novērtējumu, no otras puses.

Pie tam prasītāji nepaskaidro, kā šie vērtētāju biroja sniegtie pakalpojumi būtu varējuši ietekmēt vai būtu varējuši tikt saprātīgi uztverti kā tādi, kas ietekmē tā spriešanu 3. vērtējuma veikšanā.

Turklāt Vispārējā tiesa uzskata, ka, lai konstatētu, ka VNV bija jāņem vērā acīmredzamais objektivitātes vai neitralitātes trūkums no vērtētāju biroja puses tā saiknes ar *Banco Santander* dēļ, būtu jāpierāda, ka vērtētāju birojs, 3. vērtējumā uzskatot, ka parastās maksātnespējas procedūras kontekstā attieksme pret akcionāriem un kreditoriem nebūtu labvēlīgāka, būtu paredzējis dot priekšroku *Banco Santander*. Turklāt, pat pieņemot, ka vērtētāju birojs 3. vērtējumā būtu secinājis, ka attieksme pret skartajiem akcionāriem un kreditoriem *Banco Popular* likvidācijas gadījumā būtu bijusi labvēlīgāka, no tā izrietošās kompensācijas izmaksa būtu jāveic Vienotajam noregulējuma fondam, nevis *Banco Santander*.

Vispārējā tiesa arī uzskata, ka 3. vērtējuma rezultāts neietekmē lēmuma piemērot *Banco Popular* noregulējuma procedūru tiesiskumu un leģitimitāti, kā arī šī noregulējuma iznākumu, proti, tās pārdošanu *Banco Santander*, un ka šī vērtējuma sekas nevar būt tādas, ka skartajiem akcionāriem un kreditoriem būtu tiesības uz zaudējumu atlīdzību no *Banco Santander*.

Vispārējā tiesa secina – tā kā 3. vērtējums, lai kāds arī būtu tā rezultāts, nevarēja ietekmēt *Banco Santander* situāciju, vērtētāju birojs nevarēja radīt tai priekšrocības. Tādējādi to saikne nevar ne radīt leģitīmas šaubas saistībā ar iespējamu iepriekš izveidojušos nostāju, ne arī likt izdarīt secinājumu par vērtētāju biroja objektivitātes vai neitralitātes trūkumu. Šī saikne nav apstāklis, kas liktu apšaubīt tā neatkarību, veicot 3. vērtējumu, un to, ka VNV to izraudzījusi par neatkarīgu vērtētāju.

Trešām kārtām, Vispārējā tiesa noraida pamatu par akcionāru un kreditoru tiesību tikt uzklausi tiem iespējamu pārkāpumu, it īpaši tāpēc, ka VNV tiem esot noteikusi pienākumu formulēt savus komentārus veidlapā.

Šajā ziņā, pirmkārt, tā atgādina, ka tiesību tikt uzklautam ievērošana ir jānodrošina pat tad, ja nav tiesiskā regulējuma, kurā būtu tieši paredzēta šo tiesību īstenošana, un ka ne Regulā Nr. 806/2014, ne Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (turpmāk tekstā – "Harta") nav paredzēta īpaša procedūra tiesību tikt uzklautam īstenošanai. Tādējādi VNV izvēle izmantot veidlapu, lai saņemtu skarto akcionāru un kreditoru komentārus, ietilpa tās rīcības brīvībā šī procesa organizēšanā, lai ļautu skartajiem akcionāriem un kreditoriem īstenot savas tiesības tikt uzklautiem, ar nosacījumu, ka tie var efektīvi un lietderīgi īstenot šīs tiesības.

Otrkārt, šajā lietā Vispārējā tiesa norāda, ka VNV ir izskatījusi visus saņemtos komentārus un apstrīdētajā lēmumā paskaidrojusi, kādēļ daži no šiem komentāriem nav bijuši nozīmīgi apstrīdētā lēmuma pieņemšanā, un tā noraida argumentu par tiesību tikt uzklautam pārkāpumu, pamatojoties uz to, ka VNV ir noraidījusi neatbilstošus komentārus.

Treškārt, tā konstatē, ka veidlapā jautājumi bija formulēti neitrāli, sniedzot īsu attiecīgās tēmas izklāstu un atsauci uz sākotnējā lēmuma vai 3. vērtējuma daļām, kam seko aicinājums skartajiem akcionāriem un kreditoriem sniegt savus komentārus vai viedokli par šo tēmu.

Ceturtkārt, Vispārējā tiesa noraida argumentu par vietas ierobežošanu atbildēs uz veidlapas [jautājumiem], ņemot vērā, ka tas ir tikai teorētisks un ar to nevar juridiski pietiekami pierādīt, ka, nepastāvot šādam ierobežojumam, procedūras iznākums varētu būt bijis citāds.

Proti, no vienas puses, komentāri, kas sniegti procedūrā saistībā ar tiesībām tikt uzklautiem, atbildot uz veidlapā [ietvertajiem jautājumiem], tika detalizēti analizēti apstrīdētajā lēmumā, un tie lika vērtētāju birojam pieņemt paskaidrojošo dokumentu. Tādējādi, lai gan komentāru garums veidlapā bija ierobežots, VNV un vērtētāju birojs uz tiem atbildēja detalizēti.

No otras puses, prasītāji nenorāda, kādus komentārus, izņemot tos, kas tikuši izteikti un uz kuriem VNV un vērtētāju birojs ir atbildējuši, tiem būtu bijis liegts izteikt veidlapas apjoma dēļ. Tie arī neprecizē, kādus dokumentus tie bija vēlējušies pievienot veidlapai.

Ceturtām kārtām, Vispārējā tiesa kā neiedarbīgu noraida pamatu par to, ka 3. vērtējums esot balstīts uz kļūdainu informāciju saistībā ar *Banco Popular* finanšu stāvokli noregulējuma brīdī.

Proti, tā atgādina, ka atšķirīgas attieksmes novērtējums bija jāveic noregulējuma shēmas pieņemšanas brīdī. Spānijas Bankas 2019. gada 8. aprīļa ekspertīzes ziņojums, uz kuru balstās prasītāji un kura iesniegšana, izmantojot pierādījumu savākšanas pasākumu, tika pieprasīta, attiecas uz notikumiem pirms *Banco Popular* noregulējuma, un tiem nebija nozīmes 3. vērtējuma veikšanā.

Piektām kārtām, Vispārējā tiesa noraida pamatu par to, ka VNV ir nepamatoti deleģējusi vērtētāju birojam lēmumpieņemšanas pilnvaras, kas tai piešķirtas ar Regulu Nr. 806/2014.

Pirmkārt, konstatējusi, ka apelācijas sūdzības iesniedzēji neizvirza ne iebildi par Regulas Nr. 806/2014 prettiesiskumu, ne iebildumus par VNV rīcības brīvības īstenošanu vai skaidrības trūkumu attiecībā uz pēdējās minētās kompetences norobežošanu šajā regulā, ne arī iebildumus par to, ka VNV ir pārkāpusi minēto regulu, jo tā esot rīkojusies ārpus pilnvarām, kas tai piešķirtas ar šo regulu, Vispārējā tiesa nospriež, ka argumenti, ar kuriem tiek pārmests, ka VNV ir piešķīrusi lēmumpieņemšanas pilnvaras vērtētāju birojam, nevar pierādīt ar pilnvaru deleģēšanu saistīto principu pārkāpumu.

Otrkārt, Vispārējā tiesa atgādina, ka lēmumu nepiešķirt kompensāciju skartajiem akcionāriem un kreditoriem ir pieņēmusi VNV, nevis vērtētāju birojs.

Turklāt, piemērojot Regulu Nr. 806/2014, ekonomiskie un tehniskie aspekti saistībā ar attieksmes pret skartajiem akcionāriem un kreditoriem novērtējumu attiecībā uz tādu gadījumu, ja uz *Banco Popular* attiektos parastā maksātnespējas procedūra, bija jānovērtē neatkarīgam novērtētājam, nevis pašai

VNV. Tātad faktu, ka VNV uzticēja vērtētāju birojam veikt 3. vērtējumu, nevar interpretēt kā tās lēmumpieņemšanas pilnvaru deleģēšanu.

Treškārt, no vienas puses, ņemot vērā Regulas Nr. 806/2014 noteikumus, tas, ka VNV ir apstiprinājusi 3. vērtējuma secinājumus, nevar tikt interpretēts tādējādi, ka VNV nav pārbaudījusi, vai ir ievērotas prasības, kuras neatkarīgajam novērtētājam ir jāievēro, veicot savu vērtējumu. No otras puses, no paša apstrīdētā lēmuma satura izriet, ka VNV ir ne tikai rezumējusi 3. vērtējumu un skaidrojošo dokumentu, bet arī pārbaudījusi to spēkā esamību, ņemot vērā skarto akcionāru un kreditoru komentārus.

Sestām kārtām, Vispārējā tiesa noraida pamatu par tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpumu.

Attiecībā uz noteiktas informācijas neizpaušanu sākotnējā lēmuma pielikumā pievienotajā 3. vērtējuma nekonfidencialajā versijā Vispārējā tiesa norāda, ka VNV vērtējums, saskaņā ar kuru izsvītrotā informācija par 3. vērtējumā minētajiem uzkrājumiem juridiskiem riskiem bija daļa no dienesta noslēpuma un bija konfidenciāla, netiek apstrīdēts, tāpat kā netiek apstrīdēts, ka VNV ir pienākums aizsargāt konfidencialos datus⁵⁵¹. Turklāt prasītāji nenorāda, ka šī izsvītrotā informācija būtu nepieciešama, lai saprastu apstrīdēto lēmumu vai īstenotu to tiesības efektīvi vērsties tiesā.

Septītām kārtām, Vispārējā tiesa noraida pamatu par tiesību uz īpašumu pārkāpumu.

Vispārējā tiesa atgādina, ka ar Regulu Nr. 806/2014 ir izveidots mehānisms, lai nodrošinātu, ka neregulējamās vienības akcionāriem vai kreditoriem tiek piešķirta taisnīga kompensācija atbilstoši Hartas 17. panta 1. punkta prasībām.

Šajā lietā, tā kā nav pierādīts, ka VNV ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, uz 3. vērtējuma pamata secinot, ka attieksme pret *Banco Popular* skartajiem akcionāriem un kreditoriem parastajā maksātnespējas procedūrā nebūtu bijusi labvēlīgāka nekā neregulējuma gadījumā, prasītāji nav pierādījuši savu tiesību uz īpašumu pārkāpumu, kas izrietētu no apstrīdētā lēmuma.

Turklāt nevar pamatoti apgalvot, ka VNV ir pārkāpusi Hartas 17. pantu, jo kompensācijas vērtība atbilstoši principam, saskaņā ar kuru ne pret vienu no kreditoriem nevar būt sliktāka attieksme, tikusi rēķināta, pamatojoties uz sliktāko iespējamo scenāriju akcionāriem, tas ir, *Banco Popular* likvidācijas procedūru. Proti, hipotētiska likvidācijas scenārija piemērošana atbilst piemērojamajām tiesību normām.

⁵⁵¹ Saskaņā ar Regulas Nr. 806/2014 88. panta 5. punktu.

XI. Savienības iestāžu publiskie iepirkumi

2023. gada 26. aprīļa spriedums *OHB System/Komisija* (T-54/21, [EU:T:2023:210](#))

Publiski pakalpojumu līgumi – Iepirkuma procedūra – Konkursa dialogs – Pārejas satelītu “Galileo” piegāde – Pretendenta piedāvājuma noraidīšana – Izslēgšanas kritēriji – Smags pretendenta pārkāpums saistībā ar profesionālo rīcību – Galīga sprieduma vai galīga administratīva lēmuma neesamība – Vēršanās Finanšu regulas 143. pantā paredzētajā panelīkomitejā – Vienlīdzīga attieksme – Pārmērīgi zemas cenas piedāvājums – Acīmredzama kļūda vērtējumā

Ar 2018. gada 15. maija paziņojumu par līgumu⁵⁵² Eiropas Kosmosa aģentūru (EKA), rīkojoties Komisijas vārdā un uzdevumā, uzsāka iepirkuma procedūru par pārejas satelītu piegādi *Galileo* programmā, kuras mērķis ir izveidot un ekspluatēt Eiropas satelītu navigācijas un pozicionēšanas sistēmu civilajām vajadzībām. Šī procedūra tika uzsākta konkursa dialoga formā, jo Komisija jau bija identificējusi un noteikusi savas vajadzības, bet vēl nebija noteikusi precīzus līdzekļus, kas ir vispiemērotākie to apmierināšanai. EKA bija uzdots organizēt iepirkuma procedūru, bet Komisija saglabāja līgumslēdzējas iestādes statusu⁵⁵³. Tika nolemts, ka var tikt atlasīti divi pretendenti un ka līguma slēgšanas tiesību piešķiršana būs balstīta uz saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu.

Pēc pirmā konkursa dialoga posma, kurā tika pausts uzaicinājums iesniegt dalības pieteikumu, EKA atlasīja trīs pretendentes, proti, *OHB System AG*, kas ir prasītāja, *Airbus Defence and Space GmbH* (turpmāk tekstā – “*ADS*”) un *Thales Alenia Space Italia* (turpmāk tekstā – “*TASI*”). Pēc otrā posma, kura mērķis bija identificēt un noteikt līdzekļus, kas ir piemēroti, lai vislabāk apmierinātu līgumslēdzējas iestādes vajadzības, un pēc trešā posma, kurā EKA aicināja pretendentes iesniegt savu “galīgo piedāvājumu”, galīgos piedāvājumus novērtēja vērtēšanas komisija, kas rezultātus puda novērtējuma ziņojumā. Pamatojoties uz šo ziņojumu, Komisija pieņēma lēmumu neizraudzīties prasītājas piedāvājumu, kā arī lēmumu līgumu piešķirt *TASI* un *ADS* (turpmāk tekstā – “apstrīdētie lēmumi”), un šie lēmumi prasītājai tika paziņoti ar 2021. gada 19. janvāra vēstuli.

Pirms apstrīdēto lēmumu pieņemšanas prasītāja ar 2020. gada 23. decembra vēstuli informēja Komisiju un EKA, ka viens no tās bijušajiem darbiniekiem – administratīvais ģenerāldirektors, kam ir bijusi plaša piekļuve projekta datiem un kas ir piedalījies prasītājas piedāvājuma sagatavošanā, – 2019. gada decembrī ir ticis pieņemts darbā *ADS*. Tā apgalvoja, ka ir norādes, ka šis bijušais darbinieks ir ieguvis konfidenciālu informāciju un ka pēc sūdzības, ko tā ir iesniegusi pret šo darbinieku, valstī ir uzsākta kriminālizmeklēšana. Tādējādi prasītāja lūdza Komisiju apturēt strīdīgo konkursa dialogu, izmeklēt šo jautājumu un vajadzības gadījumā izslēgt *ADS* no šī dialoga. Ar 2021. gada 20. janvāra vēstuli Komisija informēja prasītāju, ka nav pietiekamu iemeslu, kas pamatotu šādu apturēšanu, un ka, tā kā valsts iestādes attiecībā uz apgalvojumiem veic izmeklēšanu un saistībā ar šiem apgalvojumiem nav galīga sprieduma vai galīga administratīva lēmuma, nav pamata izslēgt *ADS* no strīdīgā konkursa dialoga.

⁵⁵² Paziņojums par līgumu, kas publicēts 2018. gada 15. maija *Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša* papildinājumā (OV 2018/S 091-206089).

⁵⁵³ Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1285/2013 (2013. gada 11. decembris) par Eiropas satelītu navigācijas sistēmu ieviešanu un ekspluatāciju un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 876/2002 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 683/2008 (OV 2013, L 347, 1. lpp.), 15. panta 1. punktam Komisija noslēdza deleģēšanas nolīgumu ar EKA *Galileo* programmas izvērtēšanas posma īstenošanai.

Saņēmusi prasību atcelt apstrīdētos lēmumus, ko Vispārējā tiesa pilnībā noraida, tā it īpaši precizē pretendenta izslēgšanas kritēriju piemērošanu un vēršanos panelīkomitejā saskaņā ar 2018. gada Finanšu regulu ⁵⁵⁴. Tāpat Vispārējā tiesa precizē pienākumu pārbaudīt par nepamatoti lētu uzskatītā piedāvājuma elementus un lēmuma par līguma piešķiršanu autonomo raksturu, ja līgumslēdzēja iestāde tikai pārņem novērtējuma ziņojumā pausto pamatojumu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmkārt, Vispārējā tiesa noraida iebildumu par iespējamu 2018. gada Finanšu regulā paredzēto pretendenta izslēgšanas kritēriju pārkāpumu.

Vispirms tā atgādina, ka līgumslēdzēja iestāde izslēdz pretendentu no dalības iepirkuma procedūrā, ja tas atrodas kādā no situācijām, kuras atbilst trim 2018. gada Finanšu regulā paredzētajiem izslēgšanas kritērijiem.

Šajā gadījumā Vispārējā tiesa konstatē, ka tad, ja konkursa dialoga norises laikā nav galīga sprieduma vai galīga administratīva lēmuma, kurā būtu konstatēts, ka attiecīgais pretendents vai fiziska vai juridiska persona, kas ir šī pretendenta pārvaldes, vadības vai uzraudzības struktūras locekle vai kam ir pārstāvības, lēmumu pieņemšanas vai kontroles pilnvaras attiecībā uz minēto pretendentu, ir pieļāvis smagu pārkāpumu saistībā ar profesionālo rīcību, pirmie divi kritēriji nav piemērojami. Saskaņā ar trešo izslēgšanas kritēriju, kas ir vienīgais, kurš var tikt piemērots šajā gadījumā, ja nav galīga sprieduma vai galīga administratīva lēmuma, lēmumu izslēgt pretendentu no iepirkuma procedūras līgumslēdzēja iestāde var pieņemt, tikai pamatojoties uz provizorisku klasifikāciju ⁵⁵⁵ un tikai pēc tam, kad tā ir saņēmusi 2018. gada Finanšu regulā paredzētās panelīkomitejas ieteikumu, saskaņā ar kuru, ņemot vērā faktus un konstatējumus, ir pierādīts, ka pretendents ir pieļāvis smagu pārkāpumu saistībā ar profesionālo rīcību.

Iesākumā Vispārējā tiesa pārbauda, vai, šajā gadījumā nevēršoties šajā panelīkomitejā, Komisija nav izpildījusi savus pienākumus, tādējādi pārkāpdama trešo izslēgšanas kritēriju.

Šajā ziņā tā norāda, ka vēršanās panelīkomitejā mērķis ir Savienības finanšu interešu aizsardzība un ka provizoriska juridiskā klasifikācija, ko veic tikai panelīkomiteja, attiecas, pirmām kārtām, noteikti uz pašu pretendentu rīcību un, otrām kārtām, uz faktiem vai konstatējumiem, kas būtībā ir atklāti vai izdarīti revīzijās vai izmeklēšanās, kuras veikušas Savienības vai attiecīgā gadījumā dalībvalstu kompetentās iestādes. Vispārējā tiesa no tā secina, ka līgumslēdzējai iestādei panelīkomitejā ir jāvēršas tikai tad, ja tās rīcībā esošie konstatētie fakti ir nevis tikai pieņēmums, bet norādes, kas ir pietiekamas, lai pamatotu prezumpciju par pretendenta vainu. Šajā gadījumā tā konstatē, ka, pirmkārt, 2020. gada 23. decembra vēstule bija vienīgais elements, kas bija Komisijas rīcībā saistībā ar iespējami prettiesisko ADS rīcību. Otrkārt, apgalvojumi, ko prasītāja ir paudusi šajā vēstulē, neattiecas uz faktiem un konstatējumiem, kas ir atklāti vai izdarīti revīzijās vai izmeklēšanās, kuras veikušas Savienības vai dalībvalstu kompetentās iestādes. Treškārt, šai vēstulei nav pievienots neviens pierādījumu elements, kas varētu pamatot minētos apgalvojumus. Ceturtkārt, paustie iebildumi attiecas nevis uz ADS rīcību, bet gan uz prasītājas bijušā darbinieka rīcību.

⁵⁵⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu Nr. 966/2012 (OV 2018, L 193, 1. lpp.), un konkrētāk – saskaņā ar šīs regulas 136. un 145. pantu.

⁵⁵⁵ 2018. gada Finanšu regulas 136. panta 2. punkta izpratnē.

Vispārējā tiesa no tā secina, ka šos apgalvojumus nevar uzskatīt par faktiem vai konstatējumiem, kas var būt pietiekamas norādes, lai pamatotu prezumpciju par ADS vainu, kura pamato vēršanos panelīkomitejā.

Izdarījusi šo secinājumu, Vispārējā tiesa pārbauda, vai Komisijai tomēr bija jāizmeklē šie apgalvojumi. Šajā ziņā tā norāda, ka vienīgā rīcība, kurā tika vainota ADS, bija tā, ka attiecīgās iepirkuma procedūras laikā tā ir pieņēmusi darbā prasītājas bijušo darbinieku. Šis fakts principā pats par sevi nav norāde uz rīcību, kas var būt smags pārkāpums saistībā ar profesionālo rīcību.

Tāpat arī, runājot par prasītājas iebildumu, ka tās bijušais darbinieks ir pārkāpis tās komercnoslēpumu, jo ir nelikumīgi ieguvis konfidencialu tās informāciju, kas strīdīgā konkursa dialoga laikā ADS varēja sniegt nepamatotu priekšrocību, Vispārējā tiesa uzskata, ka šāds pārkāpums katrā ziņā nav norāde uz pašas ADS rīcību un tāpēc nevar pamatot prezumpciju par tās vainu. Turklāt, tā kā 2020. gada decembra vēstulē prasītāja nav iekļāvusi konkrētus argumentus un elementus, Vispārējā tiesa konstatē, ka apgalvojums par konfidencialas informācijas iegūšanu, kas ADS varētu būt sniegusi nepamatotu priekšrocību, bija neskaidrs un hipotētisks, tālab tas nevar būt norāde. Tāpat Vispārējā tiesa arī norāda, ka bijušais darbinieks darbu pie prasītājas bija pārtraucis neilgi pēc tās pārskatītā piedāvājuma iesniegšanas strīdīgā konkursa dialoga otrajā posmā, līdz ar to viņam katrā ziņā nevarēja būt informācijas nedz par dialogu, kas starp prasītāju un EKA norisinājās trešajā posmā, nedz par prasītājas galīgā piedāvājuma elementiem.

Tādējādi, tā kā 2020. gada decembra vēstulē iekļautie apgalvojumi nevar būt pietiekamas norādes, lai pamatotu prezumpciju par ADS vainojamību, kura pamatotu vēršanos panelīkomitejā, Komisijai nebija pienākuma veikt izmeklēšanu par tiem.

Otrkārt, Vispārējā tiesa noraida iebildumu par to pienākumu neizpildi, kuri saistīti ar pārmērīgi zemas cenas piedāvājumu pārbaudi. Tā atgādina, ka saskaņā ar 2018. gada Finanšu regulas noteikumiem līgumslēdzējas iestādes vērtējums par to, vai pastāv nepamatoti lēts piedāvājums, kas ir jēdziens, kurš ir jāizvērtē salīdzinājumā ar piedāvājuma elementiem un salīdzinājumā ar attiecīgo pakalpojumu, tiek veikts divos posmos⁵⁵⁶. Vispirms līgumslēdzējai iestādei ir jānovērtē, vai iesniegtajos piedāvājumos ir norāde, kas var radīt aizdomas, ka tie varētu būt nepamatoti lēti. Tā tas ir gadījumā, kad nav skaidrs, pirmām kārtām, vai piedāvājums atbilst spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam un, otrām kārtām, vai piedāvātajā cenā ietilpst visas piedāvājuma tehnisko elementu radītās izmaksas. Tāpat ir gadījumā, ja piedāvātā cena ir būtiski zemāka par citu iesniegto piedāvājumu cenu vai parasto tirgus cenu. Ja ir šādas norādes, līgumslēdzējai iestādei pēc tam ir jāpārbauda piedāvājuma elementi, sniedzot attiecīgajam pretendenta iespēju pamatot savu cenu. Ja, neraugoties uz sniegtajiem paskaidrojumiem, līgumslēdzēja iestāde konstatē, ka piedāvājums ir nepamatoti lēts, tai piedāvājums ir jānoraida.

Šajā gadījumā Vispārējā tiesa konstatē, ka atšķirība starp ADS galīgā piedāvājuma cenu un citu pretendentu galīgo piedāvājumu cenām pati par sevi nevar būt norāde, ka piedāvājums varētu būt nepamatoti lēts, ņemot vērā attiecīgā līguma īpatnības. Pirmkārt, iepirkuma procedūra tika uzsākta konkursa dialoga formā, jo Komisija vēl nebija noteikusi precīzus līdzekļus savu vajadzību apmierināšanai. Tādējādi piedāvājumu cenas ir atkarīgas no dažādiem tehniskiem risinājumiem un līdzekļiem, ko piedāvāja katrs pretendents. Otrkārt, no attiecīgo satelītu konkrētajām īpašībām izriet, ka tie nav preces, kurām ir standarta cena vai tirgus cena. Turklāt papildus cenas atšķirībām prasītāja nav izvirzījusi konkrētu argumentu, lai pamatotu savu apgalvojumu, ka ADS piedāvājumam vajadzēja šķist nepamatoti lētam.

⁵⁵⁶ 2018. gada Finanšu regulas I pielikuma 1. nodaļas 2. sadaļas 23.1. punkta pirmā daļa un 23.2. punkts.

Vispārējā tiesa secina, ka nav pierādīts, ka ir tādas norādes, kas Komisijai var radīt aizdomas, ka ADS piedāvājums varētu būt nepamatoti lēts. Līdz ar to Komisijai nebija jāpārbauda ADS piedāvājuma elementi, lai pārlicinātos, ka tas nav nepamatoti lēts.

Treškārt, Vispārējā tiesa noraida iebildumu, ka, vienkārši apstiprinot novērtējuma ziņojumā iekļautos rezultātus, Komisija ir pārkāpusi savu pienākumu pieņemt autonomu lēmumu par līguma piešķiršanu.

No vienas puses, protams, Komisija uzņemas vispārīgu atbildību par *Galileo* programmu un saistībā ar šīs programmas īstenošanas posmu tai ir jānoslēdz deleģēšanas nolīgums ar EKA, precizējot EKA uzdevumus, it īpaši saistībā ar to līgumu piešķiršanu, kuri attiecas uz šo sistēmu. Tieši deleģēšanas līguma ietvaros, kas ir noslēgts starp Komisiju un EKA, tai, rīkojoties Komisijas vārdā un uzdevumā, bija uzdots organizēt strīdīgo konkursa dialogu, lai gan Komisija saglabāja līgumslēdzējas iestādes statusu. Tomēr atbildība par *Galileo* programmu nevar grozīt vai pat palielināt Komisijas kā līgumslēdzējas iestādes pienākumus.

No otras puses, gadījumā, kad vērtēšanas komisiju ir iecēlusi līgumslēdzēja iestāde, šai komisijai saskaņā ar 2018. gada Finanšu regulu novērtējuma ziņojumā ir jāveic piedāvājumu novērtējums. Lai gan līgumslēdzējai iestādei šis ziņojums nav saistošs, tai ir tiesības balstīties uz šo ziņojumu, lai piešķirtu attiecīgo līgumu. Tāpēc tas, ka apstrīdētie lēmumi ir pamatoti ar atsauci uz novērtējuma ziņojumu un Komisija ir apstiprinājusi vērtēšanas komisijas, kurai uzdots novērtēt iesniegtos piedāvājumus, viedokli, neietekmē apstākli, ka tie ir pieņemti autonomi.

2023. gada 14. jūnija spriedums *Instituto Cervantes*/Komisija (T-376/21, [EU:T:2023:331](#))

Publiski pakalpojumu līgumi – Iepirkuma procedūra – Valodu mācību pakalpojumu sniegšana Savienības iestāžu, struktūru un aģentūru vajadzībām – Pretendenta ierindošana kaskādes procedūrā – Pienākums norādīt pamatojumu – Hiperteksta saitē pieejamie piedāvājuma elementi – Acīmredzamas kļūdas vērtējumā – Pilnvaru nepareiza izmantošana

Ar 2020. gada 20. novembra paziņojumu par līgumu Eiropas Komisija saskaņā ar atklāto procedūru izsludināja iepirkumu par valodu mācībām Eiropas Savienības iestāžu, struktūru un aģentūru vajadzībām. Šis līgums ietvēra astoņas daļas, tostarp 3. daļu “Spāņu valodas (ES) apguve”. Apstrīdētā iepirkuma specifikācijās bija norādīts, ka, piešķirot līguma slēgšanas tiesības, līgumslēdzēja iestāde balstīsies uz ekonomiski visizdevīgāko piedāvājumu. Attiecībā uz piedāvājuma iesniegšanas noteikumiem specifikācijās tostarp bija paredzēts, ka piedāvājumi jāiesniedz, izmantojot *eSubmission* lietotni.

2021. gada 19. aprīlī Komisija, ņemdamā vērā vērtēšanas komitejas ieteikumus, pieņēma apstrīdēto lēmumu. Tādējādi tā līguma slēgšanas tiesības 3. daļā (“Spāņu valodas apguve”) pirmajā vietā piešķīra *CLL Centre de Langues-Allingua* (turpmāk tekstā – “apvienība CLL”) un otrajā vietā – prasītājam *Instituto Cervantes*.

Iepirkuma procedūrā prasītājs *eSubmission* lietotnē bija iesniedzis noteiktus elementus, kuri ilustrē tā piedāvājumā aprakstīto tehnisko piedāvājumu un kuri bija pieejami tikai piedāvājumā iekļautajās hiperteksta saitēs. Piedāvājumu vērtēšanas tabulā Komisija informēja prasītāju, ka tā šos elementus ir noraidījusi un nav vērtējusi, jo tie neatbilda specifikācijām un bija risks, ka tad, ja tiktu izmantotas hiperteksta saites, piedāvājumu varētu grozīt pēc piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām. Tādējādi Komisija uzskatīja, ka trūkst dokumentu, kas bija pieejami vienīgi minētajās hiperteksta saitēs.

Vispārējā tiesa, izskatījusi apstrīdētā lēmuma atcelšanas prasību, ko tā pilnībā noraida, lemj par vēl neizskatītu jautājumu, kas saistīts ar to, ka pretendenti, lai iesniegtu sava piedāvājuma elementus,

izmanto hiperteksta saites, lai gan šis iesniegšanas veids nav paredzēts specifikācijās, un par sekām, kas izriet no šādas [hiperteksta saišu] izmantošanas piedāvājumu vērtēšanas un punktu piešķiršanas posmā.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmkārt, Vispārējā tiesa noraida pamatus, kas attiecas uz pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu.

Pirmām kārtām, tā noraida argumentu par neiespējamību uzzināt izraudzītā piedāvājuma salīdzinošās priekšrocības. Proti, tā konstatē – lai gan vērtējumi par noteiktiem apakškritērijiem ir īsi, vispirms ir iespējams saprast, ka apvienības *CLL* piedāvājumam ir vairāki raksturlielumi, kas pārsniedz prasītāja piedāvājuma raksturlielumus. Turpinājumā ir iespējams uzzināt prasītāja piedāvājuma kvalitātes līmeni, kas ir zemāks. Visbeidzot nevar neņemt vērā, ka dokumentu trūkums, kas attiecas uz būtisku valodas kursu elementu, proti, uzdevumiem, tiek raksturots kā prasītāja piedāvājuma trūkums, kas rada punktu zudumu. Līdzīgi kā dokumentu trūkums nebija vienīgais trūkums, kas attaisno punktu zudumu prasītāja piedāvājuma vērtējumā, Vispārējā tiesa noraida argumentu par acīmredzamu kļūdu vērtējumā saistībā ar neloģisku saikni starp šo vērtējumu un piešķirtajiem punktiem.

Otrām kārtām, Vispārējā tiesa noraida iebildumu par to, ka nav iespējams uzzināt precīzu punktu skaitu, kuri tika atskaitīti dokumentu trūkuma dēļ. Šajā ziņā tā konstatē, ka specifikācijās nav noteikts nekāds īpatsvars starp dažādajiem elementiem, kas ietilpst katra apakškritērija aprakstā, jo runa nav par “apakškritērijiem”, kurus paredzēts vērtēt atsevišķi, bet gan par katra apakškritērija satura aprakstu. Tādējādi nav nepieciešams, lai katrai pozitīvai vai negatīvai piezīmei vērtējumā tiktu piešķirts konkrēts īpatsvars, bet drīzāk – lai prasītājs varētu saprast pamatojumu, kura dēļ Komisija tā piedāvājumam ir piešķirusi punktus, ko tas ir saņēmis atbilstoši katram apakškritērijam, un to tas patiešām varēja izdarīt. Vispārējā tiesa secina, ka vērtēšanas komiteja ir norādījusi izraudzītā piedāvājuma salīdzinošās priekšrocības atbilstoši katram apakškritērijam un šajā gadījumā no Komisijas nevar prasīt, lai tā katrai pozitīvai vai negatīvai piezīmei par atsevišķiem elementiem, kas veido katra apakškritērija aprakstu, piešķirtu konkrētu īpatsvaru.

Otrkārt, Vispārējā tiesa noraida pamatu, kas attiecas uz acīmredzamu kļūdu vērtējumā, jo saikne starp vērtējumu un piešķirtajiem punktiem atbilstoši noteiktiem apakškritērijiem ir neloģiska, nesamērīga un nepārskatāma. Tādējādi attiecībā uz apgalvoto pārskatāmības principa pārkāpumu tā iemesla dēļ, ka līguma dokumentos netika darīta zināma konkrētā nozīme, kas piešķirta tādām kritērija elementam, kuru ietekmējis dokumentu trūkums, Vispārējā tiesa atgādina, ka dokumentu trūkums nav vienīgais trūkums, kas attaisno punktu zudumu. Tādējādi punktu atskaitīšanu nevar uzskatīt par acīmredzami neatbilstošu identificētajiem trūkumiem.

Turklāt atsevišķam piedāvājuma elementam piešķirtais īpašais nozīmīgums un punktu piešķiršana par katru apakškritēriju vai apakškritērija elementu ietilpst Komisijas plašajā novērtējuma brīvībā. Tādējādi Vispārējā tiesa nevar pārbaudīt, kāds nozīmīgums ir piešķirts katra apakškritērija atsevišķiem elementiem, bet vienīgi pārbauda, vai ir konstatēta acīmredzama kļūda vērtējumā. Tomēr šajā gadījumā prasītājs nav pierādījis šādu kļūdu, jo Komisijas identificētais dokumentu trūkums attiecas uz būtisku valodas kursu elementu un varēja likumīgi radīt punktu atskaitījumu, nepierādot, ka minētais punktu atskaitījums būtu acīmredzami kļūdainais.

Treškārt, Vispārējā tiesa noraida pamatu par acīmredzamu kļūdu vērtējumā, jo ir noraidīti hiperteksta saitē pieejamie piedāvājuma elementi.

Ņemot vērā specifikāciju noteikumus, “piedāvājums” bija tieši lejupielādējams *eSubmission* lietotnē un tikai tie dokumenti, ar kuriem ir veiktas šādas manipulācijas, ir minētā piedāvājuma daļa. Tāpēc atbilstoši *eSubmission* lietotnes mērķim atvieglot piedāvājumu iesniegšanu, izmantojot drošu lietotni, prasītājs nevarēja iesniegt noteiktas piedāvājuma daļas, izmantojot hiperteksta saites, kas ved uz

pretendenta kontrolē esošā tīmekļvietnē pieejamu dokumentu. Tādējādi Komisijai nevar izteikt pārmetumus, ka tā nav ņēmusi vērā dokumentus, kas iegūti no attiecīgajām hiperteksta saitēm.

Vispārējā tiesa norāda arī, ka dokumentu iesniegšana, izmantojot šo drošo lietotni, ļauj ievērot vienlīdzīgas attieksmes pret pretendentiem principu, jo tā garantē, ka līgumslēdzēja iestāde saglabā kontroli pār tai iesniegtajiem dokumentiem. Tādējādi tiek novērsts jebkāds risks, ka varētu grozīt dokumentus, kuri ir pieejami tikai hiperteksta saitē un nav lejupielādēti tieši *eSubmission* lietotnē. No tā Vispārējā tiesa secina, ka šajā kontekstā pietiekami informēts un samērā rūpīgs pretendents var zināt, ka tam ir pienākums iesniegt piedāvājumu noteiktajā termiņā un pēc šī termiņa beigām to vairs nevar grozīt. Tādējādi šāds pretendents no konkrētajām specifikācijām nevar secināt, ka būtu pieļaujams tā piedāvājumā iekļaut hiperteksta saites, kas ved uz tā kontrolē esošā tīmekļvietnē pieejamu dokumentu.

Turklāt, tā kā hiperteksta saišu iekļaušana prasītāja piedāvājumā nebija atļauta, Komisijai nebija nedz jāpārbauda, vai konkrētie dokumenti ir grozīti, nedz tie jāpieņem. Katrā ziņā šie dokumenti atradās tīmekļvietnē pretendenta kontrolē un prasītāja iesniegtie pierādījumi ir vērsti uz to, lai pierādītu, ka konkrētie dokumenti nav grozīti, nevis uz faktu, ka tos nevarēja grozīt.

Visbeidzot, nevar atbalstīt argumentu, kas attiecas uz tiesību tikt uzklautam pārkāpumu, jo, lai gan pretendents ir jādod iespēja atbilstoši darīt zināmu tā nostāju par elementiem, uz kuriem administrācija domā balstīt savu lēmumu, šīs tiesības tiek nodrošinātas tā piedāvājuma iesniegšanas brīdī, kā arī dodot iespēju pretendents lūgt precizējumus par specifikāciju noteikumiem. Tādējādi fakts, ka pēc piedāvājumu vērtēšanas nav paredzēts neviens vēlāks posms papildu skaidrojumu sniegšanai, nevar būt tiesību tikt uzklautam pārkāpums.

Ceturtkārt, Vispārējā tiesa noraida pamatu, kas būtībā attiecas uz to, ka Komisija neesot izpildījusi pienākumu salīdzināt apvienības *CLL* un prasītāja tehnisko piedāvājumu. Proti, nav pamata uzskatīt, ka Komisija nebūtu izpildījusi prasību identificēt “ekonomiski visizdevīgāko” piedāvājumu, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, kas nodrošina pārskatāmības, diskriminācijas aizlieguma un vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu, lai nodrošinātu piedāvājumu salīdzinošās vērtības objektīvu salīdzināšanu. Komiteja apvienības *CLL* piedāvājumu ir vērtējusi, ņemot vērā specifikācijās norādītos tehniskos piešķiršanas kritērijus, līdzīgi kā tā ir vērtējusi prasītāja piedāvājumu.

Piektkārt, Vispārējā tiesa noraida pamatu, kas būtībā attiecas uz faktu, ka Komisija, visas valodu mācību līguma daļas piešķirdama vienam pakalpojumu sniedzējam, proti, apvienībai *CLL*, esot nepareizi īstenojusi praksi un tādējādi nav ievērojusi publiskā iepirkuma tiesiskā regulējuma mērķi, proti, Savienības iestāžu līgumu pieejamību iespējami vairāk konkurentiem.

Proti, līgumslēdzējai iestādei nevar liegt piešķirt visas publiskā iepirkuma līguma daļas vienam un tam pašam pretendents ar nosacījumu, ka tā piedāvājumi ir bijuši ekonomiski visizdevīgākie salīdzinājumā ar visu pārējo pretendentu piedāvājumiem un ir ievērots vienlīdzīgas attieksmes pret pretendentiem princips, lai nodrošinātu veselīgu un efektīvu konkurenci starp minētā līguma dalībniekiem.

Turklāt Vispārējā tiesa atgādina, ka objektivitātes prasība aptver divus aspektus. No vienas puses, tā attiecas, uz iestādes locekļu subjektīvo objektivitāti tādā nozīmē, ka neviens attiecīgās iestādes loceklis nedrīkst izrādīt personīgo nostāju vai aizspriedumus, un šī objektivitāte tiek prezumēta, kamēr nav pierādīts pretējais, un, no otras puses, uz objektīvo objektivitāti tādā nozīmē, ka šai iestādei ir jāsniedz pietiekamas garantijas, lai šajā ziņā novērstu jebkādas pamatotas šaubas. Tomēr šajā gadījumā ir jākonstatē, ka, pirmām kārtām, nav atsauču uz komitejas locekļu subjektīvo neobjektivitāti un, otrām kārtām, nav pierādīts, ka pienākuma vērtēt tehniskā piedāvājuma kvalitāti pirms cenas vērtēšanas neizpilde ir novedusi tostarp pie vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpuma.

XII. Piekļuve iestāžu dokumentiem

2023. gada 25. janvāra spriedums *De Capitani*/Padome (T-163/21, [EU:T:2023:15](#))

Piekļuve dokumentiem – Regula (EK) Nr. 1049/2001 – Ar notiekošu likumdošanas procedūru saistīti dokumenti – Padomes darba grupas – Dokumenti, kas attiecas uz tiesību akta priekšlikumu par grozījumiem Direktīvā 2013/34/ES par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem – Daļējs piekļuves atteikums – Atcelšanas prasība – Interese celt prasību – Pieņemamība – Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 3. punkta pirmā daļa – Izņēmums saistībā ar lēmumu pieņemšanas procesa aizsardzību

Prasītājs *Emilio De Capitani* bija iesniedzis piekļuves pieteikumu⁵⁵⁷ atsevišķiem dokumentiem, ar kuriem bija notikusi apmaiņa Padomes Uzņēmējdarbības tiesību jautājumu darba grupā saistībā ar likumdošanas procedūru, kuras priekšmets ir Direktīvas 2013/234 par gada finanšu pārskatiem grozījumi⁵⁵⁸. Padome bija atteikusi piekļuvi atsevišķiem dokumentiem, pamatojot ar to, ka to publiskošana var nopietni kaitēt Padomes lēmumu pieņemšanai Regulas Nr. 1049/2001 izpratnē⁵⁵⁹. Pēc prasītāja atkārtota pieteikuma attiecībā uz dokumentiem, kuriem atteikta piekļuve, Padome pieņēma apstrīdēto lēmumu⁵⁶⁰, ar kuru tā apstiprināja savu atteikumu piešķirt tiem piekļuvi.

Padomes darba grupas ir šīs iestādes iekšējās struktūras, kas sagatavo Pastāvīgo pārstāvju komitejas (*Coreper*) un vēlāk – kompetentās Padomes ministrijas apmācību darbu.

Vispārējā tiesa, apmierinot tai iesniegto atcelšanas prasību, pievēršas jautājumam par piekļuvi ar likumdošanas procedūru saistītiem dokumentiem no pavisam jauna skatpunkta, proti, attiecībām starp likumdošanas procedūras atklātības un pārskatāmības principiem, kuri izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas⁵⁶¹, no vienas puses, un izņēmumu no dokumentu publiskošanas saistībā ar iestādes lēmumu pieņemšanas procesa aizsardzību, kas izriet no sekundārajām tiesībām⁵⁶², no otras puses. Tāpat Vispārējā tiesa pirmoreiz izvērtē nosacījumus par piekļuvi dokumentiem, kurus likumdošanas procedūrā sagatavojušas Padomes darba grupas.

⁵⁵⁷ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

⁵⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/34/ES (2013. gada 26. jūnijs) par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/43/EK un atceļ Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK (OV 2013, L 182, 19. lpp.).

⁵⁵⁹ Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 3. punkta pirmā daļa.

⁵⁶⁰ Eiropas Savienības Padomes 2021. gada 14. janvāra Lēmums SGS 21/000067.

⁵⁶¹ Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 15. un 42. pants.

⁵⁶² Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 3. punkta izpratnē.

Vispārējās tiesas vērtējums

Pirmkārt, Vispārējā tiesa noraida prasītāja argumentāciju, saskaņā ar kuru Regulā Nr. 1049/2001 paredzētais izņēmums saistībā ar lēmumu pieņemšanas procesa aizsardzību, to interpretējot LESD un Hartas gaismā, neesot piemērojams legīslatīviem dokumentiem.

Vispārējā tiesa atgādina, ka atvērtības princips, kam Eiropas Savienības tiesiskajā kārtībā piemīt īpaša nozīme, atklātības un pārskatāmības principi ir neatņemama Savienības likumdošanas procedūras sastāvdaļa⁵⁶³. Tātad piekļuvei legīslatīvajiem dokumentiem jābūt iespējami plašai. Tomēr tas nenozīmē, ka Savienības primārajās tiesībās ir paredzētas beznosacījuma tiesības piekļūt legīslatīvajiem dokumentiem. Proti, saskaņā ar LESD⁵⁶⁴ tiesības piekļūt Savienības iestāžu dokumentiem tiek īstenotas saskaņā ar vispārējiem principiem, ierobežojumiem un nosacījumiem, kas noteikti regulās. LESD normas, kurās reglamentētas tiesības piekļūt iestāžu dokumentiem, neizslēdz no tā piemērošanas jomas legīslatīvus dokumentus.

Vispārējā tiesa norāda, ka šo secinājumu apstiprina normatīvais konteksts, kurā iekļaujas tiesības piekļūt dokumentiem. Proti, no primārajām tiesībām izriet, ka atvērtības princips nav absolūts⁵⁶⁵. Tāpat Vispārējā tiesa atgādina, ka atbilstoši Regulas Nr. 1049/2001 normām Savienības iestādes pienācīgi pamatotos gadījumos var atteikt piekļuvi atsevišķiem legīslatīviem dokumentiem.

Pretēji tam, ko apgalvoja prasītājs, Vispārējā tiesa vispirms konstatē tiesību piekļūt dokumentiem turpinātību, kas pastāv starp Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un LESD, un secina, ka Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 3. punkta pirmajā daļā paredzētais izņēmums no pienākuma izpaust pieprasīto dokumentu saistībā ar attiecīgās iestādes lēmumu pieņemšanas procesa aizsardzību joprojām ir piemērojams pēc LESD un Hartas stāšanās spēkā. Turpinājumā tā uzskata, ka nekas neļauj secināt, ka LESD un Hartas normas principā izslēdz iespēju atteikt piekļuvi likumdošanas procedūrā Padomes darba grupu sagatavotiem dokumentiem, pamatojoties uz to, ka to publiskošana var nopietni kaitēt Padomes lēmumu pieņemšanas procesam. Visbeidzot tā konstatē, ka, lai gan LESD normās, saskaņā ar kurām Padome izskata un balso par legīslatīva akta projektu⁵⁶⁶, ir nostiprināts princips par Padomes sesijās notikušu legīslatīvu debašu publiskošanu, tās neattiecas ne uz tiesībām piekļūt dokumentiem, ne uz šo tiesību īstenošanas ierobežojumiem un nosacījumiem.

Otrkārt, Vispārējā tiesa konstatē, ka neviens no Padomes apstrīdētajā lēmumā norādītajiem iemesliem neļauj uzskatīt, ka strīdīgo dokumentu publiskošana konkrētā, faktiskā un nevis hipotētiska veidā var nopietni kaitēt attiecīgajai likumdošanas procedūrai.

Vispirms attiecībā uz pamatojumu, kas balstīts uz strīdīgo dokumentu apgalvoti sensitīvo saturu, Vispārējā tiesa konstatē, ka tajos faktiski ir ietverti konkrēti komentāri un tekstuāli grozījumi, kas iekļaujas parastas likumdošanas procedūras gaitā. Lai gan šie dokumenti attiecas uz jautājumiem, kuriem ir zināma nozīme un kuriem, iespējams, raksturīga gan politiskā, gan juridiskā sarežģītība, kā arī tie var ietvert elementus, kas izriet no "sarežģītām sarunām" un var liecināt par grūtībām, kas vēl bija jāatrisina pirms vienošanās panākšanas, Padome neidentificē nevienu konkrētu un specifisku šo dokumentu aspektu, kas būtu īpaši sensitīvs tādā ziņā, ka izpaušanas gadījumā tiktu apdraudētas

⁵⁶³ Spriedums, 2018. gada 22. marts, *De Capitani/Parlaments* (T-540/15, [EU:T:2018:167](#), 81. punkts).

⁵⁶⁴ LESD 15. panta 3. punkts.

⁵⁶⁵ LES 10. panta 3. punkts un LESD 15. panta 1. punkts.

⁵⁶⁶ LESD 15. panta 2. punkts.

Savienības vai dalībvalstu pamatintereses. Tā arī nepaskaidro, kādā veidā piekļuve strīdīgajiem dokumentiem konkrēti, faktiski un nevis hipotētiski var kaitēt iespējai panākt vienošanos par attiecīgo tiesību akta priekšlikumu.

Turpinājumā attiecībā uz to, ka diskusijām Padomes darba grupas ietvaros par attiecīgo leģislatīvo priekšlikumu ir iepriekšējs raksturs, Vispārējā tiesa atgādina, ka tas pats par sevi neļauj pamatot izņēmuma, kas izriet no lēmumu pieņemšanas procesa aizsardzības, piemērošanu. Proti, šis izņēmums nav atšķirīgs atkarībā no diskusiju gaitas, bet vispārīgā veidā attiecas uz dokumentiem, kas skar jautājumu, par kuru attiecīgā iestāde "vēl nav pieņēmusi lēmumu". Tā kā priekšlikums būtībā tiek iesniegts apspriešanai, pieteikuma par piekļuvi leģislatīviem dokumentiem iesniedzējs notiekošajā procedūrā pilnībā apzinājās, ka tajos ietvertā informācija var tikt grozīta jebkurā darba grupas sagatavošanas darbu laikā līdz brīdim, kad tiks panākta vienošanās par visu tekstu. Tāds bija prasītāja pieteikuma par piekļuvi mērķis, vēloties uzzināt dalībvalstu paustos viedokļus Padomē tieši tādēļ, lai ierosinātu debates par šo jautājumu, pirms šī iestāde bija noteikusi savu nostāju attiecīgajā likumdošanas procedūrā.

Turklāt Vispārējā tiesa konstatē, ka Padome nav iesniegusi nevienu uzskatāmu elementu, kas var pierādīt, ka piekļuve strīdīgajiem dokumentiem būtu kaitējusi lojālai sadarbībai starp dalībvalstīm. Tā uzsver, ka, tā kā dalībvalstis Padomes darba grupās pauž savas attiecīgās nostājas par konkrētu leģislatīvu priekšlikumu un to, kādu tās pieļauj tā attīstību, fakts, ka šī informācija pēc pieprasījuma tiek publiskota, pats par sevi nav šķērslis lojālai sadarbībai⁵⁶⁷. Uz demokrātiskas leģitimitātes principu balstītā sistēmā abiem likumdevējiem jābūt atbildīgiem sabiedrībai par savām darbībām, un pilsoņu demokrātisko tiesību īstenošana nozīmē iespēju detalizēti sekot līdzi lēmumu pieņemšanai iestādēs, kuras piedalās likumdošanas procedūrā, un to, ka ir piekļuve visai informācijai, kurai ir nozīme. Taču šajā lietā nekas neliecina par to, ka Padome pamatoti varēja sastapties ar ārēja spiediena risku un reakciju, kas pārsniegtu to, ko no sabiedrības var sagaidīt jebkuras likumdevējiesādes, kas iesniedz likuma projekta grozījumu, loceklis.

Turklāt Vispārējā tiesa atgādina, ka tikai tad, ja attiecīgā iestāde uzskata, ka dokumenta publiskošana konkrēti un faktiski var kaitēt attiecīgajam lēmumu pieņemšanas procesam, tai ir jāpārbauda, vai, neraugoties uz visu, sevišķas sabiedrības intereses neattaisno dokumenta publiskošanu. Tāpat tikai tas vien, ka ir tikusi piešķirta piekļuve atsevišķiem dokumentiem, kas attiecas uz to pašu likumdošanas procedūru, nevar attaisnot atteikumu piekļūt citiem dokumentiem.

Visbeidzot, piekļuve Padomes darba grupu sagatavotajiem dokumentiem nevar tikt ierobežota to apgalvotā "tehniskā" rakstura dēļ. Dokumenta "tehniskais" raksturs nav atbilstošs kritērijs, lai piemērotu izņēmumu saistībā ar lēmumu pieņemšanas procesa aizsardzību. Padomes darba grupu locekļiem ir dalībvalstu, kuras tie pārstāv, pilnvarojums, un viņi apspriedēs par konkrētu tiesību akta priekšlikumu pauž savas dalībvalsts nostāju Padomē, kad tā rīkojas kā viens no likumdevējiem. Tas, ka darba grupām nav atļauts pieņemt Padomes galīgo nostāju, nenozīmē ne to, ka to darbs nav daļa no parastās likumdošanas procedūras, ne to, ka sagatavotajiem dokumentiem būtu "tehnisks" raksturs.

⁵⁶⁷ LES 4. panta 3. punkts.

XIII. Civildienests

1. Bāreņa pensija

2023. gada 7. jūnija spriedums OP/Parlaments (T-143/22, [EU:T:2023:313](#))

Civildienests – Ierēdņi – Apgādnieka zaudējuma pensija – Atteikums piešķirt – Pārdzīvojušais laulātais – Atbilstības nosacījumi – Laulības ilgums – Iebilde par pretprettiesiskumu – Civildienesta noteikumu 80. panta pirmā daļa – Civildienesta noteikumu VII pielikuma 2. pants – Bāreņa pensija – Atteikums piešķirt – Jēdziens “apgādājams bērns” – Tiesību kļūda

Bijušā Eiropas Parlamenta ierēdņa B pilngadīgajam dēlam A ir invaliditāte. Pēc B nāves prasītāja, A māte, iesniedza Parlamentam lūgumu, lai viņas dēls saņemtu bāreņa pensiju.

Parlaments šo lūgumu noraidīja ar lēmumu (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”), pamatojoties uz to, ka B nāves brīdī viņam nebija apgādībā esoša bērns, ko šī iestāde būtu atzinusi. Parlaments atsauca uz Eiropas Savienības Civildienesta noteikumu (turpmāk tekstā – “Civildienesta noteikumi”) 80. pantu un uzskatīja, ka bērnu nevar atzīt par apgādājamu bērnu Civildienesta noteikumu VII pielikuma 2. panta izpratnē un šajā ziņā viņš nevar saņemt bāreņa pensiju, ja administrācijai nav iesniegts attiecīgā ierēdņa lūgums un tā nav pārbaudījusi, vai ir ievēroti attiecīgie nosacījumi.

Vispārējā tiesa, kurā ir vērsusies prasītāja, atceļ apstrīdēto lēmumu un pirmo reizi vispār pievēršas materiāltiesiskajiem un procesuālajiem nosacījumiem, kas nepieciešami bāreņa pensijas saņemšanai atbilstoši Civildienesta noteikumu 80. pantam.

Vispārējās tiesas vērtējums

Vispārējā tiesa sākumā konstatē, ka Civildienesta noteikumu 80. panta pirmās daļas dažādās valodu versijas ir atšķirīgas. Proti, dažās šīs tiesību normas valodu redakcijās, tostarp franču valodas versijā, ir izmantots formulējums “atzītie apgādājamie bērni”, bet citās valodu versijās vārds “atzītie” nav izmantots. Tādējādi Vispārējā tiesa šo pantu interpretē, ņemot vērā gan šīs tiesību normas mērķi, gan kontekstu, kurā tā iekļaujas.

Attiecībā uz bāreņa pensijas saņēmēju, proti, mirušā ierēdņa apgādājamo bērnu, definīciju Civildienesta noteikumu 80. panta pirmajā daļā ir atsauce uz Civildienesta noteikumu VII pielikuma 2. pantu kopumā. Apgādājamais bērns pēdējā minētā panta 2. punkta izpratnē neatkarīgi no tā, vai runa ir par laulībā dzimušu, ārpuslaulības vai adoptētu ierēdņa vai viņa laulātā bērnu, rada tiesības uz apgādājamā bērna pabalsta izmaksu, ja ierēdnis viņu faktiski uztur un ja šis bērns turklāt atbilst vienam no minētā panta 3. un 5. punktā uzskaitītajiem nosacījumiem. Tādējādi viņam ir jābūt vai nu jaunākam par 18 gadiem, vai vecumā no 18 līdz 26 gadiem, jābūt vispārīgajam vai profesionālā izglītības iestādē vai arī viņam ir jābūt smagai slimībai vai invaliditātei, kuras dēļ viņš nespēj nopelnīt iztiku. Katrā no šiem trim gadījumiem Civildienesta noteikumos administrācijai nav dota rīcības brīvība piešķirt vai nepiešķirt bāreņa pensiju, bet ir saistoša kompetence tādā nozīmē, ka tai, ja tā konstatē nosacījumu izpildi, šī pensija ir jāpiešķir, bet pretējā gadījumā – nav jāpiešķir.

Tādējādi tiesības uz bāreņa pensiju tādā situācijā, kādā ir prasītājas dēls, ir pakārtotas triju nosacījumu izpildei. Pirmie divi nosacījumi ir materiāli tādā nozīmē, ka bērnam ir jābūt smagai slimībai vai invaliditātei, kuras dēļ viņš nespēj nopelnīt iztiku, un ka viņu faktiski ir uzturējis ierēdnis, kas tagad miris. Trešajam nosacījumam ir laika nosacījums tādā nozīmē, ka šim bērnam ir jābūt bijušam mirušā ierēdņa apgādībā tā nāves brīdī.

Protams, apgādājamā bērna pabalstu automātiski piešķir bērnam līdz 18 gadu vecumam, bet citos gadījumos – pēc ierēdņa pieteikuma. Tomēr šī pieteikuma vienīgais uzdevums ir ļaut administrācijai

pārbaudīt, vai ir izpildīti iepriekš minētie materiālie un laika nosacījumi, un, ja tas tā ir, piešķirt apgādājamā bērna pabalstu. Prasība, ka administrācijai atzīšana bija jāveic pirms nāves – šī prasība Civildienesta noteikumu 80. pantā, lasot to kopsakarā ar VII pielikuma 2. pantu, nav paredzēta –, ir papildu nosacījums, kas šajā ziņā nav jāievēro.

Tikai šo tiesību normu kopīga piemērošana, kurā tiek ņemta vērā tiesiskā regulējuma par bāreņa pensiju vispārējā sistēma, kā arī īpašā situācija, kādā atrodas attiecīgā persona, proti, bērns, kuram ir smaga slimība vai invaliditāte, atbilst sociālās politikas mērķim, kas tiek sasniegts, izmaksājot bāreņa pensiju šādam bērnam, kurš nespēj nopelnīt iztiku.

Tādējādi Civildienesta noteikumu 80. panta pirmajā daļā izmantotā frāze “nāves brīdī” ir jāsaprot kā tāda, kas attiecas uz datumu, kurš jāņem vērā, lai novērtētu, vai mirušā ierēdņa bērns atbilst Civildienesta noteikumu VII pielikuma 2. panta nosacījumiem, nevis uz datumu, kad administrācijai jāpieņem šāds lēmums. Tas nozīmē, ka tad, ja materiālie nosacījumi attiecībā uz apgādājamo bērnu ir izpildīti pirms ierēdņa nāves, nav nepieciešams, lai pirms nāves tiktu veikti apgādājamā bērna pabalsta saņemšanas administratīvie pasākumi.

2. Noilguma termiņš nepamatoti izmaksāto pabalstu atgūšanai

2023. gada 11. oktobra spriedums QT/EIB (T-529/22, [EU:T:2023:618](#))

Civildienests – EIB personāls – Atalgojums – Apgādājamā bērna pabalsts – Pabalsti izglītībai – Nepamatotu maksājumu atgūšana – Akta izdevēja kompetences neesamība – Noilguma termiņa pārkāpums

Prasītāja QT, kas ir Eiropas Investīciju bankas (EIB) darbiniece, no 2014. gada jūlija līdz 2017. gada jūnijam saņēma apgādājamā bērna pabalstus, kā arī pabalstus izglītībai.

Pēc saņemtās informācijas par iespējamām pārkāpumiem pabalstu izglītībai un atvasināto tiesību piešķiršanā EIB, Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF) attiecībā uz prasītāju sāka izmeklēšanu. Šīs izmeklēšanas beigās EIB 2021. gada 28. septembrī pieņēma lēmumu atgūt 61 186,61 EUR, kas laikposmā no 2014. gada jūlija līdz 2017. gada jūnijam nepamatoti izmaksāti kā pabalsti izglītībai, apgādājamā bērna pabalsti un saistītās priekšrocības (turpmāk tekstā – “lēmums par atgūšanu”).

Saņēmusi prasītājas celto prasību, Vispārējā tiesa, izskatīdama lietu palātā paplašinātā sastāvā, atceļ šo lēmumu un tādējādi lem, vai OLAF izmeklēšanas sākšana var pārtraukt vai apturēt nepamatoti izmaksāto pabalstu atgūšanai paredzēto noilguma termiņu.

Vispārējās tiesas vērtējums

Lai pamatotu atcelšanas prasību, prasītāja apstrīdēja lēmuma par atgūšanu izdevēja kompetenci, norādot, ka persona, kuras kompetencē EIB ir pieņemt lēmumus par nepamatoti izmaksāto summu atgūšanu, proti, Personāla ģenerāldirektore, nav likumīgi deleģējusi pilnvaras Individuālo tiesību un maksājumu nodaļas vadītājam.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka pilnvaru deleģēšana netiek prezumēta un ka pat ar tiesībām deleģēt savas pilnvaras pilnvaru deleģētājam iestādei par to deleģēšanu ir jāpieņem skaidri izteikts lēmums, jo deleģēšana var attiekties tikai uz skaidri definētām izpildes pilnvarām. Lietas materiāli neļauj pamatot šādas tālākas deleģēšanas esamību. Tas, ka lēmumā par atgūšanu ir minēta Personāla ģenerāldirektore piekrišana šim lēmumam, nevar tikt uzskatīts par līdzvērtīgu skaidram lēmumam nodot nodaļas vadītājam pilnvaras īstenot atgūšanas procedūru. No tā izriet, ka lēmumu par atgūšanu ir pieņēmusi persona, kas nebija kompetenta to darīt.

Atcelšanas prasībā prasītāja atsaucās arī uz EIB darbiniekiem piemērojamo administratīvo noteikumu 16.3. pantā paredzētā noilguma termiņa pārkāpumu.

Vispārējā tiesa uzskata, ka no šīs tiesību normas skaidrā formulējuma izriet, ka summas, ko EIB nepamatoti izmaksājusi savam darbiniekam, tai ir jāatgūst piecu gadu laikā, skaitot no to izmaksas dienas, izņemot, ja ir pierādīts attiecīgā darbinieka nodoms maldināt EIB, lai saņemtu šīs summas. Šāds noilguma termiņš, liedzot bezgalīgi apšaubīt laika gaitā jau nostabilizējušās situācijas, stiprina tiesisko drošību, taču tas var arī pieļaut, ka nostabilizējas situācijas, kuras vismaz sākotnēji bija pretrunā likumam. Tas, cik daudz to izmanto, izriet no kompromisa starp tiesiskās drošības un likumīguma prasībām, ievērojot vēsturiskos un sociālos apstākļus, kas valda sabiedrībā kādā noteiktā laikā. Šī iemesla dēļ tas, kādu izvēli izdarīt, ir tikai likumdevēja ziņā, un, tiklīdz likumdevējs ir noteicis noilguma termiņu, tiesa konkrētā lietā to nevar aizstāt ar citu termiņu.

Runājot par EIB argumentu, ka noilguma termiņš esot bijis pārtraukts *OLAF* izmeklēšanas laikā, Vispārējā tiesa norāda, ka iepriekš minēto administratīvo noteikumu 16.3. pantā nav nevienas atsaucē uz minētā noilguma termiņa pārtraukšanu vai apturēšanu gadījumā, ja *OLAF* ir sācis izmeklēšanu. Turklāt, lai gan – kamēr *OLAF* veic iekšēju izmeklēšanu – Savienības iestādēm, struktūrām un organizācijām ir jāatturas vienlaikus sākt izmeklēšanu par tiem pašiem faktiem⁵⁶⁸, lēmuma par nepamatoti izmaksāto summu atgūšanu pieņemšana nevar līdzināties izmeklēšanai.

Šādos apstākļos nekas neliedza EIB atgūt summas, ko tā uzskatīja par nepamatoti izmaksātām prasītājai, pirms attiecībā uz viņu *OLAF* veiktās izmeklēšanas beigām, jo tās minētie lojālas sadarbības un labas pārvaldības principi nevar attaisnot strīdīgo pabalstu atgūšanu pēc piecu gadu noilguma termiņa, ja vien netiek pārkāpts tiesiskās drošības princips.

Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, Vispārējā tiesa atceļ lēmumu par atgūšanu.

3. Iekšējā konkursa atlases komisijas sastāvs

2023. gada 18. oktobra spriedums NZ/Komisija (T-535/22, [EU:T:2023:653](#))

Civildienests – Ierēdņi – Pieņemšana darbā – Iekšējais konkurss COM/1/AD 10/18 – Lēmums neiekļaut prasītāju rezerves sarakstā – Vienlīdzīga attieksme – Atlases komisijas sastāva stabilitāte – Neierobežota kompetence – Morālais kaitējums

2018. gada novembrī prasītāja NZ pieteica savu kandidatūru iekšējam konkursam COM/1/AD 10/18, kurš bija paredzēts, lai izveidotu rezerves sarakstu administratoru AD 10 pakāpē pieņemšanai darbā Eiropas Komisijā.

2020. gada februārī atlases komisija nolēma neiekļaut prasītājas personvārdu rezerves sarakstā, to pamatojot ar to, ka viņa ieguvusi zemāku kopējo punktu skaitu mutiskajā pārbaudījumā nekā minimālais sliekšnis, kas bija jāsasniedz, lai būtu labāko kandidātu skaitā. Pēc tam, kad atlases komisija noraidīja prasītājas pārskatīšanas lūgumu par šo lēmumu (turpmāk tekstā – “pārskatīšanas lūgums”), viņa vērsās Vispārējā tiesā ar atcelšanas prasību.

⁵⁶⁸ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic *OLAF*, un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1073/1999 un Padomes Regulu (Euratom) Nr. 1074/1999 (OV 2013, L 248, 1. lpp.), 5. panta 3. punktu.

Ar 2021. gada 6. oktobra spriedumu NZ/Komisija⁵⁶⁹ Vispārējā tiesa atcēla lēmumu par pārskatīšanas lūguma noraidīšanu, tāpēc ka šis lēmums nebija pietiekami pamatots.

Izpildot minēto spriedumu, 2022. gada februārī atlases komisija nolēma noraidīt pārskatīšanas lūgumu, jo prasītājas iegūtais punktu skaits mutiskajā pārbaudījumā bija zemāks par minimālo punktu skaitu, kas nepieciešams iekļaušanai rezerves sarakstā (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”).

Līdz ar to prasītāja no jauna vērsās Vispārējā tiesā ar atcelšanas prasību.

Vispārējā tiesa apmierina šo prasību un īsteno savu neierobežoto kompetenci, lai piespriestu Komisijai samaksāt kaitējuma atlīdzību. Šajā lietā, spriežot par atlases komisijas sastāva stabilitāti iekšējā konkursā, Vispārējā tiesa pilnveido judikatūru par konkursa organizēšanas kārtību.

Vispārējās tiesas vērtējums

Vispirms Vispārējā tiesa konstatē, ka mutisko pārbaudījumu laikā atlases komisija nav darbojusies pietiekami stabilā veidā. Tomēr šis apstāklis viens pats nevar izraisīt apstrīdētā lēmuma atcelšanu.

Proti, atlases komisijas sastāva stabilitāte pārbaudījumu laikā nav obligāta pati par sevi, bet tas ir veids, lai garantētu vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu, vērtējuma saskaņotību un objektivitāti. Tādējādi atlases komisija var pamatoti nodrošināt vērtējuma saskaņotību un objektivitāti ar citiem līdzekļiem. It īpaši, ievērojot konkursa pārbaudījumu un atlases komisijas darbu organizēšanu, var būt pietiekami, ka atlases komisijas sastāvs ir nemainīgs tikai konkrētās konkursa pamata stadijās. Tāpat, pat ja atlases komisijas sastāvs pārbaudījumu laikā nav palicis stabils, vienlīdzīgu attieksmi pret kandidātiem var nodrošināt, ja atlases komisija ievieš nepieciešamo koordināciju, lai garantētu saskaņotu novērtējuma kritēriju piemērošanu.

Šajā ziņā attiecīgajai iestādei ir jāpierāda, ka plānotās koordinēšanas sanāksmes ir notikušas un ka visi atlases komisijas locekļi, proti, priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieki un novērtētāji, patiešām ir piedalījušies šajās sanāksmēs.

No Komisijas iesniegtajiem dokumentiem un šo sanāksmju dalībnieku sarakstiem izriet, ka šajā lietā tas tā nebija. Atlases komisija nesapulcējās pilnā sastāvā, lai pārrunātu kandidātu salīdzinošos novērtējumus un apstiprinātu viņu saņemtās galīgās atzīmes uz pārbaudījumu rezultātu pamata.

Pēc tam Vispārējā tiesa izmantoja savu neierobežoto kompetenci. Šajā ziņā tā nospriež, ka neierobežota kompetence, kas Eiropas Savienības tiesai ir saskaņā ar Civildienesta noteikumu 91. panta 1. punktu, piešķir tai uzdevumu tās izskatāmajos strīdos, kas saistīti ar finansēm, rast pilnīgu risinājumu. Šī kompetence galvenokārt ir paredzēta, lai Savienības tiesām ļautu nodrošināt, lai to pieņemtajiem spriedumiem par atcelšanu civildienesta tiesiskajos strīdos būtu praktiska iedarbība – proti, ja attiecīgā ierēdņa tiesību īstenošanas vai viņa interešu iedarbīgas aizsardzības nodrošināšanai nepietiek ar iecelēj institūcijas pretiesiskā lēmuma atcelšanu, tad Savienības tiesa var pēc savas iniciatīvas viņam par labu piespriest zaudējumu atlīdzību. Tādējādi, pat ja šajā ziņā nav parasto prasījumu, nevar nolemt, ka prasība nav pieņemama tās novēlotas iesniegšanas dēļ par jautājumiem, kurus Vispārējā tiesa attiecīgā gadījumā var izvirzīt pēc savas ierosmes.

Šajā lietā no judikatūras izriet, ka tad, ja kandidāts apstrīd savas kandidatūras noraidīšanu atlases procedūrā, kuras mērķis ir izveidot veiksmīgo kandidātu sarakstu, kas viņam vēlāk neļauj ieņemt

⁵⁶⁹ Spriedums, 2021. gada 6. oktobris, NZ/Komisija (T-668/20, [EU:T:2021:667](#)).

vakantu amatu attiecīgajā iestādē un saņemt ar to saistītas finansiālas priekšrocības, strīds ir saistīts ar finansēm.

Šajā gadījumā sastāva mainīguma dēļ atlases komisija nevarēja nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem kandidātiem, kas tika intervēti mutiskajos pārbaudījumos. Tādējādi atlases komisijas sastāva izmaiņas ir radījušas pārkāpumus visu kandidātu nopelnu salīdzinošajā novērtējumā. Līdz ar to šis pārkāpums ietekmē ne tikai prasītājas punktu skaitu, bet arī minimālo punktu skaitu, kas tiek prasīts, lai kandidāta personvārdu varētu ierakstīt rezerves sarakstā.

Pirmām kārtām, runājot par mantisko kaitējumu, Vispārējā tiesa uzskata, ka nav pierādīts, ka kaitējums ir īsts un noteikts.

Proti, prasītāja nevar atsaukties uz mantisko kaitējumu, kas radies no tā, ka, izpildot šo atceļošo spriedumu, viņas personvārds ir jāiekļauj tieši rezerves sarakstā. Šāda ierakstīšana nozīmētu, ka persona ir atbrīvota no mutiskā pārbaudījuma, kas paredzēts paziņojumā par konkursu, kurā noteikts – lai kandidātu ierakstītu rezerves sarakstā, viņam jāiegūst vislabākās atzīmes mutiskajā pārbaudījumā, kā arī minimums no prasītā par šo pārbaudījumu. Katrā ziņā kandidāta personvārda ierakstīšana rezerves sarakstā nepiešķir tam tiesības tikt ieceltam amatā, bet tikai šādas iecelšanas iespēju.

Turklāt prasītāja nav arī galīgi zaudējusi faktisko iespēju būt par veiksmīgo kandidāti šajā iekšējā konkursā un līdz ar to tikt ieceltai par Savienības ierēdni AD 10 pakāpē, ņemot vērā, ka jauna rakstiskā pārbaudījuma organizēšana, kuru īstenotu neatkarīgi no sākotnējā mutiskā pārbaudījuma rezultātiem, būtu domāta tieši tam, lai viņai atjaunotu šādu iespēju.

Otrām kārtām, runājot par morālo kaitējumu, Vispārējā tiesa konstatē – pat ja konkursa atsākšana attiecībā uz prasītāju un mutiskā pārbaudījuma organizēšana tiktu īstenota neatkarīgā veidā no tā mutiskā pārbaudījuma, kurā ir pieļauti pārkāpumi, un tas būtu atbilstošs šī atceļošā sprieduma īstenošanas pasākums, gadījumā, ja netiek atcelti visi konkursa rezultāti, Komisija nevar atjaunot tos apstākļus, kādos šis konkurss bija jāorganizē, lai tiktu garantēta vienlīdzīga attieksme pret visiem kandidātiem un vērtējuma objektivitāte.

Līdz ar to apstrīdētā lēmuma atcelšana nav pietiekama, lai efektīvā veidā aizsargātu prasītājas intereses. Proti, atcelšana pati par sevi nevar labot morālo kaitējumu, ko prasītāja noteikti ir cietusi tāpēc, ka viņai nav bijis iespējas nokārtot sākotnējo mutisko pārbaudījumu apstākļos bez pārkāpumiem. Šādos apstākļos Vispārējā tiesa piespriež Komisijai izmaksāt prasītājai summu 4000 EUR kā atlīdzību par morālo kaitējumu, kas radīts ar apstrīdēto lēmumu.

XIV. Pieteikumi par pagaidu noregulējumu

2023. gada 2. februāra rīkojums *Nicoventures Trading u.c./Komisija* (T-706/22 R, [EU:T:2023:39](#))

Pagaidu noregulējums – Sabiedrības veselība – Atsevišķu karsējamajiem tabakas izstrādājumiem piešķirtu atbrīvojumu atsaukšana – Pieteikums par pagaidu pasākumu noteikšanu – Steidzamības neesamība

British American Tobacco grupa, kurā ietilpst prasītājas sabiedrības, ir pasaules mēroga ražotājs, kas ražo arī karsējamās tabakas izstrādājumus. Direktīva 2014/40⁵⁷⁰ cita starpā reglamentē tabakas izstrādājumu laišanu tirgū. Attiecībā uz tabakas izstrādājumiem, kas nav cigaretes un tinamā tabaka, šajā direktīvā ir paredzēts atbrīvojums⁵⁷¹ no aizliegumiem laist tirgū tabakas izstrādājumus ar raksturīgu aromātu vai ar aromatizētājiem kādā no šo izstrādājumu sastāvdaļām⁵⁷².

Tomēr ar Deleģēto direktīvu 2022/2100⁵⁷³ Eiropas Komisija grozīja Direktīvu 2014/40, lai turpmāk uz karsējamajiem tabakas izstrādājumiem vairs neattiektos aromātu un aromatizētāju aizliegumi.

Vienlaikus ar prasības celšanu Vispārējā tiesā par Deleģētās direktīvas 2022/2100 atcelšanu prasītājas iesniedza pieteikumu par pagaidu noregulējumu, būtībā lūdzot, pirmkārt, apturēt šīs direktīvas piemērošanu un, otrkārt, noteikt jebkādu citu piemērotu pagaidu pasākumu. Secinājis, ka nav izpildīts steidzamības nosacījums, Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks šo pieteikumu noraida.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieka vērtējums

Iesākumā Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks atgādina, ka steidzamība parasti ir jāvērtē, ņemot vērā nepieciešamību pieņemt pagaidu pasākumu, lai novērstu būtisku un neatgriezenisku kaitējumu lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu aizsardzību. Šim lietas dalībniekam ir jāpierāda, ka tas nevar sagaidīt tiesvedības par pamatprasību iznākumu, neciešot būtisku un neatgriezenisku kaitējumu.

Galvenokārt, atbildot uz argumentu, ka Direktīvas 2022/2100 dēļ prasītājas zaudētu savu tirgus pozīciju un pašreizējos klientus, Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks uzsver, ka finansiāla kaitējuma gadījumā lūgtais pagaidu pasākums ir attaisnots tikai tad, ja konstatējams, ka bez šā pasākuma lietas dalībnieks, kas to lūdz, nonāktu situācijā, kas var apdraudēt tā dzīvotspēju, vēl pirms pamattiesvedībā tiek pieņemts galīgais nolēmums. Šajā ziņā lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu pasākumus, it īpaši tad, ja tas apgalvo finansiāla kaitējuma rašanos, ir jāsniedz, pamatojoties uz dokumentiem, patiesa un globāla aina par savu finansiālo situāciju. Turklāt būtiskajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, kas ļautu pagaidu noregulējuma tiesnesim konstatēt šādu ainu, jāizriet no paša pieteikuma par pagaidu noregulējumu teksta, jo šim tekstam pašam par sevi ir jāļauj

⁵⁷⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/40/ES (2014. gada 3. aprīlis) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu un ar ko atceļ Direktīvu 2001/37/EK (OV 2014, L 127, 1. lpp.).

⁵⁷¹ Saskaņā ar Direktīvas 2014/40 7. panta 12. punktu.

⁵⁷² Saskaņā ar Direktīvas 2014/40 7. panta 1. un 7. punktu.

⁵⁷³ Komisijas Deleģētā direktīva (ES) 2022/2100 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko attiecībā uz atsevišķu karsējamajiem tabakas izstrādājumiem piešķirtu atbrīvojumu atsaukšanu groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/40/ES (OV 2022, L 283, 4. lpp.).

atbildētājam sagatavot savus apsvērumus un pagaidu noregulējuma tiesnesim lemt par pieteikumu par pagaidu noregulējumu, attiecīgā gadījumā neizmantojot nekādu citu informāciju.

Šajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks konstatē, ka prasītājas nav apgalvojušas, ka lūgto pagaidu pasākumu neveikšanas gadījumā tās nonāktu situācijā, kas varētu apdraudēt to finansiālo dzīvotspēju, vēl pirms lietā tiek pieņemts galīgais nolēmums pēc būtības. Tās tikai apgalvo, ka Deleģētā direktīva 2022/2100 izraisīs ievērojamus zaudējumus negūtās peļņas veidā. Turklāt tās nesniedz pierādījumus par to, ka, citastarp ņemot vērā grupas, pie kuras tās pieder, raksturiezīmes, to tirgus daļas būtiski mainītos, it īpaši ņemot vērā, ka saskaņā ar minēto direktīvu tām ir ievērojams laikposms, lai pielāgotu savu komerciālo piedāvājumu jaunajam regulējumam.

Pilnības labad Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks atgādina, ka, runājot par cilvēkiem paredzētu zāļu tirgu, stingri regulēta tirgus kontekstā, kurā gadījumos, kad riski sabiedrības veselībai rodas ne vienmēr paredzamu iemeslu dēļ, var ātri iejaukties kompetentās iestādes, attiecīgajiem uzņēmumiem ar piemērotu politiku ir jānodrošinās pret šīs iejaukšanās sekām, jo citādi tiem pašiem būs jāuzņemas no šādas iejaukšanās izrietošais kaitējums.

Taču vēl pirms grozījumiem, kas izdarīti ar Deleģēto direktīvu 2022/2100, Komisija ar Direktīvu 2014/40 bija pilnvarota pieņemt deleģētos aktus, lai atsauktu kādu atbrīvojumu no attiecīgajiem aizliegumiem konkrētai izstrādājumu kategorijai, ja Komisijas sagatavotajā ziņojumā tiek konstatēta būtiska apstākļu maiņa. Tātad Direktīvā 2014/40 bija paredzēta situācija, kad šis atbrīvojums var tikt atsaukts attiecībā uz citiem aromātu vai aromatizētājus saturošiem izstrādājumiem. Katrā ziņā Komisija publicēja ziņojumu, kurā saskaņā ar Direktīvu 2014/40 ir konstatēta būtiska apstākļu maiņa attiecībā uz karsējamajiem tabakas izstrādājumiem. Tātad atbrīvojuma atsaukšanas iespēja attiecībā uz karsējamajiem tabakas izstrādājumiem pastāvēja kopš Direktīvas 2014/40 pieņemšanas un vismaz kopš minētā ziņojuma publicēšanas.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks turklāt atgādina, ka pieteikuma par Savienības tiesību akta piemērošanas apturēšanu gadījumā, pirmkārt, lūgtā pagaidu pasākuma noteikšana ir pamatota tikai tad, ja attiecīgais tiesību akts ir uzskatāms par apgalvotā būtiskā un neatgriezeniskā kaitējuma galveno cēloni, un, otrkārt, minētajam kaitējumam ir jārodas tikai apstrīdētā tiesību akta dēļ, nevis lietas dalībnieka, kas lūdz pagaidu pasākumu, rūpības trūkuma dēļ. Ja nav izrādīta visa rūpība, kas būtu jāizrāda piesardzīgam un informētam uzņēmumam, minētajam lietas dalībniekam ir pašam jācieš kaitējums, par kuru šis lietas dalībnieks apgalvo, ka tas var apdraudēt tā dzīvotspēju vai neatgriezeniski mainīt tā pozīciju tirgū.

Taču šajā lietā prasītājas nav minējuši nevienu darbību, ko tās būtu veikušas, lai nodrošinātos pret riskiem, kas saistīti ar iespējamo atbrīvojuma, kurš līdz Deleģētās direktīvas 2022/2100 pieņemšanai bija piemērojams karsējamajiem tabakas izstrādājumiem, atsaukšanu.

2023. gada 1. marta rīkojums *Mazepin*/Padome (T-743/22 R, [EU:T:2023:102](#))⁵⁷⁴

Pagaidu noregulējums – Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojošie pasākumi saistībā ar Krievijas darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība – Līdzekļu iesaldēšana – Pieteikums par pagaidu pasākumu noteikšanu – “Fumus boni juris” – Steidzamība – Interesu izsvēršana

⁵⁷⁴ Kopīgs rezumējums lietās *Mazepin*/Padome (T-743/22 R un T-743/22 R II).

2023. gada 19. jūlija rīkojums *Mazepin*/Padome (T-743/22 R II, [EU:T:2023:406](#))

Pagaidu noregulējums – Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojošie pasākumi saistībā ar Krievijas darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība – Līdzekļu iesaldēšana – Pieteikums par pagaidu pasākumu noteikšanu – “Fumus boni juris” – Steidzamība – Interesu izsvēršana

Pēc Krievijas Federācijas militārās agresijas pret Ukrainu, kas sākusies 2022. gada 24. februārī, Eiropas Savienības Padome 2022. gada 9. martā pieņēma Lēmumu (KĀDP) 2022/397⁵⁷⁵ un Regulu 2022/330⁵⁷⁶, ar kuriem *Nikita Mazepin*, tolaik *Haas F1* komandas, ko sponsorēja sabiedrība *JSC UCC Uralchem*, autosacīkšu braucējs, tika iekļauts to personu, vienību un struktūru sarakstos, uz kurām attiecas ierobežojošie pasākumi, kurus Padome kopš 2014. gada ir pieņēmusi saistībā ar darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība. Tā kā *Nikita Mazepin* ir bijušā *Uralchem* ģenerāldirektora *Dmitry Arkadievich Mazepin* dēls, viņš tika iekļauts strīdīgajos sarakstos kā fiziska persona, kas ir saistīta ar ietekmīgu uzņēmēju, kurš ir iesaistīts ekonomikas nozarēs, kas nodrošina būtisku ieņēmumu avotu Krievijas valdībai⁵⁷⁷. Ar Lēmumu (KĀDP) 2022/1530⁵⁷⁸ un Īstenošanas regulu 2022/1529⁵⁷⁹ un pēc tam ar Lēmumu (KĀDP) 2023/572⁵⁸⁰ un Īstenošanas regulu 2023/571⁵⁸¹ Padome atstāja šo personu iekļautu minētajos sarakstos. Ar pieņemtajiem ierobežojošajiem pasākumiem tika iesaldēti *Nikita Mazepin* līdzekļi un viņam tika aizliegts ieceļot Eiropas Savienībā.

Nikita Mazepin Eiropas Savienības Vispārējā tiesā cēla prasību, lūdzot atcelt Padomes aktus, ar kuriem viņa vārds un uzvārds tika saglabāti attiecīgajos sarakstos. Viņš arī iesniedza pieteikumus par pagaidu noregulējumu, lūdzot apturēt minēto aktu piemērošanu un noteikt pagaidu pasākumus, it īpaši, lai viņam būtu iespēja ieceļot Eiropas Savienības teritorijā, lai varētu piedalīties sarunās un slēgt līgumus ar sacīkšu komandām un sponsoriem, piedalīties sacensībās un atvērt bankas kontu.

⁵⁷⁵ Padomes Lēmums (KĀDP) 2022/397 (2022. gada 9. marts), ar kuru groza Lēmumu 2014/145/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 80, 31. lpp.).

⁵⁷⁶ Padomes Regula (ES) 2022/330 (2022. gada 25. februāris), ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 269/2014 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 51, 1. lpp.).

⁵⁷⁷ Skat. 1. panta 1. punkta e) apakšpunktu un 2. panta 1. punkta g) apakšpunktu Padomes Lēmumā 2014/145/KĀDP (2014. gada 17. marts) par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2014, L 78, 16. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Lēmumu (KĀDP) 2022/329 (2022. gada 25. februāris) par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 50, 1. lpp.).

⁵⁷⁸ Padomes Lēmums (KĀDP) 2022/1530 (2022. gada 14. septembris), ar kuru groza Lēmumu 2014/145/KĀDP (OV 2022, L 239, 149. lpp.).

⁵⁷⁹ Padomes Īstenošanas regula (ES) 2022/1529 (2022. gada 14. septembris), ar kuru īsteno Regulu (ES) Nr. 269/2014 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2022, L 239, 1. lpp.).

⁵⁸⁰ Padomes Lēmums (KĀDP) 2023/572 (2023. gada 13. marts), ar kuru groza Lēmumu 2014/145/KĀDP (OV 2023, L 75 I, 134. lpp.).

⁵⁸¹ Padomes Īstenošanas regula (ES) 2023/571 (2023. gada 13. marts), ar kuru īsteno Regulu (ES) Nr. 269/2014 (OV 2023, L 75 I, 1. lpp.).

Ar 2023. gada 1. marta un 19. jūlija rīkojumiem Vispārējās tiesas priekšsēdētājs apmierina *Nikita Mazepin* pieteikumus par pagaidu noregulējumu un uzdod Padomei ar zināmiem nosacījumiem apturēt šo aktu piemērošanu.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vērtējums

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs vispirms pārbauda *fumus boni juris* nosacījumu. Šajā ziņā viņš uzskata, ka būtu jāpārbauda, vai Padome pirmšķietami ir pieļāvusi kļūdu vērtējumā, secinādama, ka aplūkojamajā gadījumā pastāv pietiekami pārliecinošs faktiskais pamats, lai pamatotu prasītāja vārda un uzvārda saglabāšanu attiecīgajos sarakstos.

Attiecībā uz prasītāja argumentu, ka Padome neesot pierādījusi, ka viņš guvis nepamatotu labumu no sava tēva, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs, pirmkārt, konstatē, ka, lai gan Padome ir pierādījusi, ka sabiedrība *Uralkali*, kurā 80 % kapitāla pieder *Uralchem*, patiešām bija noslēgusi sponsorēšanas līgumu ar *Haas F1* autosacīkšu komandu, tā nepamatoja faktu, ka prasītājs bez šīs sponsorēšanas nebūtu varējis iegūt braucēja vietu šajā komandā un ka šī līguma noslēgšana būtu pretrunā *Uralkali* ekonomiskajām interesēm. 2023. gada 19. jūlija rīkojumā *Mazepin*/Padome (T-743/22 R II) Vispārējās tiesas priekšsēdētājs piebilst, ka ir arī pamats apšaubīt, ka prasītāja fondu "We Compete As One" faktiski finansēja *Uralkali* vai tas tika finansēts ar minētās sabiedrības līdzekļiem un ka, ņemot vērā šīs iespējamās jaunās finansiālās saiknes ar savu tēvu, prasītājs turpināja gūt nepamatotu labumu no sava tēva.

Otrkārt, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs *prima facie* secina, ka Padome nav sniegusi ar prasītāja uzvedību pamatotus pierādījumus, kas ļautu izskaidrot, kāpēc, izņemot ģimenes saikni, viņš joprojām būtu jāuzskata par saistītu ar savu tēvu, ietekmīgu Krievijas Federācijas uzņēmēju, pēc tam, kad tika izbeigts viņa kā *Formula 1* autosacīkšu braucēja līgums un sponsorēšanas līgums starp *Uralkali* un *Haas F1* komandu.

Tādējādi, neskarot Vispārējās tiesas nolēmumu par pamatprasību, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka prasītāja argumenti pirmšķietami nav atzīstami par acīmredzami nepamatotiem un tādēļ par tiem ir jāveic padziļināta pārbaude, ko nevar veikt pagaidu noregulējuma tiesnesis, bet kas ir jāveic tiesvedībā pēc būtības. Tāpēc viņš secina, ka pastāv *fumus boni juris*.

Turpinājumā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs pārbauda steidzamības nosacījumu un konstatē, ka šajā lietā tas ir izpildīts, jo būtiska un neatgriezeniska kaitējuma rašanās risks ir juridiski pietiekami pierādīts.

Šajā ziņā viņš norāda, pirmkārt, ka gadījumā, ja netiktu apmierināts pieteikums par piemērošanas apturēšanu, ņemot vērā iespējamo tiesvedības pamatlietā ilgumu, iespēja, ka prasītājs pēc pamata tiesvedības pabeigšanas varētu atsākt savu *Formula 1* autosacīkšu braucēja karjeru, kurai ir nepieciešams, lai viņš ļoti regulāri ierastos Savienības teritorijā, it īpaši, lai piedalītos *Grand Prix* sacensībās, kļūstu hipotētiska vai katrā ziņā ļoti ierobežota.

Otrkārt, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka gadījumā, ja šī apturēšana netiktu veikta, kaitējums, kas rastos, atņemot minētajai personai iespēju piedalīties sarunās, kuras attiecas uz viņa pieņemšanu darbā par *Formula 1* autosacīkšu braucēju vai profesionālu autosacīkšu braucēju citos autosporta čempionātos, būtu neatgriezenisks. Proti, ja Vispārējās tiesa pamata tiesvedības beigās atceltu apstrīdētos aktus, šis nemantiskais kaitējums galīgi īstenotos attiecībā uz potenciālo prasītāja darbības periodu līdz dienai, kad tiktu pieņemts nolēmums par lietas būtību.

Visbeidzot, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka interešu izsvēršana ir par labu prasītājam. Šajā ziņā viņš vispirms norāda, ka nebūs iespējas novērtēt un vēlāk atlīdzināt vai kompensēt jebkādu kaitējumu, kas minētajai personai varētu rasties tās interešu aizskāruma dēļ. Tālāk viņš norāda, ka prasītājs ir jauns sportists, kurš nekādi nav bijis iesaistīts agresijā pret Ukrainu un kurš neveic nekādu darbību ekonomikas nozarēs, kas nodrošina būtisku ieņēmumu avotu Krievijas Federācijas valdībai.

Visbeidzot, viņš secina, ka prasītājs lūdz apturēt apstrīdēto aktu – daļā, kurā tie attiecas uz viņu, – piemērošanu tikai tiktāl, ciktāl tas ir nepieciešams, lai viņš varētu vest sarunas par pieņemšanu darbā, piedalīties turpmākajos autosporta čempionātos un turpināt savu profesionālo karjeru. Šajos apstākļos apstrīdēto aktu piemērošanas apturēšana neietekmēs turpmāko nolēmumu pamatlietā un neapdraudēs pagaidu noregulējuma tiesvedības mērķi, proti, nodrošināt turpmākā nolēmuma pamatlietā pilnīgu iedarbīgumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs apmierina pieteikumu par apstrīdēto aktu piemērošanas apturēšanu. Tomēr viņš norāda, ka apstrīdēto aktu – daļā, kurā tie attiecas uz prasītāju, – piemērošana ir apturama vienīgi tiktāl, ciktāl tas ir absolūti nepieciešams, lai prasītājs varētu risināt sarunas, kuras attiecas uz viņa pieņemšanu darbā par profesionālu *Formula 1* autosacīkšu braucēju vai autosacīkšu braucēju citos autosporta čempionātos, kas notiek daļēji vai vienīgi Savienības teritorijā, kā arī piedalīties *Formula 1 Grand Prix* sacensībās, izmēģinājumos, treniņos un brīvājās sesijās, kā arī citos autosporta čempionātos, sacensībās, izmēģinājumos, treniņos un brīvājās sesijās, kas notiek Savienības teritorijā.

2023. gada 19. aprīļa rīkojums UC/Padome (T-6/23 R, [EU:T:2023:206](#))

Pagaidu noregulējums – Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojoši pasākumi saistībā ar situāciju Kongo Demokrātiskajā Republikā – Līdzekļu iesaldēšana – Pieteikums par piemērošanas apturēšanu – Steidzamības neesamība

Saistībā ar politiskās situācijas pasliktināšanos Kongo Demokrātiskajā Republikā 2016. gadā sakarā ar prezidenta vēlēšanu neorganizēšanu un tai sekojošo drošības situācijas pasliktināšanos Eiropas Savienības Padome pieņēma ierobežojošus pasākumus, kas ietver līdzekļu iesaldēšanu un aizliegumu ieceļot dalībvalstu teritorijā, attiecībā uz personām, kuras it īpaši izmantoja bruņoto konfliktu, nestabilitāti un nedrošību valstī, citastarp iesaistoties dabas resursu nelikumīgā izmantošanā vai tirdzniecībā⁵⁸². 2022. gada 8. decembrī Padome ar Lēmumu 2022/2398⁵⁸³ un Regulu 2022/2397⁵⁸⁴ iekļāva strīdīgajos sarakstos UC, uzņēmēju un sabiedrības *African Gold Refinery Ltd.* bijušo direktoru un faktisko īpašnieku, pamatojoties uz to, ka viņš kopš 2016. gada cita starpā ir saņēmis un tirgojis nelikumīgu zeltu, kas iegūts Kongo raktuvēs, kuras kontrolē nevalstiski bruņoti grupējumi, kas iesaistīti destabilizējošās darbībās.

UC cēla Eiropas Savienības Vispārējā tiesā prasību, lūdzot atcelt Padomes pieņemtos aktus. Viņš iesniedzis arī pieteikumu par pagaidu noregulējumu, lai panāktu minēto aktu piemērošanas apturēšanu.

Ar rīkojumu Vispārējās tiesas priekšsēdētājs noraida UC pieteikumu par pagaidu noregulējumu, jo nav izpildīts nosacījums par steidzamību.

⁵⁸² Saskaņā ar 3. panta 2. punkta f) apakšpunktu Padomes Lēmumā 2010/788/KĀDP (2010. gada 20. decembris) par ierobežojošiem pasākumiem pret Kongo Demokrātisko Republiku un par Kopējās nostājas 2008/369/KĀDP atcelšanu (OV 2010, L 336, 30. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 2022. gada 5. decembra Lēmumu (KĀDP) 2022/2377 (OV 2022, L 314, 97. lpp.).

⁵⁸³ Padomes Īstenošanas lēmums (KĀDP) 2022/2398 (2022. gada 8. decembris), ar ko īsteno Lēmumu 2010/788/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar situāciju Kongo Demokrātiskajā Republikā (OV 2022, L 316 I, 7. lpp.).

⁵⁸⁴ Padomes Īstenošanas regula (ES) 2022/2397 (2022. gada 8. decembris), ar ko īsteno Regulu (EK) Nr. 1183/2005 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar situāciju Kongo Demokrātiskajā Republikā (OV 2022; L 316 I, 1. lpp.).

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vērtējums

Tā kā piemērošanas apturēšanas nosacījumi (*fumus boni juris* un steidzamība) ir kumulatīvi, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs vispirms pārbauda, vai ir izpildīts steidzamības nosacījums, izvērtējot argumentus un pierādījumus, ko sniedzis prasītājs, lai pierādītu risku, ka, ja netiktu piemērota pagaidu aizsardzība, varētu rasties būtisks un neatgriezenisks kaitējums.

Izskatot, pirmkārt, prasītāja argumentu par kaitējumu, kas izriet no ierobežojumiem izmantot viņa līdzekļus un pildīt vadītāja un administratora funkcijas trijās Beļģijas sabiedrībās, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka, runājot par finansiālo kaitējumu, pagaidu pasākums ir pamatots vispirms tad, ja konstatējams, ka šī pasākuma neveikšanas gadījumā pieteikuma iesniedzējs nonāktu situācijā, kas varētu apdraudēt tā finansiālo dzīvotspēju. Turklāt finansiāls kaitējums tiek uzskatīts par neatgriezenisku, ja to nav iespējams aprēķināt un ja kaitējuma atlīdzināšana praksē nebūtu iespējama ar prasību par zaudējumu atlīdzību atbilstoši LESD 268. un 340. pantam. Tā kā pagaidu noregulējuma tiesneša rīcībā jābūt konkrētām un precīzām norādēm, kas balstītas uz detalizētiem un apliecinātiem dokumentāriem pierādījumiem, lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu pasākumus, apgalvojot finansiālu kaitējumu, principā, pamatojoties uz dokumentiem, ir jāsniedz patiesa un globāla aina par savu finansiālo situāciju.

Aplūkojamajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secina: ņemot vērā, ka nav sniegtas nekādas norādes, kas ļautu novērtēt kaitējuma apmēru, raksturu un iestāšanās varbūtību, UC nav izdevies pierādīt būtiska un neatgriezeniska finansiāla kaitējuma risku, kas izriet no viņa līdzekļu iesaldēšanas.

Turpinājumā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norāda, ka UC argumentācija ir vērsta uz to, lai steidzamības nosacījuma kontekstā tiktu izvērtēti faktori, kas patiesībā attiecas uz *fumus boni juris*. Šajā ziņā viņš norāda, ka tie tomēr ir divi atsevišķi nosacījumi, kuriem ir jābūt izpildītiem, lai panāktu piemērošanas apturēšanu⁵⁸⁵. Tādējādi tas vien, ka pastāv *fumus boni juris*, pat ja tas ir ļoti nopietns, nevar kompensēt to, ka nav sniegti nekādi pierādījumi par steidzamību, izņemot pavisam īpašus apstākļus. Tā kā aplūkojamajā gadījumā prasītājs vienīgi apraksta no Regulā Nr. 1183/2005 un Lēmumā 2010/788 – redakcijā ar grozījumiem – paredzētajiem ierobežojošajiem pasākumiem izrietošās tiesiskās sekas, nekādi nepaskaidrojot savu pamattiesību un pamatbrīvību aizskāruma veidu un pakāpi, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka viņš nevar novērtēt apgalvotā kaitējuma būtiskumu un grūti novērsamo vai pat neatgriezenisko raksturu.

Visbeidzot viņš atgādina: tā kā pamattiesībām, uz kurām atsaucas prasītājs, nav absolūtas aizsardzības, tiesības brīvi veikt profesionālo darbību, kā arī tiesības uz īpašumu var tikt ierobežotas ar nosacījumu, ka šie ierobežojumi atbilst Savienības vispārējo interešu mērķiem un attiecībā pret sasniedzamo mērķi neveido nesamērīgu un nepieņemamu iejaukšanos, kas apdraudētu šo tiesību būtību. Tādējādi, lai gan ierobežojošie pasākumi pēc definīcijas var radīt sekas, kas ietekmē šīs pamattiesības, ņemot vērā to mērķu nozīmīgumu, kas sasniedzami ar apstrīdētajiem aktiem attiecībā uz drošības un politisko situāciju Kongo un kas iekļaujas plašākā starptautiskā miera un drošības uzturēšanas mērķī⁵⁸⁶, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs *prima facie* secina, ka šo mērķu īstenošana attaisno nelabvēlīgas sekas, pat ja tās ir ievērojamas, attiecībā uz atsevišķām pusēm, kuras nav atbildīgas par situāciju, kas ir bijusi par iemeslu sankciju pieņemšanai.

Otrkārt, attiecībā uz prasītāja argumentu, ka aizliegums ieceļot Savienības teritorijā, tostarp tās dalībvalsts teritorijā, kuras pilsonis viņš ir, un šķērsot to tranzītā pēc definīcijas pamato steidzamību,

⁵⁸⁵ Skat. Vispārējās tiesas Reglamenta 156. panta 4. punktu.

⁵⁸⁶ Saskaņā ar Savienības ārējās darbības mērķiem, kas noteikti LES 21. pantā.

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norāda, ka apstrīdētajos aktos Beļģijas Karalistei, kuras pilsonis ir prasītājs, nav noteikts pienākums aizliegt viņam ieceļot tās teritorijā vai šķērsot to tranzītā ⁵⁸⁷.

Treškārt, attiecībā uz prasītāja argumentu, ka Padome neesot pietiekami pamatojusi viņa vārda un uzvārda iekļaušanu strīdīgajos sarakstos, neesot sniegusi viņam informāciju, uz kuras pamata pieņemts lēmums, un esot liegusi viņam nepieciešamās procesuālās garantijas, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka prasītājs steidzamību izsecina no apgalvotā apstrīdēto aktu prettiesiskuma vien, bet tas nozīmē sajaukt *fumus boni juris* ar būtiska un neatgriezeniska kaitējuma rašanās risku.

Tādēļ Vispārējās tiesas priekšsēdētājs noraida pieteikumu par pagaidu noregulējumu, jo prasītājs nav pierādījis lūgtā aizsardzības pasākuma steidzamību, turklāt nav nepieciešams lemt par nosacījumu par *fumus boni juris* esamību vai izsvērt intereses.

2023. gada 21. jūlija rīkojums *Arysta Lifescience/EFSA* (T-222/23 R, [EU:T:2023:417](#))

Pagaidu noregulējums – Piekļuve dokumentiem – Regula (EK) Nr. 1049/2001 – Dokumenti par darbīgās vielas apstiprinājuma atjaunošanas procedūru – Trešās personas izdoti dokumenti – Lēmums piešķirt trešām personām piekļuvi dokumentiem – Pieteikums par izpildes apturēšanu – “Fumus boni juris” – Steidzamība – Interesu izsvēršana

Prasītāja *Arysta Lifescience* ir sabiedrība, kas tirgo augu aizsardzības līdzekļus, kuri satur darbīgo vielu kaptānu, it īpaši *Captan 80 WG*. 2022. gada septembrī kāda trešā persona Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādei (*EFSA*) iesniedza pieteikumu par piekļuvi dokumentiem, citastarp papildvielu, kas ir *Captan 80 WG* sastāvā reprezentatīviem lietojumiem, sarakstam, kurš iesniegts saistībā ar darbīgās vielas kaptāna apstiprinājuma atjaunošanu. Neraugoties uz prasītājas iebildumiem, *EFSA* 2023. gada 17. februārī pieņēma lēmumu par šā saraksta pilnīgu izpaušanu (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”).

Izskatījis pieteikumu par pagaidu noregulējumu, kas iesniegts saistībā ar prasību atcelt pēdējo minēto lēmumu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secina, ka ir izpildīti *fumus boni juris* un steidzamības nosacījumi, un, izsverot iesaistītās intereses, nolemj apmierināt pieteikumu par apstrīdētā lēmuma piemērošanas apturēšanu.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vērtējums

Iesākumā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka pagaidu noregulējuma tiesnesis var noteikt piemērošanas apturēšanu un citus pagaidu pasākumus tad, ja ir pierādīti faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas pirmšķietami pamato šo pasākumu noteikšanu (*fumus boni juris*), un ja šādi pasākumi ir steidzami, proti, lai nepieļautu būtisku un neatgriezenisku kaitējumu pieteikuma iesniedzēja interesēm, tie ir jānosaka un to sekām jāiestājas, pirms tiek pieņemts nolēmums pamatlietā. Šie nosacījumi ir kumulatīvi, tādējādi pieteikums par pagaidu pasākumu noteikšanu ir jānoraida, ja kāds no tiem nav izpildīts. Pagaidu noregulējumu tiesnesis attiecīgā gadījumā arī izsver iesaistītās intereses.

Pirmkārt, attiecībā uz nosacījumu par *fumus boni juris* viņš atgādina, ka šis nosacījums ir izpildīts, ja vismaz kāds no izvirzītajiem prasības pamatiem pirmšķietami nav acīmredzami nepamatots. Tas tā ir gadījumā, ja kāds no šiem prasības pamatiem liecina, ka pastāv būtisks tiesiskais vai faktiskais strīds,

⁵⁸⁷ Skat. Lēmuma 2010/788 4. panta 2. punktu.

kura risinājums uzreiz nav skaidrs, tādējādi, ka attiecībā uz šo pamatu būtu jāveic padziļināta pārbaude, izskatot lietu pēc būtības.

Lai pierādītu, ka apstrīdētais lēmums pirmšķietami ir prettiesisks, prasītāja norāda uz Regulas Nr. 1049/2001⁵⁸⁸ 4. panta 2. punkta un Regulas Nr. 1367/2006⁵⁸⁹ 6. panta 1. punkta pārkāpumu. It īpaši prasītāja pārmet *EFSA*, ka tā esot secinājusi, ka papildvielu sarakstā ir ietverta informācija, kas attiecas uz emisijām vidē pēdējā minētā panta izpratnē.

Šajā ziņā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norāda, ka jēdziena “informācija, kas attiecas uz emisijām vidē” tvēruma norobežošana ir atkarīga no kazuistiska izvērtējuma. Viņš atgādina, ka, runājot par tādiem produktiem kā augu aizsardzības līdzeklis un šā līdzekļa sastāvā esošajām vielām, ko normālas lietošanas laikā, ņemot vērā to funkciju, ir paredzēts izdalīt vidē, paredzamās emisijas vidē normālos vai reālos to lietošanas apstākļos nav hipotētiskas un ietilpst jēdzienā “emisijas vidē”.

Konkrētajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs vispirms norāda, ka pieteikumā par piekļuvi attiecīgajiem dokumentiem minētā informācija ir daļa no dokumentācijas par apstiprinājuma atjaunošanu darbīgajai vielai kaptānam, kas ir faktiski izmantota augu aizsardzības līdzekļos un faktiski atrodama vidē. Tālāk, strīdīgā informācija attiecas nevis uz darbīgās vielas iespējamo iedarbību, bet gan uz papildvielu sarakstu, kas iesniegts attiecībā uz prasītājas tirgotā *Captan 80 WG* reprezentatīviem lietojumiem. Visbeidzot, papildvielas ir vielas vai preparāti, ko lieto vai paredz lietot augu aizsardzības līdzeklī vai palīgvielā, bet kas nav ne darbīgās vielas, ne aizsargvielas, ne sinerģisti.

Pēc Vispārējās tiesas priekšsēdētāja domām, no tā izriet, ka nav viegli atbildēt uz jautājumu, vai šajā lietā aplūkotā informācija ietilpst jēdzienā “informācija, kas attiecas uz emisijām vidē”. Viņš secina, ka šis prasības pamats *prima facie* nav acīmredzami nepamatots un tādēļ par to būtu jāveic padziļināta pārbaude, kas veicama, izskatot lietu pēc būtības.

Otrkārt, attiecībā uz steidzamības nosacījumu Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka šis nosacījums parasti ir jāvērtē, ņemot vērā nepieciešamību pieņemt pagaidu pasākumu, lai novērstu būtisku un neatgriezenisku kaitējumu lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu aizsardzību. Šim lietas dalībniekam ir jāpierāda, ka tas nevar sagaidīt tiesvedības par pamatprasību iznākumu, neciešot būtisku un neatgriezenisku kaitējumu.

Lai pierādītu lūgto pagaidu pasākumu steidzamību, prasītāja norāda, ka strīdīgās informācijas izpaušana radītu tai būtisku un neatgriezenisku kaitējumu, jo tā ļautu prasītājas konkurentiem ar reversās inženierijas paņēmieniem rekonstruēt *Captan 80 WG*. Pēc prasītājas domām, tiklīdz strīdīgā informācija tiks izpausta un nonāks publiskajā apritē, vairs nebūs iespējams izņemt šo informāciju un atjaunot situāciju, kad tā bija konfidenciāla.

Šajā ziņā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka tādā gadījumā kā šajā lietā aplūkojamais, kad prasītāja apgalvo kaitējumu, kas izriet no iespējami konfidenciālas informācijas izpaušanas, lai izvērtētu būtiska un neatgriezeniska kaitējuma esamību, pagaidu noregulējuma tiesnesim noteikti ir jābalstās uz pieņēmumu, ka strīdīgā informācija ir konfidenciāla.

⁵⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

⁵⁸⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1367/2006 (2006. gada 6. septembris) par to, kā Kopienas iestādēm un struktūrām piemērot Orhūsas Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (OV 2006, L 264, 13. lpp.).

Saistībā ar šajā lietā apgalvotā kaitējuma paredzamību Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka pati *EFSA* apstiprina, ka ir tehniski iespējama *Captan 80 WG* rekonstituēšana ar reversās inženierijas palīdzību, analizējot tirgū esošā produkta sastāvu, un ka nevar izslēgt, ka strīdīgās informācijas apvienošana ar jau publiski pieejamiem datiem varētu paātrināt un atvieglot šo procesu. Viņš tāpat secina, ka finansiālo kaitējumu, kas prasītājam varētu rasties tāpēc, ka tās konkurenti izmantotu strīdīgo informāciju, nevar atzīt par tīri hipotētisku. Viņš piebilst: tā kā dokumenta izpaušanai saskaņā ar Regulu Nr. 1049/2001 ir *erga omnes* iedarbība, nevar izslēgt, ka personas, kuras ir iesniegušas pieteikumu par piekļuvi, varētu šo informāciju publiskot, publicējot to internetā. Tādējādi tas veicinātu prasītājas komerciālā stāvokļa vājināšanos un palielinātu būtiska un neatgriezeniska kaitējuma risku.

Attiecībā uz kaitējuma būtiskumu, ko Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata par pierādītu, viņš konstatē, ka *Captan 80 WG* tirdzniecība rada prasītājam ievērojamu apgrozījumu Eiropas Savienībā un visā pasaulē. Runājot konkrētāk par kaitējumu, kas saistīts ar konfidencialas informācijas izpaušanu, finansiālu kaitējumu, kas ir objektīvi ievērojams vai pat ir tāds, kas nav nenozīmīgs, var uzskatīt par "būtisku" bez nepieciešamības sistemātiski saistīt šo kaitējumu ar tā uzņēmuma apgrozījumu, kurš baidās no tā ciest. Turklāt strīdīgās informācijas izpaušana varētu atvieglot *Captan 80 WG* rekonstituēšanu ar reversās inženierijas palīdzību.

Attiecībā uz kaitējuma neatgriezenisko raksturu ir taisnība, ka nenoteiktība par finansiāla kaitējuma atlīdzināšanu saistībā ar iespējamu prasību par zaudējumu atlīdzību pati par sevi nevar tikt uzskatīta par apstākli, kas pierādītu šāda kaitējuma neatgriezenisko raksturu. Proti, pagaidu noregulējuma tiesvedības posmā iespēja vēlāk saņemt atlīdzību par finansiālo kaitējumu, izmantojot prasību par zaudējumu atlīdzību, kuru varētu celt pēc apstrīdētā akta atcelšanas, noteikti ir neskaidra. Turpretim citādi ir tad, ja pagaidu noregulējuma tiesnesim, veicot novērtējumu, kļūst skaidrs, ka apgalvoto kaitējumu, ņemot vērā tā raksturu un paredzamo rašanās veidu, nebūs iespējams identificēt un atbilstoši aprēķināt un ka tādējādi praksē to nevarēs atlīdzināt, ceļot prasību par zaudējumu atlīdzību.

Aplūkojamajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norāda, ka pēc strīdīgās informācijas izpaušanas šo informāciju varētu iegūt nenoteikts un teorētiski neierobežots skaits prasītājas faktisko un potenciālo konkurentu visā pasaulē. Šādā skatījumā, ņemot vērā to, ka strīdīgās informācijas daudzkārtēja izmantošana pasaules mērogā nebūtu kontrolējama, Regulā Nr. 1049/2001 garantētā autortiesību ievērošana nevar izslēgt apgalvotā finansiālā kaitējuma rašanos. Vēl jo vairāk, ņemot vērā tiesvedības, kas attiecas uz iespējami konfidencialas informācijas aizsardzību, īpatnības, prasītājam turklāt nav jāpierāda, ka tā atrodas situācijā, kurā – ja netiktu piemēroti lūgtie pagaidu pasākumi – varētu būt apdraudēta tās ekonomiskā izdzīvošana, vai ka varētu tikt būtiski un neatgriezeniski skartas tās tirgus daļas.

Treškārt, tā kā *fumus boni juris* un steidzamības nosacījumi ir izpildīti, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs veic iesaistīto interešu izsvēršanu, lai noteiktu, vai prasītājas interesei panākt pagaidu pasākumus ir dodama priekšroka pār interesi nekavējoties piemērot apstrīdēto aktu. Konkrētāk, viņš pārbauda, vai minētā akta iespējamā atcelšana tiesā, kas izskata lietu pēc būtības, ļautu novērst situāciju, kāda būtu radusies, ja šis akts nekavējoties tiktu piemērots, un otrādi – vai minētā akta piemērošanas apturēšana varētu būt šķērslis šā akta pilnīgai iedarbībai gadījumā, ja pamatprasība tiktu noraidīta. Attiecībā uz nosacījumu, ka ar pagaidu noregulējuma rīkojumu radītajai tiesiskajai situācijai jābūt novēršamai, viņš norāda, ka pagaidu noregulējuma tiesvedības mērķis ir tikai nodrošināt nolēmuma, kas nākotnē tiks pieņemts par lietas būtību, pilnīgu iedarbīgumu. Tātad šai tiesvedībai ir tikai papildu raksturs, salīdzinot ar pamattiesvedību.

Konkrētajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka, lai spriedums, ar kuru tiktu atcelts apstrīdētais lēmums, saglabātu lietderīgo iedarbību, prasītājam ir jābūt iespējai nepieļaut strīdīgās informācijas prettiesisku izpaušanu. Atcelšanas spriedums kļūtu iluzorisks un zaudētu lietderīgo iedarbību, ja tiktu noraidīts šis pieteikums par pagaidu noregulējumu, jo šādas noraidīšanas sekas būtu tādas, ka tiktu atļauta strīdīgās informācijas tūlītēja izpaušana un tādējādi *de facto* tiktu iepriekš noteikts turpmākā nolēmuma par lietas būtību saturs, proti, atcelšanas prasības noraidīšana.

Viņš tāpat secina, ka, pirmkārt, interese pieteikuma par pagaidu noregulējumu noraidīšanā ir jāpakārto prasītājas aizstāvētajai interesei, it īpaši tāpēc, ka lūgtā piemērošanas apturēšana tikai saglabās *status quo* ierobežotu laika posmu, turklāt EFSA nav atsaukusies uz neatliekamu nepieciešamību aizsargāt sabiedrības veselību.

Otrkārt, lai gan ir taisnība, ka persona, kas pieprasījusi strīdīgās informācijas izpaušanu, var atsaukties uz LESD 15. panta 3. punktā paredzētajām tiesībām piekļūt Savienības iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru dokumentiem, tomēr ir jākonstatē, ka gadījumā, ja tiek noteikti lūgtie pagaidu pasākumi, šo tiesību izmantošana tiek vienkārši aizkavēta, turpretī, ja pieteikums par pagaidu noregulējumu tiktu noraidīts, prasītājas tiesības uz šīs informācijas konfidencialā rakstura aizsardzību tiktu vispār liegtas. Tāpat prasītājas interesei ir dodama priekšroka pār piekļuves pieteikuma iesniedzēja interesi.

2023. gada 9. augusta rīkojums *Next Media Project/EFCA* (T-338/23 R, [EU:T:2023:467](#))

Pagaidu noregulējums – Publiski līgumi – Saziņas veids – Pieteikums par piemērošanas apturēšanu – “Fumus boni juris” neesamība

Eiropas Zivsaimniecības kontroles aģentūras (EFCA) izsludinātās konkursa procedūras ietvaros pretendenti tika aicināti iesniegt savus piedāvājumus, izmantojot “e-iesniegšanas” platformu. Tehniskajā piedāvājumā citastarp bija iekļaujami divi elektroniskie paraugi, proti, 10 līdz 15 sekundes ilga animēta video datne GIF vai MP4 formātā un interaktīvās kartes piedāvājums HTML formātā. Vēlāk EFCA ar labojumu informēja visus pretendētus, ka pirmajam elektroniskajam paraugam nedrīkst izmantot MP4 formātu. Otrajā labojumā, ar ko grozītas specifikācijas, pretendenti tika aicināti abus elektroniskos paraugus nosūtīt pa e-pastu uz norādīto e-pasta adresi.

Prasītāja *Next Media Project, SLU* iesniedza piedāvājumu šajā konkursa procedūrā. Tomēr tā nolēma nevis izmantot EFCA norādīto e-pasta adresi, bet gan nosūtīt šos elektroniskos paraugus, izmantojot saiti “Dropbox” – mākoņglabāšanas pakalpi, kas ļauj lietotājiem saglabāt datnes tiešsaistē un kopīgot datnes un mapes ar trešām personām, nesūtot apjomīgus pielikumus.

Tādēļ EFCA nolēma, ka prasītājas piedāvājums neatbilst nedz spēkā esošajiem tiesību aktiem⁵⁹⁰, nedz konkursa noteikumiem, kā norādīts otrajā labojumā. EFCA piebilda: tā kā piedāvājumu atvēršanas komisija elektroniskos paraugus bija saņēmusi tikai to lejupielādēšanas no “Dropbox” brīdī, kas notika piedāvājumu atvēršanas laikā, t.i., pēc piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām, tā nevarēja garantēt nedz oriģinālo paraugu integritāti, nedz pierādījumus par to saņemšanas datumu un laiku.

Izskatot pieteikumu par pagaidu noregulējumu, kas iesniegts tajā pašā dienā, kad celta prasība atcelt pēdējo minēto lēmumu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs, konstatējis *fumus boni juris* neesamību, šo pieteikumu noraida.

⁵⁹⁰ 141. panta 1. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (OV 2018, L 193, 1. lpp.).

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vērtējums

Vispirms Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka gadījumā, ja noraidītajam pretendents pirmslīguma posmā, ja vien ir ievērots tiesību aktos noteiktais desmit dienu nogaidīšanas termiņš⁵⁹¹, izdodas pierādīt īpaši nopietna *fumus boni juris* esamību, steidzamības nosacījuma novērtēšanas kritēriji ir mīkstināmi tādējādi, ka būtu jāpierāda tikai būtiska kaitējuma rašanās risks. Šī steidzamības esamības novērtēšanai piemērojamo nosacījumu mīkstināšana ir attaisnota ar imperatīvajām prasībām, kas izriet no efektīvas aizsardzības, kura ir jānodrošina publiskā iepirkuma jomā. Īpaši nopietna *fumus boni juris* nosacījums ir izpildīts, ja pagaidu noregulējuma tiesvedībā atklājas, ka atbildētājs ir pieļāvis prettiesiskumu, kurš *prima facie* ir pietiekami acīmredzams un būtisks un kura seku rašanās vai turpināšanās ir jānovērš prasītāja interesēs pēc iespējas ātrāk.

Iesākumā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norāda, ka EFCA paziņoja, ka tā ir nolēmusi apturēt līguma parakstīšanu un ka prasītāja iesniedza pieteikumu par pagaidu noregulējumu pirms līguma noslēgšanas. Tādējādi viņš pārbauda, vai prasītājam ir izdevies pierādīt *fumus boni juris* esamību un attiecīgā gadījumā īpaši nopietna *fumus boni juris* esamību.

Šajā ziņā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs vispirms norāda, ka no specifikācijām izriet, ka abu elektronisko paraugu nosūtīšana pa e-pastu bija obligāta un ka prasītāja, augšupielādējot elektroniskos paraugus ar "Dropbox" palīdzību, šķiet, nav ievērojusi informācijas nosūtīšanas veidu, kas bija prasīts, lai piedalītos procedūrā, kā rezultātā attiecīgā informācija netika "paziņota". Proti, veids, kādā pretendents līgumslēdzējai iestādei iesniedz pieprasīto informāciju, šajā gadījumā elektroniskos paraugus, ir neatņemama informācijas paziņošanas veida sastāvdaļa.

Tālāk Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka iesniegšana pa e-pastu ļauj nodrošināt vienlīdzīgas attieksmes pret pretendentiem principa ievērošanu. Ja tiktu pieņemts prasītājas viedoklis, ka elektronisko paraugu nosūtīšana, izmantojot "Dropbox", nevis e-pastu, nevarēja būt par pamatu tās izslēgšanai no konkursa, tiktu pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips attiecībā pret pārējiem pretendentiem, kuri izpildīja specifikācijās norādītās prasības, jo izmantoja e-pastu.

Turklāt nav nozīmes argumentam, ka prasītājas rīcībā esot pierādījumi, ka elektroniskie paraugi nav tikuši grozīti. Proti, ja piedāvājumā nav atļauts izmantot kādu saiti, līgumslēdzējai iestādei nav pienākuma nedz pārbaudīt, vai dokumenti, uz kuriem šī saite ved, ir grozīti, nedz arī tos pieņemt.

Visbeidzot, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka, izvēloties nosūtīt abus elektroniskos paraugus, izmantojot saiti "Dropbox", 2023. gada 13. februārī, t.i., pēdējā saņemšanas termiņa dienā, prasītāja nostādīja EFCA notikušā fakta priekšā. Proti, EFCA tādējādi nebija iespējas lemt par šī nosūtīšanas veida izmantošanu pirms minētā termiņa beigām. Šajā ziņā vārda "kārtībā" lietojums attiecībā uz prasītājas piedāvājuma atvēršanas rezultātu norāda uz to, ka formāli piedāvājums pats par sevi atbilst šim termiņam un ka tas vēl nebija atvērts, taču to *prima facie* nevar interpretēt kā prasītājas izvēlēta elektronisko paraugu paziņošanas veida apstiprināšanu.

Tā kā prasītājam nav izdevies pierādīt *fumus boni juris* esamību un, vēl jo vairāk, īpaši nopietna *fumus boni juris* esamību, šis pieteikums par pagaidu noregulējumu tiek noraidīts.

⁵⁹¹ Saskaņā ar Regulas 2018/1046 175. pantu.

2023. gada 25. septembra rīkojums *Terminal Ouest Provence/CINEA* (T-504/23 R,
[EU:T:2023:581](#))

Pagaidu noregulējums – Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (EISI) – Dotācijas nolīgums – Šķīrējklauzula – Pieteikums par pagaidu pasākumu noteikšanu – Steidzamības neesamība

Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūras (*CINEA*) izsludinātajā projektu konkursā, ko finansēja Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (EISI), *Terminal Ouest Provence* (prasītāja) iesniedza piedāvājumu par jauna kombinētā dzelzceļa un autoceļa termināļa, proti, termināļa *Ouest Provence*, kas atrodas *Grans* un *Miramas* pašvaldību teritorijā Eksas-Marseļas-Provansas metropolē Francijā, attīstību. Prasītāju kā holdingsabiedrību bija izveidojušas divas sabiedrības, proti, tās akcionāres, lai varētu piedāvāt divas atšķirīgas, bet nesaraujami saistītas darbības, kādas bija nepieciešamas projekta īstenošanai, proti, termināļa būvniecību un tā ekspluatāciju.

Tā kā prasītāja bija izturējusi atlases posmu, *CINEA* bija sākusi dotācijas nolīguma sagatavošanu. Tomēr *CINEA* informēja prasītāju un tās vairākuma akcionāri, ka, pēc tās domām, minēto akcionāri nevar klasificēt kā apakšuzņēmēju un ka tādēļ tās izmaksas nevar klasificēt un aplūkot kā “apakšuzņēmuma izmaksas”. Neraugoties uz šo informācijas apmaiņu, prasītāja pēc tam parakstīja dotācijas nolīgumu. Nolīgumā ir ietverta šķīrējklauzula, ar kuru saskaņā ar LESD 272. pantu jurisdikcija ir piešķirta Eiropas Savienības Tiesai.

Prasītāja cēla Vispārējā tiesā prasību, lūdzot uz minētā panta pamata konstatēt, ka visas izmaksas, par kurām tās vairākuma akcionārs izrakstīja rēķinus *CINEA*, bija apakšuzņēmuma izmaksas un tādējādi šajā ziņā bija uzskatāmas par atbilstīgām. Izskatot pieteikumu par pagaidu noregulējumu, kas iesniegts kā atsevišķs dokuments un ar ko lūgts, pirmkārt, *prima facie* konstatēt, ka visas izmaksas, par kurām tās vairākuma akcionārs izrakstīja rēķinus *CINEA*, ir apakšuzņēmuma izmaksas un tādējādi šajā ziņā ir atbilstīgas, un, otrkārt, aizliegt *CINEA* pieņemt lēmumus par šo izmaksu kvalifikāciju un, vēl jo mazāk, par to atbilstību, pirms Vispārējā tiesa pieņem nolēmumu par pamatprasību, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs, konstatējis steidzamības neesamību, šo pieteikumu noraida.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vērtējums

Iesākumā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka steidzamība parasti ir jāvērtē, ņemot vērā nepieciešamību pieņemt pagaidu pasākumu, lai novērstu būtisku un neatgriezenisku kaitējumu lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu aizsardzību. Šim lietas dalībniekam ir jāpierāda, ka tas nevar sagaidīt tiesvedības par pamatprasību iznākumu, neciešot būtisku un neatgriezenisku kaitējumu.

Galvenokārt, runājot par argumentu, ka summa, kas pienākas saskaņā ar strīdīgo dotāciju, bija absolūti nepieciešama, lai īstenotu attiecīgo projektu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka pagaidu pasākuma noteikšana ir pamatota tikai tad, ja attiecīgais akts ir uzskatāms par apgalvotā būtiskā un neatgriezeniskā kaitējuma galveno cēloni. Viņš norāda, ka prasītāja tomēr nav identificējusi *CINEA* aktu vai rīcību, kas būtu apgalvotā kaitējuma galvenais cēlonis. Proti, neraugoties uz domstarpībām par vairākuma akcionāra rēķinā norādīto izmaksu klasifikāciju, prasītāja parakstīja dotācijas nolīgumu. Turklāt *CINEA* atteikums atzīt šīs izmaksas par atbilstīgām neliedza prasītājai nosūtīt tai starpposma maksājuma pieprasījumu. Tādējādi *CINEA* paustā nostāja radītu iedarbību tikai tad, ja tā būtu uzskatāma par pamatu tās formālajam lēmumam, ar kuru tiek novērtēta izmaksu atbilstība, atbildot uz starpposma maksājuma pieprasījumu.

Turklāt Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka apgalvojumi par kaitējumu ir nekonkrēti un hipotētiski. Vēl jo vairāk, prasītāja nesniedz nekādus pierādījumus par apgalvotā kaitējuma būtisku un neatgriezenisko raksturu. Proti, tā kā *CINEA* nav pieņēmusi formālu lēmumu par apakšuzņēmuma izmaksu atbilstību, jebkāda kaitējuma, kas varētu to tā izrietēt, noteikšana var būt tikai hipotētiska un vismaz priekšlaicīga.

Argumentu, ka nepastāvēt piemērots alternatīvs finansēšanas veids, lai iegūtu summu, kas līdzvērtīga strīdīgajai summai, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs noraida, pamatojoties uz to, ka apgalvotais kaitējums nav uzskatāms par droši zināmu kaitējumu, kura galvenais cēlonis būtu *CINEA* piedēvējams akts vai rīcība.

Attiecībā uz argumentu, ka prasītāja nevarēja sagaidīt tiesvedības, kas attiecas uz lietas būtību, iznākumu, nebankrotējot sakarā ar nespēju veikt maksājumus, priekšsēdētājs atgādina, ka finansiāls kaitējums, izņemot ārkārtas apstākļus, nevar tikt uzskatīts par neatgriezenisku vai pat grūti labojamu. Šāda veida kaitējuma gadījumā lūgtais pagaidu pasākums ir attaisnots tikai tad, ja konstatējams, ka bez šā pasākuma lietas dalībnieks, kas to lūdz, nonāktu situācijā, kas var apdraudēt tā dzīvotspēju, vēl pirms lietā tiek pieņemts galīgais nolēmums pēc būtības. Šajā ziņā lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu pasākumus, ir īpaši tad, ja tas apgalvo finansiāla kaitējuma rašanos, ir jāsniedz, pamatojoties uz dokumentiem, patiesa un globāla aina par savu finansiālo situāciju.

Vispirms ir taisnība, ka no dokumentiem, ko prasītāja iesniegusi, lai pierādītu sava pieteikuma par pagaidu noregulējumu steidzamību, izriet, ka gadījumā, ja netiktu piešķirta strīdīgā dotācija, prasītājai no 2023. gada oktobra vai, labākajā gadījumā, no 2023. gada decembra nebūtu spējas veikt maksājumus un tādējādi tā nevarētu turpināt *Ouest Provence* termināļa būvniecību. Tomēr Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka prasītāja nesniedz nekādus pierādījumus, kas apliecinātu, ka abi tās akcionāri nevarētu tai sniegt finansiālu palīdzību, lai tā varētu pārvarēt eventuālas naudas plūsmas grūtības.

Tālāk, apgalvotais kaitējums ir hipotētisks, jo tā pamatā ir pieņēmums, ka *CINEA* noraidīs visas prasītājas vairākuma akcionāres izmaksas, lai gan nevar izslēgt, ka lielākā daļa no tām tiks atzītas par atbilstošām.

Visbeidzot, lūgto pasākumu noteikšana nekādi neietekmētu prasītājas finansiālo stāvokli, kuras maksātnespēja būtu nenovēršama neatkarīgi no pieteikuma par pagaidu noregulējumu iznākuma. Proti, prasītāja nelūdz Vispārējās tiesas priekšsēdētāju uzdot *CINEA* piešķirt strīdīgās dotācijas.

Attiecībā uz argumentu, ka pagaidu pasākumu nenoteikšanas gadījumā tiktu pārkāptas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka ar lietas dalībnieku interesi pēc iespējas ātrāk noteikt to tiesību apjomu, kas viņiem izriet no Savienības tiesībām, pašu par sevi nepietiek, lai konstatētu būtiskas un neatgriezeniskas steidzamības esamību. Turklāt papildus jautājumam par iesaistīto vērā ņemamo interešu izsvēršanu prasītāja nav pierādījusi, ka tā nevarētu sagaidīt tiesvedības, kas attiecas uz lietas būtību, iznākumu, neciešot būtisku un neatgriezenisku kaitējumu.

2023. gada 27. septembra rīkojums *Amazon Services Europe*/Komisija (T-367/23 R, [EU:T:2023:589](#))

Pagaidu noregulējums – Digitālie pakalpojumi – Regula (ES) 2022/2065 – Ļoti lielas tiešsaistes platformas – Pieteikums par piemērošanas apturēšanu – Steidzamība – “Fumus boni juris” – Interešu izsvēršana

Prasītāja *Amazon Services Europe* ietilpst *Amazon* grupā, kas ir starptautiska uzņēmumu grupa. Tās uzņēmējdarbība ietver mazumtirdzniecību tiešsaistē, kā arī citus pakalpojumus, piemēram, mākoņdatošanu un digitālās straumēšanas pakalpojumus. Tā sniedz tirgvietais nodrošināšanas

pakalpojumus trešām personām – pārdevējiem, ļaujot tiem piedāvāt preces pārdošanai *Amazon Store*, un atbalsta šos pārdevējus dažādos veidos.

Regulā 2022/2065⁵⁹² ir paredzēts, ka Eiropas Komisija ar lēmumu par ļoti lielu tiešsaistes platformu vai ļoti lielu tiešsaistes meklētājprogrammu var atzīt tādu tiešsaistes platformu vai tiešsaistes meklētājprogrammu, kuras vidējais aktīvo pakalpojuma saņēmēju skaits mēnesī Eiropas Savienībā ir 45 miljoni vai vairāk. Saskaņā ar šo regulu, pirmkārt, šādu tiešsaistes platformu nodrošinātāji, kas izmanto ieteikumu sistēmas, nodrošina vismaz vienu iespēju katrai no savām ieteikumu sistēmām, kura nav balstīta uz profilēšanu⁵⁹³, un, otrkārt, nodrošinātāji, kuri rāda reklāmu savās tiešsaistes saskarnēs, visā reklāmas rādīšanas laikposmā un līdz vienam gadam pēc tam, kad reklāma pēdējo reizi minētajās saskarnēs parādīta, apkopo un dara publiski pieejamu noteiktu informāciju saturošu repozitoriju⁵⁹⁴.

2023. gada 25. aprīlī Komisija atzina *Amazon Store* par ļoti lielu tiešsaistes platformu (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”)⁵⁹⁵.

Izskatot pieteikumu par pagaidu noregulējumu, kas iesniegts tajā pašā dienā, kad celta prasība atcelt pēdējo minēto lēmumu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secina, ka *fumus boni juris* un steidzamības nosacījumi ir izpildīti, un, izsvēris iesaistītās intereses, nolemj daļēji apmierināt pieteikumu par apstrīdētā lēmuma piemērošanas apturēšanu, ciktāl ar to *Amazon Store* noteikts pienākums darīt publiski pieejamu reklāmas repozitoriju, neskarot prasītājas pienākumu uzturēt šo repozitoriju.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vērtējums

Pirmām kārtām, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs izvērtē Komisijas iebildi par nepieņemamību, saskaņā ar kuru atcelšanas prasība lielā mērā esot acīmredzami nepieņemama, jo prasītāja apstrīdot to Regulas 2022/2065 normu tiesiskumu, kuras nav apstrīdētā lēmuma juridiskais pamats un kurām nav tiešas juridiskas saiknes ar minēto lēmumu. Vispirms viņš atgādina, ka gadījumā, kad tiek izvirzīta iebilde par pamatprasības acīmredzamu nepieņemamību, lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu pasākumus, ir jāpierāda apstākļi, kas ļauj izdarīt *prima facie* secinājumu par šīs prasības, uz kuru ir balstīts pieteikums par pagaidu noregulējumu, pieņemamību, lai nepieļautu, ka šis lietas dalībnieks, izmantojot pagaidu noregulējuma tiesvedību, varētu panākt tāda akta piemērošanas apturēšanu, kura atcelšana tam vēlāk tiktu atteikta, jo tā prasība tiktu atzīta par nepieņemamu, izskatot lietu pēc būtības pamattiesvedībā. Tādējādi pagaidu noregulējuma tiesvedībā pamatlietā celtās prasības pieņemamību var izvērtēt tikai *prima facie*, un pagaidu noregulējuma tiesnesim pieteikums būtu jāatzīst par nepieņemamu tikai tad, ja prasības pamatlietā pieņemamību var pilnībā izslēgt.

Turklāt vispārpiemērojamajam aktam, kura prettiesiskums tiek apgalvots, tieši vai netieši ir jābūt piemērojamam lietā, kas ir prasības priekšmets, un ir jāpastāv tiešai juridiskai saiknei starp apstrīdēto individuālo lēmumu un attiecīgo vispārpiemērojamo aktu. Tomēr LESD 277. pants ir jāinterpretē pietiekami plaši, lai nodrošinātu vispārpiemērojamo iestāžu aktu tiesiskuma efektīvu kontroli to personu labā, kurām nav iespējas celt tiešu prasību par šādiem aktiem. Tādējādi šā panta darbības

⁵⁹² 33. panta 4. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2022/2065 (2022. gada 19. oktobris) par digitālo pakalpojumu vienoto tirgu un ar ko groza Direktīvu 2000/31/EK (Digitālo pakalpojumu akts) (OV 2022, L 277, 1. lpp.).

⁵⁹³ Regulas 2022/2065 38. pants.

⁵⁹⁴ Regulas 2022/2065 39. panta 1. punkts.

⁵⁹⁵ Komisijas 2023. gada 25. aprīļa Lēmums C(2023) 2746 final, ar kuru *Amazon Store* tiek atzīts par ļoti lielu tiešsaistes platformu saskaņā ar Regulu (ES) 2022/2065.

joma ir jāattiecinā arī uz iestāžu aktiem, kuriem ir bijusi nozīme, lai pieņemtu lēmumu, par ko celta atcelšanas prasība. Turklāt, izvērtējot iebildi par prettiesiskumu, nebūtu mākslīgi jānodala viena un tā paša regulējuma tiesību normas.

Šajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka prasītāja ir pietiekami skaidri identificējusi normas, kuru prettiesiskums tiek apgalvots, un ka pirmšķietami viena un tā paša regulējuma normas esot nodalītas, jo apstrīdētais lēmums izraisa strīdīgo pienākumu piemērojamību. Viņš arī uzsver, ka šajā lietā rodas jauni jautājumi, kuru atrisināšanai ir nepieciešama padziļināta pārbaude pamattiesvedībā. Tādēļ viņš secina, ka prasītāja iebildi par prettiesiskumu nevar noraidīt kā acīmredzami nepieņemamu.

Otrām kārtām, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs izvērtē pieteikumu par apstrīdētā lēmuma piemērošanas apturēšanu. Vispirms viņš atgādina, ka pagaidu noregulējuma tiesnesis var noteikt piemērošanas apturēšanu un citus pagaidu pasākumus tad, ja ir pierādīti faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas pirmšķietami pamato šo pasākumu noteikšanu (*fumus boni juris*), un ja šādi pasākumi ir steidzami, proti, lai nepieļautu būtisku un neatgriezenisku kaitējumu pieteikuma iesniedzēja interesēm, tie ir jānosaka un to sekām jāiestājas, pirms tiek pieņemts nolēmums pamatlietā. Šie nosacījumi ir kumulatīvi, tādējādi pieteikums par pagaidu pasākumu noteikšanu ir jānoraida, ja kāds no tiem nav izpildīts. Pagaidu noregulējuma tiesnesis attiecīgā gadījumā arī izsver iesaistītās intereses.

Pirmkārt, savu pārbaudi sākot ar nosacījumu par steidzamību, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka steidzamība parasti ir jāvērtē, ņemot vērā nepieciešamību pieņemt pagaidu pasākumu, lai novērstu būtisku un neatgriezenisku kaitējumu lietas dalībniekam, kas lūdz pagaidu aizsardzību. Šim lietas dalībniekam ir jāpierāda, ka tas nevar sagaidīt tiesvedības par pamatprasību iznākumu, neciešot būtisku un neatgriezenisku kaitējumu.

Pirmām kārtām, attiecībā uz ļoti lielu tiešsaistes platformu, kas izmanto ieteikumu sistēmas, nodrošinātājiem noteikto pienākumu nodrošināt vismaz vienu iespēju katrai no savām ieteikumu sistēmām, kura nav balstīta uz profilēšanu ⁵⁹⁶, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secina, ka prasītāja nav pierādījusi būtiska un neatgriezeniska kaitējuma esamību.

Proti, vispirms apgalvotais kaitējums nav droši zināms, jo Regulā 2022/2065 nav aizliegta ieteikumu sistēmu izmantošana, bet tikai noteikts pienākums attiecīgajām platformām paredzēt iespēju tās deaktivēt.

Tālāk, pieņemot, ka deaktivācijas iespējas ieviešana patiešām mudinātu klientus novērsties no *Amazon Store* par labu konkurējošām platformām, apgalvotais tirgus daļu zaudējums ir tīri finansiāla rakstura kaitējums, jo tas izpaužas kā ieņēmumu, kas gūti no pārdošanas attiecīgajā tirgū, zaudēšana.

Šāda veida kaitējuma gadījumā lūgtais pagaidu pasākums ir attaisnots tikai tad, ja konstatējams, ka bez šā pasākuma lietas dalībnieks, kas to lūdz, nonāktu situācijā, kas var apdraudēt tā dzīvotspēju, vēl pirms lietā tiek pieņemts galīgais nolēmums pēc būtības, vai ka tās tirgus daļas būtiski mainītos. Tādējādi nepietiek ar to, ka uzņēmumam pastāv risks neatgriezeniski zaudēt tirgus daļu, bet ir svarīgi, lai šī tirgus daļa būtu pietiekami nozīmīga, it īpaši no šī uzņēmuma lieluma skatpunkta, ņemot vērā tai grupai raksturīgās pazīmes, ar kuru šis uzņēmums saistīts ar savu akcionāru starpniecību.

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka prasītāja nav pierādījusi un pat nav apgalvojusi, ka tā ir situācijā, kas varētu apdraudēt tās finansiālo dzīvotspēju, pirms tiks pieņemts galīgais nolēmums pamattiesvedībā, ņemot vērā tās apgrozījuma apmēru un grupas, kurā tā ietilpst, raksturiezīmes.

⁵⁹⁶ Regulas 2022/2065 38. pants.

Visbeidzot, viņš noraida prasītājas argumentu, ka apstrīdētais lēmums varot kaitēt arī trešo personu – pārdevēju interesēm. Proti, persona, kas lūdz pagaidu pasākumus, nevar, lai pierādītu steidzamību, atsaukties uz trešo personu tiesību vai sabiedrības interešu aizskārumu. Kaitējumu, ko apstrīdētā lēmuma piemērošana varētu nodarīt kādai citai personai, nevis personai, kas lūdz pagaidu pasākumus, pagaidu noregulējuma tiesnesis attiecīgā gadījumā var ņemt vērā tikai saistībā ar iesaistīto interešu izsvēršanu.

Otrām kārtām, attiecībā uz ļoti lielu tiešsaistes platformu nodrošinātāju pienākumu izveidot un padarīt pieejamu reklāmas repozitoriju, kas, pēc prasītājas domām, ietvertu konfidenciālu informāciju, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs turpretim secina, ka prasītāja ir pierādījusi būtiska un neatgriezeniska kaitējuma esamību un ka tādējādi šajā lietā ir izpildīts steidzamības nosacījums.

Proti, pēc tam, kad konstatēts, ka, izvērtējot steidzamības nosacījumu, strīdīgā informācija ir jāuzskata par konfidenciālu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka jautājums par to, cik lielā mērā šādas informācijas izpaušana rada būtisku un neatgriezenisku kaitējumu, ir atkarīgs no vairāku apstākļu kopuma, piemēram, informācijas profesionāla un komerciāla nozīmīguma uzņēmumam, kas lūdz to aizsargāt, un šīs informācijas lietderības citiem uzņēmumiem, kas darbojas tirgū.

Aplūkojamajā lietā attiecībā uz nepieciešamo būtiskuma pakāpi Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka, no vienas puses, pienākumi, kas attiecas uz reklāmas repozitoriju, kurā tiek sniegta informācija par reklāmu prasītājas platformā, ļauj trešām personām piekļūt svarīgiem komercnoslēpumiem par prasītājas klientu – reklāmdevēju reklāmas stratēģijām. Tādējādi tā nevar sagaidīt tiesvedības, kas attiecas uz lietas būtību, iznākumu, neciešot būtisku kaitējumu. No otras puses, tā kā strīdīgās informācijas izpaušana kopumā padarītu to ārkārtīgi sensitīvu, jo tā sniegtu sabiedrībai kopumā padziļinātas zināšanas ļoti detalizētā līmenī par prasītājas sensitīvajām darījumu attiecībām ar lielāko daļu tās klientu, tā varētu arī eksponenciāli un mākslīgi palielināt tirgus pārredzamību.

Attiecībā uz šī kaitējuma neatgriezenisko raksturu Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka patiešām ir acīmredzams, ka apstrīdētā lēmuma atcelšana nevarētu novērst strīdīgās informācijas izpaušanas sekas, jo netiktu izdzēstas to personu zināšanas par šo informāciju, kuras to ir lasījušas.

Otrkārt, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs pārbauda *fumus boni juris* saistībā ar pieteikumu par pagaidu noregulējumu attiecībā uz ļoti lielu tiešsaistes platformu nodrošinātāju pienākumu izveidot un padarīt pieejamu reklāmas repozitoriju. Viņš atgādina, ka šis nosacījums ir izpildīts, ja vismaz kāds no izvirzītajiem prasības pamatiem pirmšķietami nav acīmredzami nepamatots. Tas tā ir gadījumā, ja kāds no šiem prasības pamatiem liecina, ka pastāv būtisks tiesiskais vai faktiskais strīds, kura risinājums uzreiz nav skaidrs, tādējādi, ka attiecībā uz šo pamatu būtu jāveic padziļināta pārbaude, izskatot lietu pēc būtības.

Konkrētajā lietā pirmšķietami varētu konstatēt, ka daļa informācijas, kas prasītājai ir jāpublicē tās reklāmas repozitorijā, vēl nav darīta publiski pieejama. Tas it īpaši attiecas uz informāciju par laikposmu, kurā reklāma rādīta, un visu to grupu vai grupas veidojošo pakalpojuma saņēmēju kopskaitu katrā dalībvalstī, kurām reklāma tika īpaši adresēta.

Treškārt, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs izsver iesaistītās intereses, lai noteiktu, vai prasītājas interesei panākt pagaidu pasākumu noteikšanu ir dodama priekšroka pār interesi nekavējoties piemērot apstrīdēto aktu. Konkrētāk, viņš pārbauda, vai minētā akta iespējamā atcelšana tiesā, kas izskata lietu pēc būtības, ļautu novērst situāciju, kāda būtu radusies, ja šis akts nekavējoties tiktu piemērots, un otrādi – vai minētā akta piemērošanas apturēšana varētu būt šķērslis šā akta pilnīgai iedarbībai gadījumā, ja pamatprasība tiktu noraidīta. Attiecībā uz nosacījumu, ka ar pagaidu noregulējuma rīkojumu radītajai tiesiskajai situācijai jābūt novēršamai, viņš norāda, ka pagaidu noregulējuma tiesvedības mērķis ir tikai nodrošināt nolēmuma, kas nākotnē tiks pieņemts par lietas būtību, pilnīgu iedarbīgumu. Tātad šai tiesvedībai ir tikai papildu raksturs, salīdzinot ar pamattiesvedību.

Šajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka, lai spriedums, ar kuru tiktu atcelts apstrīdētais lēmums, saglabātu lietderīgo iedarbību, prasītājam ir jābūt iespējai nepieļaut strīdīgās informācijas prettiesisku izpaušanu. Atcelšanas spriedums kļūtu iluzorisks un zaudētu lietderīgo iedarbību, ja tiktu noraidīts šis pieteikums par pagaidu noregulējumu, jo šādas noraidīšanas sekas būtu tādas, ka tiktu atļauta strīdīgās informācijas tūlītēja izpaušana un tādējādi *de facto* tiktu iepriekš noteikts turpmākā nolēmuma par lietas būtību saturs, proti, atcelšanas prasības noraidīšana. Viņš tāpat secina, ka interese pieteikuma par pagaidu noregulējumu noraidīšanā ir jāpakārto prasītājas aizstāvētajai interesei, it īpaši tāpēc, ka lūgtā piemērošanas apturēšana tikai saglabās *status quo* ierobežotu laika posmu.

2023. gada 29. septembra rīkojums *Red Bull* u.c./Komisija (T-306/23 R, [EU:T:2023:590](#))

Pagaidu noregulējums – Konkurence – Komisijas lēmums par pārbaudes veikšanu – Pieteikums par piemērošanas apturēšanu – Steidzamības neesamība

Pastāvot aizdomām par pretkonkurences rīcību saistībā ar enerģijas dzērienu tirdzniecību, Eiropas Komisija ar 2023. gada 8. marta lēmumu⁵⁹⁷ (turpmāk tekstā – “lēmums par pārbaudi”) uzdeva veikt pārbaudi sabiedrībās *Red Bull GmbH*, *Red Bull France SASU* un *Red Bull Nederland BV*. Strīdīgais lēmums pieņemts, piemērojot Regulas Nr. 1/2003 par konkurences noteikumu īstenošanu (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 1/2003”) 598 20. panta 4. punktu, kurā ir noteiktas Komisijas pilnvaras pārbaudē jomā.

Pārbaudes ietvaros Komisija vienlaicīgi apmeklēja attiecīgo uzņēmumu telpas Austrijā, Francijā un Nīderlandē, kur tā veica liela skaita elektronisko dokumentu “masveida” kopēšanu un pieprasīja sniegt tai *a posteriori* citus elektroniskos datus, tostarp no mobilajiem tālruņiem un e-pasta kastītēm, kā arī datus, kas atrodas mākoņos vai uzņēmumu serveros; šie dati tai tika iesniegti. Pēc tam Komisija savās telpās pārbaudīja sākotnējo datu kopumu, piedaloties šo uzņēmumu pārstāvjiem.

Minētie uzņēmumi cēla prasību atcelt lēmumu par pārbaudi. Tie ir iesnieguši arī pieteikumu par pagaidu noregulējumu, lūdzot apturēt minētā lēmuma piemērošanu. Vispārējās tiesas priekšsēdētājs ar rīkojumu šo pieteikumu par pagaidu noregulējumu noraida.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vērtējums

Iesākumā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka pagaidu noregulējuma tiesnesis var noteikt piemērošanas apturēšanu un pagaidu pasākumus tad, ja ir pierādīti faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas pirmšķietami pamato šo pasākumu noteikšanu, un ja šādi pasākumi ir steidzami.

Vispirms pārbaudot nosacījumu par lūgto pagaidu pasākumu steidzamību, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secina, ka šis nosacījums nav izpildīts, jo īpašajos šīs lietas apstākļos prasītāju apgalvotais būtiskais un neatgriezeniskais kaitējums ir uzskatāms par hipotētisku, ņemot vērā, ka – pretēji prasītāju apgalvojumiem – ar lēmuma par pārbaudi izpildes pasākumiem nav nesamērīgi aizskartas darbinieku un prasītāju tiesības, kas paredzētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. pantā.

⁵⁹⁷ Komisijas 2023. gada 8. marta Lēmums C(2023) 1689 final (lieta AT.40819 – *Red Bull* – Pārbaude).

⁵⁹⁸ Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LES 101.] un [102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

Proti, steidzamība pastāv vienīgi gadījumā, ja būtiskais un neatgriezeniskais kaitējums, uz kuru norāda lietas dalībnieks, kas lūdz noteikt pagaidu pasākumus, ir draudošs tik lielā mērā, ka tā īstenošanās ir paredzama ar pietiekamu varbūtību. Tomēr prasītāju apgalvotais kaitējums, kas izrietot no datu turpmākas pārbaudes, šajā lietā nav pierādīts ar pietiekamu varbūtības pakāpi, ņemot vērā procesuālās garantijas, ko Komisija īsteno šo datu pārbaudei.

Vispirms tikai Komisijas darbinieki, kas ir atbildīgi par izmeklēšanu un uz kuriem attiecas stingrs pienākums ievērot dienesta noslēpumu, attiecīgā gadījumā var iepazīties ar personas datiem. Tālāk, prasītāju pārstāvji piedalās visā dokumentu nozīmīguma pārbaudē. Visbeidzot, Komisija ir paredzējusi procedūru, atbilstoši kurai tās telpās tiek pārbaudīti dokumenti, kas satur sensitīvus personas datus, tostarp šajā pārbaudē iesaistot ierobežotu personu loku, kurā vienādās daļās ir iekļauti Komisijas darbinieki un uzņēmuma pārstāvji, kā arī šķīrējtiesas procedūru, ja rodas domstarpības par dokumentu nozīmīgumu.

Tāpat arī kaitējums, kas izrietētu no nepamatoti ilga laika, kurš būtu vajadzīgs pārbaudes pabeigšanai, ir hipotētisks, jo Komisijas atlikušo dokumentu pārbaudei paredzētais sešu nedēļu termiņš nevar tikt uzskatīts par nesamērīgu, it īpaši ņemot vērā attiecīgās informācijas apjomu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, pieteikums par pagaidu noregulējumu ir noraidīts.

EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

Pētniecības un dokumentācijas direkcija

2024. gada februāris